iuxta omnia quæ fecerat Ioakim. * Irascebatur enim Dominus contra Ierusalem & contra Iudam, donec proiiceret eos à facie sua: recessitque Sedecias à rege Babylonis.

CAP. XXV.

Ierem. 39. a. 4. & 52. a. 4

FActum est autem anno nono regni eius, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus eius in Ierusalem, & circumdederunt eam: & extruxerunt in circuitu eius munitiones. *Et clausa est ciuitas atque vallata vsque ad vndecimum annum regis Sedeciæ, *nona die mensis: præualuitq; fames in ciuitate, nec erat panis populo terræ. *Et interrupta est ciuitas: & omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portæ, quę est inter duplicem murū ad hortum regis (porrò Chaldæi obsidebant in circuitu ciuitatem) fugit itaq; Sedecias per viam, quæ ducit ad campestria solitudinis. * Et persecutus est exercitus Chaldæorum regem, comprehenditq; eum in planitie Iericho: & omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, & reliquerunt eum. * Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus est cū eo iudicium. *Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos eius effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem. *Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, seruus regis Babylonis, in Ierusalem. * "Et succendit domū Domini, & domum regis: & domos Ierusalem, omnemque domum combussit igni. * Et muros Ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldęorum, qui erat cum principe militum. *Reliquam autem populi partem, quæ remanserat in ciuitate, & perfugas, quī trāsfugerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus transtulit Nabuzardan princeps militiæ. *Et de pauperibus terræ reliquit vinitores & agricolas. * "Columnas autē æreas, quę erant in templo Domini, & bases, & mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & transtulerunt æs omne in Babylonem. *Ollas quoque ęreas, & trullas, & tridētes, & scyphos, & mortariola, & omnia vasa ęrea, in quibus ministrabant, tulerunt. * Necnon & thuribula, & phialas: quæ aurea, aurea: & quæ argentea, argentea, tulit princeps militiæ, * id est, colūnas duas, mare vnum, & bases quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus ęris omnium vasorum. * "Decem & octo cubitos altitudinis habebat columna vna: & capitellum ęreum super se altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata super capitellum columnæ, omnia ærea: similem & columna secunda habebat ornatum. *Tulit quoq; princeps militię Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres ianitores. * Et de ciuitate eunuchum vnum, qui erat præfectus super bellatores viros: & quinque viros de his, qui steterāt coram rege, quos reperit in ciuitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: & sexaginta viros è vulgo, qui inuenti fuerāt in ciuitate. *Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha. * Percussitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & transtatus est Iuda de terra sua. *Populo autem qui relictus erat in terra Iuda, quē dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, prępecit Godoliam filium Ahicam filij Saphan. * Quod cùm audissent omnes duces militum, ipsi & viri qui erant cum eis, videlicet quòd cōstituissēt rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismahel filius Nathaniæ, & Iohanan filius Caree, & Saraia filius Thanehumeth Netophathites, & Iezonias filius Maachathi, ipsi & socij eorum. *Iurauitque Godolias ipsis & sociis eorū, dicens: Nolite timere seruire Chaldæis: manete in terra, & seruite regi Babylonis, & bene erit vobis. *Factum est autem in mense septimo, venit Ismahel filius Nathanię, filij Elisama de semine regio, & decem viri cum eo: percusseruntq; Godoliam, qui & mortuus est: sed & Iudæos & Chaldæos, qui erant cum eo in Maspha. *Consurgensq; omnis populus à paruo vsque ad magnum, & principes militum venerunt in Ægyptum timentes Chaldęos. *Factum est verò in anno trigesimo septimo transmigrationis Ioachin regis Iuda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis: subleuauit Euilmerodach rex Babylonis, anno, quo regnare cœperat, caput Ioachin regis Iuda de carcere. *Et locutus est ei benignè: & posuit thronū eius super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone. *Et mutauit vestes eius, quas habuerat in carcere, & comedebat panē semper in conspectu eius cunctis diebus vitæ suæ. * Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quæ & dabatur ei à rege per singulos dies omnibus diebus vitæ suæ.

3. Reg. 7. b 15 Ier. 52. c. 17 2. Para. 3. d. 15

"Psal. 73. a. 7

"Ierem. 27. d. 19

LIBER PRIMVS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

ADAM, Seth, Enos, *Cainan, Malaleel, Iared, *Henoch, Mathusale, Lamech, *Noe, Sem, Cham, & Iapheth. *Filij Iapheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Iauan, Thubal, Mosoch, Thiras. * Porrò filij Gomer: Ascenez, & Riphath, & Thogorma. * Filij autem Iauan: Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim. * Filij Cham: Chus, & Mesraim, & Phut, & Chanaan. *Filij autem Chus: Saba, & Heuila, Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Porrò filij Regma: Saba, & Dadan. * Chus autem genuit ‖ Nemrod: iste cœpit esse potens in terra. *Mesraim verò genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim, *Phetrusim quoque & Casluim: de quibus egressi sunt Philisthiim, & Caphtorim. * Chanaan verò genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum quoque, * & Iebusæum, & Amorrhæum, & Gergesæum, * Heuæumque & Aracæum, & Sinæum. * Aradium quoque, & Samaræum, & Hamathæũ. *Filij ‖ Sem: Ælam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Mosoch. * Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipse genuit Heber. *Porrò Heber nati sunt duo filij, nomẽ vni Phaleg, quia in diebus eius diuisa est terra; & nomen fratris eius Iectan. * Iectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, & Iare, * Adoram quoque, & Huzal, & Decla, * Hebal etiam, & Abimael, & Saba, necnon * & Ophir, & Heuila, & Iobab. omnes isti filij Iectan: *Sem, Arphaxad, Sale, *Heber, Phaleg, Ragau, *Serug, Nachor, Thare, *Abram, iste est Abraham. *Filij ‖ autem Abraham, Isaac & Ismahel. * Et hæ generationes eorũ. Primogenitus ‖ Ismahelis, Nabaioth, & Cedar, & Adbeel, & Mabsam, *& Masma, & Duma, Massa, Hadad, & Thema, *Ietur, Naphis, Cedma. hi sunt filij Ismahelis. *Filij autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Iecsan, Madan, Madian, Iesboc, & Sue. Porrò filij Iecsan: Saba, & Dadan. Filij autem Dadan: Assurim, & Latussim, & Laomim. *Filij ‖ autem Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa. omnes hi, filij Ceturæ. * Genuit ‖ autem Abraham Isaac: cuius fuerunt filij Esau, & Israel. *Filij ‖ Esau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom, & Core. * Filij Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec. *Filij Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza. * Filij Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan. * Filij Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna. *Filij Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi & Onam. Filij Sebeon: Aia & Ana. Filij Ana: Dison. *Filij Dison: Hamram, & Eseban & Iethran & Charan. * Filij Eser: Balaan, & Zauan, & Iacan. Filij Disan: Hus & Aran. * Isti D sunt reges, qui imperauerunt in Terra Edom antequam esset rex super filios Israel: Bale filius Beor: & nomen ciuitatis eius, Denaba. * Mortuus est autem Bale, & regnauit pro eo Iobab filius Zare de Bosra. *Cumque & Iobab fuisset mortuus, regnauit pro eo Husam de Terra Themanorum. *Obiit quoque & Husam, & regnauit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in Terra Moab: & nomen ciuitatis eius Auith. *Cumque & Adad fuisset mortuus, regnauit pro eo Semla de Masreca. * Sed & Semla mortuus est, & regnauit pro eo Saul de Rohoboth, quæ iuxta amnem sita est. *Mortuo quoque Saul, regnauit pro eo Balanan filius Achobor. * Sed & hic mortuus est, & regnauit pro eo Adad: cuius vrbis nomen fuit Phau, & appellata est vxor eius Meetabel filia Matred filiæ Mezaab. * Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth, *dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, *dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, *dux Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

CAP. II.

FIlij autem Israel: Ruben, Simeon, Leui, Iuda, Issachar, & Zabulon, * Dan, Ioseph, Beniamin, Nephthali, Gad & Aser. * Filij Iuda: Her, Onan, & Sela. hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Iuda, malus coram Domino, & occidit eum. * Thamar autem nurus eius peperit ei Phares & Zara. omnes ergo filij Iuda, quinque. * Filij autem Phares: Hesron & Hamul. * Filij quoque Zaræ: Zamri, & Ethan, & Eman, Chalchal quoque, & Dara, simul quinque. * Filij Charmi: Achar, qui turbauit Israel, & peccauit in furto anathematis. * Filij Ethan: Azarias. * Filij autem Hesron qui nati sunt ei: Ierameel, & Ram, & Calubi. * Porrò Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahasson, principem filiorũ Iuda. * Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz. * Booz verò genuit Obed, qui & ipse genuit Isai. * Isai autem genuit primogenitum Eliab, secundum Abinadab, tertium Simmaa, * quartum Nathanael, quintum Raddai, * sextum Asom, septimum Dauid. * quorum sorores fuerunt Saruia, & Abigail. Filij Saruiæ: Abisai, Ioab, & Asael, tres. * Abigail autem genuit Amasa, cuius pater fuit Iether Ismahelites. * Caleb verò filius Hesron accepit vxorem nomine Azuba, de qua genuit Ierioth: fueruntque filij eius Iaser, & Sobab, & Ardon. * Cumque mortua fuisset Azuba, accepit vxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur. * Porrò Hur genuit Vri: & Vri genuit Bezeleel. * Post hęc ingressus est Hesron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam cùm esset annorum sexaginta: quæ peperit ei Segub. * Sed & Segub genuit Iair, & possedit viginti tres ciuitates in Terra Galaad. * Cepitque Gessur, & Aram oppida Iair, & Canath, & viculos eius sexaginta ciuitatum. omnes isti, filij Machir patris Galaad. * Cùm autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephratha. Habuit quoque Hesron vxorem Abia, quæ peperit ei Ashur patrem Thecuæ. * Nati sunt autem filij Ierameel primogeniti Hesron, Ram primogenitus eius, & Buna, & Aram, & Asom, & Achia. * Duxit quoque vxorem alteram Ierameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam. * Sed & filij Ram primogeniti Ierameel, fuerunt Moos, Iamin, & Achar. * Onam autem habuit filios Semei, & Iada. Filij autem Semei: Nadab, & Abisur. * Nomẽ verò vxoris Abisur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban, & Molid. * Filij autem Nadab fuerunt Saled, & Apphaim. Mortuus est autem Saled absq; liberis. * Filius verò Apphaim, Iesi: qui Iesi genuit Sesan. Porrò Sesan genuit Oholai. * Filij autem Iada fratris Semei: Iether, & Ionathan. Sed & Iether mortuus est absque liberis. * Porrò Ionathan genuit Phaleth, & Ziza. Isti fuerunt filij Ierameel. * Sesan autem nõ habuit filios, sed filias: & seruum Ægyptium nomine Ieraa. * Deditq; ei filiam suã vxorem: quæ peperit ei Ethei. * Ethei autẽ genuit Nathan, & Nathan genuit Zabad. * Zabad quoq; genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed, * Obed genuit Iehu, Iehu genuit Azariam, * Azarias genuit Helles, & Helles genuit Elasa, * Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit Sellum, * Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Elisama. * Filij autem Caleb fratris Ierameel: Mesa primogenitus eius, ipse est pater Ziph: & filij Maresa patris Hebron. * Porrò filij Hebron, Core, & Taphua, & Recem, & Samma. * Samma autem genuit Raham, patrem Iercaam, & Recem genuit Sammai. * Filius Sãmai, Maon: & Maon pater Bethsur. * Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Mosa, & Gezez. Porrò Haran genuit Gezez. * Filij autẽ Iahaddai, Regom, & Ioathan, & Gesan, & Phalet, & Epha, & Saaph. * Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, & Tharana. * Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia verò Caleb, fuit Achsa. * Hi erant filij Caleb, filij Hur primogeniti Ephratha, Sobal pater Cariathiarim. * Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader. * Fuerunt autem filij Sobal patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium requietionum. * Et de cognatione Cariathiarim, Iethrei, & Aphuthei, & Semathei, & Maserei. Ex his egressi sunt Saraitæ, & Esthaolitæ. * Filij Salma, Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus Ioab, & Dimidiũ requietionis Sarai. * Cognationes quoque scribarum habitantium in Iabes, Canentes atq; Resonantes, & In tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

CAP. III.

DAuid verò hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron; primogenitum Amnon ex Achinoam Iezrahelitide, secundum Daniel de Abigail Carmelitide, * tertium Absalom filiũ Maacha filię Tholmai

2. Reg. 3. a. 2

regis Geſſur, quartum Adoniam filium Aggith, * quintum Saphatiam ex Abital, ſextum Iethraham de Egla vxore ſua. * Sex ergo nati ſunt ei in Hebron, vbi regnauit ſeptem annis, & ſex menſibus. Triginta autem & tribus annis regnauit in Ieruſalem. * ¶ Porrò in Ieruſalem nati ſunt ei filij Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon, quattuor de Bethſabee filia Ammiel, Iebaar quoque & Eliſama, * & Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & Iaphia, * necnon Eliſama, & Eliada, & Eliphaleth, nouem: * omnes hi, filij Dauid abſque filiis concubinarum: habueruntque ſororem Thamar. * Filius autē Salomonis, Roboam: cuius Abia filius genuit Aſa. De hoc quoque natus eſt Ioſaphat, * pater Ioram: qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo ortus eſt Ioas: * & huius Amaſias filius genuit Azariam. Porrò Azariæ filius Ioathan * procreauit Achaz patrem Ezechiæ, de quo natus eſt Manaſſes. * Sed & Manaſſes genuit Amon patrem Ioſiæ. * Filij autem Ioſiæ fuerunt, primogenitus Iohanan, ſecundus Ioakim, tertius Sedecias, quartus Sellum. * ¶ De Ioakim natus eſt Iechonias, & Sedecias. * Filij Iechoniæ fuerunt, Aſir, Salathiel, * Melchiram, Phadaia, Senneſer & Iecemia, Sama, & Nadabia. * De Phadaia orti ſunt Zorobabel & Semei. Zorobabel genuit Moſollam, Hananiam, & Salomith ſororem eorum: * Haſaban quoque, & Ohol, & Barachian, & Haſadian, Ioſabheſed, quinque. * Filius autē Hananiæ, Phaltias pater Ieſeię, cuius filius Raphaia. huius quoque filius, Arnan, de quo natus eſt Obdia, cuius filius fuit Sechenias. * Filius Secheniæ, Semeia: cuius filij Hattus, & Iegaal, & Baria, & Naaria, & Saphat, ſex numero. * Filius Naariæ, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam, tres. * Filij Elioenai, Oduia, & Eliaſub, & Phaleia, & Accub, & Iohanan, & Dalaia, & Anani, ſeptem.

CAP. IIII.

FIlij Iuda: Phares, Heſron, & Charmi, & Hur, & Sobal. * Raia verò filius Sobal genuit Iahath, de quo nati ſunt Ahumai, & Laad. hæ cognationes Sarathi. * Iſta quoque ſtirps Etam: Iezrahel, & Ieſema, & Iedebos. Nomen quoque ſororis eorum, Aſalelphuni. * Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater Hoſa. iſti ſunt filij Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem. * Aſſur verò patri Thecuæ erant duæ vxores, Halaa, & Naara. * Peperit autē ei Naara, Oozam, & Hepher, & Themani, & Ahaſthari. iſti ſunt filij Naara. * Porrò filij Halaa, Sereth, Iſaar, & Ethnan. * Cos autem genuit Anob, & Soboba, & cognationem Aharehel filij Arum. * Fuit autem Iabes inclytus præ fratribus ſuis, & mater eius vocauit nomen illius Iabes, dicens: Quia peperi eum in dolore. * Inuocauit verò Iabes Deum Iſrael, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, & dilataueris terminos meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris me à malitia non opprimi. Et præſtitit Deus quæ precatus eſt. * Caleb autē frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Eſthon. * Porrò Eſthon genuit Bethrapha, & Pheſſe, & Tehinna patrem vrbis Naas: hi ſunt viri Recha. * Filij autem Cenez, Othoniel, & Saraia. Porrò filij Othoniel, Hathath, & Maonathi. * Maonathi genuit Ophra, Saraia autem genuit Ioab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant. * Filij verò Caleb filij Iephone, Hir, & Ela, & Naham. Filij quoque Ela: Cenez. * Filij quoque Ialeleel: Siph, & Zipha, Thiria, & Aſrael. * Et filij Ezra, Iether, & Mered, & Epher, & Ialon, genuitq; Mariam, & Sammai, & Iesba patrem Eſthamo. * Vxor quoque eius Iudaia, peperit Iared patrem Gedor, & Heber patrē Socho, & Icuthiel patrem Zanoe. hi autē filij Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered. * Et filij vxoris Odaiæ ſororis Nahā patris Ceila, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de Machathi. * Filij quoque Simon, Amnon, & Rinna filius Hanan, & Thilon. Et filij Ieſi, Zoheth, & Benzoheth. * Filij ¶ Sela, filij Iuda: Her pater Lecha, & Laada pater Mareſa, & cognationes domus operantium byſſum in domo iuramenti. * Et qui ſtare fecit Solem, viriq; Mendacij, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reuerſi ſunt in Lahem. hæc autem verba vetera. * Hi ſunt figuli habitantes in Plantationibus, & in Sepibus, apud regem in operibus eius, commoratiq; ſunt ibi. * Filij ¶ Simeon: Namuel & Iamin, Iarib, Zara, Saul. * Sellum filius eius, Mapſam filius eius, Maſma filius eius. * Filij Maſma: Hamuel filius eius, Zachur filius eius, Semei filius eius. * Filij Semei ſedecim, & filiæ ſex: fratres autem eius non habuerunt filios multos, & vniuerſa cognatio non potuit adæquare ſummam filiorum Iuda. * Habitauerunt autem in Berſabee, & Molada, & Haſarſuhal, * & in Bala, & in Aſom, & in Tholad, * & in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg,

* & in

Reg 5. 4

Matt. 1. 1

up. 2. a 4 en. 38. a 46. b. 12

Gen. a. 5

Ge. b. 12

* & in Bethmarchaboth,& in Hasarsusim, & in Bethberai, & in Saarim. hæ ciuitates eorum vsque ad regem Dauid. * Villæ quoque eorum : Etam, & Aen, Remmon, & Thochen, & Asan, ciuitates quinque. * Et vniuersi viculi eorum per circuitum ciuitatum istarum vsq; ad Baal.hæc est habitatio eorum, & sedium distributio. * Mosobab quoque & Iemlech, & Iosa filius Amasiæ, * & Ioel,& Iehu filius Iosabiæ filij Saraiæ filij Asiel, * & Elioenai,& Iacoba,& Isuhaia, & Asaia,& Adiel,& Ismiel,& Banaia, * Ziza quoq; filius Sephei filij Allon filij Idaia filij Semri filij Samaia. * Isti sunt nominati principes in cognationibus suis,& in domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer. * Et profecti sunt vt ingrederetur in Gador vsq; ad Orientē vallis, & vt quærerent pascua gregibus suis. * Inueneruntque pascuas vberes, & valde bonas, & terrā latissimam & quietā & fertilem, in qua antè habitauerant de stirpe Cham. * Hi ergo venerūt,quos suprà descripsimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda : & percusserunt tabernacula eorum,& habitatores qui inuenti fuerāt ibi,& deleuerunt eos vsq; in præsentē diē : habitaueruntq; pro eis,quoniam vberrimas pascuas ibidem repererūt. * De filiis quoq; Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phalthiam & Naariam & Raphaiam & Oziel filios Iesi : * & percusserunt reliquias, quæ euadere potuerant, Amalecitarum, & habitauerunt ibi pro eis vsq; ad diem hanc.

31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43

CAP. V.

Gen. 35.d. 2.449.a.4

FIlij quoque Ruben primogeniti Israel (Ipse quippe fuit primogenitus eius : sed cùm violasset thorū patris sui,data sunt primogenita eius filiis Ioseph filij Israel, & non est ille reputatus in primogenitum. * Porrò Iudas,qui erat fortissimus inter fratres suos,de stirpe eius principes germinati sunt : primogenita autem reputata sunt Ioseph.) * filij " ergo Ruben primogeniti Israel : Enoch, & Phallu, Esron, & Carmi. * Filij Ioel: Samia filius eius,Gog filius eius, Semei filius eius, * Micha filius eius, Reia filius eius,Baal filius eius,* Beera filius eius, quem captiuum duxit Thelgathphalnasar rex Assyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben. * Fratres autem eius, & vniuersa cognatio eius, quando numerabantur per familias suas, habuerunt principes Iehiel, & Zachariam. * Porrò Bala filius Azaz, filij Samma, filij Ioel, ipse habitauit in Aroer vsque ad Nebo,& Beelmeon. * Contra orientalem quoque plagam habitauit vsque ad introitum eremi, & flumen Euphraten. Multum quippe iumentorum numerum possidebant in Terra Galàad. * In diebus autem Saul præliati sunt contra Agaréos, & interfecerunt illos, habitaueruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ respicit ad Orientem Galaad. * Filij verò Gad è regione eorum habitauerunt in Terra Basan vsque Selcha: * Ioel in capite,& Saphan secundus: Ianai autem, & Saphat in Basan. * Fratres verò eorum secundum domos cognationum suarum, Michael, & Mosollam, & Sebe, & Iorai, & Iachan, & Zie,& Heber,septem. * Hi filij. Abihail,filij Huri,filij Iara,filij Galaad, filij Michael,filij Iesesi,filij Ieddo,filij Buz. * Fratres quoque filij Abdiel, filij Guni, princeps domus in familiis suis. * Et habitauerunt in Galaad, & in Basan, & in viculis eius, & in cunctis suburbanis Saron, vsque ad terminos. * Omnes hi, numerati sunt in diebus Ioathan regis Iuda, & in diebus Ieroboam regis Israel. * Filij Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse viri bellatores, scuta portantes, & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad prælia quadragintaquattuor millia, & septingenti sexaginta procedentes ad pugnam. * Dimicauerunt contra Agareos: Ituræi verò, & Naphis, & Nodab * præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agarei, & vniuersi, qui fuerant cum eis, quia Deum inuocauerunt cùm præliarentur : & exaudiuit eos, eo quòd credidissent in eum. * Ceperuntque omnia quæ possederant, camelorum quinquaginta millia, & ouium ducenta quinquaginta millia, & asinos duo millia, & animas hominum cētum millia. * Vulnerati autem multi corruerunt : fuit enim bellum Domini. Habitaueruntque pro eis vsque ad transmigrationem. * Filij quoque dimidiæ tribus Manasse possederunt terram à finibus Basan vsque Baal,Hermon, & Sanir,& montem Hermon,ingens quippe numerus erat. * Et hi fuerunt principes domus cognationis eorū, Epher, & Iesi,& Eliel,& Ezriel,& Ieremia, & Odoia, & Iediel viri fortissimi & potentes, & nominati dūces in familiis suis. * Reliquerunt autem Deum patrum suorum, & fornicati sunt post deos populorum terræ,quos abstulit Deus coram eis. * & suscitauit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorū, & spiritum Thelgathphal-

1 A 2 3 B 4 5 6 7 8 9 10 C 11 12 13 14 15 16 17 Ç 18 19 20 21 22 D 23 24 25 26

" Gen.46. b.9. Exod. 6.c. 14 Num.26. a.5

nasar regis Assur: & transtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluuium Gozan, vsque ad diem hanc.

CAP. VI.

46. 23.b.6 FIlij Leui: Gerson, Caath, & Merari. * Filij Caath: Amram, Isaar, Hebron, & Oziel. * Filij Amram: Aaron, Moyses, & Maria: Filij Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar, & Ithamar. * Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abisue, * Abisue verò genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi. * Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias genuit Meraioth. * Porrò Meraioth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob. * Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas, * Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Iohanan, * Iohanan genuit Azariam. ipse est qui sacerdotio functus est in domo, quam ædificauit Salomon in Ierusalem. * Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob, * Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum, * Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam, * Azarias genuit Saraiam, & Saraias genuit Iosedec. * Porrò Iosedec egressus est, quando transtulit Dominus Iudam, & Ierusalem per manus Nabuchodonosor. * Filij ‖ ergo Leui: Gerson, Caath, & Merari. * Et hæc nomina filiorum Gerson: Lobni, & Semei. * Filij Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel. * Filij Merari: Moholi & Musi. Hæ autem cognationes Leui secundùm familias eorum. * Gerson, Lobni filius eius, Iahath filius eius, Zamma filius eius, * Ioah filius eius, Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrai filius eius. * Filij Caath, Aminadab filius eius, Core filius eius, Asir filius eius, * Elcana filius eius, Abiasaph filius eius, Asir filius eius. * Thahath filius eius, Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul filius eius. * Filij Elcana, Amasai & Achimoth * & Elcana: Filij Elcana: Sophai filius eius, Nahath filius eius, * Eliab filius eius, Ieroham filius eius, Elcana filius eius. * Filij Samuel primogenitus Vasseni, & Abia. * Filij autem Merari, Moholi: Lobni filius eius, Semei filius eius, Oza filius eius, * Sammaa filius eius, Haggia filius eius, Asaia filius eius. * Isti sunt, quos constituit Dauid super cantores domus Domini, ex quo collocata est arca: * & ministrabant coram tabernaculo testimonij, canentes donec ædificaret Salomon domum Domini in Ierusalem: stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. * Hi verò sunt, qui assistebant cum filijs suis, de filijs Caath, Hemam cantor filius Iohel, filij Samuel, * filij Elcana, filij Ieroham, filij Eliel, filij Thohu, * filij Suph, filij Elcana, filij Mahath, filij Amasai, * filij Elcana, filij Iohel, filij Azariæ, filij Sophoniæ, * filij Thahath, filij Asir, filij Abiasaph, filij Core, * filij Isaar, filij Caath, filij Leui, filij Israel. * Et frater eius Asaph, qui stabat à dextris eius, Asaph filius Barachiæ, filij Samaa, * filij Michael, filij Basaiæ, filij Melchiæ, * filij Athanai, filij Zara, filij Adaia, * filij Ethan, filij Zamma, filij Semei, * filij Ieth, filij Gersom, filij Leui. * Filij autem Merari fratres eorum, ad sinistram, Ethan filius Cusi, filij Abdi, filij Maloch, * filij Hasabiæ, filij Amasiæ, filij Helciæ, * filij Amasai, filij Boni, filij Somer, * filij Moholi, filij Musi, filij Merari, filij Leui. * Fratres quoque eorum Leuitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministeriū tabernaculi domus Domini. * Aaron verò, & filij eius adolebant incensum super altare holocausti, & super altare thymiamatis, in omne opus Sācti sanctorum: & vt precarentur pro Israel iuxta omnia, quæ præceperat Moyses seruus Dei. * Hi sunt autem filij Aaron: Eleazar filius eius, Phinees filius eius, Abisue filius eius, * Bocci filius eius, Ozi filius eius, Zarahia filius eius, * Meraioth filius eius, Amarias filius eius, Achitob filius eius, * Sadoc filius eius, Achimaas filius eius. * Et hæc habitacula eorū per vicos atq. confinia, filiorum scilicet Aaron, iuxta cognationes Caathitarum: ipsis enim sorte contigerant. * Dederunt igitur eis Hebron in terra Iuda, & suburbana eius per circuitum: * ‖ agros autem ciuitatis, & villas, Caleb filio Iephone. * Porrò filiis Aaron dederunt ciuitates ad confugiendum Hebron, & Lobna, & suburbana eius, * Iether quoque, & Esthemo cum suburbanis suis, sed & Helon, & Dabir cum suburbanis suis, * Asan quoque, & Bethsemes & suburbana earum. * De tribu autem Beniamin, Gabee & suburbana eius, & Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis. omnes ciuitates, tredecim, per cognationes suas. * Filiis autem Caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu Manasse in possessionem vrbes decem. * Porrò filijs Gersom per cognationes suas de tribu Issachar, & de tribu Aser, & de tribu Nephthali, & de tribu Manasse in Basan, vrbes tredecim. * Filijs autem Merari per cogna-

Ios.21. b.10

tiones suas de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt sorte ciuitates duodecim. * Dederunt quoque filij Israel Leuitis ciuitates, & suburbana earum: * dederuntque per sortem, ex tribu filiorum Iuda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Beniamin vrbes has, quas vocauerunt nominibus suis, * & his, qui erant de cognatione filiorum Caath, "fueruntque ciuitates in terminis eorum de tribu Ephraim. * Dederunt ergo eis vrbes ad confugiendum, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer cum suburbanis suis, * Iecmaam quoque cum suburbanis suis, & Bethoron similiter, * necnon & Helon cum suburbanis suis, & Gethremmon in eundem modum. * Porrò ex dimidia tribu Manasse, Aner & suburbana eius, Baalam & suburbana eius: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant. * Filiis autem Gersom de cognatione dimidiæ tribus Manasse Gaulon in Basan, & suburbana eius, & Astharoth cum suburbanis suis. * De tribu Issachar, Cedes & suburbana eius, & Dabereth cum suburbanis suis, * Ramoth quoque & suburbana eius, & Anem cum suburbanis suis. * De tribu verò Aser: Masal cum suburbanis suis, & Abdon similiter, * Hucac quoque & suburbana eius, & Rohob cum suburbanis suis. * Porrò de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa & suburbana eius, Hamon cum suburbanis suis, & Cariathaim, & suburbana eius. * Filiis autem Merari residuis: de tribu Zabulon, Remmono & suburbana eius, & Thabor cum suburbanis suis: * trans Iordanem quoque ex aduerso Iericho contra Orientem Iordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis suis, & Iassa cum suburbanis suis, * Cademoth quoque & suburbana eius, & Mephaat cum suburbanis suis. * Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad & suburbana eius, & Manaim cum suburbanis suis, * sed & Hesebon cum suburbanis suis, & Iezer cum suburbanis suis.

CAP. VII.

PORRÒ filij Issachar: Thola, & Phua, Iasub, & Simeron, quattuor. * Filij Thola: Ozi & Raphaia, & Ieriel, & Iemai, & Iebsem, & Samuel, principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus Dauid, viginti duo millia sexcenti. * Filij Ozi: Izrahia, de quo nati sunt Michael, & Obadia, & Iohel, & Iesia, quinque omnes principes. * Cumque eis per familias, & populos suos, accincti ad prælium, viri fortissimi, triginta sex millia: multas enim habuerunt vxores, & filios. * Fratres quoque eorum per omnem cognationem Issachar robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt. * Filij "Beniamin: Bela, & Bechor, & Iadiel, tres. * Filij Bela: Esbon, & Ozi, & Oziel, & Ierimoth, & Vrai, quinque principes familiarum, & ad pugnandum robustissimi: numerus autem eorum, viginti duo millia & triginta quattuor. * Porrò filij Bechor: Zamira, & Ioas, & Eliezer, & Elioenai, & Amri, & Ierimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filij Bechor. * Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi, viginti millia & ducenti. * Porrò filij Iadihel: Balan. Filij autem Balan: Iehus, & Beniamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharsis, & Ahisahar. * omnes hi filij Iadihel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem & septem millia, & ducenti ad prælium procedentes. * Sepham quoque, & Hapham filij Hir: & Hasim filij Aher. * Filij autem Nephthali: Iasiel, & Guni, & Iesser, & Sellum, filij Bala. * Porrò filius Manasse, Esriel: concubinaque eius Syra peperit Machir patrem Galaad. * Machir autem accepit vxores filijs suis Happhim, & Saphan: & habuit sororem nomine Maacha: nomen autem secundi, Salphaad, natæque sunt Salphaad filiæ. * & peperit Maacha vxor Machir filium, vocauitque nomen eius Phares: porrò nomen fratris eius, Sares: & filij eius, Vlam, & Recen. * Filius autem Vlam, Badan. hi sunt filij Galaad, filij Machir, filij Manasse. * Soror autem eius Regina peperit Virumdecorum, & Abiezer, & Mohola. * Erat autem filij Semida, Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam. * Filij autem Ephraim: Suthala, Bared filius eius, Thahath filius eius, Elada filius eius, Thahath filius eius, huius filius Zabad, * & huius filius Suthala, & huius filius Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia descenderant vt inuaderent possessiones eorum. * Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres eius vt consolarentur eum. * Ingressusque est ad vxorem suam: quæ concepit, & peperit filium, & vocauit nomen eius Beria, eo quòd in

Deut. 21. & 10

Gen. 46. & 13

Gen. 46. & 21

malis domus eius ortus esset : * filia autem 24
eius fuit Sara, quæ ædificauit Bethoron in-
feriorem & superiorem, & Ozensara. * Por- 25
rò filius eius Rapha, & Reseph, & Thale, de
quo natus est Thaan, * qui genuit Laadan: 26
huius quoque filius Ammiud, qui genuit
Elizama, * de quo ortus est Nun, qui habuit 27
filium Iosue. * Possessio autem eorum & 28
habitatio, Bethel cum filiabus suis, & con- F
tra orientem Noran ac Occidentalē plagam
Gazer & filiæ eius, Sichem quoque cum
filiabus suis, vsque ad Aza cum filiabus
eius. * Iuxta filios quoque Manasse Beth- 29
san, & filias eius, Thanach & filias eius,
Mageddo & filias eius : Dor & filias eius:
in his habitauerunt filij Ioseph, filij Israel.
46. * Filij "Aser : Iemna, & Iesua, & Iessui, 30
& Baria, & Sara soror eorum. * Filij autem 31
Baria: Heber, & Melchiel: ipse est pater
Barsaith. * Heber autem genuit Iephlat, 32
& Somer, & Hotham, & Suaa sororem G
eorum. * Filij Iephlat: Phosech, & Cha- 33
maal, & Asoth: hi filij Iephlat. * Porrò filij 34
Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram.
* Filij autem Helem fratris eius: Supha, & 35
Iemna, & Selles, & Amal. * Filij Supha: 36
Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Iamra,
* Bosor, & Hod, & Samma, & Salusa, & 37
Iethran, & Bera. * Filij Iether: Iephone, & 38
Phaspha, & Ara. * Filij autem Olla: Aree, 39
& Haniel, & Resia. * Omnes hi filij Aser, 40
principes cognationum, electi atque for-
tissimi duces ducum : numerus autem eo-
rum ætatis, quæ apta esset ad bellum, vi-
ginti sex millia.

CAP. VIII.

46. BEniamin autem genuit Bale primo- 1
b. 6 genitum suum, Asbel secūdum, Aha- A
ra tertium, * Nohaa quartum, & Rapha 2
quintum. * Fueruntque filij Bale: Addar, 3
& Gera, & Abiud, * Abisue quoq; & Naa- 4
man, & Ahoe, * sed & Gera, & Sephuphan, 5
& Huram. * Hi sunt filij Ahod, principes 6
cognationum habitantium in Gabaa, qui
translati sunt in Manahath. * Naaman au- 7
tem, & Achia, & Gera ipse transtulit eos,
& genuit Oza, & Ahiud. * Porrò Saha- 8
raim genuit in regione Moab, postquam
dimisit Husim & Bara vxores suas. * Genuit 9
autem de Hodes vxore sua Iobab, & Sebia,
& Mosa, & Molchom, * Iehus quoque, & 10
Sechia, & Marma. hi sunt filij eius princi-
pes in familiis suis. * Mehusim verò genuit 11
Abitob, & Elphaal. * Porrò filij Elphaal: 12
Heber, & Misaam, & Samad: hic ædifica- B
uit Ono, & Lod, & filias eius. * Baria au- 13
tem, & Sama principes cognationum habi-
tantium in Aialon: hi fugauerunt habita-
tores Geth. * Et Ahio, & Sesac, & Ierimoth, 14
* & Zabadia, & Arod, & Heder, * Michael 15
quoque, & Iespha, & Ioha filij Baria. * Et 16
Zabadia, & Mosollam, & Hezeci, & He- 17
ber, * & Iesamari, & Iezlia, & Iobab filij 18
Elphaal, * & Iacim, & Zechri, & Zabdi, * & 19
Elioenai, & Selethai, & Eliel, * & Adaia, 20
& Baraia, & Samarath filij Semei. * Et Ies- 21
pham, & Heber, & Eliel, * & Abdon, & 22
Zechri, & Hanan, * & Hanania, & Ælam, 23
& Anathothia, * & Iephdaia, & Phanuel 24
filij Sesac. * & Samsari, & Sohoria, & Otho- 25
lia, * & Iersia, & Elia, & Zechri, filij Ieroham. 26
27
28
* hi patriarchæ, & cognationum principes, C
qui habitauerūt in Ierusalem. * in "Gabaon "Infra
autem habitauerūt Abigabaon, & nomen f. 35
29
vxoris eius Maacha: * filiusque eius primo- 30
genitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, &
Nadab. * Gedor quoque, & Ahio, & Za- 31
cher, & Macelloth: * & Macelloth genuit 32
Samaa: habitaueruntq; ex aduerso fratrum
suorum in Ierusalem cum fratribus suis.
33 * "Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. "1. Reg. 14.
Porrò Saul genuit Ionathan, & Melchisua, 8. 51
inf. 9. 39.
34 & Abinadab, & Esbaal. * Filius autem Io-
nathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit
35 Micha. * Filij Micha, Phithon, & Melech,
36 & Tharaa, & Ahaz. * & Ahaz genuit Ioa- D
da: & Ioada genuit Alamath, & Azmoth,
37 & Zamri: porrò Zamri genuit Mosa, * &
Mosa genuit Banaa, cuius filius fuit Rapha,
de quo ortus est Elasa, qui genuit Asel.
38 * Porrò Asel sex filij fuerunt his nomini-
bus, Ezricam, Bocru, Ismael, Saria, Obdia,
39 & Hanan. omnes hi filij Aser. * Filij au-
tem Esec fratris eius, Vlam primogenitus,
& Iehus secundus, & Eliphalet tertius.
40 * Fueruntque filij Vlam viri robustissi-
mi, & magno robore tendentes arcum: &
multos habentes filios ac nepotes, vsque
ad centum quinquaginta. Omnes hi, fi-
lij Beniamin.

CAP. IX.

1 VNiuersus ergo Israel dinumeratus
A est: & summa eorum scripta est in
Libro regum Israel, & Iuda: translatique
sunt in Babylonem propter delictū suum.
2 * Qui autem habitauerunt primi in posses-
sionibus, & in vrbibus suis: Israel, & Sacer-
3 dotes, & Leuitæ, & Nathinæi. * Commo-
rati sunt in Ierusalem de filiis Iuda, & de
filiis Beniamin, de filiis quoque Ephraim,

& Manasse. * Othei filius Ammiud, filij 4
Amri, filij Omrai, filij Bonni, de filiis Pha-
res filij Iuda. * Et de Siloni: Asaia primo- 5
genitus, & filij eius. * De filiis autem Zara: 6
Iehuel, & fratres eorum, sexcenti nonagin-
ta. * Porrò de filiis Beniamin: Salo filius 7
Mosollam, filij Oduia, filij Asanæ: * & Io- 8
bania filius Ieroham: & Ela filius Ozi, fi- B
lij Mochori: & Mosollam filius Saphatiæ,
filij Rahuel, filij Iebaniæ, * & fratres eorum 9
per familias suas, nongenti quinquaginta
sex. Omnes hi, principes cognationum per
domos patrum suorum. * De sacerdotibus 10
autem: Iedaia, Ioiarib, & Iachin: * Azarias 11
quoque filius Helciæ, filij Mosollam, filij
Sadoc, filij Maraioth, filij Achitob, ponti-
fex domus Dei. * Porrò Adaias filius Iero- 12
ham, filij Phassur, filij Melchiæ: & Maasai
filius Adiel, filij Iezra, filij Mosollam, filij
Mosollamith, filij Emmer. * fratres quo- 13
que eorum principes per familias suas, mil- C
le septingenti sexaginta, fortissimi robore
ad faciẽdum opus ministerij in domo Dei.
* De Leuitis autem: Semeia filius Hassub 14
filij Ezricam, filij Hasebia de filiis Merari.
* Bacbacar quoque carpentarius, & Galal, 15
& Mathania filius Micha, filij Zechri, filij
Asaph: * & Obdia filius Semeiæ, filij Galal, 16
filij Idithun: & Barachia filius Asa, filij El-
cana, qui habitauit in atriis Netophati. * Ia- 17
nitores autem: Sellum, & Accub, & Tel-
mon, & Ahimam: & frater eorum Sellum
princeps, * vsque ad illud tempus, in porta 18
regis ad orientem, obseruabant per vices
suas de filiis Leui. * Sellum verò filius Core 19
filij Abiasaph, filij Core, cum fratribus
suis, & domo patris sui, hi sunt Coritæ su-
per opera ministerij, custodes vestibulo- D
rum tabernaculi: & familiæ eorum per vi-
ces castrorum Domini custodientes introi-
tum. * Phinees autem filius Eleazari, erat 20
dux eorum coram Domino. * Porrò Za- 21
charias filius Mosollamia, ianitor portæ ta-
bernaculi testimonij. * Omnes hi electi in 22
ostiarios per portas, ducenti duodecim: &
descripti in villis propriis: quos constitue-
runt Dauid, & Samuel Videns, in fide sua
* tam ipsos, quàm filios eorum in ostiis do- 23
mus Domini, & in tabernaculo vicibus
suis. * Per quattuor ventos erant ostiarij: id 24
est ad Orientem, & ad Occidentem, & ad
Aquilonem, & ad Austrum. * Fratres au- 25
tem eorum in viculis morabantur, & ve-
niebant in sabbatis suis de tempore vsque
ad tempus. * His quattuor Leuitis creditus 26
erat omnis numerus ianitorum, & erant E
super exedras, & thesauros domus Domi-
27 ni. * Per gyrum quoque templi Domini
morabantur in custodiis suis: vt cùm tem-
28 pus fuisset, ipsi mane aperirent fores. * De
horum genere erant & super vasa minis-
terij: ad numerum enim & inferebantur
29 vasa, & efferebantur. * De ipsis, & qui cre-
dita habebant vtensilia sanctuarij, præ-
erant similæ, & vino, & oleo, & thuri, &
30 aromatibus. * Filij autem sacerdotum vn-
31 guenta ex aromatibus conficiebant. * Et
Mathathias Leuites primogenitus Sellum
Coritæ, præfectus erat eorum, quæ in sar-
32 tagine frigebantur. * Porrò de filiis Caath
F fratribus eorum, super panes erant propo-
sitionis, vt semper nouos per singula sab-
33 bata præpararent. * Hi sunt principes
cantorum per familias Leuitarum, qui in
exedris morabantur, vt die ac nocte fugi-
34 ter suo ministerio deseruirent. * Capita
Leuitarum, per familias suas principes,
35 manserunt in Ierusalem. * In \\ Gabaon \\ Sup. 8.
autem commorati sunt pater Gabaon Ie- c. 29
36 hiel, & nomen vxoris eius Maacha. * Fi-
lius primogenitus eius Abdon, & Sur, &
37 Cis, & Baal, & Ner, & Nadab, * Gedor
quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macel-
38 loth. * Porrò Macelloth genuit Samaan:
G isti habitauerũt è regione fratrum suorum
39 in Ierusalem, cum fratribus suis. * \\ Ner \\ Sup. 8.
autem genuit Cis: & Cis genuit Saul: & c. 33
Saul genuit Ionathan, & Melchisua, &
40 Abinadab, & Esbaal. * Filius autem Iona-
than, Meribbaal: & Meribbaal genuit Mi-
41 cha. * Porrò filij Micha, Phithon, & Me-
42 lech, & Tharaa, & Ahaz. * Ahaz autem ge-
nuit Iara, & Iara genuit Alamath, & Az-
moth, & Zamri. Zamri autem genuit Mo-
43 sa. * Mosa verò genuit Banaa: cuius filius
Raphaia, genuit Elasa: de quo ortus est
44 Asel. * Porrò Asel sex filios habuit his no-
minibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria,
Obdia, Hanan. hi sunt filij Asel.

CAP. X.

1 PHilisthiim autem pugnabant contra 2. Reg. 31.
A Israel, fugeruntque viri Israel Palæ- a. 1
sthinos, & ceciderunt vulnerati in monte
2 Gelboe. * Cumque appropinquassent Phi-
listhæi persequentes Saul, & filios eius, per-
cusserunt Ionathan, & Abinadab, & Mel-
3 chisua filios Saul. * Et aggrauatum est præ-
lium contra Saul, inueneruntq; eum sagit-
4 tarij, & vulnerauerunt iaculis. * Et dixit Saul
B ad armigerum suũ: Euagina gladiũ tuum,
& interfice me: ne fortè veniant incircũcisi

isti, & illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul ensem, & irruit in eum. *Quod cùm vidisset armiger eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, & mortuus est. * Interiit ergo Saul, & tres filij eius, & omnis domus illius pariter concidit. * Quod cùm vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus, fugerunt: & Saul ac filijs eius mortuis, dereliquerunt vrbes suas, & huc illucque dispersi sunt: veneruntque Philisthiim, & habitauerunt in eis. * Die igitur altero detrahentes Philisthiim spolia cæsorũ, inuenerunt Saul, & filios eius iacentes in monte Gelboe. * Cumque spoliassent eum, & amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, vt circumferretur, & ostenderetur idolorum templis, & populis: * arma autem eius consecrauerunt in fano dei sui, & caput affixerunt in templo Dagon. *Hoc cùm audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet quæ Philisthiim fecerant super Saul, * consurrexerunt singuli virorum fortium, & tulerunt cadauera Saul & filiorum eius: attuleruntque ea in Iabes, & sepelierunt ossa eorum subter quercum, quæ erat in Iabes, & ieiunauerunt septem diebus. *Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quòd præuaricatus sit " mandatum Domini quod præceperat, & non custodierit illud: sed " insuper etiam pythonissam consuluerit, * nec sperauerit in Domino: propter quod interfecit eum, & transtulit regnum eius ad Dauid filium Isai.

Reg. 15. d. 17. 4 Reg. 28.

CAP. XI.

reg. 5.

CONgregatus est igitur omnis Israel ad Dauid in Hebron, dicens: Os tuum sumus, & caro tua. * Heri quoque, & nudiustertius, cùm adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, & introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces populum meũ Israel, & tu eris princeps super eum. * Venerunt ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron, & iniit Dauid cum eis fœdus coram Domino: vnxeruntque eum regem super Israel, iuxta sermonem Domini, quem locutus est in manu Samuel. * Abiit quoq; Dauid, & omnis Israel in Ierusalem. hæc est Iebus, vbi erant Iebusæi habitatores terræ. * Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad Dauid: Non ingredieris huc. Porrò Dauid cepit arcem Sion, quæ est Ciuitas Dauid, *dixitque: Omnis qui percusserit Iebusæum in primis, erit princeps & dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Saruiæ, & factus est princeps. * Habitauit autem Dauid in arce, & idcirco appellata est Ciuitas Dauid. * Ædificauitque vrbem in circuitu à Mello vsque ad gyrum, Ioab autem reliqua vrbis extruxit. * Proficiebatque Dauid vadens & crescens, & Dominus exercituum erat cum eo. * " Hi principes virorum fortium Dauid, qui adiuuerunt eum vt rex fieret super omnem Israel iuxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel. * Et iste numerus robustorum Dauid: Iesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta: iste leuauit hastam suam super trecentos vulneratos vna vice. * Et post eum Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat inter tres potentes. * Iste fuit cum Dauid in Phesdomim, quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus à facie Philisthinorum. * Hi steterunt in medio agri, & defenderunt eum: cumque percussissent Philisthæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo. * Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat Dauid, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castrametati in Valle raphaim. * " Porrò Dauid erat in præsidio, & statio Philisthinorum in Bethlehem. * Desiderauit igitur Dauid, & dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta. * Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, & attulerunt ad Dauid vt biberet: qui noluit, sed magis libauit illam Domino, * dicens: Absit vt in conspectu Dei mei hoc faciam, & sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. hæc fecerunt tres robustissimi. *Abisai quoque frater Ioab ipse erat princeps trium, & ipse leuauit hastam suam contra trecentos vulneratos, & ipse erat inter tres nominatissimus, * & inter tres secundos inclytus, & princeps eorum: verumtamen vsq; ad tres primos non peruenerat. * Banaias filius Ioiadæ viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit duos ariel Moab: & ipse descendit, & interfecit leonem in media cisterna tempore niuis. *Et ipse percussit virũ Ægyptiũ, cuius statura erat quinque cubitorum,

1. Reg. 8.

1. Reg. 14.

& habe-

& habebat lanceam vt liciatorium texentium: descendit igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam, quam tenebat manu. & interfecit eum hasta sua. * Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter tres robustos nominatissimus; * inter triginta primus, verumtamen ad tres vsque non peruenerat: posuit autem eum Dauid ad auriculam suam. * Porrò fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Ioab, & Elchanan filius patrui eius de Bethlehem; * Sammoth Arorites, Helles Phalonites, * Ira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites, * Sobbochai Husathites, Ilai Ahohites, * Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites, * Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin, Banaia Pharatonites, * Hurai de Torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites. * Filij Assem Gezonites, Ionathan filius Sage Ararites, * Ahiam filius Sachar Ararites, * Eliphal filius Vr, * Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites, * Hesro Carmelites, Naarai filius Asbai, * Ioel frater Nathan, Mibahar filius Agarai. * Selec Ammonites, Naarai Berothites armiger Ioab filij Saruiæ. * Ira Iethræus, Gareb Iethræus, * Vrias Hethæus, Zabad filius Oholi, * Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, & cū eo triginta: * Hanan filius Maacha, & Iosaphat Mathanites, * Ozia Astarothites, Samma, & Iehiel filij Hotham Arorites, * Iedihel filius Samri, & Ioha frater eius Thosaites, * Eliel Mahumites, & Ieribai, & Iosaia filij Elnaem, & Iethma Moabites, Eliel, & Obed, & Iasiel de Masobia.

CAP. XII.

HI quoque venerunt ad Dauid in Siceleg, cùm adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortissimi & egregij pugnatores, * tendentes arcum, & vtraq; manu fundis saxa iacientes, & dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Beniamin. * Princeps Ahiezer, & Ioas filij Samaa Gabaathites, & Iaziel, & Phallet filij Azmoth, & Baracha, & Iehu Anathotites. * Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter triginta & super triginta. Ieremias, & Iehezicl, & Iohanan, & Iezabad Gaderothites. * & Eluzai & Ierimuth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Haruphites. * Elcana, & Iesia, & Azareel, & Ioezer, & Iesbaam de Carehim: * Ioela quoque, & Zabadia filij Ieroham de Gedor. * Sed & de Gaddi transfugerunt ad Dauid, cùm lateret in deserto, viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum & hastam: facies eorum quasi facies leonis, & veloces quasi capreæ in montibus: * Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius, * Masmana quartus, Ieremias quintus, * Ethi sextus, Eliel septimus, * Iohanan octauus, Elzebad nonus, * Ieremias decimus, Machbanai vndecimus. * hi de filiis Gad principes exercitus: nouissimus centum militibus præerat, & maximus, mille. * Isti sunt qui transierunt Iordanem mense primo, quando inundare consueuit super ripas suas: & omnes fugauerunt qui morabātur in vallibus ad orientalem plagam & occidentalem. * Venerunt autem & de Beniamin, & de Iuda ad præsidium, in quo morabatur Dauid. * Egressusque est Dauid obuiam eis, & ait: Si pacificè venistis ad me vt auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro aduersariis meis, cùm ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & iudicet. * Spiritus verò induit Amasai principem inter triginta, & ait: Tui sumus ô Dauid, & tecum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adiutoribus tuis. te enim adiuuat Deus tuus. Suscepit ergo eos Dauid, & constituit principes turmæ. * Porrò de Manasse trāsfugerunt ad Dauid, quando veniebat cum Philisthiim aduersus Saul, vt pugnaret: & non dimicauit cum eis. \" quia inito cōsilio remiserunt eum principes Philisthinorum, dicentes: Periculo capitis nostri reuertetur ad dominum suum Saul. * Quando igitur reuersus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, & Iozabad, & Iedihel, & Michael, & Ednas, & Iozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manasse. * hi prębuerunt auxiliū Dauid aduersus latrunculos: omnes enim erant viri fortissimi, & facti sunt principes in exercitu. * Sed & per singulos dies veniebant ad Dauid ad auxiliandum ei, vsque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei. * Iste quoque est numerus principū exercitus, qui venerunt ad Dauid, cùm esset in Hebron, vt transferrent regnum Saul ad eum, iuxta verbum Domini. * Filij Iuda portantes clypeum & hastam, sex millia octingenti expediti ad prælium. * De filiis Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum. * De filiis Leui, quattuor millia sexcenti. * Ioiada quoque princeps de stirpe Aaron, & cum eo tria millia septin-

\" 1. Reg. 29. ℣. 4

genti.

genti. * Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris eius, principes viginti duo. * De filiis autem Beniamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul. * Porrò de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis. * Et ex dimidia tribu Manasse, decem & octo millia, singuli per nomina sua venerunt vt constituerent regem Dauid. * De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui nouerant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israel, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur. * Porrò de Zabulon qui egrediebantur ad prælium, & stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici. * Et de Nephthali, principes mille: & cum eis instructi clypeo & hasta, triginta & septem millia. * De Dan etiam præparati ad prælium, viginti octo millia sexcenti. * Et de Aser egredientes ad pugnam, & in acie prouocantes, quadraginta millia. * Trans Iordanem autem de filiis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis, centum viginti millia. * Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, vt constituerent regem Dauid super vniuersum Israel: sed & omnes reliqui ex Israel, vno corde erant, vt rex fieret Dauid. * Fueruntque ibi apud Dauid tribus diebus comedentes & bibentes. præparauerant enim eis fratres sui. * Sed & qui iuxta eos erant, vsque ad Issachar, & Zabulon, & Nephthali, afferebant panes in asinis, & camelis, & mulis, & bobus ad vescendum: farinam, palathas, vuam passam, vinum, oleum, boues, arietes ad omnem copiam. gaudium quippe erat in Israel.

CAP. XIII.

INiit autem consilium Dauid cum tribunis, & centurionibus, & vniuersis principibus, * & ait ad omnem cœtum Israel: Si placet vobis: & à Domino Deo nostro egreditur sermo, quem loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in vniuersas regiones Israel, & ad Sacerdotes, & Leuitas, qui habitant in suburbanis vrbium, vt congregentur ad nos, * & reducamus arcam Dei nostri ad nos: non enim requisiuimus eam in diebus Saul. * Et respondit vniuersa multitudo vt ita fieret: placuerat enim sermo omni populo. * Congregauit ergo Dauid cunctum Israel à Sihor Ægypti, vsq; dum ingrediaris Emath, vt adduceret arcam Dei de Cariathiarim. * Et ascendit Dauid, & omnis vir Israel ad collem Cariathiarim, qui est in Iuda, vt afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, vbi inuocatum est nomen eius. * Imposueruntque arcam Dei super plaustrum nouum, de domo Abinadab: Oza autem, & frater eius minabant plaustrum. * Porrò Dauid, & vniuersus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & psalteriis, & tympanis, & cymbalis, & tubis. * Cùm autem peruenissent ad Aream Chidon, tetendit Oza manum suam, vt sustentaret arcam: bos quippe lasciuiens paululum inclinauerat eam. * Iratus est itaque Dominus contra Ozam, & percussit eum, eo quòd tetigisset arcam: & mortuus est ibi coram Domino. * Contristatusque est Dauid, eo quòd diuisisset Dominus Ozam: vocauitque locum illum: Diuisio Ozæ vsque in præsentem diem. * Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo modo possum ad me introducere arcam Dei? * Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est, in Ciuitatem Dauid, sed auertit in domum Obededom Gethæi. * Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: & benedixit Dominus domui eius, & omnibus quæ habebat.

CAP. XIIII.

MIsit quoque Hiram rex Tyri nuncios ad Dauid, & ligna cedrina, & artifices parietum, lignorumque: vt ædificarent ei domum. * Cognouitque Dauid quòd confirmasset eum Dominus in regem super Israel, & subleuatum esset regnum suum super populum eius Israel. * Accepit quoque Dauid alias vxores in Ierusalem: genuitque filios, & filias. * Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Ierusalē: Samua, & Sobad, Nathan, & Salomon, * Iebahar, & Elisua, & Eliphalet, * Noga quoque, & Napheg, & Iaphia, * Elisama, & Baaliada, & Eliphalet. * Audientes autem Philisthiim eo quòd vnctus esset Dauid in regem super vniuersum Israel, ascenderunt omnes vt quærerent eum: quod cùm audisset Dauid, egressus est obuiam eis. * Porrò Philisthiim venientes, diffusi sunt in Valle Raphaim. * Consuluitq; Dauid Dominū, dicens: Si ascendā ad Philisthæos, & si trades

cos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, & tradã eos in manu tua.* Cumque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi Dauid, & dixit: Diuisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut diuiduntur aquæ: & idcirco vocatum est nomen illius loci Baalpharasim.* Dereliquerunt quoque ibi deos suos, quos Dauid iussit exuri.* Alia etiã vice Philisthiim irruerunt, & diffusi sunt in valle.* Consuluitque rursum Dauid Deum, & dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, & venies contra illos ex aduerso pyrorum.* Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te, vt percutiat castra Philisthiim.* Fecit ergo Dauid sicut præceperat ei Deus, & percussit castra Philisthinorum, de Gabaon vsque Gazera.* Diuulgatumq; est nomen Dauid in vniuersis regionibus, & Dominus dedit pauorem eius super omnes gentes.

CAP. XV.

FEcit quoque sibi domos in Ciuitate Dauid: & ædificauit locum arcæ Dei, tetenditque ei tabernaculum.* Tunc dixit Dauid: Illicitum est vt à quocumque portetur arca Dei nisi à Leuitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad ministrandum sibi vsque in ęternum.* Congregauitque vniuersum Israel in Ierusalem, vt afferretur arca Dei in locum suum, quem præparauerat ei.* Necnon & filios Aaron, & Leuitas.* de filiis Caath, Vriel princeps fuit, & fratres eius centum viginti.* De filiis Merari, Asaia princeps: & fratres eius ducenti viginti.* De filiis Gersom, Ioel princeps; & fratres eius centum triginta.* De filiis Elisaphan, Semeias princeps, & fratres eius ducenti.* De filiis Hebron, Eliel princeps; & fratres eius octoginta.* De filiis Oziel, Aminadab princeps; & fratres eius centum duodecim.* Vocauitque Dauid Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Leuitas, Vriel, Asaiam, Ioel, Semeiam, Eliel, & Aminadab:* & dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum Leuiticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, & afferte arcam Domini Dei Israel ad locum, qui ei præparatus est:* ne vt à principio, quia non eratis præsentes, percussit nos Dominus; sic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus.* Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, & Leuitæ, vt portarent arcam Domini Dei Israel.* Et tulerunt filij Leui arcam Dei, sicut præceperat Moyses iuxta verbum Domini humeris suis in vectibus.* Dixitque Dauid principibus Leuitarum, vt constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, vt resonaret in excelsis sonitus lætitiæ.* Constitueruntq; Leuitas: Hemam filium Ioel, & de fratribus eius Asaph filium Barachiæ: de filiis verò Merari, fratribus eorum: Ethan filium Casaiæ.* Et cum eis fratres eorum: in secundo ordine, Zachariam, & Ben, & Iaziel, & Semiramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Iehiel, ianitores.* Porrò cantores, Heman, Asaph, & Ethan; in cymbalis æneis concrepantes.* Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, & Banaias in nablis arcana cantabant.* Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Iehiel, & Ozaziu, in citharis pro octaua canebant epinicion.* Chonenias autem princeps Leuitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valde sapiens.* Et Barachias, & Elcana: ianitores arcæ.* Porrò Sebenias, & Iosaphat, & Nathanael, & Amasai, & Zacharias, & Banaias, & Eliezer sacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Iehias erant ianitores arcæ.* Igitur Dauid & omnes maiores natu Israel, & tribuni ierũt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia.* Cumque adiuuissет Deus Leuitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes.* Porrò Dauid erat indutus stola byssina, & vniuersi Leuitæ qui portabant arcam, cantoresque & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: Dauid autem etiam indutus erat ephod lineo.* Vniuersusque Israel deducebant arcam fœderis Domini in iubilo, & sonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes.* Cumque peruenissет arca fœderis Domini vsque ad Ciuitatem Dauid, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem Dauid saltantem atque ludentem, & despexit eum in corde suo.

CAP. XVI.

ATtulerunt igitur arcam Dei, & constituerũt eam in medio tabernaculi, quod tetẽderat ei Dauid: & obtulerunt holocausta, & pacifica coram Deo.* Cumque

com-

complesset Dauid offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini. *Et diuisit vniuersis per singulos, à viro vsque ad mulierem tortam panis, & partem assæ carnis bubalę, & frixam oleo similam. *Constituitque coram arca Domini de Leuitis, qui ministrarent, & recordarentur operum eius, & glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Israel: *Asaph principem. & secundum eius Zachariam: Porrò Iahiel, & Semiramoth, & Iehiel, & Mathathiã, & Eliab, & Banaiam, & Obededom: Iehiel super organa psalterij, & lyras: Asaph autem vt cymbalis personaret; *Banaiam verò, & Iaziel sacerdotes, canere tuba iugiter coram arca fœderis Domini. *In illo die fecit Dauid principem ad confitendum Domino Asaph, & fratres eius.

*"Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius.

*Cantate ei, & psallite ei: & narrate omnia mirabilia eius.

*Laudate nomen sanctum eius: lætetur cor quærentium Dominum.

*Quærite Dominum, & virtutem eius: quærite faciem eius semper.

*Recordamini mirabilium eius, quæ fecit: signorum illius, & iudiciorum oris eius.

*Semen Israel serui eius: filij Iacob electi eius.

*Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius.

*Recordamini in sempiternũ pacti eius: sermonis, quem præcepit in mille generationes.

*Quem pepigit cum Abraham: & iuramenti illius cum Isaac.

*Et constituit illud Iacob in præceptum: & Israel in pactum sempiternum,

*Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.

*Cùm essent pauci numero, parui & coloni eius.

*Et transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

*Non dimisit quemquam calumniari eos, sed increpauit pro eis reges.

*Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.

*Cantate Domino omnis terra, annunciate ex die in diem salutare eius.

*Narrate in gentibus gloriam eius: in cunctis populis mirabilia eius.

*Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribilis super omnes deos.

*Omnes enim dij populorum, idola: Dominus autem cælos fecit.

*Confessio & magnificentia coram eo: fortitudo & gaudium in loco eius.

*Afferte Domino familiæ populorum: afferte Domino gloriam & imperium.

*Date Domino gloriam, nomini eius, leuate sacrificium, & venite in conspectu eius: & adorate Dominum in decore sancto.

*Commoueatur à facie eius omnis terra: ipse enim fundauit orbem immobilem.

*Lætentur cæli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnauit.

*Tonet mare, & plenitudo eius: exultent agri, & omnia quæ in eis sunt.

*Tunc laudabũt ligna saltus coram Domino: quia venit iudicare terram.

*Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia eius.

*Et dicite: Salua nos Deus saluator noster; & congrega nos, & erue de gentibus, vt confiteamur nomini sancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.

*Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno vsque in æternum: & dicat omnis populus: Amen, & hymnum Domino.

*Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Asaph, & fratres eius vt ministrarent in conspectu arcæ iugiter per singulos dies, & vices suas. *Porrò Obededom, & fratres eius sexaginta octo; & Obededom filium Idithun, & Hosa constituit ianitores. *Sadoc autem sacerdotem, & fratres eius sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon, *vt offerrẽt holocausta Domino super altare holocautomatis iugiter, mane & vespere, iuxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini, quam præcepit Israeli. *Et post eum Heman, & Idithun, & reliquos electos, vnumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino: Quoniam in æternum misericordia eius. *Heman quoque, & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia musicorum organa ad canendum Deo; filios autem Idithun fecit esse portarios. *Reuersusque est omnis populus in domum suam: & Dauid, vt benediceret etiam domui suæ.

CAP. XVII.

CVm autem habitaret Dauid in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est.

*Et

* Et ait Nathan ad Dauid: Omnia, quæ in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum est. 2
* Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens: * Vade, & loquere Dauid seruo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum. 3 4
* Neque enim mansi in domo ex eo tempore, quo eduxi Israel, vsque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi, & in tentorio * manens cum omni Israel. 5 6
Numquid locutus sum saltem vni iudicum Israel, quibus præceperam, vt pascerent populum meum, & dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam? * Nunc itaque sic loquêris ad seruum meum Dauid: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cùm in pascuis sequereris gregem, vt esses dux populi mei Israel. * Et fui tecum 7 8
quocumque perrexisti: & interfeci omnes B
inimicos tuos coram te, feciq; tibi nomen quasi vnius magnorum, qui celebrantur in terra. * Et dedi locum populo meo Israel: 9
plantabitur, & habitabit in eo, & vltrà non commouebitur: nec filij iniquitatis atterent eos, sicut à principio, * ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israel, & humiliaui 10
vniuersos inimicos tuos. Annuncio ergo tibi, quòd ædificaturus sit tibi Dominus domum. * Cumque impleueris dies tuos vt 11
vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis: & stabiliam regnum eius. * Ipse ædificabit mihi domum, & firmabo solium eius vsq; in æternum. * Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium: & misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit. * Et statuam eum in domo mea, & 12 13 14
in regno meo vsque in sempiternum: & thronus eius erit firmissimus in perpetuũ. C
* Iuxta omnia verba hæc, & iuxta vniuersam visionem istam, sic locutus est Nathan ad Dauid. * Cumque venisset rex Dauid, 15 16
& sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, vt præstares mihi talia? * Sed & hoc parum 17
visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum serui tui etiam in futurum: & fecisti me spectabilem super omnes homines Domine Deus. * Quid vltrà addere potest Dauid, cùm ita glorificaueris seruum tuum, & cognoueris eum? 18
* Domine propter famulum tuum iuxta 19
cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, & nota esse voluisti vniuersa magnalia. * Domine, non est similis tui: & non est 20
alius Deus absq; te, ex omnibus, quos audi- 21
uimus auribus nostris. * Quis enim est alius, vt populus tuus Israel, gens vna in terra, ad D
quam perrexit Deus, vt liberaret, & faceret populũ sibi, & magnitudine sua atque terroribus eiiceret nationes à facie eius, quem de Ægypto liberarat? * Et posuisti populum 22
tuũ Israel tibi in populũ vsq; in æternum, & 23
tu Domine factus es Deus eius. * Nunc igitur Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, & super domum eius, cõfirmetur in 24
perpetuum, & fac sicut locutus es. * Permaneatque & magnificetur nomen tuum vsque in sempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, & domus Dauid 25
serui eius permanens coram eo. * Tu enim Domine Deus meus reuelasti auriculã serui tui, vt ædificares ei domũ: & idcirco inuenit seruus tuus fiduciã, vt oret coram te. 26
* Nunc ergo Domine tu es Deus: & locutus es ad seruum tuum tanta beneficia. * Et 27
cœpisti benedicere domui serui tui, vt sit semper coram te: te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

FActum est autem post hæc, vt percu- 1 2.Reg.8.1
teret Dauid Philisthiim, & humiliaret A
eos, & tolleret Geth, & filias eius de manu Philisthiim, * percuteretque Moab, & fierent Moabitæ serui Dauid, offerentes ei munera. * Eo tẽpore percussit Dauid etiam 2 3
Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit vt dilataret imperiũ suum vsque ad flumen Euphraten. * Cepit ergo 4
Dauid mille quadrigas eius, & septem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, subneruauitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reseruauit sibi. * Superuenit autem & Syrus 5
Damascenus, vt auxilium præberet Adarezer regi Soba: sed & huius percussit Dauid vigintiduo millia virorum. * Et posuit 6
milites in Damasco, vt Syria quoque seruiret sibi, & offerret munera. Adiuuitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat. * Tulit quoque Dauid pharetras aureas, 7
quas habuerant serui Adarezer, & attulit eas in Ierusalem. * Necnon de Thebath, & 8
Chun vrbibus Adarezer æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vasa ænea. * Quod cùm audisset 9
Thou rex Hemath, percussisse videlicet C
Dauid omnem exercitum Adarezer regis Soba, * misit Adoram filium suũ ad regem 10
Dauid, vt postularet ab eo pacem, & congratularetur ei quòd percussisset, & expu-

gnasset Adarezer : aduersarius quippe erat Thou Adarezer.* Sed & omnia vasa aurea, & argentea, & ænea consecrauit Dauid rex Domino, cum argento & auro, quod tulerat ex vniuersis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quàm de Philisthiim & Amalec. * Abisai verò filius Saruiæ percussit Edom in Valle Salinarum, decem & octo millia : * & constituit in Edom præsidium, vt seruiret Idumæa Dauid: saluauitq; Dominus Dauid in cunctis, ad quæ perrexerat.* Regnauit ergo Dauid super vniuersum Israel, & faciebat iudiciũ atque iustitiam cuncto populo suo.* Porrò Ioab filius Saruiæ erat super exercitum, & Iosaphat filius Ahilud à commentariis.* Sadoc autem filius Achitob, & Ahimelec, filius Abiathar, sacerdotes : & Susa, scriba. * Banaias quoque filius Ioiadæ super legiones Cerethi, & Phelethi : porrò filij Dauid, primi ad manum regis.

CAP. XIX.

ACcidit autem vt moreretur Naas rex filiorum Ammon, & regnaret filius eius pro eo.* Dixitque Dauid: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas : præstitit enim mihi pater eius gratiam. Misitque Dauid nuncios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cùm peruenissent in terram filiorum Ammon, vt consolarentur Hanon,* dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon : Tu forsitan putas, quòd Dauid honoris causa in patrem tuum miserit qui consolẽtur te: nec animaduertis quòd vt explorent, & inuestigent, & scrutentur terram tuam, venerint ad te serui eius. * Igitur Hanon pueros Dauid decaluauit, & rasit, & præcîdit tunicas eorum à natibus vsque ad pedes, & dimisit eos. * Qui cùm abiissent, & hoc mandassent Dauid, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerãt) & præcepit vt manerent in Iericho, donec cresceret barba eorũ, & tunc reuerterentur. *Videntes autem filij Ammon, quòd iniuriam fecissent Dauid, tam Hanon, quàm reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, vt conducerent sibi de Mesopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba currus & equites.* Conduxeruntque triginta duo millia curruum, & regẽ Maacha cũ populo eius. Qui cùm venissent, castrametati sunt è regione Medaba. Filij quoque Ammon congregati de vrbibus suis, venerunt ad bellum. * Quod cùm audisset Dauid, misit Ioab, & omnem exercitum virorum fortium: * egressique filij Ammon, direxerunt aciem iuxta portam ciuitatis: reges autem, qui ad auxilium eius venerant, separatim in agro steterunt. * Igitur Ioab intelligens bellum ex aduerso, & post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de vniuerso Israel, & perrexit contra Syrum.* Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui; & perrexerunt contra filios Ammon. * Dixitque : Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi : si autem superauerint te filij Ammon, ero tibi in præsidium.* Confortare, & agamus viriliter pro populo nostro, & pro vrbibus Dei nostri : Dominus autem quod in conspectu suo bonum est, faciet. * Perrexit ergo Ioab, & populus qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugauit eos. * Porrò filij Ammon videntes quòd fugissent Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem eius, & ingressi sunt ciuitatem : reuersusque est etiam Ioab in Ierusalem. * Videns autem Syrus quòd cecidissent coram Israel, misit nuncios, & adduxit Syrum, qui erat trans fluuiũ: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum. * Quod cùm nunciatum esset Dauid, congregauit vniuersum Israel, & transiuit Iordanem, irruitque in eos, & direxit ex aduerso aciem, illis contra pugnantibus. * Fugit autem Syrus Israel : & interfecit Dauid de Syris septem millia curruum, & quadraginta millia peditum, & Sophach exercitus principem. * Videntes autem serui Adarezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad Dauid, & seruierunt ei : noluitque vltrà Syria auxilium præbere filiis Ammon.

CAP. XX.

FActum est autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregauit Ioab exercitum, & robur militiæ, & vastauit terram filiorum Ammon; perrexitque & obsedit Rabba: porrò Dauid manebat in Ierusalem, quando Ioab percussit Rabba, & destruxit eam. * Tulit autẽ Dauid coronam Melchom de capite eius, & inuenit in ea auri pondo talentũ, & preciosissimas gemmas, fecitq; sibi inde diadema: manubias quoq; vrbis plurimas tulit : * populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos tribulas, & trahas, & ferrata carpenta transire, ita vt dissecarentur, & contererentur : sic fecit Dauid cunctis vrbibus filiorũ Ammon: & reuer-

sus est

sus est cum omni populo suo in Ierusalem.
4 *Post hæc initum est bellum in Gazer ad- C
uersum Philisthæos: in quo percussit So-
bochai Husathites, Saphai de genere Ra-
phaim, & humiliauit eos. 5 * Aliud quoque
bellum gestum est aduersus Philisthæos, in
quo percussit Adeodatus filius Saltus Beth-
lehemites fratrem Goliath Gethæi, cuius
hastæ lignum erat quasi liciatorium texen-
tium. 6 *Sed & aliud bellum accidit in Geth, D
in quo fuit homo lõgissimus, senos habens
digitos, id est, simul viginti quattuor: qui
& ipse de Rapha fuerat stirpe generatus.
7 *Hic blasphemauit Israel: & percussit eum
Ionathan filius Samaa fratris Dauid. Hi
sunt filij Rapha in Geth, qui ceciderunt in
manu Dauid & seruorum eius.

CAP. XXI.

1 CONsurrexit autem Satan cõtra Israel: A
& concitauit Dauid vt numeraret Is-
rael. 2 * Dixitque Dauid ad Ioab, & ad prin-
cipes populi: Ite, & numerate Israel à Ber-
sabee vsque Dan: & afferte mihi numerum
vt sciam. 3 *Respondit que Ioab: Augeat Do-
minus populum suum centuplum, quàm
sunt: nónne domine mi rex, omnes serui tui
sunt? quare hoc quærit dominus meus,
quod in peccatum reputetur Israeli? 4 * Sed
sermo regis magis præualuit: egressusque
est Ioab, & circuiuit vniuersum Israel; &
reuersus est Ierusalem: 5 * Deditque Dauidi
numerum eorum, quos circuierat: & in-
uentus est omnis numerus Israel, mille
millia & centum millia virorum educen-
tium gladium: de Iuda autem quadringen-
ta septuaginta millia bellatorum. 6 * Nam
Leui, & Beniamin non numerauit: eo quòd
Ioab inuitus exequeretur regis imperium.
7 * Displicuit autẽ Deo quod iussum erat; & D
percussit Israel. 8 * Dixitq; Dauid ad Deum:
Peccaui nimis vt hoc facerem: obsecro au-
fer iniquitatẽ serui tui, quia insipienter egi. B
9 *Et locutus est Dominus ad Gad Vidẽtem
Dauidis, dicens: 10 * Vade, & loquere ad Da-
uid, & dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium
tibi optionẽ do; vnum, quod volueris, eli-
ge, & faciam tibi. 11 * Cumq; venisset Gad ad
Dauid, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige
12 quod volueris: *aut tribus annis famem: aut
tribus mensibus te fugere hostes tuos, &
gladium eorum non posse euadere: aut tri-
bus diebus gladium Domini, & pestilen-
tiam versari in terra, & angelum Domini
interficere in vniuersis finibus Israel: nunc
igitur vide quid respondeam ei, qui misit
13 me. *Et dixit Dauid ad Gad: Ex omni parte
me angustiæ premunt: sed melius mihi est,
vt incidam in manus Domini, quia multæ
sunt miserationes eius, quàm in manus ho-
14 minum. * Misit ergo Dominus pestilẽtiam
in Israel: & ceciderunt de Israel septuaginta
15 millia virorum. * Misit quoq; angelum in
Ierusalem, vt percuteret eam: cumq; percu-
teretur, vidit Dominus, & misertus est super
magnitudine mali: & imperauit angelo,
qui percutiebat: Sufficit, iam cesset manus
C tua. Porrò angelus Domini stabat iuxta
16 aream Ornan Iebusæi. *Leuansq; Dauid ocu-
los suos, vidit angelum Domini stantem
inter cælum & terram, & euaginatum gla-
dium in manu eius, & versum contra Ieru-
salem: & ceciderunt tam ipse, quàm ma-
iores natu vestiti ciliciis, proni in terram.
17 *Dixitq; Dauid ad Deum: Nónne ego sum,
qui iussi vt numeraretur populus? Ego, qui
peccaui: ego, qui malum feci: iste grex quid
commeruit? Domine Deus meus vertatur
obsecro manus tua in me, & in domum pa-
tris mei: populus autem tuus non percutia-
18 tur. *Angelus autem Domini præcepit Gad
vt diceret Dauidi vt ascenderet, extrueretq;
altare Domino Deo in area Ornan Iebusæi.
19 *Ascendit ergo Dauid iuxta sermonẽ Gad,
quem locutus ei fuerat ex nomine Domi-
20 ni. * Porrò Ornan cùm suspexisset, & vidis-
set angelum, quattuorq; filij eius cum eo,
absconderunt se: nam eo tempore terebat
21 in area triticum. *Igitur cùm veniret Dauid
ad Ornan, conspexit eum Ornan, & pro-
cessit ei obuiam de area, & adorauit eum
22 pronus in terram. * Dixitque ei Dauid: Da
mihi locum areæ tuæ, vt ædificem in ea al-
tare Domino: ita vt quantum valet argenti
23 accipias, & cesset plaga à populo. *Dixit au-
D tem Ornan ad Dauid: Tolle, & faciat do-
minus meus rex quodcumque ei placet:
sed & boues do in holocaustum, & tribu-
las in ligna, & triticum in sacrificium: Om-
24 nia libens præbebo. * Dixitque ei rex Da-
uid: Nequaquam ita fiet, sed argentum da-
bo quantum valet: neque enim tibi au-
ferre debeo, & sic offerre Domino holo-
25 causta gratuita. * Dedit ergo Dauid Or-
nan pro loco siclos auri iustissimi ponderis
26 sexcentos. * " Et ædificauit ibi altare Do- "2.Paral.3
mino: obtulitq; holocausta, & pacifica, & a.1
inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in
27 igne de cælo super altare holocausti. * Præ-
cepitq; Dominus angelo: & conuertit gla-
28 dium suum in vaginam. * Protinus ergo
Dauid, videns quòd exaudisset eum Do-

minus in area Ornan Iebusæi, immolauit ibi victimas. *Tabernaculum autem Domini, "quod fecerat Moyses in deserto, & altare holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon.* Et non præualuit Dauid ire ad altare vt ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat in timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

CAP. XXII.

DIxitque Dauid: Hæc est domus Dei, & hoc altare in holocaustum Israel. *Et præcepit vt congregarẽtur omnes proselyti de Terra Israel, & constituit ex eis latomos ad cædendos lapides & poliendos, vt ædificaretur domus Dei. *Ferrum quoque plurimum ad clauos ianuarum, & ad commissuras atque iuncturas præparauit Dauid: & æris pondus innumerabile.* Ligna quoque cedrina non poterant æstimari, quæ Sidonij, & Tyri deportauerant ad Dauid. * Et dixit Dauid: Salomon filius meus puer paruulus est & delicatus; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet vt in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparauit impensas. *Vocauitque Salomonem filium suum: & præcepit ei vt ædificaret domum Domino Deo Israel. *Dixitque Dauid ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit vt ædificarem domum nomini Domini Dei mei, *sed factus est sermo Domini ad me, dicẽs: Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti: non poteris ædificare domũ nomini meo, tanto effuso sanguine coram me: *filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Israel cunctis diebus eius.*" Ipse ædificabit domũ nomini meo, & ipse erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmaboq; solium regni eius super Israel in æternum. * Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecum, & prosperare, & ædifica domũ Domino Deo tuo, sicut locutus est de te.* Det quoque tibi Dominus prudentiam & sensum, vt regere possis Israel, & custodire legẽ Domini Dei tui. *Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata & iudicia, quæ præcepit Dominus Moysi vt doceret Israel: confortare & viriliter age, ne timeas, neq; paueas. *Ecce ego in paupertate mea præparaui impensas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: æris verò, & ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparaui ad vniuersa impendia. *Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificesque lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentissimos, *in auro & argento & ære & ferro, cuius non est numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum. *Præcepit quoque Dauid cunctis principibus Israel, vt adiuuarent Salomonem filium suum. *Cernitis, inquiens, quòd Dominus Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, & subiecta sit terra coram Domino, & coram populo eius. *Præbete igitur corda vestra & animas vestras, vt quęratis Dominum Deum vestrum: & consurgite, & ædificate sanctuarium Domino Deo, vt introducatur arca fœderis Domini, & vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAP. XXIII.

IGitur Dauid senex & plenus dierum, regem constituit Salomonẽ filium suum super Israel.* Et congregauit omnes principes Israel, & Sacerdotes atque Leuitas. *Numeratique sunt Leuitæ à triginta annis, & suprà: & inuenta sunt triginta octo millia virorum. *Ex his electi sunt, & distributi in ministerium domus Domini viginti quattuor millia: præpositorum autem & iudicum sex millia.* Porrò quattuor millia ianitores: & totidem psaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum. *" Et distribuit eos Dauid per vices filiorum Leui, Gerson videlicet, & Caath, & Merari. * Filij Gerson: Leedan, & Semei. * Filij Leedan: princeps Iahiel, & Zethan, & Ioel, tres. * Filij Semei: Salomith, & Hosiel, & Aran, tres: isti principes familiarum Leedan. *Porrò filij Semei, Leheth, & Ziza, & Iaus, & Baria: isti filij Semei, quattuor. * Erat autem Leheth prior, Ziza secundus: porrò Iaus & Baria non habuerũt plurimos filios, & idcirco in vna familia, vnaque domo computati sunt. *Filij Caath: Amram, & Isaar, Hebron, & Oziel, quattuor. *" Filij Amram, Aaron, & Moyses. " Separatusque est Aaron vt ministraret in Sancto sanctorum, ipse & filij eius in sempiternum, & adoleret incensum Domino secundùm ritum suum, ac bene-

diceret

Exod. 36.
Reg. 7.
1. Par. 5
Reg. 5.
" Sup. 6. a. 1
" Heb. 5. b. 6

diceret nomini eius in perpetuum. * Moysi 14
quoque hominis Dei filij annumerati sunt
in tribu Leui. * Filij Moysi: Gerson, & 15
Eliezer. * Filij Gerson: Subuel primus. 16
* Fuerunt autem filij Eliezer: Rohobia pri- 17
mus: & non erant Eliezer filij alij. Porrò
filij Rohobia multiplicati sunt nimis. * Fi- 18
lij Isaar: Salomith primus. * Filij Hebron: 19
Ieriau primus, Amarias secundus, Iahaziel
tertius, Iecmaam quartus. * Filij Oziel: Mi- 20
cha primus, Iesia secundus. * Filij Merari: 21
Moholi, & Musi. Filij Moholi: Eleazar, &
Cis. * Mortuus est autem Eleazar, & non 22
habuit filios, sed filias: acceperuntque eas
filij Cis fratres earum. * Filij Musi: Moho- 23
li, & Eder, & Ierimoth, tres. * Hi filij Leui 24
in cognationibus, & familiis suis, principes
per vices, & numerum capitum singulo-
rum, qui faciebant opera ministerij domus
Domini à viginti annis, & suprà. * Dixit 25
enim Dauid: Requiem dedit Dominus
Deus Israel populo suo, & habitationem
Ieruſalem vsque in æternum. * Nec erit of- 26
ficij Leuitarum vt vltrà portent tabernacu-
lum, & omnia vasa eius ad ministrandum.
* Iuxta præcepta quoque Dauid nouissima 27
supputabitur numerus filiorum Leui à vi-
ginti annis & suprà. * Et erunt sub manu fi- 28
liorum Aaron in cultum domus Domini, D
in vestibulis, & in exedris, & in loco puri-
ficationis, & in sanctuario, & in vniuersis
operibus ministerij templi Domini. * Sa- 29
cerdotes autem, super panes propositionis,
& ad similæ sacrificium, & ad lagana azy-
ma, & sartaginem, & ad torrendum, & su-
per omne pondus atque mensuram. * Le- 30
uitæ verò vt stent manè ad confitendum,
& canendum Domino: similiterque ad
vesperam * tam in oblatione holocausto- 31
rum Domini, quàm in sabbatis & Calen-
dis & sollēnitatibus reliquis iuxta nume-
rum, & ceremonias vniuscuiusque rei, iu-
giter coram Domino. * Et custodiant ob- 32
seruationes tabernaculi fœderis, & ritum
sanctuarij, & obseruationem filiorum Aa-
ron fratrum suorum, vt ministrent in do-
mo Domini.

CAP. XXIIII.

PORRÒ filiis Aaron hę partitiones erant: 1
Filij Aaron: Nadab, & Abiu, & Elea- A
zar, & Ithamar. * Mortui sunt autem Na- 2
dab, & Abiu ante patrem suum absque li-
beris: sacerdotioque functus est Eleazar, &
Ithamar. * Et diuisit eos Dauid, id est Sadoc 3
de filiis Eleazari, & Ithamar, secundum vices suas & ministe-
rium. * Inuentique sunt multo plures filij 4
Eleazar in principibus viris, quàm filij
Ithamar. Diuisit autem eis, hoc est filiis
Eleazar principes per familias sedecim: &
filiis Ithamar per familias & domos suas
octo. * Porrò diuisit vtrasque inter se fa- 5
milias sortibus: erant enim principes san- B
ctuarij, & principes Dei, tam de filiis Elea-
zar, quàm de filiis Ithamar. * Descripsitque 6
eos Semeias filius Nathanael scriba Leui-
tes, coram rege & principibus, & Sadoc sa-
cerdote, & Ahimelech filio Abiathar, prin-
cipibus quoque familiarum sacerdotalium
& Leuiticarum: vnam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: & alteram domum,
quæ sub se habebat ceteros, Ithamar. * Exi- 7
uit autem sors prima Ioiarib, secunda Iedei, 8,9
* tertia Harim, quarta Seorim, * quinta Mel- 10
chia, sexta Maiman, * septima Accos, octa- 11
ua Abia, * nona Iesua, decima Sechenia, 12
* vndecima Eliasib, duodecima Iacim, 13
* tertiadecima Hoppha, decimaquarta Is- 14
baab, * decimaquinta Belga, decimasexta 15
Emmer, * decimaseptima Hezir, decima- 16
octaua Aphses, * decimanona Phetcia, vi- 17
gesima Hezechiel, * vigesimaprima Iachin, 18
vigesimasecunda Gamul, * vigesimatertia 19
Dalaiau, vigesimaquarta Maaziau. * Hæ vi- C
ces eorum secundùm ministeria sua, vt in-
grediantur domum Domini, & iuxta ri-
tum suum sub manu Aaron patris eorum:
sicut præceperat Dominus Deus Israel.
* Porrò filiorum Leui, qui reliqui fuerant, 20
de filiis Amram erat Subael, & de filiis Su- 21
bael, Iehedeia. * De filiis quoque Roho- 22
biæ princeps Iesias. * Isaari verò filius Sale- 23
moth, filiusque Salemoth Iahath: * filiusque
eius Ieriau primus, Amarias secundus, Ia- 24
haziel tertius, Iecmaan quartus. * Filius 25
Oziel, Micha: filius Micha, Samir. * Frater 26
Micha, Iesia: filiusque Iesiæ, Zacharias. * Fi- D
lij Merari: Moholi & Musi. Filius Oziau: 27
Benno. * Filius quoque Merari: Oziau & 28
Soam & Zachur & Hebri. * Porrò Mo-
holi filius: Eleazar, qui non habebat libe-
ros. * Filius verò Cis, Ierameel. * Filij Musi: 29
Moholi, Eder, & Ierimoth. isti filij Leui se- 30
cundùm domos familiarum suarum. * Mi- 31
seruntque & ipsi sortes contra fratres suos
filios Aaron coram Dauid rege, & Sadoc,
& Ahimelech, & principibus familiarum
Sacerdotalium & Leuiticarum, tam ma-
iores, quàm minores. omnes sors æquali-
ter diuidebat.

Exod. 2. d. 32. & 18. a. 3

Leuit. 10. a. 1

Num. 3. a. 4

CAP. XXV.

1 IGitur Dauid,& magiſtratus exercitus ſe-
A gregauerũt in miniſterium filios Aſaph,
& Heman, & Idithun : qui prophetarent
in citharis, & pſalteriis, & cymbalis ſecun-
dùm numerum ſuum dedicato ſibi officio
2 ſeruientes.* De filiis Aſaph : Zacchur, &
Ioſeph,& Nathania,& Aſarela,filij Aſaph:
ſub manu Aſaph prophetantis iuxta re-
3 gem .* Porrò Idithun : filij Idithun, Go-
dolias, Sori,Ieſeias,& Haſabias,& Matha-
thias,ſex, ſub manu patris ſui Idithun, qui
in cithara prophetabat ſuper confitentes &
4 laudantes Dominum .* Heman quoque:
B filij Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel,
Subuel, & Ierimoth, Hananias, Hanani,
Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, &
Iesbacaſſa, Mellothi, Othir, Mahazioth:
5 *omnes iſti filij Heman Videntis regis in
ſermonibus Dei, vt exaltaret cornu : de-
ditq; Deus Heman filios quattuordecim,
6 & filias tres .* Vniuerſi ſub manu patris
ſui ad cantandum in templo Domini diſ-
tributi erant, in cymbalis, & pſalteriis, &
citharis, in miniſteria domus Domini iu-
xta regem : Aſaph videlicet, & Idithun,&
7 Heman.*Fuit autem numerus eorum cum
fratribus ſuis, qui erudiebãt canticum Do-
mini, cuncti doctores, ducenti octoginta-
8 octo .* Miſeruntque ſortes per vices ſuas,
ex æquo tam maior quàm minor, doctus
9 pariter,& indoctus.* Egreſſaq; eſt ſors pri-
C ma Ioſeph, qui erat de Aſaph. Secũda Go-
doliæ, ipſi & filiis eius, & fratribus eius
10 duodecim .* Tertia Zachur, filiis & fra-
11 tribus eius duodecim.* Quarta Iſari, filiis
12 & fratribus eius duodecim.* Quinta Na-
thaniæ, filijs & fratribus eius duodecim.
13 *Sexta Bocciau,filiis & fratribus eius duo-
14 decim.* Septima Iſreela, filijs & fratribus
15 eius duodecim.*Octaua Ieſaiæ,filiis & fra-
16 tribus eius duodecim .* Nona Mathaniæ,
17 filiis & fratribus eius duodecim.* Decima
D Semeiæ, filiis & fratribus eius duodecim.
18 *Vndecima Azareel, filijs & fratribus eius
19 duodecim .* Duodecima Haſabiæ, filiis &
fratribus eius duodecim.* Tertiadecima
20 Subael, filiis & fratribus eius duodecim.
21 *Quartadecima Mathathiæ, filiis & fratri-
22 bus eius duodecim.* Quintadecima Ieri-
23 moth,filijs & fratribus eius duodecim.*Se-
xtadecima Hananiæ, filiis & fratribus eius
24 duodecim.* Septimadecima Iesbacaſſæ,fi-
25 liis & fratribus eius duodecim.*Octauade-
26 cima Hanani,filijs & fratribus eius duode-
27 cim.*Nonadecima Mellothi,filiis & fratri-
28 bus eius duodecim.*Vigeſima Eliatha,filiis
& fratribus eius duodecim.* Vigeſimapri-
29 ma Othir,filijs & fratribus eius duodecim.
*Vigeſimaſecunda Geddelthi, filijs & fra-
30 tribus eius duodecim.*Vigeſimatertia Ma-
hazioth, filijs & fratribus eius duodecim.
31 *Vigeſimaquarta Romemthiezer, filijs &
fratribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

1 DIuiſiones autem ianitorum:de Cori-
A tis Meſelemia, filius Core, de filijs
2 Aſaph.* Filij Meſelemiæ: Zacharias pri-
mogenitus,Iadihel ſecundus,Zabadias ter-
3 tius,Iathanael quartus,* Ælam quintus,Io-
4 hanan ſextus,Elioenai ſeptimus.* Filij au-
tem Obededom : Semeias primogenitus,
Iozabad ſecundus, Ioaha tertius, Sachar
5 quartus, Nathanael quintus,* Ammiel ſe-
xtus,Iſſachar ſeptimus, Phollathi octauus:
6 quia benedixit illi Dominus.* Semei au-
tem filio eius nati ſunt filij, præfecti fami-
liarum ſuarum : erant enim viri fortiſſimi.
7 * filij ergo Semeiæ : Othni, & Raphael, &
Obed, Elzabad, fratres eius viri fortiſſimi:
8 Eliu quoque, & Samachias.*Omnes hi,de
filijs Obededom: ipſi, & filij, & fratres co-
rum fortiſſimi ad miniſtrandum, ſexagin-
9 ta duo de Obededom.* Porrò Meſelemiæ
filij,& fratres eorũ robuſtiſſimi, decem &
10 octo.* De Hoſa autem, id eſt de filijs Me-
B rari : Semri princeps (non enim habuerat
primogenitum , & idcirco poſuerat eum
11 pater eius in principem)* Helcias ſecun-
dus, Tabelias tertius, Zacharias quartus.
12 omnes hi filij,& fratres Hoſa,tredecim.*Hi
diuiſi ſunt in ianitores,vt ſemper principes
cuſtodiarum, ſicut & fratres eorum mini-
13 ſtrarent in domo Do[illegible].*Miſſæ ſunt ergo
ſortes ex æquo,& paruis,& magnis, per fa-
milias ſuas in vnamquamque portarum.
14 *Cecidit ergo ſors Orientalis,Selemiæ.Por-
rò Zachariæ filio eius, viro prudentiſſimo,
& erudito,ſortitò obtigit plaga Septentrio-
15 nalis.*Obededom verò & filiis eius ad Au-
ſtrum:in qua parte domus erat ſeniorum
16 concilium.* Sephim,& Hoſa ad Occiden-
tem, iuxta portam, quæ ducit ad viam
17 aſcenſionis: cuſtodia contra cuſtodiã.* Ad
Orientem verò Leuitæ ſex : & ad Aquilo-
nem quattuor per diem : atque ad Meri-
diem ſimiliter in die quattuor : & vbi erat
18 concilium bini & bini.* In cellulis quoque
C ianitorum ad Occidentem quattuor in via,
19 biniq́ue per cellulas.* Hæ ſunt diuiſiones

ianitorum filiorum Core,& Merari.*Porrò 20
Achias erat ſuper theſauros domus Dei, &
vaſa ſanctorum.*Filij Ledan,filij Gerſonni: 21
de Ledan principes familiarum, Ledan, &
Gerſonni,Iehieli. * Filij Iehieli: Zathan,& 22
Ioel fratres eius ſuper theſauros domus
Domini, * Amramitis, & Iſaaritis, & He-
bronitis,& Ozihelitis.* Subael autem filius 24
Gerſom, filij Moyſi, præpoſitus theſau-
ris. * Fratres quoque eius Eliezer, cuius fi- 25
lius Rahabia,& huius filius Iſaias,& huius
filius Ioram,huius quoque filius Zechri. &
huius filius Selemith. * Ipſe Selemith,& 26
fratres eius ſuper theſauros ſanctorum,quæ
ſanctificauit Dauid rex, & principes fami-
liarum, & tribuni, & centuriones, & du-
ces exercitus* de bellis, & manubiis præ- 27
liorum, quæ conſecrauerant ad inſtaura-
tionem, & ſupellectilem templi Domini.
*Hæc autem vniuerſa ſanctificauit Samuel 28
Videns,& Saul filius Cis, & Abner filius
Ner, & Ioab filius Saruiæ : omnes, qui
ſanctificauerant ea per manum Selemith,
& fratrum eius. * Iſaaritis verò præerat 29
Chonenias, & filij eius ad opera forinſe-
cus ſuper Iſrael ad docendum & iudican-
dum eos. * Porrò de Hebronitis Haſabias, 30
& fratres eius viri fortiſſimi, mille ſeptin-
genti præerant Iſraeli trans Iordanem con-
tra Occidentem, in cunctis operibus Do-
mini, & in miniſterium regis. * Hebro- 31
nitarum autem princeps fuit Ieria ſecun-
dùm familias & cognationes eorum. Qua-
drageſimo anno regni Dauid recenſiti ſunt,
& inuenti ſunt viri fortiſſimi in Iazer Ga-
laad, * fratreſque eius robuſtioris ætatis, 32
duo millia ſeptingenti principes familia-
rum. Præpoſuit autem eos Dauid rex Ru-
benitis,& Gadditis,& dimidiæ tribui Ma-
naſſe,in omne miniſterium Dei, & regis.

CAP. XXVII.

FIlij autem Iſrael ſecundùm numerum 1
ſuum, principes familiarum, tribuni, A
& centuriones, & præfecti, qui miniſtra-
bant regi iuxta turmas ſuas, ingredientes
& egredientes per ſingulos menſes in anno,
vigintiquattuor millibus ſinguli præerant.
* Primæ turmæ in primo menſe Iesboam 2
præerat filius Zabdiel, & ſub eo viginti-
quattuor millia. * De filijs Phares,princeps 3
cunctorum principum in exercitu menſe
primo. * Secundi menſis habebat turmam 4
Dudia Ahohites, & poſt ſe alter nomine
Macelloth, qui regebat partem exercitus
vigintiquattuor millium. * Dux quoque 5
turmæ tertiæ in menſe tertio, erat Banaias
filius Ioiadæ ſacerdos: & in diuiſione ſua
vigintiquattuor millia. * Ipſe eſt Banaias 6
fortiſſimus inter triginta, & ſuper triginta. B
præerat autem turmæ ipſius Amizabad fi-
lius eius. * Quartus, menſe quarto,Aſahel 7
frater Ioab, & Zabadias filius eius poſt
eum:& in turma eius vigintiquattuor mil-
lia. * Quintus, menſe quinto, princeps Sa- 8
maoth Iezerites: & in turma eius viginti-
quattuor millia. * Sextus,menſe ſexto,Hi- 9
ra filius Acces Thecuites: & in turma eius
vigintiquattuor millia. * Septimus, menſe 10
ſeptimo, Helles Phallonites de filijs Eph-
raim: & in turma eius vigintiquattuor
millia. * Octauus,menſe octauo,Sobochai 11
Huſathites de ſtirpe Zarahi: & in turma
eius vigintiquattuor millia.* Nonus,men- 12
ſe nono, Abiezer Anathothites de filiis Ie-
mini: & in turma eius vigintiquattuor
millia.* Decimus,menſe decimo,Marai,& 13
ipſe Netophathites de ſtirpe Zarai: & in
turma eius vigintiquattuor millia.* Vnde- 14
cimus, menſe vndecimo, Banaias Phara-
thonites de filiis Ephraim:& in turma eius
vigintiquattuor millia. * Duodecimus, 15
menſe duodecimo,Holdai Netophathites,
de ſtirpe Gothoniel: & in turma eius vi-
gintiquattuor millia.* Porrò tribubus præ- 16
erant Iſrael, Rubenitis, dux Eliezer filius C
Zechri: Simeonitis, dux Saphatias filius
Maacha:*Leuitis,Haſabias filius Camuel: 17
Aaronitis,Sadoc:* Iuda,Eliu,frater Dauid: 18
Iſſachar, Amri filius Michael.* Zabuloni- 19
tis,Ieſmaias filius Abdiæ: Nephthalitibus,
Ierimoth filius Ozriel:*filiis Ephraim,Oſee 20
filius Ozaziu:dimidiæ tribui Manaſſe,Ioel
filius Phadaiæ:* & dimidiæ tribui Manaſſe 21
in Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Benia-
min autem,Iaſiel filius Abner. * Dan verò, 22
Ezrihel filius Ieroham: hi principes filio-
rum Iſrael. * Noluit autem Dauid nume- 23
rare eos à viginti annis inferiùs: quia dixe-
rat Dominus vt multiplicaret Iſrael quaſi
ſtellas cæli. * \ Ioab filius Saruiæ cœperat 24 \ Sup. 21. 2.
numerare, nec compleuit: quia ſuper hoc
ira irruerat in Iſrael:& idcirco numerus eo-
rum qui fuerant recenſiti, non eſt relatus
in faſtos regis Dauid. * Super theſauros 25
autem regis fuit Azmoth filius Adiel.his D
autem theſauris, qui erant in vrbibus, &
in vicis,& in turribus,præſidebat Ionathan
filius Ozię.* Operi autem ruſtico,& agrico- 26
lis,qui exercebāt terram,præerat Ezri filius
Chelub: * vinearumq; cultoribus,Semeias 27
Romathites:cellis autem vinariis, Zabdias

Aphonites. * Nam super oliueta & ficeta, quæ erant in campestribus, Balanã Gederites: super apothecas autem olei, Ioas. * Porrò armentis, quæ pascebãtur in Saron, præpositus fuit Setrai Saronites: & super boues in vallibus Saphat filius Adli: * super camelos verò, Vbil Ismahelites: & super asinos, Iadias Meronathites. * super oues quoque Iaziz Agareus. omnes hi, principes substantiæ regis Dauid. * Ionathan autem patruus Dauid, consiliarius, vir prudens & litteratus: Ipse & Iahiel filius Hachamoni erant cum filijs regis. * Achitophel etiam consiliarius regis, & Chusai Arachites amicus regis. * Post Achitophel fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

COnuocauit igitur Dauid omnes principes Israel, duces tribuum, & præpositos turmarum, qui ministrabant regi: tribunos quoque & centuriones, & qui præerant substantiæ & possessionibus regis, filiosque suos cum eunuchis, & potentes, & robustissimos quosque in exercitu Ierusalem. * Cumque surrexisset rex, & stetisset, ait: Audite me fratres mei, & populus meus: Cogitaui vt ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, & scabellum pedum Dei nostri: & ad ædificandum, omnia præparaui. * Deus autem dixit mihi: " Non ædificabis domum nomini meo, eo quòd sis vir bellator, & sanguinem fuderis. * Sed elegit Dominus Deus Israel me de vniuersa domo patris mei, vt essem rex super Israel in sempiternum: de Iuda enim elegit principes: porrò de domo Iuda, domum patris mei: & de filijs patris mei, placuit ei vt me eligeret regem super cunctum Israel. * " Sed & de filijs meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, vt sederet in throno regni Domini super Israel, * dixitque mihi: Salomon filius tuus ædificabit domum meam, & atria mea: ipsum enim elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem. * Et firmabo regnum eius vsq; in æternum, si perseuerauerit facere præcepta mea, & iudicia, sicut & hodie. * Nunc ergo coram vniuerso cœtu Israel audiente Deo nostro, custodite, & perquirite cuncta mandata Domini Dei nostri: vt possideatis Terram bonam, & relinquatis eam filiis vestris post vos vsque in sempiternum. * Tu autem Salomon fili mi, scito Deum patris tui, & seruito ei corde perfecto, & animo voluntario: " omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, inuenies: si autem dereliqueris eum, proiiciet te in æternum. * Nunc ergo quia elegit te Dominus vt ædificares domum Sanctuarij, confortare, & perfice. * Dedit autem Dauid Salomoni filio suo descriptionem porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiationis, * necnon & omnium quæ cogitauerat atriorum, & exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini, & in thesauros sanctorum, * diuisionumque Sacerdotalium & Leuiticarum, in omnia opera domus Domini, & in vniuersa vasa ministerij templi Domini. * Aurum in pondere per singula vasa ministerij. Argenti quoque pondus pro vasorum & operum diuersitate. * Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas eorum, aurum pro mensura vniuscuiusque candelabri & lucernarum. Similiter & in candelabra argentea, & in lucernas eorum, pro diuersitate mensuræ, pondus argenti tradidit. * Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diuersitate mensarum: similiter & argentum in alias mensas argenteas. * Ad fuscinulas quoque, & phialas, & thuribula ex auro purissimo, & leunculos aureos pro qualitate mensuræ pondus distribuit in leuculum, & leunculum. Similiter & in leones argenteos diuersum argenti pondus separauit. * Altari autem, in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit: vt ex ipso fieret similitudo quadrigæ cherubim extendentium alas, & velantium arcam fœderis Domini. * Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. * Dixit quoque Dauid Salomoni filio suo: Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas, & ne paueas: Dominus enim Deus meus tecum erit, & non dimittet te, nec derelinquet donec perficias omne opus ministerij domus Domini. * Ecce diuisiones Sacerdotum & Leuitarum, in omne ministerium domus Domini assistunt tibi, & parati sunt, & nouerunt tam principes quàm populus facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

LOcutusque est Dauid rex ad omnem ecclesiam: Salomonem filium meum vnũ elegit Deus, adhuc puerũ & tenellum:

opus

opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. * Ego autem totis viribus meis præparaui impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa aurea, & argentum in argētea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapides onychinos, & quasi stibinos, & diuersorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, & marmor Parium abundantissimè: * & super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparaui in ædem sanctam. * Tria millia talenta auri de auro Ophir: & septem millia talentorum argēti probatissimi ad deauranDos parietes templi. * Et, vbicumque opus est aurum de auro, & vbicumque opus est argentum de argento, opera fiant per manus artificum: & si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, & offerat quod voluerit Domino. * Polliciti sunt itaque principes familiarum, & proceres tribuum Israel, tribuni quoque, & centuriones, & principes possessionum regis. * Dederuntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, & solidos decem millia: argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum. * Et apud quemcumq; inuenti sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Iahiel Gersonitis. * Lætatusq; est populus, cùm vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed & Dauid rex lætatus est gaudio magno. * Et benedixit Domino coram vniuersa multitudine, & ait: Benedictus es Domine Deus Israel patris nostri ab æterno in æternum. * Tua est Domine magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim quæ in cælo sunt, & in terra, tua sunt: tuum Domine regnum, & tu es super omnes principes. * Tuæ diuitiæ, & tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia: in manu tua magnitudo, & imperium omnium. * Nunc igitur Deus noster confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum. * Quis ego, & quis populus meus, vt possimus hæc tibi vniuersa promittere? tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. * Peregrini enim sumus coram te, & aduenæ, sicut omnes patres nostri. ‖ Dies nostri quasi vmbra super terram, & nulla est mora. * Domine Deus

‖ Sap. 2. b. 5

noster, omnis hæc copia, quam parauimus vt ædificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, & tua sunt omnia. * Scio Deus meus quòd probes corda, & simplicitatem diligas, vnde & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc: & populum tuum, qui hîc repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. * Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tui mens ista permaneat. * Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, vt custodiat mandata tua, testimonia tua, & ceremonias tuas, & faciat vniuersa: & ædificet ædem, cuius impensas parauI. * Præcepit autem Dauid vniuersæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: & inclinauerunt se, & adorauerunt Deum, & deinde regem. * Immolauerunt què victimas Domino: & obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, & vniuerso ritu abundātissimè in omnem Israel. * Et comederunt, & biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. ‖ Et vnxerunt secundò Salomonem filium Dauid. Vnxerunt autem eum Domino in principem, & Sadoc in pontificem. * Seditquè Salomon super solium Domini in regem pro Dauid patre suo, & cunctis placuit: & paruit illi omnis Israel. * Sed & vniuersi principes, & potentes, & cuncti filij regis Dauid dederunt manum, & subiecti fuerunt Salomoni regi. * Magnificauit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel: & dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israel. * Igitur Dauid filius Isai regnauit super vniuersum Israel. * Et dies, quibus regnauit super Israel, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnauit septem annis, & in Ierusalem annis triginta tribus. * Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum, & diuitiis, & gloria. & regnauit Salomon filius eius pro eo. * ‖ Gesta autem Dauid regis priora, & nouissima scripta sunt in Libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis: * Vniuersique regni eius, & fortitudinis, & temporum, quæ transierunt sub eo, siue in Israel, siue in cunctis regnis terrarum.

‖ 3. Reg. 1. v. 34

‖ 3. Reg. 2. v. 11

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

Reg. 33. 1

CONFORTATVS est ergo Salomon filius Dauid in regno suo, & Dominus Deus eius erat cum eo, & magnificauit eum in excelsum. * Præcepitq; Salomon vniuerso Israeli, tribunis, & centurionibus, & ducibus, & iudicibus omnis Israel, & principibus familiarum: * & abiit cum vniuersa multitudine in Excelsum Gabaon, vbi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine. * Arcā autem Dei adduxerat Dauid de Cariathiarim in locum, quem præparauerat ei, & vbi fixerat illi tabernaculum, hoc est, in Ierusalem. * Altare quoque æneum, " quod fabricatus fuerat Beseleel filius Vri filij Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod & requisiuit Salomon, & omnis ecclesia. * Ascenditque Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hostias. * Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens: Postula quod vis, vt dem tibi. * Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum Dauid patre meo misericordiam magnam: & constituisti me regem pro eo. * Nunc ergo Domine Deus impleatur sermo tuus, quem pollicitus es Dauid patri meo: tu enim me fecisti regem super populum tuū multum, qui tam innumerabilis est, quàm puluis terræ. * " Da mihi sapientiam & intelligentiam, vt ingrediar & egrediar coram populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum dignè, qui tam grandis est, iudicare? * Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non postulasti diuitias, & substantiam, & gloriam, neque animas eorum qui te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam & scientiam, vt iudicare possis populum meū, super quem constitui te regem. * Sapiētia & scientia data sunt tibi: diuitias autem & substantiam & gloriam dabo tibi, ita vt nullus in regibus nec ante te nec post te fuerit similis tui. * " Venit ergo Salomon ab Excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo fœderis, & regnauit super Israel. * Congregauitque sibi currus & equites, & facti sunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & fecit eos esse in vrbibus quadrigarum, & cum rege in Ierusalem. * Præbuitque rex argentum & aurum in Ierusalem quasi lapides, & cedros quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus multitudine magna. * Adducebantur autem ei equi de Ægypto, & de Coa à negotiatoribus regis, qui ibant, & emebant pretio, * quadrigam equorum sexcentis argenteis, & equum centum quinquaginta: similiter de vniuersis regnis Hethæorum, & à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

Exod. 38. 2

Eccl. 9. 1

3. Reg. 4. 26

CAP. II.

DEcreuit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, & palatium sibi. * Et numerauit septuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia qui cæderent lapides in montibus, prepositosque eorum tria millia sexcentos. * " Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum Dauid patre meo, & misisti ei ligna cedrina vt ædificaret sibi domum, in qua & habitauit: * sic fac mecum vt ædificem domum nomini Domini Dei mei, vt consecrem eam ad adolendum incensum coram illo, & fumiganda aromata, & ad propositionem panum sempiternam, & ad holocautomata manè, & vesperè, sabbatis quoque, & neomeniis, & sollemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quæ mandata sunt Israeli. * Domus enim, quam ædificare cupio, magna est: magnus est enim Deus noster super omnes deos. * Quis ergo poterit præualere, vt ædificet ei dignam domum? si cælum, & cæli cælorum capere eum nequeunt: quātus ego sum, vt possim

1. Par. 1. 4. 2

ædifi-

ædificare ei domum? sed ad hoc tantum, vt adoleatur incensum coram illo.* Mitte 7
ergo mihi virum eruditum, qui nouerit
operari in auro, & argento, ære, & ferro,
purpura, coccino, & hyacintho, & qui sciat
sculpere cælaturas cum his artificibus, quos
mecum habeo in Iudæa, & Ierusalem, quos
præparauit Dauid pater meus. * Sed & li- 8
gna cedrina mitte mihi, & arceuthina, &
pinea de Libano: scio enim quòd serui tui
nouerint cædere ligna de Libano, & erunt
serui mei cum seruis tuis, * vt parentur 9
mihi ligna plurima. Domus enim, quam
cupio ædificare, magna est nimis, & in-
clyta. * Præterea operariis, qui cæsuri sunt 10
ligna, seruis tuis dabo in cibaria tritici co-
ros viginti millia, & hordei coros totidem,
& vini viginti millia metretas, olei quo-
que sata viginti millia. * Dixit autem Hi- 11
ram rex Tyri per litteras, quas miserat Sa-
lomoni: Quia dilexit Dominus populum
suum, idcirco te regnare fecit super eum.
* Et addidit, dicens: Benedictus Domi- 12
nus Deus Israel, qui fecit cælum & terram,
qui dedit Dauid regi filium sapientem &
eruditum & sensatum atque prudentem,
vt ædificaret domum Domino, & pala-
tium sibi. * Misi ergo tibi virum pruden- 13
tem & scientissimũ Hiram, patrem meum,
* filium mulieris de filiabus Dan, cuius 14
pater fuit Tyrius, qui nouit operari in au-
ro, & argento, ære, & ferro, & marmore,
& lignis, in purpura quoque, & hyacintho,
& byssо, & coccino: & qui scit cælare om-
nem sculpturam, & adinuenire pruden-
ter quodcumque in opere necessarium est
cum artificibus tuis, & cum artificibus do-
mini mei Dauid patris tui. * Triticum er- 15
go, & hordeum, & oleum, & vinum, quæ
pollicitus es domine mi, mitte seruis tuis.
* Nos autem cædemus ligna de Libano, 16
quot necessaria habueris, & applicabimus
ea ratibus per mare in Ioppe: tuum au-
tem erit transferre ea in Ierusalem. * Nu- 17
merauit igitur Salomon omnes viros pro-
selytos, qui erant in terra Israel, post dinu-
merationem, quam dinumerauit Dauid
pater eius, & inuenti sunt centum quin-
quaginta millia, & tria millia sexcenti.* Fe- 18
citque ex eis septuaginta millia, qui hume-
ris onera portarent, & octoginta millia,
qui lapides in montibus cæderent: tria
autem millia & sexcentos præpositos ope-
rum populi.

CAP. III.

ET cœpit Salomon ædificare domum 1 A 1 *3. Reg. 6. a. 1*
Domini in Ierusalem in monte Mo-
ria, qui demonstratus fuerat Dauid patri
eius, in loco, quem parauerat Dauid in area 2 *2. Reg. 24. d. 25. 1. Par. 21. d. 26*
Ornan Iebusæi. * Cœpit autem ædificare 3
mense secundo, anno quarto regni sui. * Et
hæc sunt fundamenta, quæ iecit Salomon,
vt ædificaret domum Dei, longitudinis
cubitos in mensura prima sexaginta, la-
titudinis cubitos viginti. * Porticum verò 4 C
ante frontem, quæ tendebatur in longum
iuxta mensuram latitudinis domus, cubi-
torum viginti: porrò altitudo centum vi-
ginti cubitorum erat: & deaurauit eam 5 B
intrinsecus auro mundissimo. * Domum
quoque maiorem texit tabulis ligneis abie-
gnis, & laminas auri obrizi affixit per to-
tum: sculpsitque in ea palmas, & quasi
catenulas se inuicem complectentes.* Stra- 6
uit quoque pauimentum templi pretio-
sissimo marmore, decore multo. * Porrò 7
aurum erat probatissimum, de cuius la-
minis texit domum, & trabes eius, & po-
stes, & parietes, & ostia: & cælauit che-
rubim in parietibus. * Fecit quoque do- 8
mum Sancti sanctorum: longitudinem
iuxta latitudinem domus cubitorum vi-
ginti: & latitudinem similiter viginti cu-
bitorum: & laminis aureis texit eam, qua-
si talentis sexcentis. * Sed & clauos fecit 9 C
aureos, ita vt singuli claui siclos quinqua-
genos appenderent: cænacula quoque texit
auro. * Fecit etiam in domo Sancti sancto- 10
rum cherubim duos, opere statuario: &
texit eos auro. * Alæ cherubim viginti cu- 11
bitis extendebantur, ita vt vna ala haberet
cubitos quinque & tangeret parietem do-
mus: & altera quinque cubitos habes, alam
tangeret alterius cherub. * Similiter che- 12
rub alterius ala, quinque habebat cubitos,
& tangebat parietem: & ala eius altera
quinque cubitorum, alam cherub alterius
contingebat. * Igitur alæ vtriusque cheru- 13 D
bim expansæ erant, & extendebantur per
cubitos viginti: ipsi autem stabant erectis
pedibus, & facies eorum erant versæ ad ex-
teriorem domum.* Fecit quoque velum ex 14 *Matt. 27. f. 51*
hyacintho, purpura, cocco, & byssо: & in-
texuit ei cherubim.* Ante fores etiam tem- 15 *Ier. 52. f. 20*
pli duas columnas, quæ triginta & quin-
que cubitos habebant altitudinis: porrò ca-
pita earum, quinque cubitorum.* Necnon 16
& quasi catenulas in oraculo, & superposuit
eas capitibus columnarum: malogranata

etiam centum, quæ catenulis interposuit. *Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, vnam à dextris, & alteram à sinistris: eam, quæ à dextris erat, vocauit Iachin: & quæ ad læuam, Booz.

CAP. IIII.

FEcit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, & viginti cubitorum latitudinis, & decem cubitorum altitudinis. * Mare etiam fusile decem cubitis à labio vsque ad labium, rotundum per circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum eius. *Similitudo quoque boum erat subter illud, & decem cubitis quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus aluum maris circuibāt. Boues autem erant fusiles: * & ipsum Mare super duodecim boues impositum erat, quorum tres respiciebant ad Aquilonem, & alij tres ad Occidentem: porrò tres alij Meridiem, & tres qui reliqui erant, Orientem, habentes mare superpositum: posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari. * Porrò vastitas eius habebat mensuram palmi, & labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lilij: capiebatque tria millia metretas. * Fecit quoque conchas decem: & posuit quinque à dextris, & quinque à sinistris, vt lauarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant: porrò in mari sacerdotes lauabantur. *Fecit autem & candelabra aurea decem secundùm speciem, qua iussa erāt fieri: & posuit ea in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris. * Necnon & mensas decem: & posuit eas in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris: phialas quoque aureas centum. * Fecit etiam atrium sacerdotum, & basilicam grandem: & ostia in basilica, quæ texit ære. * Porrò mare posuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem. * Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: & compleuit omne opus regis in domo Dei: * hoc est, columnas duas, & epistylia, & capita, & quasi quædam retiacula, quæ capita tegerent super epistylia. * Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo ita vt bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungerentur, quæ protegerent epistylia, & capita columnarum. * Bases etiam fecit, & conchas, quas superposuit basibus: * mare vnum, boues quoque duodecim sub mari. * Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia vasa fecit

3. Reg. 7. 23

Salomoni Hiram pater eius in domo Domini ex ære mundissimo. * In regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter Sochot, & Saredatha. * Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita vt ignoraretur pondus æris. * Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, & altare aureum, & mensas, & super eas panes propositionis: * candelabra quoque cum lucernis suis vt lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo: * & florentia quædam, & lucernas, & forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt. * Thymiateria quoque, & thuribula, & phialas, & mortariola ex auro purissimo. Et ostia cælauit templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: & ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

CAP. V.

INtulit igitur Salomon omnia, quæ voluerat Dauid pater suus, argentū, & aurum, & vniuersa vasa posuit in thesauris domus Dei. * Post quæ congregauit maiores natu Israel, & cunctos principes tribuum, & capita familiarum de filiis Israel in Ierusalem, vt adducerent arcam fœderis Domini de Ciuitate Dauid, quæ est Sion. * Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die sollemni mensis septimi. *Cumq; venissent cuncti seniorum Israel, portauerunt Leuitæ arcam, * & intulerunt eam, & omnem paraturam tabernaculi. Porrò vasa sanctuarij, quæ erant in tabernaculo, portauerunt Sacerdotes cum Leuitis. * Rex autem Salomon, & vniuersus cœtus Israel, & omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, & boues absque vllo numero: tanta enim erat multitudo victimarum. * Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, id est, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim: * ita vt cherubim expanderent alas suas super locum, in quo posita erat arca, & ipsam arcam tegerēt cum vectibus suis. * Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erāt, capita parebant ante oraculum: si verò quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi vsque in præsentem diem. * Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Ægypto.

3. Reg. 8. 1. 6. 1

* Egres-

* Egressis autem Sacerdotibus de sanctuario (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potuerant inueniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, & ministeriorum ordo inter eos diuisus erat) * tam Leuitæ quàm cantores, id est, & qui sub Asaph erant, & qui sub Eman, & qui sub Idithun, filij, & fratres eorum vestiti byssinis, cymbalis, & psalteriis, & citharis concrepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, & cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis. * Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diuersi generis musicorum concinentibus, & vocem in sublime tollentibus; longè sonitus audiebatur, ita vt cùm Dominum laudare cœpissent & dicere: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius; impleretur domus Dei nube, * nec possent Sacerdotes stare & ministrare propter caliginem. Compleuerat enim gloria Domini domum Dei.

CAP. VI.

3. Reg. 8. b. 12

TVnc Salomon ait: Dominus pollicitus est vt habitaret in caligine: * ego autem ædificaui domum nomini eius, vt habitaret ibi in perpetuum. * Et conuertit rex faciem suam, & benedixit vniuersæ multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta) & ait: * Benedictus Dominus Deus Israel, qui quod locutus est Dauid patri meo, opere compleuit, dicens: * A die, qua eduxi populum meum de Terra Ægypti, non elegi ciuitatem de cunctis tribubus Israel, vt ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam aliũ virum, vt esset dux in populo meo Israel, * sed elegi Ierusalem, vt sit nomen meum in ea, & elegi Dauid, vt constituerem eum super populum meum Israel. * Cumque fuisset voluntatis Dauid patris mei, vt ædificaret domum nomini Domini Dei Israel, * dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, vt ædificares domum nomini meo, benè quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem: * sed non tu ædificabis domum, verùm filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum nomini meo. * Compleuit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat: & ego surrexi pro Dauid patre meo, & sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: & ædificaui domum nomini Domini Dei Israel. * Et posui in ea arcam, in qua est pactum Domini, quod pepigit cum filiis Israel. * Stetit ergo coram altari Domini ex aduersо vniuersæ multitudinis Israel, & extendit manus suas. * Siquidem fecerat Salomon basim æneam, & posuerat eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos lõgitudinis, & quinque cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis: stetitque super eam: & deinceps flexis genibus contra vniuersam multitudinem Israel, & palmis in cælum leuatis, * ait: " Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo & in terra: qui custodis pactum & misericordiam cum seruis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo: * Qui pręstitisti seruo tuo Dauid patri meo quæcumque locutus fueras ei: & quæ ore promiseras, opere complesti, sicut & præsens tempus probat. * Nunc ergo Domine Deus Israel, imple seruo tuo patri meo Dauid quæcumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filij tui vias suas, & ambulauerint in lege mea, sicut & tu ambulasti coram me. * Et nunc Domine Deus Israel, firmetur sermo tuus, quem locutus es seruo tuo Dauid. * Ergóne credibile est vt habitet Deus cum hominibus super terram? Si cælum & cæli cælorũ non te capiunt, quanto magis domus ista, quam ædificaui? * Sed ad hoc tantum facta est, vt respicias orationem serui tui, & obsecrationem eius Domine Deus meus: & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te: * vt aperias oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es vt inuocaretur nomen tuum, * & exaudires orationem, quam seruus tuus orat in eo: & exaudias preces famuli tui, & populi tui Israel. Quicumque orauerit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cælis, & propitiare. * Si peccauerit quispiam in proximum suum, & iurare contra eum paratus venerit, seque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista: * tu audies de cælo, & facies iudicium seruorum tuorum, ita vt reddas iniquo viam suam in caput proprium, & vlciscaris iustum, retribuens ei secundùm iustitiam suam. * Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi) & conuersi egerint pœnitentiam, & obsecrauerint nomen tuum, & fuerint deprecati in loco isto, * tu exaudies de cælo, & propitiare peccato populi tui Israel, & reduc eos in terram, quam dedisti eis, & patribus eorum. * Si clauso

" 2. Mach. 2. b. 8

cælo pluuia non fluxerit propter peccata E
populi, & deprecati te fuerint in loco isto,
& confessi nomini tuo, & conuersi à pec-
catis suis, cùm eos afflixeris, * exaudi de cæ- 27
lo Domine, & dimitte peccata seruis tuis &
populi tui Israel, & doce eos viam bonam,
per quam ingrediantur: & da pluuiam
terræ, quam dedisti populo tuo ad possi-
dendum. * " Fames si orta fuerit in terra & 28
pestilentia, ærugo, & aurugo, & locusta, &
bruchus, & hostes, vastatis regionibus, por-
tas obsederint ciuitatis, omnisque plaga &
infirmitas presserit: * si quis de populo tuo 29
Israel fuerit deprecatus, cognoscens plagam
& infirmitatem suam, & expanderit ma-
nus suas in domo hac, * tu exaudies de cæ- 30
lo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, &
propitiare, & redde vnicuique secundùm
vias suas, quas nosti eum habere in corde
suo: (tu enim solus nosti corda filiorũ ho-
minum.) * vt timeant te, & ambulent in 31
viis tuis cunctis diebus, quibus viuunt su- F
per faciem terræ, quã dedisti patribus no-
stris. * Externum quoque, qui non est de 32
populo tuo Israel, si venerit de terra lõgin-
qua, propter nomen tuum magnum, &
propter manum tuam robustam, & bra-
chium tuũ extentum, & adorauerit in loco
isto, * tu exaudies de cælo firmissimo habi- 33
taculo tuo, & facies cũcta, pro quibus inuo-
cauerit te ille peregrinus: vt sciant omnes
populi terræ nomen tuũ, & timeant te sic-
ut populus tuus Israel. & cognoscant, quia
nomẽ tuum inuocatum est super domum
hanc, quam ædificaui. * Si egressus fuerit 34
populus tuus ad bellum cõtra aduersarios
suos per viam in qua miseris eos, adorabũt
te contra viam, in qua ciuitas hęc est, quam
elegisti, & domus, quam ædificaui nomini
tuo: * tu exaudies de cælo preces eorum, & 35
obsecrationem, & vlciscaris. * Si autem pec- 36
cauerint tibi (" neque enim est homo, qui
non peccet) & iratus fueris eis, & tradideris
hostibus, & captiuos duxerint eos in ter-
ram longinquam, vel certè quæ iuxta est,
* & conuersi in corde suo in terra, ad quam 37
captiui ducti fuerant, egerint pœnitẽtiam, G
& deprecati te fuerint in terra captiuitatis
suæ, dicentes: Peccauimus, iniquè fecimus,
iniustè egimus: * & reuersi fuerint ad te in 38
toto corde suo, & in tota anima sua, in ter-
ra captiuitatis suæ, ad quam ducti sunt,
adorabunt te contra viam terræ suæ, quam
dedisti patribus eorum, & vrbis, quam ele-
gisti, & domus, quam ædificaui nomini
tuo: * tu exaudies de cælo, hoc est, de fir- 39

mo habitaculo tuo preces eorum, & facias
iudicium, & dimittas populo tuo, quamuis
peccatori: * tu es enim Deus meus: " aper- 40
iantur, quæso, oculi tui, & aures tuæ inten-
tæ sint ad orationem quæ fit in loco isto.
* Nunc igitur cõsurge Domine Deus in re- 41
quiem tuam, tu & arca fortitudinis tuę: Sa-
cerdotes tui Domine Deus induantur salu-
tem, & sancti tui lætẽtur in bonis. * Domi-
ne Deus ne auerteris faciem christi tui: me-
mento misericordiarum Dauid serui tui.

CAP. VII.

CVmq; complesset Salomon fundens 1
preces, ignis descendit de cęlo, & de- A
uorauit holocausta & victimas: & maie-
stas Domini impleuit domum. * " Nec po- 2
terant sacerdotes ingredi templum Domi-
ni, eo quòd implesset maiestas Domini
templũ Domini. * Sed & omnes filij Israel 3
videbant descendentem ignem, & gloriam
Domini super domum: & corruentes proni
in terram super pauimẽtum stratum lapi-
de, adorauerũt, & laudauerunt Dominum:
Quoniam bonus, quoniam in sæculum
misericordia eius. * Rex autem, & omnis 4
populus immolabãt victimas coram Do-
mino. * " Mactauit igitur rex Salomon ho- 5
stias, boum viginti duo millia, arietum cen-
tum viginti millia: & dedicauit domum
Dei rex, & vniuersus populus. * Sacerdotes 6
autem stabant in officiis suis: & Leuitæ in B
organis carminum Domini, quæ fecit Da-
uid rex ad laudandum Dominum: Quo-
niam in æternum misericordia eius, hym-
nos Dauid canentes per manus suas: porrò
Sacerdotes canebãt tubis ante eos, cunctus- 7
que Israel stabat. * Sanctificauit quoque
Salomon mediũ atrij ante templum Do-
mini: obtulerat enim ibi holocausta & adi-
pes pacificorum: quia altare æneum, quod
fecerat, non poterat sustinere holocausta &
sacrificia & adipes. * Fecit ergo Salomon 8
sollemnitatem in tempore illo septem die-
bus, & omnis Israel cum eo, ecclesia magna
valde, ab introitu Emath vsque ad Torren-
tem Ægypti. * Fecitque die octauo collec- 9
tam, eo quòd dedicasset altare septem die-
bus, & sollemnitatem celebrasset diebus se-
ptem. * Igitur in die vigesimotertio mensis 10
septimi dimisit populos ad tabernacula
sua, lætantes atque gaudentes super bono,
quod fecerat Dominus Dauidi, & Salomo-
ni, & Israeli populo suo. * " Compleuitque 11
Salomon domum Domini, & domum re-
gis, & omnia quæ disposuerat in corde suo,

vt faceret

Deut. 28. f. 2. b. 8

Reg. 8. 7. c. 21 an. 1.

" Psal. c. 8

" 2. Mac. c. 10

" 3. Reg. 8. 63

" 3. Reg. 8. 1

vt faceret in domo Domini, & in domo
ſua,& proſperatus eſt. * Apparuit autem ei 12 C
Dominus nocte, & ait: Audiui orationem
tuam, & elegi locum iſtū mihi in domum
ſacrificij.* Si clauſero cælum,& pluuia non 13 B
fluxerit, & mandauero & præcepero locu-
ſtæ, vt deuoret terram, & miſero peſtilen-
tiam in populum meum: * conuerſus au- 14
tem populus meus, ſuper quos inuocatum
eſt nomen meum, deprecatus me fuerit, &
exquiſierit faciem meā, & egerit pœniten-
tiam à viis ſuis peſſimis: & ego exaudiam
de cælo, & propitius ero peccatis eorum,&
ſanabo terram eorum.* Oculi quoque mei 15
erunt aperti,& aures meæ erectę ad oratio-
nem eius, qui in loco iſto orauerit. * Elegi 16
enim,& ſanctificaui locum iſtum,vt ſit no-
men meum ibi in ſempiternum,& perma-
neant oculi mei, & cor meum ibi cunctis
diebus.* Tu quoque ſi ambulaueris coram 17 D
me, ſicut ambulauit Dauid pater tuus, &
feceris iuxta omnia, quę præcepi tibi,& iu-
ſtitias meas iudiciaq́; ſeruaueris:* ſuſcitabo 18
thronum regni tui,ſicut pollicitus ſum Da- C
uid patri tuo,dicens:Non auferetur de ſtir-
pe tua vir,qui ſit princeps in Iſrael. * Si au- 19
tem auerſi fueritis, & dereliqueritis iuſti-
tias meas, & præcepta mea, quæ propoſui
vobis,& abeuntes ſeruieritis diis alienis, &
adoraueritis eos, * euellam vos de terra 20
mea, quam dedi vobis: & domum hanc,
quam ſanctificaui nomini meo, proijciam
à facie mea, & tradam eam in parabolam,
& in exemplum cunctis populis. * Et do- 21
mus iſta erit in prouerbium vniuerſis trā-
ſeuntibus,& dicent ſtupentes: Quare fecit
Dominus ſic terræ huic, & domui huic?
* Reſpondebuntq́ue: Quia dereliquerunt 22
Dominum Deum patrum ſuorum, qui
eduxit eos de Terra Ægypti, & apprehen-
derunt deos alienos, & adorauerunt eos,&
coluerunt: idcirco venerunt ſuper eos vni-
uerſa hæc mala.

CAP. VIII.

3.Reg.9. d.10

EXpletis autē viginti annis poſtquam 1 A
ædificauit Salomon domum Domi-
ni & domum ſuam:* ciuitates, quas dede- 2
rat Hiram Salomoni,ędificauit,& habitare
ibi fecit filios Iſrael.* Abiit quoq; in Emath 3
Suba,& obtinuit eam. * Et ædificauit Pal- 4
miram in deſerto,& alias ciuitates munitiſ-
ſimas ædificauit in Emath. * Extruxitq́ue 5
Bethoron ſuperiorem, & Bethoron infe-
riorem, ciuitates muratas habentes portas
& vectes & ſeras:* Balaath etiam & omnes 6

vrbes firmiſſimas,quæ fuerunt Salomonis,
cunctasq́ue vrbes quadrigarum, & vrbes
equitum. omnia quæcumque voluit Salo-
mon atque diſpoſuit, ædificauit in Ieruſa-
lē & in Libano,& in vniuerſa terra poteſta-
tis ſuæ.* Omnem populum, qui derelictus 7
fuerat de Hethęis,& Amorrhæis, & Phere-
zæis,& Heuæis,& Iebuſæis, qui non erant
de ſtirpe Iſrael,* de filiis eorū: & de poſte- 8
ris,quos non interfecerant filij Iſrael,ſubiu-
gauit Salomon in tributarios, vſq; in diem
hanc. * Porrò de filiis Iſrael non poſuit vt 9
ſeruirent operibus regis:ipſi enim erant vi-
ri bellatores, & duces primi, & principes
quadrigarum & equitum eius. * Omnes 10
autem principes exercitus regis Salomonis
fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudie-
bant populum. * Filiam verò Pharaonis 11
tranſtulit de Ciuitate Dauid in domum,
quam ædificauerat ei.Dixit enim rex:Non
habitabit vxor mea in domo Dauid regis
Iſrael,eo quòd ſanctificata ſit: quia ingreſſa
eſt in eam arca Domini.* Tunc obtulit Sa- 12
lomon holocauſta Domino ſuper altare C
Domini, quod extruxerat ante porticū,* vt 13
per ſingulos dies offerretur in eo iuxta prę-
ceptum Moyſi in ſabbatis & in calendis,&
in feſtis diebus,ter per annum,id eſt,in ſol-
lemnitate azymorum, & in ſollemnitate
hebdomadarum, & in ſollemnitate taber-
naculorum.* Et conſtituit iuxta diſpoſitio- 14
nem Dauid patris ſui officia Sacerdotum in
miniſteriis ſuis:& Leuitas in ordine ſuo,vt
laudarent,& miniſtrarent coram Sacerdo-
tibus iuxta ritum vniuſcuiuſque diei: & ia-
nitores in diuiſionibus ſuis per portam &
portam: ſic enim præceperat Dauid homo
Dei.* Nec prętergreſſi ſunt de mandatis re- 15 D
gis tam Sacerdotes, quàm Leuitæ ex omni-
bus,quæ præceperat,& in cuſtodiis theſau-
rorum. * Omnes impenſas præparatas ha- 16
buit Salomon ex eo die, quo fundauit do-
mum Domini vſque in diem, quo perfecit
eam.* Tunc abiit Salomon in Aſiongaber, 17
& in Ailath ad oram Maris rubri, quæ eſt
in Terra Edom.* Miſit autem ei Hiram per 18
manus ſeruorum ſuorum naues, & nautas
gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Salo-
monis in Ophir, tuleruntq́; inde quadrin-
genta quinquaginta talenta auri, & attule-
runt ad regem Salomonem.

CAP. IX.

REgina quoque Saba,cùm audiſſet fa- 1 A
mam Salomonis, venit vt tentaret
eum in ænigmatibus in Ieruſalem, cum

3.Reg.10. a.1 Matt.12. d.42 Luc.1.d.31

magnis opibus & camelis, qui portabant aromata,& auri plurimum,gemmaſq; pretioſas.Cumque veniſſet ad Salomonem,locuta eſt ei quæcumque erant in corde ſuo.
* Et expoſuit ei Salomon omnia quæ propoſuerat:nec quidquam fuit,quod nō perſpicuum ei fecerit.* Quæ poſtquam vidit,
ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum quam ędificauerat,* necnō & cibaria menſæ eius, & habitacula ſeruorum,& officia miniſtrorum eius, & veſtimenta eorum, pincernas quoque & veſtes eorum, & victimas quas immolabat in domo Domini:non erat præ ſtupore vltra in ea ſpiritus.
* Dixitq; ad regem: Verus eſt ſermo,quem audieram in terra mea de virtutibus & ſapientia tua. * Non credebam narrantibus donec ipſa veniſſem,& vidiſſent oculi mei, & probaſſem vix medietatem ſapientię tuę mihi fuiſſe narratam: viciſti famā virtutibus tuis.* Beati viri tui,& beati ſerui tui,qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiā tuam. * Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronum ſuum, regem Domini Dei tui.Quia diligit Deus Iſrael,& vult ſeruare eum in æternum, idcirco poſuit te ſuper eum regem vt facias iudicia atq; iuſtitiam.
* Dedit autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſiſſimas: non fuerūt aromata talia vt hæc,quę dedit regina Saba regi Salomoni.
Sed & ſerui Hiram cum ſeruis Salomonis attulerunt aurū de Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretioſiſſimas: de quibus fecit rex,de lignis ſcilicet thyinis, gradus in domo Domini, & in domo regia, citharas quoque, & pſalteria cātoribus: numquam viſa ſunt in Terra Iuda ligna talia. * Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, & quæ poſtulauit, & multo plura quàm attulerat ad eum: quæ reuerſa, abiit in terram ſuam cum ſeruis ſuis. * Erat autem pondus auri,quod afferebatur Salomoni per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri: * excepta ea ſumma, quam legati diuerſarum gentium,& negotiatores afferre conſueuerant,omneſque reges Arabiæ, & ſatrapę terrarum,qui comportabant aurum,& argentum Salomoni.
* Fecit igitur rex Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorum, qui in ſingulis haſtis expendebantur:* trecenta quoque ſcuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitq; ea rex in armamentario,quod erat conſitum nemore. * Fecit quoque rex ſolium eburneum grande, & veſtiuit illud auro mundiſſimo. * Sex quoque gradus, quibus aſcendebatur ad ſolium, & ſcabellum aureū, & brachiola duo altrinſecus,& duos leones ſtantes iuxta brachiola,* ſed & alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex vtraque parte: non fuit tale ſolium in vniuerſis regnis. * Omnia quoque vaſa conuiuij regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.* Siquidem naues regis ibant in Tharſis cum ſeruis Hiram, ſemel in annis tribus:& deferebant inde aurum & argentum,& ebur,& ſimias,& pauos.* Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ diuitiis & gloria.* Omneſque reges terrarum deſiderabant videre faciē Salomonis,vt audirent ſapientiam,quam dederat Deus in corde eius: * & deferebant ei munera,vaſa argentea,& aurea,& veſtes,& arma,& aromata,equos,& mulos, per ſingulos annos. * Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in ſtabulis, & curruum,equitumque duodecim millia, conſtituitque eos in vrbibus quadrigarum, & vbi erat rex in Ieruſalē. * Exercuit etiam poteſtatem ſuper cunctos reges à flumine Euphrate vſque ad terram Philiſthinorum,& vſque ad terminos Ægypti. * Tantamque copiam præbuit argenti in Ieruſalem quaſi lapidum: & cedrorum tantam multitudinem velut ſycomororum, quæ gignuntur in campeſtribus.* Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctisque regionibus.* Reliqua autem operum Salomonis priorum & nouiſſimorum ſcripta ſunt in verbis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis,in viſione quoque Addo Videntis, contra Ieroboam filium Nabat. * Regnauit autem Salomon in Ieruſalem ſuper omnem Iſrael quadraginta annis.* Dormiuitque cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Ciuitate Dauid:regnauitque Roboam filius eius pro eo.

CAP. X.

PRofectus eſt autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Iſrael conuenerat vt conſtituerent eum regē.* Quod cùm audiſſet Ieroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) ſtatim reuerſus eſt. * Vocaueruntq; eum, & venit cū vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam,dicentes:* Pater

3.Reg.12.a.1

tuus duriſſimo iugo nos preſſit, tu leuiora impera patre tuo, qui nobis impoſuit grauem ſeruitutem, & paululum de onere ſubleua, vt ſeruiamus tibi. * Qui ait: Poſt tres dies reuertimini ad me. Cumq. abiiſſet populus, * iniit conſilium cum ſenibus, qui ſteterant coram patre eius Salomone dum adhuc viueret, dicens: Quid datis conſilij vt reſpondeam populo? * Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leniueris eos verbis clementibus, ſeruient tibi omni tempore. * At ille reliquit conſilium ſenum, & cum iuuenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius. * Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel reſpondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleua iugũ quod impoſuit nobis pater tuus? * At illi reſponderunt vt iuuenes, & nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loquêris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggrauauit iugum noſtrum, tu ſubleua: & ſic reſpondebis ei: Minimus digitus meus groſſior eſt lumbis patris mei. * Pater meus impoſuit vobis graue iugum, & ego maius pondus apponam: pater meus cecîdit vos flagellis, ego verò cędã vos ſcorpionibus. * Venit ergo Ieroboam, & vniuerſus populus ad Roboam die tertio, ſicut præceperat eis. * Reſponditq. rex dura, derelicto conſilio ſeniorum: * locutuſque eſt iuxta iuuenum voluntatem: Pater meus graue vobis impoſuit iugum, quod ego grauius faciam: pater meus cecîdit vos flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus. * Et non acquieuit populi precibus: erat enim voluntatis Dei, vt compleretur ſermo eius, ‖ quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Ieroboam filium Nabat. * Populus autem vniuerſus rege duriora dicẽte, ſic locutus eſt ad eum: Non eſt nobis pars in Dauid, neq; hereditas in filio Iſai. Reuertere in tabernacula tua Iſrael, tu autem paſce domũ tuam Dauid. Et abiit Iſrael in tabernacula ſua. * Super filios autem Iſrael, qui habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. * Miſitq; rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapidauerunt eũ filij Iſrael, & mortuus eſt: porrò rex Roboam currũ feſtinauit aſcendere, & fugit in Ieruſalem. * Receſſitq; Iſrael à domo Dauid, vſque ad diem hanc.

3. Reg. 11. v. 29

CAP. XI.

3. Reg. 12. v. 21

VEnit autem Roboam in Ieruſalem, & conuocauit vniuerſam domum Iuda & Beniamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, vt dimicaret contra Iſrael, & conuerteret ad ſe regnum ſuum. * Factuſq. eſt ſermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens: * Loquere ad Roboam filium Salomonis regẽ Iuda, & ad vniuerſum Iſrael, qui eſt in Iuda & Beniamin: * Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis, neque pugnabitis contra fratres veſtros: reuertatur vnuſquiſque in domum ſuam, quia mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui cùm audiſſent ſermonem Domini, reuerſi ſunt, nec perrexerunt cõtra Ieroboam. * Habitauit autem Roboam in Ieruſalem, & ędificauit ciuitates muratas in Iuda. * Extruxitque Bethlehem, & Etam, & Thecue, * Bethſur quoque, & Socho, & Odollam, * necnon & Geth, & Mareſa, & Ziph, * ſed & Aduram, & Lachis, & Azeca, * Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erãt in Iuda & Beniamin, ciuitates munitiſſimas. * Cumque clauſiſſet eas muris, poſuit in eis principes, ciborumque horrea, hoc eſt, olei, & vini. * Sed & in ſingulis vrbibus fecit armamentarium ſcutorum & haſtarum, firmauitque eas ſumma diligentia, & imperauit ſuper Iudam, & Beniamin. * Sacerdotes autem & Leuitæ, qui erant in vniuerſo Iſrael, venerunt ad eum de cunctis ſedibus ſuis, * relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Iudam, & Ieruſalem: eo quòd abieciſſet eos Ieroboam, & poſteri eius, ne ſacerdotio Domini fungerentur. * Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum, & dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. * Sed & de cunctis tribubus Iſrael, quicunque dederant cor ſuũ vt quærerent Dominum Deum Iſrael, venerunt in Ieruſalem ad immolandum victimas ſuas coram Domino Deo patrum ſuorum. * Et roborauerunt regnum Iuda, & confirmauerunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulauerunt enim in viis Dauid & Salomonis, annis tantum tribus. * Duxit autem Roboam vxorem Mahalath, filiam Ierimoth, filij Dauid: Abihail quoque filiam Eliab filij Iſai, * quæ peperit ei filios Iehus, & Somoriam, & Zoom. * Poſt hanc quoque accepit Maacha filiam Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith. * Amauit autem Roboam Maacha filiam Abſalom ſuper omnes vxores ſuas, & concubinas: nam vxores decem & octo duxerat, concubinas autem ſexaginta: & genuit viginti octo filios, & ſexaginta filias. * Conſtituit verò in capite, Abiam filium Maacha ducem ſuper omnes fratres ſuos:

ipsum enim regem facere cogitabat, * quia sapientior fuit, & potentior super omnes filios eius, & in cunctis finibus Iuda, & Beniamin, & in vniuersis ciuitatibus muratis: præbuitque eis escas plurimas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

CVmque roboratum fuisset regnum Roboam & confortatum, dereliquit legem Domini, & omnis Israel cum eo. * Anno autē quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem (quia peccauerant Domino) * cum mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitū: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes. * Cepitq; ciuitates munitissimas in Iuda, & venit vsq; in Ierusalem. * Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, & principes Iuda, qui cōgregati fuerant in Ierusalem, fugientes Sesac, dixitque ad eos: Hęc dicit Dominus: Vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sesac. * Consternatiq; principes Israel & rex dixerunt: Iustus est Dominus. * Cumq; vidisset Dominus, quòd humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboq; eis pauxillum auxilij, & non stillabit furor meus super Ierusalem per manum Sesac. * Verumtamen seruient ei, vt sciant distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum. * Recessit itaque Sesac rex Ægypti ab Ierusalem, sublatis thesauris domus Domini, & domus regis, omniaque secum tulit, & clypeos aureos, quos fecerat Salomon, * pro quibus fecit rex æneos, & tradidit illos principibus scutariorū, qui custodiebant vestibulum palatij. * Cumque introiret rex domum Domini, veniebāt scutarij, & tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum. * Verumtamen quia humiliati sunt, auersa est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus: siquidem & in Iuda inuenta sunt opera bona. * " Confortatus est ergo rex Roboam in Ierusalem, atq; regnauit: quadraginta autem & vnius anni erat cùm regnare cœpisset, & decem & septem annis regnauit in Ierusalem, vrbe, quam elegit Dominus, vt confirmaret nomen suum ibi, de cūctis tribubus Israel: nomen autem matris eius Naama Ammanitis. * Fecit autem malum, & non præparauit cor suū vt quęreret Dominum. * Opera verò Roboam prima & nouissima scripta sunt in Libris Semeiæ prophetæ, & Addo Videntis, & diligenter exposita: pugnaueruntque aduersum se Roboam, & Ieroboam cunctis diebus. * Et dormiuit Roboam cum patribus suis, sepultusque est in Ciuitate Dauid. Et regnauit Abia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

ANno octauodecimo regis Ieroboam, regnauit Abia super Iudam. * Tribus annis regnauit in Ierusalem, nomenque matris eius Michaia, filia Vriel de Gabaa: & erat bellum inter Abiam & Ieroboam. * " Cumque iniisset Abia certamen, & haberet bellicosissimos viros, & electorum quadringenta millia: Ieroboam instruxit econtrà aciem octingenta millia virorum, qui & ipsi electi erāt, & ad bella fortissimi. * Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi Ieroboam, & omnis Israel. * Num ignoratis quòd Dominus Deus Israel dederit regnum Dauid super Israel in sempiternū, ipsi & filiis eius in pactum salis? * Et surrexit Ieroboam filius Nabat, seruus Salomonis filij Dauid: " & rebellauit contra dominū suum. * Congregatique sunt ad eum viri vanissimi, & filij Belial: & præualuerunt cōtra Roboam filium Salomonis: porrò Roboam erat rudis, & corde pauido, nec potuit resistere eis. * Nunc ergo vos dicitis quòd resistere possitis regno Domini, quod possidet per filios Dauid, habetisque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Ieroboam in deos. * " Et eiecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Leuitas: & fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, & initiauerit manum suā in tauro de bobus, & in arietibus septem, fit sacerdos eorum, qui non sunt dij. * Noster autem Dominus, Deus est, quem non relinquimus, Sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron, & Leuitæ sunt in ordine suo: * Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies manè & vesperè, & thymiama iuxta legis præcepta confectum, & proponuntur panes in mensa mundissima, estque apud nos candelabrum aureum, & lucernæ eius, vt accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus præcepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis. * Ergo in exercitu nostro dux Deus est, & Sacerdotes eius, qui clangunt tubis, & resonant contra vos: filij Israel nolite pugnare contra Dominum

minum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit.* Hæc illo loquente, Ieroboam retro moliebatur insidias. Cumq; ex aduerso hostium staret, ignorantem Iudam suo ambiebat exercitu. * Respiciensq; Iudas vidit instare bellũ ex aduerso & post tergum, & clamauit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere cœperunt. * Omnesque viri Iuda vociferati sunt: & ecce illis clamantibus, perterruit Deus Ieroboam, & omnem Israel qui stabat ex aduerso Abia & Iuda.* Fugeruntque filij Israel Iudam, & tradidit eos Deus in manu eorum.* Percussit ergo eos Abia, & populus eius plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium. * Humiliatique sunt filij Israel in tempore illo, & vehementissimè confortati filij Iuda eo quòd speraſſent in Domino Deo patrum suorum. * Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam, & cepit ciuitates eius, Bethel & filias eius, & Iesana cum filiabus suis, Ephron quoque & filias eius: * nec valuit vltrà resistere Ieroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, & mortuus est.* Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit vxores quattuordecim: procreauitq; viginti duos filios, & sedecim filias. *Reliqua autem sermonum Abia, viarumq; & operum eius, scripta sunt diligentissimè in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIIII.

3.Reg.15. 8.

DOrmiuit autem Abia cum patribus suis, & sepelierunt eum in Ciuitate Dauid: regnauitque Asa filius eius pro eo, in cuius diebus quieuit terra annis decem. * Fecit autem Asa quod bonũ & placitum erat in conspectu Dei sui, & subuertit altaria peregrini cultus, & excelsa, * & confregit statuas, lucosque succidit: * & præcepit Iudæ vt quæreret Dominum Deum patrum suorum, & faceret legem, & vniuersa mandata: * & abstulit de cunctis vrbibus Iuda aras, & fana, & regnauit in pace. * Ædificauit quoque vrbes munitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla temporibus eius bella surrexerant, pacem Domino largiente.* Dixit autem Iudæ: Ædificemus ciuitates istas, & vallemus muris, & roboremus turribus, & portis, & seris, donec à bellis quieta sunt omnia, eo quòd quęsierimus Dominum Deum patrũ nostrorum, & dederit nobis pacem per gyrum. Ædificauerunt igitur, & nullum in extruendo impedimentum fuit.* Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta & hastas de Iuda trecenta millia, de Beniamin verò scutariorum & sagittariorum ducenta octoginta millia, omnes isti viri fortissimi. * Egressus est autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu suo, decies centena millia, & curribus trecentis: & venit vsque Maresa. *Porrò Asa perrexit obuiam ei, & instruxit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ est iuxta Maresa: * & inuocauit Dominum Deum, & ait: \\ Domine nõ est apud te vlla distantia vtrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adiuua nos Domine Deus noster: in te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non præualeat contra te homo. * Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram Asa & Iuda: fugeruntque Æthiopes. * Et persecutus est eos Asa, & populus, qui cum eo erat, vsque Gerara: & ruerunt Æthiopes vsque ad internecionem, quia Domino cædente contriti sunt, & exercitu illius præliante. Tulerunt ergo spolia multa, * & percusserunt ciuitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror inuaserat: & diripuerunt vrbes, & multam prædam asportauerunt. * Sed & caulas ouium destruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, & camelorum: reuersique sunt in Ierusalem.

\\ 1.Reg.14 a.6

CAP. XV.

AZarias autem filius Oded, facto in se spiritu Dei, * egressus est in occursum Asa, & dixit ei: Audite me Asa, & omnis Iuda & Beniamin: Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, inuenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. * Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, & absque sacerdote doctore, & absq; lege. * Cumq; reuersi fuerint in angustia sua ad Dominũ Deum Israel, & quæsierint eum, reperient eum. * In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, sed terrores vndique in cunctis habitatoribus terrarum: * pugnabit enim gens cõtra gentem, & ciuitas contra ciuitatẽ, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia. * Vos ergo confortamini, & non dissoluantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro. * Quod cùm audisset Asa verba scilicet, & prophetiam Azariæ filij Oded prophetæ, cõfortatus est, & abstulit idola de omni terra Iuda, & de Beniamin, & ex vrbibus, quas ceperat, mõtis Ephraim,

& dedicauit altare Domini quod erat ante porticum Domini. * Congregauitque vniuersum Iudam & Beniamin, & aduenas cum eis de Ephraim,& de Manasse, & de Simeon: plures enim ad eum confugerant ex Israel, videntes quòd Dominus Deus illius esset cum eo. * Cumque venissent in Ierusalem mense tertio, anno decimoquinto regni Asa, * immolauerunt Domino in die illa de manubiis, & præda, quam adduxerant,boues septingentos, & arietes septem millia.* Et intrauit ex more ad corroborandum fœdus vt quærerent Dominum Deum patrum suorum in toto corde,& in tota anima sua.* Si quis autem, inquit, non quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur, à minimo vsque ad maximum,à viro vsque ad mulierem. * Iurauerunt que Domino voce magna in iubilo,& in clangore tubæ, & in sonitu buccinarum * omnes qui erant in Iuda cum execratione: in omni enim corde suo iurauerunt, & in tota voluntate quæsierunt eum,& inuenerunt: præstititque eis Dominus requiem per circuitum. * Sed & Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio, eo quòd fecisset in luco simulacrum Priapi: quod omne contriuit, & in frusta comminuens combussit in Torrente cedron: * Excelsa autẽ derelicta sunt in Israel: attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus eius. * Eaque quæ vouerat pater suus,& ipse, intulit in domum Domini, argentum,& aurum, vasorumque diuersam supellectilem. * Bellum verò non fuit vsque ad trigesimum quintum annum regni Asa.

Cap. XVI.

ANno autem trigesimo sexto regni eius, ascendit Baasa rex Israel in Iudam,& muro circumdabat Rama, vt nullus tutè posset egredi & ingredi de regno Asa.* Protulit ergo Asa argẽtum & aurum de thesauris domus Domini, & de thesauris regis, misitq. ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damasco,dicens:* Fœdus inter me & te est,pater quoque meus & pater tuus habuere concordiã: quam ob rem misi tibi argentum & aurum, vt rupto fœdere,quod habes cum Baasa rege Israel,facias eum à me recedere. * Quo comperto, Benadad misit principes exercituum suorum ad vrbes Israel: qui percusserũt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & vniuersas vrbes Nephthali muratas. * Quod cùm audisset Baasa, desiit ædificare Rama, & intermisit opus suum. * Porrò Asa rex assumpsit vniuersum Iudam, & tulerunt lapides de Rama,& ligna quę ædificationi præparauerat Baasa,ædificauitque ex eis Gabaa, & Maspha. * In tẽpore illo venit Hanani prophe-ta ad Asa regem Iuda,& dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, & nõ in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syriæ regis exercitus de manu tua. *" Nónne Æthiopes,& Libyes multo plures erant quadrigis & equitibus,& multitudine nimia: quos, cùm Domino credidisses,tradidit in manu tua?* Oculi enim Domini contemplantur vniuersam terram,& præbẽt fortitudinem his,qui corde perfecto credũt in eum. Stultè igitur egisti, & propter hoc ex præsenti tempore aduersum te bella cõsurgent.* Iratusque Asa aduersus Videntem, iussit eum mitti in neruum: valde quippe super hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo in tempore illo plurimos. * Opera autem Asa prima & nouissima scripta sunt in Libro regum Iuda & Israel.* Ægrotauit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo,& nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. * Dormiuitq; cũ patribus suis: & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. * Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in Ciuitate Dauid: posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus & vnguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combusserunt super eum ambitione nimia.

Cap. XVII.

REgnauit autem Iosaphat filius eius pro eo, & inualuit contra Israel. *Constituitq. militum numeros in cunctis vrbibus Iuda,quæ erãt vallatæ muris. Præsidiaque disposuit in terra Iuda, & in ciuitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater eius.* Et fuit Dominus cum Iosaphat,quia ambulauit in viis Dauid patris sui primis: & non sperauit in Baalim,* sed in Deo patris sui,& perrexit in prꝫceptis illius & non iuxta peccata Israel.* Confirmauitque Dominus regnum in manu eius, & dedit omnis Iuda munera Iosaphat: factæq; sunt ei infinitę diuitiæ,& multa gloria.* Cúmque sumpsisset cor eius audaciam propter vias Domini, etiã excelsa & lucos de Iuda abstulit. * Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail,& Obdiam,& Zachariam, & Nathanael, & Michæam

vt docerent in ciuitatibus Iuda: * & cum 8
eis Leuitas Semeiam,& Nathaniam,&Za-
badiam, Asael quoque,& Semiramoth,&
Ionathan, Adoniamque & Thobiam, &
Thobadoniam Leuitas, & cum eis Elisa-
ma,& Ioran Sacerdotes,* docebantque po- 9
pulum in Iuda, habentes librum legis Do-
mini, & circuibant cunctas vrbes Iuda,at-
que erudiebant populum. * Itaque factus 10
est pauor Domini super omnia regna ter- C
rarum,quæ erant per gyrum Iuda, nec au-
debant bellare cõtra Iosaphat.* Sed & Phi- 11
listhæi Iosaphat munera deferebant, & ve-
ctigal argenti, Arabes quoque adducebant
pecora, arietum septem millia septingenta,
& hircorum totidẽ.* Creuit ergo Iosaphat, 12
& magnificatus est vsque in sublime:atque
ædificauit in Iuda domos ad instar turriũ,
vrbesque muratas. * Et multa opera para- 13
uit in vrbibus Iuda: viri quoque bellatores,
& robusti erant in Ierusalem,*quorum iste 14
numerus per domos atque familias singu-
lorum: In Iuda principes exercitus, Ednas
dux, & cum eo robustissimi viri trecenta D
millia. * Post hunc Iohanan princeps, & 15
cum eo ducenta octoginta millia. * Post 16
istum quoque Amasias filius Zechri, con-
secratus Domino, & cum eo ducenta mil-
lia virorum fortium. * Hunc sequebatur 17
robustus ad prælia Eliada,& cum eo tenen-
tium arcum & clypeum ducenta millia.
* Post istum etiam Iozabad,& cum eo cen- 18
tum octoginta millia expeditorum mili-
tum.* Hi omnes erant ad manum regis,ex- 19
ceptis aliis,quos posuerat in vrbibus mura-
tis,in vniuerso Iuda.

CAP. XVIII.

FVit ergo Iosaphat diues & inclytus 1
multum, & affinitate coniunctus est A
Achab.* Descenditque post annos ad eum 2
in Samariam : ad cuius aduentum macta-
uit Achab arietes, & boues plurimos ipsi,
& populo qui venerat cum eo : persuasitq;
illi vt ascenderet in Ramoth Galaad. * Di- 3
xitque Achab rex Israel ad Iosaphat regem
Iuda: Veni mecũ in Ramoth Galaad. Cui
ille respondit: Vt ego, & tu: sicut populus
tuus,sic & populus meus : tecumq; erimus
in bello.*Dixitq; Iosaphat ad regem Israel: 4
Consule obsecro impræsentiarum sermo-
nem Domini. * Congregauit igitur rex Is- 5
rael prophetarum quadringentos viros, &
dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellan-
dum ire debemus an quiescere? At illi, A-
scende,inquiũt, & tradet Deus in manu re- 6
gis.* Dixitque Iosaphat: Numquid non est
hîc prophetes Domini, vt ab illo etiam re-
quiramus?* Et ait rex Israel ad Iosaphat: Est 7
vir vnus,à quo possumus quærere Domini
voluntatem:sed ego odi eum,quia nõ pro-
phetat mihi bonũ, sed malum omni tem-
pore: est autem Michæas filius Iemla. Di-
xitq; Iosaphat: Ne loquaris rex hoc modo.
* Vocauit ergo rex Israel vnum de eunu- 8
chis, & dixit ei: Voca citò Michęam filium
Iemla.* Porrò rex Israel,& Iosaphat rex Iu- 9
da vterq; sedebant in solio suo, vestiti cul- C
tu regio: sedebant autem in area iuxta por-
tam Samariæ, omnesque prophetæ vatici-
nabantur coram eis. * Sedecias verò filius 10
Chanaana fecit sibi cornua ferrea, & ait:
Hęc dicit Dominus: His vẽtilabis Syriam,
donec conteras eam.* Omnesque prophe- 11
tæ similiter prophetabant, atque dicebant:
Ascende in Ramoth Galaad, & prospera-
beris, & tradet eos Dominus in manu re-
gis. * Nuncius autem, qui ierat ad vocan- 12
dum Michæam,ait illi: En verba omnium
prophetarũ vno ore bona regi annunciant:
quæso ergo te vt & sermo tuus ab eis non
dissentiat, loquarisque prospera. * Cui re- 13
spondit Michæas: Viuit Dominus, quia
quodcumque dixerit mihi Deus meus,hoc
loquar.* Venit ergo ad regem. Cui rex ait: 14
Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad D
ad bellãdum,an quiescere? Cui ille respon-
dit: Ascendite: cuncta enim prospera eue-
nient,& tradentur hostes in manus vestras.
* Dixitque rex: Iterum,atque iterum te ad- 15
iuro, vt mihi non loquaris, nisi quod ve-
rum est in nomine Domini. * At ille ait: 16
Vidi vniuersum Israel dispersum in mon-
tibus, sicut oues absque pastore: & dixit
Dominus: Non habent isti dominos: re-
uertatur vnusquisque in domum suam in
pace. * Et ait rex Israel ad Iosaphat: Nónne 17
dixi tibi, quòd non prophetaret iste mihi
quidquam boni,sed ea quæ mala sunt? * At 18
ille, Idcirco, ait, audite verbum Domini:
Vidi Dominum sedentem in solio suo, &
omnem exercitum cæli assistentem ei à de-
xtris & à sinistris.* Et dixit Dominus: Quis 19
decipiet Achab regem Israel vt ascendat &
corruat in Ramoth Galaad? Cumque di- E
ceret vnus hoc modo,& alter alio:* proces- 20
sit spiritus, & stetit coram Domino, & ait:
Ego decipiam eum. Cui Dominus,In quo,
inquit,decipies? * At ille respondit: Egre- 21
diar, & ero spiritus mẽdax in ore omnium
prophetarum eius. Dixitq; Dominus : De-
cipies, & præualebis : egredere, & fac ita.

* Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum,& Dominus locutus est de te mala. * Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michææ maxillam, & ait: Per quam viam transiuit Spiritus Domini à me, vt loqueretur tibi? * Dixitque Michæas: Tu ipse videbis in die illo,quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo vt abscondaris.* Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite Michęam,& ducite eum ad Amon principē ciuitatis, & ad Ioas filium Amelech. * Et dicetis:Hæc dicit rex:Mittite hunc in carcerem,& date ei panis modicum,& aquæ pauxillum,donec reuertar in pace.* Dixitque Michęas:Si reuersus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.* Igitur ascenderunt rex Israel, & Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. * Dixitque rex Israel ad Iosaphat: Mutabo habitum, & sic ad pugnam vadam, tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu,venit ad bellum.* Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, nisi cōtra solum regem Israel. * Itaque cùm vidissent principes equitatus Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamauit ad Dominum, & auxiliatus est ei,atque auertit eos ab illo. * Cùm enim vidissent duces equitatus,quòd nō esset rex Israel, reliquerunt eum.* Accidit autem vt vnus è populo sagittam in incertum iaceret,& percuteret regē Israel inter ceruicem & scapulas,at ille aurigæ suo ait: Conuerte manū tuam, & educ me de acie,quia vulneratus sum.* Et finita est pugna in die illo: porrò rex Israel stabat in curru suo contra Syros vsque ad vesperam,& mortuus est occidente sole.

CAP. XIX.

REuersus est autem Iosaphat rex Iuda in domum suam pacificè in Ierusalem. * Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium,& his qui oderunt Dominum amicitia iungeris,& idcirco iram quidem Domini merebaris:* sed bona opera inuenta sunt in te, eo quòd abstuleris lucos de terra Iuda,& præparaueris cor tuum vt requireres Dominum Deum patrum tuorum. * Habitauit ergo Iosaphat in Ierusalē: rursumque egressus est ad populum de Bersabee vsque ad montem Ephraim, & reuocauit eos ad Dominum Deum patrum suorum. * Constituitque iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per singula loca, * & præcipiens iudicibus, Videte, ait,quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcumque iudicaueritis,in vos redundabit.* Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominū Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio,nec cupido munerum. * In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Leuitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Israel, vt iudicium & causam Domini iudicarent habitatoribus eius. * Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto. * Omnem causam, quę venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in vrbibus suis inter cognationem & cognationem, vbicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de iustificationibus ✧ ostendite eis, vt non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos & super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis. * Amarias autem sacerdos & pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porrò Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Leuitas coram vobis, confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis.

CAP. XX.

POst hęc congregati sunt filij Moab,& filij Ammon, & cum eis de Ammonitis ad Iosaphat vt pugnarent contra eum. * Veneruntque nuncij, & indicauerunt Iosaphat,dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare sunt, & de Syria, & ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi. * Iosaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum,& prędicauit ieiunium vniuersę Iuda. * Congregatusque est Iudas ad deprecandum Dominum: sed & omnes de vrbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. * Cumque stetisset Iosaphat in medio cœtu Iuda, & Ierusalem, in domo Domini ante atrium nouum, * ait: Domine Deus patrū nostrorum,tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis Gentium, in manu tua est fortitudo & potentia,nec quisquā tibi potest resistere. * Nónne tu Deus noster interfeciſti omnes habitatores

bitatores terræ huius coram populo tuo Israel, & dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? * Habitaueruntq; in 8
ea, & extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes: * Si irruerint super nos 9
mala, gladius iudicij, pestilentia, & fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua inuocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus nostris, & exaudies, saluosque facies. * Nunc 10
igitur ecce filij Ammon, & Moab, & mons Seir, " per quos non concessisti Israel vt transirent quando egrediebantur de Ægypto, sed declinauerunt ab eis, & non interfecerunt illos: * econtrariò agunt, & ni- 11
tuntur eijcere nos de possessione, quam tradidisti nobis. * Deus noster, ergo non iudi- 12
cabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, vt possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. * Omnis verò Iuda stabat coram Do- 13
mino cum paruulis, & vxoribus, & liberis C
suis. * Erat autem Iahaziel filius Zachariæ, 14
filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Mathaniæ, Leuites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ, * & ait: 15
Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Ierusalem, & tu rex Iosaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei. * Cras descendetis contra 16
eos: ascensuri enim sunt per cliuum nomine Sis, & inuenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Ieruel. * Non eritis vos qui dimicabitis, sed tan- 17
tummodo confidenter state, & videbitis auxilium Domini super vos, ô Iuda, & Ierusalem: nolite timere, nec paueatis: cras egrediemini contra eos, & Dominus D
erit vobiscũ. * Iosaphat ergo, & Iuda, & om- 18
nes habitatores Ierusalem ceciderũt proni in terram coram Domino, & adorauerunt eum. * Porrò Leuitæ de filiis Caath, & de 19
filiis Core laudabant Dominum Deum Israel voce magna, in excelsum. * Cumque 20
manè surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue: profectisque eis, stans Iosaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Iuda, & omnes habitatores Ierusalẽ: credite in Domino Deo vestro, & securi eritis: credite prophetis eius, & cuncta euenient prospera. * Deditque consilium populo, & 21
statuit cantores Domini, vt laudarent eum in turmis suis, & antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: " Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia eius. * Cumq. cœpissent laudes canere, 22
vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egressi fuerãt vt pugna- 23
rent contra Iudam, & percussi sunt. * Namque filij Ammon, & Moab consurrexerunt aduersum habitatores montis Seir, vt interficerent & delerent eos: cumq; hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, 24
mutuis concidêre vulneribus. * Porrò Iuda cùm venisset ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem latè regionem plenam cadaueribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset euadere. 25
* Venit ergo Iosaphat, & omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum: inueneruntq. inter cadauera variam supellectilem, vestes quoque, & vasa pretiosissima, & diripuerũt ita vt omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ 26
prædæ magnitudine. * Die autem quarto F
congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocauerũt locum illum Vallis benedictionis vsque in præsentem diem. * Reuersusque est omnis vir Iuda, & habitatores Ierusalem, & Iosaphat ante eos in Ierusalẽ cum lætitia magna, eo quòd dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis. * Ingressique 28
sunt in Ierusalem cum psalteriis, & citharis, & tubis in domum Domini. * Irruit 29
autem pauor Domini super vniuersa regna terrarum cùm audissent quòd pugnasset Dominus contra inimicos Israel. * Quie- 30
uitq; regnum Iosaphat, & præbuit ei Deus pacem per circuitum. * Regnauit igitur Io- 31
saphat super Iudam, & erat triginta quinque annorum cùm regnare cœpisset: viginti autem & quinque annis regnauit in Ierusalem, & nomen matris eius Azuba filia Selahi. * Et ambulauit in via patris sui Asa, 32
nec declinauit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino. * Verumtamen excelsa non abstulit, & adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum 33
patrum suorum. * Reliqua autem gestorum Iosaphat priorum & nouissimorum scripta sunt in verbis Iehu filij Hanani, quę 34
digessit in Libros regum Israel. * Post hæc iniit amicitias Iosaphat rex Iuda cũ Ochozia rege Israel, cuius opera fuerunt impiissima. * Et particeps fuit vt facerent naues, quę 35
irẽt in Tharsis: feceruntq. classem in Asiongaber. * Prophetauit autem Eliezer filius 36 37

Dodau

" Psal. 135. a. 1

" Deut. 2. a. 1

Dodau de Mareſa ad Ioſaphat, dicens: Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, contritæq; ſunt naues, nec potuerunt ire in Tharſis.

CAP. XXI.

g.22. DOrmiuit autem Ioſaphat cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Ciuitate Dauid: regnauitque Ioram filius eius pro eo.* Qui habuit fratres filios Ioſaphat, Azariam, & Iahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michael, & Saphatiam. omnes hi, filij Ioſaphat regis Iuda. * Deditque eis pater ſuus multa munera argenti, & auri, & penſitationes, cum ciuitatibus munitiſſimis in Iuda: regnum autē tradidit Ioram, eo quòd eſſet primogenitus.* Surrexit ergo Ioram ſuper regnum patris ſui: cumque ſe confirmaſſet, occidit omnes fratres ſuos gladio, & quoſdam de principibus Iſrael. * Trigintaduorum annorum erat Ioram cùm regnare cœpiſſet: & octo annis regnauit in Ieruſalem. * Ambulauitque in viis regum Iſrael, ſicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat vxor eius, & fecit malum in conſpectu Domini.* Noluit autem Dominus diſperdere domum Dauid propter pactum, quod inierat cum eo: & quia promiſerat vt daret ei lucernam, & filiis eius omni tempore. * In diebus illis rebellauit Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ, & conſtituit ſibi regem. * Cumque tranſiſſet Ioram cum principibus ſuis, & cūcto equitatu, qui erat ſecum, ſurrexit nocte, & percuſſit Edom qui ſe circumdederat, & omnes duces equitatus eius. * Attamen rebellauit Edom, ne eſſet ſub ditione Iuda vſque ad hanc diem: eo tempore & Lobna receſſit ne eſſet ſub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum ſuorum: * inſuper & excelſa fabricatus eſt in vrbibus Iuda, & fornicari fecit habitatores Ieruſalē, & præuaricari Iudam.* Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Quoniam non ambulaſti in viis Ioſaphat patris tui, & in viis Aſa regis Iuda, * ſed inceſſiſti per iter regum Iſrael, & fornicari feciſti Iudam, & habitatores Ieruſalem, imitatus fornicationem domus Achab, inſuper & fratres tuos domum patris tui, meliores te occidiſti: * ecce Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo, & filiis, & vxoribus tuis, vniuerſaque ſubſtantia tua. * tu autem ægrotabis peſſimo languore vteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per ſingulos dies. * Suſcitauit ergo Dominus contra Ioram ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum, qui confines ſunt Æthiopibus. * & aſcēderunt in Terram Iuda, & vaſtauerunt eam, diripueruntq; cunctam ſubſtantiam, quæ inuenta eſt in domo regis, inſuper & filios eius, & vxores: nec remanſit ei filius, niſi Ioachaz, qui minimus natu erat. * Et ſuper hæc omnia percuſſit eum Dominus alui languore inſanabili. * Cumque diei ſuccederet dies, & temporum ſpatia voluerentur, duorum annorum expletus eſt circulus: & ſic longa conſumptus tabe, ita vt egereret etiam viſcera ſua, languore pariter, & vita caruit. Mortuusque eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei populus ſecundùm morem combuſtionis, exequias, ſicut fecerat maioribus eius. * Trigintaduorum annorum fuit, cùm regnare cœpiſſet, & octo annis regnauit in Ieruſalem. Ambulauitque non rectè, & ſepelierunt eum in Ciuitate Dauid: verumtamen non in ſepulchro regum.

CAP. XXII.

COnſtituerunt autem habitatores Ieruſalem Ochoziam filium eius minimum, regem pro eo: omnes enim maiores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in caſtra: regnauitque Ochozias filius Ioram regis Iuda.* Quadragintaduorum annorum erat Ochozias cùm regnare cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſalem, & nomen matris eius Athalia filia Amri.* Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus Achab: mater enim eius impulit eū vt impiè ageret. * Fecit igitur malum in conſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem patris ſui, in interitum eius.* Ambulauitque in conſiliis eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Iſrael, in bellum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraueruntque Syri Ioram. * Qui reuerſus eſt vt curaretur in Iezrael: multas enim plagas acceperat in ſupradicto certamine. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iuda, deſcendit vt inuiſeret Ioram filium Achab in Iezrael ægrotātem. * Voluntatis quippe fuit Dei aduerſus Ochoziam, vt veniret ad Ioram: & cùm veniſſet, & egrederetur cum eo aduerſum Iehu filium Namſi, quem vnxit Dominus vt deleret domum Achab.* Cùm ergo euerteret Iehu domum Achab, inuenit principes

Iuda, & filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, & interfecit illos. * Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad se, occidit, & sepelierunt eum: eo quòd esset filius Iosaphat, qui quæsierat Dominum in toto corde suo. nec erat vltrà spes aliqua vt de stirpe quis regnaret Ochoziæ. * Siquidem Athalia mater eius videns quòd mortuus esset filius suus, surrexit, & interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram. * Porrò Iosabeth filia regis tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata est eum de medio filiorum regis, cùm interficerentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Iosabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Ioram, vxor Ioiadæ pontificis, soror Ochoziæ, & idcirco Athalia non interfecit eum. * Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnauit Athalia super terram.

4. Reg. 11. 1

CAP. XXIII.

4. Reg. 11. 4

ANno autem septimo confortatus Ioiada, assumpsit centuriones, Azariam videlicet filium Ieroham, & Ismahel filium Iohanan, Azariam quoque filium Obed, & Maasiam filium Adaiæ, & Elisaphat filium Zechri: & iniit cum eis fœdus. * Qui circumeuntes Iudam, congregauerunt Leuitas de cunctis vrbibus Iuda, & principes familiarum Israel, veneruntq; in Ierusalem. * Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios Dauid. * Iste est ergo sermo quem facietis: * Tertia pars vestrûm qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, & Leuitarum, & ianitorum erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus sit in atriis domus Domini. * Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, & qui ministrant de Leuitis: ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt: & omne reliquum vulgus obseruet custodias Domini. * Leuitæ autem circumdent regem, habentes singuli arma sua: (& si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintque cum rege & intrante & egrediente. * Fecerunt ergo Leuitæ, & vniuersus Iuda iuxta omnia, quæ præceperat Ioiada pontifex: & assumpserunt singuli viros qui sub se erant, & veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleuerant sabbatum, & egressuri erant. siquidem Ioiada pontifex non dimiserat abire turmas, quę sibi per singulas hebdomadas succedere consueuerant. * Deditque Ioiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque & peltas regis Dauid, quas cõsecrauerat in domo Domini. * Constituitq; omnem populum tenentium pugiones à parte templi dextra, vsque ad partem templi sinistram, coram altari, & templo, per circuitũ regis. * Et eduxerunt filium regis, & imposuerunt ei diadema, & testimonium, dederuntque in manu eius tenendam legem, & cõstituerunt eum regem: vnxit quoque illum Ioiada pontifex, & filij eius: imprecatiq; sunt ei, atque dixerunt: Viuat rex. * Quod cùm audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templũ Domini. * Cumq; vidisset regem stantem super gradum in introitu, & principes, turmasq; circa eum, omnemq; populum terrę gaudentem, atque clangentem tubis, & diuersi generis organis concinentem, vocemq; laudantium, scidit vestimenta sua, & ait: Insidiæ, insidiæ. * Egressus autem Ioiada pontifex ad cẽturiones, & principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitque sacerdos ne occideretur in domo Domini. * Et imposuerunt ceruicibus eius manus: cumq; intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi. * Pepigit autem Ioiada fœdus inter se, vniuersumque populum, & regem, vt esset populus Domini. * Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, & destruxerũt eam: & altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras. * Constituit autem Ioiada præpositos in domo Domini, sub manibus Sacerdotum, & Leuitarum, quos distribuit Dauid in domo Domini: vt offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio & canticis, iuxta dispositionem Dauid. Constituit quoque ianitores in portis domus Domini, vt non ingrederetur eam immundus in omni re. * Assumpsitq; centuriones, & fortissimos viros ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt descendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ superioris in domum regis, & collocauerunt eum in solio regali. * Lætatusque est omnis populus terræ, & vrbs quieuit: porrò Athalia interfecta est gladio.

CAP. XXIIII.

SEptem annorum erat Ioas cùm regnare cœpisset : & quadraginta annis regnauit in Ierusalem, nomen matris eius Sebia de Bersabee. *Fecitque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Ioiadæ sacerdotis. * Accepit autem ei Ioiada vxores duas,è quibus genuit filios & filias. * Post quæ placuit Ioas vt instauraret domum Domini. * Congregauitque Sacerdotes, & Leuitas,& dixit eis : Egredimini ad ciuitates Iuda , & colligite de vniuerso Israel pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri, per singulos annos , festinatoque hoc facite: porrò Leuitæ egêre negligentiùs. * Vocauitque rex Ioiadam principem , & dixit ei: Quare tibi non fuit curæ , vt cogeres Leuitas inferre de Iuda & de Ierusalem pecuniam , quæ constituta est à Moyse seruo Domini , vt inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonij? * Athalia enim impiissima , & filij eius destruxerunt domum Dei,& de vniuersis,quæ sanctificata fuerant in templo Domini , ornauerunt fanum Baalim. * Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam : posueruntq; eam iuxta portam domus Domini forinsecus. *Et prædicatum est in Iuda & Ierusalem vt deferrent singuli pretium Domino, "quod constituit Moyses seruus Dei super omnem Israel in deserto. * Lætatique sunt cuncti principes , & omnis populus : & ingressi contulerunt in arcam Domini , atque miserunt ita vt impleretur. * Cumque tempus esset vt deferrent arcam coram rege per manus Leuitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis , & quem primus sacerdos constituerat : effundebantque pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, & congregata est infinita pecunia. *Quam dederunt rex & Ioiada his , qui præerant operibus domus Domini : at illi conducebant ex ea cæsores lapidum , & artifices operum singulorum vt instaurarent domum Domini : fabros quoque ferri & æris, vt quod cadere cœperat,fulciretur. *Egeruntque hi qui operabantur industriè, & obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitauerunt domum Domini in statum pristinum , & firmiter eam stare fecerunt. *Cumque complessent omnia opera, detulerunt coram rege, & Ioiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium , & ad holocausta , phialæ quoque,& cetera vasa aurea & argentea : & offerebantur holocausta in domo Domini iugiter cunctis diebus Ioiadæ. * Senuit autem Ioiada plenus dierum , & mortuus est cùm esset centum triginta annorum. *Sepelieruntque eum in ciuitate Dauid cum regibus , eo quòd fecisset bonum cum Israel, & cum domo eius. *Postquam autem obiit Ioiada,ingressi sunt principes Iuda , & adorauerunt regem, qui delinitus obsequiis eorum,acquieuit eis. * Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum , seruieruntque lucis & sculptilibus,& facta est ira contra Iudam, & Ierusalem propter hoc peccatum . * Mittebatque eis prophetas vt reuerterentur ad Dominum , quos protestantes , illi audire nolebant. * Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Ioiadæ sacerdotem , & stetit in conspectu populi,& dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini , quod vobis non proderit, & dereliquistis Dominum vt derelinqueret vos? * Qui congregati aduersus eum , miserunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus Domini. * Et non est recordatus Ioas rex misericordiæ , quam fecerat Ioiada pater illius secum , "sed interfecit filium eius. Qui cùm moreretur,ait: Videat Dominus, & requirat. * Cumque euolutus esset annus , ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitque in Iudam & Ierusalem , & interfecit cunctos principes populi , atque vniuersam prædam miserunt regi in Damascum. * Et certè cùm permodicus venisset numerus Syrorum , tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quòd dereliquissent Dominum Deum patrum suorum : in Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia. * Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis : surrexerunt autem contra eum serui sui in vltionem sanguinis filij Ioiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo , & mortuus est : sepelieruntque eum in ciuitate Dauid, sed non in sepulchris regum. * Insidiati verò sunt ei Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Iozabad filius Semarith Moabitidis. * Porrò filij eius, ac summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo , & instauratio domus Dei scripta sunt diligentiùs in Libro regum : regnauit autem Amasias filius eius pro eo.

eg. 11. 1. & 2. a. 1

xod. 30. 2

CAP. XXV.

VIgintiquinque annorum erat Amasias cùm regnare cœpisset, & viginti- A
nouem annis regnauit in Ierusalem, nomen matris eius Ioadan de Ierusalem. * Fecitque 2
bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto. * Cumque ro- 3
boratum sibi videret imperium, iugulauit seruos, qui occiderant regem patrem suum, * sed filios eorum non interfecit sicut scri- 4
ptum est in Libro legis Moysi, vbi præcepit Dominus, dicens: " Non occidentur patres pro filiis, neque filij pro patribus suis, sed vnusquisque in suo peccato morietur. * Congregauit igitur Amasias Iudam, & 5
constituit eos per familias, tribunosque & centuriones in vniuerso Iuda, & Beniamin: & recensuit à viginti annis suprà, in- B
uenitque trecenta millia iuuenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent hastam & clypeum: * Mercede quoque con- 6
duxit de Israel centum millia robustorum, centum talentis argenti. * Venit autem ho- 7
mo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel, & cunctis filiis Eph- raim: * quòd si putas in robore exercitus 8
bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est adiuuare, & in fugam conuertere. * Dixitq; Amasias ad ho- 9
minem Dei: Quid ergo fiet de centum ta- C
lentis, quæ dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus vnde tibi dare possit multo his plura. * Separauit 10
itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, vt reuerteretur in locum suum: at illi contra Iudam vehementer irati, reuersi sunt in regionem suam. * Porrò 11
Amasias confidenter eduxit populũ suum, & abiit in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem millia. * Et alia decem 12
millia virorum ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad præruptum cuiusdam petræ, præcipitaueruntque eos de summo in præceps, qui vniuersi crepuerunt. * At ille ex- 13
ercitus, quem remiserat Amasias ne secum D
iret ad prælium, diffusus est in ciuitatibus Iuda à Samaria vsque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam. * Amasias verò post cædem Idu- 14
mæorum, & allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum. * Quam ob 15
rem iratus Dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur E
adorasti deos, qui non liberauerunt po- 16
pulum suum de manu tua? * Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce ne interficiam te. Discedensque propheta, Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquieuisti consilio meo. * Igitur Amasias rex Iuda inito pes- 17
simo consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuò. * At ille remisit nuncios, 18
dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo vxorem: & ecce bestiæ, quæ erant in silua Libani, transierunt, & conculcauerunt carduum. * Dixisti: Percussi Edom, & 19
idcirco erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum aduersum te F
prouocas, vt cadas & tu, & Iuda tecum? * Noluit audire Amasias, eo quòd Domini 20
esset voluntas vt traderetur in manus hostium propter deos Edom. * Ascendit igitur Ioas rex Israel, & mutuos sibi præbuere con- 21
spectus: Amasias autem rex Iuda erat in Bethsames Iuda: * corruitque Iuda coram 22
Israel, & fugit in tabernacula sua. * Porrò 23
Amasiam regem Iuda, filium Ioas filij Ioachaz, cepit Ioas rex Israel in Bethsames, & adduxit in Ierusalem: destruxitque murum eius à porta Ephraim vsque ad portam an- G
guli quadringentis cubitis. * Omne quo- 24
que aurum, & argentum, & vniuersa vasa, quæ repererat in domo Dei, & apud Obed-edom in thesauris etiam domus regiæ, necnon & filios obsidum reduxit in Samariam. * Vixit autem Amasias filius Ioas 25
rex Iuda, postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Israel, quindecim annis. * Re- 26
liqua autem sermonum Amasiæ priorum & nouissimorum scripta sunt in Libro regum Iuda & Israel. * Qui postquam re- 27
cessit à Domino, tetenderunt ei insidias in Ierusalem. Cumque fugisset in Lachis, 28
miserunt, & interfecerunt eum ibi. * Reportantesq; super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in Ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

OMnis autem populus Iuda filium 1 4. Reg. 14. v. 21.
eius Oziam annorum sedecim, A
constituit regem pro Amasia patre suo. * Ipse ædificauit Ailath, & restituit eam ditioni Iu- 2
da, postquam dormiuit rex cum patribus suis. * Sedecim annorum erat Ozias cùm 3
regnare cœpisset, & quinquagintaduobus annis regnauit in Ierusalem, nomen matris

4. Reg. 14. v. 2
v. Deut. 24. v. 16. 4. Reg. 14. v. 6. Ezech. 18. v. 20

eius Iechelia de Ieruſalem. * Fecitque quod erat rectum in oculis Domini iuxta omnia, quæ fecerat Amaſias pater eius. * Et exquiſiuit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum : cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus. * Denique egreſſus eſt, & pugnauit contra Philiſthiim, & deſtruxit murum Geth, & murum Iabniæ, murumque Azoti : ædificauit quoque oppida in Azoto, & in Philiſthiim. * Et adiuuit eum Deus contra Philiſthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas. * Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ : & diuulgatum eſt nomen eius vſque ad introitum Ægypti propter crebras victorias. * Ædificauitque Ozias turres in Ieruſalem ſuper portam anguli, & ſuper portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmauitq; eas. * Extruxit etiam turres in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas, eo quòd haberet multa pecora tam in campeſtribus, quàm in eremi vaſtitate: vineas quoque habuit & vinitores in montibus, & in carmelo : erat quippe homo agriculturæ deditus. * Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui procedebant ad prælia ſub manu Iehiel ſcribæ, Maaſiæque doctoris, & ſub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis. * Omniſque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium ſexcentorum. * Et ſub eis vniuerſus exercitus trecentorum & ſeptem millium quingentorum : qui erant apti ad bella, & pro rege contra aduerſarios dimicabant. * Præparauit quoque eis Ozias, id eſt, cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, & galeas, & loricas, arcusque & fundas ad iaciendos lapides. * Et fecit in Ieruſalem diuerſi generis machinas, quas in turribus collocauit, & in angulis murorum vt mitterent ſagittas, & ſaxa grandia : egreſſumque eſt nomen eius procul, eo quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroboraſſet illum. * Sed cùm roboratus eſſet, eleuatum eſt cor eius in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum : ingreſſuſq; templum Domini, adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis. * Statimq; ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi, * reſtiterunt regi, atque dixerunt : Non eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt, filiorũ Aaron, qui cõſecrati ſunt ad huiuſcemodi miniſterium : egredere de ſanctuario, ne contemſeris : quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. * Iratuſq; Ozias, tenens in manu thuribulum vt adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta eſt lepra in fronte eius coram Sacerdotibus, in domo Domini ſuper altare thymiamatis. * Cumque reſpexiſſet eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & feſtinatò expulerunt eum. Sed & ipſe perterritus, accelerauit egredi, eo quòd ſenſiſſet illico plagam Domini. * \\ Fuit igitur Ozias rex leproſus vſque ad diem mortis ſuæ, & habitauit in domo ſeparata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini. Porrò Ioatham filius eius rexit domum regis, & iudicabat populum terræ. * Reliqua autem ſermonum Oziæ priorum & nouiſſimorum ſcripſit Iſaias filius Amos, propheta. * Dormiuitque Ozias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in agro regalium ſepulchrorum, eo quòd eſſet leproſus : regnauitque Ioatham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

VIgintiquinque annorum erat Ioatham cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieruſalem : nomen matris eius Ieruſa filia Sadoc. * Fecitque quod rectum erat coram Domino iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater ſuus, excepto quòd non eſt ingreſſus templum Domini, & adhuc populus delinquebat. * Ipſe ædificauit portam domus Domini excelſam, & in muro Ophel multa conſtruxit. * Vrbes quoque ædificauit in montibus Iuda, & in ſaltibus caſtella & turres. * Ipſe pugnauit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederuntque ei filij Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei : hæc ei præbuerunt filij Ammon, in anno ſecundo & tertio. * Corroboratuſque eſt Ioatham eo quòd direxiſſet vias ſuas coram Domino Deo ſuo. * Reliqua autem ſermonum Ioatham, & omnes pugnæ eius, & opera, ſcripta ſunt in Libro regum Iſrael & Iuda. * Vigintiquinque annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieruſalem. * Dormiuitque Ioatham cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Ciuitate Dauid : & regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

4. Reg. 16. 2

VIginti annorum erat Achaz cùm regnare cœpisset: & sedecim annis regnauit in Ierusalem: non fecit rectum in conspectu Domini sicut Dauid pater eius: 1
*sed ambulauit in viis regum Israel, insuper 2
& statuas fudit Baalim. *Ipse est, qui adoleuit incensum in Vallebenennom, & lustrauit filios suos in igne iuxta ritum gentium, 3
quas interfecit Dominus in aduentu filiorũ Israel. * Sacrificabat quoque, & thymiama succendebat in excelsis, & in collibus, & 4
sub omni ligno frondoso. *Tradiditq; eum 5
Dominus Deus eius in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamq; prædam cepit de eius imperio, & adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israel traditus est, & percussus plaga grandi. * Occiditque Phacee, filius Romelię, de Iuda centum 6
viginti millia in die vno, omnes viros bellatores: eo quòd reliquissent Dominum Deum patrum suorum. * Eodem tempore 7
occidit Zechri, vir potẽs ex Ephraim, Maasiam filium regis, & Ezricam ducem domus eius, Elcanam quoque secundum à rege. *Ceperuntq; filij Israel de fratribus suis 8
ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam: pertuleruntque eam in Samariam. * Ea tempestate 9
erat ibi propheta Domini, nomine Oded: B
qui egressus obuiam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iuda, tradidit eos in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita vt ad cælum pertingeret vestra crudelitas. *Insuper filios Iuda, & Ie- 10
rusalem vultis vobis subiicere in seruos & ancillas. quod nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro. *Sed audite consilium meum, & reduci- 11
cite captiuos, quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis. * Steterunt itaque viri de princi- 12
pibus filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amasa filius Adali, contra eos, qui veniebant de prælio, * & di- 13
xerunt eis: Non introducetis huc captiuos, ne peccemus Domino. Quare vultis adiicere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, & ira furoris Domini imminet super Israel. *Dimiseruntque viri bellatores prædam, & 14
vniuersa quæ ceperant coram principibus, & omni multitudine. * Steteruntque viri, 15
C quos suprà memorauimus, & apprehendentes captiuos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cumque vestissent eos, & calceassent, & refecissent cibo ac potu, vnxissentque propter laborem, & adhibuissent eis curam: quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, & adduxerunt Iericho Ciuitatem palmarum ad fratres eorum, ipsiq; reuersi sunt in Samariam. *Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium. *Veneruntq; Idumæi, & percusserunt multos ex Iuda, & ceperunt prædam magnam. * Philisthiim quoque diffusi sunt per vrbes campestres, & ad Meridiem Iuda: ceperuntque Bethsames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo, cum viculis suis, & habitauerunt in eis. *Humiliauerat enim Dominus Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quòd nudasset eum auxilio, & contemptui habuisset Dominum. * Adduxitque contra eum Thelgathphalnasar regem Assyriorum, qui & afflixit eum, & nullo resistente vastauit. *Igitur Achaz spoliata domo Domini, & domo regum, ac principum, dedit regi Assyriorum munera, & tamen nihil ei profuit. * Insuper & tempore angustiæ suæ auxit contemptum in Dominum, ipse per se rex Achaz, * immolauit diis Damasci victimas percussoribus suis, & dixit: Dij regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, & aderunt mihi, cùm econtrario ipsi fuerint ruinæ ei, & vniuerso Israel. * Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clausit ianuas templi Dei, & fecit sibi altaria in vniuersis angulis Ierusalem. * In omnibus quoque vrbibus Iuda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam prouocauit Dominum Deum patrum suorum. * Reliqua autem sermonum eius, & omnium operum suorum priorum & nouissimorum scripta sunt in Libro regum Iuda & Israel. * Dormiuitque Achaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in ciuitate Ierusalem: neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israel. Regnauitque Ezechias filius eius pro eo.

D 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

CAP. XXIX.

4. Reg. 18. a. 1

IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm vi- 1
gintiquinque esset annorum, & viginti A
nouem annis regnauit in Ierusalem: nomen 2
matris eius Abia, filia Zachariæ. * Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini

iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater eius.
* Ipse anno, & mense primo regni sui aperuit valuas domus Domini, & instaurauit eas. * adduxitque Sacerdotes atque Leuitas, & congregauit eos in plateam Orientalem.
* Dixitq; ad eos: Audite me Leuitæ, & sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferte omnem immunditiam de sanctuario. * Peccauerunt patres nostri, & fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: auerterunt facies suas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorsum. * Clauserunt ostia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incensumque non adoleuerunt, & holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel. * Concitatus est itaque furor Domini super Iudam & Ierusalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris. * En, corruerunt patres nostri gladiis, filij nostri, & filiæ nostræ, & coniuges captiuæ ductæ sunt propter hoc scelus. * Nunc ergo placet mihi vt ineamus fœdus cum Domino Deo Israel, & auertet à nobis furorem iræ suæ.
* Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus vt stetis coram eo, & ministretis illi, colatisque eum, & cremetis ei incensum.
* Surrexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius Amasai, & Ioel filius Azarię de filiis Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi, & Azarias filius Ialaleel. De filiis autem Gersom, Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. * At verò de filiis Elisaphan, Samri, & Iahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias, & Mathanias: * Necnon de filiis Heman, Iahiel, & Semei: Sed & de filiis Idithun, Semeias, & Oziel. * Congregaueruntque fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt iuxta mandatum regis & imperium Domini, vt expiarent domum Dei. * Sacerdotes quoque ingressi templum Domini vt sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Leuitæ, & asportauerunt ad Torrentem Cedron foras. * Cœperunt autem prima die mensis primi mundare, & in die octauo eiusdem mensis ingressi sunt porticū templi Domini, expiaueruntq; templum diebus octo, & in die sextadecima mensis eiusdem, quod cœperant impleuerunt. * Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificauimus omnem domum Domini, & altare holocausti, vasaque eius, necnon & mensam propositionis cum omnibus vasis suis, * cunctamq; templi supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam præuaricatus est: & ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.
* Consurgensq; diluculo Ezechias rex, adunauit omnes principes ciuitatis, & ascendit in domum Domini: * obtuleruntque simul tauros septem, & arietes septem, agnos septem, & hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Iuda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron vt offerrent super altare Domini. * Mactauerunt igitur tauros, & susceperunt sanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum super altare, mactauerunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaueruntq; agnos, & fuderunt super altare sanguinem. * Applicuerunt hircos pro peccato coram rege, & vniuersa multitudine, imposueruntq; manus suas super eos: * & immolauerunt illos Sacerdotes, & asperserunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo vniuersi Israelis: pro omni quippe Israel præceperat rex vt holocaustum fieret & pro peccato.
* Constituit quoque Leuitas in domo Domini cum cymbalis, & psalteriis, & citharis secundùm dispositionem Dauid regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: siquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum eius. * Steteruntq; Leuitæ tenentes organa Dauid, & Sacerdotes tubas. * Et iussit Ezechias vt offerrent holocausta super altare: cumq; offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diuersis organis, quæ Dauid rex Israel præparauerat, concrepare. * Omni autem turba adorante, cantores, & ij, qui tenebant tubas, erant in officio suo donec cōpleretur holocaustum. * Cumque finita esset oblatio, incuruatus est rex, & omnes qui erant cum eo, & adorauerunt. * Præcepitque Ezechias, & principes Leuitis vt laudarent Dominum sermonibus Dauid, & Asaph Videntis: qui laudauerunt eum magna lætitia, & incuruato genu adorauerunt. * Ezechias autem etiam hæc addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergo vniuersa multitudo hostias, & laudes, & holocausta mente deuota. * Porrò numerus holocaustorum, quę obtulit multitudo, hic fuit, Tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos. * Sanctificaueruntque Domino boues sexcentos, & oues tria millia. * Sacer-

dotes

dotes verò pauci erant, nec poterant sufficere vt pelles holocaustorum detraherēt: vnde & Leuitæ fratres eorum adiuuerunt eos, donec impleretur opus, & sanctificarentur antistites: Leuitæ quippe faciliori ritu sanctificantur, quàm Sacerdotes. * Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocaustorum: & completus est cultus domus Domini. *Lætatusque est Ezechias, & omnis populus eo quòd ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

MIsit quoque Ezechias ad omnem Israel & Iudam: scripsitque epistolas ad Ephraim & Manassen vt venirent ad domum Domini in Ierusalem, & facerent Phase Domino Deo Israel. *Inito ergo consilio regis & principum, & vniuersi cœtus Ierusalem, decreuerunt vt facerent Phase mense secundo. * Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Ierusalem. *Placuitque sermo regi, & omni multitudini. * Et decreuerunt vt mitterent nuncios in vniuersum Israel de Bersabee vsque Dan, vt venirent, & facerent Phase Domino Deo Israel in Ierusalem: multi enim non fecerant sicut lege præscriptum est. * Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, & principum eius, in vniuersum Israel & Iudam, iuxta id, quod rex iusserat, prædicantes: Filij Israel reuertimini ad Dominum Deum Abraham, & Isaac, & Israel: & reuertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Assyriorum. * Nolite fieri sicut patres vestri, & fratres qui recesserunt à Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, vt ipsi cernitis. * Nolite indurare ceruices vestras, sicut patres vestri: tradite manus Domino, & venite ad sanctuarium eius, quod sanctificauit in æternum: seruite Domino Deo patrum vestrorum, & auertetur à vobis ira furoris eius. * Si enim vos reuersi fueritis ad Dominum: fratres vestri, & filij habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captiuos, & reuertentur in terram hanc: pius enim & clemens est Dominus Deus vester, & non auertet faciem suam à vobis, si reuersi fueritis ad eum. * Igitur cursores pergebant velociter de ciuitate in ciuitatem per terram Ephraim, & Manasse vsque ad Zabulon, illis irridentibus & subsannantibus eos. *Attamen quidam viri ex Aser, & Manasse, & Zabulon acquiescentes consilio, venerunt Ierusalem. * In Iuda verò facta est manus Domini vt daret eis cor vnum, vt facerent iuxta præceptum regis, & principum verbum Domini. * Congregatique sunt in Ierusalem populi multi vt facerent sollemnitatem azymorum, in mense secundo: * & surgentes destruxerunt altaria, quę erant in Ierusalem, atque vniuersa, in quibus idolis adolebatur incensum, subuertentes, proiecerunt in Torrentem cedron. * Immolauerunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque, atque Leuitæ tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini: * Steteruntque in ordine suo iuxta dispositionem, & legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes verò suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Leuitarum, * eo quòd multa turba sanctificata non esset: & idcirco immolarēt Leuitæ Phase his, qui nō occurrerant sanctificari Domino. * Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manasse, & Issachar, & Zabulon, quę sanctificata non fuerat, comedit Phase, non iuxta quod scriptum est: & orauit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur * cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: & non imputabit eis quòd minùs sanctificati sunt. * Quem exaudiuit Dominus, & placatus est populo. *Feceruntque filij Israel, qui inuenti sunt in Ierusalem, sollemnitatem azymorum septē diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Leuitę quoque, & Sacerdotes per organa, quę suo officio congruebant. *Et locutus est Ezechias ad cor omnium Leuitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt septem diebus sollemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrum suorum. * Placuitque vniuersæ multitudini vt celebrarent etiam alios dies septem: quod & fecerunt cum ingenti gaudio. * Ezechias enim rex Iuda præbuerat multitudini mille tauros, & septem millia ouium: principes verò dederant populo tauros mille, & oues decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo. * Et hilaritate perfusa omnis turba Iuda tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm vniuersæ frequentiæ, quæ venerat ex Israel; proselytorum quoque de Terra Israel, & habitantium in Iuda. * Factaque est

grandis celebritas in Ierusalem, qualis à diebus Salomonis filij Dauid regis Israel in ea vrbe non fuerat. * Surrexerunt autem Sacerdotes atque Leuitæ benedicentes populo: & exaudita est vox eorum: peruenitque oratio in habitaculum sanctum cæli. 27

CAP. XXXI.

CVmque hæc fuissent ritè celebrata, egressus est omnis Israel, qui inuentus fuerat in vrbibus Iuda, & fregerunt simulacra, succiderunt que lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, non solùm de vniuerso Iuda & Beniamin, sed & de Ephraim quoque & Manasse, donec penitus euerterent: reuersiq; sunt omnes filij Israel in possessiones & ciuitates suas. * Ezechias autem constituit turmas Sacerdotales, & Leuiticas per diuisiones suas, vnumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quàm Leuitarum ad holocausta, & pacifica vt ministrarent & confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini. *Pars autem regis erat, vt de propria eius substãtia offerretur holocaustum, manè semper & vesperè. Sabbatis quoque, & Calendis, & sollemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi. * Præcepit etiam populo habitantium Ierusalem vt darent partes Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vacare legi Domini. * Quod cùm percrebruisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filij Israel frumenti, vini, & olei, mellis quoque: & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt. *Sed & filij Israel & Iuda, qui habitabant in vrbibus Iuda, obtulerunt decimas boum & ouium, decimasque sanctorum, quæ vouerant Domino Deo suo: atque vniuersa portantes, fecerũt aceruos plurimos. *Mense tertio cœperunt aceruorum iácere fundamenta, & mense septimo compleuerunt eos. * Cumque ingressi fuissent Ezechias, & principes eius, viderunt aceruos, & benedixerunt Domino ac populo Israel. * Interrogauitque Ezechias Sacerdotes, & Leuitas cur ita iacerent acerui. * Respondit illi Azarias Sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & saturati sumus, & remanserunt plurima, eo quòd benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quã cernis. *Præcepit igitur Ezechias vt præpararent horrea in domo Domini. Quod cùm fecissent, * intulerunt tam primitias, quàm decimas, & quæcumque vouerant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Leuita, & Semei frater eius, secundus, * post quem Iahiel, & Azarias, & Nahath, & Asael, & Ierimoth, Iozabad quoque, & Eliel, & Ismachias, & Mahath, & Banaias, præpositi sub manibus Chonenię, & Semei fratris eius, ex imperio Ezechiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant. * Core verò filius Iemna Leuites & ianitor Orientalis portæ, præpositus erat iis, quæ sponte offerebantur Domino, primitiisq; & consecratis in Sancta sanctorum. * Et sub cura eius Eden, & Beniamin, Iesue, & Semeias, Amarias quoque & Sechenias in ciuitatibus Sacerdotum vt fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque maioribus: * exceptis maribus ab annis tribus & suprà, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque obseruationibus iuxta diuisiones suas, * Sacerdotibus per familias, & Leuitis à vigesimo anno & suprà, per ordines & turmas suas, * vniuersæque multitudini tam vxoribus, quàm liberis eorum vtriusque sexus, fideliter cibi de his, quæ sanctificata fuerant, præbebantur. *Sed & filiorum Aaron per agros, & suburbana vrbium singularum dispositi erant viri, qui partes distribuerent vniuerso sexui masculino de Sacerdotibus, & Leuitis. * Fecit ergo Ezechias vniuersa quæ diximus in omni Iuda: operatusque est bonum & rectum, & verum coram Domino Deo suo * in vniuersa cultura ministerij domus Domini, iuxta legem & ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque & prosperatus est.

1 A 2 3 4 5 B 6 7 8 9 10 C 11 12 1 A 2 3 4 5 D 15 16 17 18 19 20 21

CAP. XXXII.

POst quæ & huiusce modi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum, & ingressus Iudam, obsedit ciuitates munitas, volens eas capere. *Quod cùm vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Ierusalem, * inito cum principibus consilio, virisque fortissimis vt obturarent capita fontium, qui erant extra vrbem: & hoc omnium decernente sententia, * congregauit plurimam multitudinem, & obturauerunt cunctos fontes, & riuum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inueniant aquarum abundantiam. *Ædificauit quoque, agens industriè, omnem

4. Reg. c. 18. Isa. 36. 2. Par. c. 32.

1 A 2 3 4 5

murum,

murum, qui fuerat diſſipatus, & extruxit turres deſuper, & forinſecus alterū murum: inſtauratq́ue Mello in Ciuitate Dauid, & fecit vniuerſi generis armaturam & clypeos: * conſtituitq́ue principes bellatorum in exercitu: & conuocauit vniuerſos in platea portæ ciuitatis, ac locutus eſt ad cor eorum dicens: *Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paueatis regem Aſſyriorum, & vniuerſam multitudinem, quæ eſt cum eo: multo enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo. *Cum illo enim eſt brachium carneum: nobiſcum Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatq́ue pro nobis. Confortatusq́ue eſt populus huiuſcemodi verbis Ezechiæ regis Iuda. * Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in Ieruſalem (ipſe enim cum vniuerſo exercitu obſidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, & ad omnem populum, qui erat in vrbe, dicens: * Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum: In quo habentes fiduciam ſedetis obſeſſi in Ieruſalem? *Num Ezechias decipit vos, vt tradat morti in fame & ſiti, affirmans quòd Dominus Deus veſter liberet vos de manu regis Aſſyriorum? * Numquid non iſte eſt Ezechias, qui deſtruxit excelſa illius, & altaria, & præcepit Iuda & Ieruſalem, dicēs: Coram altari vno adorabitis, & in ipſo comburetis incenſum? * An ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dij gentium, omniumq́; terrarum liberare regionem ſuam de manu mea? * Quis eſt de vniuerſis diis gentium quas vaſtauerunt patres mei, qui potuerit eruere populum ſuum de manu mea, vt poſſit etiam Deus veſter eruere vos de hac manu? * Nō vos ergo decipiat Ezechias, nec vana perſuaſione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum ſuum de manu mea, & de manu patrum meorum, conſequenter nec Deus veſter poterit eruere vos de manu mea. * Sed & alia multa locuti ſunt ſerui eius contra Dominum Deum, & contra Ezechiam ſeruum eius. * epiſtolas quoque ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominum Deum Iſrael, & locutus eſt aduerſus eum: Sicut dij gentium ceterarum non potuerunt liberare populum ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populum ſuum de manu iſta. * Inſuper & clamore magno, lingua Iudaica contra populum, qui ſedebat in muris Ieruſalem, perſonabat, vt terreret eos, & caperet ciuitatem. *Locutuſq́ue eſt contra Deum Ieruſalem, ſicut aduerſum deos populorum terræ, opera manuum hominum. * Orauerunt igitur Ezechias rex, & Iſaias filius Amos prophetes, aduerſum hanc blaſphemiam, ac vociferati ſunt vſque in cælum. * " Et miſit Dominus angelum, qui percuſſit omnem virum robuſtum, & bellatorem, & principem exercitus regis Aſſyriorum: reuerſusq́; eſt cum ignominia in terrā ſuam. Cumq́; ingreſſus eſſet domum Dei ſui, filij qui egreſſi fuerant de vtero eius, interfecerūt eum gladio. * Saluauitq́; Dominus Ezechiam & habitatores Ieruſalem de manu Sennacherib regis Aſſyriorum, & de manu omnium, & præſtitit eis quietem per circuitum. * Multi etiam deferebant hoſtias, & ſacrificia Domino in Ieruſalem, & munera Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus eſt poſt hæc coram cunctis gentibus. * " In diebus illis ægrotauit Ezechias vſque ad mortem, & orauit Dominum: exaudiuitq́; eum, & dedit ei ſignum. * Sed non iuxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia eleuatum eſt cor eius: & facta eſt contra eum ira, & contra Iudam & Ieruſalem. *Humiliatuſq́ue eſt poſtea eo quòd exaltatum fuiſſet cor eius, tam ipſe, quàm habitatores Ieruſalem: & idcirco non venit ſuper eos ira Domini in diebus Ezechiæ. *Fuit autem Ezechias diues, & inclytus valde, & theſauros ſibi plurimos congregauit argenti & auri & lapidis pretioſi, aromatum, & armorum vniuerſi generis, & vaſorum magni pretij. * Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia omnium iumentorum, caulaſq́ue pecorum, * & vrbes ædificauit ſibi: habebat quippe greges ouium, & armentorum innumerabiles, eo quòd dediſſet ei Dominus ſubſtantiā multam nimis. *Ipſe eſt Ezechias, qui obturauit ſuperiorem fontem aquarum Gihon, & auertit eas ſubter ad Occidentem Vrbis Dauid: in omnibus operibus ſuis fecit proſperè quæ voluit. * Attamen in legatione principū Babylonis, qui miſſi fuerant ad eum, vt interrogarent de portento, quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus vt tentaretur, & nota fierent omnia, quæ erant in corde eius. * Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & miſericordiarum eius ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filij Amos prophetę, & in Libro regum Iuda & Iſrael. *Dormiuitq́; Ezechias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum Dauid: &

Tob. 1. d. 21

4. Reg. 20. a. 1 Iſa. 38. a. 1

celebrauit

celebrauit eius exequias vniuersus Iuda, & omnes habitatores Ieruſalem: regnauitque Manaſſes filius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

DVodecim annorum erat Manaſſes cùm regnare cœpiſſet, & quinquagintaquinque annis regnauit in Ieruſalem. *Fecit autem malum coram Domino iuxta abominationes gentium, quas ſubuertit Dominus coram filiis Iſrael: * & conuerſus inſtaurauit excelſa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater eius: conſtruxitq; aras Baalim, & fecit lucos, & adorauit omnem militiam cæli, & coluit eam. *Ædificauit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: "In Ieruſalem erit nomen meum in æternum. * Ædificauit autem ea cuncto exercitui cæli in duobus atriis domus Domini. *Tranſireque fecit filios ſuos per ignem in Vallebenennom: obſeruabat ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum magos, & incantatores: multaque mala operatus eſt coram Domino vt irritaret eum. * Sculptile quoque, & conflatile ſignum poſuit in domo Dei, "de qua locutus eſt Deus ad Dauid, & ad Salomonem filium eius, dicens: In domo hac & in Ieruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum in ſempiternum. * Et moueri non faciam pedem Iſrael de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat ſi cuſtodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem & ceremonias, atque iudicia per manum Moyſi. * Igitur Manaſſes ſeduxit Iudam, & habitatores Ieruſalem vt facerent malum ſuper omnes gentes, quas ſubuerterat Dominus à facie filiorum Iſrael. *Locutuſque eſt Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt. *Idcirco ſuperinduxit eis principes exercitus regis Aſſyriorum: ceperuntque Manaſſen, & vinctum catenis, atque compedibus duxerunt in Babylonem. *Qui poſtquam coangustatus eſt, orauit Dominũ Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde coram Deo patrum ſuorum. * Deprecatuſque eſt eum, & obſecrauit intentè: & exaudiuit orationem eius, reduxitque eum Ieruſalem in regnum ſuum, & cognouit Manaſſes quòd Dominus ipſe eſſet Deus. * Poſt hæc ædificauit murum extra ciuitatem Dauid ad Occidentem Gihon in conualle, ab introitu portæ piſcium per circuitum vſque ad Ophel, & exaltauit illum vehementer: conſtituitq; principes exercitus in cunctis ciuitatibus Iuda munitis: * & abſtulit deos alienos, & ſimulacrum de domo Domini: aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Ieruſalem, & proiecit omnia extra vrbem. * Porrò inſtaurauit altare Domini, & immolauit ſuper illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepitque Iudæ vt ſeruiret Domino Deo Iſrael. * Attamen adhuc populus immolabat in excelſis Domino Deo ſuo. * Reliqua autem geſtorum Manaſſe: & obſecratio eius ad Deum ſuum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Iſrael, continentur in ſermonibus regum Iſrael. * Oratio quoque eius & exauditio, & cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificauit excelſa, & fecit lucos, & ſtatuas antequam ageret pœnitentiam, ſcripta ſunt in ſermonibus Hozai. * Dormiuit ergo Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in domo ſua: regnauitque pro eo filius eius Amon. * Vigintiduorum annorum erat Amon cùm regnare cœpiſſet, & duobus annis regnauit in Ieruſalem. * Fecitque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater eius: & cunctis idolis, quæ Manaſſes fuerat fabricatus, immolauit atque ſeruiuit. * Et non eſt reueritus faciem Domini, ſicut reueritus eſt Manaſſes pater eius: & multo maiora deliquit. * Cumque coniuraſſent aduerſus eum ſerui ſui, interfecerunt eum in domo ſua. * Porrò reliqua populi multitudo, cæſis iis, qui Amon percuſſerant, conſtituit regem Ioſiam filium eius pro eo.

CAP. XXXIIII.

OCto annorum erat Ioſias cùm regnare cœpiſſet, & triginta & vno anno regnauit in Ieruſalem. *Fecitque quod erat rectum in conſpectu Domini, & ambulauit in viis Dauid patris ſui: non declinauit neque ad dextram, neque ad ſiniſtram. * Octauo autem anno regni ſui, cùm adhuc eſſet puer, cœpit quærere Deum patris ſui Dauid: & duodecimo anno poſtquam regnare cœperat, mundauit Iudam & Ieruſalem ab excelſis, & lucis, ſimulacriſque & ſculptilibus. *Deſtruxeruntq; coram eo aras Baalim: & ſimulacra, quæ ſuperpoſita fuerant, demoliti ſunt: lucos etiam, & ſculptilia ſuccidit atque comminuit: & ſuper tumulos eorũ, qui eis immolare conſueuerant, fragmenta diſperſit. * Oſſa præterea ſacerdotum combuſſit in altaribus idolo-

rum,

rum, mundauitque Iudam & Ieruſalem.
* Sed & in vrbibus Manaſſe, & Ephraim, & 6
Simeon, vſque Nephthali cuncta ſubuertit. * Cumque altaria diſſipaſſet, & lucos, 7
& ſculptilia contriuiſſet in fruſta, cunctaque delubra demolitus eſſet de vniuerſa terra Iſrael, reuerſus eſt in Ieruſalem. * Igitur 8
anno octauodecimo regni ſui, mundata iam terra, & templo Domini, miſit Saphan filium Eſeliæ, & Maaſiam principem ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz à commentariis, vt inſtaurarent domum Domini Dei ſui. * Qui venerunt ad Helciam Sacerdo- 9
tem magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, F
& quam congregauerant Leuitæ, & ianitores de Manaſſe, & Ephraim, & vniuerſis reliquiis Iſrael, ab omni quoque Iuda, & Beniamin, & habitatoribus Ieruſalem, * tradi- 10 C
derunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo Domini vt inſtaurarent templum, & infirma quæque ſarcirent. * At 11
illi dederunt eam artificibus, & cęmentariis vt emerẽt lapides de lapicidinis, & ligna ad commiſſuras ædificij, & ad contignationem domorum, quas deſtruxerant reges Iuda. * Qui fideliter cuncta faciebant. Erant 12
autem prępoſiti operantium, Iahath & Abdias de filiis Merari, Zacharias & Moſollam de filiis Caath, qui vrgebant opus: omnes Leuitæ ſcientes organis canere. * Super 13
eos verò, qui ad diuerſos vſus onera portabant, erant ſcribæ, & magiſtri de Leuitis ianitores. * Cumque efferrent pecuniam, 14
quæ illata fuerat in templum Domini, re- D
perit Helcias ſacerdos Librum legis Domini per manum Moyſi. * Et ait ad Saphan 15
ſcribam: Librum legis inueni in domo Domini: Et tradidit ei. * At ille intulit volu- 16
men ad regem, & nunciauit ei dicens: Omnia quę dediſti in manu ſeruorum tuorum, ecce complentur. * Argentum, quod reper- 17
tum eſt in domo Domini, conflauerunt: datumq; eſt præfectis artificum, & diuerſa opera fabricãtium. * Præterea tradidit mihi 18
Helcias ſacerdos hunc librum. Quem cùm rege præſente recitaſſet, * audiſſetq; ille verba legis, ſcidit veſtimenta ſua: * & præcepit 19 20
Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque ſcribæ, & Aſaæ ſeruo regis, dicens: * Ite, & orate Dominum 21
pro me, & pro reliquiis Iſrael, & Iuda, ſu- E
per vniuerſis ſermonibus Libri iſtius, qui repertus eſt: magnus enim furor Domini ſtillauit ſuper nos, eo quòd non cuſtodierint patres noſtri verba Domini vt facerent

omnia quæ ſcripta ſunt in iſto volumine. 22
* Abiit ergo Helcias, & hi qui ſimul à rege miſſi fuerant, ad Oldam prophetidem, vxorem Sellum filij Thecuath, filij Haſra cuſtodis veſtium: quæ habitabat in Ieruſalem in Secunda: & locuti ſunt ei verba, quæ 23
ſuprà narrauimus. * At illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dicite viro, qui miſit vos ad me: * Hæc dicit Domi- 24
nus: Ecce ego inducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores eius, cunctaque maledicta, quæ ſcripta ſunt in Libro hoc, 25
quem legerunt coram rege Iuda. * Quia de- F
reliquerunt me, & ſacrificauerunt diis alienis, vt me ad iracundiam prouocarent in cunctis operibus manuum ſuarum, idcirco ſtillabit furor meus ſuper locũ iſtum, & non 26
extinguetur. * Ad regem autem Iuda, qui miſit vos pro Domino deprecando, ſic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: 27
Quoniam audiſti verba voluminis, * atque emollitum eſt cor tuum, & humiliatus es in conſpectu Dei ſuper his, quę dicta ſunt contra locum hũc, & habitatores Ieruſalem, reuerituſq; faciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram me: ego quoque exau- 28
diui te, dicit Dominus. * Iam enim colligam te ad patres tuos, & inferêris in ſepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus ſum ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores eius. * Re- *4. Reg. 23. a. 1
tulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat. 29
* At ille conuocatis vniuerſis maioribus na- 30
tu Iuda & Ieruſalem, * aſcendit in domum G
Domini, vnaque omnes viri Iuda & habitatores Ieruſalem, Sacerdotes & Leuitæ, & cunctus populus à minimo vſque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis: 31
* & ſtans in tribunali ſuo, percuſſit fœdus coram Domino vt ambularet poſt eum, & cuſtodiret præcepta, & teſtimonia, & iuſtificationes eius in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, faceretque quæ ſcripta ſunt in volumine illo, quod legerat. * Adiurauit 32
quoque ſuper hoc omnes, qui reperti fuerant in Ieruſalem, & Beniamin: & fecerunt habitatores Ieruſalem iuxta pactum Domini Dei patrum ſuorum. * Abſtulit ergo 33
Ioſias cunctas abominationes de vniuerſis regionibus filiorum Iſrael: & fecit omnes, qui reſidui erant in Iſrael, ſeruire Domino Deo ſuo. Cunctis diebus eius non receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum.

CAP. XXXV.

FEcit autem Iosias in Ierusalem Phase Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi: * & constituit Sacerdotes in officiis suis, hortatusq; est eos vt ministrarent in domo Domini. * Leuitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificauit Salomon filius Dauid rex Israel, nequaquam enim eam vltrà portabitis: nunc autem ministrate Domino Deo vestro, & populo eius Israel. * Et præparate vos per domos, & cognationes vestras in diuisionibus singulorum, sicut præcepit Dauid rex Israel, & descripsit Salomon filius eius. * Et ministrate in sanctuario per familias turmasq; Leuiticas, *& sanctificati immolate Phase: fratres etiam vestros, vt possint iuxta verba, quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præparate. *Dedit præterea Iosias omni populo, qui ibi fuerat inuentus in sollemnitate Phase, agnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis vniuersa substantia. * Duces quoque eius, sponte quod vouerant, obtulerunt, tam populo, quàm Sacerdotibus & Leuitis. Porrò Helcias, & Zacharias, & Iahiel principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, & boues trecentos. * Chonenias autem, & Semeias, etiam Nathanael fratres eius, necnon Hasabias, & Iehiel, & Iozabad principes Leuitarum, dederunt ceteris Leuitis ad celebrandum Phase quinque millia pecorum, & boues quingentos. *Pręparatumq; est ministerium, & steterunt Sacerdotes in officio suo: Leuitæ quoque in turmis, iuxta regis imperium. * Et immolatum est Phase: asperseruntq; Sacerdotes manu sua sanguinem, & Leuitæ detraxerunt pelles holocaustorum: * & seposuerunt ea vt darent per domos & familias singulorum, & offerrentur Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi: de bobus quoq; fecerunt similiter. * Et assauerunt Phase super ignem, iuxta quod in lege scriptum est: pacificas verò hostias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & festinatò distribuerunt vniuersæ plebi: * sibi autem, & Sacerdotibus postea parauerunt: nam in oblatione holocaustorum & adipum vsque ad noctem Sacerdotes fuerunt occupati: vnde Leuitæ sibi, & Sacerdotibus filiis Aaron parauerunt nouissimis. *Porrò cantores filij Asaph stabant in ordine suo, iuxta præceptum Dauid, & Asaph, & Heman, & Idithun prophetarum regis: Ianitores verò per portas singulas obseruabant, ita vt nec puncto quidem discederent à ministerio: quam ob rem & fratres eorum Leuitæ parauerunt eis cibos. * Omnis igitur cultura Domini ritè completa est in die illa vt facerent Phase, & offerrent holocausta super altare Domini, iuxta præceptum regis Iosiæ. *Feceruntque filij Israel, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, & sollemnitatem azymorum septem diebus. *Non fuit Phase simile huic in Israel à diebus Samuelis prophetæ: sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit Phase sicut Iosias, Sacerdotibus, & Leuitis, & omni Iudæ, & Israel qui repertus fuerat, & habitantibus in Ierusalem. * Octauodecimo anno regni Iosiæ hoc Phase celebratum est. * "Postquam instaurauerat Iosias templum, ascendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis iuxta Euphraten: & processit in occursum eius Iosias. * At ille, missis ad eum nunciis, ait: Quid mihi & tibi est rex Iuda? non aduersum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinatò ire præcepit: desine aduersum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. *Noluit Iosias reuerti, sed præparauit contra eum bellum, nec acquieuit sermonibus Nechao ex ore Dei: "verùm perrexit vt dimicaret in campo Mageddo. *Ibiq; vulneratus à sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus sum. * Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum, qui sequebatur eum more regio, & asportauerunt eum in Ierusalem, mortuusque est, & sepultus in mausoleo patrum suorum: & vniuersus Iuda & Ierusalem luxerunt eum. * Ieremias maximè: cuius omnes cantores atque cantatrices, vsque in præsentem diem lamentationes super Iosiam replicant, & quasi lex obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in lamentationibus. *Reliqua autem sermonum Iosiæ & misericordiarum eius: quæ lege præcepta sunt Domini: * opera quoque illius prima & nouissima, scripta sunt in Libro regum Iuda & Israel.

CAP. XXXVI.

TVlit ergo populus terræ Ioachaz filium Iosiæ, & constituit regem pro patre suo in Ierusalem. * Viginti trium annorum

norum erat Ioachaz cùm regnare cœpisset,
& tribus mensibus regnauit in Ierusalem.
* Amouit autem eum rex Ægypti cùm ve- 3
nisset in Ierusalem, & condemnauit terram
centum talentis argenti, & talento auri.
* Constituitque pro eo regem, \\ Eliakim 4
fratrem eius, super Iudam & Ierusalem: &
vertit nomen eius Ioakim: ipsum verò Ioa-
chaz tulit secum, & abduxit in Ægyptum.
* Vigintiquinque annorũ erat Ioakim cùm 5
regnare cœpisset, & vndecim annis regna-
uit in Ierusalem: fecitque malum coram
Domino Deo suo. * Contra hunc ascendit 6
Nabuchodonosor rex Chaldæorũ, & vin- B
ctum catenis duxit in Babylonem. * Ad 7
quam & vasa Domini transtulit, & posuit
ea in templo suo. * Reliqua autem verbo- 8
rum Ioakim, & abominationum eius, quas
operatus est, & quæ inuẽta sunt in eo, con-
tinentur in Libro regum Iuda & Israel. Re-
gnauit autem Ioachin filius eius pro eo.
* Octo annorum erat Ioachin cùm regnare 9
cœpisset, & tribus mensibus, ac decem die-
bus regnauit in Ierusalem, fecitque malum
in conspectu Domini. * Cumque anni cir- 10
culus volueretur, misit Nabuchodonosor
rex, qui adduxerunt eum in Babylonem,
asportatis simul pretiosissimis vasis domus
Domini. \\ Regem verò constituit Sedeciam 4.Reg.24.
patruum eius super Iudam & Ierusalem. Ier.37.a.1
* Viginti & vnius anni erat Sedecias cùm 11
regnare cœpisset, & vndecim annis regna-
uit in Ierusalem. * Fecitque malum in ocu- 12
lis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Ie- C
remiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore Do-
mini. * A rege quoque Nabuchodonosor 13
recessit, qui adiurauerat eum per Deum: &
indurauit ceruicem suam & cor vt non re-
uerteretur ad Dominum Deum Israel. * Sed 14
& vniuersi principes sacerdotum, & popu-
lus, prævaricati sunt iniquè iuxta vniuersas
abominationes Gentium, & polluerunt
domum Domini, quam sanctificauerat sĩ-
bi in Ierusalem. * Mittebat autem Domi- 15
nus Deus patrum suorum ad illos per ma-
num nunciorum suorum de nocte consur-
gens, & quotidie commonens: eo quòd
parceret populo & habitaculo suo. * At illi 16
subsannabant nuncios Dei, & paruipende-
bant sermones eius, illudebantque pro-
phetis, donec ascenderet furor Domini in
populum eius, & esset nulla curatio. * Ad- 17
duxit enim super eos regem Chaldęorum,
& interfecit iuuenes eorum gladio in do-
mo sanctuarij sui, non est misertus adoles-
centis, & virginis, & senis, nec decrepiti qui-
dem, sed omnes tradidit in manibus eius.
* Vniuersáque vasa domus Domini tam 18
maiora, quàm minora, & thesauros tem- D
pli, & regis, & principum transtulit in Ba-
bylonem. * Incenderunt hostes domum 19
Dei, destruxeruntque murum Ierusalem,
vniuersas turres combusserunt, & quidquid
pretiosum fuerat, demoliti sunt. * Siquis 20
euaserat gladium, ductus in Babylonem
seruiuit regi & filiis eius, donec imperaret
rex Persarum, * & compleretur sermo Do- 21
mini ex ore Ieremię, & celebraret terra sab-
bata sua: cunctis enim diebus desolatio-
nis egit sabbatum vsque dum complerẽ-
tur septuaginta anni. * \\ Anno autem pri- 22
mo Cyri regis Persarum ad explendum
sermonem Domini, quem locutus fuerat
per os Ieremiæ, suscitauit Dominus spiri-
tum Cyri regis Persarum: qui iussit prædi-
cari in vniuerso regno suo, etiam per scri-
pturam, dicens: * Hæc dicit Cyrus rex 23
Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi
Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mi-
hi vt ædificarem ei domum in Ierusalem,
quæ est in Iudæa: quis ex vobis est in omni
populo eius? sit Dominus Deus suus
cum eo, & ascendat.

\\ Ier.25. c.12.& 29. c.11 1.Esd.1.a.1 & 6.a.3

LIBER PRIMVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

IN anno primo Cyri regis Persarum vt compleretur verbum Domini ex ore Ieremiæ, suscitauit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & traduxit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens: * Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi vt ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa. * Quis est in vobis de vniuerso populo eius? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem, quæ est in Iudea, & ædificet domũ Domini Dei Israel, ipse est Deus qui est in Ierusalẽ. * Et omnes reliqui in cunctis locis vbicumque habitant, adiuuent eum viri de loco suo argento & auro, & substãtia, & pecoribus, excepto quod voluntariè offerunt templo Dei, quod est in Ierusalem. * Et surrexerũt principes patrum de Iuda, & Beniamin, & Sacerdotes, & Leuitæ, & omnis, cuius Deus suscitauit spiritum, vt ascenderent ad ædificandum templũ Domini, quod erat in Ierusalem. * Vniuersiq; qui erant in circuitu, adiuuerũt manus eorum in vasis argenteis & aureis, in substantia & iumentis, in supellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerãt. * Rex quoque Cyrus protulit vasa tẽpli Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, & posuerat ea in templo Dei sui. * Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filij Gazabar, & annumerauit ea Sassabasar principi Iuda. * Et hic est numerus eorum: Phialæ aureę triginta, phialæ argenteæ mille, cultri vigintinouem, scyphi aurei triginta, * scyphi argentei secundi quadringenti decem: vasa alia mille. * Omnia vasa aurea & argentea quinque millia quadringenta: vniuersa tulit Sassabasar cum his, qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem.

CAP. II.

HI sunt autem prouinciæ filij, qui ascenderũt de captiuitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reuersi sunt in Ierusalem & Iudam, vnusquisque in ciuitatem suam. * Qui venerũt cum Zorobabel, Iosue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum populi Israel: * Filij Pharos duo millia centũ septuagintaduo. * Filij Sephatia, trecenti septuagintaduo. * Filij Area, septingenti septuagintaquinque. * Filij Phahath Moab, filiorũ Iosue: Ioab duo millia octingenti duodecim. * Filij Ælam mille ducenti quinquaginta quattuor. * Filij Zethua, nongenti quadragintaquinque. * Filij Zachai, septingenti sexaginta. * Filij Bani, sexcenti quadragintaduo. * Filij Bebai, sexcenti vigintitres. * Filij Azgad, mille ducenti vigintiduo. * Filij Adonicam, sexcenti sexagintasex. * Filij Beguai, duo millia quinquagintasex. * Filij Adin, quadringenti quinquagintaquattuor. * Filij Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto. * Filij Besai, trecenti vigintitres. * Filij Iora, centum duodecim. * Filij Hasum, ducenti vigintitres. * Filij Gebbar, nonagintaquinque. * Filij Bethlehem, centum vigintitres. * Viri Netupha, quinquagintasex. * Viri Anathoth, centum vigintiocto. * Filij Azmaueth, quadragintaduo. * Filij Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadragintatres. * Filij Rama & Gabaa, sexcenti vigintiunus. * Viri Machmas, centum vigintiduo. * Viri Bethel & Hai, ducenti vigintitres. * Filij Nebo, quinquagintaduo. * Filij Megbis, centũ quinquagintasex. * Filij Ælam alterius, mille ducenti quinquaginta quattuor. * Filij Harim, trecenti viginti. * Filij Lod Hadid, & Ono, septingenti viginti quinque. * Filij Iericho, trecenti quadragintaquinque. * Filij Senaa, tria millia sexcenti triginta. * Sacerdotes: Filij Iadaia in domo Iosue, nongenti septuagintatres. * Filij Emmer, mille quinquagintaduo. * Filij Pheshur, mille ducenti quadragintaseptem. * Filij Harim, mille decẽ & septem. * Leuitæ: Filij Iosue & Cedmihel filiorum Odouiæ septuagintaquattuor. * Cãtores:

Franc. *Ora* usq. ad Purif. *In omn. dieb. Dom.* dic. Cr. et Præf. Trin. nis. alit. not. vp. seq. c. Dom. et M. ¶ *Albuñ.* vp. seq. tant. *Cras* ✝ c. S. Sebast. M. *Patr. 1. cl.* off. de Cñi. M. lec. pr. Cr. In vp. c. seq. *Malag.* Cras ✝

20 c. Fer. 2. Ss. Fab. et Seb. Mm. *dup.* ll. scr. vp. div.

21 c. Fer. 3. S. Agnet. V. et M. *dup.* off. pr. in vp. c. sq.

22 c. Fer. 4. Ss. Vincent. et Anast. Mm. *sem.* ll. scr. in Mis. 2. et 3. or. ut in Dom. 2. pt. Epiph. K. O. vp. seq. c. S. Jos. et præc. ac S. Emerent. V. et M. ¶ *Puebla* vp. seq. tant. *Cras* ✝ B. S. Ildeph. Ep. Patr. 1. cl. Hp. ℟. 8. et Mis. *Doct.* Cr.

23 b. Fer. 5. Despons. B. M. V. *dup. maj.* c. S. Jos. ac V. cum 9. l. Cr. Pf. *In Despons.* in or. secr. S. Jos. dic. *Comm.* In vp. c. S. Jos. et seq.

24 c. Fer. 6. S. Timoth. Ep. et M. *sem.* ll. scr. in Mis. 2. et 3. or. ut 22. *huj.* vp. seq. c. S. Petr. et seq. *Ben.*

25 b. Sab. Conv. S. Paul. Ap. *dup. maj.* c. S. Petr. Cr. Pf. Ap. (M. C.) in vp. c. S. Petr. et Dom. *Suscep.* de Psalt. ac S. Policarp. M.

26 v. *Dom. 3. pt. Epiph.* De ea *sem.* hym. major. c. M. cum 9. l. Cr. Pf. Tr. In Mis. 3. or. *Deus qui salut.* vp. seq. *O Doct.* c. Dom. et M.

27 b. Fer. 2. S. Joan. Chrisost. Ep. et D. *dup.* ll. scr. mer. sup. Cr. K. vp. seq. c. præc. ¶ *D. Malag.* cras †.

Franc. *Ora* usq. ad Purif. *In omn. dieb. Dom.* dic. Cr. et Præf. Trin. nis. alit. not. vp. seq. c. Dom. et M. ¶ *Albuñ.* vp. seq. tant. *Cras* ✠ c. S. Sebast. M. *Patr. 1. cl.* off. de Cñi. M. lec. pr. Cr. In vp. c. seq. *Malag.* Cras ✠

20 c. Fer. 2. Ss. Fab. et Seb. Mm. *dup.* ll. scr. vp. div.

21 c. Fer. 3. S. Agnet. V. et M. *dup.* off. pr. in vp. c. sq.

22 c. Fer. 4. Ss. Vincent. et Anast. Mm. *sem.* ll. scr. in Mis. 2. et 3. or. ut in Dom. 2. pt. Epiph. K. O. vp. seq. c. S. Jos. et præc. ac S. Emerent. V. et M. ¶ *Puebla* vp. seq. tant. *Cras* ✠ B. S. Ildeph. Ep. Patr. 1. cl. Hp. ℟. 8. et Mis. *Doct.* Cr.

23 b. Fer. 5. Despons. B. M. V. *dup. mai.* c. S. Jos. ac V. cum 9. l. Cr. Pf. *In Despons.* in or. secr. S. Jos. dic. *Comm.* In vp. c. S. Jos. et seq.

24 c. Fer. 6. S. Timoth. Ep. et M. *sem.* ll. scr. in Mis. 2. et 3. or. ut 22. *huj.* vp. seq. c. S. Petr. et seq. *Ben.*

25 b. Sab. Conv. S. Paul. Ap. *dup. maj.* c. S. Petr. Cr. Pf. Ap. (M. C.) in vp. c. S. Petr. et Dom. *Suscep.* de Psalt. ac S. Policarp. M.

26 v. *Dom. 3. pt. Epiph.* De ea *sem.* hym. major. c. M. cum 9. l. Cr. Pf. Tr. In Mis. 3. or. *Deus qui salut.* vp. seq. *O Doct.* c. Dom. et M.

27 b. Fer. 2. S. Joan. Chrisost. Ep. et D. *dup.* ll. scr. mer. sup. Cr. K. vp. seq. c. præc. ¶ *D. Malag.* eras †.

tres: Filij Asaph, centum vigintiocto. * Filij 42
Ianitorum: filij Sellum, filij Ater, filij Tel- C 1
mon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai: A
vniuersi centum trigintanouem. * Nathi- 43
næi: filij Siha, filij Hasupha, filij Tab- 2
baoth, * filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon, 44
* filij Lebana, filij Hagaba, filij Accub, 45
* filij Hagab, filij Semlai, filij Hanan, 46
* filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia, * filij 47 48
Rasin, filij Necoda, filij Gazam, * filij Aza, 49
filij Phasea, filij Besee, * filij Asena, filij 50 3
Munim, filij Nephusim, * filij Bacbuc, fi- 51
lij Hacupha, filij Harhur, * filij Besluth, fi- 52
lij Mahida, filij Harsa, * filij Bercos, filij Si- 53
sara, filij Thema, * filij Nasia, filij Hatipha, 54 4
* filij seruorum Salomonis, filij Sotai, filij 55
Sopheret, filij Pharuda, * filij Iala, filij Der- 56
con, filij Geddel, * filij Saphatia, filij Hatil, 57 B
filij Phochereth, qui erant de Asebaim, filij 5
Ami. * omnes Nathinæi, & filij seruorum 58
Salomonis, trecenti nonagintaduo. * Et 59
hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelhar-
sa, Cherub, & Adon, & Emer: & non po- 6
tuerunt indicare domum patrum suorum
& semen suum, vtrum ex Israel essent. * Fi- 60
lij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, sexcen- 7
ti quinquagintaduo. * Et de filiis Sacerdo- 61
tum: Filij Hobia, filij Accos, filij Berzel-
lai, qui accepit de filiabus Berzellai Ga-
laaditis, vxorem, & vocatus est nomine D
eorum: * hi quæsierunt scripturam genea- 62 8
logiæ suæ, & non inuenerunt, & eiecti sunt C
de sacerdotio. * Et dixit Atherfatha eis vt 63
non comederent de Sancto sanctorum, do-
nec surgeret sacerdos doctus atque perfe-
ctus. * Omnis multitudo quasi vnus, qua- 64
dragintaduo millia trecenti sexaginta: * ex- 65
ceptis seruis eorum, & ancillis, qui erant
septem millia trecenti triginta septem: & in 9
ipsis cantores, atque cantatrices ducenti.
* Equi eorum septingenti triginta sex, muli 66
eorum, ducenti quadragintaquinque, * ca- 67
meli eorum, quadringenti triginta quinque,
asini eorum, sex millia septingenti viginti. 10
* Et de principibus patrum, cùm ingrede- 68
rentur templum Domini, quod est in Ieru-
salem, sponte obtulerunt in domum Dei
ad extruendam eam in loco suo. * Secun- 69 11
dùm vires suas dederunt impensas operis,
auri solidos sexaginta millia & mille, argẽti D
minas quinque millia, & vestes sacerdotales
centum. * Habitauerunt ergo Sacerdotes, 70
& Leuitæ, & de populo, & cantores, & ia-
nitores, & Nathinæi in vrbibus suis, vni- 12
uersusque Israel in ciuitatibus suis.

CAP. III.

IAmq; venerat mensis septimus, & erant filij Israel in ciuitatibus suis: congrega-
tus est ergo populus quasi vir vnus in Ieru-
salem. * Et surrexit Iosue filius Iosedec, &
fratres eius sacerdotes, & Zorobabel filius
Salathiel, & fratres eius, & ædificauerunt
altare Dei Israel vt offerrent in eo holocau-
tomata, sicut scriptum est in lege Moysi
viri Dei: * Collocauerunt autem altare Dei
super bases suas deterrentibus eos per cir-
cuitum populis terrarum, & obtulerunt su-
per illud holocaustum Domino manè &
vespere: * Feceruntque sollemnitatem ta-
bernaculorum, sicut scriptum est, & holo-
caustum diebus singulis per ordinem se-
cundùm præceptum opus diei in die suo.
* Et post hæc holocaustum iuge, tam in
Calendis quàm in vniuersis sollemnitati-
bus Domini, quæ erant consecratæ, & in
omnibus in quibus vltrò offerebatur mu-
nus Domino. * A primo die mensis septi-
mi cœperunt offerre holocaustum Domi-
no: porrò templum Dei nondum funda-
tum erat. * Dederunt autem pecunias la-
tomis & cæmentariis: cibum quoque, &
potum, & oleum Sidoniis, Tyriisque vt
deferrent ligna cedrina de Libano ad mare
Ioppe, iuxta quod præceperat Cyrus rex
Persarum eis. * Anno autem secundo ad-
uentus eorum ad templum Dei in Ieruſa-
lem mense secundo, cœperunt Zorobabel
filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec, &
reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, &
Leuitæ, & omnes qui venerant de captiui-
tate in Ierusalem, & constituerunt Leuitas à
viginti annis & supra, vt vrgerẽt opus Do-
mini. * Stetitque Iosue & filij eius, & fra-
tres eius, Cedmihel, & filij eius, & filij Iu-
da, quasi vir vnus, vt instarent super eos
qui faciebant opus in templo Dei: filij He-
nadad, & filij eorum, & fratres eorum Le-
uitæ. * Fundato igitur à cæmentariis tem-
plo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu
suo cũ tubis: & Leuitæ filij Asaph in cym-
balis, vt laudarent Deum per manus Da-
uid regis Israel. * Et concinebant in hym-
nis, & confessione Domino: Quoniam bo-
nus, quoniam in æternum misericordia
eius super Israel. Omnis quoque populus
vociferabatur clamore magno in laudando
Dominum, eo quòd fundatum esset tem-
plum Domini. * plurimi etiam de Sacer-
dotibus & Leuitis, & principes patrum, &
seniores, qui viderant templum priùs cùm

fundatum esset, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in lætitia, eleuabant vocem. * Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAP. IIII.

AVdierunt autem hostes Iudę, & Beniamin, quia filij captiuitatis ædificarent templum Domino Deo Israel: * & accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita vt vos, quærimus Deum vestrum: ecce nos immolauimus victimas à diebus Asor Haddan regis Assur, qui adduxit nos huc.* Et dixit eis Zorobabel, & Iosue, & reliqui principes patrum Israel: Non est vobis & nobis vt ædificemus domum Deo nostro, sed nosipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum.* Factum est igitur vt populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando. * Conduxerunt autem aduersus eos consiliatores, vt destruerēt consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & vsque ad regnum Darij regis Persarum.* In regno autem Assueri, in principio regni eius, scripserunt accusationē aduersus habitatores Iudæ & Ierusalem. * Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, & Thabeel, & reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem accusationis scripta erat Syriacè, & legebatur sermone Syro. * Reum Beelteem, & Samsai scriba scripserunt epistolā vnam de Ierusalem Artaxerxi regi, huiuscemodi: * Reum Beelteem, & Samsai scriba, & reliqui consiliatores eorum, Dinæi, & Apharsathachæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonij, Susanechæi, Dieui, & Ælamitæ, * & ceteri de Gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus & glorioſus: & habitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans Flumen in pace: (* Hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, serui tui, viri qui sunt trans Fluuium, salutem dicunt. * Notum sit regi, quia Iudæi, qui ascenderunt à te ad nos, venerunt in Ierusalem ciuitatem rebellem & pessimam, quam ædificant extruentes muros eius, & parietes componentes.* Nunc igitur notum sit regi, quia si ciuitas illa ædificata fuerit, & muri eius instaurati, tributum, & vectigal, & annuos reditus non dabunt, & vsque ad reges hæc noxa perueniet.* Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, & quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus & nunciauimus regi, * vt recenseas in libris historiarum patrum tuorum, & inuenies scriptum in commentariis: & scies quoniam vrbs illa, vrbs rebellis est, & nocens regibus & prouinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem & ciuitas ipsa destructa est. * Nunciamus nos regi, quoniam si ciuitas illa ædificata fuerit, & muri ipsius instaurati, possessionem trans Fluuium non habebis. * Verbum misit rex ad Reum Beelteem, & Samsai scribam, & ad reliquos, qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, & ceteris trans Fluuium, salutem dicens & pacem.* Accusatio, quam misistis ad nos, manifestè lecta est coram me. * & à me præceptum est: & recensuerunt, inueneruntque quoniam ciuitas illa à diebus antiquis aduersum reges rebellat, & seditiones, & prælia concitantur in ea:* nam & reges fortissimi fuerunt in Ierusalem, qui & dominati sunt omni regioni, quæ trans Fluuium est: tributum quoque & vectigal, & reditus accipiebant. * Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos vt vrbs illa non ædificetur, donec si fortè à me iussum fuerit.* Videte ne negligenter hoc impleatis, & paulatim crescat malum contra reges. * Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est corā Reum Beelteem, & Samsai scriba, & consiliariis eorum: & abierunt festini in Ierusalem ad Iudæos, & prohibuerunt eos in brachio & robore. * Tunc intermissum est opus domus Domini in Ierusalem, & non fiebat vsque ad annum secundum regni Darij regis Persarum.

CAP. V.

PRophetauerunt autem Aggæus Propheta, & Zacharias filius Addo prophetantes ad Iudæos, qui erant in Iudæa & Ierusalem, in nomine Dei Israel.* Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec, & cœperunt ædificare templum Dei in Ierusalem, & cum eis prophetæ Dei adiuuantes eos. * In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarij eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium vt domum hanc ædificaretis, & muros eius instauraretis? * Ad

quod

respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius. * Oculus autem Dei eorum factus est super senes Iudæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque vt res ad Darium referretur, & tunc satisfacerent aduersus accusationem illam. * Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliatores eius Arphasachæi, qui erant trans Flumen, ad Darium regem. * Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis. * Notum sit regi, isse nos ad Iudæam prouinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, & crescit in manibus eorum. * Interrogauimus ergo senes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem vt domum hanc ædificaretis, & muros hos instauraretis? * Sed & nomina eorum quæsiuimus ab eis, vt nunciaremus tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis. * Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus serui Dei cæli & terræ, & ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus ædificauerat, & extruxerat. * Postquam autem ad iracundiã prouocauerunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, & populum eius transtulit in Babylonem. * Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum vt domus Dei hæc ædificaretur. * Nam & vasa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Ierusalem, & asportauerat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data sunt Sassabasar vocabulo, quem & principem constituit, * dixitque ei: Hæc vasa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod est in Ierusalem, & domus Dei ædificetur in loco suo. * Tunc itaque Sassabasar ille venit & posuit fundamenta templi Dei in Ierusalem, & ex eo tempore vsque nunc ædificatur, & necdum completum est. * Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, vtrumnam à Cyro rege iussum fuerit vt ædificaretur domus Dei in Ierusalem, & voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

CAP. VI.

TVnc Darius rex præcepit: & recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone, * & inuentum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medena prouincia volumen vnum, talisque scriptus erat in eo commentarius: * Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decreuit vt domus Dei ædificaretur, quę est in Ierusalem, in loco vbi immolent hostias, & vt ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, & latitudinem cubitorum sexaginta, * ordines de lapidibus impolitis tres, & sic ordines de lignis nouis: sumptus autem de domo regis dabuntur. * Sed & vasa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Ierusalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in templum in Ierusalem in locum suum, quæ & posita sunt in templo Dei. * Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen, Stharbuzanai, & consiliarij vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis, * & dimittite fieri templum Dei illud à duce Iudæorum, & à senioribus eorum, vt domum Dei illam ædificent in loco suo. * Sed & à me præceptum est quid oporteat fieri à presbyteris Iudæorum illis vt ædificetur domus Dei, scilicet vt de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiosè sumptus dentur viris illis ne impediatur opus. * Quod si necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, & oleum, secundùm ritum Sacerdotum, qui sunt in Ierusalẽ, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia. * Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita regis, & filiorum eius. * A me ergo positum est decretum: Vt omnis homo qui hanc mutauerit iussionem, tollatur lignũ de domo ipsius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem eius publicetur. * Deus autem, qui habitare fecit nomen suũ ibi, dissipet omnia regna, & populum qui extenderit manũ suam vt repugnet, & dissipet domum Dei illam, quæ est in Ierusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiosè impleri volo. * Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarij eius, secundùm quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt. * Seniores autem Iudæorum ædificabant, & prosperabantur iuxta prophetiam Aggæi prophetę,

& Zachariæ filij Addo: & ædificauerunt & conſtruxerunt iubente Deo Iſrael, & iubẽte Cyro, & Dario, & Artaxerxe regibus Perſarum: * & compleuerũt domum Dei iſtam, vſque ad diem tertium menſis Adar, qui eſt annus ſextus regni Darij regis. * Fecerunt autem filij Iſrael Sacerdotes & Leuitæ, & reliqui filiorum tranſmigrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio. * Et obtulerunt in dedicationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Iſrael duodecim, iuxta numerum tribuum Iſrael. * Et ſtatuerunt Sacerdotes in ordinibus ſuis, & Leuitas in vicibus ſuis ſuper opera Dei in Ieruſalem, ‖ ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi. * Fecerunt autem filij Iſrael tranſmigrationis, Paſcha, quartadecima die menſis primi. * Purificati enim fuerant Sacerdotes & Leuitæ quaſi vnus: omnes mundi ad immolandum paſcha vniuerſis filiis trãſmigrationis, & fratribus ſuis Sacerdotibus, & ſibi. * Et comederunt filij Iſrael, qui reuerſi fuerant de tranſmigratione, & omnes qui ſe ſeparauerant à coinquinatione Gentium terræ ad eos, vt quærerent Dominum Deum Iſrael. * Et fecerunt ſollemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia, quoniam lætificauerat eos Dominus, & conuerterat cor regis Aſſur ad eos, vt adiuuaret manus eorum in opere domus Domini Dei Iſrael.

um. 3. & 8.

CAP. VII.

POſt hæc autem verba in regno Artaxerxis regis Perſarum, Eſdras filius Saraiæ, filij Azariæ, filij Helciæ, * filij Sellum, filij Sadoc, filij Achitob, * filij Amariæ, filij Azariæ, filij Maraioth, * filij Zarahiæ, filij Ozi, filij Bocci, * filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleazar, filij Aaron ſacerdotis ab initio. * Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quam Dominus Deus dedit Iſrael: & dedit ei rex ſecundùm manum Domini Dei eius ſuper eum, omnem petitionem eius. * Et aſcenderunt de filiis Iſrael, & de filiis Sacerdotum, & de filiis Leuitarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ieruſalem anno ſeptimo Artaxerxis regis. * Et venerunt in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis. * Quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo die menſis quinti venit in Ieruſalem, iuxta manum Dei ſui bonam ſuper ſe. * Eſdras enim parauit cor ſuum, vt inueſtigaret legem Domini, & faceret & doceret in Iſrael præceptum & iudicium. * Hoc eſt autem exemplar epiſtolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ erudito in ſermonibus & præceptis Domini, & ceremoniis eius in Iſrael. * Artaxerxes rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cæli doctiſſimo, ſalutem. * A me decretum eſt, vt cuicumque placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de Sacerdotibus eius, & de Leuitis ire in Ieruſalem, tecum vadat. * A facie enim regis, & ſeptem conſiliatorum eius miſſus es, vt viſites Iudæam & Ieruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua: * & vt feras argentum & aurum quod rex, & conſiliatores eius ſponte obtulerunt Deo Iſrael, cuius in Ieruſalem tabernaculum eſt. * Et omne argentum & aurum quodcumque inueneris in vniuerſa prouincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de Sacerdotibus quę ſponte obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Ieruſalẽ, * liberè accipe, & ſtudiosè eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos & ſacrificia & libamina eorum, & offer ea ſuper altare templi Dei veſtri, quod eſt in Ieruſalem. * Sed & ſi quid tibi, & fratribus tuis placuerit de reliquo argento & auro vt faciatis, iuxta voluntatem Dei veſtri facite. * Vaſa quoque, quæ dantur tibi in miniſterium domus Dei tui, trade in conſpectu Dei in Ieruſalem. * Sed & cetera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque neceſſe eſt vt expendas, dabitur de theſauro, & de fiſco regis, * & à me. Ego Artaxerxes rex, ſtatui atq; decreui omnibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trans Flumen, vt quodcumque petierit à vobis Eſdras ſacerdos, ſcriba legis Dei cæli, abſque mora detis * vſque ad argenti talenta centum, & vſque ad frumenti coros centum, & vſque ad vini batos centum, & vſque ad batos olei centum, ſal verò abſque menſura. * Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cęli: ne fortè iraſcatur contra regnum regis, & filiorum eius. * Vobis quoque notum facimus de vniuerſis Sacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, Nathinæis, & miniſtris domus Dei huius, vt vectigal, & tributũ, & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos. * Tu autem Eſdra ſecũdùm ſapientiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue iudices & præſides vt iudicẽt omni populo, qui eſt trans Flumen, his videlicet qui nouerunt legem Dei tui,

sed & imperitos docere libere. * Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, iudicium erit de eo siue in mortem, siue in exilium, siue in condemnationem substantiæ eius, vel certè in carcerem. * Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis vt glorificaret domum Domini, quæ est in Ierusalem, * & in me inclinauit misericordiam suam coram rege & consiliatoribus eius, & vniuersis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregaui de Israel principes qui ascenderent mecum.

CAP. VIII.

HI sunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone. * De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis Dauid, Hattus. * De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: & cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta. * De filiis Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri. * De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo trecenti viri. * De filiis Adan, Abed filius Ionathan, & cum eo quinquaginta viri. * De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ, & cum eo septuaginta viri. * De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael, & cum eo octoginta viri. * De filiis Ioab, Obedia filius Iahiel, & cum eo ducenti decem & octo viri. * De filiis Selomith, filius Iosphiæ, & cum eo centum sexaginta viri. * De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo viginti octo viri. * De filiis Azgad, Iohanan filius Eccetan, & cum eo centum & decem viri. * De filiis Adonicam, qui erant nouissimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Iehiel, & Samaias, & cum eis sexaginta viri. * De filiis Begui, Vthai & Zachur, & cum eis septuaginta viri. * Congregaui autem eos ad fluuium, qui decurrit ad Ahaua, & mansimus ibi tribus diebus: quæsiuique in populo & in sacerdotibus de filiis Leui, & non inueni ibi. * Itaque misi Eliezer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, & Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Mosollam principes: & Ioiarib, & Elnathan sapientes. * Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, & posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres eius Nathinæos in loco Chasphiæ vt adducerent nobis ministros domus Dei nostri. * Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filij Leui filij Israel, & Sarabiam & filios eius & fratres eius decem & octo, * & Hasabiam, & cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque eius, & filios eius viginti: * & de Nathinæis, quos dederat Dauid & principes ad ministeria Leuitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi suis nominibus vocabantur. * Et prædicaui ibi ieiunium iuxta fluuium Ahaua vt affligeremur coram Domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis nostris, vniuersæque substantiæ nostræ. * Erubui enim petere à rege auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium eius & fortitudo eius, & furor super omnes, qui derelinquunt eum. * Ieiunauimus autem, & rogauimus Deum nostrum per hoc: & euenit nobis prosperè. * Et separaui de principibus Sacerdotum duodecim, Sarabiam, & Hasabiam, & cum eis de fratribus eorum decem. * appendique eis argentum & aurum, & vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex & consiliatores eius, & principes eius, vniuersusque Israel eorum, qui inuenti fuerant: * & appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri centum talenta: * & cratéres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, & vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra, vt aurum. * Et dixi eis: Vos sancti Domini, & vasa sancta, & argentum & aurum quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum: * vigilate & custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Leuitarum, & ducibus familiarum Israel in Ierusalem, in thesaurum domus Domini. * Susceperunt autem Sacerdotes & Leuitæ pondus argenti, & auri, & vasorum vt deferrent Ierusalem in domum Dei nostri. * Promouimus ergo à flumine Ahaua duodecimo die mensis primi vt pergeremus Ierusalem: & manus Dei nostri fuit super nos, & liberauit nos de manu inimici & insidiatoris in via. * Et venimus Ierusalē, & mansimus ibi tribus diebus. * Die autem quarta appensum est argentum, & aurum, & vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filij Vriæ Sacerdotis, & cū eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed filius Iosue, & Noadaia filius Bennoi Leuitæ, * iuxta numerum

merum & pondus omnium: descriptumq; est omne pondus in tempore illo. * Sed & qui venerant de captiuitate filij transmigrationis, obtulerunt holocautomata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato, duodecim: omnia in holocaustum Domino. * Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de cõspectu regis & ducibus trans Flumen, & eleuauerunt populum & domum Dei.

CAP. IX.

POstquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: Non est separatus populus Israel, Sacerdotes & Leuitę à populis terrarum, & abominationibus eorum Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Iebusæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum: * tulerunt enim de filiabus eorum sibi & filiis suis, & cõmiscuerunt semen sanctũ cum populis terrarum: manus etiam principum & magistratuum fuit in transgressione hac prima. * Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum & tunicam, & euelli capillos capitis mei & barbæ, & sedi mœrens. * Conuenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum, qui de captiuitate venerant, & ego sedebam tristis vsque ad sacrificium vespertinum: * & in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio & tunica, curuaui genua mea, & expãdi manus meas ad Dominum Deum meum, * & dixi: Deus meus confundor & erubesco leuare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creuerunt vsque ad cælum * à diebus patrum nostrorum: sed & nos ipsi peccauimus grauiter vsque ad diem hanc, & in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, & reges nostri, & Sacerdotes nostri in manum regum terrarum, & in gladium, & in captiuitatem, & in rapinam, & in confusionem vultus, sicut & die hac. * Et nunc quasi parum & ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, vt dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco sancto eius, & illuminaret oculos nostros Deus noster, & daret nobis vitam modicam in seruitute nostra, * quia serui sumus, & in seruitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed inclinauit super nos misericordiam coram rege Persarum, vt daret nobis vitam, & sublimaret domum Dei nostri, & extrueret solitudines eius, & daret nobis sepem in Iuda & Ierusalem. * Et nunc quid dicemus Deus noster post hæc? quia dereliquimus mandata tua, * quæ præcepisti in manu seruorum tuorum prophetarum, dicens: "Terra, ad quam vos ingredimini vt possideatis eam, terra immunda est iuxta immunditiam populorum, ceterarumque terrarum, abominationibus eorum qui repleuerunt eam ab ore vsque ad os in coinquinatione sua. * Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis vestris, & non quæratis pacem eorum, & prosperitatem eorum vsque in ęternum: vt confortemini, & comedatis quæ bona sunt terræ, & heredes habeatis filios vestros vsque in sæculum. * Et post omnia quę venerunt super nos in operibus nostris pessimis, & in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, & dedisti nobis salutem sicut est hodie, * vt non conuerteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis vsque ad consummationem ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? * Domine Deus Israel iustus es tu: quoniam derelicti sumus, qui saluaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro. non enim stari potest coram te super hoc.

CAP. X.

SIc ergo orante Esdra, & implorante eo, & flente, & iacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus grandis nimis virorum & mulierum & puerorum, & fleuit populus fletu multo. * Et respondit Sechenias filius Iehiel de filiis Ælam, & dixit Esdræ: Nos præuaricati sumus in Deum nostrum, & duximus vxores alienigenas de populis terræ: & nũc, si est pœnitentia in Israel super hoc, * percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, vt proiiciamus vniuersas vxores, & eos qui de his nati sunt iuxta voluntatem Domini, & eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundùm legem fiat. * Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, & fac. * Surrexit ergo Esdras, & adiurauit principes Sacerdotũ & Leuitarum, & omnem Israel vt facerent secundùm verbum hoc, & iurauerunt. * Et surrexit Esdras ante domum Dei, & abiit ad cubiculum

Ioha-

Iohanan filij Eliasib, & ingressus est illuc, panem non comedit, & aquam non bibit: lugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captiuitate. * & missa est vox in 7
Iuda & in Ierusalem omnibus filiis trans- B
migrationis, vt congregarentur in Ieruſa-
lem: * & omnis qui non venerit in tribus 8
diebus iuxta consilium principũ & senio-
rum, auferetur vniuersa substantia eius, &
ipse abiicietur de cœtu transmigrationis.
* Conuenerunt igitur omnes viri Iuda, & 9
Beniamin in Ierusalem tribus diebus, ipse
est mensis nonus, vigesimo die mensis: &
sedit omnis populus in platea domus Dei,
trementes pro peccato, & pluuiis. * Et sur- 10
rexit Esdras sacerdos, & dixit ad eos: Vos
transgressi estis, & duxistis vxores alienige-
nas vt adderetis super delictum Israel. * Et 11
nunc date confessionem Domino Deo pa-
trum vestrorum, & facite placitum eius, &
separamini à populis terræ, & ab vxoribus
alienigenis. * Et respondit vniuersa multi- 12
tudo, dixitque voce magna: Iuxta verbum
tuum ad nos, sic fiat. * Verumtamen quia 13
populus multus est, & tempus pluuiæ, &
non sustinemus stare foris, & opus non est
diei vnius vel duorum (vehementer quippe
peccauimus in sermone isto) * constituan- 14
tur principes in vniuersa multitudine: &
omnes in ciuitatibus nostris qui duxerunt
vxores alienigenas veniant in temporibus
statutis, & cum his seniores per ciuitatem C
& ciuitatem, & iudices eius donec auertatur
ira Dei nostri à nobis super peccato hoc.
* Igitur Ionathan filius Azahel, & Iaasia fi- 15
lius Thecue steterunt super hoc, & Mesol-
lam & Sebethai Leuites adiuuerunt eos:
* Feceruntque sic filij transmigrationis. Et 16
abierunt Esdras Sacerdos, & viri principes
familiarum in domos patrum suorum, &
omnes per nomina sua, & sederunt in die
primo mensis decimi vt quærerent rem.
* Et consummati sunt omnes viri, qui duxe- 17
rant vxores alienigenas, vsque ad diem pri-
mam mensis primi. * Et inuenti sunt de fi- 18
liis sacerdotum qui duxerant vxores alieni-
genas. De filiis Iosue filij Iosedec, & fratres
eius, Maasia, & Eliezer, & Iarib, & Godo-
lia. * Et dederunt manus suas vt eiicerent 19
vxores suas, & pro delicto suo arietem de
ouibus offerrent. * Et de filiis Emmer, Ha- 20
nani, & Zebedia. * Et de filiis Harim, Maa- 21
sia, & Elia, & Semeia, & Iehiel, & Ozias.
* Et de filiis Pheshur, Elioenai, Maasia, Is- 22
mael, Nathanael, Iozabed, & Elasa. * Et de 23
filiis Leuitarum, Iozabed, & Semei, & Ce-
laia, ipse est Calita, Phataia, Iuda, & Eliezer. D
* Et de cantoribus, Eliasib. Et de ianitori- 24
bus, Sellum, & Telem, & Vri. * Et ex Israel, 25
de filiis Pharos, Remeia, & Iezia, & Mel-
chia, & Miamin, & Eliezer, & Melchia, &
Banea. * Et de filiis Ælam, Mathania, Za- 26
charias, & Iehiel, & Abdi, & Ierimoth, &
Elia. * Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliasib, 27
Mathania, & Ierimuth, & Zabad, & Aziza.
* Et de filiis Bebai, Iohanan, Hanania, Zab- 28
bai, Athalai. * Et de filiis Bani, Mosollam, & 29
Melluch, & Adaia, Iasub, & Saal, & Ra-
moth. * Et de filiis Phahath Moab, Edna, & 30
Chalal, Banaias, & Maasias, Mathanias,
Beseleel, Bennui, & Manasse. * Et de filiis 31
Herem, Eliezer, Iosue, Melchias, Semeias,
Simeon, * Beniamin, Maloch, Samarias. 32
* Et de filiis Hasom, Mathanai, Mathatha, 33
Zabad, Eliphelet, Iermai, Manasse, Semei.
* De filiis Bani, Maaddi, Amram, & Vel, 34
* Baneas, & Badaias, Cheliau, * Vania, Ma- 35 36 37
rimuth, & Eliasib, * Mathanias, Matha- 38
nai, & Iasi, * & Bani, & Bennui, Semei, 39 40
* & Salmias, & Nathan, & Adaias, * & 41
Mechnedebai, Sisai, Sarai, * Ezrel, & Sele- 42
miau, Semeria, * Sellum, Amaria, Ioseph.
* De filiis Nebo, Iehiel, Mathathias, Zabad, 43
Zabina, Ieddu, & Ioel, & Banaia. * Omnes 44
hi acceperant vxores alienigenas, & fuerunt
ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER

LIBER NEHEMIÆ, QVI ET ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Nehemiæ filij Helchiæ. Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, & ego eram in Susis castro. * Et venit Hanani vnus de fratribus meis, ipse & viri ex Iuda: & interrogaui eos de Iudæis, qui remanserant & supererant de captiuitate, & Ierusalem. * Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, & relicti sunt de captiuitate ibi in prouincia, in afflictione magna sunt, & in opprobrio: & murus Ierusalem dissipatus est, & portæ eius combustæ sunt igni. * Cumque audissem verba huiuscemodi, sedi, & fleui, & luxi diebus multis: ieiunabam, & orabam ante faciem Dei cæli. * Et dixi: " Quæso Domine Deus cæli fortis, magne atq; terribilis, qui custodis pactum & misericordiam cum his qui te diligunt, & custodiunt mandata tua: * fiant aures tuæ auscultantes, & oculi tui aperti vt audias orationem serui tui, quam ego oro coram te hodie nocte & die pro filiis Israel seruis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccauerunt tibi: ego, & domus patris mei peccauimus, * vanitate seducti sumus, & non custodiuimus mandatum tuum, & ceremonias, & iudicia quæ præcepisti Moysi famulo tuo. * Memento verbi, quod mandasti Moysi seruo tuo, dicens: Cùm transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos: * & si reuertamini ad me, & custodiatis præcepta mea, & faciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos, & reducam in locum, quem elegi vt habitaret nomen meum ibi. * Et ipsi serui tui, & populus tuus: quos redemisti in fortitudine tua magna, & in manu tua valida. * Obsecro Domine, sit auris tua attendens ad orationem serui tui, & ad orationem seruorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: & dirige seruum tuum hodie, & da ei misericordiam ante virum hunc. ego enim eram pincerna regis.

Dan. 9. 4

CAP. II.

FActum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis: & vinum erat ante eum, & leuaui vinum, & dedi regi: & eram quasi languidus ante faciem eius. * Dixítque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cùm te ægrotum non videam? non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde, ac nimis: * & dixi regi: Rex in æternum viue: quare non mœreat vultus meus, quia ciuitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, & portæ eius combustæ sunt igni? * Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oraui Deum cæli, * & dixi ad regem: Si videtur regi bonum, & si placet seruus tuus ante faciem tuam, vt mittas me in Iudæam ad ciuitatem sepulchri patris mei, & ædificabo eam. * Dixitq; mihi rex, & regina quæ sedebat iuxta eum: Vsque ad quod tempus erit iter tuum, & quando reuertêris? Et placuit ante vultum regis, & misit me: & constitui ei tempus. * Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans Flumen, vt traducant me, donec veniam in Iudæam: * & epistolam ad Asaph custodem saltus regis, vt det mihi ligna, vt tegere possim portas turris domus, & muros ciuitatis, & domum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum Dei mei bonam mecum. * Et veni ad duces regionis trans Flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum, & equites. * Et audierũt Sanaballat Horonites, & Tobias seruus Ammanites: & contristati sunt afflictione

magna,

magna, quòd veniſſet homo, qui quæreret C
proſperitatem filiorum Iſrael. * Et veni Ie- 11
ruſalem, & eram ibi tribus diebus, * & ſur- 12 6
rexi nocte ego, & viri pauci mecum, & non
indicaui cuiquã quid Deus dediſſet in cor-
de meo vt facerem in Ieruſalem, & iumen-
tum non erat mecum, niſi animal, cui ſede-
bam. * Et egreſſus ſum per portam vallis 13
nocte, & ante fontem draconis, & ad por-
tam ſtercoris, & conſiderabam murum Ie-
ruſalem diſſipatum, & portas eius conſum-
ptas igni. * Et tranſiui ad portam fontis, & 14
ad aquæductum regis, & non erat locus iu-
mento, cui ſedebam, vt tranſiret. * Et aſcen- 15 9
di per torrentem nocte, & conſiderabam 10
murum, & reuerſus veni ad portam vallis, C
& redij. * Magiſtratus autem neſciebant 16
quò abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & 11
Iudæis & ſacerdotibus, & optimatibus, &
magiſtratibus, & reliquis qui faciebant o-
pus, vſque ad id loci nihil indicaueram. * Et 17 12
dixi eis: Vos noſtis afflictionem in qua ſu-
mus; quia Ieruſalem deſerta eſt, & portæ 13
eius conſumptæ ſunt igni: venite, & ædifi-
cemus muros Ieruſalem, & non ſimus vltrà
opprobrium. * Et indicaui eis manum Dei 18
mei, quòd eſſet bona mecum, & verba re- D 14
gis, quæ locutus eſſet mihi, & aio: Surga- D
mus, & ædificemus. Et confortatę ſunt ma-
nus eorum in bono. * Audierunt autem Sa- 19
naballat Horonites, & Tobias ſeruus Am-
manites, & Goſem Arabs, & ſubſannaue-
runt nos, & deſpexerunt, dixeruntque: Quę 15
eſt hæc res, quam facitis? numquid contra
regem vos rebellatis? * Et reddidi eis ſermo- 20
nem, dixique ad eos: Deus cæli ipſe nos 16
iuuat, & nos ſerui eius ſumus: ſurgamus
& ædificemus: vobis autem non eſt pars,
& iuſtitia, & memoria in Ieruſalem.

CAP. III.

ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, 1
& fratres eius ſacerdotes, & ædifica- A
uerunt portam gregis: ipſi ſanctificauerunt
eam, & ſtatuerunt valuas eius, & vſque ad
turrim centum cubitorum ſanctificauerũt
eam, vſque ad turrim Hananeel. * Et iuxta 2
eum ędificauerũt viri Iericho: & iuxta eum
ædificauit Zachur filius Amri. * Portam au- 3
tem piſcium ædificauerunt filij Aſnaa: ipſi
texerunt eam, & ſtatuerunt valuas eius, &
ſeras, & vectes. Et iuxta eos ædificauit Ma-
rimuth filius Vriæ, filij Accus. * Et iuxta 4
eum ædificauit Moſollam filius Barachiæ, B
filij Meſezebel: & iuxta eos ædificauit Sa-
doc filius Baana: * Et iuxta eos ædificaue- 5
runt Thecueni: optimates autem eorum
non ſuppoſuerunt colla ſua in opere Do-
mini ſui. * Et portam veterem ædificauerũt 6
Ioiada filius Phaſea, & Moſollam filius Be-
ſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt val-
uas eius, & ſeras, & vectes: * & iuxta eos 7
ædificauerunt Meltias Gabaonites, & Ia-
don Meronathites, viri de Gabaon, & Ma-
ſpha, pro duce qui erat in regione trans Flu-
men. * Et iuxta eum ædificauit Eziel filius 8
Araia aurifex: & iuxta eum ædificauit A-
nanias filius pigmentarij: & dimiſerunt Ie-
ruſalem vſque ad murum plateæ latioris.
* Et iuxta eum ædificauit Raphaia filius 9
Hur, princeps vici Ieruſalem. * Et iuxta eum 10
ædificauit Iedaia filius Haromaph contra C
domum ſuã: & iuxta eum ædificauit Hat-
tus filius Haſeboniæ. * Mediam partẽ vici 11
ædificauit Melchias filius Herem, & Haſub
filius Phahath Moab, & turrim furnorum.
* Et iuxta eum ędificauit Sellum filius Alo- 12
hes princeps mediæ partis vici Ieruſalem,
ipſe & filiæ eius. * Et portam vallis ædifica- 13
uit Hanun, & habitatores Zanoe: ipſi ædi-
ficauerunt eam, & ſtatuerunt valuas eius,
& ſeras, & vectes, & mille cubitos in muro
vſque ad portam ſterquilinij. * Et portam 14 D
ſterquilinij ædificauit Melchias filius Re- D
chab, princeps vici Bethacharam: ipſe ædi-
ficauit eam, & ſtatuit valuas eius, & ſeras,
& vectes. * Et portam fontis ædificauit Sel- 15
lun filius Cholhoza, princeps pagi Maſpha:
ipſe ædificauit eam, & texit, & ſtatuit val-
uas eius, & ſeras, & vectes, & muros piſcinę
Siloe in hortum regis, & vſque ad gradus,
qui deſcendunt de Ciuitate Dauid. * Poſt 16
eũ ædificauit Nehemias filius Azboc prin-
ceps dimidię partis vici Bethſur vſque con-
tra ſepulchrũ Dauid & vſque ad piſcinam,
quæ grandi opere conſtructa eſt, & vſque
ad domum fortium. * Poſt eum ædificaue- 17
runt Leuitę, Rehum filius Benni: poſt eum
ædificauit Haſebias princeps dimidiæ par-
tis vici Ceilæ in vico ſuo. * Poſt eum ædifi- 18
cauerunt fratres eorũ Bauai filius Enadad,
princeps dimidiæ partis Ceilæ. * Et ædifi- 19
cauit iuxta eum Azer filius Ioſue, princeps E
Maſpha menſurã ſecundam, contra aſcen-
ſum firmiſſimi anguli. * Poſt eum in mon- 20
te ædificauit Baruch filius Zachai menſu-
ram ſecundam, ab angulo vſque ad portam
domus Eliaſib ſacerdotis magni. * Poſt 21
eum ædificauit Merimuth filius Vriæ filij
Haccus, menſuram ſecundam, à porta do-
mus Eliaſib, donec extenderetur domus
Eliaſib. * Et poſt eum ædificauerunt ſacer- 22

dotes

dotes viri de campestribus Iordanis. * Post eum ædificauit Beniamin & Hasub contra domum suã: & post eum ædificauit Azarias filius Maasiæ filij Ananiæ contra domum suam. * Post eum ædificauit Bennui filius Henadad mensuram secundam, à domo Azariæ vsque ad flexuram, & vsque ad angulum. * Phalel filius Ozi contra flexuram & turrim, quæ eminet de domo regis excelsa, id est, in atrio carceris: post eũ Phadaia filius Pharos. * Nathinæi autem habitabant in Ophel vsque contra portã aquarum ad Orientem, & turrim, quę prominebat. * Post eum ædificauerunt Thecueni mensuram secundam è regione, à turre magna & eminente vsque ad murum templi. * Sursum autem à porta equorum ædificauerunt sacerdotes, vnusquisque contra domum suam. * Post eos ædificauit Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum ædificauit Semaia filius Secheniæ, custos portæ Orientalis. * Post eum ædificauit Hanania filius Selemię, & Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificauit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificauit Melchias filius aurificis vsque ad domum Nathinæorum, & scruta vendentium contra portam iudicialem, & vsque ad cœnaculum anguli. * Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificauerunt aurifices & negotiatores.

CAP. IIII.

FActum est autem, cùm audisset Sanaballat quòd ędificaremus murum, iratus est valde: & motus nimis subsannauit Iudæos, * & dixit coram fratribus suis, & frequentia Samaritanorum: Quid Iudæi faciunt imbecilles? Num dimittẽt eos gentes? Num sacrificabunt, & complebunt in vna die? Numquid ædificare poterunt lapides de aceruis pulueris, qui combusti sunt? *Sed & Tobias Ammanites proximus eius, ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.* Audi Deus noster, quia facti sumus despectui: conuerte opprobrium super caput eorũ, & da eos in despectionem in terra captiuitatis. * Ne operias iniquitatem eorum, & peccatũ eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes. * Itaque ædificauimus murum, & coniunximus totum vsque ad partem dimidiam: & prouocatum est cor populi ad operandum.* Factum est autem, cùm audisset Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotij, quòd obducta esset cicatrix muri Ierusalẽ, & quòd cœpissent interrupta cõcludi, irati sunt nimis. * Et congregati sunt omnes pariter vt venirent, & pugnarent contra Ierusalem, & molirentur insidias. * Et orauimus Deum nostrum, & posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. * Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis, & humus nimia est, & nos non poterimus ædificare murũ. * Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, & ignorent donec veniamus in medium eorũ, & interficiamus eos, & cessare faciamus opus. * Factum est autem venientibus Iudæis, qui habitabant iuxta eos, & dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, * statui in loco post murũ per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, & lanceis, & arcubus.* Et perspexi atq; surrexi: & aio ad optimates & magistratus, & ad reliquã partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni & terribilis mementote, & pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, & filiabus vestris, & vxoribus vestris, & domibus vestris.* Factum est autem, cùm audissent inimici nostri nũciatum esse nobis, dissipauit Deus consilium eorum. Et reuersi sumus omnes ad muros, vnusquisque ad opus suum.* Et factum est à die illa, media pars iuuenum eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loricæ, & principes post eos in omni domo Iuda * ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: vna manu sua faciebat opus, & altera tenebat gladium: * ædificantium enim vnusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina iuxta me. * Et dixi ad optimates, & ad magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est & latum, & nos separati sumus in muro procul alter ab altero:* in loco quocumque audieritis clangorem tubę, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis. * Et nosipsi faciamus opus: & media pars nostrũm teneat lanceas ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. * In tempore quoque illo dixi populo: Vnusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalẽ, & sint nobis vices per noctem, & diem, ad operandum.* Ego autem & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: vnusquisque tantùm nudabatur ad baptismum.

CAP. V.

ET factus est clamor populi, & vxorum eius magnus aduersus fratres suos Iudæos. *Et erant qui dicerent: Filij nostri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & viuamus. * Et erant qui dicerent: Agros nostros, & vineas, & domos nostras opponamus, & accipiamus frumentum in fame. * Et alij dicebant: Mutuò sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros & vineas: * & nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filij eorum, ita & filij nostri. ecce nos subiugamus filios nostros, & filias nostras in seruitutem, & de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus vnde possint redimi, & agros nostros, & vineas nostras alij possident. *Et iratus sum nimis cùm audissem clamorem eorum secundùm verba hæc: * cogitauitque cor meum mecum: & increpaui optimates & magistratus, & dixi eis: Vsuráne singuli à fratribus vestris exigitis? Et cõgregaui aduersum eos concionem magnam, *& dixi eis: Nos, vt scitis, redemimus fratres nostros Iudæos, qui venditi fuerant gentibus secundùm possibilitatem nostram: & vos igitur vendetis fratres vestros, & redimemus eos? Et siluerunt, nec inuenerunt quid responderent. * Dixique ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis à gentibus inimicis nostris? * Et ego, & fratres mei, & pueri mei commodauimus plurimis pecuniam & frumentum: non repetamus in commune istud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis. *Reddite eis hodie agros suos, & vineas suas, & oliueta sua, & domos suas: quin potiùs & centesimam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis. *Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus: sicque faciemus vt loqueris. Et vocaui Sacerdotes, & adiuraui eos, vt facerent iuxta quod dixeram. * Insuper excussi sinum meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleuerit verbum istud, de domo sua, & de laboribus suis: sic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit vniuersa multitudo: Amen. Et laudauerunt Deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum. *A die autem illa, qua præceperat rex mihi vt essem dux in terra Iuda, ab anno vigesimo vsque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis per annos duodecim, ego & fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus. *Duces autem primi, qui fuerant ante me, grauauerunt populum, & acceperunt ab eis in pane, & vino, & pecunia quotidie siclos quadraginta: sed & ministri eorum depressérunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei: *quin potiùs in opere muri ædificaui, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant. *Iudæi quoque & magistratus centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant. * Parabatur autem mihi per dies singulos bos vnus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diuersa, & alia multa tribuebam: insuper & annonas ducatus mei non quæsiui: valde enim attenuatus erat populus. * Memento mei Deus meus in bonum secundùm omnia, quæ feci populo huic.

CAP. VI.

FActum est autem, cùm audissent Sanaballat, & Tobias, & Gossem Arabs, & ceteri inimici nostri, quòd ædificassem ego murum, & non esset in ipso residua interruptio (vsque ad tempus autem illud valuas non posueram in portis) * miserunt Sanaballat, & Gossem ad me, dicentes: Veni, & percutiamus fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipsi autem cogitabant vt facerent mihi malum. * Misi ergo ad eos nuncios, dicens: Opus grande ego facio, & non possum descendere: ne fortè negligatur cùm venero, & descendero ad vos. * Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quattuor vices: & respondi eis iuxta sermonem priorem. * Et misit ad me Sanaballat iuxta verbum prius quinta vice puerum suum, & epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo: * IN GENTIBVS auditum est, & Gossem dixit, quòd tu & Iudæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum, & leuare te velis super eos regem: propter quam causam * & prophetas posueris, qui prædicent de te in Ierusalem, dicentes: Rex in Iudæa est. Auditurus est rex verba hæc: idcirco nunc veni, vt ineamus consilium pariter. * Et misi ad eos, dicens: Non est factum secundùm verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc. *Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quòd cessarent manus nostræ ab opere,

& quieſceremus. Quam ob cauſam magis confortaui manus meas: * & ingreſſus ſum 10
domum Semaiæ filij Dalaiæ filij Metabeel C
ſecretò. Qui ait: Tractemus nobiſcum in
domo Dei in medio templi, & claudamus
portas ædis: quia venturi ſunt vt interficiant
te, & nocte venturi ſunt ad occidendum te.
* Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fu- 11
git? & quis vt ego ingredietur templum,
& viuet? non ingrediar. *Et intellexi quòd 12
Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, & Tobias, & Sanaballat cõduxiſſent eum. * acceperat enim 13
pretium, vt territus facerem, & peccarem,
& haberent malum, quod exprobrarent
mihi. * Memento mei Domine pro Tobia 14
& Sanaballat, iuxta opera eorum talia: ſed
& Noadiæ prophetæ, & ceterorum prophetarum, qui terrebant me. * Completus 15
eſt autem murus vigeſimoquinto die men- D
ſis Elul, quinquaginta duobus diebus. *Fa- 16
ctum eſt ergo cùm audiſſent omnes inimici noſtri, vt timerent vniuerſæ gentes, quæ
erant in circuitu noſtro, & concíderent intra ſemetipſos, & ſcirent quòd à Deo factum eſſet opus hoc. * Sed & in diebus illis 17
multę optimatum Iudæorum epiſtolę mittebantur ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad eos. * Multi enim erant in Iudæa 18
habentes iuramentum eius, quia gener erat
Secheniæ filij Area, & Iohanan filius eius
acceperat filiam Moſollam filij Barachiæ:
* ſed & laudabant eum coram me, & ver- 19
ba mea nunciabant ei: & Tobias mittebat
epiſtolas vt terreret me.

CAP. VII.

POſtquam autem ędificatus eſt murus, 1
& poſui valuas, & recenſui ianitores, A
& cantores, & Leuitas: * præcepi Hanani 2
fratri meo, & Hananiæ principi domus de
Ieruſalem (ipſe enim quaſi vir verax & timens Deum plus ceteris videbatur) * & dixi 3
eis: Non aperiantur portæ Ieruſalem vſque
ad calorem ſolis. Cumq; adhuc aſſiſterent,
clauſæ portæ ſunt, & oppilatæ: & poſui cuſtodes de habitatoribus Ieruſalem, ſingulos per vices ſuas, & vnumquemque contra
domum ſuam. *Ciuitas autem erat lata ni- 4
mis & grandis, & populus paruus in medio
eius, & non erant domus ędificatæ. * Deus 5
autem dedit in corde meo, & congregaui
optimates, & magiſtratus, & vulgus, vt recenſerem eos: & inueni librum cenſus eorum, qui aſcẽderant primùm, & inuentum B
eſt ſcriptum in eo. * "Iſti filij prouinciæ, 6

qui aſcenderunt de captiuitate migrantium, quos tranſtulerat Nabuchodonoſor
rex Babylonis, & reuerſi ſunt in Ieruſalem,
& in Iudæam, vnuſquiſque in ciuitatem
ſuam. * Qui venerunt cum Zorobabel, Ioſue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belſam, Meſpharath, Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum
populi Iſrael: * Filij Pharos, duo millia cen- 8
tum ſeptuaginta duo: * Filij Saphatia, tre- 9
centi ſeptuaginta duo: * Filij Area, ſexcenti 10
quinquaginta duo: *Filij Phahathmoab fi- 11
liorũ Ioſue & Ioab, duo millia octingenti C
decem & octo: * Filij Ælam, mille ducenti 12
quinquagintaquattuor: *Filij Zethua, octin- 13
genti quadragintaquinque: * Filij Zachai, 14
ſeptingenti ſexaginta: *Filij Bannui, ſexcen- 15
ti quadraginta octo: * Filij Bebai, ſexcenti 16
vigintiocto: * Filij Azgad, duo millia tre- 17
centi viginti duo: *Filij Adonicam, ſexcenti 18
ſexagintaſeptem: *Filij Beguai, duo millia 19
ſexagintaſeptem: *Filij Adin, ſexcenti quin- 20
quagintaquinque: *Filij Ater, filij Hezeciæ, 21
nonagintaocto: * Filij Haſem, trecenti vi- 22
gintiocto: *Filij Beſai, trecenti vigintiquat- 23
tuor: * Filij Hareph, centum duodecim: 24
* Filij Gabaon, nonagintaquinque: * Filij 25 26
Bethlehem, & Netupha, centum octoginta
octo. *Viri Anathoth, centum viginti octo. 27
* Viri Bethazmoth, quadragintaduo. * Vi- 28 29
D ri Cariathiarim, Cephira, & Beroth, ſep- 30
tingenti quadraginta tres. * Viri Rama &
Geba, ſexcenti vigintiunus. * Viri Mach- 31
mas, centum viginti duo. * Viri Bethel & 32
Hai, centum vigintitres. * Viri Nebo alte- 33
rius, quinquagintaduo. *Viri Ælam alterius, 34
mille ducenti quinquagintaquattuor. *Filij 35
Harem, trecenti viginti. * Filij Iericho, tre- 36
centi quadragintaquinque. * Filij Lod Ha- 37
did & Ono, ſeptingenti vigintiunus. *Filij 38
Senaa, tria millia nongenti triginta. *Sacer- 39
dotes: Filij Idaia in domo Ioſue, nongenti
ſeptuagintatres. *Filij Emmer, mille quin- 40
quagintaduo. * Filij Phashur, mille ducenti 41
quadraginta ſeptem. *Filij Arem, mille de- 42
cem & ſeptem. Leuitæ: *Filij Ioſue & Cedmihel filiorum * Oduiæ, ſeptuagintaquat- 43
tuor. Cantores: * Filij Aſaph, centum qua- 44
dragintaocto. * Ianitores: Filij Sellum, filij 45
E Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, 46
filij Sobai: centum triginta octo. * Nathi- 47
næi: filij Soha, filij Haſupha, filij Tebbaoth, * filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon, 48
filij Lebana, filij Hagaba, filij Selmai, * fi- 49
lij Hanan, filij Geddel, filij Gaher, * filij 50
Raaia, filij Raſin, filij Necoda, *filij Gezem, 51

filij

cf. 49. 15

Eſd. 2. 1

filij Aza, filij Phasea, * filij Besai, filij Mu- 52
nim, filij Nephussim, *filij Bacbuc, filij Ha- 53
cupha, filij Harhur, * filij Besloth, filij 54
Mahida, filij Harsa, *filij Bercos, filij Sisara, 55 2
filij Thema, *filij Nasia, filij Hatipha, * filij 56
seruorum Salomonis, filij Sothai, filij So- 57
phereth, filij Pharida, *filij Iahala, filij Dar- 58 3
con, filij Ieddel, *filij Saphatia, filij Hatil, fi- 59
lij Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim,
filio Amon. *Omnes Nathinæi, & filij ser- 60
uorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.
*Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thel- 61 4
mela, Thelharsa, Cherub, Addon, & Em-
mer: & non potuerunt indicare domũ pa-
trum suorum, & semen suum, vtrum ex Is- B
rael essent. *Filij Dalaia, filij Tobia, filij Ne- 62
coda, sexcẽti quadragintaduo. *Et de Sacer- 63
dotibus, filij Habia, filij Accos, filij Berzel- F
lai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaa- 5
ditis vxorem: & vocatus est nomine eorũ.
*Hi quæsierunt scripturam suam in censu, 64
& non inuenerunt: & eiecti sunt de sacer- 6
dotio. * Dixitque Athersatha eis vt non 65
manducarent de Sanctis sanctorum, donec
staret Sacerdos doctus & eruditus. * Omnis 66
multitudo quasi vir vnus quadraginta- 7
duo millia trecenti sexaginta, *absque ser- 67
uis & ancillis eorum, qui erãt septem millia
trecenti trigintasptẽ, & inter eos cantores,
& cantatrices, ducẽti quadragintaquinque.
* Equi eorum, septingenti trigintasex: muli 68 8
eorum, ducenti quadraginta quinque: * ca- 69
meli eorum, quadringenti trigintaquinque:
asini, sex millia septingenti viginti. 9

*Hucusque refertur quid in commentario scri- C
ptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.*

* Nonnulli autem de principibus familia- 70
rum dederunt in opus. Athersatha dedit in G 10
thesaurum auri drachmas mille, phialas
quinquaginta, tunicas sacerdotales quin-
gentas triginta. * Et de principibus familia- 71
rum dederunt in thesaurum operis auri
drachmas viginti millia, & argenti mnas 11
duo millia ducentas. * Et quod dedit reli- 72
quus populus, auri drachmas viginti mil-
lia, & argẽti mnas duo millia, & tunicas sa-
cerdotales sexaginta septem. *Habitauerunt 73
autem Sacerdotes, & Leuitæ, & ianitores, &
cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, 13
& omnis Israel in ciuitatibus suis.

CAP. VIII.

ET venerat mensis septimus: filij au- 1
tem Israel erant in ciuitatibus suis. A
Congregatusq; est omnis populus quasi vir
vnus ad plateam, quæ est ante portam
aquarum: & dixerunt Esdrę scribæ vt afferret librum legis Moysi, quam præceperat
Dominus Israeli. *Attulit ergo Esdras sacer- 2
dos legem coram multitudine virorum &
mulierum, cunctisq; qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi. *Et legit in
eo apertè in platea quæ erat ante portam a-
quarum, de mane vsque ad mediam diem,
in conspectu virorum & mulierum & sa-
pientium: & aures omnis populi erant erectæ ad Librum. * Stetit autem Esdras scri- 4
ba super gradum ligneum, quem fecerat
ad loquendum: & steterunt iuxta eum Ma-
thathias, & Semeia, & Ania, & Vria, & Hel-
cia, & Maasia, ad dexteram eius: & ad sini-
stram, Phadaia, Misael, & Melchia, & Ha-
sum, & Hasbadana, Zacharia, & Mosol-
lam. *Et aperuit Esdras librum coram om- 5
ni populo: super vniuersum quippe popu-
lum eminebat: & cùm aperuisset eum, stetit
omnis populus. * Et benedixit Esdras Do- 6
mino Deo magno: & respondit omnis po-
pulus: Amen, Amen: eleuans manus suas.
& incuruati sunt, & adorauerunt Deum
proni in terram. * Porrò Iosue, & Bani, & 7
Serebia, Iamin, Accub, Septhai, Odia, Maa-
sia, Celita, Azarias, Iozabed, Hanan, Pha-
laia, Leuitæ, silentium faciebant in populo
ad audiendam legem: populus autem sta-
bat in gradu suo. *Et legerunt in Libro legis 8
Dei distinctè, & apertè ad intelligendum:
& intellexerũt cùm legeretur. *Dixit autem 9
Nehemias (ipse est Athersatha) & Esdras
sacerdos & scriba, & Leuitæ interpretantes C
vniuerso populo: Dies sanctificatus est Do-
mino Deo nostro, nolite lugere, & nolite
flere. Flebat enim omnis populus cùm au-
diret verba legis. * Et dixit eis: Ite, comedi- 10
te pinguia, & bibite mulsum, & mittite
partes his, qui non præparauerunt sibi:
quia sanctus dies Domini est, & nolite
contristari: gaudium etenim Domini est
fortitudo nostra. *Leuitæ autem silentium 11
faciebant in omni populo, dicentes: Tacete,
quia dies sanctus est, & nolite dolere. *Abijt 12
itaque omnis populus, vt comederet & bi-
beret, & mitteret partes, & faceret lætitiam
magnam: quia intellexerant verba, quæ do-
cuerat eos. * Et in die secundo congregati 13
sunt principes familiarum vniuersi populi,
Sacerdotes & Leuitæ ad Esdram scribam,
vt interpretaretur eis verba Legis. *Et inue- 14
nerunt scriptum in Lege præcepisse Domi-
num in manu Moysi vt habitent filij Is-
rael in tabernaculis, in die sollemni, mense

septimo: *& vt prædicent,& diuulgent vocem in vniuersis vrbibus suis, & in Ierusalem,dicentes : Egredimini in montem, & afferte frondes oliuæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum,& frondes ligni nemorosi, vt fiant tabernacula, sicut scriptum est. * Et egressus est populus,& attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula vnusquisque in domate suo,& in atrijs suis, & in atrijs domus Dei , & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim. *Fecit ergo vniuersa Ecclesia eorum, qui redierant de captiuitate, tabernacula, & habitauerunt in tabernaculis : non enim fecerant à diebus Iosue filij Nun taliter filij Israel vsque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.*Legit autem in Libro legis Dei per dies singulos, à die primo vsque ad diem nouissimum. & fecerunt sollemnitatem septem diebus, & in die octauo collectam iuxta ritum.

CAP. IX.

IN die autem vigesimoquarto mensis huius conuenerunt filij Israel in ieiunio & in saccis,& humus super eos. * Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena: & steterunt, & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum. * Et consurrexerunt ad standum : & legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum. *Surrexerunt autem super gradum Leuitarum Iosue,& Bani,& Cedmihel, Sabania,Bonni, Sarebias, Bani,& Chanani: & clamauerunt voce magna ad Dominum Deum suum. * Et dixerunt Leuitæ Iosue, & Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia,Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno vsque in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione & laude. * Tu ipse Domine, solus,tu fecisti cælum,& cælum cælorum , & omnem exercitum eorum : terram, & vniuersa quæ in ea sunt: maria,& omnia quæ in eis sunt: & tu viuificas omnia hæc, & exercitus cæli te adorat. * Tu ipse,Domine Deus , qui elegisti Abram , & "eduxisti eum de igne Chaldæorum,& posuisti nomen eius Abraham. *Et inuenisti cor eius fidele coram te: & percussisti cum eo fœdus vt dares ei Terrã Chananæi, Hethæi,& Amorrhæi, & Pherezæi, & Iebusęi,& Gergesęi,vt dares semini eius: & implesti verba tua , quoniam iustus es.

* Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto: clamoremq; eorum audisti super Mare rubrum.*Et dedisti signa atque portenta in Pharaone , & in vniuersis seruis eius , & in omni populo terræ illius: cognouisti enim quia superbè egerant cõtra eos:& fecisti tibi nomen,sicut & in hac die. * Et mare diuisisti ante eos , & transierunt per medium maris in sicco : persecutores autem eorum proiecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas. * Et in columna nubis ductor eorũ fuisti per diem, & in columna ignis per noctem,vt appareret eis via,per quam ingrediebantur. * Ad montem quoque Sinai descendisti,& locutus es cum eis de cælo, & dedisti eis iudicia recta,& legem veritatis,ceremonias,& præcepta bona : * & sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis,& mandata,& ceremonias,& legem præcepisti eis in manu Moysi serui tui.*Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum,& aquam de petra eduxisti eis sitientibus,& dixisti eis vt ingrederentur & possiderent terram , super quam leuasti manum tuam,vt traderes eis. * Ipsi verò & patres nostri superbè egerunt, & induruerunt ceruices suas , & non audierunt mandata tua. *Et noluerunt audire, & non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induruerunt ceruices suas, & dederunt caput vt conuerterentur ad seruitutem suam,quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius,clemens,& misericors, longanimis,& multæ miserationis non dereliquisti eos,*& quidem cùm fecissent sibi vitulum cõflatilem, & dixissent: Iste est Deus tuus,qui eduxit te de Ægypto: feceruntque blasphemias magnas. *Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto : columna nubis non recessit ab eis per diem,vt duceret eos in viam, & columna ignis per noctem vt ostenderet eis iter per quod ingrederentur.*Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret eos, & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, & aquam dedisti eis in siti. * Quadraginta annis pauisti eos in deserto , nihilque eis defuit : vestimenta eorum non inueterauerunt, & pedes eorum non sunt attriti. * Et dedisti eis regna, & populos , & partitus es eis sortes : & possederunt terram Sehon, & terram regis Hesebon , & terram Og regis Basan.*Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli , & adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum vt ingrederentur & possiderent. * Et venerunt filij,

& possederunt terram, & humiliasti coram
eis habitatores terræ Chananæos, & dedi- E
sti eos in manu eorum, & reges eorum &
populos terræ, vt facerent eis sicut place-
bat illis. * Ceperunt itaque vrbes munitas 25
& humum pinguem, & possederunt do-
mos plenas cunctis bonis: cisternas ab aliis
fabricatas, vineas, & oliueta, & ligna po-
mifera multa: & comederunt, & saturati
sunt, & impinguati sunt, & abundauerunt
deliciis in bonitate tua magna. * Prouo- 26
cauerunt autem te ad iracundiam, & re-
cesserunt à te, & proiecerunt legem tuam
post terga sua: & prophetas tuos occide-
runt, qui contestabantur eos vt reuerterentur ad te: feceruntque blasphemias gran-
des. * Et dedisti eos in manu hostium suo- 27
rum, & afflixerunt eos. Et in tempore tribu-
lationis suæ clamauerunt ad te, & tu de
cælo audisti, & secundùm miserationes
tuas multas dedisti eis saluatores, qui salua-
rent eos de manu hostium suorum. * Cum- 28
que requieuissent, reuersi sunt vt facerent F
malum in conspectu tuo: & dereliquisti
eos in manu inimicorum suorum, & posse-
derunt eos. Conuersique sunt, & clamaue-
runt ad te: tu autem de cælo exaudisti, &
liberasti eos in misericordiis tuis, multis
temporibus. * Et contestatus es eos vt reuer- 29
terentur ad Legem tuam. Ipsi verò superbè
egerunt, & non audierunt mandata tua, &
in iudiciis tuis peccauerunt, quæ faciet ho-
mo, & viuet in eis: & dederunt humerum
recedentem, & ceruicem suam indurauer-
runt, nec audierunt. * Et protraxisti super 30
eos annos multos, & contestatus es eos in
spiritu tuo per manum prophetarum tuo-
rum: & non audierunt, & tradidisti eos in
manu populorum terrarum. * In misericor- 31
diis autem tuis plurimis non fecisti eos in
consumptionem, nec dereliquisti eos: quo-
niam Deus miserationum, & clemens es
tu. * Nunc itaque Deus noster magne, for- 32
tis, & terribilis, custodiens pactum & mi-
sericordiam, ne auertas à facie tua omnem
laborem, qui inuenit nos, reges nostros, &
principes nostros, & sacerdotes nostros, &
prophetas nostros, & patres nostros, & G
omnem populum tuum à diebus regis As-
sur vsque in diem hanc. * Et tu iustus es in 33
omnibus, quæ venerunt super nos: quia
veritatem fecisti, nos autem impiè egimus.
* Reges nostri, principes nostri, sacerdotes 34
nostri, & patres nostri, non fecerunt legem
tuam, & non attenderunt mandata tua, &
testimonia tua quæ testificatus es in eis. * Et 35

ipsi in regnis suis, & in bonitate tua multa,
quam dederas eis, & in terra latissima &
pingui, quam tradideras in conspectu eo-
rum, non seruierunt tibi, nec reuersi sunt à
studiis suis pessimis. * Ecce nos ipsi hodie ser- 36
ui sumus: & terra, quam dedisti patribus
nostris vt comederent panem eius, & quæ
bona sunt eius, & nos ipsi serui sumus in
ea. * Et fruges eius multiplicantur regi- 37
bus, quos posuisti super nos propter pec-
cata nostra, & corporibus nostris domi-
nantur, & iumentis nostris secundùm vo-
luntatem suam, & in tribulatione magna
sumus. * Super omnibus ergo his nos ipsi 38
percutimus fœdus, & scribimus, & si-
gnant principes nostri, Leuitæ nostri, &
Sacerdotes nostri.

CAP. X.

SIgnatores autem fuerunt, Nehemias, 1
Athersatha filius Hachelai, & Sedecias, A
* Saraias, Azarias, Ieremias, * Pheshur, A- 2
marias, Melchias, * Hattus, Sebenia, Mel- 3
luch, * Harem, Merimuth, Obdias, * Da- 4
niel, Genthon, Baruch, * Mosollam, 5
Abia, Miamin, * Maazia, Belgai, Semeia: 6
hi sacerdotes. * Porrò Leuitæ, Iosue filius 7
Azaniæ, Bennui de filiis Henadad, Cedmi- 8
hel, * & fratres eorum, Sebenia, Odaia, 9
Celita, Phalaia, Hanan, * Micha, Rohob, 10
Hasebia, * Zachur, Serebia, Sabania, * Odaia, 11
Bani, Baninu. 12
* Capita populi, Pharos, Phahathmoab, 13
Aelam, Zethu, Bani, * Bonni, Azgad, Be- 14
bai, * Adonia, Begoai, Adin, * Ater, Heze- 15
cia, Azur, * Odaia, Hasum, Besai, * Hareph, 16
Anathoth, Nebai, * Megphias, Mosollam, 17
Hazir, * Mesizabel, Sadoc, Ieddua, * Phel- 18
tia, Hanan, Anaia, * Osee, Hanania, Ha- 19
sub, * Alohes, Phalea, Sobec, * Rehum, 20
Hasebna, Maasia, * Echaia, Hanan, Anan, 21
* Melluch, Haran, Baana: * & reliqui de 22
populo, Sacerdotes, Leuitæ, ianitores, & 23
cantores, Nathinæi, & omnes qui se sepa- 24
rauerunt de populis terrarum ad legem 25
Dei, vxores eorum, filij eorum, & filiæ eo- 26
rum, * omnes qui poterant sapere spon- 27
dentes pro fratribus suis, optimates eo- 28
rum, & qui veniebant ad pollicendum, & B
iurandum vt ambularent in lege Dei, quam
dederat in manu Moysi serui Dei, vt fa-
cerent & custodirent vniuersa mandata
Domini Dei nostri, & iudicia eius & cere- 29
monias eius, * & vt non daremus filias no- 30
stras populo terræ, & filias eorum non ac-
ciperemus filiis nostris. * Populi quoque 31

terræ, qui important venalia, & omnia ad vsum, per diem sabbati vt vendant, non accipiemus ab eis in sabbato & in die sanctificato. Et dimittemus annũ septimum, & exactionem vniuersæ manus. *Et statuemus super nos præcepta, vt demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri, *ad panes propositionis, & ad sacrificium sempiternum, & in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in sollemnitatibus, & in sanctificatis, & pro peccato: vt exoretur pro Israel, & in omnem vsum domus Dei nostri. * Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter Sacerdotes, & Leuitas, & populum, vt inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, à temporibus anni vsque ad annum: vt arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi: * & vt afferremus primogenita terræ nostræ, & primitiua vniuersi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini. *& primitiua filiorum nostrorum, & pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, & primitiua boum nostrorum, & ouium nostrarum, vt offerrentur in domo Dei nostri, Sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri: * & primitias ciborum nostrorum, & libaminum nostrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque & olei afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, & decimam partem terræ nostræ Leuitis. Ipsi Leuitæ decimas accipient ex omnibus ciuitatibus operum nostrorum. * Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Leuitis in decimis Leuitarum, & Leuitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri. *Ad gazophylacium enim deportabunt filij Israel, & filij Leui primitias frumenti, vini, & olei: & ibi erunt vasa sanctificata, & Sacerdotes, & cantores, & ianitores, & ministri, & non dimittemus domum Dei nostri.

CAP. XI.

HAbitauerunt autem principes populi in Ierusalem: reliqua verò plebs misit sortem, vt tollerent vnam partem de decem qui habitaturi essent in Ierusalem ciuitate sancta, nouem verò partes in ciuitatibus. * Benedixit autem populus omnibus viris qui sponte se obtulerant vt habitarent in Ierusalem. * Hi sunt itaque principes prouinciæ qui habitauerunt in Ierusalem, & in ciuitatibus Iuda. Habitauit autem vnusquisque in possessione sua, in vrbibus suis, Israel, Sacerdotes, Leuitæ, Nathinæi, & filij seruorum Salomonis. * Et in Ierusalem habitauerunt de filiis Iuda, & de filiis Beniamin: de filiis Iuda, Athaias filius Aziam, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij Saphatiæ, filij Malaleel: de filijs Phares, * Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis: * omnes hi filij Phares, qui habitauerunt in Ierusalem, quadringenti sexagintaocto viri fortes. *Hi sunt autem filij Beniamin: Sellum filius Mosollam, filius Ioed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia, * & post eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto, *& Ioel filius Zechri præpositus eorum, & Iudas filius Senua super ciuitatem secundus. *Et de sacerdotibus, Idaia filius Ioarib, Iachin, *Saraia filius Helciæ, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps domus Dei, *& fratres eorum facientes opera templi: octingenti vigintiduo. Et Adaia filius Ieroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius Phashur, filius Melchiæ, * & fratres eius principes patrum: ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer, * & fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, & præpositus eorum Zabdiel filius potentium. * Et de Leuitis Semeia filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius Boni, * & Sabathai & Iozabed, super omnia opera, quæ erant forinsecus in domo Dei, à principibus Leuitarum. * Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph princeps ad laudandum, & ad confitendum in oratione, & Becbecia secundus de fratribus eius, & Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithum: * omnes Leuitæ in ciuitate sancta ducenti octogintaquattuor. *Et ianitores, Accub, Telmon, & fratres eorum, qui custodiebant ostia: cẽtum septuagintaduo. *Et reliqui ex Israel Sacerdotes & Leuitæ in vniuersis ciuitatibus Iuda, vnusquisque in possessione sua. * Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, & Siaha, & Gaspha de Nathinæis. *Et episcopus Leuitarum in Ierusalem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filijs Asaph, cantores in ministerio domus Dei. * Præceptum quippe regis super eos erat, & ordo in cantoribus per dies singulos, * & Phathahia

filius Mesezebel, de filiis Zara filij Iuda in manu regis, iuxta omne verbum populi, *& in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Iuda habitauerunt in Cariatharbe & in filiabus eius: & in Dibon, & in filiabus eius: & in Cabseel, & in viculis eius, * & in Iesue, & in Molada, & in Bethphaleth, * & in Hasersual, & in Bersabee, & in filiabus eius, * & in Siceleg, & in Mochona, & in filiabus eius, * & in Remmon, & in Saraa, & in Ierimuth, * Zanoa, Odollam, & in villis earum, Lachis & regionibus eius, & Azeca, & filiabus eius. Et manserunt in Bersabee vsque ad vallem Ennom. * Filij autem Beniamin, à Geba, Mechmas, & Hai, & Bethel & filiabus eius: * Anathoth, Nob, Anania, * Asor, Rama, Gethaim, * Hadid, Seboim, & Neballat, Lod * & Ono valle artificum. * Et de Leuitis portiones Iudæ & Beniamin.

CAP. XII.

HI sunt autem Sacerdotes & Leuitæ, qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, & Iosue: Saraia, Ieremias, Esdras, * Amaria, Melluch, Hattus, * Sebenias, Rheum, Merimuth, * Addo, Genthon, Abia, * Miamin, Madia, Belga, * Semeia, & Iojarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, * Idaia. Isti principes Sacerdotum, & fratres eorum in diebus Iosue. * Porrò Leuitæ, Iesua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Iuda, Mathanias, super hymnos ipsi & fratres eorum: * & Becbecia atque Hanni, & fratres eorũ vnusquisque in officio suo. * Iosue autem genuit Ioacim, & Ioacim genuit Eliasib, & Eliasib genuit Ioiada, * & Ioiada genuit Ionathan, & Ionathan genuit Ieddoa. * In diebus autem Ioacim erant Sacerdotes & principes familiarum: Saraiæ, Maraia: Ieremiæ, Hanania: * Esdræ, Mosollam: Amariæ, Iohanan: * Milicho, Ionathan, Sebeniæ, Iosephi: * Haram, Edna: Maraioth, Helci: * Adaiæ, Zacharia, Genthon, Mosollam: * Abiæ, Zechri, Miamin & Moadiæ, Phelti: * Belgę, Sammua: Semaiæ, Ionathan, * Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi: * Sellai, Celai: Amoc, Heber: * Helciæ, Hasebia: Idaiæ, Nathanael. * Leuitæ in diebus Eliasib, & Ioiada, & Iohanan, & Ieddoa scripti principes familiarum, & Sacerdotes in regno Darij Persæ. * Filij Leui principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, & vsque ad dies Ionathan, filij Eliasib. * Et principes Leuitarum, Hasebia, Serebia, & Iosue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices suas, vt laudarent & confiterentur iuxta præceptum Dauid viri Dei, & obseruarent æquè per ordinem. * Mathania, & Becbecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub custodes portarum & vestibulorum ante portas. * Hi in diebus Ioacim filij Iosue, filij Iosedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Esdræ sacerdotis scribæque. * In dedicatione autem muri Ierusalem requisierunt Leuitas de omnibus locis suis vt adducerent eos in Ierusalem, & facerent dedicationem & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, psalteriis, & citharis. * Congregati sunt autem filij cantorum de campestribus circa Ierusalem, & de villis Nethuphati, * & de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azmaueth: quoniam villas ædificauerunt sibi cantores in circuitu Ierusalem. * Et mundati sunt Sacerdotes & Leuitæ, & mundauerunt populum, & portas, & murum. * Ascendere autem feci principes Iuda super murum, & statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinij. * Et iuit post eos Osaias, & media pars principum Iuda, * & Azarias, Esdras, & Mosollam, Iudas, & Beniamin, & Semeia, & Ieremias. * Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Ionathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph, * & fratres eius Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Iudas, & Hanani, in vasis cantici Dauid viri Dei: & Esdras scriba ante eos in porta Fontis. * Et contra eos ascenderunt in gradibus ciuitatis Dauid in ascensu muri super domum Dauid, & vsque ad portam Aquarum ad Orientem. * Et chorus secundus gratias referentium ibat ex aduerso, & ego post eum, & media pars populi super murum & super turrim furnorum, & vsque ad murum latissimum, * & super portam Ephraim, & super portam antiquam, & super portam piscium & turrim Hananeel, & turrim Emath, & vsque ad portam gregis: & steterunt in porta custodiæ, * steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magistratuum mecum. * Et Sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis, * & Maasia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanan, & Melchia, & Aelam, & Ezer. Et clarè cecinerunt cantores, & Iezraia præpositus: * & immolauerunt in die illa victimas magnas, & lætati sunt: Deus enim lęti-

ficauerat eos lætitia magna : sed & vxores eorum & liberi gauisi sunt, & audita est lætitia Ierusalem procul. *Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina,& ad primitias, & ad decimas, vt introferrent per eos principes ciuitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes & Leuitas: quia lætificatus est Iuda in Sacerdotibus & Leuitis astantibus. *Et custodierunt obseruationem Dei sui,& obseruationem expiationis , & cantores, & ianitores iuxta præceptum Dauid , & Salomonis filij eius, * quia in diebus Dauid & Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium , & confitentium Deo. * Et omnis Israel,in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ dabant partes cantoribus & ianitoribus per dies singulos , & sanctificabant Leuitas, & Leuitæ sanctificabant filios Aaron.

CAP. XIII.

IN die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo:& inuentum est scriptum in eo,quòd non debeant introire Ammonites & Moabites in ecclesiam Dei vsque in æternum : *eo quòd non occurrerint filiis Israel cum pane & aqua : & conduxerint aduersum eos Balaam,ad maledicendum eis : & conuertit Deus noster maledictionem in benedictionem. * Factum est autem,cùm audissent legem,separauerunt omnem alienigenam ab Israel.*Et super hoc erat Eliasib sacerdos , qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri , & proximus Tobiæ. * Fecit ergo sibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera,& thus,& vasa,& decimam frumenti,vini, & olei, partes Leuitarum,& cantorum,& ianitorum, & primitias sacerdotales. * In omnibus autem his non fui in Ierusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem , & in fine dierum rogaui regem.*Et veni in Ierusalem,& intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiæ vt faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. *Et malum mihi visum est valde.Et proieci vasa domus Tobiæ foras de gazophylacio: * præcepique & emundauerunt gazophylacia: & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium,& thus. * Et cognoui quòd partes Leuitarum non fuissent datæ : & fugisset vnusquisque in regionem suam de Leuitis, & cantoribus,& de his , qui ministrabant: * & egi causam aduersus magistratus,& dixi: Quare dereliquimus domum Dei ? Et congregaui eos , & feci stare in stationibus suis. *Et omnis Iuda apportabat decimam frumenti,vini,& olei in horrea. * Et constituimus super horrea Selemiam Sacerdotem,& Sadoc scribam, & Phadaiam de Leuitis,& iuxta eos Hanan filium Zachur,filium Mathaniæ:quoniam fideles comprobati sunt , & ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum. * Memento mei Deus meus pro hoc,&ne deleas miserationes meas,quas feci in domo Dei mei,&in ceremoniis eius. * In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato,portantes aceruos, & onerantes super asinos vinum,& vuas , & ficus , & omne onus, & inferentes in Ierusalem die sabbati. Et contestatus sum vt in die qua vendere liceret,venderent.*Et Tyrij habitauerunt in ea inferentes pisces,& omnia venalia:& vendebant in sabbatis filiis Iuda in Ierusalem: * & obiurgaui optimates Iuda,& dixi eis : Quæ est hæc res mala,quam vos facitis , & profanatis diem Sabbati? *Numquid non hęc fecerunt patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc,& super ciuitatem hanc?Et vos additis iracundiam super Israel violando Sabbatum. * Factum est autem, cùm quieuissent portæ Ierusalem in die Sabbati,dixi: & clausserunt ianuas,& præcepi vt non aperirent eas vsque post Sabbatum: & de pueris meis constitui super portas vt nullus inferret onus in die Sabbati. * Et mansserunt negotiatores, & vendentes vniuersa venalia foris Ierusalem semel & bis. *Et contestatus sum eos,& dixi eis : Quare manetis ex aduerso muri? si secundò hoc feceritis,manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato. * Dixi quoque Leuitis vt mundarentur, & venirent ad custodiendas portas,& sanctificandam diē Sabbati : & pro hoc ergo memento mei Deus meus , & parce mihi secundùm multitudinem miserationū tuarum.*Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas,& Moabitidas. * Et filij eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè , & loquebantur iuxta linguam populi,& populi.*Et obiurgaui eos,& maledixi. Et cecîdi ex eis viros , & decaluaui eos, & adiuraui in Deo, vt non darent filias suas filiis eorum , & non acciperent de filiabus eorum filiis suis, & sibimetipsis,dicens: *"Numquid non in huiusce modi re peccauit Salomon rex Israel ? & certè in gentibus multis non

erat

erat rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super omnem Israel: "& ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. * Nũquid & nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc vt præuaricemur in Deo nostro, & ducamus vxores peregrinas? * De filijs autem Ioiada filij Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugai à me. * Recordare Domine Deus meus aduersum eos, qui polluunt sacerdotium, iusq; Sacerdotale & Leuiticum. *Igitur mundaui eos ab omnibus alienigenis, & constitui ordines Sacerdotum & Leuitarum, vnumquemque in ministerio suo: * & in oblatione lignorum in temporibus constitutis, & in primitiuis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIAE.

CAPVT PRIMVM.

TOBIAS ex tribu & ciuitate Nephthali (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post viam, quæ ducit ad Occidentem, in sinistro habens ciuitatem Sephet) * " cùm captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captiuitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, * ita vt omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erant ex eius genere, impertiret. *Cumq; esset iunior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere. *Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, " quos Ieroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, * sed pergebat in Ierusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiua sua, & decimas suas fideliter offerens, * ita vt in tertio anno proselytis & aduenis ministraret omnem decimationem. * Hæc & his similia secundùm legem Dei puerulus obseruabat. *Cùm verò factus esset vir, accepit vxorem Annam de tribu sua, genuitq́ue ex ea filium, nomen suum imponens ei, * quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. *Igitur, cùm per captiuitatem deuenisset cum vxore sua, & filio in ciuitatem Niniuen cum omni tribu sua, (* cùm omnes ederent ex cibis Gentilium) iste custodiuit animam suam, & numquam contaminatus est in escis eorum. * Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis, * & dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluisset. * Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captiuitate, & monita salutis dabat eis. *Cùm autem venisset in Rages ciuitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuisset decem talenta argenti: * & cùm in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. * Post multum verò temporis, mortuo Salmanasar rege, cùm regnaret Sennacherib filius eius pro eo, & filios Israel exosos haberet in conspectu suo: * Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, diuidebatq́ue vnicuique, prout poterat, de facultatibus suis: * esurientes alebat, nudisq́ue vestimenta præbebat, & mortuis atque occisis sepulturam solicitus exhibebat. * " Denique cùm reuersus esset rex Sennacherib fugiens à Iudæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, & iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. *At vbi nunciatum est regi, iussit eum occidi, & tulit omnem substantiam eius. * Tobias verò cum filio suo, & cum vxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum. * " Post dies verò quadraginta quinque occiderunt regem filij ipsius, * & reuersus est Tobias in domum suam, omnisq́ue facultas eius restituta est ei.

CAP. II.

POst hæc verò, cùm esset dies festus Domini, & factum esset prãdium bonum in domo Tobiæ, *dixit filio suo: Vade, & adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, vt epulentur nobiscum. *Cumq; abiisset, reuersus nunciauit ei, vnum ex filiis Israel iugulatum iacere in platea. Statimq́ue exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, ieiunus peruenit ad corpus: *tol-

lensq́ue

"3.Reg.11. 4.

"4.Reg.17. 23. & 18. 9

"3.Reg.12. 28

"4.Reg.19. Isa.37. g.38 2.Mach.8. e.19 2.Par.32. e.21

lenſque illud portauit ad domum ſuam occultè, vt dum ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum. *Cumq; occultaſſet corpus, manducauit panem cum luctu & tremore, *memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus "per Amos prophetam: Dies feſti veſtri conuertentur in lamentationem & luctum. *Cùm verò ſol occubuiſſet, abijt, & ſepeliuit eum. *Arguebant autem eum omnes proximi eius, dicentes: Iam huius rei cauſa interfici iuſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterum ſepelis mortuos? *"Sed Tobias plus timens Deum, quàm regem, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea. *Contigit autem vt quadam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum ſuam, iactaſſet ſe iuxta parietem, & obdormiſſet, * & ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos eius, fieretq; cæcus. *Hanc autem tentationem ideo permiſit Dominus euenire illi, vt poſteris daretur exemplum patientiæ eius, ſicut & ſancti Iob. *Nam cùm ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata eius cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cęcitatis euenerit ei, *ſed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ. *Nam ſicut beato Iob inſultabant reges, ita iſti parentes & cognati eius irridebant vitam eius, dicẽtes: *Vbi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? *Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui: * quoniam filij ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mutant ab eo. * Anna verò vxor eius ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum ſuarum victum, quem conſequi poterat, deferebat. *Vnde factum eſt, vt hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi: *Cuius cùm vocem balantis vir eius audiſſet, dixit: "Videte, ne fortè furtiuus ſit, reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. *"Ad hęc vxor eius irata reſpondit: Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt. *Atque his & aliis huiuſcemodi verbis exprobrabat ei.

\Amos 8. c.10
1.Mach.1. d.14
\Sup. 1. d 23
Deut. 22. c.1
Iob 2. c.9

CAP. III.

TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lacrymis, *dicens: Iuſtus es Domine, & omnia iudicia tua iuſta ſunt, & omnes viæ tuæ, miſericordia, & veritas, & iudicium. * Et nunc Domine memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum. *"Quoniam non obediuimus præceptis tuis, ideo traditi ſumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperium omnibus nationibus, in quibus diſperſiſti nos. * Et nunc Domine magna iudicia tua, quia non egimus ſecundùm præcepta tua, & non ambulauimus ſinceriter coram te. * Et nunc Domine ſecundùm voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum: expedit enim mihi mori magis quàm viuere. *Eadem itaque die contigit vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum, & ipſa audiret improperium ab vna ex ancillis patris ſui, * quoniam tradita fuerat ſeptem viris, & dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos, mox vt ingreſſi fuiſſent ad eam. *Ergo cùm pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium, aut filiã ſuper terram, interfectrix virorum tuorum. *Numquid & occidere me vis, ſicut iam occidiſti ſeptẽ viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducauit, neq; bibit: * ſed in oratione perſiſtens cum lacrymis deprecabatur Deum, vt ab iſto improperio liberaret eam. *Factum eſt autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum, *dixit: Benedictum eſt nomen tuum Deus patrum noſtrorum: qui cùm iratus fueris, miſericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui inuocant te. * Ad te Domine faciem meam conuerto, ad te oculos meos dirigo. * Peto Domine vt de vinculo improperij huius abſoluas me, aut certè deſuper terram eripias me. *Tu ſcis Domine, quia numquã concupiui virum, & mundam ſeruaui animam meã ab omni concupiſcentia. *Numquam cum ludentibus miſcui me: neque cũ his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui. *Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea conſenſi ſuſcipere. *Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forſitan me non fuerunt digni: quia forſitan viro alij conſeruaſti me. * Non eſt enim in hominis poteſtate conſilium tuum. *Hoc autẽ pro certo habet omnis, qui te colit, quòd vita eius, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi autẽ in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in correptione fuerit, ad miſericor-

diam

diam tuam venire licebit. *Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis. *Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in sæcula. * In illo tempore exaudita sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei: *& missus est Angelus Domini sanctus Raphael, vt curaret eos ambos, quorum vno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

CAP. IIII.

IGitur cùm Tobias putaret orationem suam exaudiri vt mori potuisset, vocauit ad se Tobiam filium suum, *dixitq; ei: "Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi fundamentum construe. * Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: "& honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: *memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in vtero suo. * Cùm autem & ipsa compleuerit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me. * Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & caue ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri. *"Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet vt nec à te auertatur facies Domini. *Quo modo potueris, ita esto misericors. * Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. *Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. *"quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. * Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. * "Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam numquam patiaris crimen scire. * Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: " in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. *"Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, & merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat. *"Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. *"Panē tuum cum esurientibus & egenis comede, & de vestimētis tuis nudos tege. *Panem tuum, & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus. * consilium semper à sapiente perquire. * Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. * Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo, in Rages ciuitate Medorum, & chirographū eius apud me habeo: * & ideo perquire quo modo ad eum peruenias, & recipias ab eo suprà memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum. *Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed "multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.

"Rom. 8. d. 17

CAP. V.

TVnc respondit Tobias patri suo, & dixit: Omnia quæcumque præcepisti mihi faciam pater. *Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. ille me nescit, & ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognoui. * Tunc pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet. *Sed perge nūc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salua mercede sua: vt, dum adhuc viuo, recipias eam. *Tunc egressus Tobias, inuenit iuuenem splendidum, stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. * Et ignorans quòd Angelus Dei esset, salutauit eum, & dixit: Vnde te habemus bone iuuenis? *At ille respōdit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum? * Cui respondit: Noui: & omnia itinera eius frequenter ambulaui, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages ciuitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis. *Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec hæc ipsa nunciem patri meo. * Tunc ingressus Tobias, indicauit vniuersa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogauit vt introiret ad eum. * Ingressus itaque salutauit eum, & dixit: Gaudium tibi sit semper. *Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumē cęli non video? *Cui ait iuuenis: Forti animo esto, in proximo est vt à Deo cureris. * Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages ciuitatem Medorum? & cùm redieris, restituam tibi mercedem tuam. * Et dixit ei Angelus: Ego ducam & reducam eum ad te. *Cui Tobias respondit: Ro-

go te,

go te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu? * Cui Raphael angelus dixit: Genus quæris mercenarij, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat? *Sed ne fortè solicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni filius. * Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quòd voluerim cognoscere genus tuum. * Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, & sanum tibi reducam filium tuum. * Respondens autem Tobias, ait: Bene ambuletis, & sit Deus in itinere vestro, & Angelus eius comitetur vobiscum. * Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo & matri suæ, & ambulauerunt ambo simul. * ‖ Cumque profecti essent, cœpit mater eius flere, & dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti à nobis. *Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum. * Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, vt diuitias computaremus hoc, quòd videbamus filium nostrum. * Dixitque ei Tobias: Noli flere, saluus perueniet filius noster, & saluus reuertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum. * Credo enim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei, & bene disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita vt cum gaudio reuertatur ad nos. * Ad hanc vocem cessauit mater eius flere, & tacuit.

Inf. 10. 4

CAP. VI.

PRofectus est autem Tobias, & canis sequutus est eũ, & mansit prima mansione iuxta fluuium Tigris. * Et exiuit vt lauaret pedes suos, & ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum. * Quem expauescens Tobias clamauit voce magna, dicens: Domine, inuadit me. *Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam eius, & trahe eum ad te. Quod cùm fecisset, attraxit eum in siccum, & palpitare cœpit ante pedes eius. *Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, & cor eius, & fel, & iecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta vtiliter. * Quod cùm fecisset, assauit carnes eius, & secum tulerunt in via: cetera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque perueniret in Rages ciuitatem Medorum. *Tũc interrogauit Tobias Angelum, & dixit ei: Obsecro te Azaria frater, vt dicas mihi quod remedium habebunt ista, quæ de pisce seruare iussisti? *Et respondens Angelus, dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltrà non accedat ad eos. * Et fel valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur. * Et dixit ei Tobias: Vbi vis vt maneamus? * Respondensque Angelus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam vllam habet aliam præter eam. * ‖ Tibi debetur omnis substantia eius, & oportet eam te accipere coniugem. * Pete ergo eam à patre eius, & dabit tibi eam in vxorem. *Tunc respondit Tobias, & dixit: Audio quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audiui, quia dæmonium occidit illos. * Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eueniant: & cùm sim vnicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos. *Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus præualere potest dęmonium. *Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum à se, & à sua mente excludant, & suę libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatẽ dęmonium super eos. *Tu autẽ cùm acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. *Ipsa autem nocte, incenso iecore piscis, fugabitur dæmonium. * Secunda verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admittêris. * Tertia autem nocte, benedictionem consequêris, vt filij ex vobis procreentur incolumes. *Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, vt in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAP. VII.

INgressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos Raguel cum gaudio. * Intuensq; Tobiam Raguel, dixit Annæ vxori suæ: Quàm similis est iuuenis iste consobrino meo! *Et cùm hęc dixisset, ait: Vnde estis iuuenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captiuitate Niniue. *Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Nouimus. *Cumq; multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est. * Et misit se Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum, & plorans supra collum eius, * dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius es. *Et Anna vxor eius, & Sara

ipſorum filia lacrymatæ ſunt. * Poſtquam autem locuti ſunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari conuiuium. Cumque hortaretur eos diſcumbere ad prandium, * Tobias dixit: Hîc ego hodie non manducabo neque bibam, niſi prius petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam. * Quo audito verbo Raguel, expauit, ſciens quid euenerit illis ſeptem viris, qui ingreſſi ſunt ad eam: & timere cœpit ne fortè & huic ſimiliter contingeret: & cùm nutaret, & non daret petẽti vllum reſponſum, * dixit ei Angelus: Noli timere dare eam iſti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua: propterea alius non potuit habere illam. * Tunc dixit Raguel: Non dubito quòd Deus preces & lacrymas meas in conſpectu ſuo admiſerit. * Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad me, vt iſta coniungeretur cognationi ſuæ ſecundum legem Moyſi: & nũc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam. * Et apprehendens dexteram filiæ ſuæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob vobiſcum ſit, & ipſe coniungat vos, impleatque benedictionem ſuam in vobis. * Et accepta charta, fecerunt conſcriptionẽ coniugij. * Et poſt hæc epulati ſunt, benedicentes Deum. * Vocauitq; Raguel ad ſe Annam vxorem ſuam, & præcepit ei vt præpararet alterum cubiculum. * Et introduxit illuc Saram filiam ſuam, & lacrymata eſt. * Dixítque ei: Forti animo eſto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpeſſa es.

9 10 11 C 12 12 13 * 14 14 15 D 15 16 17 18 19 20 1 2 A 3 4 B 5 6 7

CAP. VIII.

POſtquam verò cœnauerunt, introduxerunt iuuenem ad eam. * Recordatus itaque Tobias ſermonum Angeli, protulit de caſſidili ſuo partẽ iecoris, poſuítq; eam ſuper carbones viuos. * Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religauit illud in deſerto ſuperioris Ægypti. * Tunc hortatus eſt virginem Tobias, dixítque ei: Sara, exurge, & deprecemur eum hodie, & cras, & ſecundum cras: quia his tribus noctibus Deo iungimur: tertia autem trãſacta nocte, in noſtro erimus coniugio. * filij quippe ſanctorum ſumus, & non poſſumus ita coniungi ſicut gentes, quæ ignorant Deum. * Surgentes autem pariter, inſtanter orabant ambo ſimul, vt ſanitas daretur eis. * Dixítque Tobias: Domine Deus patrum noſtrorum, benedicant te cæli & terræ, mareque & fontes, & flumina & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis ſunt. * \"Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſtíque ei adiutorium Heuam. * Et nunc Domine tu ſcis, quia non luxurię cauſa accipio ſororem meam coniugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculorum. * Dixit quoque Sara: Miſerere nobis Domine, miſerere nobis, & conſeneſcamus ambo pariter ſani. * Et factum eſt circa pullorum cantum, accerſiri iuſſit Raguel ſeruos ſuos, & abierunt cum eo pariter vt foderent ſepulchrum. * Dicebat enim: Ne forte ſimili modo euenerit ei, quo & ceteris illis ſeptem viris, qui ſunt ingreſſi ad eam. * Cumq; paraſſent foſſam, reuerſus Raguel ad vxorem ſuam, dixit ei: * Mitte vnam ex ancillis tuis, & videat ſi mortuus eſt, vt ſepeliam eum antequam illuceſcat dies. * At illa miſit vnam ex ancillis ſuis. Quę ingreſſa cubiculum, reperit eos ſaluos & incolumes, ſecũ pariter dormientes. * Et reuerſa, nũciauit bonum nuncium: & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet & Anna vxor eius, * & dixerũt: Benedicimus te Domine Deus Iſrael, quia non contigit quemadmodum putabamus. * Feciſti enim nobiſcum miſericordiam tuam, & excluſiſti à nobis inimicum perſequentem nos. * Miſertus es autem duobus vnicis. Fac eos Domine plenius benedicere te: & ſacrificium tibi laudis tuæ & ſuæ ſanitatis offerre, vt cognoſcat vniuerſitas gentium, quia tu es Deus ſolus in vniuerſa terra. * Statímque præcepit ſeruis ſuis Raguel, vt replerent foſſam, quam fecerant priuſquam eluceſceret. * Vxori autem ſuæ dixit vt inſtrueret conuiuium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria. * Duas quoque pingues vaccas, & quattuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis ſuis, cunctíſq; amicis. * Et adiurauit Raguel Tobiam, vt duas hebdomadas moraretur apud ſe. * De omnibus autem, quæ poſſidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam, vt pars dimidia, quæ ſupererat poſt obitum eorum, Tobiæ dominio deueniret.

8 9 10 11 12 C 13 14 15 16 17 18 19 D 20 21 22 23 24 1 A 2 3

CAP. IX.

TVnc vocauit Tobias Angelum ad ſe, quem quidem hominem exiſtimabat, dixítq; ei: Azaria frater, peto vt auſcultes verba mea: * Si meipſum tradam tibi ſeruum, non ero condignus prouidentiæ tuę. * Tamen obſecro te vt aſſumas tibi animalia ſiue ſeruitia, & vadas ad Gabelum in

\"Gen.2.b.7

\"Num.36. &c

Rages ciuitatem Medorum: reddasque ei chirographum suum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas. * Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies: & si tardauero vna die plus, contristatur anima eius. * Et certè vides quomodo adiurauit me Raguel, cuius adiuramentū spernere non possum. * Tunc Raphael assumens quattuor ex seruis Raguelis, & duos camelos, in Rages ciuitatem Medorū perrexit: & inueniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, & recepit ab eo omnem pecuniam. * Indicauitque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt: fecitq; eum secum venire ad nuptias. * Cumq; ingressus esset domum Raguelis, inuenit Tobiam discumbentē: & exiliens, osculati sunt se inuicem: & fleuit Gabelus, benedixitq; Deum, * & dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, & iusti, & timentis Deum, & eleemosynas facientis: * & dicatur benedictio super vxorem tuam, & super parentes vestros: * & videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, vsque in tertiam & quartā generationem: & sit semen vestrum benedictum à Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum. * Cumq; omnes dixissent, Amen, accesserūt ad conuiuium: sed & cum timore Domini nuptiarum conuiuium exercebant.

CAP. X.

CVm verò moras faceret Tobias, causa nuptiarum, solicitus erat pater eius Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? * Putásne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecuniam? * Cœpit autem contristari nimis ipse & Anna vxor eius cum eo: & cœperunt ambo simul flere: eo quòd die statuto minimè reuerteretur filius eorum ad eos. * Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? * Omnia simul in te vno habentes, te non debuimus dimittere à nobis. * Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. * Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circūspiciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, vt procul videret eum, si fieri posset, venientem. * At verò Raguel dicebat ad generum suum: Mane hîc, & ego mittam nuncium salutis de te ad Tobiam patrem tuum. * Cui Tobias ait: Ego noui quia pater meus & mater mea modo dies computant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis. * Cumq; verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa: & saluū atq; gaudentem dimisit eum à se, * dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, & inueniatis omnia rectè circa parētes vestros, & videant oculi mei filios vestros priusquā moriar. * Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, & dimiserunt ire: * monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

CVmque reuerterentur, peruenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniuen, vndecimo die. * Dixitque Angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum. * Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum coniuge tua, & cum animalibus. * Cumque hoc placuisset vt irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt. * Anna autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, vnde respicere poterat de longinquo. * Et dum ex eodem loco specularetur aduentum eius, vidit à longè, & illicò agnouit venientem filium suum: currensq; nunciauit viro suo, dicens: Ecce venit filius tuus. * Dixitque Raphael ad Tobiam: At vbi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum. * Statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis, quod portas tecum. scias enim quoniam mox aperientur oculi eius, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo gaudebit. * Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via: & quasi nuncius aduenies, blandimento suæ caudæ gaudebat. * Et consurgens cæcus pater eius, cœpit offendens pedibus currere: & data manu puero, occurrit obuiam filio suo. * Et susciplens osculatus est eum cum vxore

sua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.
* Cumq; adorassent Deum, & gratias egissent, considerunt. * Tunc sumens Tobias de felle piscis, liniuit oculos patris sui. * Et sustinuit quasi dimidiam ferè horã: & cœpit albugo ex oculis eius, quasi membrana oui, egredi. * Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius, statimque visum recepit. * Et glorificabant Deum, ipse videlicet, & vxor eius, & omnes qui sciebant eum.
* Dicebatque Tobias: Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, & tu saluasti me: & ecce ego video Tobiam filium meũ. * Ingressa est etiam post septem dies Sara vxor filij eius, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa vxoris: sed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo: * & narrauit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eũ per hominem, qui eum duxerat. * Veneruntque Achior & Nabath consobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus. * Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gauisi sunt.

Cap. XII.

TVnc vocauit ad se Tobias filiũ suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? * Respondens Tobias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? * Me duxit & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, vxorem ipse me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit, meipsum à deuoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? * Sed peto te pater mi, vt roges eum, si fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere. * Et vocantes eum, pater scilicet, & filius, tulerunt eum in partẽ: & rogare cœperunt vt dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere. * Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. * Etenim sacramẽtum regis abscondere bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri honorificum est. * Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere: * quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & vitam æternam. * Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. * Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à vobis occultum sermonem. * Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. * Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te. * Et nunc misit me Dominus vt curarem te, & Saram vxorem filij tui à dæmonio liberarem. * Ego enim sum Raphael Angelus, vnus ex septem, qui astamus ante Dominum. * Cumque hæc audissent, turbati sunt, & trementes ceciderũt super terram in faciem suam. * Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere. * Etenim cùm essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi. * Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, vtor. * Tempus est ergo vt reuertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia eius. * Et cùm hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & vltrà eum videre non potuerunt. * Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narrauerunt omnia mirabilia eius.

Cap. XIII.

APeriens autẽ Tobias senior os suum, benedixit Dominum, & dixit: Magnus es Domine in æternum, & in omnia sæcula regnum tuum: * quoniam tu flagellas & saluas: deducis ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat manũ tuam. * Confitemini Domino filij Israel, & in conspectu gentium laudate eum: * quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, vt vos enarretis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum. * Ipse castigauit nos propter iniquitates nostras: & ipse saluabit nos propter misericordiam suam. * Aspicite ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi: regemque sæculorum exaltate in operibus vestris. * Ego autem in terra captiuitatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. * Conuertimini itaq; peccatores, & facite iustitiam coram Deo, credentes quòd faciat vobiscum misericor-

* Deut. 32. f. 39. 1. Reg. 2. a. 6. Sap. 16. a. 13

diam ſuam. * Ego autem, & anima mea in eo lætabimur.* Benedicite Dominum omnes electi eius: agite dies lætitiæ,& confitemini illi. * Ieruſalem ciuitas Dei,caſtigauit te Dominus in operibus manuum tuarum. * Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum ſæculorum vt reædificet in te tabernaculum ſuum, & reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas in omnia ſæcula ſæculorum. * Luce ſplendida fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te. * Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in ſanctificationē habebunt. * Nomen enim magnum inuocabūt in te. * Maledicti erunt qui contempſerint te: & condemnati erunt omnes qui blaſphemauerint te: benedictique erunt qui ædificauerint te.* Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum. * Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent ſuper pace tua. * Anima mea benedic Dominum, quoniam liberauit Ieruſalem ciuitatē ſuam à cunctis tribulationibus eius, Dominus Deus noſter. * Beatus ero ſi fuerint reliquiæ ſeminis mei ad videndam claritatem Ieruſalem. * Portæ Ieruſalem ex ſapphiro & ſmaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioſo omnis circuitus murorum eius. * Ex lapide candido & mundo omnes plateæ eius ſternentur: & per vicos eius alleluia cantabitur. * Benedictus Dominus, qui exaltauit eam, & ſit regnum eius in ſæcula ſæculorum ſuper eam. Amen.

Iſa.60. 5

Apoc.21. 18

CAP. XIIII.

ET conſummati ſunt ſermones Tobiæ.Et poſtquam illuminatus eſt Tobias,vixit annis quadragintaduobus, & vidit filios nepotum ſuorum. * Completis itaq; annis centum duobus,ſepultus eſt honorificè in Niniue. * Quinquaginta namque & ſex annorum lumen oculorum amiſit, ſexagenarius verò recepit. * Reliquum verò vitæ ſuæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace. * In hora autem mortis ſuæ vocauit ad ſe Tobiam filium ſuum,& ſeptem iuuenes filios eius nepotes ſuos, dixitque eis: * Propè erit interitus Niniue:non enim excidit verbum Domini: & fratres noſtri,qui diſperſi ſunt à terra Iſrael, reuertentur ad eam. * Omnis autem deſerta terra eius replebitur, & domus Dei,quæ in ea incenſa eſt, iterum reædificabitur: ibique reuertentur omnes timentes Deum, * & relinquent gentes idola ſua,& venient in Ieruſalem, & inhabitabūt in ea, *& gaudebūt in ea omnes reges terræ, adorantes regē Iſrael.* Audite ergo filij mei patrem veſtrū: Seruite Domino in veritate, & inquirite vt faciatis quæ placita ſunt illi: * & filiis veſtris mandate vt faciant iuſtitias & eleemoſynas,vt ſint memores Dei,& benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute ſua. * Nunc ergo filij audite me,& nolite manere hîc:ſed quacūque die ſepelieritis matrem veſtram circa me in vno ſepulchro, ex eo dirigite greſſus veſtros vt exeatis hinc: * video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. * Factum eſt autem poſt obitum matris ſuæ, Tobias abſceſſit ex Niniue cum vxore ſua, & filiis,& filiorū filiis, & reuerſus eſt ad ſoceros ſuos. * inuenitq; eos incolumes in ſenectute bona: & curam eorum geſſit, & ipſe clauſit oculos eorum: & omnem hereditatem domus Raguelis ipſe percepit: viditq; quintam generationem, filios filiorum ſuorum. * Et completis annis nonagintanouem in timore Domini, cum gaudio ſepelierunt eum. * Omnis autem cognatio eius,& omnis generatio eius in bona vita, & in ſancta conuerſatione permanſit, ita vt accepti eſſent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

ARPHAXAD itaque, rex Medorum, subiugauerat multas gentes imperio suo, & ipse ædificauit ciuitatem potentissimam, quam appellauit Ecbatanis, * ex lapidibus quadratis & sectis: fecit muros eius in latitudinem cubitorum septuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres verò eius posuit in altitudinem cubitorum centum. * Per quadrum verò earum latus vtrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuitque portas eius in altitudinẽ turrium: * & gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum. * Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Niniue ciuitate magna, pugnauit contra Arphaxad, & obtinuit eum * in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Iadason in campo Erioch regis Elicorum. * Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & cor eius eleuatum est: & misit ad omnes, qui habitabãt in Cilicia, & Damasco, & Libano, * & ad gentes quę sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon, * & ad omnes qui erant in Samaria, & trans flumen Iordanem vsque ad Ierusalem, & omnem terram Iesse quousque perueniatur ad terminos Æthiopiæ. * Ad hos omnes misit nũcios Nabuchodonosor rex Assyriorum: * qui omnes vno animo contradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abiecerunt. * Tunc indignatus Nabuchodonosor rex aduersus omnem terram illam, iurauit per thronum & regnum suum quòd defenderet se de omnibus regionibus his.

CAP. II.

ANno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum vt defenderet se. * Vocauitque omnes maiores natu, omnesq; duces, & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilij sui: * dixitq; cogitationem suam in eo esse, vt omnem terrã suo subiugaret imperio. * Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocauit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ, * & dixit ei: Egredere aduersus omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè, qui contempserũt imperium meum. * Non parcet oculus tuus vlli regno, omnemq; vrbem munitã subiugabis mihi. * Tunc Holofernes vocauit duces, & magistratus virtutis Assyriorum: & dinumerauit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum, & equitum sagittariorum duodecim millia. * Omnemque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiosè, boum quoque armenta, gregesque ouium, quorum non erat numerus. * Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. * Aurum verò, & argentum de domo regis assumpsit multũ nimis. * Et profectus est ipse, & omnis exercitus cum quadrigis, & equitibus, & sagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ. * Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt à sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castella eorum, & obtinuit omnem munitionem. * Effregit autem ciuitatem opinatissimam Melothi, prędauitq; omnes filios Tharsis, & filios Ismael, qui erãt contra faciem deserti, & ad austrum terræ Celon. * Et transiuit Euphraten, & venit in Mesopotamiam: & fregit omnes ciuitates excelsas, quæ erant ibi, à torrente Mambre vsquequo perueniatur ad mare: * & occupauit terminos eius, à Cilicia vsque ad fines Iapheth, qui sunt ad austrum. * Abduxitque omnes filios Madian, & prædauit omnem locupletationem eorum, omnesq; resistentes sibi occidit in ore gladij. * Et post hæc descendit in cãpos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata, omnesq; arbores, & vineas fecit incîdi: * & cecidit timor illius super omnes inhabitãtes terram.

CAP. III.

TVnc miserunt legatos suos vniuersarum vrbium, ac prouinciarum reges ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui

venientes ad Holofernem, dixerunt: * Desinat indignatio tua circa nos: Melius est enim vt viuentes seruiamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm morientes cum interitu nostro ipsi seruitutis nostræ damna patiamur. * Omnis ciuitas nostra, omnisque possessio, omnes montes, & colles, & campi, & armenta boum, gregesq; ouium, & caprarum, equorumque & camelorum, & vniuersæ facultates nostrę, atque familiæ in conspectu tuo sunt: * sint omnia nostra sub lege tua. * Nos, & filij nostri, serui tui sumus. * Veni nobis pacificus dominus, & vtere seruitio nostro, sicut placuerit tibi. * Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, & obtinuit omnem ciuitatem, & omnem inhabitantem terram. * De vniuersis autē vrbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bellum. * Tantusq; metus prouinciis illis incubuit, vt vniuersarum vrbium habitatores principes, & honorati simul cum populis exirēt obuiam venienti, * excipientes eum cum coronis, & lampadibus, ducentes choros in tympanis, & tibiis. * Nec ista tamen facientes, ferocitatem eius pectoris mitigare potuerūt: * nam & ciuitates eorum destruxit, & lucos eorum excîdit. * præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, vt omnes deos terræ exterminaret, videlicet vt ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quę potuissent Holofernis potentia subiugari. * Pertransiens autē Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa, * accepitque ciuitates eorum, & sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit vniuersum exercitum virtutis suæ.

CAP. IIII.

TVnc audientes hæc filij Israel, qui habitabant in Terra Iuda, timuerunt valde à facie eius. * Tremor, & horror inuasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem & templo Domini, quod fecerat ceteris ciuitatibus & templis earum. * Et miserunt in omnem Samariam per circuitum vsque Iericho, & præoccupauerunt omnes vertices montium: * & muris circumdederunt vicos suos, & congregauerunt frumenta in præparationem pugnæ. * Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad vniuersos, qui erant contra Esdrelon, quę est contra faciem cāpi magni iuxta Dothain, & vniuersos, per quos viæ transitus esse poterat, * vt obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Ierusalem, & illic custodirent vbi angustum iter esse poterat inter montes. * Et fecerunt filij Israel secundùm quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim. * Et clamauit omnis populus ad Dominum instantia magna, & humiliauerunt animas suas in ieiuniis, & orationibus, ipsi & mulieres eorum. * Et induerunt se Sacerdotes ciliciis, & infantes prostrauerunt contra faciem tēpli Domini, & altare Domini operuerunt cilicio: * & clamauerunt ad Dominum Deum Israel vnanimiter ne darentur in prædam infantes eorū, & vxores eorum in diuisionem, & ciuitates eorum in exterminium, & sancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium Gentibus. * Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circuiuit omnem Israel, allocutusque est eos, * dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiuniis, & orationibus in conspectu Domini. * "Memores estote Moysi serui Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit: * sic erunt vniuersi hostes Israel: si perseueraueritis in hoc opere, quod cœpistis. * Ad hanc igitur exhortationem eius deprecātes Dominum, permanebant in conspectu Domini, * ita vt etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, prę cincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super capita eorum. * Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, vt visitaret populum suum Israel.

CAP. V.

NVnciatumque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quòd filij Israel præparārēt se ad resistendum, ac montium itinera concluderent, * & furore nimio exarsit in iracundia magna, vocauitq; omnes principes Moab & duces Ammon, * & dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ, & quales, & quantæ sint ciuitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum: * & quare prę omnibus, qui habitant in Oriente, isti contempserunt nos, & non exierunt obuiam nobis vt susciperent nos cum pace? * Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conspectu

tuo de populo isto, qui in montanis habitat, & non egredietur verbum falsum ex ore meo. * Populus iste ex progenie Chaldæorum est. * "hic primùm in Mesopotamia habitauit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in Terra Chaldæorum. * Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, * vnum Deum cæli coluerunt, "qui & præcepit eis vt exirent inde, & habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, "descenderunt in Ægyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, vt dinumerari eorum non posset exercitus. * Cumque grauaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus vrbium suarum in luto & latere subiugasset eos, clamauerunt ad Dominũ suum, & percussit totam Terram Ægypti plagis variis. * "Cumque eiecissent eos Ægyptij à se, & cessasset plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, & ad suum seruitium reuocare, * "fugientibus his Deus cæli mare aperuit, ita vt hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, & isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. * In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, vt non remaneret vel vnus, qui factum posteris nunciaret. * Egressi verò mare rubrum, deserta Sina montis occupauerunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requieuit. * Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt. * Vbicumque ingressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnauit pro eis, & vicit. * Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quãdo recessit à cultu Domini Dei sui. * Quotiescumq; autẽ præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium. * Quotiescumque autem pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi. * Denique Chananæum regem, & Iebusæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Heuęum, & Amorrhæum, & omnes potẽtes in Hesebon prostrauerunt, & terras eorum, & ciuitates eorum ipsi possederunt: * & vsque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem. * Nam & ante hos annos cùm recessissent à via, quam dederat illis Deus, vt ambularent in ea, exterminati sunt præliis à multis nationibus, & plurimi eorum captiui abducti sunt in terram non suam. * Nuper autẽ reuersi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana hæc omnia, & iterum possident Ierusalem, vbi sunt sancta eorum. * Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subiugati erunt sub iugo potentiæ tuæ. * Si verò non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium vniuersæ terræ. * Et factum est, cùm cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: * Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus eius, homines inermes, & sine virtute, & sine peritia artis pugnæ? * Vt ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transuerberabitur: * vt sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

FActum est autem cùm cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior: * Quoniam prophetasti nobis dicens, quòd gens Israel defendatur à Deo suo, vt ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor: * cùm percusserimus eos omnes, sicut hominem vnum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum perditione disperiet: * & probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit vniuersæ terræ: tuncq; gladius militiæ meæ transiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Israel, & non respirabis vltrà, donec extermineris cum illis. * Porrò autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat à te, si verba mea hæc putas impleri non posse. * Vt autem noueris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, vt, dum dignas mei gladij pœnas exceperint, ipse simul vltioni subiaceas. * Tũc Holofernes præcepit seruis suis vt comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderẽt eum in manus filio-

rum Israel. * Et accipientes eum serui Holofernis, profecti sunt per campestria : sed cùm appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularij. * Illi autem diuertentes à latere montis, ligauerunt Achior ad arborem manibus & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt eum, & reuersi sunt ad dominum suum. * Porrò filij Israel descendentes de Bethulia, venerũt ad eum: Quem soluentes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset quòd illum vinctũ Assyrij reliquissent. * In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel. * In medio itaque seniorum, & in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum, * & quemadmodũ ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi: vt, dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior diuersis iubeat interire suppliciis, propter hoc quòd dixisset: Deus cæli defensor eorum est. * "Cumq; Achior vniuersa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione & fletu vnanimes preces suas Domino effuderunt, * dicentes: Domine Deus cæli & terræ, intuere superbiam eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem sanctorum tuorũ attende, & ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes, humilias. * Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior, * dicentes: Deus patrũ nostrorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, vt eorũ magis tu interitum videas. * Cùm verò Dominus Deus noster dederit hanc libertatem seruis suis, sit & tecum Deus in medio nostri: vt sicut placuerit tibi, ita cũ tuis omnibus conuerseris nobiscum. * Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam. * Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto ieiunio refecerũt. * Postea verò conuocatus est omnis populus, & per totam noctem intra ecclesiam orauerunt petentes auxilium à Deo Israel.

Sup. 5. 12

CAP. VII.

HOlofernes autem altera die præcepit exercitibus suis vt ascenderent contra Bethuliam. * Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter pręparationes virorum illorum, quos occupauerat captiuitas, & abducti fuerant de prouinciis & vrbibus vniuersæ iuuentutis. * Omnes parauerunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, & venerunt per crepidinem montis vsque ad apicẽ, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur Belma vsque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon. * Filij autem Israel vt viderunt multitudinem illorum, prostrauerunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, vnanimes orantes vt Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. * Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, & erant custodientes ea tota die & nocte. * Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quòd fons, qui influebat, aquæductum illorum à parte australi extra ciuitatem dirigeret : & incîdi præcepit aquæductum illorum. * Erant tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potiùs quàm ad potandũ. * Sed filij Ammon, & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filij Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, & muniunt illos colles in præcipitio constituti. * Vt ergo sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, vt non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent ciuitatem suam, quam putant in montibus positã superari non posse. * Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram satellitibus eius, & constituit per gyrum cẽtenarios per singulos fontes. * Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita vt non esset intra ciuitatem vnde satiarentur vel vna die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. * Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, iuuenes, & paruuli, omnes simul vna voce * dixerunt: "Iudicet Deus inter nos & te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Assyriis, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. * Et ideo non est qui adiuuet, cùm prosternamur ante oculos eorum in siti, & perditione magna. * Et nunc congregare vniuersos, qui in ciuitate sunt, vt sponte tradamus

tradamus nos omnes populo Holofernis. * Melius est enim vt captiui benedicamus Dominum, viuentes, quàm moriamur, & simus opprobrium omni carni, cùm viderimus vxores nostras, & infantes nostros mori ante oculos nostros. * Contestamur hodie cælum & terram, & Deum patrum nostrorum, qui vlciscitur nos secũdùm peccata nostra, vt iam tradatis ciuitatẽ in manu militiæ Holofernis, & sit finis nostrer breuis in ore gladij, qui longior efficitur in ariditate sitis. * Et cùm hæc dixissent, factus est fletus & vlulatus magnus in ecclesia ab omnibus, & per multas horas vna voce clamauerunt ad Deum, dicentes: *\" Peccauimus cum patribus nostris, iniustè egimus, iniquitatem fecimus. * Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, & noli tradere confitentes te populo, qui ignorat te, * vt non dicant inter Gentes: Vbi est Deus eorum? * Et cùm fatigati his clamoribus, & his fletibus lassati siluissent, * exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit: Æquo animo estote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam. * Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriam nomini suo. * Si autem trãsactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

\" Psal. 105. a. 6

CAP. VIII.

ET factum est, cùm audisset hæc verba Iudith vidua, quæ erat filia Merari, filij Idox, filij Ioseph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iamnor, filij Gedeon, filij Raphaim, filij Achitob, filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeon, filij Ruben: * & vir eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceæ: * instabat enim super alligantes manipulos in campo, & venit æstus super caput eius, & mortuus est in Bethulia ciuitate sua, & sepultus est illic cum patribus suis. * Erat autem Iudith relicta eius vidua iam annis tribus, & mensibus sex. * Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, * & habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, & neomenias, & festa domus Israel. * Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat diuitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum, & gregibus ouium plenas. * Et erat hęc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malũ. * Hæc itaq; cùm audisset quoniam Ozias promisisset quòd transacto quinto die traderet ciuitatem, misit ad presbyteros Chabri, & Charmi. * Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, vt tradat ciuitatem Assyriis si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? * Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? * Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat. * Posuistis vos tempus misericordionis Domini, & in arbitrium vestrum, diem constituistis ei. * Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam eius fusis lacrymis postulemus: * non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracũdiam inflãmabitur. * Et ideo humiliemus illi animas nostras, & in spiritu constituti humiliato, seruientes illi, * dicamus flentes Domino, vt secũdùm voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: vt sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorũ, ita etiam de nostra humilitate gloriemur: * quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorũ, qui dereliquerunt Deum suum, & adorauerunt deos alienos, * pro quo scelere dati sunt in gladium, & in rapinam, & in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum. * Expectemus humiles consolationem eius, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, & humiliabit omnes Gentes, quæcumque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dominus Deus noster. * Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint, quia tentati sunt patres nostri vt probarentur, si verè colerent Deum suum. *\" Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tẽtatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. * Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. * Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam & improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt, *\" exterminati sunt ab exterminatore, & à serpentibus perierunt. * Et nos ergo non vlciscamur nos pro his, quæ patimur,

\" Gen. 22. a. 1

\" 1. Cor. 10. b. 9

* sed reputãtes peccatis nostris hęc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi serui corripimur ad emendationem, & non ad perditionem nostram euenisse credamus. * Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in sermonibus tuis vlla reprehensio. *Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, & timens Deum. *Et dixit illis Iudith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cognoscitis: * ita quod facere disposui, probate si ex Deo est, & orate vt firmum faciat Deus consilium meum. * Stabitis vos ad portam nocte ista, & ego exeam cum abra mea: & orate, vt sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel. * Vos autem nolo vt scrutemini actum meum, & vsque dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. * Et dixit ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, & Dominus sit tecum in vltionem inimicorum nostrorum. Et reuertentes abierunt.

CAP. IX.

QVibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum: & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens: * Domine Deus patris mei Simeon, "qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in confusionem: * & dedisti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captiuitatem: & omnem prædam in diuisionem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum: subueni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ. * Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti: & hoc factum est quod ipse voluisti. * Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia in tua prouidentia posuisti. * "Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es, quando post seruos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equitatu suo, & in multitudine bellatorum. * Sed aspexisti super castra eorum, & tenebræ fatigauerunt eos. * Tenuit pedes eorum abyssus, & aquę operuerunt eos. * Sic fiant & isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, & in curribus suis, & in contis, & in scutis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur, * & nesciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen est tibi. * Erige brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & deiicere gladio suo cornu altaris tui. * Fac Domine, vt gladio proprio eius superbia amputetur: * capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percuties eum ex labiis charitatis meæ. * Da mihi in animo constantiam, vt contemnam illum: & virtutem, vt euertam illum. * "Erit enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus feminæ deiecerit eum. * Non enim in multitudine est virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. * Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem. * Memento Domine testamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, vt domus tua in sanctificatione tua permaneat: * & omnes Gentes agnoscant quia tu es Deus, & non est alius præter te.

CAP. X.

FActum est autem, cùm cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo iacuerat prostrata ad Dominum. * Vocauitque abram suam, & descendens in domum suam, abstulit à se cilicium, & exuit se vestimentis viduitatis suæ, * & lauit corpus suum, & vnxit se myro optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, induítque sandalia pedibus suis, assumpsitq; dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se. * Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliauit, vt incomparabili decore omnium oculis appareret. * Imposuit itaque abræ suæ ascoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caseum, & profecta est. * Cumq; venissent ad portam ciuitatis, inuenerunt expectantem Oziam & presbyteros ciuitatis. * Qui cùm vidissent eam, stupẽtes mirati sunt nimis pulchritudinẽ eius. * Nihil tamen interrogantes eam, dimiserũt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum

Gen. 34 29

Exod. 14 9

rum

rum det tibi gratiam, & omne consilium
tui cordis sua virtute corroboret, vt glorietur super te Ierusalem, & sit nomen tuum
in numero sanctorum & iustorum.* Et dixerunt hi qui illic erant, omnes vna voce:
Fiat, fiat. * Iudith verò orans Dominum,
transiuit per portas ipsa & abra eius. * Factum est autem, cùm descenderet montem,
circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, & tenuerunt eam, dicentes: Vnde venis? aut quo vadis? * Quæ
respondit: Filia sum Hebræorum, ideo ego
fugi à facie eorum, quoniam futurũ agnoui, quòd dentur vobis in deprædationem,
pro eo quòd contemnentes vos, noluerunt
vltrò tradere seipsos vt inuenirent misericordiam in conspectu vestro.* Hac de causa cogitaui mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, vt indicem illi
secreta illorum, & ostendam illi quo aditu
possit obtinere eos, ita vt non cadat vir vnus
de exercitu eius. * Et cùm audissent viri illi
verba eius, considerabant faciem eius, &
erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. * Et
dixerunt ad eam: Conseruasti animã tuam
eo quòd tale reperisti consilium, vt descenderes ad dominum nostrum. * Hoc autem
scias, quoniam cùm steteris in conspectu
eius, bene tibi faciet, & eris gratissima in
corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annunciantes eam.
* Cumque intrasset ante faciem eius, statim
captus est in suis oculis Holofernes.* Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contemnat populum Hebręorum, qui tam decoras mulieres habent, vt non pro his meritò pugnare contra eos debeamus? * Videns
itaque Iudith Holofernem sedentem in conopœo, quod erat ex purpura, & auro, &
smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum:
* & cùm in faciem eius intendisset, adorauit
eum, prosternens se super terram. Et eleuauerunt eam serui Holofernis, iubente
domino suo.

CAP. XI.

TVnc Holofernes dixit ei: Æquo animo esto, & noli pauere in corde tuo:
quoniam ego numquam nocui viro, qui
voluit seruire Nabuchodonosor regi. * Populus autem tuus, si non contempsisset me,
non leuassem lanceam meam super eum.
* Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, & placuit tibi vt venires ad
nos? * Et dixit illi Iudith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba
ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum. * Viuit enim Nabuchodonosor
rex terræ, & viuit virtus eius, quæ est in te
ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines seruiunt illi per te, sed & bestię agri obtemperant illi. * Nunciatur enim animi tui industria vniuersis gentibus, & indicatum est
omni sæculo, quoniam tu solus bonus, &
potens es in omni regno eius, & disciplina
tua omnibus prouinciis prædicatur. * Nec hoc latet, quod locutus est Achior, nec illud
ignoratur, quod ei iusseris euenire. * Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, vt mandauerit per prophetas suos
ad populum, quòd tradat eum pro peccatis
suis. * Et quoniã sciunt se offendisse Deum
suum filij Israel, tremor tuus super ipsos
est. * Insuper etiam fames inuasit eos, & ab
ariditate aquæ iam inter mortuos computantur. * Denique hoc ordinant, vt interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum: * & sancta Domini Dei sui quę præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitauerunt impendere,
& volunt consumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum est quòd in perditionem dabuntur. * Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me Dominus
hæc ipsa nunciare tibi. * Ego enim ancilla
tua Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum, * & dicet
mihi quando eis reddat peccatum suum,
& veniens nunciabo tibi, ita vt ego adducam te per mediam Ierusalem, & habebis
omnem populum Israel, sicut oues, quibus non est pastor, & non latrabit vel vnus
canis contra te: * quoniam hæc mihi dicta
sunt per prouidentiam Dei. * Et quoniam
iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum
nunciare tibi. * Placuerunt autem omnia
verba hęc coram Holoferne, & coram pueris eius, & mirabantur sapientiam eius, &
dicebant alter ad alterum: * Non est talis
mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum. * Et dixit
ad illam Holofernes: Benefecit Deus, qui
misit te ante populum, vt des illum tu in
manibus nostris: * & quoniam bona est
promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus
tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum
nominabitur in vniuersa terra.

CAP.

CAP. XII.

TVnc iussit eam introire vbi repositi erant thesauri eius, & iussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de conuiuio suo. * Cui respondit Iudith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo. * Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? * Et dixit Iudith: Viuit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitaui. Et induxerunt illã serui eius in tabernaculum, quod præceperat. * Et petiit dum introiret, vt daretur ei copia nocte & ante lucẽ egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum. * Et præcepit cubiculariis suis vt sicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum suum, per triduum: * & exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat se in fonte aquæ. * Et vt ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, vt dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. * Et introiens, munda manebat in tabernaculo vsque dum acciperet escam suam in vespere. * Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam seruis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, & suade Hebręam illam vt spontè consentiat habitare mecum. * Fœdum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virum agendo vt immunis ab eo transeat. * Tunc introiuit Vagao ad Iudith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, vt honorificetur ante faciem eius, vt manducet cum eo, & bibat vinum in iucunditate. * Cui Iudith respondit: Quę ego sum, vt contradicã domino meo? * Omne quod erit ante oculos eius bonum & optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimũ omnibus diebus vitæ meæ. * Et surrexit, & ornauit se vestimẽto suo, & ingressa stetit ante faciem eius. * Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia eius. * Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in iucunditate, quoniam inuenisti gratiam coram me. * Et dixit Iudith: Bibam domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis. * Et accepit, & manducauit, & bibit coram ipso ea, quæ parauerat illi ancilla eius. * Et iucundus factus est Holofernes ad eam, bibítque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

CAP. XIII.

VT autem serò factum est, festinauerunt serui illius ad hospitia sua, & concluſit Vagao ostia cubiculi, & abiit. * erant autem omnes fatigati à vino: * eratque Iudith sola in cubiculo. * Porrò Holofernes iacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus. * Dixítq; Iudith puellæ suæ vt staret foris ante cubiculũ, & obseruaret. * Stetítq; Iudith ante lectum, orans cum lacrymis, & labiorum motu in silentio, * dicens: Confirma me Domine Deus Israel, & respice in hac hora ad opera manuum mearum, vt, sicut promisisti, Ierusalem ciuitatem tuam erigas: & hoc quod credens per te posse fieri cogitaui, perficiam. * Et cùm hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, & pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, exoluit. * Cumque euaginasset illum, apprehendit comam capitis eius, & ait: Confirma me Domine Deus in hac hora. * & percussit bis in ceruicem eius, & abscidit caput eius, & abstulit conopœum eius à columnis, & euoluit corpus eius truncum. * Et post pusillum exiuit, & tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, & iussit vt mitteret illud in peram suam. * Et exierunt duæ, secundùm consuetudinem suam, quasi ad orationem, & transierunt castra, & gyrantes vallem, venerunt ad portã ciuitatis. * Et dixit Iudith à longè custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel. * Et factum est, cùm audissent viri vocem eius, vocauerunt presbyteros ciuitatis. * Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo vsque ad maximum: quoniã sperabant eam iam non esse venturam. * Et accendentes luminaria congyrauerũt circa eam vniuersi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent, * dixit Iudith: Laudate Dominum Deum nostrũ, qui non deseruit sperantes in se: * & in me ancilla sua adimpleuit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: & interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. * Et proferens de pera caput Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militię Assyriorum, & ecce conopœum illius, in quo recũbebat in ebrietate sua, vbi per manum feminę percussit illum Dominus Deus noster. * Viuit autem ipse Dominus, quoniam

custo-

custodiuit me Angelus eius & hinc eun- C
tem, & ibi commorantem, & inde huc re-
uertentem, & non permisit me Dominus
ancillam suam coinquinari, sed sine pollu-
tione peccati reuocauit me vobis gauden-
tem in victoria sua, in euasione mea, & in
liberatione vestra. * Confitemini illi om- 21
nes, quoniam bonus, quoniam in sæculum
misericordia eius. * Vniuersi autem ado- 22
rantes Dominum, dixerunt ad eam: Be-
nedixit te Dominus in virtute sua, quia per
te ad nihilum redegit inimicos nostros.
* Porrò Ozias princeps populi Israel, dixit 23
ad eam: Benedicta es tu filia à Domino
Deo excelso præ omnibus mulieribus su-
per terrã. * Benedictus Dominus, qui crea- 24
uit cælum & terram, qui te direxit in vul-
nera capitis principis inimicorum nostro-
rum: * quia hodie nomen tuum ita magni- 25
ficauit, vt non recedat laus tua de ore ho- D
minum, qui memores fuerint virtutis Do-
mini in æternum, pro quibus non peper-
cisti animæ tuæ propter angustias & tribu-
lationem generis tui, sed subueniisti ruinæ
ante conspectum Dei nostri. * Et dixit om- 26
nis populus: Fiat, fiat. * Porrò Achior voca- 27
tus venit, & dixit ei Iudith: Deus Israel, cui
tu testimonium dedisti quòd vlciscatur se
de inimicis suis, ipse caput omnium incre-
dulorum incîdit hac nocte in manu mea.
* Et vt probes quia ita est, ecce caput Holo- 28
fernis, qui in contẽptu superbiæ suæ Deum
Israel contempsit, & tibi interitum mina-
batur, dicens: Cùm captus fuerit populus
Israel, gladio perforari prꝛcipiam latera tua.
* Videns autem Achior caput Holofernis, 29
angustiatus præ pauore, cecidit in faciem
suam super terram, & æstuauit anima eius.
* Postea verò quàm resumpto spiritu re- 30
creatus est, procidit ad pedes eius, & ado-
rauit eam, & dixit: * Benedicta tu à Deo 31
tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam
in omni gente, quæ audierit nomen tuum,
magnificabitur super te Deus Israel.

CAP. XIIII.

DIxit autem Iudith ad omnem popu- 1
lum: Audite me fratres, suspendite A
caput hoc super muros nostros: * Et erit, 2
cùm exierit Sol, accipiat vnusquisque arma
sua, & exite cum impetu, non vt descenda-
tis deorsum, sed quasi impetum facientes.
* Tunc exploratores necesse erit vt fugiant 3
ad principem suum excitandũ ad pugnam.
* Cumque duces eorum cucurrerint ad ta- 4
bernaculum Holofernis, & inuenerint eum
truncum in suo sanguine volutatum, deci- 5
det super eos timor. * Cumque cognoueri- B
tis fugere eos, ite post illos securi, quoniam
Dominus conteret eos sub pedibus vestris.
* Tunc Achior videns virtutem, quam fe- 6
cit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, cre-
didit Deo, & circumcîdit carnem præputij
sui, & appositus est ad populum Israel, &
omnis successio generis eius vsque in ho-
diernum diem. * Mox autem vt ortus est 7
dies, suspenderunt super muros caput Ho-
lofernis, accepitque vnusquisque vir arma
sua, & egressi sunt cum grandi strepitu &
vlulatu. * Quod videntes exploratores, ad 8
tabernaculũ Holofernis cucurrerunt. * Por- 9
rò hi, qui in tabernaculo erant, venientes, &
ante ingressum cubiculi perstrepentes, ex-
citandi gratia, inquietudinem arte molie- C
bantur, vt non ab excitantibus, sed à so-
nantibus Holofernes euigilaret. * Nullus 10
enim audebat cubiculum virtutis Assyrio-
rum pulsando aut intrando aperire. * Sed 11
cùm venissent eius duces ac tribuni, & vni-
uersi maiores exercitus regis Assyriorum,
dixerunt cubiculariis: * Intrate, & excitate 12
illum, quoniam egressi mures de cauernis
suis, ausi sunt prouocare nos ad prælium.
* Tunc ingressus Vagao cubiculum eius, 13
stetit ante cortinam, & plausum fecit ma-
nibus suis: suspicabatur enim illum cum
Iudith dormire. * Sed cùm nullum motum 14
D
iacentis sensu aurium caperet, accessit pro-
ximans ad cortinam, & eleuans eam, vi-
densque cadauer absque capite Holofernis
in suo sanguine tabefactũ iacere super ter-
ram, exclamauit voce magna cum fletu, &
scidit vestimenta sua. * Et ingressus taber- 15
naculum Iudith, non inuenit eam, & exiliit
foras ad populum, * & dixit: Vna mulier 16
Hebræa fecit confusionem in domo regis
Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes
iacet in terra, & caput eius non est in illo.
* Quod cùm audissent principes virtutis 17
Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta
sua, & intolerabilis timor & tremor cecidit
super eos, & turbati sunt animi eorum val-
de. * Et factus est clamor incomparabilis 18
in medio castrorum eorum.

CAP. XV.

CVmque omnis exercitus decollatum 1
Holofernem audisset, fugit mens & A
consilium ab eis, & solo tremore & metu
agitati, fugæ præsidium sumunt, * ita vt 2
nullus loqueretur cum proximo suo, sed
inclinato capite, relictis omnibus, euadere

festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum & semitas collium. * Videntes itaque filij Israel fugientes, secuti sunt illos. Descenderuntque clangentes tubis, & vlulantes post ipsos. * Et quoniam Assyrij non adunati, in fugam ibant præcipites: filij autem Israel vno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos inuenire potuissent. * Misit itaque Ozias nuncios per omnes ciuitates & regiones Israel. * Omnis itaque regio, omnisque vrbs electam iuuentutem armatam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore gladij, quousque peruenirent ad extremitatem finium suorum. * Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam, quam fugientes Assyrij reliquerant, abstulerunt, & onustati sunt valde. * Hi verò, qui victores reuersi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt secum, ita vt non esset numerus in pecoribus, & iumentis, & vniuersis mobilibus eorum, vt à minimo vsque ad maximum omnes diuites fierent de prædationibus eorũ. * Ioacim autem summus pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam cum vniuersis presbyteris suis vt videret Iudith. * Quæ cùm exisset ad illum, benedixerunt eam omnes vna voce, dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri: * quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eo quòd castitatem amaueris, & post virum tuum, alterum nescieris: ideo & manus Domini confortauit te, & ideo eris benedicta in æternum. * Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. * Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum à populo Israel. * Porrò autem vniuersa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Iudith in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, & omni supellectili, & tradita sunt omnia illi à populo. * Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & iuuenibus, in organis, & citharis.

CAP. XVI.

TVnc cantauit canticum hoc Domino Iudith, dicens:

* Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum nouum, exaltate, & inuocate nomen eius.

* Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi.

* Qui posuit castra sua in medio populi sui, vt eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.

* Venit Assur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suæ: cuius multitudo obturauit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

* Dixit se incensurum fines meos, & iuuenes meos occisurum gladio, infantes meos dare in prædã, & virgines in captiuitatem.

* Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus feminæ, & confodit eum.

* Non enim cecidit potens eorum à iuuenibus, nec filij Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Iudith filia Merari in specie faciei suæ dissoluit eum.

* Exuit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israel.

* Vnxit faciem suam vnguento, & colligauit cincinnos suos mitra, accepit stolam nouam ad decipiendum illum.

* Sandalia eius rapuerũt oculos eius, pulchritudo eius captiuam fecit animam eius, amputauit pugione ceruicem eius.

* Horruerunt Persæ constantiam eius, & Medi audaciam eius.

* Tunc vlulauerunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.

* Filij puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prælio à facie Domini Dei mei.

* Hymnum cãtemus Domino, hymnum nouum cantemus Deo nostro.

* Adonai Domine magnus es tu, & præclarus in virtute tua, & quem superare nemo potest.

* Tibi seruiat omnis creatura tua: "quia dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & creata sunt, & nõ est qui resistat voci tuę.

* Montes à fundamentis mouebuntur cum aquis: petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.

* Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

* Væ genti insurgẽti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die iudicij visitabit illos.

* Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sempiternum.

* Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Ierusalem adorare Dominum: & mox vt purificati sunt, obtu-

" Genes. 1. Psal. 32.

lerunt

lerunt omnes holocaustа, & vota, & repromissiones suas. * Porrò Iudith vniuersa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopœum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema obliuionis. * Erat autem populus iucundus secundùm faciem sanctorum, & per tres menses gaudium huius victoriæ celebratum est cum Iudith. * Post dies autem illos vnusquisque rediit in domum suam, & Iudith magna facta est in Bethulia, & præclarior erat vniuersæ terræ Israel. * Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita vt non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir eius. * Erat autem diebus festis procedens cum magna gloria. * Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, & dimisit abram suam liberam, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. * Luxitque illam omnis populus diebus septem. * In omni autem spatio vitæ eius non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem eius annis multis. * Dies autem victoriæ huius festiuitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo tempore vsque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPVT PRIMVM.

IN diebus Assueri, qui regnauit ab India vsque Æthiopiam super centum viginti septem prouincias: * quando sedit in solio regni sui, Susan ciuitas regni eius exordium fuit. * Tertio igitur anno imperij sui fecit grãde conuiuium cunctis principibus, & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & prę fectis prouinciarum coram se, * vt ostenderet diuitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque iactantiam potentiæ suæ, multo tempore, cẽtum videlicet & octoginta diebus. * Cumque implerentur dies conuiuij, inuitauit omnem populum, qui inuentus est in Susan, à maximo vsque ad minimũ: & iussit septem diebus conuiuium præparari in vestibulo horti: & nemoris, quod regio cultu & manu consitum erat. * Et pendebant ex omni parte tentoria aërij coloris, & carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argentei, super pauimentum smaragdino & pario stratũ lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat. * Bibebant autem qui inuitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vasis cibi inferebãtur. Vinum quoque, vt magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur. * Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis vt sumeret vnusquisque quod vellet. * Vasthi quoque regina fecit conuiuium feminarum in palatio, vbi rex Assuerus manere consueuerat. * Itaque die septimo, cùm rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maumam, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu eius ministrabant, * vt introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput eius diademate, vt ostenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde. * Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandauerat, venire contempsit. Vnde iratus rex, & nimio furore succensus, * interrogauit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges, ac iura maiorum: (* erant autem primi & proximi, Charsena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marsana, & Mamuchan, septem duces Persarum, atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi post eum residere soliti erant) * cui sententiæ Vasthi regina subiaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandauerat, facere noluisset. * Respondit que Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solùm regem læsit regina Vasthi, sed & omnes populos, & principes, qui sunt in cunctis prouinciis regis Assueri. * Egredietur enim sermo reginæ ad omnes mulieres, vt contemnant viros suos, & dicãt: Rex Assuerus iussit vt regina Vasthi intraret ad

eum, & illa noluit. * Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum atq; Medorum, paruipendent imperia maritorum: vnde regis iusta est indignatio. * Si tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & scribatur iuxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, vt nequaquam vltrà Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnũ illius, altera, quæ melior est illa, accipiat. * Et hoc in omne (quod latissimum est) prouinciarum tuarum diuulgetur imperium, & cũctæ vxores tam maiorum, quàm minorum deferãt maritis suis honorem. * placuit consilium eius regi, & principibus: fecitq; rex iuxta cõsilium Mamuchan, * & misit epistolas ad vniuersas prouincias regni sui, vt quæque gens audire & legere poterat, diuersis linguis & litteris, esse viros principes ac maiores in domibus suis: & hoc per cunctos populos diuulgari.

CAP. II.

HIs ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus est Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ passa esset: * dixeruntq; pueri regis, ac ministri eius: Quærãtur regi puellæ virgines ac speciosæ, * & mittantur qui considerent per vniuersas prouincias puellas speciosas & virgines: & adducant eas ad ciuitatem Susan, & tradant eas in domum feminarũ sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus & custos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem, & cetera ad vsus necessaria. * Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi: & ita, vt suggesserant, iussit fieri. * Erat vir Iudæus in Susân ciuitate, vocabulo Mardochæus filius Iair, filij Semei, filij Cis, de stirpe Iemini, * qui trãslatus fuerat de Ierusalem eo tempore, quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat, * qui fuit nutritius filiæ fratris sui Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther: & vtrumque parentem amiserat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuisq; patre eius ac matre, Mardocheus sibi eam adoptauit in filiã. * Cumque percrebruisset regis imperium, & iuxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, & Egeo traderentur Eunucho; Esther quoque inter ceteras puellas ei tradita est, vt seruaretur in numero feminarum. * Quæ placuit ei, & inuenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunucho, vt acceleraret mũdum muliebrem, & traderet ei partes suas, & septem puellas speciosissimas de domo regis, & tam ipsam, quàm pedissequas eius ornaret atque excoleret. * Quæ noluit indicare ei populum & patriam suam: Mardochæus enim præceperat ei, vt de hac re omnino reticeret: * qui deambulabat quotidie ante vestibulũ domus, in qua electę virgines seruabantur, curam agens salutis Esther, & scire volẽs quid ei accideret. * Cùm autem veniisset tempus singularum per ordinem puellarum, vt intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrẽ pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, vt sex mensibus oleo vngerentur myrrhino, & aliis sex quibusdam pigmentis & aromatibus vterentur. * Ingredienteq; ad regem, quidquid postulassent ad ornatũ pertinens, accipiebant, & vt eis placuerat, compositæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant. * Et quæ intrauerat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas ædes deducebatur, quæ sub manu Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat: nec habebat potestatem ad regem vltrà redeundi, nisi voluisset rex, & eam venire iussisset ex nomine. * Euoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochæi, quam sibi adoptauerat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæsiuit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, hęc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa & amabilis videbatur. * Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius. * Et adamauit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuitq; gratiam & misericordiam corã eo super omnes mulieres, & posuit diadema regni in capite eius, fecitq; eam regnare in loco Vasthi. * Et iussit conuiuium præparari permagnificum cunctis principibus, & seruis suis pro coniunctione, & nuptiis Esther. Et dedit requiem vniuersis prouinciis, ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. * Cumq; secundò quærerentur virgines & congregarentur, Mardochæus manebat ad ianuam regis: * necdũ prodiderat Esther patriam, & populum suum, iuxta mandatum eius. Quidquid enim ille præcipiebat, obseruabat Esther: & ita cuncta faciebat vt eo tempore solita erat, quo eam paruulam nutriebat. * Eo igitur tempore, quo

Mardo-

Mardochæus ad regis ianuam morabatur,
irati sunt Bagathan, & Thares duo eunu-
chi regis, qui ianitores erant, & in primo
palatij limine præsidebant: volueruntque
insurgere in regem, & occidere eũ. * Quod 22
Mardochæum non latuit, statimque nun-
ciauit reginæ Esther: & illa regi ex nomine
Mardochæi, qui ad se rem detulerat. * Quę- 23
situm est, & inuẽtum: & appensus est vter-
que eorum in patibulo. Mandatumque est
historiis, & annalibus traditũ coram rege.

Cap. iii.

POst hæc rex Assuerus exaltauit Aman 1
filium Amadathi, qui erat de stirpe A
Agag: & posuit solium eius super omnes
principes, quos habebat. * Cunctique serui 2
regis, qui in foribus palatij versabantur, flec-
tebant genua, & adorabãt Aman: sic enim
pręceperat eis imperator. solus Mardochęus
non flectebat genu, neque adorabat eum.
* Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores pa- 3
latij præsidebant: Cur præter ceteros non
obseruas mandatum regis? * Cumque hoc 4
crebriùs dicerent, & ille nollet audire, nun-
ciauerũt Aman, scire cupientes vtrum per-
seueraret in sententia: dixerat enim eis se es-
se Iudæum. * Quod cùm audisset Aman, & 5
experimento probasset quòd Mardochæus
non flecteret sibi genu, nec se adoraret, ira-
tus est valde, * & pro nihilo duxit in vnum 6
Mardochæum mittere manus suas: audie-
rat enim quòd esset gentis Iudææ. magisq;
voluit omnem Iudæorum, qui erant in re-
gno Assueri, perdere nationem. * Mense pri- 7
mo (cuius vocabulum est Nisan) anno duo-
decimo regni Assueri, missa est sors in vr-
nam, quæ Hebraicè dicitur phur, coram
Aman, quo die & quo mense gens Iudæo-
rum deberet interfici: & exiuit mensis duo-
decimus, qui vocatur Adar. * Dixitque 8
Aman regi Assuero: Est populus per omnes
prouincias regni tui dispersus, & à se mutuò
separatus, nouis vtens legibus & ceremo-
niis, insuper & regis scita contemnens. Et C
optimè nosti quòd non expediat regno tuo
vt insolescat per licentiam. * si tibi placet, 9
decerne, vt pereat, & decem millia talento-
rum appendam arcariis gazæ tuæ. * Tulit 10
ergo rex annulum, quo vtebatur, de manu
sua, & dedit eum Aman filio Amadathi de
progenie Agag, hosti Iudæorũ, * dixitq; ad 11
eum: Argentum, quod tu polliceris, tuũ sit.
de populo age quod tibi placet. * Vocatiq; 12
sunt scribę regis mense primo Nisan, tertia-
decima die eiusdem mẽsis: & scriptum est,
D vt iusserat Aman, ad omnes satrapas regis,
& iudices prouinciarum, diuersarumque
gentium, vt quæque gens legere poterat, &
audire pro varietate linguarum ex nomine
regis Assueri: & litteræ signatæ ipsius annu-
lo, * missæ sunt per cursores regis ad vniuer- 13
sas prouincias vt occiderent atque delerent
omnes Iudæos, à puero vsque ad senem,
paruulos, & mulieres, vno die, hoc est ter-
tiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur
Adar, & bona eorum diriperent. * Summa 14
autem epistolarum hæc fuit, vt omnes pro-
uinciæ scirent, & pararent se ad prædictam
diem. * Festinabant cursores, qui missi erãt, 15
regis imperium explere. Statimque in Su-
san pependit edictum, rege & Aman cele-
brante conuiuium, & cunctis Iudæis, qui
in vrbe erant, flentibus.

Cap. iiii.

QVæ cùm audisset Mardochæus, sci- 1
dit vestimenta sua, & indutus est sac- A
co, spargens cinerem capiti: & in platea me-
diæ ciuitatis voce magna clamabat, osten-
dens amaritudinem animi sui, * & hoc eiu- 2
latu vsque ad fores palatij gradiens. Non
enim erat licitum indutum sacco aulam re-
gis intrare. * In omnibus quoque prouin- 3
ciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis
dogma peruenerat, planctus ingens erat a-
pud Iudæos, ieiunium, vlulatus, & fletus,
sacco & cinere multis pro strato vtentibus.
* Ingressæ autem sunt puellæ Esther & eu- 4
nuchi, nunciaueruntque ei. Quod audiens
consternata est: & vestem misit, vt ablato
sacco indueret eum: quam accipere noluit.
* Accitoq; Athach eunucho, quem rex mi- 5
nistrũ ei dederat, præcepit ei vt iret ad Mar-
dochæum, & disceret ab eo cur hoc faceret.
* Egressusq; Athach, iuit ad Mardochæum 6
stantem in platea ciuitatis, ante ostium pa-
latij: * qui indicauit ei omnia, quæ accide- 7
rant, quo modo Aman promisisset, vt in
thesauros regis pro Iudæorum nece inferret
argentum. * exemplar quoque edicti, quod 8
pendebat in Susan, dedit ei, vt reginę osten-
deret, & moneret eam, vt intraret ad regem, C
& deprecaretur eum pro populo suo. * Re- 9
gressus Athach, nunciauit Esther omnia,
quæ Mardochæus dixerat. * Quæ respon- 10
dit ei, & iussit vt diceret Mardochæo:
* Omnes serui regis, & cunctæ, quæ sub di- 11
tione eius sunt, norunt prouinciæ, quòd si-
ue vir, siue mulier non vocatus, interius
atrium regis intrauerit, absque vlla cuncta-
tione statim interficiatur: nisi fortè rex au-

ream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit viuere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quę triginta iam diebus non sum vocata ad eum? * Quod cùm audisset Mardochæus, * rursum mandauit Esther, dicens: Ne putes quòd animam tuã tantùm liberes, quia in domo regis es præ cunctis Iudæis: * si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi: & tu, & domus patris tui peribitis. Et quis nouit vtrum idcirco ad regnum veneris, vt in tali tempore parareris? * Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandauit: Vade & congrega omnes Iudæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, & tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti & periculo. * Iuit itaque Mardochæus, & fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

CAP. V.

Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, & stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatij contra ostium domus. * Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis eius, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedẽs, osculata est summitatem virgæ eius. * Dixitque ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi. * At illa respondit: Si regi placet, obsecro vt venias ad me hodie, & Aman tecum ad conuiuium, quod paraui. * Statimque rex, Vocate, inquit, citò Aman vt Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex & Aman ad conuiuium, quod eis regina parauerat. * Dixitq; ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis vt detur tibi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. * Cui respondit Esther: Petitio mea, & preces sunt istæ: * Si inueni in conspectu regis gratiam, & si regi placet vt det mihi quod postulo, & meã impleat petitionem: veniat rex & Aman ad conuiuiũ quod paraui eis, & cras aperiam regi voluntatem meam. * Egressus est itaque illo die Aman lætus & alacer. Cumque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatij, & non solùm non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde: * & dissimulata ira, reuersus in domũ suam, conuocauit ad se amicos suos, & Zares vxorem suam: * & exposuit illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumq; turbam, & quanta eum gloria super omnes principes & seruos suos rex eleuasset. * Et post hæc ait: Regina quoque Esther nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege, præter me: apud quã etiam cras cum rege pransurus sum. * Et cùm hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quãdiu videro Mardochæum Iudæum sedentẽ ante fores regias. * Responderuntq; ei Zares vxor eius, & ceteri amici: Iube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, & dic manè regi vt appendatur super eam Mardochæus, & sic ibis cum rege lætus ad conuiuium. Placuit ei consilium, & iussit excelsam parari crucem.

CAP. VI.

Noctem illam duxit rex insomnem, iussitque sibi afferri historias & annales priorum temporum. Quæ cùm illo præsente legerentur, * ventum est ad illum locum vbi scriptum erat, quo modo nunciasset Mardochæus insidias Bagathan, & Thares eunuchorum, regem Assuerum iugulare cupientium. * Quod cùm audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac præmij Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei serui illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit. * Statimque rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiæ intrauerat, vt suggereret regi, & iuberet Mardochæum affigi patibulo, quod ei fuerat præparatum. * Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur. * Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, & reputans quod nullum alium rex, nisi se, vellet honorare, * respondit: Homo, quem rex honorare cupit, * debet indui vestibus regiis, & imponi super equum, qui de sella regis est, & accipere regium diadema super caput suũ, * & primus de regiis principibus, ac tyrannis teneat equum eius, & per plateam ciuitatis incedẽs clamet, & dicat: Sic honorabitur, quẽcumque voluerit rex honorare. * Dixitq; ei rex: Festina, & sumpta stola & equo, fac, vt locutus es, Mardochæo Iudæo, qui sedet ante fores palatij. Caue ne quidquam de his, quę locutus es, prætermittas. * Tulit itaq; Aman

ſtolam & equum, indutumque Mardochæum in platea ciuitatis, & impoſitũ equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus eſt, quemcumque rex voluerit honorare. * Reuerſuſque eſt Mardochæus ad ianuam palatij: & Aman feſtinauit ire in domum ſuam, lugens & operto capite: * narrauitq; Zares vxori ſuæ, & amicis omnia quæ euenisſent ſibi. Cui reſponderũt ſapientes, quos habebat in conſilio, & vxor eius: Si de ſemine Iudæorum eſt Mardochæus, ante quẽ cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed cades in cõſpectu eius. * Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & citò eum ad conuiuium, quod regina parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

INtrauit itaque rex & Aman, vt biberent cum regina. * Dixitq; ei rex etiam ſecunda die, poſtquam vino incaluerat: Quæ eſt petitio tua Eſther vt detur tibi? & quid vis fieri? etiam ſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. * Ad quem illa reſpondit: Si inueni gratiam in oculis tuis ô rex, & ſi tibi placet, dona mihi animam meam pro qua rogo, & populum meum, pro quo obſecro. * Traditi enim ſumus ego & populus meus, vt conteramur, iugulemur, & pereamus. Atque vtinam in ſeruos & famulas venderemur: eſſet tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cuius crudelitas redundat in regem. * Reſpondenſque rex Aſſuerus ait: Quis eſt iſte, & cuius potentiæ, vt hæc audeat facere? * Dixitque Eſther: Hoſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille audiens, illico obſtupuit, vultum regis ac reginæ ferre non ſuſtinens. * Rex autem iratus ſurrexit, & de loco conuiuij intrauit in hortum arboribus cõſitum. Aman quoque ſurrexit vt rogaret Eſther reginam pro anima ſua, intellexit enim à rege ſibi paratum malum. * Qui cùm reuerſus eſſet de horto nemoribus conſito, & intraſſet conuiuij locum, reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe, in quo iacebat Eſther, & ait: Etiã reginam vult opprimere, me præſente, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem eius. * Dixitque Harbona, vnus de eunuchis, qui ſtabant in miniſterio regis: En lignũ, quod parauerat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo. * Suſpenſus eſt itaque Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo: & regis ira quieuit.

CAP. VIII.

DIe illo dedit rex Aſſuerus Eſther reginæ domum Aman aduerſarij Iudæorum, & Mardochæus ingreſſus eſt ante faciem regis. Confeſſa eſt enim ei Eſther quòd eſſet patruus ſuus. * Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi iuſſerat, & tradidit Mardochæo. Eſther autem conſtituit Mardochæum ſuper domum ſuam. * Nec his contenta, procidit ad pedes regis, fleuitq; & locuta ad eum orauit vt malitiam Aman Agagitæ, & machinationes eius peſſimas, quas excogitauerat contra Iudæos, iuberet irritas fieri. * At ille ex more ſceptrum aureum protendit manu, quo ſignum clementię monſtrabatur: illaq; conſurgens ſtetit ante eũ, * & ait: Si placet regi, & ſi inueni gratiam in oculis eius, & deprecatio mea non ei videtur eſſe contraria, obſecro, vt nouis epiſtolis, veteres Aman litteræ, inſidiatoris & hoſtis Iudæorum, quibus eos in cunctis regis prouinciis perire præceperat, corrigantur. * Quo modo enim potero ſuſtinere necem & interfectionẽ populi mei? * Reſponditque rex Aſſuerus Eſther reginæ, & Mardochæo Iudæo: Domum Aman conceſſi Eſther, & ipſum iuſſi affigi cruci, quia auſus eſt manum mittere in Iudæos. * Scribite ergo Iudæis, ſicut vobis placet, regis nomine, ſignãtes litteras annulo meo. Hæc enim conſuetudo erat, vt epiſtolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo ſignatæ erant, nemo auderet contradicere. * Accitiſque ſcribis & librariis regis (erat autem tempus tertij menſis, qui appellatur Siban) vigeſima & tertia die illius ſcriptæ ſunt epiſtolæ, vt Mardochæus voluerat, ad Iudæos, & ad principes, procuratoreſque & iudices, qui centum viginti ſeptem prouinciis ab India vſque ad Æthiopiam præſidebant: prouinciæ atq; prouinciæ, populo & populo iuxta linguas & litteras ſuas, & Iudæis, prout legere poterant, & audire. * Ipſæque epiſtolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ per veredarios: qui per omnes prouincias diſcurrentes, veteres litteras nouis nunciis præuenirent. * Quibus imperauit rex, vt conuenirent Iudæos per ſingulas ciuitates, & in vnum præciperent congregari vt ſtarent pro animabus ſuis, & omnes inimicos ſuos cum coniugibus ac liberis & vniuerſis domibus in-

terficerent atque delerent, & spolia eorum diriperent. * Et constituta est per omnes prouincias vna vltionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi Adar. * Summaque epistolæ hæc fuit, vt in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subiacebãt imperio, notum fieret, paratos esse Iudæos ad capiendam vindictam de hostibus suis. * Egressique sunt veredarij celeres nuncia perferentes, & edictum regis pepẽdit in Susan. * Mardochæus autem de palatio, & de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet & aëreis, coronam auream portans in capite, & amictus serico pallio atque purpureo. Omnisq; ciuitas exultauit, atque lætata est. * Iudæis autem noua lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium. * Apud omnes populos, vrbes, atque prouincias, quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epulę atque conuiuia, & festus dies: in tantum vt plures alterius gentis & sectæ eorum religioni & ceremoniis iungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici nominis terror inuaserat.

CAP. IX.

IGitur duodecimi mensis, quem Adar vocari antè iam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Iudæis interfectio parabatur, & hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Iudæi superiores esse cœperũt, & se de aduersariis vindicare. * Congregatique sunt per singulas ciuitates, oppida, & loca vt extenderent manum contra inimicos, & persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quòd omnes populos magnitudinis corũ formido penetrarat. * Nam & prouinciarum iudices, & duces, & procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis ac operibus præerat, extollebant Iudæos timore Mardochæi: * quem principem esse palatij, & plurimum posse cognouerant: fama quoque nominis eius crescebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat. * Itaq; percusserunt Iudęi inimicos suos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod sibi parauerant facere: * in tantum vt etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Iudæorum: quorum ista sunt nomina: * Pharsandatha, & Delphon, & Esphatha, * & Phoratha, & Adalia, & Aridatha, * & Phermesta, & Arisai, & Aridai, & Iezatha. * Quos cùm occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt. * Statimque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est. * Qui dixit reginæ: In vrbe Susan interfecerunt Iudæi quingentos viros, & alios decẽ filios Aman: quantam putas eos exercere cædem in vniuersis prouinciis? Quid vltrà postulas, & quid vis vt fieri iubeam? * Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Iudæis, vt sicut fecerunt hodie in Susan, sic & cras faciant, & decem filij Aman in patibulis suspendantur. * Præcepitque rex vt ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum, & decem filij Aman suspensi sunt. * Congregatis Iudæis quartadecima die mẽsis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta substantia est. * Sed & per omnes prouincias, quæ ditioni regis subiacebant, pro animabus suis steterũt Iudæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tantum vt septuagintaquinque millia occisorum implerentur, & nullus de substantiis eorum quidquam contingeret. * Dies autem tertiusdecimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, & quartadecima die cedere desierunt. Quem constituerunt esse sollemnem, vt in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conuiuiis. * At hi, qui in vrbe Susan cædem exercuerant, tertiodecimo & quartodecimo die eiusdem mensis in cæde versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt sollemnem epularum atque lætitiæ. * Hi verò Iudæi, qui in oppidis non mutatis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conuiuiorum & gaudij decreuerunt, ita vt exultent in eo, & mittant sibi mutuò partes epularum & ciborum. * Scripsit itaq; Mardochæus omnia hæc, & litteris cõprehensa misit ad Iudæos, qui in omnibus regis prouinciis morabantur, tam in vicino positis, quàm procul, * vt quartãdecimam & quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, & reuertente semper anno sollemni celebrarent honore: * quia in ipsis diebus se vlti sunt Iudæi de inimicis suis, & luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumq; conuersa sunt, essentque dies isti epularum atque lætitiæ, & mitterent sibi inuicem ciborũ partes, & pauperibus munuscula largirentur. * Susceperuntque Iudæi in sollemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, & quæ Mardochæus litteris facienda mandauerat. * Aman enim, filius Amadathi stirpis Agag, hostis & aduersarius Iudæorum, cogitauit contra eos malum, vt occi-

deret

deret illos, atq; deleret: & misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. * Et postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans vt conatus eius, litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Iudæos cogitauerat, reuerteretur in caput eius. Deniq; & ipsum & filios eius affixerunt cruci, * atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium: eo quòd phur, id est sors, in vrnam missa fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri huius volumine continentur: * quæq; sustinuerunt, & quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Iudæi super se & semen suum, & super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, vt nulli liceat duos hos dies absque sollemnitate transigere: quos scriptura testatur, & certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. * Isti sunt dies, quos nulla vimquã delebit obliuio: & per singulas generationes cunctæ in toto orbe prouinciæ celebrabunt: nec est vlla ciuitas, in qua dies phurim, id est sortium, non obseruentur à Iudæis, & ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est. * Scripseruntq; Esther regina filia Abihail, & Mardocheus Iudæus etiam secundam epistolam, vt omni studio dies ista sollemnis sanciretur in posterum. * & miserunt ad omnes Iudæos, qui in centum vigintiseptem prouinciis regis Assueri versabantur, vt haberent pacem, & susciperent veritatem, * obseruantes Dies sortium, & suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardocheus & Esther, & illi obseruanda susceperunt à se, & à semine suo ieiunia & clamores, & Sortium dies, * & omnia, quæ libri huius, qui vocatur Esther, historia continentur.

CAP. X.

REx verò Assuerus omnem terram, & cunctas maris insulas fecit tributarias: * cuius fortitudo & imperium, & dignitas atque sublimitas, qua exaltauit Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum: * & quomodo Mardochæus Iudaici generis secundus à rege Assuero fuerit: & magnus apud Iudæos, & acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, & loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotauimus.

* Dixitque Mardochæus: A Deo facta sunt ista. * Recordatus sum somnij, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. * Paruus fons, qui creuit in fluuium, & in lucem, solemque conuersus est, & in aquas plurimas redundauit: Esther est, quam rex accepit vxorem, & voluit esse reginam. * Duo autem dracones: ego sum, & Aman. * Gentes, quę conuenerant: hi sunt, qui conati sunt delere nomen Iudæorum. * Gens autem mea: Israel est, quæ clamauit ad Dominum, & saluum fecit Dominus populum suum: liberauitque nos ab omnibus malis, & fecit signa magna atq; portenta inter Gentes: & duas sortes esse præcepit, vnam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium. * Venitque vtraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo vniuersis gentibus: * & recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ. * Et obseruabuntur dies isti in mense Adar quartadecima, & quintadecima die eiusdem mensis, cum omni studio, & gaudio in vnum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

CAP. XI.

ANno quarto regnantibus Ptolemæo, & Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui se Sacerdotem, & Leuitici generis ferebat, & Ptolemæus filius eius hãc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filiũ in Ierusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.

* Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mẽsis Nisan, vidit somnium Mardochæus filius Iairi, filij Semei, filij Cis, de tribu Beniamin: * homo Iudæus, qui habitabat in vrbe Susis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ. * "Erat autem de eo numero captiuorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Ierusalem cum Ieconia rege Iuda: * & hoc eius somnium fuit: Apparuerunt voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio super terrã: * & ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium. * Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ sunt nationes, vt pugnarent contra gentem iustorum. * Fuitque dies illa tenebrarum &

"4. Reg. 24. d. 15 sup. 2. a. 6

discri-

discriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens formido super terram. * Conturbataq; est gens iustorum timentium mala sua, & præparata ad mortem. * Clamaueruntq; ad Deum: & illis vociferantibus, fons paruus creuit in fluuium maximum, & in aquas plurimas redundauit. * Lux & sol ortus est, & humiles exaltati sunt, & deuorauerũt inclytos. * Quod cùm vidisset Mardochæus, & surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo scire cupiens quid significaret somnium.

CAP. XII.

MOrabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagatha & Thara eunuchis regis, qui ianitores erant palatij. * Cumque intellexisset cogitationes eorum, & curas diligentiùs peruidisset, didicit quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nunciauit super eo regi. * Qui de vtroque, habita quæstione, confessos iussit duci ad mortem. * Rex autem quod gestum erat, scripsit in commentariis: sed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. * Præcepitque ei rex, vt in aula palatij moraretur, datis ei pro delatione muneribus. * Aman verò filius Amadathi bugæus erat glorioſissimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo, & populo eius pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucusque proœmium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, vbi scriptum est in volumine,

Et diripuerunt bona, vel substãtias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

REx maximus Artaxerxes ab India vsque Æthiopiam centũ viginti septem prouinciarum principibus, & ducibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem. * Cùm plurimis gẽtibus imperarem, & vniuersum orbem meæ ditioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos, vt absque vllo terrore vitam silentio transigentes, optata cũctis mortalibus pace fruerentur. * Quærente autem me à consiliariis meis, quomodo posset hoc impleri, vnus qui sapientia & fide ceteros præcellebat, & erat post regem secundus, Aman nomine, * indicauit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui nouis vteretur legibus, & contra omnium Gentium consuetudinem faciens, Regum iussa contemneret, & vniuersarum concordiam nationum sua dissensione violaret. * Quod cùm didicissemus, videntes vnam gentem rebellem aduersus omne hominum genus peruersis vti legibus, nostrisq; iussionibus contraire, & turbare subiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, * iussimus vt quoscumque Aman, qui omnibus prouinciis præpositus est, & secundus à rege, & quem patris loco colimus, monstrauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur quartadecima die duodecimi mensis Adar anni præsentis: * vt nefarij homines vno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbauerant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, vbi legitur,

Pergensque Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandauerat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

* Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum eius, * & dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreueris saluare Israel. * Tu fecisti cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur. * Dominus omnium es, nec est qui resistat maiestati tuę. * Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt non adorarem Aman superbissimum, * (Libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum eius deosculari paratus essem,) * sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem, excepto Deo meo. * Et nunc Domine rex Deus Abraham miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hereditatem tuam delere. * Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Ægypto. * Exaudi deprecationem meam, & propitius esto sorti & funiculo tuo, & conuerte luctum nostrum in gaudium, vt viuentes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium. * Omnis quoque Israel pari mente & obsecratione clamauit ad Dominum, eo quòd eis certa mors impenderet.

CAP. XIIII.

ESther quoque regina confugit ad Dominum, pauens periculum, quod imminebat. * Cumque depoſuiſſet veſtes regias, fletibus & luctui apta indumenta ſuſcepit, & pro vnguentis variis, cinere & ſtercore impleuit caput, & corpus ſuum humiliauit ieiuniis: omniaque loca, in quibus antea lætari conſueuerat, crinium laceratione compleuit. * Et deprecabatur Dominum Deum Iſrael, dicens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus, adiuua me ſolitariam, & cuius præter te nullus eſt auxiliator alius. * Periculum meum in manibus meis eſt. * Audiui à patre meo quòd tu Domine tuliſſes Iſrael de cunctis Gentibus, & patres noſtros ex omnibus retro maioribus ſuis, vt poſſideres hereditatem ſempiternam, feciſtique eis ſicut locutus es. * Peccauimus in conſpectu tuo, & idcirco tradidiſti nos in manus inimicorum noſtrorum: * coluimus enim deos eorum. Iuſtus es Domine: * & nunc non eis ſufficit, quòd duriſſima nos opprimũt ſeruitute, ſed robur manuum ſuarum, idolorum potentiæ deputantes, * volunt tua mutare promiſſa, & delere hereditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui, * vt aperiant ora Gentium, & laudẽt idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in ſempiternum. * Ne tradas Domine ſceptrum tuum his, qui non ſunt, ne rideant ad ruinam noſtram: ſed conuerte conſilium eorum ſuper eos, & eum, qui in nos cœpit ſæuire, diſperde. * Memento Domine, & oſtende te nobis in tempore tribulationis noſtræ, & da mihi fiduciam Domine rex deorum, & vniuerſæ poteſtatis: * tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri, vt & ipſe pereat, & ceteri, qui ei conſentiunt. * Nos autem libera manu tua, & adiuua me, nullum aliud auxilium habentem, niſi te, Domine, qui habes omnium ſcientiam, * & noſti quia oderim gloriam iniquorum, & deteſter cubile incircumciſorum, & omnis alienigenæ. * Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meũ in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ, & non portem in diebus ſilentij mei, * & quòd non comederim in menſa Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis, & non biberim vinum libaminum: * & numquã lætata ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum vſque in præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham. * Deus fortis ſuper omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me à timore meo.

Deut. 4. 33

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

ET mandauit ei (haud dubium quin Eſther Mardochæus) vt ingrederetur ad regem, & rogaret pro populo ſuo & pro patria ſua. * Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita ſis in manu mea, quia Aman ſecundus à rege locutus eſt contra nos in mortem: * & tu inuoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.

* Die autem tertio depoſuit veſtimenta ornatus ſui, & circumdata eſt gloria ſua. * Cumq; regio fulgeret habitu, & inuocaſſet omnium rectorem & ſaluatorẽ Deum, aſſumpſit duas famulas, * & ſuper vnam quidem innitebatur, quaſi præ deliciis & nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens: * altera autem famularum ſequebatur dominam, defluentia in humum indumenta ſuſtentans. * Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis ac nitentibus oculis triſtem celabat animum, & nimio timore contractum. * Ingreſſa igitur cũcta per ordinem oſtia, ſtetit contra regem, vbi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui, indutus veſtibus regiis, auroque fulgens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu. * Cumque eleuaſſet faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallorem colore mutato, laſſum ſuper ancillulam reclinauit caput. * Conuertitq; Deus ſpiritum regis in manſuetudinem, & feſtinus ac metuens exiliuit de ſolio, & ſuſtentans eam vlnis ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blandiebatur: * Quid habes Eſther? Ego ſum frater tuus, noli metuere. * Non morieris: nõ enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt. * Accede igitur, & tange ſceptrum. * Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, & poſuit ſuper collũ eius, & oſculatus eſt eam, & ait: Cur mihi non loqueris? * Quæ reſpondit: Vidi te domine quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ. * Valde enim mirabilis es

domine, & facies tua plena est gratiarum. * Cumq; loqueretur, rursus corruit, & penè exanimata est. * Rex autem turbabatur, & omnes ministri eius consolabantur eam.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni sui prouincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

RExmagnus Artaxerxes ab India vsque Æthiopiam centum vigintiseptem prouinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ iussioni obediunt, salutem dicit. * Multi bonitate principum & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: * & non solùm subiectos regibus nitũtur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. * Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in se iura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. * Et in tantum vesaniæ proruperunt, vt eos, qui credita sibi officia diligenter obseruant, & ita cuncta agũt vt omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subuertere, * dum aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimãtes, callida fraude decipiunt. * Quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his, quæ geruntur quotidie, quo modo malis quorumdam suggestionibus regum studia deprauentur. * Vnde prouidendum est paci omnium prouinciarum. * Nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri venire leuitate, sed pro qualitate & necessitate temporũ, vt reipublicæ poscit vtilitas, ferre sententiam. * Et vt manifestiùs quod dicimus, intelligatis, Aman filius Amadathi, & animo & gente Macedo, alienusque à Persarum sanguine, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: * & tantam in se expertus humanitatem, vt pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus: * qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est, vt regno priuare nos niteretur & spiritu. * Nam Mardochæum, cuius fide & beneficiis viuimus, & consortem regni nostri Esther cum omni gẽte sua nouis quibusdam atque inauditis machinis expetiuit in mortem: * hoc cogitans vt illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarum trãsferret in Macedonas. * Nos autem à pessimo mortalium Iudæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed econtrariò iustis vtentes legibus, * & filios altissimi & maximi, sempérque viuentis Dei, cuius beneficio & patribus nostris & nobis regnum est traditum, & vsque hodie custoditur. * Vnde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. * Pro quo scelere ante portas huius vrbis, id est, Susan, & ipse qui machinatus est, & omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit. * Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis vrbibus proponatur, vt liceat Iudæis vti legibus suis. * Quibus debetis esse adminiculo, vt eos, qui se ad necem eorum parauerant, possint interficere tertiadecima die mẽsis duodecimi, qui vocatur Adar. * hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & luctus, eis vertit in gaudium. * Vnde & vos inter ceteros festos dies, hãc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, vt & in posterum cognoscatur, * omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. * Omnis autem prouincia & ciuitas, quæ noluerit sollemnitatis huius esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, vt non solùm hominibus, sed etiam bestiis inuia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

up. 11. 2

Sup. 3. 11

LIBER

LIBER IOB.

CAPVT PRIMVM.

VIR erat in Terra Hus, nomine Iob, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo: * Natique sunt ei septem filij, & tres filiæ. *Et fuit possessio eius septem millia ouium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga boum, & quingentæ asinæ, ac famuliamulta nimis: eratque vir ille magnus inter omnes Orientales. * Et ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, vnusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas vt comederent & biberent cum eis. * Cumque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus. * Quadam autem die cùm venissent filij Dei vt assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan. * Cui dixit Dominus: Vnde venis? Qui respondens, ait: Circuiui terram, & perambulaui eam. * Dixitque Dominus ad eum: Numquid considerasti seruũ meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus ac timens Deum, & recedens à malo? * Cui respondens Satan, ait: Numquid Iob frustra timet Deum? * nónne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum, operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? * Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet nisi in faciem benedixerit tibi. * Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, vniuersa quę habet, in manu tua sunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Satan à facie Domini. * Cùm autem quadam die filij & filiæ eius comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, * nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos, * & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & euasi ego solus vt nunciarem tibi. * Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oues puerosque consumpsit, & effugi ego solus vt nunciarem tibi. * Sed & illo adhuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus vt nunciarem tibi. * Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit: Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, * repentè ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quattuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos & mortui sunt, & effugi ego solus vt nunciarem tibi. * Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram, adorauit, * & dixit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. *\ In omnibus his non peccauit Iob labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. *Eccli. 5. c. 14 1. Tim. 6. b. 7

CAP. II.

FActum est autem cùm quadam die venissent filij Dei, & starent coram Domino, venisset quoque Satan inter eos, & staret in conspectu eius, * vt diceret Dominus ad Satan: Vnde venis? Qui respondens ait: Circuiui terram, & perambulaui eam. * Et dixit Dominus ad Satan: Numquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra. * Cui respondens Satan, ait: Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua: * alioquin mitte manum tuam, & tange os eius & carnem, & tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi. * Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serua. * Egressus igitur Satan à facie Domini, percussit Iob vlcere pessimo, à planta pedis vsque ad verticem eius: * qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio. * Dixit autem illi vxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? be-

nedic Deo & morere. * Qui ait ad illam: Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? in omnibus his non peccauit Iob labiis suis. *Igitur audientes tres amici Iob omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim, vt pariter venientes visitarent eum, & consolarentur. * Cumque eleuassent procul oculos suos, non cognouerunt eum, & exclamantes plorauerunt, scissisq; vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cælum. * Et sederunt cum eo in terra septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem.

CAP. III.

POst hæc aperuit Iob os suum, & maledixit diei suo, * & locutus est.

*\" Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est: Conceptus est homo.

* Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus desuper, & non illustretur lumine.

* Obscurent eum tenebræ, & vmbra mortis, occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine. * Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus.

* Sit nox illa solitaria, nec laude digna:

* Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan:

* Obtenebrentur stellæ caligine eius: expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis auroræ:

*Quia non conclusit ostia vētris, qui portauit me, nec abstulit mala ab oculis meis.

* Quare non in vulua mortuus sum, egressus ex vtero non statim perij?

* Quare exceptus genibus? cur lactatus vberibus? * Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem:

*Cum regibus & consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines:

* Aut cum principibus, qui possident aurum, & replent domos suas argento:

* Aut sicut abortiuum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem.

* Ibi impij cessauerunt à tumultu, & ibi requieuerunt fessi robore.

* Et quondam vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris.

* Paruus & magnus ibi sunt, & seruus liber à domino suo. * Quare misero data est lux, & vita his, qui in amaritudine animæ sunt? * qui expectant mortem, & non venit, quasi effodientes thesaurum:

* Gaudentque vehementer cùm inuenerint sepulchrum.

* Viro cuius abscondita est via, & circumdedit eum Deus tenebris?

* Antequam comedam suspiro: & tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus:

* Quia timor, quem timebam, euenit mihi: & quod verebar accidit.

* Nónne dissimulaui? nónne silui? nónne quieui? & venit super me indignatio.

CAP. IIII.

REspondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

* Si cœperimus loqui tibi, forsitan molestè accipies, sed conceptum sermonem tenere quis poterit?

* Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti:

* Vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua trementia confortasti:

* Nunc autem venit super te plaga, & defecisti: tetigit te, & conturbatus es.

*Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?

* Recordare obsecro te, quis vmquã innocens periit? aut quando recti deleti sunt?

* Quin potiùs vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos,

* Flante Deo perisse, & spiritu iræ eius esse consumptos:

* Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt.

* Tigris periit, eo quòd non haberet prædam, & catuli leonis dissipati sunt.

* Porrò ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiuè susceperit auris mea venas susurri eius.

* In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines,

* Pauor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt:

* Et cùm spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ.

* Stetit quidam, cuius non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quasi auræ lenis audiui.

* \" Numquid homo, Dei cõparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir?

*\" Ecce

*\"Ier.20. à.14

18 * "Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem :
19 * Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamẽtum, consumentur velut à tinea ?
20 * De manè vsque ad vesperam succidentur : & quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 * Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis : morientur, & non in sapientia.

CAP. V.

1 VOca ergo, si est qui tibi respondeat, & A ad aliquem sanctorum conuertere.
2 * Verè stultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia.
3 * Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim.
4 * Longè fient filij eius à salute, & conterentur in porta, & non erit qui eruat.
5 * Cuius messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes diuitias eius. * Nihil in terra sine causa fit, & 6 de humo non oritur dolor.
7 * Homo nascitur ad laborem, & auis ad B volatum.
8 * Quam ob rem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquiũ meum :
9 * Qui facit magna & inscrutabilia & mirabilia absque numero :
10 * Qui dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat aquis vniuersa :
11 * Qui ponit humiles in sublime, & mœrentes erigit sospitate : 12 * Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant :
13 * "Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium prauorum dissipat : C
14 * Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie.
15 * Porrò saluum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.
16 * Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum.
17 * Beatus homo, qui corripitur à Deo : increpationem ergo Domini ne reprobes :
18 * Quia ipse vulnerat, & medetur : percutit, & manus eius sanabunt.
19 * In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum.
20 * In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladij.
21 * A flagello linguæ absconderis, & non timebis calamitatem cùm venerit. D
22 * In vastitate, & fame ridebis, & bestias terræ non formidabis.
23 * Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 * Et scies quòd pacem habeat tabernaculum tuum, & visitans speciem tuam, non peccabis.
25 * Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum, & progenies tua quasi herba terræ.
26 * Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur aceruus tritici in tẽpore suo.
27 * Ecce, hoc, vt inuestigauimus, ita est : quod auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

1 REspondens autem Iob, dixit :
2 * Vtinam appenderentur peccata A mea, quibus iram merui : & calamitas, quam patior, in statera.
3 * Quasi arena maris hæc grauior appareret : vnde & verba mea dolore sunt plena :
4 * Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, & terrores Domini militant contra me.
5 * Numquid rugiet onager cùm habuerit herbam ? aut mugiet bos cùm ante præsepe plenum steterit ?
6 * Aut poterit comedi insulsum, quod non B est sale conditum ? aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem ?
7 * Quæ priùs nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt.
8 * Quis det vt veniat petitio mea : & quod expecto, tribuat mihi Deus ?
9 * Et qui cœpit, ipse me conterat : soluat manum suam, & succidat me ?
10 * Et hæc mihi sit consolatio vt affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti.
11 * Quæ est enim fortitudo mea vt sustineã ? aut quis finis meus, vt patienter agam ?
12 * Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est.
13 * Ecce, non est auxilium mihi in me, & C necessarij quoque mei recesserunt à me.
14 * Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit.
15 * Fratres mei præterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in conuallibus.
16 * Qui timent pruinam, irruet super eos nix.
17 * Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt : & vt incaluerit, soluentur de lòco suo.
18 * Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum : ambulabunt in vacuum, & peribunt.
19 * Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expectate paulisper.

* Confusi sunt, quia speraui: venerunt quoque vsq; ad me, & pudore cooperti sunt. 20 14
* Nunc venistis: & modò videntes plagam meam timetis. 21 15
* Numquid dixi: Afferte mihi, & de substantia vestra donate mihi? 22 16
* Vel, Liberate me de manu hostis, & de manu robustorum eruite me? 23 17 D
* Docete me, & ego tacebo: & siquid fortè ignoraui, instruite me. 24 18
* Quare detraxistis sermonibus veritatis, cũ è vobis nullus sit qui possit arguere me? 25 19
* Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis. 26 20
* Super pupillum irruitis, & subuertere nitimini amicum vestrum. 27 21
* Verumtamen quod cœpistis explete: præbete aurem, & videte an mentiar. 28
* Respondete obsecro absque contentione: & loquentes id quod iustũ est, iudicate. 29
* Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit. 30 1 A

CAP. VII.

MIlitia est vita hominis super terram: & sicut dies mercenarij, dies eius. 1 A
* Sicut seruus desiderat vmbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui: 2
* Sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. 3
* Si dormiero, dicã: Quando consurgam? & rursum expectabo vesperam, & replebor doloribus vsque ad tenebras. 4 B
* Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris, cutis mea aruit, & contracta est. 5 7
* Dies mei velociùs transierunt quàm à texente tela succiditur, & consumpti sunt absque vlla spe. 6 B
* Memento quia ventus est vita mea, & non reuertetur oculus meus vt videat bona. 7
* Nec aspiciet me visus hominis: oculi tui in me, & non subsistam. 8 10
* Sicut consumitur nubes, & pertransit: sic qui descenderit ad inferos, non ascendet. 9 11 C
* Nec reuertetur vltrà in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius. 10 12
* Quapropter & ego non parcã ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei: confabulabor cum amaritudine animæ meæ. 11 13 C 14
* Numquid mare ego sum, aut cetus, quia circumdedisti me carcere? 12 15
* Si dixero: Consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in strato meo: 13 16
* Terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties. 14
* Quam ob rem elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea. 15
* Desperaui, nequaquam vltrà iam viuam: parce mihi, nihil enim sunt dies mei. 16 D
* Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? 17
* Visitas eum diluculo, & subitò probas illum: 18
* Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me vt glutiam saliuam meam? 19
* Peccaui, quid faciam tibi ô custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? 20
* Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? ecce, nũc in puluere dormiam: & si manè me quæsieritis, non subsistam. 21

CAP. VIII.

REspondens autem Baldad Suhites, dixit: 1 A
* Vsquequo loquêris talia, & spiritus multiplex sermones oris tui? 2
* Numquid Deus supplantat iudicium? aut Omnipotens subuertit quod iustũ est? 3
* Etiam si filij tui peccauerunt ei, & dimisit eos in manu iniquitatis suæ: 4
* Tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, & Omnipotẽtem fueris deprecatus: 5
* Si mundus & rectus incesseris, statim euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ: 6 B
* In tantum, vt si priora tua fuerint parua, & nouissima tua multiplicentur nimis. 7
* Interroga enim generationem pristinam, & diligenter inuestiga patrum memoriam. 8
* (Hesterni quippe sumus, & ignoramus quoniam sicut vmbra dies nostri sunt super terram.) 9
* Et ipsi docebunt te: loquentur tibi, & de corde suo proferent eloquia. 10
* Numquid virere potest scirpus absque humore? aut crescere carectum sine aqua? 11 C
* Cùm adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit: 12
* Sic viæ omnium, qui obliuiscuntur Deum, & spes hypocritæ peribit: 13
* Non ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia eius. 14
* Innitetur super domum suam, & non stabit: fulciet eam, & non consurget: 15
* Humectus videtur antequam veniat Sol, & in ortu suo germen eius egredietur. 16

* Super aceruum petrarum radices eius denſabuntur, & inter lapides cõmorabitur. 17
* Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum, & dicet: Non noui te. 18
* Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſum de terra alij germinentur. 19
* Deus non proiiciet ſimplicem, nec porriget manum malignis: 20
* Donec impleatur riſu os tuum, & labia tua iubilo. 21
* Qui oderunt te, induentur confuſione: & tabernaculum impiorum non ſubſiſtet. 22

CAP. IX.

ET reſpondens Iob, ait: 1
* Verè ſcio quòd ita ſit, & quòd non iuſtificetur homo compoſitus Deo. 2
* Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei reſpondere vnum pro mille. 3
* Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſtitit ei, & pacem habuit? 4
* Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi quos ſubuertit in furore ſuo. 5
* Qui commouet terram de loco ſuo, & columnæ eius cõcutiuntur. 6
* Qui præcipit Soli, & non oritur: & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo: 7
* Qui extendit cælos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris. 8
* Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora auſtri. * Qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mirabilia, quorum non eſt numerus. 9 10
* Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit, non intelligam. 11
* Si repente interroget, quis reſpondebit ei? vel quis dicere poteſt: Cur ita facis? 12
* Deus, cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo curuantur qui portant orbem. 13
* Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? 14
* Qui etiam ſi habuero quippiam iuſtum, non reſpondebo, ſed meum iudicem deprecabor. 15
* Et cùm inuocantem exaudierit me, non credo quòd audierit vocem meam. 16
* In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa. 17
* Non concedit requieſcere ſpiritũ meum, & implet me amaritudinibus. 18
* Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt: ſi æquitas iudicij, nemo audet pro me teſtimonium dicere. 19
* Si iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me: ſi innocentem oſtendero, prauum me comprobabit. 20
* Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ. 21
* Vnum eſt quod locutus ſum, & innocentem & impium ipſe conſumit. 22
* Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentum rideat. 23
* Terra data eſt in manus impij, vultum iudicum eius operit. quòd ſi non ille eſt, quis ergo eſt? 24
* Dies mei velociores fuerunt curſore: fugerunt, & non viderunt bonum. 25
* Pertranſierunt quaſi naues poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam. 26
* Cùm dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor. 27
* Verebar omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquenti. * Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtra laboraui? 28 29
* Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ: 30
* Tamen ſordibus intinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea. 31
* Neque enim viro qui ſimilis mei eſt, reſpondebo: nec qui mecum in iudicio ex æquo poſſit audiri. 32
* Non eſt qui vtrumque valeat arguere, & ponere manum ſuam in ambobus. 33
* Auferat à me virgam ſuam, & pauor eius non me terreat. 34
* Loquar, & non timebo eum: neque enim poſſum metuens reſpondere. 35

CAP. X.

TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittã aduerſum me eloquiũ meum, loquar in amaritudine animæ meæ. 1
* Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi cur me ita iudices. 2
* Numquid bonũ tibi videtur, ſi calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & conſilium impiorum adiuues? 3
* Numquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut videt homo, & tu videbis? 4
* Numquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui ſicut humana ſunt tempora, 5
* Vt quæras iniquitatem meam, & peccatum meum ſcruteris? 6
* Et ſcias quia nihil impium fecerim, cùm ſit nemo qui de manu tua poſſit eruere. 7
* Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me totum in circuitu: & ſic repente præcipitas me? * Memento quæſo quòd ſicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. * Nónne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? * Pelle & 8 9 10 11

carnibus vestisti me : ossibus & neruis compegisti me:

* Vitam & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodiuit spiritum meum.

* Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quia vniuersorum memineris.

* Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mũdum me esse non pateris? * Et si impius fuero, væ mihi est: & si iustus, non leuabo caput, saturatus afflictione & miseria.

* Et propter superbiam quasi leænam capies me, reuersusq; mirabiliter me crucias.

* Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam aduersum me, & pœnæ militant in me.

* Quare de vulua eduxisti me? qui vtinã consumptus essem ne oculus me videret.

* Fuissem quasi non essem, de vtero translatus ad tumulum.

* Numquid non paucitas dierum meorũ finietur breui? dimitte ergo me, vt plangam paululum dolorem meum:

* Antequam vadam & non reuertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine:

* Terram miseriæ & tenebrarũ, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

CAP. XI.

RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit:

* Numquid qui multa loquitur, non & audiet? aut vir verbosus iustificabitur?

* Tibi soli tacebunt homines? & cùm ceteros irriseris, à nullo confutaberis?

* Dixisti enim: Purus est sermo meus, & mundus sum in conspectu tuo.

* Atque vtinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia sua tibi.

* Vt ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quòd multiplex esset lex eius, & intelligeres quòd multo minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.

* Forsitan vestigia Dei comprehendes, & vsque ad perfectum Omnipotentem reperies?

* Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognosces?

* Longior terra mẽsura eius, & latior mari.

* Si subuerterit omnia, vel in vnum coarctauerit, quis contradicet ei?

* Ipse enim nouit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nónne considerat?

* Vir vanus in superbiam erigitur, & tamquam pullum onagri se liberum natum putat.

* Tu autem firmasti cor tuum, & expandisti ad eum manus tuas.

* Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia:

* Tunc leuare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis.

* Miseriæ quoque obliuiscaris, & quasi aquarum quæ præterierunt recordaberis.

* Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam: & cùm te consumptum putaueris, orieris vt lucifer.

* Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, & defossus securus dormies.

* Requiescens, & non erit qui te exterreat: & deprecabuntur faciem tuam plurimi.

* "Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & spes illorum abominatio animæ. "Leui 26.16

CAP. XII.

RESpondens autem Iob, dixit:

* Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia?

* "Et mihi est cor sicut & vobis, nec inferior vestri sum: quis enim hæc, quæ nostis, ignorat? "Iob 12.3

* "Qui deridetur ab amico suo sicut ego, inuocabit Deum & exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas. "Prou 14.2

* Lampas contempta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum.

* Abundant tabernacula prædonum, & audacter prouocant Deum, cùm ipse dederit omnia in manus eorum.

* Nimirum interroga iumenta, & docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.

* Loquere terræ, & respondebit tibi: & narrabunt pisces maris.

* Quis ignorat quòd omnia hæc manus Domini fecerit?

* In cuius manu anima omnis viuentis, & spiritus vniuersæ carnis hominis.

* "Nónne auris verba diiudicat, & fauces comedentis, saporem? "Iob 34.3

* In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.

* Apud ipsum est sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam.

* "Si destruxerit, nemo est qui ædificet: si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. "Isaiæ 22.22 Apoc. 3.7

* Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emiserit eas, subuertent terram.

* Apud ipsum est fortitudo & sapien-

tia:

tia: ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur.
17 * Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem.
18 * Balteum regum dissoluit, & præcingit fune renes eorum.
19 * Ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat:
20 * Commutans labium veracium, & doctrinam senum auferens.
D 21 * Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, releuans.
22 * Qui reuelat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis.
23 * Qui multiplicat gentes & perdit eas, & subuersas in integrum restituit.
24 * Qui immutat cor principũ populi terræ, & decipit eos vt frustra incedant per inuium:
25 * Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.

CAP. XIII.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, &
A audiuit auris mea, & intellexi singula.
2 * Secũdùm scientiam vestram & ego noui: nec inferior vestri sum.
3 * Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio:
4 * Priùs vos ostendens fabricatores mendacij, & cultores peruersorum dogmatum.
5 * Atque vtinam taceretis, vt putaremini esse sapientes.
6 * Audite ergo correptionem meam, &
B iudicium labiorum meorum attendite.
7 * Numquid Deus indiget vestro mendacio, vt pro illo loquamini dolos?
8 * Numquid faciem eius accipitis, & pro
9 Deo iudicare nitimini? * Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur vt homo, vestris fraudulentiis?
10 * Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis.
11 * Statim vt se commouerit, turbabit vos, & terror eius irruet super vos.
12 * Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum ceruices vestræ.
13 * Tacete paulisper vt loquar quodcumque mihi mens suggesserit. * Quare lacero
14 carnes meas dentibus meis, & animam
C meam porto in manibus meis?
15 * Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu eius arguam.
16 * Et ipse erit saluator meus: non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita.
17 * Audite sermonem meum, & ænigmata percipite auribus vestris.
18 * Si fuero iudicatus, scio quòd iustus inueniar.
19 * Quis est qui iudicetur mecum? veniat: quare tacens consumor?
20 * Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abscondar:
21 * Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.
22 * Voca me, & ego respondebo tibi: aut certè loquar, & tu responde mihi.
23 * Quantas habeo iniquitates & peccata,
D scelera mea & delicta ostende mihi.
24 * Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?
25 * Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris:
26 * Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 * Posuisti in neruo pedem meum, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti:
28 * Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur à tinea.

CAP. XIIII.

1 HOmo natus de muliere, breui viuens
A tempore, repletur multis miseriis.
2 * Qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & numquam in eodem statu permanet. *Sup. 8. b. 9 Psal. 143. a. 4*
3 * Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?
4 * Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nónne tu qui solus es? *Psal. 50. a. 4*
5 * Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est: constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.
6 * Recede paululũ ab eo, vt quiescat, donec
B optata veniat, sicut mercenarij dies eius.
7 * Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami eius pullulant.
8 * Si senuerit in terra radix eius, & in puluere emortuus fuerit truncus illius,
9 * Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quasi cùm primùm plantatum est:
10 * Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, vbi quæso est?
11 * Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluuius vacuefactus arescat:
12 * Sic homo cùm dormierit, non resur-
C get, donec atteratur cælum, non euigila-

bit, nec consurget de somno suo.

13 * Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14 * Putásne mortuus homo rursum viuat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

15 * Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.

16 * "Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.

17 * Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam.

18 * Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo.

19 * Lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur: & hominem ergo similiter perdes.

20 * Roborasti eum paululum vt in perpetuum transiret: immutabis faciem eius, & emittes eum.

21 * Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, non intelliget.

22 * Attamen caro eius dum viuet dolebit, & anima illius super semetipso lugebit.

CAP. XV.

1 RESpondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 * Numquid sapiens respondebit quasi inventum loquens, & implebit ardore stomachum suum?

3 * Arguis verbis eum, qui non est æqualis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.

4 * Quantum in te est, euacuasti timorem, & tulisti preces coram Deo.

5 * Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blasphemantium.

6 * Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi.

7 * Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8 * Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit eius sapientia?

9 * Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus?

10 * "Et senes, & antiqui sunt in nobis multo vetustiores quàm patres tui.

11 * Numquid grande est vt consoletur te Deus? sed verba tua praua hoc prohibent.

12 * Quid te eleuat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos?

13 * Quid tumet cõtra Deum spiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiuscemodi sermones?

14 * Quid est homo, vt immaculatus sit, & vt iustus appareat natus de muliere?

15 * "Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu eius.

16 * Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?

17 * Ostendam tibi, audi me: quod vidi narrabo tibi.

18 * Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.

19 * Quibus solis data est terra, & non transiuit alienus per eos.

20 * Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis eius.

21 * Sonitus terroris semper in auribus illius: & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur.

22 * Non credit quòd reuerti possit de tenebris ad lucem, circumspectans vndique gladium.

23 * Cùm se mouerit ad quærendum panem, nouit quòd paratus sit in manu eius tenebrarum dies.

24 * Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem, qui præparatur ad prœlium.

25 * Tetendit enim aduersus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.

26 * Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pingui ceruice armatus est.

27 * Operuit faciem eius crassitudo, & de lateribus eius aruina dependet.

28 * Habitauit in ciuitatibus desolatis, & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.

29 * Non ditabitur, nec perseuerabit substantia eius, nec mittet in terra radicem suam.

30 * Non recedet de tenebris: ramos eius arefaciet flãma, & auferetur spiritu oris sui.

31 * Nõ credet frustra errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus sit.

32 * Antequam dies eius impleantur, peribit: & manus eius arescent.

33 * Lædetur quasi vinea in primo flore botrus eius, & quasi oliua proiiciens florem suum.

34 * Congregatio enim hypocritæ sterilis, & ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

35 * "Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & vterus eius præparat dolos.

CAP. XVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Audiui frequenter talia, consolatores oneroſi omnes vos eſtis.
A * Numquid habebunt finem verba ventoſa? aut aliquid tibi moleſtum eſt ſi loquaris? * Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque vtinam eſſet anima veſtra pro anima mea:
5 * Conſolarer & ego vos ſermonibus, & mouerem caput meum ſuper vos:
6 * Roborarem vos ore meo: & mouerem labia mea, quaſi parcens vobis.
7 * Sed quid agam? Si locutus fuero, non
B quieſcet dolor meus: & ſi tacuero, non recedet à me.
8 * Nunc autem oppreſſit me dolor meus, & in nihilū redacti ſunt omnes artus mei.
9 * Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra me, & ſuſcitatur falſiloquus aduerſus faciem meam contradicens mihi.
10 * Collegit furorem ſuum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus ſuis: hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt.
11 * Aperuerunt ſuper me ora ſua, & exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, ſa-
C tiati ſunt pœnis meis.
12 * Concluſit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.
13 * Ego ille quondam opulentus repentè contritus ſum: tenuit ceruicem meam, confregit me, & poſuit me ſibi quaſi in ſignū.
14 * Circumdedit me lanceis ſuis, conuulnerauit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viſcera mea.
15 * Concidit me vulnere ſuper vulnus, irruit in me quaſi gigas.
16 * Saccum conſui ſuper cutem meam, & operui cinere carnem meam.
17 * Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligauerunt.
18 * Hęc paſſus ſum abſq; iniquitate manus meæ, cùm haberē mūdas ad Deum preces.
D * Terra ne operias ſanguinē meum, neq; inueniat in te locum latendi clamor meus.
20 * Ecce enim in cælo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis.
21 * Verboſi amici mei: ad Deum ſtillat oculus meus.
22 * Atque vtinam ſic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega ſuo.
23 * Ecce enim breues anni tranſeunt, & ſemitam, per quam non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei
A breuiabuntur, & ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum.
2 * Non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus.
3 * Libera me Domine, & pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet contra me.
4 * Cor eorū longè feciſti à diſciplina, propterea non exaltabuntur.
5 * Prædam pollicetur ſociis, & oculi filiorum eius deficient.
B 6 * Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & exemplum ſum coram eis.
7 * Caligauit ab indignatione oculus meus, & membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.
8 * Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens contra hypocritam ſuſcitabitur.
9 * Et tenebit iuſtus viam ſuam, & mundis
C manibus addet fortitudinem.
10 * Igitur omnes vos conuertimini, & venite, & non inueniam in vobis vllum ſapientem.
11 * Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.
12 * Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem.
13 * Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt,
D & in tenebris ſtraui lectulum meum.
14 * Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, & ſoror mea, vermibus.
15 * Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & patientiam meam quis conſiderat?
16 * In profundiſſimum infernum deſcendent omnia mea: putáſne ſaltem ibi erit requies mihi?

CAP. XVIII.

1 RESpondens autem Baldad Suhites,
A dixit:
2 * Vſque ad quem finem verba iactabitis? intelligite priùs, & ſic loquamur.
3 * Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſorduimus coram vobis?
4 * Qui perdis animam tuā in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco ſuo?
5 * Nónne lux impij extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis eius?
6 * Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
B 7 * Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præcipitabit eum conſilium ſuum.

* Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat. 8
* Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis. 9
* Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam. 10
* Vndique terrebunt eum formidines, & inuoluent pedes eius. 11 C
* Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius. 12
* Deuoret pulchritudinem cutis eius, consumat brachia illius primogenita mors. 13
* Auellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum, quasi rex, interitus. 14
* Habitent in tabernaculo illius socij eius, qui non est, aspergatur in tabernaculo eius sulphur. 15
* Deorsum radices eius siccentur, sursum autem atteratur messis eius. 16 D
* "Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen eius in plateis. Prou. 2. 22 17
* Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum. * Non erit semen eius, neque progenies in populo suo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius. 18 19
* In die eius stupebunt nouissimi, & primos inuadet horror. 20
* Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat Deum. 21

CAP. XIX.

RESpondens autem Iob, dixit: 1
* Vsquequo affligitis animã meam, & atteritis me sermonibus? 2 A
* En, decies confunditis me, & non erubescitis opprimentes me. 3
* Nempe, etsi ignoraui, mecum erit ignorantia mea. 4
* At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis. 5
* Saltem nunc intelligite quia Deus non æquo iudicio afflixerit me, & flagellis suis me cinxerit. 6
* Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: vociferabor, & non est qui iudicet. 7
* Semitam meam circũsepsit, & transire nõ possum, & in calle meo tenebras posuit. 8 B
* Spoliauit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo. 9
* Destruxit me vndique, & pereo, & quasi euulsæ arbori abstulit spem meam. 10
* Iratus est contra me furor eius, & sic me habuit quasi hostem suum. 11
* Simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum. 12
* Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me. 13
* Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me nouerant, obliti sunt mei. 14
* Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum. 15 C
* Seruum meum vocaui, & non respondit, ore proprio deprecabar illum. 16
* Halitum meum exhorruit vxor mea, & orabam filios vteri mei. 17
* Stulti quoque despiciebant me, & cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi. 18
* Abominati sunt me quondam consiliarij mei: & quem maximè diligebam, auersatus est me. 19
* Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. 20
* Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. 21
* Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini? 22
* Quis mihi tribuat vt scribantur sermones mei? quis mihi det vt exarentur in libro * stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? 23 D 24
* Scio enim quòd Redẽptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: 25
* Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum. 26
* Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo. 27
* Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, & radicẽ verbi inueniamus contra eũ? 28
* Fugite ergo à facie gladij, quoniam vltor iniquitatum gladius est: & scitote esse iudicium. 29

CAP. XX.

RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit: 1 A
* Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens in diuersa rapitur. 2
* Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respõdebit mihi. 3
* Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram, 4
* Quòd laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. 5
* Si ascenderit vsque ad cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit: 6
* Quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Vbi est? 7

* Velut somnium auolans non inueniet-
tur, transiet sicut visio nocturna.
* Oculus, qui eum viderat, non videbit,
neque vltrà intuebitur eum locus suus.
* Filij eius atterentur egestate, & manus
illius reddent ei dolorem suum.
* Ossa eius implebuntur vitiis adolescen-
tiæ eius, & cum eo in puluere dormient.
* Cùm enim dulce fuerit in ore eius ma-
lum, abscondet illud sub lingua sua.
* Parcet illi, & non derelinquet illud, &
celabit in gutture suo.
* Panis eius in vtero illius vertetur in fel
aspidum intrinsecus.
* Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de
ventre illius extrahet eas Deus.
* Caput aspidum suget, & occidet eum
lingua viperæ. * (Non videat riuulos flu-
minis, torrentes mellis, & butyri.)
* Luet quę fecit omnia, nec tamen consu-
metur: iuxta multitudinem adinuentio-
num suarum, sic & sustinebit.
* Quoniam confringens nudauit paupe-
res: domum rapuit, & non ædificauit eam.
* "Nec est satiatus venter eius: & cùm ha-
buerit quę cõcupierat, possidere nõ poterit.
* Non remansit de cibo eius, & propterea
nihil permanebit de bonis eius.
* Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstua-
bit, & omnis dolor irruet super eum.
* Vtinam impleatur venter eius, vt emit-
tat in eum iram furoris sui, & pluat super
illum bellum suum.
* Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum
æreum.
* Eductus, & egrediens de vagina sua, &
fulgurans in amaritudine sua: vadent, &
venient super eum horribiles.
* Omnes tenebræ absconditæ sunt in oc-
cultis eius: deuorabit eum ignis, qui non
succenditur, affligetur relictus in taberna-
culo suo.
* Reuelabunt cæli iniquitatem eius, &
terra consurget aduersus eum.
* Apertum erit germen domus illius, de-
trahetur in die furoris Dei.
* Hæc est pars hominis impij à Deo, &
hereditas verborum eius à Domino.

CAP. XXI.

RESpondens autem Iob, dixit:
* Audite quæso sermones meos, &
agite pœnitentiam.
* Sustinete me, & ego loquar, & post mea,
si videbitur, verba ridete.
* Numquid contra hominem disputatio
mea est, vt meritò non debeam contristari?
* Attendite me, & obstupescite, & super-
ponite digitum ori vestro:
* Et ego quando recordatus fuero, perti-
mesco, & concutit carnem meam tremor.
* "Quare ergo impij viuunt, subleuati
sunt, confortatique diuitiis?
* Semen eorum permanet coram eis, pro-
pinquorum turba, & nepotum in conspe-
ctu eorum.
* Domus eorum securæ sunt & pacatæ,
& non est virga Dei super illos.
* Bos eorum concepit, & non abortiuit:
vacca peperit, & non est priuata fœtu suo.
* Egrediuntur quasi greges paruuli eo-
rum, & infantes eorum exultant lusibus.
* Tenent tympanum, & citharam, &
gaudent ad sonitum organi.
* Ducunt in bonis dies suos, & in punc-
to ad inferna descendunt.
* Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, &
scientiam viarum tuarum nolumus.
* "Quis est Omnipotens vt seruiamus ei?
& quid nobis prodest si orauerimus illum?
* Verumtamen quia non sunt in manu
eorum bona sua, consilium impiorum
longè sit à me.
* Quoties lucerna impiorum extingue-
tur, & superueniet eis inundatio, & dolores
diuidet furoris sui?
* Erunt sicut paleæ ante faciem venti, &
sicut fauilla, quam turbo dispergit.
* Deus seruabit filiis illius dolorem pa-
tris: & cùm reddiderit, tunc sciet.
* Videbunt oculi eius interfectionem
suam, & de furore Omnipotentis bibet.
* Quid enim ad eum pertinet de domo
sua post se? & si numerus mensium eius
dimidietur?
* Numquid Deum docebit quispiam
scientiam, qui excelsos iudicat?
* Iste moritur robustus & sanus, diues &
felix. * Viscera eius plena sunt adipe, &
medullis ossa illius irrigantur:
* Alius verò moritur in amaritudine ani-
mæ absque vllis opibus:
* Et tamen simul in puluere dormient, &
vermes operient eos.
* Certè noui cogitationes vestras, & sen-
tentias contra me iniquas.
* Dicitis enim: Vbi est domus principis?
& vbi tabernacula impiorum?
* Interrogate quemlibet de viatoribus, &
hæc eadem illum intelligere cognoscetis.
* Quia in diem perditionis seruatur ma-
lus, & ad diem furoris ducetur.

* Quis arguet coram eo viam eius? & quæ fecit, quis reddet illi?
* Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.
* Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.
* Quomodo igitur consolamini me frustra, cùm responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

CAP. XXII.

RESpondens autem Eliphaz Themanites, dixit:
* Numquid Deo potest comparari homo, etiam cùm perfectæ fuerit scientiæ?
* Quid prodest Deo si iustus fueris? aut quid ei cõfers, si immaculata fuerit via tua?
* Numquid timens arguet te, & veniet tecum in iudicium,
* Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?
* Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus.
* Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem.
* In fortitudine brachij tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam.
* Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti.
* Propterea circũdatus es laqueis, & conturbat te formido subita.
* Et putabas te tenebras non visurum, & impetu aquarum inundantium non oppressum iri?
* An non cogitas quod Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem sublimetur?
* Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quasi per caliginem iudicat.
* Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.
* Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui?
* Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluuius subuertit fundamentum eorum:
* Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum:
* Cùm ille implesset domos eorum bonis, quorum sententia procul sit à me.
* "Videbunt iusti, & lætabuntur, & innocens subsannabit eos. Psal. 106. v. 42
* Nónne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum deuorauit ignis?
* Acquiesce igitur ei, & habeto pacem; & per hæc habebis fructus optimos.
* Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in corde tuo.
* Si reuersus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo.
* Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.
* Eritq; Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaceruabitur tibi.
* Tunc super Omnipotentem deliciis affluës, & eleuabis ad Deum faciem tuam.
* Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.
* Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis splendebit lumen.
* "Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos, ipse saluabitur. Prou. 29. v. 23
* Saluabitur innocens, saluabitur autem in munditia manuum suarum.

CAP. XXIII.

RESpondens autem Iob, ait:
* Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meę aggrauata est super gemitum meum.
* Quis mihi tribuat vt cognoscam & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius?
* Ponam coram eo iudicium, & os meum replebo increpationibus.
* Vt sciam verba, quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi.
* Nolo multa fortitudine contendat mecũ, nec magnitudinis suæ mole me premat.
* Proponat æquitatem contra me, & perueniat ad victoriam iudicium meum.
* Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.
* Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.
* Ipse verò scit viam meam, & probauit me quasi aurum, quod per ignem transit:
* Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui, & non declinaui ex ea.
* A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris eius.
* Ipse enim solus est, & nemo auertere potest cogitationem eius: & anima eius quodcumque voluit, hoc fecit.
* Cùm expleuerit in me voluntatẽ suam, & alia multa similia præsto sunt ei.
* Et idcirco à facie eius turbatus sum, & considerans eum, timore solicitor.

* Deus molliuit cor meum, & Omnipotens conturbauit me.
* Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAP. XXIIII.

AB Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius.
* Alij terminos transtulerunt, diripuerũt greges, & pauerunt eos.
* Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bouem viduæ.
* Subuerterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.
* Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.
* Agrum non suum demetũt: & vineam eius, quem vi oppresserint, vindemiant.
* Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore:
* Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.
* Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliauerunt.
* Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.
* Inter aceruos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.
* De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamauit, & Deus inultum abire non patitur.
* Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius.
* Mane primo consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quasi fur.
* Oculus adulteri obseruat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum suum.
* Persodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignorauerunt lucem.
* Si subitò apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.
* Leuis est super faciem aquæ: maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum.
* Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius.
* Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignũ infructuosum.
* Pauit enim sterilem, quæ non parit, & viduæ bene non fecit.
* Detraxit fortes in fortitudine sua: & cùm steterit, non credet vitæ suæ.
* "Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem eius sunt in viis illius. "Apoc. 2. f. 21
* Eleuati sunt ad modicũ, & non subsistẽt, & humiliabũtur sicut omnia, & auferẽtur, & sicut summitates spicarum conterentur.
* Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAP. XXV.

RESpondens autem Baldad Suhites, dixit:
* Potestas & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.
* Numquid est numerus militum eius? & super quem non surget lumen illius?
* Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
* Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius:
* Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis?

CAP. XXVI.

RESpondens autem Iob, dixit:
* Cuius adiutor es? numquid imbecillis? & sustentas brachium eius, qui non est fortis?
* Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, & prudẽtiam tuam ostendisti plurimam.
* Quem docere voluisti? nónne eum, qui fecit spiramentum?
* Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.
* Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.
* Qui extendit Aquilonẽ super vacuum, & appendit terram super nihilum.
* Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum.
* Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam suam.
* Terminum circumdedit aquis, vsque dum finiantur lux & tenebræ.
* Columnæ cæli contremiscunt, & pauent ad nutum eius.
* In fortitudine illius repentè maria congregata sunt, & prudentia eius percussit superbum.

* Spiritus eius ornauit cælos: & obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus.
* Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum eius: & cùm vix paruam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

ADdidit quoque Iob, assumens parabolam suam, & dixit:
* Viuit Deus, qui abstulit iudiciũ meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.
* Quia donec supereſt halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis,
* Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.
* Absit à me vt iustos vos esse iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.
* Iustificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.
* Sit vt impius, inimicus meus: & aduersarius meus quasi iniquus.
* Quæ est enim spes hypocritæ si auarè rapiat, & non liberet Deus animam eius?
* Numquid Deus audiet clamorem eius cùm venerit super eum angustia?
* Aut poterit in Omnipotente delectari, & inuocare Deum omni tempore?
* Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.
* Ecce, vos omnes nostis, & quid sine causa vana loquimini?
* Hæc est pars hominis impij apud Deũ, & hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.
* Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt, & nepotes eius non saturabuntur pane.
* Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.
* Si comportauerit quasi terrã argentum, & sicut lutum præparauerit vestimenta:
* Præparabit quidem, sed iustus vestietur illis: & argentum innocens diuidet.
* Ædificauit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit vmbraculum.
* " Diues cùm dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inueniet.
* Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.
* Tollet eum ventus vrens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo.
* Et mittet super eum, & non parcet: de manu eius fugiens fugiet.
* Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

HAbet argentum, venarum suarum principia: & auro locus est, in quo conflatur.
* Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus calore, in æs vertitur.
* Tempus posuit tenebris, & vniuersorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & vmbram mortis.
* Diuidit torrens à populo peregrinante, eos, quos oblitus est pes egentis hominis, & inuios.
* Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subuersa est.
* Locus sapphiri lapides eius, & glebæ illius aurum.
* Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam oculus vulturis.
* Non calcauerunt eam filij institorum, nec pertransiuit per eam leæna.
* Ad silicem extendit manum suam, subuertit à radicibus montes.
* In petris riuos excidit, & omne pretiosum vidit oculus eius.
* Profunda quoque fluuiorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.
* Sapientia verò vbi inuenitur? & quis est locus intelligentiæ?
* Nescit homo pretium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium.
* Abyssus dicit: Non est in me: & mare loquitur: Non est mecum.
* " Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius. "Sap.7.
* Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro.
* Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri:
* Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione eius: trahitur autem sapientia de occultis.
* Non adęquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ cõponetur.
* Vnde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?
* Abscondita est ab oculis omnium viuentium, volucres quoque cæli latet.
* Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audiuimus famam eius.

* Deus intelligit viam eius, & ipse nouit locum illius.
* Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
* Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.
* Quando ponebat pluuiis legē, & viam procellis sonantibus:
* Tunc vidit illam, & enarrauit, & præparauit, & inuestigauit.
* Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.

CAP. XXIX.

ADdidit quoque Iob, assumens parabolam suam, & dixit:
* Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos secundùm dies, quibus Deus custodiebat me?
* Quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris?
* Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo?
* Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?
* Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei?
* Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi?
* Videbant me iuuenes, & abscondebantur: & senes assurgentes stabant.
* Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.
* Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.
* Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.
* Eo quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor.
* Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum.
* Iustitia indutus sum: & vestiui me, sicut vestimento & diademate, iudicio meo.
* Oculus fui cæco, & pes claudo.
* Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam.
* Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.
* Dicebamque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.
* Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.
* Gloria mea semper innouabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.
* Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consiliū meum.
* Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.
* Expectabant me sicut pluuiā, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
* Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.
* Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumq; sederem quasi rex, circūstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

CAP. XXX.

NVnc autē derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:
* Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
* Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate, & miseria.
* Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix iuniperorū erat cibus eorum.
* Qui de conuallibus ista rapientes, cùm singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.
* In desertis habitabant torrentium, & in cauernis terræ, vel super glaream.
* Qui inter huiuscemodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant.
* Filij stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.
* Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in prouerbium.
* Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciē meam conspuere non verentur.
* Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frenum posuit in os meum.
* Ad dexteram orientis calamitates meæ illicò surrexerunt: pedes meos subuerterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
* Dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium.
* Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me, & ad meas miserias deuoluti sunt.
* Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.
* Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.

* Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt. 17
* In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me. 18
* Comparatus sum luto, & assimilatus sum fauillæ & cineri. 19
* Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me. 20
* Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. 21
* Eleuasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me validè. 22
* Scio quia morti trades me, vbi constituta est domus omni viuenti. 23
* Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse saluabis. 24
* Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. 25
* Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ. 26
* Interiora mea efferbuerunt absque vlla requie, præuenerunt me dies afflictionis. 27
* Mœrens incedebam, sine furore, consurgens, in turba clamabam. 28
* Frater fui draconum, & socius struthionum. 29
* Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate. 30
* Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium. 31

CAP. XXXI.

PEpigi fœdus cum oculis meis vt ne cogitarem quidem de virgine. 1 A
* Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hereditatem Omnipotens de excelsis? 2
* Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus iniustitiam? 3
* Nonne ipse cõsiderat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat? 4
* Si ambulaui in vanitate, & festinauit in dolo pes meus: 5
* Appendat me in statera iusta, & sciat Deus simplicitatem meam. 6
* Si declinauit gressus meus de via, & secutum est oculos meos cor meum, & si manibus meis adhæsit macula: 7
* Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur. 8
* Si deceptum est cor meum super mulierem, & si ad ostium amici mei insidiatus sum: 9 B
* Scortum alterius sit vxor mea, & super illam incurruentur alij. 10
* Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima. 11
* Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina. 12
* Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cùm disceptarent aduersum me. 13
* Quid enim faciam cùm surrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæsierit, quid respondebo illi? 14
* Numquid non in vtero fecit me qui & illum operatus est: & formauit me in vlua vnus? 15
* Si negaui, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. 16 D
* Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea: 17
* (Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio: & de vtero matris meæ egressa est mecum.) 18
* Si despexi pereuntem, eo quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem: 19
* Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est: 20 C
* Si leuaui super pupillum manum meam, etiam cùm viderẽ me in porta superiorem: 21
* Humerus meus à iunctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur. 22
* Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. 23
* Si putaui aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea. 24
* Si lætatus sum super multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea. 25 A
* Si vidi solem cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè: 26
* Et lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo. 27
* Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum. 28
* Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultaui quòd inuenisset eum malum. 29
* Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt expeterẽ maledicens animã eius. 30 D
* Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius vt saturemur? 31
* Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. 32
* Si abscondi quasi homo peccatũ meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam. 33

* Si expaui ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium. 34
* Quis mihi tribuat auditorem, vt desiderium meum audiat Omnipotens: & librum scribat ipse qui iudicat. 35
* Vt in humero meo portem illum, & circumdem illum quasi coronam mihi? 36
* Per singulos gradus meos pronunciabo illum, & quasi principi offeram eum. 37
* Si aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent: 38
* Si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agricolarum eius afflixi: 39
* Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina. 40

Finita sunt verba Iob.

CAP. XXXII.

OMiserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo quòd iustus sibi videretur. 1 A
* Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus est autem aduersum Iob, eo quòd iustum se esse diceret coram Deo. 2
* Porrò aduersum amicos eius indignatus est, eo quòd non inuenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condemnassent Iob. 3
* Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: eo quòd seniores essent qui loquebantur. 4
* Cùm autem vidisset quòd tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. 5 B
* Respondensq; Eliu filius Barachel Buzites, dixit: 6
Iunior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.
* Sperabam enim quòd ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam. 7
* Sed, vt video, Spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. 8
* Non sunt longæui sapientes, nec senes intelligunt iudicium. 9
* Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam. 10 C
* Expectaui enim sermones vestros, audiui prudentiam vestram, donec discepteremini sermonibus: 11
* Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, vt video, non est qui possit arguere Iob, & respondere ex vobis sermonibus eius. 12
* Ne fortè dicatis: Inuenimus sapientiam, Deus proiecit eum, non homo. 13
* Nihil locutus est mihi, & ego nõ secundum sermones vestros respondebo illi. 14
* Extimuerunt, nec responderunt vltrà, abstuleruntque à se eloquia. 15
* Quoniam igitur expectaui, & non sunt locuti: steterunt, nec vltrà responderunt: 16 D
* Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam. 17
* Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. 18
* En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrũpit. 19
* Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo. 20
* Non accipiam personam viri, & Deum homini non æquabo. 21
* Nescio enim quàm diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus. 22

CAP. XXXIII.

AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes sermones meos auscultа. 1 A
* Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. 2
* Simplici corde meo sermones mei, & sententiam puram labia mea loquentur. 3
* Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis viuificauit me. 4
* Si potes, respondemihi, & aduersus faciem meam consiste. 5
* Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum. 6
* Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquẽtia mea non sit tibi grauis. 7
* Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audiui: 8
* Mundus sum ego, & absque delicto: immaculatus, & non est iniquitas in me. 9 B
* Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. 10
* Posuit in neruo pedes meos, custodiuit omnes semitas meas. 11
* Hoc est ergo, in quo non es iustificatus: respondebo tibi, quia maior sit Deus homine. 12
* Aduersus eum contendis quòd non ad omnia verba responderit tibi? 13
* Semel loquitur Deus, & secundò id ipsum non repetit. 14
* Per somniũ in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo: 15
* Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina, 16 C

* Vt auertat hominem ab his, quæ facit, & liberet eum de ſuperbia:
* Eruens animam eius à corruptione: & vitam illius, vt non tranſeat in gladium.
* Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia oſſa eius marceſcere facit.
* Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & animæ illius cibus antè deſiderabilis.
* Tabeſcet caro eius, & oſſa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
* Appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis.
* Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus de millibus, vt annunciet hominis æquitatem:
* Miſerebitur eius, & dicet: Libera eum, vt non deſcendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.
* Conſumpta eſt caro eius à ſuppliciis, reuertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
* Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iuſtitiam ſuam.
* Reſpiciet homines, & dicet: Peccaui, & verè deliqui, &, vt eram dignus, non recepi.
* Liberauit animam ſuam ne pergeret in interitum, ſed viuens lucem videret.
* Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per ſingulos.
* Vt reuocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viuentium.
* Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego loquor.
* Si autem habes quod loquaris, reſponde mihi, loquere: volo enim, te apparere iuſtũ.
* Quòd ſi non habes, audi me: tace, & docebo te ſapientiam.

CAP. XXXIIII.

PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc locutus eſt:
* Audite ſapientes verba mea, & eruditi auſcultate me:
* " Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu diiudicat.
* Iudicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid ſit melius.
* Quia dixit Iob: Iuſtus ſum, & Deus ſubuertit iudicium meum.
* In iudicando enim me, mendacium eſt: violenta ſagitta mea abſque vllo peccato.
* Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſubſannationem quaſi aquam:
* Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?
* Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam ſi cucurrerit cum eo.
* Ideo viri cordati audite me, abſit à Deo impietas, & ab Omipotente iniquitas.
* Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias ſingulorum reſtituet eis.
* Verè enim Deus non condemnabit fruſtrà, nec Omnipotens ſubuertet iudicium.
* Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?
* Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum illius & flatum ad ſe trahet.
* Deficiet omnis caro ſimul, & homo in cinerem reuertetur.
* Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & auſculta vocem eloquij mei.
* Numquid qui non amat iudicium, ſanari poteſt? & quomodo tu eum, qui iuſtus eſt, in tantum condemnas?
* Qui dicit regi, apoſtata: qui vocat duces impios:
* " Qui non accipit perſonas principum: nec cognouit tyrannum, cùm diſceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius ſunt vniuerſi.
* Subito morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertranſibunt, & auferent violentum abſque manu.
* Oculi enim eius ſuper vias hominum, & omnes greſſus eorum conſiderat.
* Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mortis, vt abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem.
* Neque enim vltrà in hominis poteſtate eſt, vt veniat ad Deum in iudicium.
* Conteret multos, & innumerabiles, & ſtare faciet alios pro eis.
* Nouit enim opera eorum: & idcirco inducet noctem, & conterentur.
* Quaſi impios percuſſit eos in loco videntium.
* Qui quaſi de induſtria receſſerũt ab eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt:
* Vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.
* Ipſo enim concedente pacem, quis eſt qui condemnet? ex quo abſcõderit vultum, quis eſt qui contẽpletur eum & ſuper gentes & ſuper omnes homines?
* Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.
* Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te quoque non prohibebo.
* Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum, vltrà non addam.

" Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Sap. 6. b. 1. Eccli. 35. b. 16. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. d. 1. Epheſ. 6. b. 9. Col. 3. d. 1. Act. 10. c. 34. 1. Pet. 1. c. 17.

" Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu diiudicat. 12.

* Num-

* Numquid à te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, & non ego: quòd si quid nosti meliùs loquere.
* Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me.
* Iob autem stultè locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.
* Pater mi, probetur Iob vsque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.
* Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: & tunc ad iudicium prouocet sermonibus suis Deum.

CAP. XXXV.

IGitur Eliu hæc rursum locutus est:
* Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, vt diceres: Iustior sum Deo?
* Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccauero?
* Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum.
* Suspice cælum & intuere, & contempla re æthera quòd altior te sit.
* Si peccaueris, quid ei nocebis? & si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
* Porrò si iustè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?
* Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adiuuabit iustitia tua.
* Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & eiulabunt propter vim brachij tyrannorum.
* Et nō dixit: Vbi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?
* Qui docet nos super iumenta terræ, & super volucres cæli erudit nos.
* Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter superbiam malorum.
* Non ergo frustrà audiet Deus, & Omnipotens causas singulorum intuebitur.
* Etiam cùm dixeris: Non considerat: iudicare coram illo, & expecta eum.
* Nunc enim non infert furorem suum, nec vlciscitur scelus valdè.
* Ergo Iob frustrà aperit os suum, & absque scientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

ADdens quoque Eliu, hęc locutus est:
* Sustine me paululū, & indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro deo loquar.
* Repetam scientiam meam à principio, & operatorem meum probabo iustum.
* Verè enim absque mendacio sermones mei, & perfecta scientia probabitur tibi.
* Deus potentes non abiicit, cùm & ipse sit potens.
* Sed non saluat impios, & iudicium pauperibus tribuit.
* Non auferet à iusto oculos suos, & reges in solio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.
* Et si fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis.
* Indicabit eis opera eorum, & scelera eorum, quia violenti fuerunt.
* Reuelabit quoque aurem eorum, vt corripiat: & loquetur, vt reuertantur ab iniquitate.
* Si audierint & obseruauerint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria:
* Si autem non audierint, transibunt per gladium, & consumentur in stultitia.
* Simulatores & callidi prouocant iram Dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint.
* Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effeminatos.
* Eripiet de angustia sua pauperem, & reuelabit in tribulatione aurem eius.
* Igitur saluabit te de ore angusto latissimè, & non habente fundamentum subter se: requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.
* Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciumque recipies.
* Non te ergo superet ira, vt aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.
* Depone magnitudinē tuam absque tribulatione, & omnes robustos fortitudine.
* Ne protrahas noctem, vt ascendant populi pro eis.
* Caue ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpisti sequi post miseriam.
* Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus.
* Quis poterit scrutari vias eius? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?
* Memento quòd ignores opus eius, de quo cecinerunt viri.
* Omnes homines vident eum, vnusquisque intuetur procul.
* Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum eius inæstimabilis.
* Qui aufert stillas pluuiæ, & effundit imbres ad instar gurgitum.

* Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta desuper. 28
* Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum. 29
* Et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. 30
* Per hæc enim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus. 31
* In manibus abscondit lucem, & præcipit ei vt rursus adueniat. 32
* Annunciat de ea amico suo, quòd possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. 33

CAP. XXXVII.

SVper hoc expauit cor meum, & emotum est de loco suo. 1
A
* Audite auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem. 2
* Subter omnes cælos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ. 3
* Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, & non inuestigabitur, cùm audita fuerit vox eius. 4
* Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia. 5
* Qui præcipit niui vt descēdat in terram, & hiemis pluuiis, & imbri fortitudinis suæ. 6
B
* Qui in manu omnium hominū signat, vt nouerint singuli opera sua. 7
* Ingredietur bestia latibulum, & in antro suo morabitur. 8
* Ab interioribus egredietur tempestas, & ab Arcturo frigus. 9
* Flante Deo concrescit gelu, & rursum latissimæ funduntur aquæ. 10
* Frumentum desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suum. 11
* Quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum: 12
* Siue in vna tribu, siue in terra sua, siue in quocumque loco misericordiæ suæ eas iusserit inueniri. 13
C
* Ausculta hæc Iob: sta, & considera mirabilia Dei. 14
* Numquid scis quando præceperit Deus pluuiis, vt ostenderent lucem nubium eius? 15
* Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias? 16
* Nónne vestimenta tua calida sunt, cùm perflata fuerit terra Austro? 17
* Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt. 18
* Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe inuoluimur tenebris. 19
D
* Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, deuorabitur. 20
* At nunc non vident lucem: subito aër cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas. 21
* Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidolosa laudatio. 22
* Dignè eum inuenire non possumus: magnus fortitudine, & iudicio, & iustitia, & enarrari non potest. 23
* Ideò timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes, qui sibi videntur esse sapientes. 24

CAP. XXXVIII.

RESpondens autem Dominus Iob de turbine, dixit: 1
A
* Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? 2
* Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & responde mihi. 3
* Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam. 4
* Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam? 5
* Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius, 6
* Cùm me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei? 7
* Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens: 8
* Cùm ponerem nubem vestimentum eius, & caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem? 9
* Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem, & ostia; 10
* Et dixi: Vsque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. 11
B
* Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum? 12
* Et tenuisti concutiens extrema terræ, & excussisti impios ex ea? 13
* Restituetur vt lutum signaculum, & stabit sicut vestimentum: 14
* Auferetur ab impiis lux sua, & brachium excelsum confringetur. 15
* Numquid ingressus es profunda maris, & in nouissimis abyssi deambulasti? 16
* Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti? 17
* Numquid considerasti latitudinem terræ? indica mihi, si nosti, omnia, 18
* In qua via lux habitet, & tenebrarum quis locus sit: 19
* Vt ducas vnumquodque ad terminos 20

suos, & intelligas semitas domus eius.
21 * Sciebas tunc quòd nasciturus esses? & numerum dierum tuorum noueras?
22 * Numquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti?
23 * Quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ & belli?
24 * Per quam viam spargitur lux, diuiditur æstus super terram?
25 * Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam sonantis tonitrui,
26 * Vt plueret super terram absque homine in deserto, vbi nullus mortalium commoratur,
27 * Vt impleret inuiam & desolatam, & produceret herbas virentes?
28 * Quis est pluuiæ pater? vel quis genuit stillas roris?
29 * De cuius vtero egressa est glacies? & gelu de cælo quis genuit?
30 * In similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur.
31 * Numquid coniungere valebis micantes stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare?
32 * Numquid producis Luciferum in tempore suo, & Vesperum super filios terræ consurgere facis?
33 * Numquid nosti ordinem cæli, & pones rationem eius in terra?
34 * Numquid eleuabis in nebula vocē tuam, & impetus aquarum operiet te?
35 * Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi: Adsumus?
36 * Quis posuit in visceribus hominis sapiētiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 * Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet?
38 * Quando fundebatur puluis in terra, & glebæ compingebantur?
39 * Numquid capies leænę prædam, & animam catulorum eius implebis,
40 * Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur?
41 * Quis præparat coruo escam suā, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo quòd non habeant cibos?

CAP. XXXIX.

1 NVmquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes ceruas obseruasti?
2 * Dinumerasti menses conceptus earum, & scisti tempus partus earum?
3 * Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt.
4 * Separantur filij earum, & pergunt ad pastum: egrediuntur, & non reuertuntur ad eas.
5 * Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis soluit?
6 * Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis.
7 * Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem exactoris non audit.
8 * Circumspicit montes pascuæ suæ, & virentia quæque perquirit.
9 * Numquid volet rhinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?
10 * Numquid alligabis rhinocerota ad aranduin loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?
11 * Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, & derelinques ei labores tuos?
12 * Numquid credes illi quòd sementem reddat tibi, & aream tuam congreget?
13 * Penna struthionis similis est pennis herodij, & accipitris.
14 * Quando derelinquit oua sua in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea?
15 * Obliuiscitur quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.
16 * Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laborauit nullo timore cogente.
17 * Priuauit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.
18 * Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equum & ascensorem eius.
19 * Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum?
20 * Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium eius terror.
21 * Terram vngula fodit, exultat audacter: in occursum pergit armatis.
22 * Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
23 * Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus.
24 * Feruens & fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem.
25 * Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus.
26 * Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?
27 * Numquid ad præceptū tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum?
28 * In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.
29 * Inde contemplatur escam, & de longè oculi eius prospiciunt.

Psal. 146. 9

* Pulli

* Pulli eius lambent sanguinem: & vbicumque cadauer fuerit, statim adest.
* Et adiecit Dñs, & locutus est ad Iob:
* Numquid qui contendit cum Deo, tam facilè conquiescit? vtique qui arguit Deum, debet respondere ei.
* Respondens autē Iob Domino, dixit:
* Qui leuiter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum.
* Vnum locutus sum, quod vtinam non dixissem: & alterū, quibus vltra nō addam.

CAP. XL.

RESpondens autem Dominus Iob de turbine, dixit:
* Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: & indica mihi.
* Numquid irritum facies iudiciū meum: & condemnabis me, vt tu iustificeris?
* Et si habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas?
* Circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto glorioſus, & speciosis induere vestibus.
* Disperge superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia.
* Respice cunctos superbos, & confunde eos, & contere impios in loco suo.
* Abscondе eos in puluere simul, & facies eorum demerge in foueam:
* Et ego confitebor quòd saluare te possit dextera tua.
* Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet:
* Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius.
* Stringit caudam suam quasi cedrum, nerui testiculorum eius perplexi sunt.
* Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ.
* Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium eius.
* Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi.
* Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.
* Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdabunt eum salices torrentis.
* Ecce, absorbebit fluuium, & non mirabitur: & habet fiduciam quòd influat Iordanis in os eius.
* In oculis eius quasi hamo capiet eum, & in sudibus perforabit nares eius.
* An extrahere poteris leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?
* Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius?
* Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?
* Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum seruum sempiternum?
* Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?
* Concîdent eum amici, diuident illum negotiatores?
* Numquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius?
* Pone super eum manum tuam: memento belli, nec vltrà addas loqui.
* Ecce, spes eius frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

CAP. XLI.

NOn quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?
* Quis ante dedit mihi, vt reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.
* Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compositis.
* Quis reuelabit faciem indumenti eius? & in medium oris eius quis intrabit?
* Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum dentium eius formido.
* Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus.
* Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas:
* Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.
* Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius, vt palpebræ diluculi.
* De ore eius lampades procedunt, sicut tedæ ignis accensæ.
* De naribus eius procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque feruentis.
* Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur.
* In collo eius morabitur fortitudo, & faciem eius præcedit egestas.
* Membra carnium eius cohærentia sibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.
* Cor eius indurabitur tamquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.
* Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, & territi purgabuntur.
* Cùm apprehēderit eum gladius, subsistere nō poterit neque hasta, neque thorax:
* Reputabit enim quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum, æs.
* Non fugabit eum vir sagittarius, in

stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
* Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam. 10 D
* Sub ipso erunt radij solis, & sternet sibi aurum quasi lutum. 11
* Feruescere faciet quasi ollam profundum mare, & ponet quasi cùm vnguenta bulliunt. 12
* Post eum lucebit semita, æstimabit abyssum quasi senescentem. 13
* Non est super terrā potestas, quæ comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret. 14
* Omne sublime videt, ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. 15

CAP. XLII.

RESpondens autē Iob Domino, dixit: 1
* Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. 2 A
* Quis est iste, qui celat consilium absque scientia? ideo insipiēter locutus sum, & quæ vltra modum excederent scientiam meam. 3
* Audi, & ego loquar: interrogabo te, & responde mihi. 4
* Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te. 5
* Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. 6
* Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob. 7 B
* Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis: Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam vt nō vobis imputetur stultitia: neque enim locuti estis ad me recta, sicut seruus meus Iob. 8
* Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, & suscepit Dominus faciem Iob. 9
* Dominus quoque conuersus est ad pœnitentiam Iob, cùm oraret ille pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Iob, duplicia. 10 C
* Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & vniuersæ sorores suæ, & cuncti qui nouerant eum prius, & comederunt cum eo panem in domo eius: & mouerunt super eum caput, & consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum: & dederunt ei vnusquisque ouem vnam, & inaurem auream vnam. 11
* Dominus autem benedixit nouissimis Iob magis quàm principio eius. Et facta sunt ei quattuordecim millia ouium, & sex millia camelorum, & mille iuga boum, & mille asinæ. 12 D
* Et fuerunt ei septem filij, & tres filiæ. 13
* Et vocauit nomen vnius Diem, & nomen secundæ Cassiam, & nomen tertiæ Cornustibij. 14
* Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra: deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum. 15
* Vixit autem Iob post hæc, centum quadraginta annis, & vidit filios suos, & filios filiorum suorum vsque ad quartam generationem, & mortuus est senex & plenus dierum. 16

LIBER

LIBER PSALMORVM.

PSALM. I.

BEATVS vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit:

* " Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte.

* " Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo:

Et folium eius non defluet: & omnia quæcumque faciet prosperabuntur.

* Non sic impij, non sic: sed tamquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ.

* Ideo non resurgent impij in iudicio: neque peccatores in concilio iustorum.

* Quoniam nouit Dominus viam iustorum: & iter impiorum peribit.

Psalm. II.

QVare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?

* Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.

* Dirumpamus vincula eorum: & proiiciamus à nobis iugum ipsorum.

* Qui habitat in cęlis irridebit eos: & Dominus subsannabit eos.

* Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.

* Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius.

* " Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.

* Postula à me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.

* Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos.

* " Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram.

* Seruite Domino in timore: & exultate ei cum tremore.

* Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.

* Cùm exarserit in breui ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo.

Psalmus Dauid, cùm fugeret à facie Absalom filij sui. (2. *Reg.* 15. 14.) III.

DOmine quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me.

* Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo eius.

* Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.

* Voce mea ad Dominum clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo.

* Ego dormiui, & soporatus sum: & exurrexi, quia Dominus susceptit me.

* Non timebo millia populi circumdantis me: exurge Domine, saluum me fac Deus meus.

* Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.

* Domini est salus: & super populum tuum benedictio tua.

In finem in carminibus. Psalmus Dauid IIII.

CVm inuocarem exaudiuit me Deus iustitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi.

Miserere mei, & exaudi orationẽ meam.

* Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?

* Et scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me cùm clamauero ad eum.

* " Irascimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

* Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

* Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: dedisti lætitiam in corde meo.

* A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt.

*In pace in idipsum dormiam, & requiescam; 9
*Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. 10

In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus Dauid. V. 1

VErba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum. 2 A
*Intende voci orationis meæ, rex meus & Deus meus. 3
*Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocem meam. 4
*Mane astabo tibi & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. 5
*Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. 6
*Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium. 7 B
Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus: *ego autem in multitudine misericordiæ tuæ. 8
Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.
*Domine deduc me in iustitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam. 9 C
*Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est. 10
*\" Sepulchrũ patẽs est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, iudica illos Deus. 11
Decidant à cogitationibus suis, secũdùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine.
*Et lætentur omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis. 12
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum, *quoniam tu benedices iusto. 13
Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

In finem in carminibus, Psalmus Dauid, pro octaua. VI. 1

DOmine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, 2 A
*Miserere mei Domine quoniam infirmus sum: sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea. 3
*Et anima mea turbata est vâlde: sed tu Domine vsquequo? 4
*Conuertere Domine, & eripe animam meam: saluum me fac propter misericordiam tuam, 5 B
*Quoniam non est in morte qui memor 6
sit tui: in inferno autẽ quis cõfitebitur tibi? 7
*Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.
*Turbatus est à furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos. 8
*\" Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei. 9 \" Mat. 7. d. 23. & 25. d. 41 Luc. 13. f. 27
*Exaudiuit Dominus deprecationem meam, Dominus orationẽ meam suscepit. 10
*Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertantur & erubescant valde velociter. 11

Psalmus Dauid, quem cantauit Domino pro verbis Chusi filij Iemini. (2. Reg. 16.) VII. 1

DOmine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me. 2 A
*Nequando rapiat vt leo animã meam, dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat. 3
*Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis: 4
*Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. 5
*Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat. 6
*Exurge Domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum. 7
Et exurge Domine Deus meus in præcepto quod mandasti: * & synagoga populorum circumdabit te. 8
Et propter hanc in altum regredere: *Dominus iudicat populos. 9
Iudica me Domine secundùm iustitiam meam, & secundùm innocentiam meam super me. B
*Consumetur nequitia peccatorũ, & diriges iustum, \"scrutans corda & renes Deus. 10 \" 1. Par. 28. b. 9 Ier. 11 d. 20 & 17. b. 10. & 20 c. 12
Iustum *adiutorium meum à Domino, qui saluos facit rectos corde. 11
*Deus iudex iustus, fortis, & patiens: numquid irascitur per singulos dies? 12
*Nisi conuersi fueritis, gladiũ suum vibrabit: arcũ suũ tetendit, & parauit illum. 13
*Et in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. 14
*\" Ecce parturiit iniustitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatem. 15 \" Isa. 59. a. 4 Iob 15. d. 35
*Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam, quam fecit. 16

*Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius iniquitas eius descendet. 17
* Confitebor Domino secundùm iustitiam eius: & psallam nomini Domini altissimi. 18

In finem pro torcularibus, Psalmus Dauid. VIII. 1

DOmine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra! 2 A

Quoniam eleuata est magnificentia tua, super cælos.

* Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem propter inimicos tuos, vt destruas inimicum & vltorem. 3

* Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum: lunam & stellas, quæ tu fundasti. 4

* Quid est homo, quòd memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eum? 5

\\Heb. 2. a. 7 * \\ Minuisti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronasti eum: * & constituisti eum super opera manuũ tuarum. 6 7 B

\\Gen. 1. d. 28 1. Cor. 15 d. 26 * \\ Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas: insuper & pecora campi. 8

* Volucres cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris. 9

*Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra! 10

In finem pro occultis filij, Psalmus Dauid. IX. 1

COnfitebor tibi Domine in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua. 2 A

* Lætabor & exultabo in te: psallam nomini tuo Altissime, 3

* In conuertendo inimicum meũ retrorsum: infirmabũtur, & peribunt à facie tua. 4

* Quoniam feciſti iudicium meum & causam meam: sediſti super thronum qui iudicas iustitiam. 5

* Increpasti Gentes, & periit impius: nomen eorum delesti in æternum, & in sęculum sæculi. 6

* Inimici defecerunt frameæ in finem: & ciuitates eorum destruxisti. 7

Periit memoria eorum cum sonitu: * & Dominus in æternum permanet. 8

Parauit in iudicio thronum suum: * & ipse iudicabit orbem terræ in æquitate, iudicabit populos in iustitia. 9 B

* Et factus est Dominus refugium pauperi: adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. 10

* Et sperent in te qui nouerunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. 11

* Psallite Domino, qui habitat in Sion: annunciate inter Gentes studia eius: 12

* Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum. 13 C

* Miserere mei Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis. 14

* Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. 15

* Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt Gentes in interitu, quem fecerunt. 16

In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

* Cognoscetur Dominus iudicia faciẽs: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator. 17

* Conuertantur peccatores in infernum, omnes Gentes quæ obliuiscuntur Deum. 18

* Quoniam non in finem obliuio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem. 19

* Exurge Domine, non confortetur homo: iudicentur Gentes in conspectu tuo: 20

* Constitue Domine legislatorem super eos: vt sciant gentes quoniã homines sunt. 21

Psal. X. secundùm Hebr.

* Vt quid Domine recessisti longè, despicis in opportunitatibus, in tribulatione? 1

* Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis quibus cogitant. 2 A

* Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ: & iniquus benedicitur. 3

*Exacerbauit Dominum peccator, secundùm multitudinem iræ suæ non quæret. 4

* Non est Deus in conspectu eius: inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. 5 B

Auferuntur iudicia tua à facie eius: omnium inimicorum suorum dominabitur.

* Dixit enim in corde suo: Non mouebor à generatione in generationem, sine malo. 6

* \\ Cuius maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo: sub lingua eius labor & dolor. 7

*Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. 8

* Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. 9 C

Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.

\\ Heb. 4. 12.

* In la-

*In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, & cadet cùm dominatus fuerit pauperum. 10 5

*Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus, auertit faciē suam ne videat in finem. 11 6 B

*Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliuiscaris pauperum. 12

*Propter quid irritauit impius Deum? dixit enim in corde suo: Non requiret. 13 D

*Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras: vt tradas eos in manus tuas. 14 8

Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. 9

*Contere brachium peccatoris & maligni: quæretur peccatum illius, & non inuenietur. 15 1

*Dominus regnabit in æternum, & in sæculū sæculi: peribitis Gentes de terra illius. 16 A

*Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: præparationem cordis eorum audiuit auris tua. 17 2

*Iudicare pupillo & humili, vt non apponat vltrà magnificare se homo super terrā. 18 3

In finem, Psalmus Dauid. X. 1

IN Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer? 2 5 A

*Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde. 3 6

*Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt: iustus autem quid fecit? 4

*"Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius: 5 1 B

Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebræ eius interrogant filios hominum.

*Dominus interrogat iustū & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. 6

*Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. 7

*Quoniam iustus Dominus & iustitias dilexit: æquitatem vidit vultus eius. 8

In finem pro octaua, Psalmus Dauid. XI. 1

SAluum me fac Domine, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum. 2 A

*Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde & corde locuti sunt. 3

*Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. 4

*Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est? 5

*Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. 6 B

Ponā in salutari: fiducialiter agam in eo.

*"Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ purgatum septuplum. 7 "Prou. 30. a. 5

*Tu Domine seruabis nos: & custodies nos à generatione hac in æternum. 8

*In circuitu impij ambulant: secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. 9

In finem, Psalmus Dauid. XII. 1

VSquequo Domine obliuiscēris me in finem? Vsquequo auertis faciem tuam à me? 2 A

*Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem? 2

*Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me? *respice, & exaudi me Domine Deus meus. 3 4

Illumina oculos meos ne vmquam obdormiam in morte: *ne quando dicat inimicus meus: Præualui aduersus eum. 5

Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero: *ego autem in misericordia tua speraui. 6

Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

In finem, Psalmus Dauid. XIII. 1

DIxit insipiens in corde suo: Non est Deus. 1 A

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.

*Dominus de cælo prospexit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. 2

*Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. 3

Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum.

Quorum os maledictione & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

*Nónne cognoſcent omnes qui operantur iniquitatem, qui deuorant plebem meam ſicut eſcam panis?

*Dominũ non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.

*Quoniam Dominus in generatione iuſta eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam Dominus ſpes eius eſt.

*Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cùm auerterit Dominus captiuitatẽ plebis ſuæ, exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael.

Pſalmus Dauid. XIIII.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?

*Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam:

*Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua:

Nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos.

*Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus: timentes autem Dominum glorificat:

Qui iurat proximo ſuo, & non decipit,

*qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, & munera ſuper innocentem non accepit:

Qui facit hęc, non mouebitur in æternũ.

Tituli inſcriptio ipſi Dauid. XV.

COnſerua me Domine, quoniam ſperaui in te. *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

*Sanctis, qui ſunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis.

*Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea acceleraverunt.

Non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

*Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui reſtitues hereditatem meam mihi.

*Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hereditas mea præclara eſt mihi.

*Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: inſuper & vſque ad noctem increpuerunt me renes mei.

*" Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear.

*Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

*" Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.

Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vſque in finem.

Oratio Dauid. XVI.

EXaudi Domine iuſtitiam meam: intende deprecationem meam.

Auribus percipe orationem meam, non in labiis doloſis.

*De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.

*Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte: igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas.

*Vt non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras.

*Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt non moueantur veſtigia mea.

*Ego clamaui, quoniam exaudiſti me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.

*Mirifica miſericordias tuas, qui ſaluos facis ſperantes in te.

*A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, vt pupillam oculi.

Sub vmbra alarum tuarum protege me: *à facie impiorum qui me afflixerunt.

Inimici mei animam meam circumdederunt, *adipem ſuum concluſerunt: os eorum locutum eſt ſuperbiam.

*Proiicientes me nunc circumdederunt me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.

*Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam: & ſicut catulus leonis habitans in abditis.

*Exurge Domine, præueni eum, & ſupplanta eum: eripe animam meam ab impio, frameam tuam *ab inimicis manus tuæ.

Domine à paucis de terra diuide eos in vita eorum: de abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorum.

Saturati ſunt filiis: & dimiſerunt reliquias ſuas paruulis ſuis.

*Ego autem in iuſtitia apparebo conſpectui tuo: ſatiabor cùm apparuerit gloria tua.

In finem

In finem puero Domini Dauid, qui locutus est Domino verba cantici huius, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saul, & dixit: (2.Reg.22.2.) XVII.

1 Diligam te Domine fortitudo mea:
2 * Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.
3 " Deus meus adiutor meus, & sperabo in eum.
A Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.
4 * Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero.
5 * Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerũt me.
6 * Dolores inferni circumdederunt me: præoccupauerunt me laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus in conspectu eius, introiuit in aures eius.
8 * Commota est, & contremuit terra: fundamenta montiũ conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.
9 * Ascendit fumus in ira eius: & ignis à facie eius exarsit: carbones succẽsi sunt ab eo.
10 * Inclinauit cælos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11 * Et ascendit super cherubim, & volauit: volauit super pennas ventorum.
12 * Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris.
13 * Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt, grando, & carbones ignis.
14 * Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando & carbones ignis.
15 * Et misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 * Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata sunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17 * Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me de aquis multis.
18 * Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.
19 * Præuenerũt me in die afflictionis meæ: & factus est Dominus protector meus.
20 * Et eduxit me in latitudinem: saluum me fecit, quoniam voluit me.
21 * Et retribuet mihi Dominus secundùm iustitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi:
22 * Quia custodiui vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo.
23 * Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: & iustitias eius nõ repuli à me.
24 * Et ero immaculatus cum eo: & obseruabo me ab iniquitate mea.
C 25 * Et retribuet mihi Dominus secundùm iustitiam meam: & secundùm puritatẽ manuum mearũ in conspectu oculorum eius.
26 * Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris:
27 * Et cum electo electus eris: & cum peruersõ peruerteris.
28 * Quoniam tu populũ humilem saluum facies: & oculos superborum humiliabis.
29 * Quoniam tu illuminas lucernã meam Dñe: Deus meus illumina tenebras meas.
30 * Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.
31 * Deus meus impolluta via eius: eloquia Domini igne examinata: protector est omnium sperantium in se.
32 * Quoniã quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum?
33 * Deus qui præcinxit me virtute: & posuit immaculatam viam meam.
34 * " Qui perfecit pedes meos tamquam ceruorum, & super excelsa statuens me. " 2.Reg.22. v.34.35
35 * Qui docet manus meas ad prælium: & posuisti vt arcum æreum, brachia mea.
36 * Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ: & dextera tua suscepit me:
Et disciplina tua correxit me in finem: & disciplina tua ipsa me docebit.
37 * Dilatasti gressus meos subtus me: &
D non sunt infirmata vestigia mea:
38 * Persequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non conuertar donec deficiant.
39 * Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.
40 * Et præcinxisti me virtute ad bellum: & supplantasti insurgentes in me subtus me.
41 * Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti.
42 * Clamauerunt, nec erat qui saluos faceret, ad Dominum: nec exaudiuit eos.
43 * Et comminuam eos, vt puluerẽ ante faciem vẽti: vt lutum platearum delebo eos.
44 * Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in caput Gentium.
45 * Populus, quem non cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi.

*Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. 46

*Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ. 47

*Deus qui das vindictas mihi, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis. 48

*Et ab insurgentibus in me exaltabis me: à viro iniquo eripies me. 49

2. Reg. 22. 50. Rom. 15. 9 *" Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: & nomini tuo psalmũ dicam. 50

*Magnificans salutes regis eius, & faciens misericordiam christo suo Dauid, & semini eius vsque in sæculum. 51

In finem, Psalmus Dauid. 1
XVIII.

CÆli enarrant gloriam Dei, & opera manuũ eius annũciat firmamentum. 2 A

*Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. 3

*Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. 4

Rom. 10. 18 *"In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. 5

Luc. 24. 46 *In sole posuit tabernaculum suum: " & 6
ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo:
Exultauit vt gigas ad currendam viam, B
*à summo cælo egressio eius: 7
Et occursus eius vsque ad summum eius: nec est qui se abscondat à calore eius.

*Lex Domini immaculata conuertens animas: testimoniũ Domini fidele, sapientiam præstans paruulis. 8

*Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præceptum Domini lucidum; illuminans oculos. 9

*Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi: iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa. 10

*Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum: & dulciora super mel & fauum. 11

*Etenim seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. 12 C

*Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me: * & ab alienis parce seruo tuo. 13 14

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & emundabor à delicto maximo.

*Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. 15

Domine adiutor meus, & redẽptor meus.

In finem, Psalmus Dauid. 1
XIX.

EXaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Iacob. 2 A

*Mittat tibi auxilium de sancto: & de Sion tueatur te. 3

*Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustum tuum pingue fiat. 4

*Tribuat tibi secundùm cor tuum: & omne consilium tuum confirmet. 5

*Lætabimur in salutari tuo: & in nomine Dei nostri magnificabimur. 6 B

*Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognoui quoniam saluum fecit Dominus CHRISTVM suum. 7
Exaudiet illum de cælo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ eius.

*Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dñi Dei nostri inuocabimus. 8

*Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surreximus & erecti sumus. 9

*Domine saluum fac regem: & exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. 10

In finem, Psalmus Dauid. 1
XX.

DOmine in virtute tua lætabitur rex: & super salutare tuum exultabit vehementer. 2 A

*Desiderium cordis eius tribuisti ei: & voluntate labiorum eius non fraudasti eum. 3

*Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. 4

*Vitam petiit à te: & tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum, & in sæculum sæculi. 5 B

*Magna est gloria eius in salutari tuo: gloriam & magnum decorem impones super eum. 6

*Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. 7

*Quoniam rex sperat in Domino: & in misericordia Altissimi non commouebitur. 8

*Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt. 9

*Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. 10 C

*Fructum eorum de terra perdes: & semen eorum à filiis hominum. 11

*Quoniam declinauerunt in te mala, cogitauerunt consilia, quæ non potuerunt stabilire. 12

*Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum. 13

*Exaltare Domine in virtute tua: cantabimus & psallemus virtutes tuas. 14

In finem pro susceptione matutina, Psalmus Dauid. XXI. 1

DEus Deus meus respice in me: quare me dereliquisti? longè à salute mea verba delictorum meorum. 2 A

*Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi. 3

*Tu autem in sancto habitas, Laus Israel. 4

*In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt, & liberasti eos. 5

*Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi. 6

*Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis. 7

**Omnes videntes me, deriserunt me: locuti sunt labiis, & mouerunt caput. 8

**Sperauit in Domino, eripiat eũ: saluum faciat eum, quoniam vult eum. 9

*Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre: spes mea ab vberibus matris meæ. 10 B

In te proiectus sum ex vtero: de ventre matris meæ Deus meus es tu, ne discesseris à me: 11 12

Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est qui adiuuet.

*Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me. 13

*Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens & rugiens. 14

*Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt omnia ossa mea. 15

Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.

*Aruit tamquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis: & in pulverem mortis deduxisti me. 16 4 B

*Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me. 17 C

**Foderunt manus meas & pedes meos: *dinumerauerunt omnia ossa mea. 18

Ipsi verò considerauerunt & inspexerunt me: **diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. 19 6

*Tu autem Domine ne elongaueris auxilium tuum à me: ad defensionem meam conspice. 20

*Erue à framea Deus animam meam: & de manu canis vnicam meam: 21

*Salua me ex ore leonis: & à cornibus vnicornium humilitatem meam. 22

**Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. 23 Heb. 2. c 12

*Qui timetis Dominum laudate eum: vniuersum semen Iacob glorificate eum: 24

*Timeat eum omne semen Israel: quoniam non spreuit, neque despexit deprecationem pauperis: 25

Nec auertit faciem suam à me: & cùm clamarem ad eum exaudiuit me.

*Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum. 26 D

*Edent pauperes, & saturabuntur: & laudabunt Dominum qui requirunt eum: viuent corda eorum in sæculum sæculi. 27

*Reminiscentur & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ: 28

Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ Gentium.

*Quoniam Domini est regnum: & ipse dominabitur Gentium. 29

*Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. 30

*Et anima mea illi viuet: & semẽ meum seruiet ipsi. 31

*Annunciabitur Domino generatio ventura: & annunciabunt cæli iustitiam eius populo qui nascetur, quem fecit Dominus. 32

Psalmus Dauid, XXII. 1

DOminus regit me, & nihil mihi deerit: * in loco pascuæ ibi me collocauit. 1 A 2 Isa. 40. b. 11 Ierem. 23. a. 5 Ezech. 34. c. 11. e. 23 1. Pet. 2. d. 25. & 5. a 3

Super aquam refectionis educauit me:

*animam meam conuertit. 3

Deduxit me super semitas iustitiæ, propter nomen suum.

*Nam, & si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es. 4 B

Virga tua, & baculus tuus: ipsa me consolata sunt.

*Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me. 5

Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quàm præclarus est!

*Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ: 6

Et vt inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

Prima sabbati, Psalmus Dauid.

XXIII.

DOmini est terra, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo.

* Quia ipse super maria fundauit eum: & super flumina præparauit eum.

* Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius?

*Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.

*Hic accipiet benedictionem à Domino: & misericordiam à Deo salutari suo.

* Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Iacob.

* Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

* Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis & potens: Dominus potens in prælio.

* Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

*Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

In finem, Psalmus Dauid.

XXIIII.

AD te Domine leuaui animã meam: * Deus meus in te confido, non erubescam:

* Neque irrideant me inimici mei: etenim vniuersi, qui sustinent te, non confundentur.

* Confundantur omnes iniqua agentes superuacuè.

Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me.

* Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die.

* Reminiscere miserationũ tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.

* Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.

Secundùm misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine.

* Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

* Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas.

* Vniuersæ viæ Domini, misericordia & veritas, requirentibus testamentum eius & testimonia eius.

* Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum est enim.

* Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.

* Anima eius in bonis demorabitur: & semen eius hereditabit terram.

* Firmamentum est Dominus timentibus eum: & testamentum ipsius vt manifestetur illis.

* Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.

* Respice in me, & miserere mei: quia vnicus & pauper sum ego.

* Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me.

* Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte vniuersa delicta mea.

* Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me.

* Custodi animam meam, & erue me: non erubescam quoniam speraui in te.

* Innocentes & recti adhæserunt mihi: quia sustinui te.

* Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

In finem, Psalmus Dauid.

XXV.

IVdica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor.

* Proba me Domine, & tenta me: vre renes meos & cor meum.

* Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: & complacui in veritate tua.

*Non sedi cum concilio vanitatis: & cum iniqua gerentibus non introibo.

* Odiui ecclesiam malignantium: & cum impiis non sedebo.

* Lauabo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum Domine:

* Vt audiam vocem laudis, & enarrem vniuersa mirabilia tua.

* Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.

* Ne perdas cum impiis Deus animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam:

* In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.

* Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.

* Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te Domine.

Psalmus Dauid priusquam liniretur.

XXVI.

DOminus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?
*Dum appropiant super me nocentes, vt edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt.
*Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum.
Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.
*Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ:
Vt videam voluptatem Domini, & visitem templum eius.
*Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.
*In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hostiam vociferationis: cantabo, & psalmum dicam Domino.
*Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad te: miserere mei, & exaudi me.
*Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram.
*Ne auertas faciem tuam à me: ne declines in ira à seruo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.
*Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.
*Legem pone mihi Domine in via tua: & dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.
*Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.
*Credo videre bona Domini in terra viuentium.
*Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuū, & sustine Dominum.

Psalmus ipsi Dauid.

XXVII.

AD te Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me: ne quādo taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.
*Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
*Ne simul trahas me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas me:
Qui loquūtur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.
*Da illis secundùm opera eorum, & secundùm nequitiā adinuētionum ipsorum.
Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.
*Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum eius destrues illos, & non ædificabis eos.
*Benedictus Dominus: quoniam exaudiuit vocem deprecationis meæ.
*Dominus adiutor meus, & protector meus: in ipso sperauit cor meum, & adiutus sum.
Et refloruit caro mea: & ex volūtate mea confitebor ei.
*Dominus fortitudo plebis suæ: & protector saluationum christi sui est.
*Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuæ: & rege eos, & extolle illos vsque in æternum.

Psalmus Dauid,
In consummatione tabernaculi.

XXVIII.

AFferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum.
*Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini eius: adorate Dominum in atrio sancto eius.
*Vox Domini super aquas, Deus maiestatis intonuit: Dominus super aquas multas.
*Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
*Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani:
*Et comminuet eas tamquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium.
*Vox Domini intercidentis flammam ignis: *Vox Domini concutientis desertum: & commouebit Dominus desertum Cades.
*Vox Domini præparantis ceruos, & reuelabit condensa: & in templo eius omnes dicent gloriam.
*Dominus diluuium inhabitare facit: & sedebit Dominus rex in æternum.
*Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

Psalmus Cantici
In dedicatione domus Dauid.
XXIX.

EXaltabo te Domine quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me.

* Domine Deus meus clamaui ad te, & sanasti me.

* Domine eduxisti ab inferno animam meam: saluasti me à descendentibus in lacum.

* Psallite Domino sancti eius: & confitemini memoriæ sanctitatis eius.

* Quoniam ira in indignatione eius: & vita in voluntate eius.

Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.

* Ego autem dixi in abundantia mea: Non mouebor in æternum.

* Domine in voluntate tua, præstitisti decori meo virtutem.

Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.

* Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor.

* Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annunciabit veritatem tuam?

* Audiuit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adiutor meus.

* Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia:

* Vt cantet tibi gloria mea; & non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

In finem, Psalmus Dauid, pro extasi. XXX.

IN te Domine speraui non confundar in æternum: in iustitia tua libera me.

* Inclina ad me aurem tuam, accelera vt eruas me.

Esto mihi in Deum protectorem: & in domum refugij, vt saluum me facias.

* Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.

* Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.

* In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me Domine Deus veritatis.

* Odisti obseruantes vanitates, supervacuè.

Ego autem in Domino speraui: * exultabo, & lætabor in misericordia tua.

Quoniam respexisti humilitatẽ meam, saluasti de necessitatibus animam meam.

* Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.

* Miserere mei Domine quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:

* Quoniam defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus.

Infirmata est in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt.

* Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium & vicinis meis valde: & timor notis meis.

Qui videbant me, foras fugerunt à me:

* obliuioni datus sum, tamquam mortuus à corde.

Factus sum tamquam vas perditum:

* quoniam audiui vituperationem multorum commorantium in circuitu:

In eo dum conuenirent simul aduersum me, accipere animam meam cõsiliati sunt.

* Ego autem in te speraui Domine: dixi: Deus meus es tu: * in manibus tuis sortes meæ.

Eripe me de manu inimicorũ meorum, & à persequentibus me.

* Illustra faciem tuam super seruũ tuum, saluũ me fac in misericordia tua: * Domine non confundar, quoniam inuocaui te.

Erubescant impij, & deducantur in infernum: * muta fiant labia dolosa.

Quę loquuntur aduersus iustum iniquitatem, in superbia, & in abusione.

* Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.

Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.

* Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.

* Benedictus Dominus: quoniam mirificauit misericordiam suam mihi in ciuitate munita.

* Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Proiectus sum à facie oculorum tuorum.

Ideò exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.

* Diligite Dominum omnes sancti eius:

quo-

Luc. 23. 46

quoniam veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiã.
* Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. 25

Ipsi Dauid intellectus. XXXI.

BEati, quorum remissæ sunt iniquitates: & quorum tecta sunt peccata. 1 A
* Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus. 2 C
* Quoniam tacui, inueterauerũt ossa mea, dum clamarem tota die. 3
* Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. 4
* Delictum meum cognitum tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi. 5 B
" Dixi: Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.
* Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno. 6
Verumtamen in diluuio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.
* Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea erue me à circumdantibus me. 7 C
* Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos. 8
* Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. 9
In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.
* Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. 10
* Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. 11

Psalmus Dauid. XXXII.

EXultate iusti in Domino: rectos decet collaudatio. 1 A
* Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi. 2
* Cantate ei canticum nouum: bene psallite ei in vociferatione. 3
* Quia rectum est verbum Domini, & omnia opera eius in fide. 4
* Diligit misericordiam & iudicium: misericordia Domini plena est terra. 5
* Verbo Domini cæli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis virtus eorum. 6 B
* Congregans sicut in vtre aquas maris: ponens in thesauris abyssos. 7
* Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem. 8
* " Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. 9 " Iudit. 16. c. 17
* Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat consilia principum. 10
* Consilium autem Domini in æternum manet: cogitationes cordis eius in generatione & generationem. 11 C
* Beata gẽs, cuius est Dominus, Deus eius: populus, quem elegit in hereditatem sibi. 12
* De cælo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum. 13
* De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram. 14
* Qui finxit sigillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum. 15
* Non saluatur rex per multam virtutem: & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. 16
* Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis suæ non saluabitur. 17 D
* Ecce oculi Domini super metuentes eum: & in eis, qui sperant super misericordia eius. 18
* Vt eruat à morte animas eorum: & alat eos in fame. 19
* Anima nostra sustinet Dominum: quoniam adiutor & protector noster est. 20
* Quia in eo lætabitur cor nostrum: & in nomine sancto eius sperauimus. 21
* Fiat misericordia tua Domine super nos: quemadmodum sperauimus in te. 22

Dauidi, cùm immutauit vultum suum coram Achimelech, & dimisit eum & abijt. (1. *Reg.* 21.) XXXIII.

BEnedicam Dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. 1
* In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti, & lætentur. 2 A
* Magnificate Dominum mecum: & exaltemus nomen eius in idipsum. 3
* Exquisiui Dominum, & exaudiuit me: & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. 4
* Accedite ad eum, & illuminamini: & facies vestræ non confundentur. 5
* Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum: & de omnibus tribulationibus eius saluauit eum. 6
* Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos. 7 B
* Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus: beatus vir, qui sperat in eo. 8 9

* Time-

*Timete Dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. 10

*\" Diuites eguerunt & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. 11 C

*Venite filij, audite me: timorem Domini docebo vos. 12

*\" Quis est homo qui vult vitam: diligit dies videre bonos? 13

*Prohibe linguam tuam à malo: & labia tua ne loquantur dolum. 14

*Diuerte à malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam. 15 C

*Oculi Domini super iustos: & aures eius in preces eorum. 16

*\" Vultus autem Domini super facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorum. 17 D

*Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos. 18

*Iuxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde: & humiles spiritu saluabit. 19

*Multæ tribulationes iustorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus. 20

*Custodit Dominus omnia ossa eorum: vnum ex his non conteretur. 21

*Mors peccatorum pessima: & qui oderunt iustum delinquent. 22

*Redimet Dominus animas seruorum suorum: & non delinquent omnes qui sperant in eo. 23

Ipsi Dauid. XXXIIII. 1

IVdica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. A

*Apprehende arma & scutum: & exurge in adiutorium mihi. 2

*Effunde framea, & conclude aduersus eos, qui persequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua ego sum. 3 D

*Confundantur & reuereantur, quærentes animam meam. 4

Auertantur retrorsum, & confundantur cogitantes mihi mala.

*Fiant tamquam puluis ante faciem venti: & angelus Domini coarctans eos. 5

*Fiat via illorum tenebræ & lubricum: & angelus Domini persequens eos. 6 B

*Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: superuacuè exprobrauerunt animam meam. 7

*Veniat illi laqueus, quem ignorat: & captio, quam abscondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipsum. 8

*Anima autem mea exultabit in Domino: & delectabitur super salutari suo. 9

*Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi? 10

Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenum & pauperem à diripientibus eum.

*Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me. 11

*Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ. 12

*Ego autem cùm mihi molesti essent, induebar cilicio. 13 C

Humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur.

*Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens & contristatus sic humiliabar. 14

*Et aduersum me lætati sunt, & conuenerunt: congregata sunt super me flagella, & ignoraui. 15

*Dissipati sunt, nec compuncti, tentauerunt me, subsannauerunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis. 16

*Domine quando respicies? restitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus vnicam meam. 17

*Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo graui laudabo te. 18

*Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi iniquè: \" qui oderunt me gratis & annuunt oculis. 19

*Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant. 20

*Et dilatauerunt super me os suum: dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri. 21

*Vidisti Domine, ne sileas: Domine ne discedas à me. 22

*Exurge & intende iudicio meo: Deus meus, & Dominus meus in causam meam. 23 D

*Iudica me secundùm iustitiam tuam Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi. 24

*Non dicant in cordibus suis: Euge, euge, animæ nostræ: nec dicant: Deuorauimus eum. 25

*Erubescant & reuereantur simul, qui gratulantur malis meis. 26

Induantur confusione & reuerentia qui magna loquuntur super me.

*Exultent & lætentur qui volunt iustitiam meam: & dicant semper: Magnificetur Dominus, qui volunt pacem serui eius. 27

*Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam. 28

In fi-

Luca 1. 53

1. Pet. 3. 10

Eccli. 15. 21 Heb. 4. c. 13

In finem, ſeruo Domini ipſi Dauid. XXXV.

DIxit iniuſtus vt delinquat in ſemetipſo: nõ eſt timor Dei ante oculos eius.
*\"Quoniam dolosè egit in cõſpectu eius: vt inueniatur iniquitas eius ad odium.
*Verba oris eius iniquitas, & dolus: noluit intelligere vt benè ageret.
*Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odiuit.
*Domine in cælo miſericordia tua: & veritas tua vſque ad nubes.
*Iuſtitia tua ſicut montes Dei: iudicia tua abyſſus multa.
Homines, & iumenta ſaluabis Domine:
*quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus.
Filij autem hominum, in tegmine alarum tuarum ſperabunt.
*Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos.
*Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.
*Prætende miſericordiam tuam ſcientibus te, & iuſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde.
*Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus peccatoris non moueat me.
*Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatẽ: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

Pſalmus ipſi Dauid. XXXVI.

NOli æmulari in malignantibus: neque zelaueris facientes iniquitatem.
*Quoniam tamquam fœnum velociter areſcent: & quemadmodum olera herbarum citò decident.
*Spera in Domino, & fac bonitatem: & inhabita terram, & paſcêris in diuitiis eius.
*Delectare in Domino: & dabit tibi petitiones cordis tui.
*Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eo: & ipſe faciet.
*Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuam: & iudicium tuum tamquam meridiem:
*ſubditus eſto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua: in homine faciente iniuſtitias.
*Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari vt maligneris.
*Quoniam qui malignantur, exterminabuntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi hereditabunt terram.
*Et adhuc puſillum, & non erit peccator: & quæres locum eius, & non inuenies.
*\"Manſueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.
*Obſeruabit peccator iuſtum: & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis.
*Dominus autẽ irridebit eum: quoniam proſpicit quòd veniet dies eius.
*Gladium euaginauerunt peccatores: intenderunt arcum ſuum,
Vt deiiciant pauperem & inopem: vt trucident rectos corde.
*Gladius eorum intret in corda ipſorum: & arcus eorum confringatur.
*Melius eſt modicum iuſto, ſuper diuitias peccatorum multas.
*Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem iuſtos Dominus.
*Nouit Dominus dies immaculatorum: & hereditas eorum in æternum erit.
*Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis ſaturabuntur: *quia peccatores peribunt.
Inimici verò Domini mox vt honorificati fuerint & exaltati: deficientes, quemadmodum fumus deficient.
*Mutuabitur peccator, & non ſoluet: iuſtus autem miſeretur & tribuet.
*Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei diſperibunt.
*Apud Dominum greſſus hominis dirigentur: & viam eius volet.
*Cùm ceciderit, non collidetur: quia Dominus ſupponit manum ſuam.
*Iunior fui, etenim ſenui: & non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem.
*Tota die miſeretur & commodat: & ſemen illius in benedictione erit.
*Declina à malo, & fac bonum: & inhabita in ſæculum ſæculi.
*Quia Dominus amat iudicium, & non derelinquet ſanctos ſuos: in æternum conſeruabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impiorum peribit.
*Iuſti autem hereditabunt terram: & inhabitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam.
*\" Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium.
*\" Lex Dei eius in corde ipſius: & non ſupplantabuntur greſſus eius.
*Conſiderat peccator iuſtum: & quærit mortificare eum.
*Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius: nec damnabit eum cùm iudicabitur illi.

\"Matt. 5. a. 4

\"Prou. 31. d. 26

\"Iſai. 51. c. 7

* Expecta Dominum, & custodi viam eius: & exaltabit te vt hereditate capias terram: cùm perierint peccatores videbis. 34
* Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani. 35
* Et transiui, & ecce non erat: & quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. 36
* Custodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. 37
* Iniusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt. 38
* Salus autẽ iustorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis. 39
* Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos à peccatoribus, & saluabit eos: quia sperauerunt in eo. 40

Psalmus Dauid, in rememorationem de sabbato. XXXVII. 1

DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. 2
* Quoniam sagittæ tuæ infixę sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam. 3
* Non est sanitas in carne mea à faciæ iræ tuæ: non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. 4
* Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatæ sunt super me. 5
* Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, à faciæ insipientiæ meæ. 6
* Miser factus sum & curuatus sum vsque in finem: tota die contristatus ingrediebar. 7
* Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: & non est sanitas in carne mea. 8
* Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei. 9
* Domine, ante te omne desideriũ meum: & gemitus meus à te non est absconditus. 10
* Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. 11
* Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. 12
Et qui iuxta me erant, de longè steterunt: * & vim faciebant qui quærebant animam meam. 13
Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.
* Ego autem tamquam surdus non audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum. 14
* Et factus sum sicut homo non audiens: & non habens in ore suo redargutiones. 15
* Quoniam in te Domine speraui: tu exaudies me Domine Deus meus. 16
* Quia dixi: Nequando supergaudeant mihi inimici mei: & dum commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt. 17
* Quoniam ego in flagella paratus sum: & dolor meus in conspectu meo semper. 18
* Quoniam iniquitatem meam annunciabo: & cogitabo pro peccato meo. 19
* Inimici autem mei viuunt, & confirmati sunt super me: & multiplicati sunt qui oderunt me iniquè. 20
* Qui retribuũt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem. 21
* Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne discesseris à me. 22
* Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis meæ. 23

In finem, ipsi Idithun, Canticum Dauid. XXXVIII. 1

DIxi: Custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. 2 A
Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me. 3 A
* Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis: & dolor meus renouatus est. 4
* Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardescet ignis. 5
* Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi Domine finem meum, B
Et numerum dierum meorum quis est: vt sciam quid desit mihi. 6 *
* Ecce mẽsurabiles posuisti dies meos: & substantia mea tamquam nihilum ante te. 8
Verumtamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens.
* Verumtamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur. 7
Thesaurizat: & ignorat cui congregabit ea.
* Et nunc quæ est expectatio mea? nónne Dominus? & substantia mea apud te est. 8
* Ab omnibus iniquitatibus meis eruc me: opprobrium insipienti dedisti me. 9
* Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti: * amoue à me plagas tuas. 10
* A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem. 11
Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius: verumtamen vanè conturbatur omnis homo. 12 C
* Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas. 13

Psal. 6. a. 1

Ne sileas: quoniã aduena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.
* Remitte mihi, vt refrigerer prius quàm abeam, & amplius non ero.

In finem, Psalmus ipsi Dauid.

XXXIX.

EXpectans expectaui Dominum, & intendit mihi.
* Et exaudiuit preces meas: & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos: & direxit gressus meos.
* Et immisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi & timebũt: & sperabunt in Domino.
* Beatus vir, cuius est nomẽ Domini spes eius: & non respexit in vanitates & insanias falsas.
* Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua: & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.
Annunciaui & locutus sum: multiplicati sunt super numerum.
*"Sacrificium & oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi.
Holocaustum & pro peccato non postulasti: * tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri scriptum est de me * vt facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.
* Annunciaui iustitiam tuam in ecclesia magna, ecce labia mea nõ prohibebo: Domine tu scisti.
* Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuũ dixi.
Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam à concilio multo.
* Tu autem Domine ne longè facias miserationes tuas à me: misericordia tua & veritas tua semper susceperunt me.
* Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: cõprehenderũt me iniquitates meæ, & nõ potui vt viderẽ.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.
* Complaceat tibi Domine vt eruas me:
"Domine, ad adiuuandum me respice.
*"Confundantur & reuereantur simul, qui quærunt animã meã, vt auferant eam.
Conuertantur retrorsum, & reuereantur qui volunt mihi mala.
* Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.
* Exultent & lætẽtur super te omnes quærentes te: & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
* Ego autem mendicus sum, & pauper: Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus, & protector meus tu es: Deus meus ne tardaueris.

In finem, Psalmus ipsi Dauid.

XL.

BEatus qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.
* Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius.
* Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius.
* Ego dixi: Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi.
* Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen eius?
* Et si ingrediebatur vt videret, vana loquebatur, cor eius congregauit iniquitatem sibi.
Egrediebatur foras, & loquebatur * in idipsum.
Aduersum me susurrabant omnes inimici mei: aduersum me cogitabãt mala mihi.
* Verbum iniquum constituerunt aduersum me: Numquid qui dormit nõ adiiciet vt resurgat?
* Etenim homo pacis meæ, in quo speraui: qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.
* Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me: & retribuam eis.
*"In hoc cognoui quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
* Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in æternum.
* Benedictus Dominus Deus Israel à sæculo, & vsque in sæculum: fiat, fiat.

In finem,
Intellectus filiis Core.

XLI.

QVemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus.
* Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei?
* Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus?

* Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei:

In voce exultationis, & confessionis: sonus epulantis.

* Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc cõfitebor illi: salutare vultus mei, * & Deus meus.

Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Iordanis, & Hermoniim à monte modico.

* Abyssus abyssum inuocat, in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt.

* In die mandauit Dominus misericordiam suam: & nocte canticum eius.

Apud me oratio Deo vitæ meæ, * dicam Deo: Susceptor meus es,

Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?

* Dum confringũtur ossa mea, exprobrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei:

Dum dicunt mihi per singulos dies: Vbi est Deus tuus? * quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

Psalmus Dauid. XLII.

IVdica me Deus, & discerne causam meã de gente non sancta, ab homine iniquo, & doloso erue me.

* Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

* Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerũt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

* Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat iuuentutem meam.

Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus: * quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

In finem, Filiis Core ad intellectum. XLIII.

DEus auribus nostris audiuimus: patres nostri annunciauerunt nobis.

Opus, quod operatus es in diebus eorum: & in diebus antiquis.

* Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos:

* Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos:

Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.

* Tu es ipse rex meus & Deus meus: qui mandas salutes Iacob.

* In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

* Non enim in arcu meo sperabo: & gladius meus non saluabit me.

* Saluasti enim nos de affligentibus nos: & odientes nos confudisti.

* In Deo laudabimur tota die: & in nomine tuo confitebimur in sæculum.

* Nunc autem repulisti & confudisti nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris.

* Auertisti nos retrorsum post inimicos nostros: & qui oderunt nos, diripiebant sibi.

* Dedisti nos tamquam oues escarum: & in gentibus dispersisti nos.

* Vendidisti populum tuum sine pretio: & non fuit multitudo in commutationibus eorum.

* Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro.

* Posuisti nos in similitudinem Gentibus: commotionem capitis in populis.

* Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.

* A voce exprobrantis, & obloquentis: à facie inimici, & persequentis.

* Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te: & iniquè non egimus in testamento tuo.

* Et non recessit retro cor nostrum: & declinasti semitas nostras à via tua:

* Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos vmbra mortis.

* Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad deum alienum:

* Nónne Deus requiret ista? ipse enim nouit abscondita cordis.

* Quoniam propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis. Rom. 8. 36

* Exurge, quare obdormis Domine? exurge, & ne repellas in finem.

* Quare faciem tuam auertis, obliuiscéris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ?

* Quoniam humiliata est in puluere ani-

ma nostra: conglutinatus est in terra venter noster.
26 1 * Exurge Domine, adiuua nos: & redime nos propter nomen tuum.

In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto. XLIIII.

2 1 A ERuctauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis.
3 * Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.
4 * Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime,
5 B * Specie tua & pulchritudine tua intende, prosperè procede, & regna,
B 7 Propter veritatem & mansuetudinem, & iustitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 8 * Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.
Hebr. 1. 8 7 9 * " Sedes tua Deus in sæculum sæculi: virga directionis virga regni tui.
8 10 * Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.
9 11 C * Mirrha, & gutta, & casia à vestimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectauerunt te * filiæ regum in honore tuo.
10 12 Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.
11 1 * Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.
12 2 A * Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.
13 3 * Et filiæ Tyri in muneribus vultũ tuum deprecabuntur: omnes diuites plebis.
14 4 D * Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis * circumamicta varietatibus.
15 5 Adducentur regi virgines post eam: proximæ eius afferentur tibi.
16 6 * Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur in templum regis.
17 7 B * Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram.
18 8 * Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.
9 Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: & in sæculum sæculi.
10

In finem,
Filiis Core pro arcanis, Psalmus
XLV.

1 2 DEus noster refugium, & virtus: adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis.
3 * Propterea non timebimus dum turbabitur terra: & transferentur montes in cor maris.
4 * Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorum: conturbati sunt montes in fortitudine eius.
5 * Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculum suum Altissimus.
6 * Deus, in medio eius, non commouebitur: adiuuabit eam Deus manè diluculo.
7 B * Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.
8 * Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob:
9 * Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram: * auferens bella vsque ad finem terræ.
10 C Arcum conteret, & confringet arma: & scuta comburet igni:
11 * Vacate, & videte quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 * Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.

In finem, pro filiis Core Psalmus
XLVI.

1 2 OMnes Gentes plaudite manibus: iubilate Deo in voce exultationis.
3 * Quoniam Dominus excelsus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.
4 * Subiecit populos nobis: & gentes sub pedibus nostris.
5 * Elegit nobis hereditatem suam: speciem Iacob, quam dilexit.
6 * " Ascendit Deus in iubilo: & Dominus in voce tubæ. 2. Reg. 6. v. 15
7 B * Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.
8 * Quoniam Rex omnis terræ Deus: psallite sapienter.
9 * Regnabit Deus super gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.
10 * Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ, vehementer eleuati sunt.

Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati. XLVII.

MAgnus Dominus, & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius.

* Fundatur exultatione vniuersæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni.

*Deus in domibus eius cognoscetur, cùm susciperet eam.

* Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: conuenerunt in vnum.

* Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt: * tremor apprehendit eos.

Ibi dolores vt parturientis,* in spiritu vehementi conteres naues Tharsis.

* Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum.

*Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui.

* Secundùm nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.

* Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine.

* Circumdate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus eius.

* Ponite corda vestra in virtute eius: & distribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera.

* Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, & in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula.

In finem, filiis Core Psalmus. XLVIII.

AVdite hæc omnes Gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbē:

* Quique terrigenæ, & filij hominum: simul in vnum diues & pauper.

* Os meum loquetur sapientiam: & meditatio cordis mei prudentiam.

*Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionē meam.

* Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me:

* Qui confidunt in virtute sua: & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur.

* Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam.

* Et pretium redemptionis animæ suæ: & laborabit in æternum, * & viuet adhuc in finem.

* Non videbit interitum, cùm viderit sapientes morientes: simul insipiens, & stultus peribunt.

Et relinquent alienis diuitias suas: * & sepulchra eorum domus illorū in æternum.

Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocauerunt nomina sua in terris suis.

* Et homo, cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

*Hæc via illorum scandalum ipsis: & postea in ore suo complacebunt.

* Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos.

Et dominabuntur eorum iusti in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno à gloria eorum.

* Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cùm acceperit me.

*Ne timueris cùm diues factus fuerit homo: & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius.

* Quoniam cùm interierit, non sumet omnia: neq; descendet cum eo gloria eius.

* Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.

* Introibit vsque in progenies patrum suorum: & vsque in æternum non videbit lumen.

* Homo, cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Psalmus Asaph. XLIX.

DEus deorum Dominus locutus est: & vocauit terram,

A solis ortu vsque ad occasum: * ex Sion species decoris eius.

* Deus manifestè veniet: Deus noster & non silebit.

Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida.

* Aduocabit cælum desursum: & terram discernere populum suum.

* Congregate illi sanctos eius: qui ordinant testamentum eius super sacrificia.

* Et annunciabunt cæli iustitiam eius: quoniam Deus iudex est.

*Audi populus meus, & loquar: Israel, & testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.

*Non in sacrificiis tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

* Non accipiam de domo tua vitulos: neque de gregibus tuis hircos.

*Quo-

* Quoniam meæ sunt omnes feræ siluarum, iumenta in montibus & boues.
* Cognoui omnia volatilia cæli: & pulchritudo agri mecum est.
* Si esuriero, nõ dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius.
* Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?
* Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua.
* Et inuoca me in die tribulationis: eruã te, & honorificabis me.
* Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?
* Tu verò odisti disciplinam: & proiecisti sermones meos retrorsum:
* Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas.
* Os tuum abundauit malitia: & lingua tua concinnabat dolos.
* Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum: * hæc fecisti, & tacui.

Existimasti inique quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.

* Intelligite hęc qui obliuiscimini Deum: nequando rapiat, & non sit qui eripiat.
* Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

In finem, Psalmus Dauid,
* Cùm venit ad eum Nathan Propheta, quando intrauit ad Bethsabee.
(2. *Reg.* 12.) L.

MIserere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam.
Et secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.
* Amplius laua me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me.
* Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper.
* Tibi soli peccaui, & malum coram te feci: " vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris.
* Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea.
* Ecce enim veritatem dilexisti: incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
* " Asperges me hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor.
* Auditui meo dabis gaudium & lætitiam: & exultabunt ossa humiliata.
* Auerte faciem tuam à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.
* Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum innoua in visceribus meis.
* Ne proiicias me à facie tua: & spiritum sanctum tuum ne auferas à me.
* Redde mihi lætitiam salutaris tui: & spiritu principali confirma me.
* Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te conuertentur.
* Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ: & exultabit lingua mea iustitiam tuam.
* Domine, labia mea aperies: & os meum annunciabit laudem tuam.
* Quoniam si voluisses sacrificium dedissem vtique: holocaustis non delectaberis.
* Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.
* Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion: vt ædificentur muri Ierusalem.
* Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes, & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

In finem, Intellectus Dauid,
* Cùm venit Doeg Idumæus, & nunciauit Sauli: Venit Dauid in domum Achimelech.
(1. *Reg.* 22. 9.) L I.

QVid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?
* Tota die iniustitiã cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum.
* Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem magis quàm loqui æquitatem.
* Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.
* Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viuentium.
* Videbunt iusti, & timebunt, & super eum ridebunt, & dicent: * Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum:
Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum: & prævaluit in vanitate sua.
* Ego autem, sicut oliua fructifera in domo Dei, speraui in misericordia Dei in æternum: & in sæculum sæculi.
* Confitebor tibi in sæculum quia fecisti: & expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

In finem,
Pro Maeleth intelligentiæ Dauid.
LII.

DIxit insipiens in corde suo: Non est Deus.
*Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est qui faciat bonum.
*" Deus de cælo prospexit super filios hominum: vt videat si est intelligens, aut requirens Deum.
*" Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.
*Nónne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui deuorant plebem meam vt cibum panis?
*Deum non inuocauerunt: illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.
Quoniam Deus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos.
*Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum conuerterit Deus captiuitatem plebis suæ, exultabit Iacob, & lætabitur Israel.

In finem,
In carminibus intellectus Dauid,
*Cùm venissent Ziphæi, & dixissent ad Saul: Nónne Dauid absconditus est apud nos? (1. Reg. 23. 19. & 26. 1.)
LIII.

DEus in nomine tuo saluum me fac: & in virtute tua iudica me.
*Deus exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.
*Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me, & fortes quæsierunt animã meam: & non proposuerunt Deum ante conspectum suum.
*Ecce enim Deus adiuuat me: & Dominus susceptor est animæ meæ.
*Auerte mala inimicis meis: & in veritate tua disperde illos.
*Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine: quoniam bonum est.
*Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: & super inimicos meos despexit oculus meus.

In finem, In carminibus intellectus Dauid. LIIII.

EXaudi Deus orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam: *intende mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum * à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniquitates: & in ira molesti erant mihi.
*Cor meum conturbatum est in me: & formido mortis cecidit super me.
*Timor & tremor venerunt super me: & contexerunt me tenebræ:
*Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?
*Ecce elongaui fugiens: & mansi in solitudine.
*Expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.
*Præcipita Domine, diuide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate.
*Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas: & labor in medio eius, * & iniustitia.
Et non defecit de plateis eius vsura, & dolus.
*Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique.
Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo.
*Tu verò homo vnanimis: dux meus, & notus meus:
*Qui simul mecũ dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum cõsensu.
*Veniat mors super illos: & descendant in infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum: in medio eorum.
*Ego autem ad Deum clamaui: & Dominus saluabit me.
*Vespere, & mane, & meridie narrabo & annunciabo: & exaudiet vocem meam.
*Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.
*Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui est ante sæcula.
Non enim est illis commutatio, & non timuerunt Deum: *extendit manum suam in retribuendo.
Contaminauerunt testamentum eius, *diuisi sunt ab ira vultus eius: & appropinquauit cor illius.
Molliti sunt sermones eius super oleum: & ipsi sunt iacula.
*" Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem iusto.

Psal. 13. 1
Rom. 3. 12

*Tu

*Tu verò Deus deduces eos, in puteum interitus. 24

Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

In finem,
Pro populo, qui à Sanctis longè factus est, Dauid in tituli inscriptionem, cùm tenuerunt eũ Allophyli in Geth. (1.Reg.21. 12.) LV. 1

Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo: tota die impugnans tribulauit me. 2 A

*Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellãtes aduersum me. 3

*Ab altitudine diei timebo: ego verò in te sperabo. 4

*In Deo laudabo sermones meos, in Deo speraui: non timebo quid faciat mihi caro. 5

*Tota die verba mea execrabantur: aduersum me omnes cogitationes eorum, in malum. 6

*Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum meum obseruabunt. 7 B

Sicut sustinuerunt animam meam, *pro nihilo saluos facies illos: in ira populos confringes. 8

Deus, *vitam meam annunciaui tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, 9 A

Sicut & in promissione tua: *tunc conuertentur inimici mei retrorsum: 10

In quacumque die inuocauero te: ecce cognoui quoniam Deus meus es.

*In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speraui, non timebo quid faciat mihi homo. 11

*In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi. 12

*Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: vt placeam coram Deo in lumine viuentium. 13

In finem,
Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem, cùm fugeret à facie Saul in speluncam. (2. Reg. 22. 1. & 24. 4.) 1
LVI.

Miserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. 2 A

Et in vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

*Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui benefecit mihi. 3

*Misit de cælo, & liberauit me: dedit in opprobrium conculcantes me. 4

Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam, * & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. 5

Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ: & lingua eorum gladius acutus.

*Exaltare super cælos Deus: & in omnem terram gloria tua. 6 B

*Laqueum parauerunt pedibus meis: & incuruauerunt animam meam. 7

Foderunt ante faciem meam foueam: & inciderunt in eam.

*Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalmum dicam. 8

*Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara: exurgam diluculo. 9

*Confitebor tibi in populis Domine: & psalmum dicam tibi in gentibus: 10

*Quoniam magnificata est vsque ad cælos misericordia tua, & vsque ad nubes veritas tua. 11

*Exaltare super cælos Deus: & super omnem terram gloria tua. 12

In finem,
Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem. LVII. 1

Si verè vtique iustitiam loquimini: recta iudicate filij hominum. 2 A

*Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniustitias manus vestræ concinnant. 3

*Alienati sunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero: locuti sunt falsa. 4

*Furor illis secundùm similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, 5

*Quæ non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis sapienter. 6

*Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus. 7 B

*Ad nihilum deuenient tamquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmentur. 8

*Sicut cera, quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, & non viderunt solem. 9

*Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum: sicut viuentes, sic in ira absorbet eos. 10

*Lætabitur iustus cùm viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine peccatoris. 11

*Et dicet homo: Si vtique est fructus iusto: vtique est Deus iudicans eos in terra. 12

In finem,
Ne disperdas, Dauid in tituli inscriptionem, quando misit Saul, & custodiuit domum eius, vt eum interficeret. (1.*Reg.*19.11.) LVIII.

ERipe me de inimicis meis Deus meus: & ab insurgentibus in me libera me.
* Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris sanguinum salua me.
* Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.
* Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine: sine iniquitate cucurri, & direxi.
* Exurge in occursum meum, & vide: & tu Domine Deus virtutum, Deus Israel,
Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.
* Conuertentur ad vesperam: & famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem.
* Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audiuit?
*Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.
* Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es:
* Deus meus misericordia eius præueniet me.
* Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos: nequãdo obliuiscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus Domine:
* Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: & comprehendantur in superbia sua.
Et de execratione & mendacio annunciabuntur * in consummatione: in ira consummationis, & non erunt.
Et scient quia Deus dominabitur Iacob: & finium terræ.
* Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
* Ipsi dispergentur ad manducandum: si verò non fuerint saturati, & murmurabunt.
* Ego autẽ cantabo fortitudinem tuam: & exultabo manè misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meæ.
* Adiutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus misericordia mea.

In finem,
Pro his, qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi Dauid in doctrinam, * cùm succendit Mesopotamiam Syriæ, & Sobal, & conuertit Ioab, & percussit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia. (2.*Reg.* 8. 1. & 10. 7. & 1.*Par.*18. 1.) LIX.

DEus repulisti nos, & destruxisti nos: iratus es, & misertus es nobis.
* Commouisti terrã, & conturbasti eam: sana contritiones eius, quia commota est.
*Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vino compunctionis.
* Dedisti metuentibus te significationem: vt fugiant à facie arcus:
Vt liberentur dilecti tui: * saluum fac dextera tua, & exaudi me.
* Deus locutus est in sancto suo: Lætabor, & partibor Sichimam: & conuallem tabernaculorum metibor.
*Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim fortitudo capitis mei.
Iuda rex meus: * Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
* Quis deducet me in ciuitatẽ munitam? quis deducet me vsque in Idumæam?
* Nónne tu Deus, qui repulisti nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris?
* Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.
* In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,
In hymnis Dauid. LX.

EXaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ.
* Ã finibus terræ ad te clamaui: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me.
Deduxisti me, * quia factus es spes mea: turris fortitudinis à facie inimici.
* Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula: protegar in velamento alarum tuarum.
* Quoniam tu Deus meus exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timentibus nomen tuum.
* Dies super dies regis adiicies: annos eius vsque in diem generationis & generationis.
* Permanet in æternum in conspectu Dei: misericordiam & veritatem eius quis requiret?

* Sic

*Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi: vt reddam vota mea de die in diem.

In finem,
Pro Idithun, Psalmus Dauid.
LXI.

NOnne Deo subiecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum.
*Nã & ipse Deus meus, & salutaris meus: susceptor meus, non mouebor amplius.
*Quousque irruitis in hominem? interficitis vniuersi vos: tamquam parieti inclinato & maceriæ depulsæ?
*Verumtamen pretium meum cogitauerunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.
*Verumtamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.
*Quia ipse Deus meus, & saluator meus: adiutor meus non emigrabo.
*In Deo salutare meum, & gloria mea: Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est.
*Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: Deus adiutor noster in æternum.
*Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris: vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum.
*Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere: diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.
*Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, * & tibi Domine misericordia: " quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua.

Psalmus Dauid,
Cùm esset in deserto Idumææ.
(1.Reg. 22. 5.) LXII.

DEus Deus meus ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea.
*In terra deserta, & inuia, & inaquosa: sic in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.
*Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.
*Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo leuabo manus meas.
*Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labiis exultationis laudabit os meum.
*Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te: * quia fuisti adiutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exultabo, * adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.
*Ipsi verò in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ:
*tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt.
*Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

In finem,
Psalmus Dauid. LXIII.

EXaudi Deus orationem meam cùm deprecor: à timore inimici eripe animam meam.
*Protexisti me à conuentu malignantium: à multitudine operantium iniquitatem.
*Quia exacuerunt vt gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram, * vt sagittent in occultis immaculatum.
*Subito sagittabunt eum, & non timebunt: firmauerũt sibi sermonem nequam.
Narrauerunt vt absconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?
*Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.
Accedet homo ad cor altum: * & exaltabitur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum: * & infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant eos:
*& timuit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei: & facta eius intellexerunt.
*Lætabitur iustus in Domino, & sperabit in eo, & laudabũtur omnes recti corde.

In finem, Psalmus Dauid,
Canticum Hieremiæ, & Ezechielis populo transmigrationis, cùm inciperent exire. LXIIII.

TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votum in Ierusalem.
*Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.
*Verba iniquorũ prævaluerũt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis.
*Beatus, quem elegisti, & assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, * mirabile in æquitate.
Exaudi nos Deus salutaris noster, spes

omnium finitim terræ, & in mari longè.
* Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia: * qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes, * & timebunt qui habitant terminos à signis tuis: exitus matutini & vespere delectabis.
* Visitasti terram & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum: quoniam ita est præparatio eius.
* Riuos eius inebria, multiplica genimina eius: in stillicidijs eius lætabitur germinans.
* Benedices coronę anni benignitatis tuæ: & campi tui replebuntur vbertate.
* Pinguescent speciosa deserti: & exultatione colles accingentur.
* Induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

In finem,
Canticum Psalmi resurrectionis.
LXV.

IVbilate Deo omnis terra, * psalmum dicite nomini eius: date gloriã laudi eius.
* Dicite Deo quàm terribilia sunt opera tua Domine! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
* Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
* Venite, & videte opera Dei: terribilis in consiliis super filios hominum.
* Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
* Qui dominatur in virtute sua in æternum, oculi eius super gentes respiciunt: qui exasperant non exaltentur in semetipsis.
* Benedicite Gentes Deum nostrum: & auditam facite vocem laudis eius,
* Qui posuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.
* Quoniam probasti nos Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.
* Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: * imposuisti homines super capita nostra.
Transiuimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.
* Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea, * quæ distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum, in tribulatione mea.
* Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boues cum hircis.
* Venite, audite, & narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
* Ad ipsum ore meo clamaui, & exaltaui sub lingua mea.
* Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.
* Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci deprecationis meæ.
* Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suã à me.

In finem,
In hymnis, Psalmus Cantici Dauid.
LXVI.

DEus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.
* Vt cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.
* Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.
* Lætentur & exultent gentes: quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.
* Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes: * terra dedit fructum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster, * benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,
Psalmus Cantici ipsi Dauid.
LXVII.

EXurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum, à facie eius.
* Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.
* Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lætitia.
* Cantate Deo, psalmum dicite nomini eius: iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu eius, turbabuntur à facie eius, * patris orphanorum, & iudicis viduarum.
Deus in loco sancto suo: * Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, simi-

liter

liter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulchris.

8 * Deus cùm egredereris in conspectu populi tui, cùm pertransires in deserto:

9 * Terra mota est, etenim cæli distillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israel.

10 * Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ: & infirmata est, tu verò perfecisti eam.

B 11 * Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.

12 * Dominus dabit verbum euangelizantibus, virtute multa.

13 * Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus diuidere spolia.

14 * Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri.

15 * Dum discernit cælestis reges super eam, niue dealbabuntur in Selmon: 16 * mons Dei, mons pinguis.

Mons coagulatus, mons pinguis: * vt quid suspicamini montes coagulatos?

Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.

18 * Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.

19 * Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem: accepisti dona in hominibus:

C Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.

20 * Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.

21 * Deus noster, Deus saluos faciendi: & Domini Domini exitus mortis.

22 * Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.

23 * Dixit Dominus: Ex Basan conuertam, conuertam in profundum maris:

24 * Vt intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.

25 * Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in sancto.

26 * Præuenerunt principes coniuncti psallentibus, in medio iuuencularum tympanistriarum.

27 * In ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.

28 * Ibi Beniamin adolescentulus, in mentis excessu.

D Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.

29 * Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.

30 * A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent reges munera.

31 * Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos, qui probati sunt argento.

32 Dissipa gentes, quæ bella volunt: * venient legati ex Ægypto: Æthiopia præueniet manus eius Deo.

33 * Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo, * qui ascendit super cælum cæli, ad Orientem.

35 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, * date gloriam Deo super Israel, magnificentia eius, & virtus eius in nubibus.

36 * Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.

In finem, pro iis, qui commutabuntur, Dauid. LXVIII.

1 SAluum me fac Deus: quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animã meam.

A 2 * Infixus sum in limo profundi: & non est substantia.

3 Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me.

4 * Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.

5 * Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniustè: quæ non rapui, tunc exoluebam.

6 * Deus tu scis insipientiam meam: & delicta mea à te non sunt abscondita.

7 * Non erubescant in me qui expectant te Domine, Domine virtutum.

Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.

S 8 * Quoniam propter te sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam.

B 9 * Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.

10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me: " & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. " *Ioan. 2. a. 17 Rom. 15. a. 3*

11 * Et operui in ieiunio animam meam: & factum est in opprobrium mihi.

12 * Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.

13 * Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta: & in me psallebant qui bibebant vinum.

* Ego verò orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miseri cordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ:
* Eripe me de luto, vt non infigar: libera me ab iis, qui oderunt me, & de profundis aquarum.
* Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque vrgeat super me puteus os suum.
* Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundùm multitudinem miserationum tuarum respice in me.
* Et ne auertas faciem tuam à puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.
* Intende animæ meæ, & libera eam: propter inimicos meos eripe me.
* Tu scis improperium meum, & confusionem meam, & reuerentiam meam.
* In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me, improperiũ expectauit cor meum, & miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inueni.
Mat. 27 48 * Et dederunt in escam meam fel: & in siti mea potauerunt me aceto.
* Fiat mẽsa eorũ coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.
* Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurua.
* Effunde super eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos.
Act. 1. 20 * Fiat habitatio eorum deserta: & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.
* Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
* Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: & non intrent in iustitiam tuam.
* Deleantur de Libro viuentium: & cum iustis non scribantur.
* Ego sum pauper & dolens: salus tua Deus susceptit me.
* Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude:
* Et placebit Deo super vitulum nouellum: cornua producentem & vngulas.
* Videant pauperes & lætentur: quærite Deum, & viuet anima vestra:
* Quoniam exaudiuit pauperes Dominus: & vinctos suos non despexit.
* Laudent illum cæli & terra, mare, & omnia reptilia in eis.
* Quoniam Deus saluam faciet Sion: & ædificabuntur ciuitates Iuda.

Et inhabitabunt ibi, & hereditate acquirent eam.
* Et semen seruorum eius possidebit eam, & qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

In finem, Psalmus Dauid, In rememorationem, quòd saluum fecerit eum Dominus.

LXIX.

DEus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuãdum me festina.
* Confundantur, & reuereãtur, qui quærunt animam meam:
* Auertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala:
Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
* Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te, & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
* Ego verò egenus, & pauper sum: Deus adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

Psalmus Dauid, Filiorum Ionadab, & priorum captiuorum. LXX.

IN te Domine speraui, non confundar in æternum: * in iustitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & salua me.
* Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: vt saluum me facias,
Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.
* Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu cõtra legẽ agentis & iniqui:
* Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine spes mea à iuuentute mea.
* In te confirmatus sum ex vtero: de ventre matris meæ tu es protector meus:
In te cantatio mea semper: * tamquam prodigium factus sum multis: & tu adiutor fortis.
* Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam: tota die magnitudinẽ tuam.
* Ne proiicias me in tẽpore senectutis: cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
* Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in vnum,
* Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.

*Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum respice.
*Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confusione, & pudore qui quærunt mala mihi.
*Ego autem semper sperabo: & adiiciam super omnem laudem tuam.
*Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.
Quoniam non cognoui litteraturam,
*introibo in potentias Domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
*Deus docuisti me à iuuentute mea: & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua.
*Et vsque in senectam & senium: Deus ne derelinquas me,
Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est:
Potentiam tuam, * & iustitiam tuam Deus vsque in altissima, quæ fecisti magnalia: Deus quis similis tibi?
*Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, & malas: & conuersus viuificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me:
*Multiplicasti magnificentiam tuam: & conuersus consolatus es me.
*Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
*Exultabunt labia mea cùm cantauero tibi: & anima mea, quam redemisti.
*Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cùm confusi & reueriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Psalmus, In Salomonem. LXXI.

DEus iudicium tuum regi da: & iustitiam tuam filio regis:
Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.
*Suscipiant montes pacem populo: & colles iustitiam.
*Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
*Et permanebit cum Sole, & ante Lunam, in generatione & generationem.
*Descendet sicut pluuia in vellus: & sicut stillicidia stillantia super terram.
*Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.
*Et dominabitur à mari vsq; ad mare: & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarum.
*Coram illo procident Æthiopes: & inimici eius terram lingent.
*Reges Tharsis, & insulæ munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducét:
*Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes seruient ei:
*Quia liberabit pauperem à potente: & pauperem, cui non erat adiutor.
*Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum saluas faciet.
*Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.
*Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
*Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fœnum terræ.
*Sit nomen eius benedictum in sæcula: ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.
*Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus:
*Et benedictum nomen maiestatis eius in æternum: & replebitur maiestate eius omnis terra: fiat, fiat.
*Defecerunt laudes Dauid filij Iesse.

Psalmus Asaph. LXXII.

QVàm bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde?
*Mei autem penè moti sunt pedes: penè effusi sunt gressus mei.
*Quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.
*Quia non est respectus morti eorum: & firmamentum in plaga eorum.
*In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur:
*Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua.
*Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.
*Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.
*Posuerunt in cælum os suum: & lingua eorum transiuit in terra.
*Ideo conuertetur populus meus hic: & dies pleni inuenientur in eis.
*Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?
*Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt diuitias.
*Et dixi: Ergo sine causa iustificaui cor meũ, & laui inter innocentes manus meas:

* Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.
* Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobaui.
* Existimabam vt cognoscerem hoc, labor est ante me:
* Donec intrem in Sanctuarium Dei: & intelligam in nouissimis eorum.
* Verumtamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum alleuarentur.
* Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
* Velut somnium surgentium Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
* Quia inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt: * & ego ad nihilum redactus sum, & nesciui.
* Vt iumentum factus sum apud te: & ego semper tecum.
* Tenuisti manum dexteram meam: & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.
* Quid enim mihi est in cælo? & à te quid volui super terram?
* Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
* Quia ecce, qui elongant se à te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
* Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam:
Vt annũciem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

Intellectus Asaph. LXXIII.

VT quid Deus repulisti in finẽ: iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ?
* Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo.
* Leua manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto!
* Et gloriati sunt qui oderunt te: in medio sollemnitatis tuæ.
Posuerunt signa sua, signa: * & non cognouerunt sicut in exitu super summum.
Quasi in silua lignorum securibus * exciderunt ianuas eius in idipsum: in securi, & ascia deiecerunt eam.
4. Reg. 25. 9 * Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
* Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.
* Signa nostra non vidimus, iam non est propheta: & nos non cognoscet amplius.
* Vsquequo Deus improperabit inimicus: irritat aduersarius nomen tuum in finem?
* Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?
Luc. 1. 70 * Deus autem rex noster ante sæcula: operatus est salutem in medio terræ.
* Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.
* Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.
* Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Ethan.
* Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram & solem.
* Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem & ver tu plasmasti ea.
* Memor esto huius, inimicus improperauit Domino: & populus insipiens incitauit nomen tuum.
* Ne tradas bestijs animas confitentes tibi, & animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem.
* Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.
* Ne auertatur humilis factus confusus: pauper & inops laudabunt nomen tuum.
* Exurge Deus, iudica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.
* Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIIII.

COnfitebimur tibi Deus: confitebimur, & inuocabimus nomen tuum.
Narrabimus mirabilia tua: * cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo.
* Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmaui columnas eius.
* Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu.
* Nolite extollere in altũ cornu vestrum: nolite loqui aduersus Deum iniquitatem.
* Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis montibus: * quoniam Deus iudex est.
Hunc humiliat, & hunc exaltat: * quia calix in manu Domini vini meri plenus misto.

Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fæx eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.

* Ego autem annunciabo in sæculum: cantabo Deo Iacob.

* Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua iusti.

In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios. LXXV.

NOtus in Iudæa Deus: in Israel magnum nomen eius.

* Et factus est in pace locus eius: & habitatio eius in Sion.

* Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.

* Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis: * turbati sunt omnes insipientes corde.

Dormierunt somnum suum: & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.

* Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt qui ascenderunt equos.

* Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua.

* De cælo auditum fecisti iudicium: terra tremuit & quieuit,

* Cùm exurgeret in iudicium Deus, vt saluos faceret omnes mansuetos terræ.

* Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.

* Vouete, & reddite Domino Deo vestro: omnes qui in circuitu eius affertis munera.

Terribili * & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph. LXXVI.

VOce mea ad Dominum clamaui: voce mea ad Deum, & intendit mihi.

* In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus.

Renuit consolari anima mea, * memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiritus meus.

* Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus.

* Cogitaui dies antiquos: & annos æternos in mente habui.

* Et meditatus sum nocte cũ corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritũ meum.

* Numquid in æternum proiiciet Deus: aut non apponet vt complacitior sit adhuc?

* Aut in finem misericordiam suam abscindet, à generatione in generationem?

* Aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?

* Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.

* Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum,

* Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in adinuentionibus tuis exercebor.

* Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster? * tu es Deus qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam: * redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Iacob, & Ioseph.

* Viderunt te aquę Deus, viderũt te aquæ: & timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.

* Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.

Etenim sagittæ tuæ transeunt: * vox tonitrui tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est & contremuit terra.

* In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis: & vestigia tua non cognoscentur.

* Deduxisti sicut oues populum tuum, in manu Moysi & Aaron. *Exod. 14. c. 19*

Intellectus Asaph. LXXVII.

ATtendite popule meus legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.

* Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.

* Quanta audiuimus & cognouimus ea: & patres nostri narrauerunt nobis.

* Non sunt occultata à filiis eorum, in generatione altera.

Narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius quæ fecit.

* Et suscitauit testimonium in Iacob: & legem posuit in Israel.

Quanta mandauit patribus nostris nota facere ea filiis suis: * vt cognoscat generatio altera.

Filij qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filiis suis,

* Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei: & mãdata eius exquirant.

* Ne fiant sicut patres eorum: generatio praua & exasperans.

Generatio, quæ non direxit cor suum: & non est creditus cum Deo spiritus eius.

*Filij Ephrem intendentes & mittentes arcum: conuersi sunt in die belli.
*Non custodierunt testamentum Dei: & in lege eius noluerunt ambulare.
*Et obliti sunt benefactorum eius, & mirabilium eius quæ ostendit eis.
*Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.
*"Interrupit mare, & perduxit eos: & statuit aquas quasi in vtre.
*Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte in illuminatione ignis.
*"Interrupit petram in eremo: & adaquauit eos velut in abyssо multa.
*Et eduxit aquam de petra: & deduxit tamquam flumina aquas.
*Et appositerũt adhuc peccare ei: in iram excitauerunt Excelsum in inaquoso.
*Et tentau erunt Deum in cordibus suis: vt peterent escas animabus suis.
*Et malè locuti sunt de Deo: dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?
*Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?
*"Ideo audiuit Dominus, & distulit: & ignis accensus est in Iacob, & ira ascendit in Israel:
*Quia non crediderunt in Deo, nec sperauerunt in salutari eius:
*Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cæli aperuit.
*"Et pluit illis manna ad manducãdum, & panem cæli dedit eis.
*"Panem angelorum manducauit homo: cibaria misit eis in abundantia.
*"Transtulit Austrum de cælo: & induxit in virtute sua Africum.
*Et pluit super eos sicut puluerem carnes: & sicut arenam maris volatilia pennata.
*Et ceciderunt in medio castrorum eorum: circa tabernacula eorum.
*Et manducauerunt & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: *non sunt fraudati à desiderio suo.
"Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum: *& ira Dei ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit.
*In omnibus his peccauerunt adhuc: & non crediderunt in mirabilibus eius.
*Et defecerunt in vanitate dies eorum: & anni eorum cum festinatione.
*Cùm occideret eos, quærebant eum: & reuertebãtur, & diluculo veniebãt ad eum.
*Et rememorati sunt quia Deus adiutor est eorum: & Deus excelsus redemptor eorum est.
*Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei:
*Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento eius:
*Ipse autem est misericors, & propitius fiet peccatis eorum: & non disperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram suam: & non accendit omnem iram suam:
*Et recordatus est quia caro sunt: spiritus vadens, & non rediens.
*Quoties exacerbauerunt eum in deserto, in iram concitauerũt eum in inaquoso?
*Et conuersi sunt, & tentauerunt Deum: & sanctum Israel exacerbauerunt.
*Non sunt recordati manus eius, die qua redemit eos de manu tribulantis,
*Sicut posuit in Ægypto signa sua, & prodigia sua in campo Taneos.
*"Et conuertit in sanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent.
*"Misit in eos cœnomyiam, & comedit eos: & ranam, & disperdidit eos.
*"Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eorum locustæ.
*"Et occidit in grandine vineas eorum: & moros eorum in pruina.
*Et tradidit grandini iumenta eorum: & possessionem eorum igni.
*Misit in eos iram indignationis suæ: indignationem, & iram, & tribulationem: immissiones per angelos malos.
*Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit à morte animabus eorum: & iumenta eorum in morte conclusit.
*"Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.
*Et abstulit sicut oues populum suum: & perduxit eos tamquam gregẽ in deserto.
*"Et deduxit eos in spe, & non timuerunt: & inimicos eorum operuit mare.
*Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquisiuit dextera eius.
"Et iecit à facie eorum Gentes: & sorte diuisit eis terrã in funiculo distributionis.
*Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.
*Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum excelsum: & testimonia eius non custodierunt.

*Et auer-

*Et auerterunt se,& non seruauerunt pactum:quemadmodum patres eorum,conuersi sunt in arcum prauum. 57

*In iram concitauerunt eum in collibus suis:& in sculptilibus suis ad æmulationem eum prouocauerunt. 58

*Audiuit Deus,& spreuit:& ad nihilum redegit valde Israel. 59 G

***Et repulit tabernaculum Silo,tabernaculum suum, vbi habitauit in hominibus. 60

*Et tradidit in captiuitatem virtutem eorum: & pulchritudinem eorum in manus inimici. 61

*Et concluſit in gladio populum suum: & hereditatem suam spreuit. 62

*Iuuenes eorum comedit ignis: & virgines eorum non sunt lamentatæ. 63

*Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & viduæ eorum non plorabantur. 64

*Et excitatus est tamquã dormiens Dominus,tamquam potens crapulatus à vino. 65

*Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis. 66

*Et repulit tabernaculum Ioseph: & tribum Ephraim non elegit: 67

*Sed elegit tribum Iuda, montem Sion quem dilexit. 68

*Et ædificauit sicut vnicornium sanctificium suum in terra, quam fundauit in sæcula. 69

*Et elegit Dauid seruum suum,& sustulit eum de gregibus ouium: de post fœtantes accepit eum, 70

*Pascere Iacob seruum suum, & Israel hereditatem suam : 71

*Et pauit eos in innocentia cordis sui : & in intellectibus manuum suarum deduxit eos. 72

Psalmus Asaph. LXXVIII. 1

DEus venerunt Gentes in hereditatem A
tuam,polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam.

*Posuerunt morticina seruorum tuorum, 2
escas volatilibus cæli : carnes sanctorum tuorum bestiis terræ.

*Effuderunt sanguinem eorum tam- 3
quam aquam in circuitu Ierusalem: & non erat qui sepeliret.

*Facti sumus opprobrium vicinis no- 4 C
stris: subsannatio & illusio his , qui in circuitu nostro sunt. B

*Vsquequo Domine irascêris in finem: 5
accendetur velut ignis zelus tuus?

***Effunde iram tuam in Gentes , quæ te 6
non nouerunt : & in regna , quæ nomen tuum non inuocauerunt:

*Quia comederunt Iacob: & locum eius 7
desolauerunt.

***Ne memineris iniquitatum nostrarum 8 **Isai. 64. c. 9
antiquarum, cito anticipent nos misericordiæ tuæ:quia pauperes facti sumus nimis. C

*Adiuua nos Deus salutaris noster: & 9
propter gloriam nominis tui Domine libera nos : & propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum:

*Ne fortè dicant in Gentibus : Vbi est 10
Deus eorum ? & innotescat in nationibus coram oculis nostris.

Vltio sanguinis seruorum tuorum , qui
effusus est : *introeat in conspectu tuo ge- 11
mitus compeditorum. D

Secundum magnitudinem brachij tui, posside filios mortificatorum.

*Et redde vicinis nostris septuplum in 12
sinu eorum : improperium ipsorum, quod exprobrauerunt tibi Domine.

*Nos autem populus tuus, & oues pa- 13
scuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum :
In generationem & generationem annunciabimus laudem tuam.

In finem, Pro iis, qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus. 1
LXXIX.

QVi regis Israel, intende: qui deducis A
velut ouem Ioseph.
Qui sedes super cherubim , manifestare
*coram Ephraim,Beniamin, & Manasse. 3
Excita potentiam tuam,& veni,vt saluos facias nos.

*Deus conuerte nos : & ostende faciem 4
tuam,& salui erimus.

*Domine Deus virtutum, quousque ira- 5
sceris super orationem serui tui?

*Cibabis nos pane lacrymarum : & po- 6 B
tum dabis nobis in lacrymis in mensura?

*Posuisti nos in contradictionem vici- 7
nis nostris : & inimici nostri subsannauerunt nos.

*Deus virtutum conuerte nos : & oste- 8
de faciem tuam: & salui erimus.

*Vineam de Ægypto transtulisti:eiecisti 9
Gentes,& plantasti eam.

*Dux itineris fuisti in conspectu eius: 10 C
plantasti radices eius, & impleuit terram.

*Operuit montes vmbra eius: & arbusta 11
eius cedros Dei.

*Extendit palmites suos vsque ad mare: 12
& vsque ad flumen propagines eius.

*Vt quid destruxisti maceriam eius : & 13

vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?

* Exterminauit eam aper de silua: & singularis ferus depastus est eam.

* Deus virtutum conuertere: respice de cælo, & vide, & visita vineam istam.

* Et perfice eam, quã plãtauit dextera tua: & super filiũ hominis, quẽ confirmasti tibi.

* Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.

* Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ: & super filium hominis, quem confirmasti tibi.

* Et non discedimus à te, viuificabis nos: & nomen tuum inuocabimus.

* Domine Deus virtutum conuerte nos: & ostende faciem tuam, & salui erimus.

In finem,
Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.
LXXX.

EXultate Deo adiutori nostro: iubilate Deo Iacob.

* Sumite psalmum, & date tympanum: psalterium iucundum cum cithara.

* Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die sollemnitatis vestræ:

* Quia præceptum in Israel est: & iudicium Deo Iacob.

Gen. 41. 29 * ℣ Testimonium in Ioseph posuit illud, cùm exiret de Terra Ægypti: linguã, quam non nouerat, audiuit.

* Diuertit ab oneribus dorsum eius: manus eius in cophino seruierunt.

* In tribulatione inuocasti me, & liberaui te: exaudiui te in abscondito tempestatis:

Exod. 17 ℣ probaui te apud aquam contradictionis.

Exod. 20. 2 * ℣ Audi populus meus, & contestabor te: Israel si audieris me, * non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.

* Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, & implebo illud.

* Et non audiuit populus meus vocem meam: & Israel non intendit mihi.

Actor. 14. 16 * ℣ Et dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis.

Baruc. 3. 13 * ℣ Si populus meus audisset me: Israel si in viis meis ambulasset:

* Pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem: & super tribulantes eos misissem manum meam.

* Inimici Domini mentiti sunt ei: & erit tempus eorum in sæcula.

* Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de petra, melle saturauit eos.

Psalmus Asaph. LXXXI.

DEus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos diiudicat.

* Vsquequo iudicatis iniquitatem: & facies peccatorum sumitis?

* Iudicate egeno, & pupillo: humilem, & pauperem iustificate.

* ℣ Eripite pauperem: & egenum de manu peccatoris liberate.

* Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terræ.

* ℣ Ego dixi: Dij estis, & filij excelsi omnes.

* Vos autem sicut homines moriemini: & sicut vnus de principibus cadetis.

* Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus Gentibus.

Canticum Psalmi Asaph.
LXXXII.

DEus, quis similis erit tibi? ne taceas, neque compescaris Deus:

* Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: & qui oderunt te, extulerunt caput.

* Super populum tuum malignauerunt consilium: & cogitauerunt aduersus sanctos tuos.

* Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Israel vltrà.

* Quoniam cogitauerunt vnanimiter: simul aduersum te testamentum disposuerunt, * tabernacula Idumæorum & Ismahelitæ:

Moab, & Agareni, * Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

* Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis Lot.

* Fac illis sicut Madian, ℣ & Sisaræ: sicut Iabin in torrente Cisson.

* Disperierunt in Endor: facti sunt vt stercus terræ.

* ℣ Pone principes eorum sicut Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana:

Omnes principes eorum: * qui dixerunt: Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.

* Deus meus pone illos vt rotam: & sicut stipulam ante faciem venti.

* Sicut ignis, qui comburit siluam: & sicut flamma comburens montes:

* Ita persequêris illos in tempestate tua: & in ira tua turbabis eos.

* Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuum, Domine.

*Erubescant, & conturbentur in sæculum sæculi: & confundantur, & pereant. 18
*Et cognoscant quia nomen tibi Dominus: tu solus Altissimus in omni terra. 19

In finem,
Pro torcularibus filijs Core, Psalmus.
LXXXIII. 1

QVàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: *concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. 2 3 A
Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum.
*Etenim passer inuenit sibi domum: & turtur nidum sibi, vbi ponat pullos suos. 4
Altaria tua Domine virtutum: rex meus, & Deus meus. B
*Beati, qui habitant in domo tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te. 5
*Beatus vir, cuius est auxiliū abs te: ascensiones in corde suo disposuit, * in valle lacrymarum in loco, quem posuit. 6 7
*Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. 8 C
*Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Iacob. 9
*Protector noster aspice Deus: & respice in faciem Christi tui: 10
*Quia melior est dies vna in atriis tuis super millia. 11 D
Elegi abiectus esse in domo Dei mei: magis quã habitare in tabernaculis peccatorũ.
*Quia misericordiã, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus. 12
*Non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te. 13

In finem, filiis Core, Psalmus.
LXXXIIII. 1

BEnedixisti Domine terram tuã: auertisti captiuitatem Iacob. 2 A
*Remisisti iniquitatem plebis tuæ: operuisti omnia peccata eorum. 3
*Mitigasti omnem iram tuam: auertisti ab ira indignationis tuæ. 4
*Conuerte nos Deus salutaris noster: & auerte iram tuam à nobis. 5
*Numquid in æternum irascêris nobis? aut extendes iram tuam à generatione in generationem? 6 B
*Deus tu conuersus viuificabis nos: & plebs tua lætabitur in te. 7
*Ostende nobis Domine misericordiam tuam: & salutare tuum da nobis. 8

*Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam. 9 C
Et super sanctos suos: & in eos, qui conuertuntur ad cor.
*Verumtamen prope timentes eũ salutare ipsius: vt inhabitet gloria in terra nostra. 10
*Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia, & pax osculatæ sunt. 11
*Veritas de terra orta est: & iustitia de cælo prospexit. 12
*Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum. 13 D
*Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in via gressus suos. 14

Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

INclina Domine aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops, & pauper sum ego. 1 A
*Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: saluum fac seruum tuum, Deus meus, sperantem in te. 2
*Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die: *lætifica animã serui tui, quoniã ad te Domine animã meam leuaui. 3 4
*\Quoniã tu Dñe suauis, & mitis: & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. 5 \Ioel 2. c. 23
*Auribus percipe Domine orationem meam: & intende voci deprecationis meę. 6 B
*In die tribulationis meæ clamaui ad te: quia exaudisti me, 7
*Non est similis tui in diis Domine: & non est secundùm opera tua. 8
*Omnes gentes quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine: & glorificabunt nomen tuum. 9
*Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus solus. 10 C
*Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum vt timeat nomen tuum. 11
*Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum: 12
*Quia misericordia tua magna est super me: & eruisti animam meam ex inferno inferiori. 13
*Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quæsierunt animam meam: & non proposuerunt te in conspectu suo. 14 D
*Et tu Dñe Deus miserator & misericors, patiens, & multæ misericordiæ, & verax, 15
*Respice in me, & miserere mei, da imperium tuum puero tuo: & saluum fac filium ancillæ tuæ. 16

*Fac

*Fac mecum ſignum in bonum, vt videant qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu Domine adiuuiſti me, & conſolatus es me.

Filiis Core, Pſalmus Cantici.
LXXXVI.

FVndamenta eius in montibus ſanctis:
*diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob.
*Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.
*Memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me.
Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.
*Numquid Sion dicet: Homo, & homo natus eſt in ea: & ipſe fundauit eam Altiſſimus?
*Dominus narrabit in ſcripturis populorum, & principum: horũ, qui fuerunt in ea.
*Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te.

Canticum Pſalmi,
Filijs Core, in finem, pro Maheleth ad reſpondendum, intellectus Eman Ezrahitæ. LXXXVII.

DOmine Deus ſalutis meæ: in die clamaui, & nocte coram te.
*Intret in conſpectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam:
*Quia repleta eſt malis anima mea: & vita mea inferno appropinquauit.
*Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum: factus ſum ſicut homo ſine adiutorio, *inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non es memor ampliùs: & ipſi de manu tua repulſi ſunt.
*Poſuerunt me in lacu inferiori: in tenebroſis, & in vmbra mortis.
*Super me confirmatus eſt furor tuus: & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
*Longè feciſti notos meos à me: poſuerunt me abominationem ſibi.
Traditus ſum, & non egrediebar: *oculi mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi ad te manus meas.
*Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?
*Numquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?
*Nũquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua: & iuſtitia tua in terra obliuionis?
*Et ego ad te Domine clamaui: & manè oratio mea præueniet te.
*Vt quid Domine repellis orationem meam: auertis faciem tuam à me?
*Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus autem, humiliatus ſum & conturbatus.
*In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me.
*Circumdederunt me ſicut aqua tota die: circumdederunt me ſimul.
*Elongaſti à me amicum, & proximum: & notos meos à miſeria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ.
LXXXVIII.

MIſericordias Domini in æternum cantabo.
In generationem & generationẽ annunciabo veritatem tuam in ore meo.
*Quoniam dixiſti: In æternum miſericordia ædificabitur in cælis: præparabitur veritas tua in eis.
Diſpoſui teſtamentum electis meis, "iuraui Dauid ſeruo meo: vſque in æternum præparabo ſemen tuum. 2. Reg. c. 11
Et ædificabo in generationem & generationem ſedem tuam.
*Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine: etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum.
*Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino: ſimilis erit Deo in filiis Dei?
*Deus, qui glorificatur in conſilio ſanctorum: magnus & terribilis ſuper omnes qui in circuitu eius ſunt.
*Domine Deus virtutum quis ſimilis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.
*Tu dominaris poteſtati maris: motum autem fluctuum eius tu mitigas.
*Tu humiliaſti ſicut vulneratum, ſuperbum: in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos.
*"Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, orbem terræ & plenitudinem eius tu fundaſti: Gen. 1. 1.
*aquilonem & mare tu creaſti.
Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt: *tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua: *iuſtitia & iudiciũ pręparatio ſedis tuę.
Miſericordia & veritas præcedẽt faciem tuã: *beatus populus, qui ſcit iubilationem.
Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, * & in nomine tuo exultabunt tota die: & in iuſtitia tua exaltabuntur.

*Quo-

18 *Quoniam gloria virtutis eorũ tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrũ.

19 *Quia Domini eſt aſſumptio noſtra: & ſancti Iſrael regis noſtri.

20 *Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, & dixiſti: Poſui adiutorium in potente: & exaltaui electum de plebe mea.

21 *\"Inueni Dauid ſeruum meum: oleo ſancto meo vnxi eum.

22 *Manus enim mea auxiliabitur ei: & brachium meum confortabit eum.

D

23 *Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei.

24 *Et concîdam à facie ipſius inimicos eius: & odientes eum in fugam conuertam.

25 *Et veritas mea, & miſericordia mea cum ipſo: & in nomine meo exaltabitur cornu eius.

26 *Et ponam in mari manum eius: & in fluminibus dexteram eius.

27 *Ipſe inuocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ:

28 *Et ego primogenitum ponam illum excelſum præ regibus terræ.

29 *In æternum ſeruabo illi miſericordiam meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.

30 *Et ponam in ſæculum ſæculi ſemẽ eius: & thronum eius ſicut dies cæli.

E

31 *Si autem dereliquerint filij eius legem meã: & in iudiciis meis nõ ambulauerint:

32 *Si iuſtitias meas profanauerint: & mandata mea non cuſtodierint:

33 *Viſitabo in virga iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum.

34 *Miſericordiam autem meam non diſpergã ab eo: neq; nocebo in veritate mea:

35 *Neque profanabo teſtamẽtum meum: & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.

36 *Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid mentiar: *ſemẽ eius in æternum manebit.

37

38 *Et thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo, \" & ſicut Luna perfecta in æternum: & teſtis in cælo fidelis.

F

39 *Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti Chriſtum tuum.

40 *Euertiſti teſtamentum ſerui tui: profanaſti in terra Sanctuarium eius.

41 *Deſtruxiſti omnes ſepes eius: poſuiſti firmamentum eius formidinem.

42 *Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viam: factus eſt opprobrium vicinis ſuis.

43 *Exaltaſti dexteram deprimẽtium eum: lætificaſti omnes inimicos eius.

44 *Auertiſti adiutorium gladij eius: & non es auxiliatus ei in bello.

G

45 *Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſedem eius in terram colliſiſti.

46 *Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti eum confuſione.

47 *Vſquequo Domine auertis in finem: exardeſcet ſicut ignis ira tua?

48 *Memorare quæ mea ſubſtantia: numquid enim vanè conſtituiſti omnes filios hominum?

49 *Quis eſt homo, qui viuet, & nõ videbit morte: eruet animã ſuam de manu inferi?

50 *Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domine, \" ſicut iuraſti Dauid in veritate tua? \" 2. Reg. 7. c. 11

51 *Memor eſto Domine opprobrij ſeruorum tuorum (quod continui in ſinu meo) multarum gentium.

52 *Quod exprobrauerunt inimici tui Domine, quod exprobrauerunt commutationem Chriſti tui.

53 *Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

Oratio Moyſi hominis Dei.
LXXXIX.

1 DOmine, refugium factus es nobis: à generatione in generationem.

A

2 *Priuſquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis: à ſæculo & vſque in ſæculum tu es Deus.

3 *Ne auertas hominem in humilitatem: & dixiſti: Conuertimini filij hominum.

4 *Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies heſterna, quæ præteriit,

5 Et cuſtodia in nocte, * quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.

6 *Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat, & tranſeat: veſperè decidat, induret, & areſcat.

B

7 *Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati ſumus.

8 *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo: ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.

9 *Quoniam omnes dies noſtri defecerũt: & in ira tua defecimus.

Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur:

10 *\"dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptuaginta anni. \" Eccli. 18. 2

Si autem in potentatibus octoginta anni: & amplius eorum, labor & dolor.

C

Quoniam ſuperuenit manſuetudo: & corripiemur.

11 *Quis nouit poteſtatem iræ tuæ: & præ timore tuo iram tuam * dinumerare?

12 Dexteram tuam ſic notam fac: & eruditos corde in ſapientia.

*Conuertere Domine vsquequo? & deprecabilis esto super seruos tuos.
*Repleti sumus manè misericordia tua: & exultauimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris.
*Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: annis, quibus vidimus mala.
*Respice in seruos tuos, & in opera tua: & dirige filios eorum.
*Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos: & opus manuum nostrarum dirige.

Laus Cantici Dauid. XC.

QVi habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli cõmorabitur.
*Dicet Domino: Susceptor meus es tu, & refugium meũ: Deus meus sperabo in eum.
*Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.
*Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pennis eius sperabis.
*Scuto circumdabit te veritas eius: non timebis à timore nocturno,
*A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris: ab incursu, & dæmonio meridiano.
*Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.
*Verumtamen oculis tuis considerabis: & retributionem peccatorum videbis.
*Quoniam tu es Domine spes mea: Altissimum posuisti refugium tuum.
*Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
*Quoniam angelis suis mandauit de te: vt custodiant te in omnibus viis tuis.
*In manibus portabunt te: ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
*Super aspidem, & basiliscum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.
*Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegã eũ, quoniã cognouit nomẽ meum.
*Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum & glorificabo eum.
*Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum.

Matt. 4. 6 Luc. 4. 10

Psalmus Cantici, In die sabbati. XCI.

BOnum est confiteri Domino: & psallere nomini tuo Altissime.
*Ad annunciandum manè misericordiam tuam: & veritatem tuam per noctem.
*In decachordo, psalterio: cum cantico, in cithara.
*Quia delectasti me Dñe in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo.
*Quàm magnificata sunt opera tua Dñe! nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ:
*Vir insipiens non cognoscet: & stultus non intelliget hæc.
*Cùm exorti fuerint peccatores sicut fœnum: & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem:
Vt intereant in sæculum sæculi: *tu autem Altissimus in æternum Domine.
*Quoniam ecce inimici tui Domine, quoniã ecce inimici tui peribunt: & dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem.
*Et exaltabitur sicut vnicornis cornu meũ: & senectus mea in misericordia vberi.
*Et despexit oculus meus inimicos meos: & in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
*Iustus, vt palma florebit: sicut cedrus Libani multiplicabitur.
*Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebunt.
*Adhuc multiplicabũtur in senecta vberi: & bene patientes erunt, *vt annuncient: Quoniam rectus Dominus Deus noster: & non est iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi Dauid in die ante sabbatum, quando fundata est terra. XCII.

DOminus regnauit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur.
*Parata sedes tua ex tunc: à sæculo tu es.
*Eleuauerunt flumina Domine: eleuauerunt flumina vocem suam.
Eleuauerunt flumina fluctus suos, *à vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.
*Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.

Psalmus ipsi Dauid, Quarta sabbati. XCIII.

DEus vltionum Dominus: Deus vltionum liberè egit.
*Exaltare qui iudicas terram: redde retributionem superbis.

*Vsquequo peccatores Domine: vsque-
quo peccatores gloriabuntur:
*Effabuntur, & loquentur iniquitatem:
loquẽtur omnes, qui operãtur iniustitiam?
*Populum tuum Domine humiliauerunt: & hereditatem tuam vexauerunt.
*Viduam & aduenam interfecerunt: & pupillos occiderunt.
*Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.
*Intelligite insipientes in populo: & stulti aliquando sapite.
*Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?
*Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam?
*Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.
*Beatus homo, quem tu erudieris Domine: & de lege tua docueris eum.
*Vt mitiges ei à diebus malis: donec fodiatur peccatori fouea.
*Quia non repellet Dominus plebem suam: & hereditatem suam nõ derelinquet.
*Quoadusque iustitia conuertatur in iudicium: & qui iuxta illam omnes qui recto sunt corde.
*Quis consurget mihi aduersus malignantes? aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem?
*Nisi quia Dominus adiuuit me: paulominus habitasset in inferno anima mea.
*Si dicebam: Motus est pes meus: misericordia tua Domine adiuuabat me.
*Secundùm multitudinẽ dolorum meorum in corde meo: consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.
*Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis laborem in præcepto?
*Captabunt in animam iusti: & sanguinem innocentem condemnabunt.
*Et factus est mihi Dominus in refugiũ: & Deus meus in adiutorium spei meæ.
*Et reddet illis iniquitatem ipsorum: & in malitia eorum disperdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.

Laus Cantici ipsi Dauid.

XCIIII.

VEnite, exultemus Domino: iubilemus Deo salutari nostro.
*Præoccupemus faciem eius in confessione: & in psalmis iubilemus ei.
*Quoniam Deus magnus Dominus: & rex magnus super omnes deos.
*Quia in manu eius sunt omnes fines terræ: & altitudines montium ipsius sunt.
*Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud: & siccam manus eius formauerunt.
*Venite adoremus, & procidamus: & ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
*Quia ipse est Dominus Deus noster: & nos populus pascuæ eius, & oues manus eius.
*"Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra; "Heb. 3. b. 7
*Sicut in irritatione secundùm diem tentationis in deserto: vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt me, & viderunt opera mea.
*"Quadraginta annis offensus fui generationi illi, & dixi: Semper hi errant corde. "Num. 14. f. 34
*Et isti non cognouerunt vias meas: "vt iuraui in ira mea: Si introibunt in requiem meam. "Heb. 4. a. 3

Canticum ipsi Dauid,
Quando domus ædificabatur post captiuitatem. (1. Par. 15.)

XCV.

CAntate Domino canticum nouum: cantate Domino omnis terra.
*Cantate Domino, & benedicite nomini eius: annũciate de die in diem salutare eius.
*Annunciate inter Gentes gloriam eius, in omnibus populis mirabilia eius.
*Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.
*Quoniam omnes dij Gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit.
*Confessio, & pulchritudo in conspectu eius: sanctimonia, & magnificentia in sanctificatione eius.
*Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam & honorem: *afferte Domino gloriam nomini eius.
Tollite hostias, & introite in atria eius:
*adorate Dominum in atrio sancto eius.
Commoueatur à facie eius vniuersa terra: *dicite in Gentibus quia Dominus regnauit.
Etenim correxit orbem terræ qui non commouebitur: iudicabit populos in æquitate.
*Lætentur cæli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo eius: *gaudebunt campi, & omnia, quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna siluarum
*à facie Domini, quia venit: quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.

Huic Dauid,
Quando terra eius reſtituta eſt.

XCVI.

DOminus regnauit, exultet terra: lætentur inſulæ multæ.
* Nubes, & caligo in circuitu eius: iuſtitia, & iudicium correctio ſedis eius.
* Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.
* Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota eſt terra.
* Montes, ſicut cera fluxerunt à facie Domini: à facie Domini omnis terra.
* Annunciauerunt cæli iuſtitiam eius: & viderunt omnes populi gloriam eius.
* " Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia: & qui gloriantur in ſimulachris ſuis.
" Adorate eum omnes angeli eius: * audiuit, & lætata eſt Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine:
*Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper omnem terram: nimis exaltatus es ſuper omnes deos.
* " Qui diligitis Dominum, odite malum: cuſtodit Dominus animas ſanctorũ ſuorũ, de manu peccatoris liberabit eos.
*Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia.
* Lætamini iuſti in Domino: & confitemini memoriæ ſanctificationis eius.

Exod. 20.
uit. 26.
ut. 5. a. 8
ieb. 1. c. 6

mos 5.
5
m. 12.

Pſalmus ipſi Dauid. XCVII.

CAntate Domino canticum nouum: quia mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius: & brachium ſanctum eius.
* "Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in conſpectu gentium reuelauit iuſtitiam ſuam.
* Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ ſalutare Dei noſtri.
* Iubilate Deo omnis terra: cantate, & exultate, & pſallite.
* Pſallite Domino in cithara, in cithara & voce pſalmi: * in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.
Iubilate in conſpectu regis Domini: * moueatur mare, & plenitudo eius: orbis terrarum, & qui habitant in eo.
* Flumina plaudent manu, ſimul montes exultabunt * à conſpectu Domini: quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, & populos in æquitate.

a. 52.
o. & 63.

Pſalmus ipſi Dauid. XCVIII.

DOminus regnauit, iraſcantur populi: qui ſedet ſuper cherubim, moueatur terra.
* Dominus in Sion magnus: & excelſus ſuper omnes populos.
* Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, & ſanctum eſt: * & honor regis iudicium diligit.
Tu paraſti directiones: iudicium & iuſtititiam in Iacob tu feciſti.
* Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum eius: quoniam ſanctum eſt.
* Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus eius: & Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius:
Inuocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos: * in columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præceptum quod dedit illis.
* Domine Deus noſter tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuiſti eis, & vlciſcens in omnes adinuentiones eorum.
* Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate in monte ſancto eius: quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

Pſalmus in confeſſione. XCIX.

IVbilate Deo omnis terra: ſeruite Domino in lætitia.
Introite in conſpectu eius, in exultatione.
* Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non ipſi nos:
Populus eius, & oues paſcuæ eius: * introite portas eius in confeſſione, atria eius in hymnis: confitemini illi.
Laudate nomen eius: * quoniam ſuauis eſt Dominus, in æternum miſericordia eius, & vſque in generationem & generationem veritas eius.

Pſalmus ipſi Dauid. C.

MIſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine:
Pſallam, * & intelligam in via immaculata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocẽtia cordis mei, in medio domus meæ.
* Non proponebã ante oculos meos rem iniuſtam: facientes præuaricationes odiui.

Non adhæsit mihi *cor prauũ: declinantem à me malignum non cognoscebam.
*Detrahẽtem secretò proximo suo, hunc persequebar.
Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam.
*Oculi mei ad fideles terræ vt sedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.
*Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in cõspectu oculorũ meorum.
*In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Oratio pauperis,
Cùm anxius fuerit, & in conspectu Domini effuderit precem suam.

C I.

DOmine exaudi orationem meam: & clamor meus ad te veniat.
*Non auertas faciem tuam à me: in quacumq; die tribulor, inclina ad me aurẽ tuã.
In quacumque die inuocauero te, velociter exaudi me:
*Quia defecerunt sicut fumus dies mei: & ossa mea sicut cremium aruerunt.
*Percussus sum vt fœnũ, & aruit cor meũ: quia oblitus sum comedere panem meum.
*A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ.
*Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.
*Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.
*Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me aduersum me iurabant.
*Quia cinerem tamquã panem manducabã, & potum meũ cum fletu miscebam.
*A facie iræ & indignationis tuæ: quia eleuans allisisti me.
*Dies mei sicut vmbra declinauerunt: & ego sicut fœnum arui.
*Tu autem Domine in æternum permanes: & memoriale tuum in generationem & generationem.
*Tu exurgens misereberis Sion: quia tempus miserendi eius, quia venit tempus.
*Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius: & terræ eius miserebuntur.
*Et timebunt Gentes nomen tuum Domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
*Quia ædificauit Dominus Sion: & videbitur in gloria sua.
*Respexit in orationem humilium: & non spreuit precem eorum.
*Scribantur hæc in generatione altera: & populus, qui creabitur, laudabit Dominũ:
*Quia prospexit de excelso sancto suo: Dominus de cælo in terram aspexit:
*Vt audiret gemitus compeditorum: vt solueret filios interemptorum:
*Vt annuncient in Sion nomen Domini: & laudem eius in Ierusalem.
*In conueniendo populos in vnum, & reges vt seruiant Domino.
*Respondit ei in via virtutis suæ: Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.
*Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generationem & generationem anni tui.
*Initio tu Domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cæli.
*Ipsi peribunt, tu autem permanes: & omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: *tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.
*Filij seruorum tuorum habitabunt: & semen eorum in sæculum dirigetur.

Ipsi Dauid. C I I.

BEnedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto eius.
*Benedic anima mea Domino: & noli obliuiscì omnes retributiones eius:
*Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
*Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia & miserationibus.
*Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur vt aquilæ iuuentus tua:
*Faciens misericordias Dominus: & iudicium omnibus iniuriam patientibus.
*Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israel voluntates suas.
*Miserator, & misericors Dominus: longanimis, & multum misericors. *Num. 14. c. 18
*Non in perpetuum irascetur: neque in æternum comminabitur.
*Non secundùm peccata nostra fecit nobis: neque secundùm iniquitates nostras retribuit nobis.
*Quoniam secundùm altitudinem cæli à terra: corroborauit misericordiam suam super timentes se.
*Quantum distat Ortus ab Occidente: longè fecit à nobis iniquitates nostras.

* Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: *quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.

Recordatus est quoniam puluis sumus: * homo, sicut fœnum dies eius, tamquam flos agri sic efflorebit.

* Quoniam spiritus pertransibit in illo, & non subsistet: & non cognoscet amplius locum suum.

*Misericordia autem Domini ab æterno, & vsque in æternum super timentes eum.

Et iustitia illius in filios filiorum, * his qui seruant testamentum eius:

Et memores sunt mandatorum ipsius, ad faciendum ea.

* Dominus in cælo parauit sedem suam: & regnum ipsius omnibus dominabitur.

* Benedicite Domino omnes angeli eius: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius.

* Benedicite Domino omnes virtutes eius: ministri eius, qui facitis voluntatē eius.

* Benedicite Domino omnia opera eius: in omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino.

Ipsi Dauid. CIII.

BEnedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer.

Confessionem, & decorē induisti: *amictus lumine sicut vestimento:

Extendens cælum sicut pellem: * qui tegis aquis superiora eius.

Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum.

*\\ Qui facis angelos tuos, spiritus: & ministros tuos ignem vrentem.

* Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi.

* Abyssus, sicut vestimentum, amictus eius: super montes stabunt aquæ.

* Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui formidabunt.

*Ascendunt montes: & descendunt campi in locum, quem fundasti eis.

* Terminum posuisti, quē non transgredientur: neque cōuertentur operire terram.

* Qui emittis fontes in conuallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ.

* Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt onagri in siti sua.

* Super ea volucres cæli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.

* Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra:

*Producens fœnum iumentis, & herbam seruituti hominum:

Vt educas panem de terra: *& vinum lætificet cor hominis:

Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.

* Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit: * illic passeres nidificabunt.

Herodij domus dux est eorum: * montes excelsi ceruis: petra refugium herinaciis.

* Fecit lunam in tempora: sol cognouit occasum suum.

*Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ.

* Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi.

* Ortus est sol, & congregati sunt: & in cubilibus suis collocabuntur.

* Exibit homo ad opus suum: & ad operationem suam vsque ad vesperum.

*Quàm magnificata sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.

* Hoc mare magnum, & spatiosum manibus: illic reptilia, quorum non est numerus.

Animalia pusilla cum magnis: *illic naues pertransibunt.

Draco iste, quem formasti ad illudendum ei: * omnia à te expectant vt des illis escam in tempore.

* Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.

* Auertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur.

* Emittes spiritum tuum, & creabuntur: & renouabis faciem terræ.

*Sit gloria Domini in sæculum: lætabitur Dominus in operibus suis:

* Qui respicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant.

*\\ Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quamdiu sum.

* Iucundum sit ei eloquium meum: ego verò delectabor in Domino.

* Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita vt non sint: benedic anima mea Domino.

Alleluia. (1. *Par.* 16. 8.)

CIIII.

COnfitemini Domino, & inuocate nomen eius: annunciate inter Gentes opera eius.

* Cantate ei, & psallite ei : narrate omnia mirabilia eius. 2
* Laudamini in nomine sancto eius: lætetur cor quærentium Dominum. 3
* Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper. 4
* Mementote mirabilium eius, quæ fecit: prodigia eius, & iudicia oris eius. 5
* Semen Abraham, serui eius : filij Iacob electi eius. 6
* Ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iudicia eius. 7
* Memor fuit in sæculum testamenti sui: verbi, quod mandauit in mille generationes: 8
*\" Quod disposuit ad Abraham : & iuramenti sui ad Isaac: 9 \"Gen.22. c.16
* Et statuit illud Iacob in præceptum : & Israel in testamentum æternum: 10
* Dicens : Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ. 11
* Cùm essent numero breui, pauciſſimi & incolæ eius: 12
* Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. 13 B
* Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges. 14
*\" Nolite tangere christos meos : & in prophetis meis nolite malignari. 15 \"1.Par.16. d.22 2.Reg.1. c.14
* Et vocauit famen super terram : & omne firmamentum panis contriuit. 16
* Misit ante eos \" virum : in seruum venundatus est Ioseph. 17 \"Gen.37. f.36
*\" Humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransiit animam eius, * donec veniret verbum eius. 18 19 \"Gen.39. d.20
Eloquium Domini inflammauit eum:
*\" misit rex, & soluit eum; princeps populorum, & dimisit eum. 20 \"Gen.41. c.14
* Constituit eum dominum domus suæ: & principem omnis possessionis suæ. 21
* Vt erudiret principes eius sicut semetipsum: & senes eius prudentiam doceret. 22
*\" Et intrauit Israel in Ægyptum : & Iacob accola fuit in Terra Cham. 23 C \"Gen.46. a.6
*\" Et auxit populum suum vehementer : & firmauit eum super inimicos eius. 24 \"Exod.1. b.7 Act.7.b.17
* Conuertit cor eorum vt odirent populum eius : & dolum facerent in seruos eius. 25
*\" Misit Moysen seruum suum : Aaron, quem elegit ipsum. 26 \"Exod.3 b. 10. & 4. d. 29
*\" Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in Terra Cham. 27 \"Exod. 7. a.10
*\" Misit tenebras, & obscurauit : & non exacerbauit sermones suos. 28 \"Exod. 10. f.21
*\" Conuertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum. 29 \"Exod 7. d. 20
*\" Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. 30 \"Exo. 8.b.6
*\" Dixit, & venit cœnomyia : & cinifes in omnibus finibus eorum. 31 \"Exod. c.8. & 9
* Posuit pluuias eorum grādinem: ignem comburentem in terra ipsorum. 32
* Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum: & contriuit lignum finium eorum. 33
*\" Dixit, & venit locusta, & bruchus, cuius non erat numerus: 34 D \"Exod. 10. c.12
* Et comedit omne fœnum in terra eorum : & comedit omnem fructum terræ eorum. 35
*\" Et percussit omne primogenitum in terra eorū : primitias omnis laboris eorum. 36 \"Exod. 12. d. 19
*\" Et eduxit eos cum argento & auro : & non erat in tribubus eorum infirmus. 37 \"Exod. 13. d.21
* Lætata est Ægyptus in profectione eorum : quia incubuit timor eorū super eos. 38
*\" Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem vt luceret eis per noctem. 39 \"Psal. 77. b.14 1.Cor.10. a.1
*\" Petierunt, & venit coturnix : & pane cæli saturauit eos. 40 \"Exod. 16. c.13
*\" Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina; 41 \"Num. 20. c.11
*\" Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum. 42 \"Gen. 17. a.7
* Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia. 43
* Et dedit illis regiones Gentium: & labores populorum possederunt: 44
* Vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. 45

Alleluia (*Iudith* 13. 21.) C V.

COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius. 1 A
*\" Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? 2 \"Iudith 13. c.23 Eccli. 43. d 35
* Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. 3
* Memento nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo: 4
* Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt laudeˢis cum hereditate tua. 5
*\" Peccauimus cum patribus nostris : iniustè egimus, iniquitatem fecimus. 6 \"Iudith 7. d. 19
* Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua : non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ. 7
Et irritauerunt ascendentes in mare, Mare rubrum. B

* Et ſaluauit eos propter nomen ſuum: vt notam faceret potentiam ſuam.
*" Et increpuit Mare rubrum, & exiccatum eſt: & deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto.
* Et ſaluauit eos de manu odientium: & redemit eos de manu inimici.
*" Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex eis non remanſit.
* Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt laudem eius.
* Citò fecerunt, obliti ſunt operum eius: & non ſuſtinuerunt conſilium eius.
*" Et concupierunt concupiſcentiam in deſerto: & tentauerunt Deum in inaquoſo.
*" Et dedit eis petitionem ipſorum: & miſit ſaturitatem in animas eorum.
* Et irritauerunt Moyſen in caſtris: Aaron ſanctum Domini.
*" Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan: & operuit ſuper congregationem Abiron.
* Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flamma combuſſit peccatores.
*" Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt ſculptile.
* Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.
* Obliti ſunt Deum, qui ſaluauit eos, qui fecit magnalia in Ægypto, * mirabilia in Terra Cham: terribilia in mari rubro.
*" Et dixit vt diſperderet eos: ſi nõ Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius:
Vt auerteret iram eius ne diſperderet eos:
* & pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem:
Non crediderunt verbo eius, * & murmurauerunt in tabernaculis ſuis: non exaudierunt vocem Domini.
*" Et eleuauit manum ſuam ſuper eos: vt proſterneret eos in deſerto:
* Et vt deiiceret ſemen eorum in Nationibus: & diſpergeret eos in regionibus.
* Et initiati ſunt Beelphegor: & comederunt ſacrificia mortuorum.
* Et irritauerunt eum in adinuentionibus ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina.
*" Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit quaſſatio.
* Et reputatum eſt ei in iuſtitiam, in generationem & generationem vſque in ſempiternum.
*" Et irritauerunt eum ad Aquas contradictionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos: * quia exacerbauerunt ſpiritum eius.
Et diſtinxit in labiis ſuis: * non diſperderunt gentes, quas dixit Dominus illis.
* Et commiſti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum: * & ſeruierunt ſculptilibus eorum: & factũ eſt illis in ſcandalum.
* Et immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis.
* Et effuderunt ſanguinem innocẽtem: ſanguinem filiorum ſuorum & filiarum ſuarum, quas ſacrificauerunt ſculptilibus Chanaan.
Et infecta eſt terra in ſanguinibus, * & contaminata eſt in operibus eorum: & fornicati ſunt in adinuentionibus ſuis.
* Et iratus eſt furore Dominus in populum ſuum: & abominatus eſt hereditatem ſuam.
* Et tradidit eos in manus gentium: & dominati ſunt eorum qui oderunt eos.
* Et tribulauerunt eos inimici eorum, & humiliati ſunt ſub manibus eorum: * ſæpe liberauit eos.
Ipſi autẽ exacerbauerunt eum in conſilio ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
* Et vidit cùm tribularentur: & audiuit orationem eorum.
*" Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœnituit eum ſecundùm multitudinem miſericordiæ ſuæ.
* Et dedit eos in miſericordias in conſpectu omnium qui ceperant eos.
* Saluos nos fac Domine Deus noſter: & congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini ſancto tuo: & gloriemur in laude tua.
* Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſæculo & vſque in ſæculum: & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluia. (*Iudith* 13.21.) CVI.

COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia eius.
* Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos redemit de manu inimici: & de regionibus congregauit eos:
* A ſolis ortu, & occaſu: ab aquilone, & mari.
* Errauerunt in ſolitudine in inaquoſo: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt,
* Eſurientes, & ſitientes: anima eorum in ipſis defecit.
* Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur: & de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
* Et deduxit eos in viam rectam: vt irent in ciuitatem habitationis.

* Confiteantur Domino misericordiæ eius: & mirabilia eius filiis hominum. 8
* Quia satiauit animam inanem: & animam esurientem satiauit bonis. 9
* Sedentes in tenebris, & vmbra mortis: vinctos in mendicitate, & ferro. 10
* Quia exacerbauerunt eloquia Dei: & consilium Altissimi irritauerunt. 11
* Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt, nec fuit qui adiuuaret. 12
* Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur: & de necessitatibus eorum liberauit eos. 13
* Et eduxit eos de tenebris, & vmbra mortis: & vincula eorum disrupit. B 14
* Confiteantur Domino misericordiæ eius: & mirabilia eius filiis hominum. 15
* Quia contriuit portas æreas: & vectes ferreos confregit. 16
* Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter iniustitias enim suas humiliati sunt. 17
* Omnem escam abominata est anima eorum: & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. 18
* Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur: & de necessitatibus eorum liberauit eos. 19
* Misit verbum suum, & sanauit eos: & eripuit eos de interitionibus eorum. 20
* Confiteantur Domino misericordiæ eius: & mirabilia eius filiis hominum: C 21
* Et sacrificent sacrificium laudis: & annuncient opera eius in exultatione. 22
* Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis. 23
* Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo. 24
* Dixit, & stetit spiritus procellæ: & exaltati sunt fluctus eius. 25
* Ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. 26
* Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum deuorata est. 27
* Et clamauerũt ad Dñm cùm tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos. 28
* Et statuit procellam eius in auram: & siluerunt fluctus eius. 29
* Et lætati sunt quia siluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum. 30
* Confiteantur Domino misericordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominum. 31
* Et exaltent eum in ecclesia plebis: & in cathedra seniorum laudent eum. 32
* Posuit flumina in desertum: & exitus aquarum in sitim. 33
* Terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea. 34 D
* Posuit desertum in stagna aquarum: & terram sine aqua in exitus aquarum. 35
* Et collocauit illic esurientes: & constituerunt ciuitatem habitationis. 36
* Et seminauerunt agros, & plantauerũt vineas: & fecerunt fructum natiuitatis. 37
* Et benedixit eis, & multiplicati sunt nimis: & iumenta eorum non minorauit. 38
* Et pauci facti sunt: & vexati sunt à tribulatione malorum, & dolore. 39
* Effusa est contemptio super principes: & errare fecit eos in inuio, & non in via. 40
* Et adiuuit pauperem de inopia: & posuit sicut oues familias. 41
* " Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis iniquitas oppilabit os suum. 42 "Num. 22. & 19
* Quis sapiens & custodiet hæc? & intelliget misericordias Domini? 43

Canticum Psalmi ipsi Dauid.
(*Sup.* 56.8.) CVII. 1

PAratum cor meũ Deus, paratum cor meũ: cãtabo, & psallam in gloria mea. 2 A
* Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara: exurgam diluculo. 3
* Confitebor tibi in populis Domine: & psallam tibi in nationibus. 4
* Quia magna est super cælos misericordia tua: & vsque ad nubes veritas tua. 5
* Exaltare super cælos Deus, & super omnẽ terrã gloria tua: * vt liberẽtur dilecti tui. 6 7
Saluum fac dextera tua, & exaudi me: 8
* Deus locutus est in sancto suo: B
Exultabo, & diuidam Sichimam, & conuallem tabernaculorum dimetiar. 9
* Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim susceptio capitis mei. 10
Iuda rex meus: * Moab lebes spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ amici facti sunt. 11
* Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me vsque in Idumæam? 12
* Nónne tu Deus, qui repulisti nos, & non exibis Deus in virtutibus nostris? 13
* Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis. 14
* In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

In finem, Psalmus Dauid.
CVIII. 1

DEus laudem meam ne tacueris: quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est. 2 A

* Locuti sunt aduersum me lingua dolosa, & sermonibus odij circumdederunt me: & expugnauerunt me gratis.
* Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.
* Et posuerunt aduersum me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea.
* Constitue super eum peccatorem: & diabolus stet à dextris eius.
* Cùm iudicatur, exeat condemnatus: & oratio eius fiat in peccatum.
* Fiant dies eius pauci: & episcopatum eius accipiat alter.
* Fiant filij eius orphani: & vxor eius vidua.
* Nutantes transferãtur filij eius, & mendicent: & eiiciantur de habitationibus suis.
* Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius: & diripiant alieni labores eius.
* Non sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius.
* Fiant nati eius in interitum: in generatione vna deleatur nomen eius.
* In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini: & peccatum matris eius non deleatur.
* Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum: * pro eo quòd nõ est recordatus facere misericordiã.
* Et persecutus est hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde mortificare.
* Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionẽ, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.
* Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur: & sicut zona, qua semper præcingitur.
* Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: & qui loquuntur mala aduersus animam meam.
* Et tu Domine, Dñe, fac mecum propter nomẽ tuũ: quia suauis est misericordia tua.
Libera me * quia egenus, & pauper ego sum: & cor meũ conturbatum est intra me.
* Sicut vmbra cùm declinat, ablatus sum: & excussus sum sicut locustæ.
* Genua mea infirmata sunt à ieiunio: & caro mea immutata est propter oleum.
* Et ego factus sum opprobrium illis: viderunt me, & mouerunt capita sua.
* Adiuua me Domine Deus meus: saluũ me fac secundùm misericordiam tuam.
* Et sciant quia manus tua hæc: & tu Domine fecisti eam.

* Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur: seruus autem tuus lætabitur.
* Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur sicut diploide cõfusione sua.
* Confitebor Domino nimis in ore meo: & in medio multorum laudabo eum.
* Quia astitit à dextris pauperis, vt saluam faceret à persequentibus animam meam.

Psalmus Dauid. CIX.

DIxit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis:
" Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.
* Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.
* Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum: ex vtero ante luciferum genui te.
* " Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.
* Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges.
* Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: cõquassabit capita in terra multorum.
* De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Alleluia. CX.

COnfitebor tibi Domine in toto corde meo: in consilio iustorum, & congregatione.
* Magna opera Domini: exquisita in omnes voluntates eius.
* Confessio & magnificentia opus eius: & iustitia eius manet in sæculum sæculi.
* Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus: * escam dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti sui: * virtutem operum suorum annunciabit populo suo:
* Vt det illis hereditatem gentium: opera manuum eius veritas, & iudicium.
* Fidelia omnia mandata eius: confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate & æquitate.
* Redemptionem misit populo suo: mandauit in æternum testamentum suum.
Sanctum, & terribile nomen eius: * " initium sapientiæ timor Domini.
Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio eius manet in sæculũ sæculi.

Alle-

Alleluia, Reuersionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

BEatus vir, qui timet Dominum in mandatis eius volet nimis. 1 A
* Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur. 2
* Gloria, & diuitiæ in domo eius: & iustitia eius manet in sæculum sæculi. 3 B
* Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, & miserator, & iustus. 4
* Iucundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in iudicio: 5 B
* quia in æternum non commouebitur. 6
* In memoria æterna erit iustus: ab auditione mala non timebit. 7
Paratũ cor eius sperare in Domino, * confirmatum est cor eius: non commouebitur donec despiciat inimicos suos. 8
* Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi, cornu eius exaltabitur in gloria. 9
* Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: desiderium peccatorum peribit. 10

Alleluia. CXII.

LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. 1 A
* Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & vsque in sæculum. 2
* A solis ortu vsque ad occasum, laudabile nomen Domini. 3
*\" Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius. 4
* Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, * & humilia respicit in cælo & in terra? 5 6
* Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: 7 B
* Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. 8
* Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem. 9

\" Malac. 1. d. 11

Alleluia. CXIII.

IN exitu Israel de Ægypto, domus Iacob de populo barbaro: 1 A
* Facta est Iudæa sanctificatio eius, Israel potestas eius. 2
* Mare vidit, & fugit: Iordanis conuersus est retrorsum. 3
* Montes exultauerunt vt arietes: & colles sicut agni ouium. 4
* Quid est tibi mare quòd fugisti: & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? 5
* Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ouium. 6
* A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob. 7
* Qui conuertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. 8

Psal. 113. d. 3

* NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS: sed nomini tuo da gloriam. 1 B
* Super misericordia tua, & veritate tua: nequando dicant Gentes: Vbi est Deus eorum? 2
* Deus autem noster in cælo: omnia quęcumque voluit, fecit. 3
*\" Simulachra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum. 4
*\" Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt. 5
* Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt. 6
* Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo. 7
* Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis. 8
* Domus Israel sperauit in Domino: adiutor eorum & protector eorum est. 9 C
* Domus Aaron sperauit in Domino: adiutor eorum & protector eorum est. 10
* Qui timent Dominum, sperauerunt in Dño: adiutor eorum & protector eorũ est. 11
* Dominus memor fuit nostri: & benedixit nobis: 12
Benedixit domui Israel: benedixit domui Aaron.
* Benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum maioribus. 13
* Adiiciat Dominus super vos: super vos, & super filios vestros. 14
* Benedicti vos à Domino, qui fecit cælum, & terram. 15 D
* Cælum cæli Domino: terram autem dedit filiis hominum. 16
* \" Non mortui laudabunt te Domine: neque omnes, qui descẽdunt in infernum. 17
* Sed nos qui viuimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc & vsque in sæculum. 18

\" Infr. 134. c. 15

\" Sap. 15. d. 15

\" Baruc. 2. d. 17

Alleluia. CXIIII.

DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. 1 A
* Quia inclinauit aurem suam mihi: & in diebus meis inuocabo. 2
* Circumdederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerunt me. 3
Tribulationem & dolorem inueni: * & nomen Domini inuocaui. 4

O Domine libera animam meam: * misericors Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur.

* Custodiens paruulos Dominus: humiliatus sum, & liberauit me.

* Conuertere anima mea in requiē tuam: quia Dominus benefecit tibi.

* Quia erīpuit animam meam de morte: oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu.

* Placebo Domino in regione viuorum.

Alleluia. CXV.

CRedidi, propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis.

* Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.

* Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?

* Calicem salutaris accipiam: & nomen Domini inuocabo.

* Vota mea Domino reddam coram omni populo eius: * pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius:

* O Domine quia ego seruus tuus: ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.

Dirupisti vincula mea: * tibi sacrificabo hostiā laudis, & nomen Domini inuocabo.

* Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi eius: * in atriis domus Domini, in medio tui Ierusalem.

Alleluia. CXVI.

LAudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi:

* Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: ‖ & veritas Domini manet in æternum.

Alleluia. CXVII.

COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.

* Dicat nunc Israel quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.

* Dicat nunc domus Aaron: quoniam in sæculum misericordia eius.

* Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in sæculum misericordia eius.

* De tribulatione inuocaui Dominum: & exaudiuit me in latitudine Dominus.

* Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

* ‖ Dominus mihi adiutor: & ego despiciam inimicos meos.

* Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine:

* Bonum est sperare in Domino, quàm sperare in principibus.

* Omnes gentes circuierunt me: & in nomine Domini quia vltus sum in eos.

* Circumdantes circumdederunt me: & in nomine Domini quia vltus sum in eos.

* Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis: & in nomine Domini quia vltus sum in eos.

* Impulsus euersus sum vt caderem: & Dominus suscepit me.

* ‖ Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus est mihi in salutem.

* Vox exultationis, & salutis in tabernaculis iustorum.

* Dextera Domini fecit virtutem: dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem.

* Non moriar, sed viuam: & narrabo opera Domini.

* Castigans castigauit me Dominus: & morti non tradidit me.

* Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in eas confitebor Domino: * hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam.

* Confitebor tibi quoniam exaudisti me: & factus es mihi in salutem.

* ‖ Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes: hic factus est in caput anguli.

* A Domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris.

* Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea.

* O Domine saluum me fac, ô Domine bene prosperare: * benedictus qui venit in nomine Domini.

Benediximus vobis de domo Domini: * Deus Dominus, & illuxit nobis.

Constituite diem sollemnem in condensis, vsque ad cornu altaris.

* Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me: & factus es mihi in salutem.

* Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

BEati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.

* Beati, qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirunt eum.

* Non enim qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerunt.

* Tu mādasti mādata tua custodiri nimis.

* Vti-

* Vtinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas iustificationes tuas. 5
* Tunc non confundar, cùm perspexero in omnibus mandatis tuis. 6
* Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ. 7
* Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas vsquequaque. 8

BETH.

* In quo corrigit adolescétior viam suam? in custodiendo sermones tuos. 9 B
* In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me à mandatis tuis. 10
* In corde meo abscondi eloquia tua: vt non peccem tibi. 11
* Benedictus es Domine: doce me iustificationes tuas. 12
* In labiis meis, pronunciaui omnia iudicia oris tui. 13
* In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis. 14
* In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas. 15
* In iustificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos. 16 F

GIMEL.

* Retribue seruo tuo, viuifica me: & custodiam sermones tuos. 17 C
* Reuela oculos meos: & considerabo mirabilia de lege tua. 18
* Incola ego sum in terra: non abscondas à me mandata tua. 19
* Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas, in omni tempore. 20
* Increpasti superbos: maledicti qui declinant à mandatis tuis. 21
* Aufer à me opprobrium, & contemptum: quia testimonia tua exquisiui. 22
* Etenim sederunt principes, & aduersum me loquebantur: seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis. 23
* Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum iustificationes tuę. 24 G

DALETH.

* Adhæsit pauimento anima mea: viuifica me secundùm verbum tuum. 25 D
* Vias meas enunciaui, & exaudisti me: doce me iustificationes tuas. 26
* Viam iustificationum tuarum instrue me: & exercebor in mirabilibus tuis. 27
* Dormitauit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis. 28
* Viam iniquitatis amoue à me: & de lege tua miserere mei. 29
* Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus. 30
* Adhæsi testimoniis tuis Domine: noli me confundere. 31
* Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum. 32

HE.

* Legem pone mihi Domine viam iustificationum tuarum: & exquirā eam semper. 33 E
* Da mihi intellectū, & scrutabor legem tuam: & custodiā illam in toto corde meo. 34
* Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui. 35
* Inclina cor meum in testimonia tua: & non in auaritiam. 36
* Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua viuifica me. 37
* Statue seruo tuo eloquium tuum, in timore tuo. 38
* Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda. 39
* Ecce concupiui mandata tua: in æquitate tua viuifica me. 40

VAV.

* Et veniat super me misericordia tua Dñe: salutare tuum secundùm eloquium tuum. 41 F
* Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speraui in sermonibus tuis. 42
* Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque: quia in iudiciis tuis supersperaui. 43
* Et custodiam legem tuam semper: in sæculum & in sæculum sæculi. 44
* Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui. 45
* Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum: & non confundebar. 46
* Et meditabar in mādatis tuis, quę dilexi. 47
* Et leuaui manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in iustificationibus tuis. 48

ZAIN.

* Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. 49 G
* Hæc me cōsolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum viuificauit me. 50
* Superbi iniquè agebant vsquequaque: à lege autem tua non declinaui. 51
* Memor fui iudiciorum tuorum à sæculo Domine: & consolatus sum. 52
* Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. 53
* Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. 54
* Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodiui legem tuam. 55
* Hæc facta est mihi: quia iustificationes tuas exquisiui. 56

HETH.

57 H * Portio mea Domine, dixi custodire legem tuam.

58 * Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundùm eloquium tuum.

59 * Cogitaui vias meas: & conuerti pedes meos in testimonia tua.

60 * Paratus sum, & non sunt turbatus: vt custodiam mandata tua.

61 *Funes peccatorum circumplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus.

62 * Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustificationis tuæ.

63 * Particeps ego sum omnium timentium te: & custodientium mandata tua.

64 * Misericordia tua Domine plena est terra: iustificationes tuas doce me.

TETH.

65 I * Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, secundùm verbum tuum.

66 * Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.

67 *Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodiui.

68 * Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iustificationes tuas.

69 * Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.

70 *Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego verò legem tuam meditatus sum.

71 * Bonum mihi quia humiliasti me: vt discam iustificationes tuas.

72 * Bonum mihi lex oris tui, super millia auri, & argenti.

IOD.

73 K * Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me: da mihi intellectum, & discam mandata tua.

74 * Qui timent te videbũt me, & lætabuntur: quia in verba tua supersperaui.

75 * Cognoui Domine quia æquitas iudicia tua: & in veritate tua humiliasti me.

76 * Fiat misericordia tua vt consoletur me, secundùm eloquium tuum seruo tuo.

77 * Veniant mihi miserationes tuæ, & viuam: quia lex tua meditatio mea est.

78 * Confundantur superbi, quia iniustè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

79 * Conuertantur mihi timentes te: & qui nouerunt testimonia tua.

80 * Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar.

CAPH.

81 L * Defecit in salutare tuum anima mea: & in verbum tuum supersperaui.

82 *Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuum, dicentes: Quando consolaberis me?

83 * Quia factus sum sicut vter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus.

84 * Quot sunt dies serui tui: quando facies de persequentibus me iudicium?

85 *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua.

86 * Omnia mandata tua veritas: iniquè persecuti sunt me, adiuua me.

87 * Paulominus consummauerunt me in terra: ego autem nõ dereliqui mãdata tua.

88 * Secundùm misericordiam tuam viuifica me: & custodiam testimonia oris tui.

LAMED.

89 M * In æternum Domine, verbum tuum permanet in cælo.

90 I * In generationem & generationem veritas tua: fundasti terram, & permanet.

91 * Ordinatione tua perseuerat dies: quoniam omnia seruiunt tibi.

92 * Nisi quòd lex tua meditatio mea est: tunc fortè periissem in humilitate mea.

93 * In æternum non obliuiscar iustificationes tuas: quia in ipsis viuificasti me.

94 * Tuus sum ego, saluũ me fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui.

95 * Me expectauerunt peccatores vt perderent me: testimonia tua intellexi.

96 * Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

MEM.

97 N * Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est.

98 * Super inimicos meos prudẽtem me fecisti mandato tuo: quia in æternũ mihi est.

99 * Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.

100 * Super senes intellexi: quia mandata tua quæsiui.

101 * Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua.

102 * A iudiciis tuis non declinaui: quia tu legem posuisti mihi.

103 * Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!

104 * A mandatis tuis intellexi: propterea odiui omnem viam iniquitatis.

NVN.

105 O * Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.

106 * Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.

*Humiliatus sum vsquequaque Domine: viuifica me secundùm verbum tuum. 107
*Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & iudicia tua doce me. 108
*Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus. 109
*Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erraui. 110
*Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt. 111
*Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem. 112

SAMECH.

*Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi. 113
P
*Adiutor, & susceptor meus es tu: & in verbum tuum superspe raui. 114
*Declinate à me maligni: & scrutabor mandata Dei mei. 115
*Suscipe me secũdùm eloquium tuum, & viuam: & non confundas me ab expectatione mea. 116
*Adiuua me, & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper. 117
*Spreuisti omnes discedentes à iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorum. 118
*Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua. 119
*Confige timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui. 120

AIN.

*Feci iudicium & iustitiam: non tradas me calumniantibus me. 121
Q
*Suscipe seruum tuum in bonum: non calumnientur me superbi. 122
*Oculi mei defecerũt in salutare tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ. 123
*Fac cum seruo tuo secundùm misericordiam tuam: & iustificationes tuas doce me. 124
*Seruus tuus sum ego: da mihi intellectum, vt sciam testimonia tua. 125
*Tempus faciendi Domine: dissipauerunt legem tuam. 126
*Ideo dilexi mandata tua, super aurum & topazion. 127
*Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnẽ viam iniquam odio habui. 128

PHE.

*Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea. 129
R
*Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis. 130
*Os meum aperui, & attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam. 131
*Aspice in me, & miserere mei, secundùm iudicium diligẽtium nomen tuum. 132
*Gressus meos dirige secundùm eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniustitia. 133
*Redime me à calumniis hominum: vt custodiam mandata tua. 134
*Faciem tuam illumina super seruum tuum: & doce me iustificationes tuas. 135
*Exitus aquarum deduxerũt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. 136

SADE.

*Iustus es Domine: & rectum iudicium tuum. 137
S
*Mandasti iustitiam testimonia tua: & veritatem tuam nimis. 138
*Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei. 139
*Ignitum eloquium tuum vehementer: & seruus tuus dilexit illud. 140
*Adolescentulus sum ego, & contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. 141
*Iustitia tua, iustitia in æternum: & lex tua veritas. 142
*Tribulatio, & angustia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea est. 143
*Æquitas testimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & viuam. 144

COPH.

*Clamaui in toto corde meo, exaudi me Domine: iustificationes tuas requiram. 145
T
*Clamaui ad te, saluum me fac: vt custodiam mandata tua. 146
*Præueni in maturitate, & clamaui: quia in verba tua superspe raui. 147
*Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. 148
*Vocem meam audi secundùm misericordiam tuam Domine: & secundùm iudicium tuum viuifica me. 149
*Appropinquauerunt persequentes me iniquitati: à lege autẽ tua longè facti sunt. 150
*Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas. 151
*Initio cognoui de testimoniis tuis: quia in æternum fundasti ea. 152

RES.

*Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non sum oblitus. 153
V
*Iudica iudicium meum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me. 154
*Longè à peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisierunt. 155
*Misericordiæ tuæ multæ Domine: secundùm iudicium tuum viuifica me. 156
*Multi qui persequuntur me, & tribu- 157

lant me: à testimoniis tuis non declinaui.
158 * Vidi præuaricantes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt.
159 *Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in misericordia tua viuifica me.
160 * Principium verborum tuorũ, veritas: in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ.

SIN.

161 * Principes persecuti sunt me gratis: & à verbis tuis formidauit cor meum.
162 * Lætabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia multa.
163 * Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.
164 *Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ.
165 * Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.
166 * Expectabam salutare tuum Domine: & mandata tua dilexi.
167 * Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer.
168 * Seruaui mãdata tua, & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

TAV.

169 * Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: iuxta eloquiũ tuum da mihi intellectum.
170 * Intret postulatio mea in cõspectu tuo: secundùm eloquium tuum eripe me.
171 * Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me iustificationes tuas.
172 * Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 * Fiat manus tua vt saluet me: quoniam mandata tua elegi.
174 * Concupiui salutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea est.
175 * Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.
176 * Erraui, sicut ouis, quæ perijt: quære seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

Canticum graduum. CXIX.

1 A D Dominum cùm tribularer clamaui: & exaudiuit me.
2 * Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa.
3 * Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?
4 * Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatorijs.
5 * Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar: * multum incola fuit anima mea.
6 * Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.

Canticum graduum. CXX.

1 L Euaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi.
2 * Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.
3 * Non det in commotion ẽ pedem tuum: neque dormitet qui custodit te.
4 * Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel.
5 * Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.
6 * Per diem sol non vret te: neque luna per noctem.
7 * Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus.
8 *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuũ: ex hoc nũc, & vsq; in sæculum.

Canticum graduum. CXXI.

1 L Ætatus sum in his, quę dicta sunt mihi: In domum Domini ibimus.
2 * Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Ierusalem.
3 * Ierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum.
4 * Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini: testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.
5 * Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid.
6 * Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem: & abundantia diligentibus te.
7 * Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turribus tuis.
8 *Propter fratres meos, & proximos meos, loquebar pacem de te:
9 * Propter domum Domini Dei nostri, quæsiui bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

1 A D te leuaui oculos meos, qui habitas in cælis.
2 * Ecce sicut oculi seruorum, in manibus dominorum suorum,
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nostri.
3 *Miserere nostri Domine, miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione:
4 *Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, & despectio superbis.

2. Par. 16. 9.

Canticum graduum. CXXIII.

NIsi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel : * nisi quia Dominus erat in nobis,

Cùm exurgerent homines in nos, * fortè viuos deglutissent nos:

Cùm irasceretur furor eorum in nos, * forsitan aqua absorbuisset nos.

* Torrentem pertransiuit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

* Benedictus Dominus qui non dedit nos, in captionem dentibus eorum.

* Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium : Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.

* Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram.

Canticum graduum. CXXIIII.

QVi confidunt in Domino, sicut mõs Sion : non commouebitur in æternum, qui habitat * in Ierusalem.

Montes in circuitu eius : & Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc & vsque in sæculum.

* Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum : vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas.

* Benefac Domine bonis, & rectis corde.

* Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem : pax super Israel.

Canticum graduum. CXXV.

IN conuertendo Dominus captiuitatem Sion : facti sumus sicut consolati:

* Tunc repletum est gaudio os nostrum: & lingua nostra exultatione.

Tunc dicent inter gentes : Magnificauit Dominus facere cum eis.

* Magnificauit Dominus facere nobiscum : facti sumus lætantes.

* Conuerte Domine captiuitatem nostram, sicut torrens in Austro.

* Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.

* Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.

Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

Canticum graduum Salomonis. CXXVI.

NIsi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam.

Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

* Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

Cùm dederit dilectis suis somnum : * ecce hereditas Domini filij : merces, fructus ventris.

* Sicut sagittæ in manu potentis : ita filij excussorum.

* Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis : non confundetur cùm loquetur inimicis suis in porta.

Canticum graduum. CXXVII.

BEati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis eius.

* Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit.

* Vxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ.

Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensæ tuæ.

* Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.

* Benedicat tibi Dominus ex Sion : & videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

* Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.

Canticum graduum. CXXVIII.

SÆpe expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Israel.

* Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea : etenim non potuerunt mihi.

* Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores : prolongauerunt iniquitatem suam.

* Dominus iustus concîdit ceruices peccatorum : * confundantur & conuertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.

* Fiant sicut fœnum tectorum : quod priusquam euellatur, exaruit:

* De quo non impleuit manum suam qui metit, & sinum suum qui manipulos colligit.

* Et non dixerunt qui præteribant: Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini.

Canticum graduum. CXXIX.

DE profundis clamaui ad te Domine:
* Domine exaudi vocem meam.
Fiant aures tuę intendentes, in vocem deprecationis meæ.
* Si iniquitates obseruaueris Domine: Domine quis sustinebit?
* Quia apud te propitiatio est: & propter legem tuam sustinui te Domine.
Sustinuit anima mea in verbo eius: * sperauit anima mea in Domino.
* A custodia matutina vsque ad noctem: speret Israel in Domino.
* Quia apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum redemptio.
* Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus eius.

Canticum graduum Dauid. CXXX.

DOmine nō est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis: neque in mirabilibus super me.
* Si non humiliter sentiebam: sed exaltaui animam meam:
Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.
* Speret Israel in Domino, ex hoc nunc & vsque in sæculum.

Canticum graduum. CXXXI.

MEmento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius:
* Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob:
* Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei:
* Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem:
* Et requiem temporibus meis: donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
* Ecce audiuimus eam in Ephrata: inuenimus eam in campis siluæ.
* Introibimus in tabernaculum eius: adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius.
* ℣ Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ.
* Sacerdotes tui induantur iustitiam: & sancti tui exultent.
* Propter Dauid seruum tuum, non auertas faciem Christi tui.
* Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eam: ℣ de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.
* Si custodierint filij tui testamentum meum, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos:
Et filij eorum vsque in sæculum, sedebunt super sedem tuam.
* Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem sibi.
* Hæc requies mea in sæculum sæculi: hîc habitabo quoniam elegi eam.
* Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo panibus.
* Sacerdotes eius induam salutari: & sancti eius exultatione exultabunt.
* ℣ Illuc producam cornu Dauid, parau lucernam Christo meo.
* Inimicos eius induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

Canticum graduum Dauid. CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum:
* Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron,
Quod descendit in oram vestimenti eius:
* sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in sæculum.

Canticum graduum. CXXXIII.

ECce nunc benedicite Dominum, omnes serui Domini:
Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri,
* In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.
* Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum & terram.

Alleluia. CXXXIIII.

LAudate nomen Domini, laudate serui Dominum.
* Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.
* Laudate Dominū, quia bonus Dominus: psallite nomini eius, quoniam suaue.
* Quoniam Iacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi.
* Quia ego cognoui quòd magnus est Dominus, & Deus noster præ omnibus diis.
* Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.
* ℣ Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluuiam fecit.

Qui

Qui producit ventos de thesauris suis:
* \" qui percussit primogenita Ægypti ab homine vsque ad pecus.
* Et misit signa, & prodigia in medio tui Ægypte: in Pharaonem, & in omnes seruos eius.
* \" Qui percussit gentes multas: & occidit reges fortes:
* \" Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Basan, & omnia regna Chanaan.
* Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel populo suo.
* Domine nomen tuum in æternum: Domine memoriale tuum in generationem & generationem.
* Quia iudicabit Dominus populum suum: & in seruis suis deprecabitur.
* \" Simulachra Gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.
* \" Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt.
* Aures habent, & non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum.
* Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes, qui confidunt in eis.
* Domus Israel benedicite Domino: domus Aaron benedicite Domino.
* Domus Leui benedicite Domino: qui timetis Dominum, benedicite Domino.
* Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Ierusalem.

Alleluia. CXXXV.

COnfitemini Domino quoniã bonus: quoniã in æternũ misericordia eius.
* Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum misericordia eius.
* Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in æternum misericordia eius.
* \" Qui fecit cælos in intellectu: quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui firmauit terram super aquas: quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui fecit luminaria magna: quoniam in æternum misericordia eius.
* Solem in potestatem diei: quoniam in æternum misericordia eius.
* Lunam, & stellas in potestatem noctis: quoniam in æternum misericordia eius.
* \" Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum misericordia eius.
* \" Qui eduxit Israel de medio eorum: quoniam in æternum misericordia eius.
* In manu potenti, & brachio excelso: quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui diuisit Mare rubrum in diuisiones: quoniam in æternum misericordia eius.
* Et eduxit Israel per medium eius: quoniam in æternum misericordia eius.
* \" Et excussit Pharaonem, & virtutem eius in Mari rubro: quoniam in æternum misericordia eius. \"Exod. 14. 9. 28
* Qui traduxit populum suum per desertum: quoniam in æternũ misericordia eius.
* Qui percussit reges magnos: quoniam in æternum misericordia eius.
* \" Et occidit reges fortes: quoniam in æternum misericordia eius. \"Num. 21. 9. 24
* Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in æternum misericordia eius.
* \" Et Og regem Basan: quoniam in æternum misericordia eius. \"Num. 21. 9. 33
* * \" Et dedit terram eorum hereditatem: quoniam in æternum misericordia eius. \"Ios. 13. 9. 7
* Hereditatem Israel seruo suo: quoniam in æternum misericordia eius.
* Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniam in æternum misericordia eius.
* Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in æternum misericordia eius.
* Qui dat escam omni carni: quoniam in æternum misericordia eius.
* Confitemini Deo cęli: quoniam in æternum misericordia eius.

Confitemini Domino dominorũ: quoniam in æternum misericordia eius.

Psalmus Dauid, Hieremiæ. CXXXVI.

SVper flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus: cùm recordaremur Sion:
* In salicibus in medio eius, suspendimus organa nostra.
* Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum:

Et qui adduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
* Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?
* Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni detur dextera mea.
* Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui:

Si non proposuero Ierusalem, in principio lætitiæ meæ.
* Memor esto Domine filiorum Edom, in die Ierusalem:

Qui dicunt: Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.

8 *Filia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis.

9 *Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram.

Ipsi Dauid. CXXXVII.

1 CONfitebor tibi Domine in toto corde A meo: quoniã audisti verba oris mei.

In conspectu angelorum psallam tibi:

2 *adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

Super misericordia tua, & veritate tua: quoniam magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.

3 *In quacumque die inuocauero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutẽ.

4 *Confiteantur tibi Domine omnes reges terrę: quia audierunt omnia verba oris tui:

5 *Et cantent in viis Domini: quoniam magna est gloria Domini. B

6 *Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit: & alta à longè cognoscit. D

7 *Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me: & super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & saluum me fecit dextera tua.

8 *Dominus retribuet pro me: Domine misericordia tua in sæculum: opera manuum tuarum ne despicias.

In finem, Psalmus Dauid. CXXXVIII.

1 DOmine probasti me, & cognouisti A me: 2 *tu cognouisti sessionem meam, & resurrectionem meam.

3 *Intellexisti cogitationes meas de longè: semitam meam, & funiculum meum inuestigasti.

4 *Et omnes vias meas præuidisti: quia non est sermo in lingua mea.

5 *Ecce Domine tu cognouisti omnia nouissima, & antiqua: tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.

6 *Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, & non potero ad eam.

7 *Quo ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam?

8 *\\ Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. B

9 *Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris:

10 *Etenim illuc manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua.

11 *Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: & nox illuminatio mea in delicijs meis.

12 *Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.

13 C *Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris meæ.

14 *Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit nimis.

15 *Non est occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ.

16 *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.

17 *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum.

18 *Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabũtur: exurrexi, & adhuc sum tecum.

19 D *Si occideris Deus peccatores: viri sanguinum declinate à me:

20 *Quia dicitis in cogitatione: Accipient in vanitate ciuitates tuas.

21 *Nónne qui oderũt te Domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam?

22 *Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sunt mihi.

23 *Proba me Deus, & scito cor meum: interroga me, & cognosce semitas meas.

24 *Et vide, si via iniquitatis in me est: & deduc me in via æterna.

In finem, Psalmus Dauid. CXXXIX.

1 ERipe me Domine ab homine malo: A à viro iniquo eripe me.

2 *Qui cogitauerunt iniquitates in corde: tota die constituebant prælia.

3 *\\ Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum. \\ Sup. c. 11 Rom. 3. 13

4 *Custodi me Domine de manu peccatoris: & ab hominibus iniquis eripe me.

Qui cogitauerũt supplãtare gressus meos:

5 *absconderunt superbi laqueum mihi: Et funes extenderunt in laqueum: iuxta iter scandalum posuerunt mihi.

6 *Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi Domine vocem deprecationis meæ.

7 *Domine, Domine virtus salutis meæ: obumbrasti super caput meũ in die belli:

8 B *Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori: cogitauerunt contra me, ne derelinquas me, ne fortè exaltentur.

mos 9.

*Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos.
*Cadent super eos carbones, in ignem deijcies eos: in miseriis non subsistent.
*Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustum mala capient in interitu.
*Cognoui quia faciet Dominus iudicium inopis: & vindictam pauperum.
*Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo: & habitabũt recti cum vultu tuo.

Psalmus Dauid. CXL.

DOmine clamaui ad te, exaudi me: intẽde voci meæ, cùm clamauero ad te.
*Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.
*Pone Domine custodiam ori meo: & ostium circumstantiæ labiis meis.
*Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem: & non communicabo cum electis eorum.
*Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum: *absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt:
*sicut crassitudo terræ erupta est super terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infernũ:
*quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te speraui, non auferas animam meam.
*Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi: & à scandalis operantium iniquitatem.
*Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

Intellectus Dauid,
Cùm esset in spelunca, oratio.
(1.*Reg.*24.) CXLI.

VOce mea ad Dominũ clamaui: voce mea ad Dominum deprecatus sum:
*Effundo in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio.
*In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognouisti semitas meas.
In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.
*Considerabam ad dexteram, & videbam: & non erat qui cognosceret me.
Perijt fuga à me, & non est qui requirat animam meam.
*Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium.
*Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.
Libera me à persequentibus me: quia confortati sunt super me.
*Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi.

Psalmus Dauid,
Quando persequebatur eum Absalom filius eius. (2.*Reg.*17.) CXLII.

DOmine exaudi orationẽ meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iustitia.
*Et non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.
*Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obscuris sicut mortuos sæculi: *& anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.
*Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.
*Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi:
*Velociter exaudi me Domine: defecit spiritus meus.
Non auertas faciem tuam à me: & similis ero descendentibus in lacum.
*Auditam fac mihi manè misericordiam tuam: quia in te speraui.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam.
*Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: *doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: *propter nomen tuum Domine viuificabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
*& in misericordia tua disperdes inimicos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego seruus tuus sum.

Psalmus Dauid
Aduersus Goliath. CXLIII.

BEnedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

*Misericordia mea, & refugium meum: susceptor meus, & liberator meus:
Protector meus, & in ipso speraui: qui subdit populum meum sub me.
*Domine quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?
*Homo vanitati similis factus est: "dies eius sicut vmbra prætereunt.
*Domine inclina cælos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.
*Fulgura coruscationem, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos:
*Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis: de manu filiorum alienorum.
*Quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis.
*Deus canticum nouum cantabo tibi: in psalterio, decachordo psallam tibi.
*Qui das salutem regibus: qui redemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno:
*eripe me.
Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis:
*Quorum filij, sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua.
Filiæ eorum compositæ: circumornatæ vt similitudo templi.
*Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud.
Oues eorum fœtosę, abundantes in egressibus suis: *boues eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ, neque transitus: neque clamor in plateis eorum.
*Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

Laudatio ipsi Dauid.

CXLIIII.

EXaltabo te Deus meus rex: & benedicam nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi.
*Per singulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum in sæculum, & in sæculum sæculi.
*Magnus Dominus & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non est finis.
*Generatio & generatio laudabit opera tua: & potentiam tuam pronunciabunt.
*Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur: & mirabilia tua narrabunt.
*Et virtutem terribilium tuorum dicent: & magnitudinem tuam narrabunt.
*Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt: & iustitia tua exultabunt.
*Miserator & misericors Dominus: patiens, & multum misericors.
*Suauis Dominus vniuersis: & miserationes eius super omnia opera eius.
*Confiteantur tibi Domine omnia opera tua: & sancti tui benedicant tibi.
*Gloriam regni tui dicent: & potentiam tuam loquentur:
*Vt notam faciant filiis hominum potentiam tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.
*Regnum tuum regnum omnium sæculorum: & dominatio tua in omni generatione & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.
*Alleuat Dominus omnes, qui corruunt: & erigit omnes elisos.
*Oculi omnium in te sperant Domine: & tu das escam illorum in tempore opportuno.
*Aperis tu manum tuam: & imples omne animal benedictione.
*Iustus Dominus in omnibus viis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.
*Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate.
*Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet: & saluos faciet eos.
*Custodit Dominus omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet.
*Laudationē Domini loquetur os meum: & benedicat omnis caro nomini sancto eius in sæculum, & in sæculum sæculi.

Alleluia, Aggæi, & Zachariæ.

CXLV.

LAuda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quàmdiu fuero.
Nolite confidere in principibus: *in filiis hominum, in quibus non est salus.
*Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
*Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius, spes eius in Domino Deo ipsius: *"qui fecit cælum & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt.
*Qui custodit veritatem in sæculum, facit iudicium iniuriam patientibus: dat escam esurientibus.

Domi-

Dominus ſoluit compeditos: * Dominus illuminat cæcos. 8

Dominus erigit eliſos, Dñs diligit iuſtos. 9

* Dominus cuſtodit aduenas, pupillum, & viduam ſuſcipiet: & vias peccatorum diſperdet.

*Regnabit Dominus in ſæcula Deus tuus Sion, in generationem & generationem. 10

Alleluia. CXLVI. 1

LAudate Dominum quoniam bonus eſt pſalmus: Deo noſtro ſit iucunda, decoraque laudatio. A

* Ædificans Ieruſalem Dominus: diſperſiones Iſraelis congregabit. 2

* Qui ſanat contritos corde: & alligat contritiones eorum. 3

*Qui numerat multitudinem ſtellarum: & omnibus eis nomina vocat. 4

*Magnus Dominus noſter, & magna virtus eius: & ſapientiæ eius non eſt numerus. 5

* Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem peccatores vſque ad terram. 6

* Præcinite Domino in confeſſione: pſallite Deo noſtro in cithara. 7 B

*Qui operit cælum nubibus: & parat terræ pluuiam. 8

Qui producit in montibus fœnum: & herbam ſeruituti hominum.

* Qui dat iumentis eſcam ipſorum: & pullis coruorum inuocantibus eum. 9

*Non in fortitudine equi voluntatē habebit: nec in tibijs viri beneplacitū erit ei. 10

*Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum: & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius. 11

Alleluia. CXLVII. 1

LAuda Ieruſalem Dominum: lauda Deum tuum Sion. 12 A

*Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te. 13

*Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe frumenti ſatiat te. 14

*Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit ſermo eius. 15

*Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit. 16 B

*Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas: ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? 17

*Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea: flabit ſpiritus eius, & fluent aquæ. 18

*Qui annunciat verbum ſuum Iacob: iuſtitias, & iudicia ſua Iſrael. 19

*Non fecit taliter omni nationi: & iudicia ſua non manifeſtauit eis. Alleluia. 20

Alleluia. CXLVIII. 1

LAudate Dominum de cælis: laudate eum in excelſis. A

*Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius. 2

*Laudate eum ſol & luna: laudate eum omnes ſtellæ, & lumen. 3

**Laudate eum cæli cælorum: & aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt,* laudent nomen Domini. 4 5 *Dan. 3. v. 59. 60

Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt.

* Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi: præceptum poſuit, & non præteribit. 6 B

* Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyſſi. 7

* Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum: quæ faciunt verbum eius: 8

* Montes, & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri. 9

* Beſtiæ, & vniuerſa pecora: ſerpentes, & volucres pennatæ: 10

*Reges terræ, & omnes populi: principes, & omnes iudices terræ. 11

* Iuuenes, & virgines: ſenes cum iunioribus laudent nomen Domini:* quia exaltatum eſt nomen eius ſolius. 12 13

* Confeſſio eius ſuper cælum, & terram: & exaltauit cornu populi ſui. 14

Hymnus omnibus ſanctis eius: filijs Iſrael, populo appropinquanti ſibi. Alleluia.

Alleluia. CXLIX. 1

CAntate Domino canticum nouum: laus eius in eccleſia ſanctorum. A

*Lætetur Iſrael in eo, qui fecit eum: & filij Sion exultent in rege ſuo. 2

* Laudent nomen eius in choro: in tympano, & pſalterio pſallant ei: 3

* Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalutem. 4

* Exultabunt ſancti in gloria: lætabuntur in cubilibus ſuis. 5

*Exaltationes Dei in gutture eorum: & gladij ancipites in manibus eorum: 6 B

* Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis. 7

* Ad alligandos reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis. 8

*Vt faciant in eis iudicium conſcriptum: gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius. Alleluia. 9

Alleluia. CL.

1 LAudate Dominũ in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.
2 * Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſecundùm multitudinem magnitudinis eius.
3 * Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in pſalterio, & cithara.
4 * Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.
5 *Laudate eum in cymbalis beneſonantibus: laudate eum in cymbalis iubilationis:
6 * omnis ſpiritus laudet Dominũ. Alleluia.

LIBER PROVERBIORVM, QVEM HEBRAEI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM.

1 PARABOLAE Salomonis, filij Dauid, regis Iſrael. *Ad
2 ſciendam ſapiẽtiam, & diſciplinam: *ad intelligenda
3 verba prudentiæ: & ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ, iuſtitiam, & iudicium, & æquitatem: * vt detur paruulis aſtutia, adoleſcenti
4 ſcientia, & intellectus. *Audiens ſapiens, ſa-
5 pientior erit: & intelligens, gubernacula poſſidebit. * Animaduertet parabolam, &
6 interpretationem, verba ſapientum, & ænigmata eorum. * " Timor Domini princi-
7 pium ſapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam ſtulti deſpiciũt. *Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris
8 tuæ: * vt addatur gratia capiti tuo, & tor-
9 ques collo tuo. *Fili mi, ſi te lactauerint pec-
10 catores, ne acquieſcas eis. * Si dixerint: Veni
11 nobiſcum, inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas contra inſontem fruſtra:
12 * deglutiamus eum ſicut infernus viuentem, & integrum quaſi deſcendentem in la-
B cum. * Omnem pretioſam ſubſtantiam re-
13 periemus, implebimus domos noſtras ſpolijs. * Sortem mitte nobiſcum, marſupium
14 vnum ſit omniũ noſtrum. * Fili mi, ne am-
15 bules cum eis, prohibe pedem tuũ à ſemitis
16 eorum. * " Pedes enim illorum ad malum currunt, & feſtinant vt effundant ſanguinem. *Fruſtra autem iacitur rete ante oculos
17 pennatorũ. *Ipſi quoque contra ſanguinem
18 ſuum inſidiantur, & moliũtur fraudes contra animas ſuas. * Sic ſemitæ omnis auari,
19 animas poſſidentium rapiunt. * Sapientia
20 foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam:
C
21 * In capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba ſua, dicens:
22 * Vſquequo paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quę ſibi ſunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam? * "Conuertimini ad correptionem meam: en proferam
23 vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea. * Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. *Deſpexiſtis omne conſilium meum,
24 & increpationes meas neglexiſtis. *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm vobis id, quod timebatis, aduenerit. * Cùm irruerit repentina calamitas, &
25 interitus quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia:
26 * Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non inuenient me:
27 * eo quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, * nec
28 acquieuerint conſilio meo, & detraxerint vniuerſæ correptioni meæ. *Comedent igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſque conſilijs ſaturabuntur. * Auerſio paruulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet illos. * Qui autem me audierit, abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, timore malorum ſublato.

CAP. II.

1 FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, &
A mandata mea abſconderis penes te,
2 * vt audiat ſapientiam auris tua: inclina cor
3 tuum ad cognoſcendam prudentiam. * Si enim ſapientiã inuocaueris, & inclinaueris
4 cor tuum prudentiæ: * ſi quæſieris eã quaſi

pecu-

Pſal. 110. Eccli. 1. 6

Iſai. 59. 7

Iſai. b. 11. 6. a. 4 Ierem. c. 13

pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam: * tunc intelliges timorem Domini,& ſcientiam Dei inuenies: * quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore eius prudentia,& ſcientia. * Cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter, * ſeruans ſemitas iuſtitiæ, & vias ſanctorum cuſtodiens. * Tunc intelliges iuſtitiam, & iudicium, & æquitatem, & omnem ſemitam bonam. * Si intrauerit ſapientia cor tuum, & ſcientia animæ tuæ placuerit: * conſilium cuſtodiet te, & prudentia ſeruabit te, * vt eruaris à via mala, & ab homine, qui peruerſa loquitur: * qui relinquũt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas: * qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis: * quorum viæ peruerſæ ſunt, & infames greſſus eorum. * Vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos, * & relinquit ducem pubertatis ſuæ, * & pacti Dei ſui oblita eſt. inclinata eſt enim ad mortem domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius. * omnes, qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ. * Vt ambules in via bona: & calles iuſtorum cuſtodias. * Qui enim recti ſunt, habitabunt in terra, & ſimplices permanebunt in ea. * \\ Impij verò de terra perdentur: & qui iniquè agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

FIli mi, ne obliuiſcaris legis meę, & præcepta mea cor tuũ cuſtodiat. * longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. * Miſericordia, & veritas te non deſerant, circumda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis cordis tui: * & inuenies gratiam, & diſciplinam bonam coram Deo & hominibus. * Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. * In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos. * \\ Ne ſis ſapiens apud temetipſum: time Deum, & recede à malo: * ſanitas quippe erit vmbilico tuo, & irrigatio oſſium tuorũ. * \\ Honora Dominum de tua ſubſtãtia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei: * & implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabũt. * \\ Diſciplinam Domini, fili mi, ne abiicias: nec deficias cùm ab eo corriperis: * quem enim diligit Dominus, corripit: & quaſi pater in filio complacet ſibi. * Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & qui affluit prudentia: * melior eſt acquiſitio eius negotiatione argẽti, & auri primi & puriſſimi fructus eius: * pretioſior eſt cunctis opibus: & omnia, quæ deſiderantur, huic non valent comparari. * Lõgitudo dierum in dextera eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ, & gloria. * Viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ illius pacificæ. * Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, beatus. * Dominus ſapiẽtia fundauit terram, ſtabiliuit cælos prudentia. * Sapientia illius eruperunt abyſſi, & nubes rore concreſcunt. * Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cuſtodi legem atque conſilium: * & erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis. * tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget: * ſi dormieris, non timebis: quieſces, & ſuauis erit ſomnus tuus. * ne paueas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum. * Dominus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris. * Noli prohibere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales, & ipſe benefac: * Ne dicas amico tuo: Vade, & reuertere: cras dabo tibi: cùm ſtatim poſſis dare. * Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam. * Ne contẽdas aduerſus hominem fruſtra, cũ ipſe tibi nihil mali fecerit. * \\ Ne æmuleris hominem iniuſtum, nec imiteris vias eius: * quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius. * Egeſtas à Domino in domo impij: habitacula autem iuſtorum benedicentur. * Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam. * Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia.

CAP. IIII.

AVdite filij diſciplinam patris, & attendite vt ſciatis prudentiam. * Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis. * Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & vnigenitus coram matre mea: * & docebat me, atque dicebat: Suſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, & viues. * Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam: ne obliuiſcaris, neque declines à verbis oris mei. * Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam, & cõſeruabit te. * Principium ſapientiæ, poſſide ſapiẽtiam, & in omni poſſeſſione tua, acquire prudentiam: * arripe illã, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cũ eam fueris amplexatus. * dabit capiti tuo augmenta gratiarũ, & corona inclyta proteget te. * Audi fili mi, & ſuſcipe verba mea, vt multiplicẽtur tibi anni vitæ. * Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te

per

\\ Iob 18. d. 17

\\ Psal. 36. a. 1

\\ Rom. 12. d. 16

\\ Tob. 4. d. 7. Luc. 14. d. 13

\\ Tob. 12. b. Apoc. 3. d. 19

per semitas æquitatis : * quas cùm ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum. * Tene disciplinam, ne dimittas eam : custodi illam, quia ipsa est vita tua. * Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. * Fuge ab ea, nec transeas per illam : declina, & desere eam. * non enim dormiunt nisi malefecerint : & rapitur somnus ab eis nisi supplantauerint. * comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt. * Iustorum autem semita, quasi lux splendens, procedit & crescit vsque ad perfectam diem. * Via impiorum tenebrosa : nesciunt vbi corruant. * Fili mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam. * ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui : * vita enim sunt inuenientibus ea, & vniuersæ carni sanitas. * Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. * Remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te. * Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. * Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur. * Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram : auerte pedem tuum à malo. vias enim, quæ à dextris sunt, nouit Dominus : peruersæ verò sunt quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAP. V.

FIli mi, attende ad sapientiam meam, & prudẽtiæ meę inclina aurem tuam, * vt custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conseruent. Ne attendas fallaciæ mulieris. * fauus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. * nouissima autẽ illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps. * Pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant. * Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus eius, & inuestigabiles. * Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei. * Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius. * Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli. * ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, * & gemas in nouissimis, quãdo consumpseris carnes tuas & corpus tuum, & dicas : * Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum, * nec audiui vocem docentium me, & magistris non inclinaui aurẽ meam? * Penè fui in omni malo, in medio ecclesiæ & synagogæ. * Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui : * Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. * Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. * Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adolescentiæ tuæ : * cerua charissima, & gratissimus hinnulus. vbera eius inebrient te in omni tempore, in amore eius delectare iugiter. * Quare seducéris fili mi ab aliena, & foueris in sinu alterius? * " Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus eius considerat. * " Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. * Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAP. VI.

FIli mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manũ tuam, * illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. * Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera : quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicũ tuum : * ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. * Eruere quasi damula de manu, & quasi auis de manu aucupis. * Vade ad formicam ô piger, & cõsidera vias eius, & disce sapientiam : * quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principẽ, * parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. * " Vsquequo piger dormies? quando cõsurges è somno tuo? * Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus, vt dormias : * & veniet tibi quasi viator, egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons messis tua, & egestas longè fugiet à te. * Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, * annuit oculis, terit pede, digito loquitur, * prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. * huic extẽplo veniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit vltrà medicinam. * Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius : * Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, * cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, * proferentem mendacia testem fallacem, & eum, qui seminat inter fratres discordias. * Conserua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legẽ matris tuę. * Liga ea in corde tuo iugiter, & circumda

gutturi

gutturi tuo. *Cùm ambulaueris, gradiantur 22
tecum: cùm dormieris, custodiant te, & 23
euigilans loquere cum eis. *quia mandatum
lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio
disciplinæ: * vt custodiant te à muliere ma- 24
la, & à blanda lingua extraneæ. * Non con- 25
cupiscat pulchritudinem eius cor tuum,
nec capiaris nutibus illius: * pretium enim 26
scorti vix est vnius panis: mulier autem viri
pretiosam animam capit. *Numquid potest 27
homo abscondere ignem in sinu suo, vt ve- D
stimenta illius non ardeant? * aut ambulare 28
super prunas, vt non comburantur plantæ
eius? * sic qui ingreditur ad mulierem pro- 29
ximi sui, non erit mũdus cùm tetigerit eam.
* Non grandis est culpa, cùm quis furatus 30
fuerit: furatur enim vt esurientem impleat
animam: * deprehensus quoque reddet se- 31
ptuplum, & omnem substantiam domus
suæ tradet. *Qui autem adulter est, propter 32
cordis inopiam perdet animam suam: *tur- 33
pitudinem & ignominiam congregat sibi,
& opprobrium illius non delebitur, * quia 34
zelus & furor viri nõ parcet in die vindictę,
* nec acquiescet cuiusquam precibus, nec 35
suscipiet pro redemptione dona plurima.

CAP. VII.

FIli mi, custodi sermones meos, & præ- 1
cepta mea reconde tibi. Fili * serua 2
mandata mea, & viues: & legem meam A
quasi pupillam oculi tui: *liga eam in digi- 3
tis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.
*Dic sapientiæ, soror mea es: & prudentiam 4
voca amicam tuam, *vt custodiat te à mu- 5
liere extranea, & ab aliena, quæ verba sua
dulcia facit. *De fenestra enim domus meæ 6
per cancellos prospexi, * & video paruulos, 7
considero vecordem iuuenem, *qui transit 8
per plateam iuxta angulum, & prope viam B
domus illius, graditur * in obscuro, adue- 9
sperascente die, in noctis tenebris, & caligi-
ne. *Et ecce occurrit illi mulier ornatu me- 10
retricio, præparata ad capiẽdas animas: gar-
rula & vaga, *quietis impatiens, nec valens 11
in domo consistere pedibus suis, * nunc 12
foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos
insidians. * Apprehensumque deoscula- 13
tur iuuenem, & procaci vultu blanditur,
dicens: * Victimas pro salute voui, hodie 14
reddidi vota mea. * idcirco egressa sum in 15
occursum tuum, desiderans te videre, & re- C
peri. * Intexui funibus lectulum meum, 16
straui tapetibus pictis ex Ægypto. * aspер- 17
si cubile meum myrrha, & aloë, & cinna-
momo. *Veni, inebriemur vberibus, & frua- 18
mur cupitis amplexibus, donec illucescat 19
dies. * non est enim vir in domo sua, abijt
via longissima. * sacculum pecuniæ secum 20
tulit: in die plenæ lunæ reuersurus est in 21
domum suam. * Irretiuit eum multis ser-
monibus, & blanditiis labiorum protraxit
illum. * Statim eam sequitur quasi bos du- 22
D ctus ad victimam, & quasi agnus lasci-
uiens, & ignorans quòd ad vincula stultus
trahatur, *donec transfigat sagitta iecur eius: 23
velut si auis festinet ad laqueum, & nescit
quòd de periculo animę illius agitur. *Nũc 24
ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris
mei. * Ne abstrahatur in viis illius mens 25
tua: neque decipiaris semitis eius. * multos 26
enim vulneratos deiecit, & fortissimi qui-
que interfecti sunt ab ea. * Viæ inferi do- 27
mus eius, penetrantes in interiora mortis.

CAP. VIII.

NVmquid non sapientia clamitat, & 1
prudentia dat vocem suam? *In sum- 2
mis, excelsisque verticibus supra viam, in A
mediis semitis stans, *iuxta portas ciuitatis 3
in ipsis foribus loquitur, dicens: *O viri, ad 4
vos clamito, & vox mea ad filios homi-
num. * Intelligite paruuli astutiam, & insi- 5
pientes animaduertite. * Audite, quoniam 6
de rebus magnis locutura sum: & aperien-
tur labia mea, vt recta prædicent. * Verita- 7
tem meditabitur guttur meũ, & labia mea
detestabuntur impium. * Iusti sunt omnes 8
sermones mei, non est in eis prauum quid,
neque peruersum. * recti sunt intelligenti- 9
bus, & æqui inuenientibus scientiam. *Ac- 10
cipite disciplinam meam, & non pecu- B
niam: doctrinam magis, quàm aurum eli-
gite. *Melior est enim sapientia cunctis pre- 11
tiosissimis: & omne desiderabile ei non po-
test comparari. *Ego sapiẽtia habito in con- 12
silio, & eruditis interfum cogitationibus.
* Timor Domini odit malum: arrogãtiam, 13
& superbiam, & viã prauam, & os bilingue
detestor. *Meum est consilium, & æquitas, 14
mea est prudentia, mea est fortitudo. * Per 15
me reges regnant, & legum conditores iusta
decernunt: * Per me principes imperant, & 16
potentes decernunt iustitiam. *Ego diligen- 17
tes me diligo: & qui mane vigilant ad me,
inuenient me. * Mecum sunt diuitiæ, & 18
gloria, opes superbæ, & iustitia. * Melior 19
C est enim fructus meus auro, & lapide pre- C
tioso, & genimina mea argento electo. * In 20
viis iustitiæ ambulo, in medio semitarum
iudicij, * vt ditem diligentes me, & thesau- 21
ros eorum repleam. * Dominus possedit 22

me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio. * Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. * Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant: *necdum montes graui mole constiterant: ante colles ego parturiebar: *adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ. *Quando præparabat cælos, aderam: quando certa lege, & gyro vallabat abyssos: *quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum: * quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne trãsirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ. * Cum eo eram cũcta componens: & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore; * ludens in orbe terrarum: & deliciæ meę, esse cum filiis hominum. *Nunc ergo filij audite me: Beati, qui custodiunt vias meas. *Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abiicere eam. * Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. * Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutẽ à Domino: *qui autem in me peccauerit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAP. IX.

SApientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. * Immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. *Misit ancillas suas vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: * Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est: * Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. * Relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentię. *Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat. * Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te. *Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit accipere. * \ Principium sapientiæ timor Domini: & scientia sanctorum, prudentia. *Per me enim multiplicabũtur dies tui, & addentur tibi anni vitæ. * Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: si autem illusor, solus portabis malum. * Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omnino sciẽs, *sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso vrbis loco, * vt vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo: * Qui est paruulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est: * Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. * Et ignorauit quòd ibi sint gigantes, & in profundis inferni conuiuæ eius.

Parabolæ Salomonis.

CAP. X.

FIlius sapiens lætificat patrem: filius verò stultus mœstitia est matris suæ. *Nil proderunt thesauri impietatis: iustitia verò liberabit à morte.

* Non affliget Dominus fame animam iusti, & insidias impiorum subuertet.

* Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat.

Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aues volantes.

* Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autẽ stertit æstate, filius confusionis.

* Benedictio Domini super caput iusti: os autem impiorum operit iniquitas.

* Memoria iusti cum laudibus: & nomen impiorum putrescet.

* Sapiens corde præcepta suscipit: stultus cæditur labiis.

* Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem deprauat vias suas, manifestus erit.

*\Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stultus labiis verberabitur. \Eccl. c.25

*Vena vitæ, os iusti: & os impiorum operit iniquitatem.

* Odium suscitat rixas: \& vniuersa delicta operit charitas. \1. Pet. b.8 2. Cor. 1. b.4

* In labiis sapientis inuenitur sapientia: & virga in dorso eius qui indiget corde.

* Sapientes abscondunt scientiam: os autem stulti confusioni proximum est.

*Substantia diuitis, vrbs fortitudinis eius: pauor pauperum, egestas eorum.

*Opus iusti ad vitam: fructus autem impij ad peccatum.

* Via vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.

* Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est.

* In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.

* Argentum electum, lingua iusti: cor autem impiorum pro nihilo.

*Labia iusti erudiũt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.

* Benedictio Domini diuites facit, nec sociabitur eis afflictio.

p. 1. a. 7 & 110. o 1. b. 16

*Quasi

* Quasi per risum stultus operatur scelus: sapientia autem est viro prudentia. 23 D
* Quod timet impius, veniet super eum: desiderium suum iustis dabitur. 24
* Quasi tempestas transiens non erit impius: iustus autem quasi fundamentum sempiternum. 25
* Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum. 26
* Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breuiabuntur. 27
* Expectatio iustorum lætitia: spes autem impiorum peribit. 28
* Fortitudo simplicis via Domini: & pauor his, qui operantur malum. 29
* Iustus in æternum non commouebitur: impij autem non habitabunt super terram. 30
* Os iusti parturiet sapientiam: lingua prauorum peribit. 31
* Labia iusti considerant placita: & os impiorum peuersa. 32

CAP. XI.

STatera dolosa, abominatio est apud Dominum: & pondus æquum, voluntas eius. 1 A
* Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: vbi autem est humilitas, ibi & sapientia. 2
* Simplicitas iustorum diriget eos: & supplantatio peruersorum vastabit illos. 3
* Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iustitia autem liberabit à morte. 4
* Iustitia simplicis diriget viam eius: & in impietate sua corruet impius. 5
* Iustitia rectorum liberabit eos: & in insidijs suis capientur iniqui. 6
* Mortuo homine impio, nulla erit vltrà spes: & expectatio sollicitorum peribit. 7
* Iustus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo. 8
* Simulator ore decipit amicum suum: iusti autem liberabuntur scientia. 9 B
* In bonis iustorum exultabit ciuitas: & in perditione impiorum erit laudatio. 10
* Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas: & ore impiorum subuertetur. 11
* Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit. 12
* Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum. 13
* Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem, vbi multa consilia. 14
* Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cauet laqueos, securus erit. 15
* Mulier gratiosa inueniet gloriam: & robusti habebunt diuitias. 16
* Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abiicit. 17 C
* Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam merces fidelis. 18
* Clementia præparat vitam: & sectatio malorum mortem. 19
* Abominabile Domino cor prauum: & voluntas eius in iis, qui simpliciter ambulant. 20
* Manus in manu non erit innocens malus: semen autem iustorum saluabitur. 21
* Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. 22
* Desiderium iustorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor. 23
* Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. 24
* Anima, quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. 25
* Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium. 26 D
* Benè consurgit diluculo qui quærit bona: qui autem inuestigator malorum est, opprimetur ab eis. 27
* Qui confidit in diuitiis suis, corruet: iusti autem quasi virens foliũ germinabunt. 28
* Qui cõturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, seruiet sapienti. 29
* Fructus iusti lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est. 30
* Si iustus in terra recipit, quanto magis impius & peccator? 31 1. Pet. 4. d. 18

CAP. XII.

QVi diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est. 1 A
* Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit, 2
* Non roborabitur homo ex impietate: & radix iustorum non commouebitur. 3
* Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus eius, quæ confusione res dignas gerit. 4
* Cogitationes iustorum iudicia: & consilia impiorum fraudulenta: 5
* Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos. 6
* Verte impios, & non erunt: domus autem iustorum permanebit. 7 B

*Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.

*" Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm glorioſus & indigens pane.

* Nouit iustus iumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.

*" Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.

Qui suauis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.

* Desiderium impij munimẽtum est pessimorum: radix autem iustorum proficiet.

* Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autẽ iustus de anguſtia.

* De fructu oris sui vnusquisque replebitur bonis, & iuxta opera manuum suarum retribuetur ei.

* Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.

*Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.

* Qui quod nouit loquitur, index iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

*Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.

* Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij.

* Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.

* Non contristabit iustum quidquid ei acciderit: impij autem replebuntur malo.

* Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.

* Homo versutus celat scientiam: & cor insipientium prouocat stultitiam.

* Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet.

* Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.

* Qui negligit damnum propter amicum, iustus est: iter autem impiorum decipiet eos.

*Non inueniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri pretium.

* In semita iustitiæ, vita: iter autem deuium ducit ad mortem.

CAP. XIII.

FIlius sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cùm arguitur.

* De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem præuaricatorum iniqua.

*Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.

* Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

* Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.

*Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.

* Est quasi diues cùm nihil habeat: & est quasi pauper, cùm in multis diuitiis sit.

* Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.

* Lux iustorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.

* Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.

* Substantia festinata minuetur: quæ autem paullatim colligitur manu, multiplicabitur.

* Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.

* Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.

Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt, & miserantur.

* Lex sapientis fons vitæ, vt declinet à ruina mortis.

* Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

* Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.

* Nuncius impij cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.

* Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.

* Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.

*Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.

* Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona.

*Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.

* Multi cibi in noualibus patrum: & aliis congregantur absque iudicio.

* Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.

*Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis. 25

CAP. XIIII.

SAPiens mulier ædificat domum suam: 1
insipiens extructam quoque manibus A
destruet.

*Ambulans recto itinere, & timens Deū, 2
despicitur ab eo, qui infami graditur via.

*In ore stulti virga superbiæ: labia autem 3
sapientium custodiunt eos.

*Vbi non sunt boues, præsepe vacuum 4
est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis.

*Testis fidelis non mentitur: profert 5
autem mendacium dolosus testis.

*Quærit derisor sapientiam, & non inuenit: doctrina prudentium facilis. 6

*Vade contra virum stultum, & nescit labia prudentiæ. 7

*Sapientia callidi est intelligere viā suam: 8
& imprudentia stultorum errans.

*Stultus illudet peccatum, & inter iustos 9
morabitur gratia.

*Cor quod nouit amaritudinem animæ 10
suæ, in gaudio eius non miscebitur ex- B
traneus.

*Domus impiorum delebitur: taberna- 11
cula verò iustorum germinabunt.

*Est via, quæ videtur homini iusta: no- 12
uissima autem eius deducunt ad mortem.

*Risus dolore miscebitur, & extrema 13 1
gaudij luctus occupat. A

*Vijs suis replebitur stultus, & super eum 14 2
erit vir bonus.

*Innocens credit omni verbo: astutus 15 3
considerat gressus suos.

Filio doloso nihil erit boni: seruo autem 4
sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via eius.

*Sapiens timet, & declinat à malo: stul- 16 5
tus transilit, & confidit.

*Impatiens operabitur stultitiam: & vir 17
versutus odiosus est. C

*Possidebunt paruuli stultitiam, & expe- 18
ctabunt astuti scientiam.

*Iacebunt mali ante bonos: & impij an- 19
te portas iustorum.

*Etiam proximo suo pauper odiosus erit: 20 B
amici verò diuitum multi. 8

*Qui despicit proximum suum, peccat: 21
qui autem miseretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, misericordiam diligit.

*Errant qui operantur malum: misericor- 22
dia & veritas præparant bona.

*In omni opere erit abundantia: vbi 23
autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.

*Corona sapientium, diuitiæ eorum: fa- 24
tuitas stultorum, imprudentia.

*Liberat animas testis fidelis: & profert 25
mendacia versipellis.

*In timore Domini fiducia fortitudinis, 26
& filiis eius erit spes.

*Timor Domini fons vitæ, vt declinent à 27
ruina mortis. D

*In multitudine populi dignitas regis: & 28
in paucitate plebis ignominia principis.

*Qui patiens est, multa gubernatur pru- 29
dentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.

*Vita carnium, sanitas cordis: putredo 30
ossium, inuidia.

*\\Qui calumniatur egentem, exprobrat 31 \\Inf. 17. a. 5
factori eius: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.

*In malitia sua expelletur impius: sperat 32
autem iustus in morte sua.

*In corde prudentis requiescit sapientia, & 33
indoctos quosque erudiet.

*Iustitia eleuat gentem: miseros autem 34
facit populos peccatum.

*Acceptus est regi minister intelligens: 35
iracundiam eius inutilis sustinebit.

CAP. XV.

RESponsio mollis frangit iram: sermo 1 Infr. 25. c. 15
durus suscitat furorem. A

*Lingua sapientium ornat scientiam: os 2
fatuorum ebullit stultitiam.

*In omni loco oculi Domini contem- 3
plantur bonos & malos.

*Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ au- 4
tem immoderata est, conteret spiritum.

*Stultus irridet disciplinam patris sui: 5
qui autem custodit increpationes, astutior fiet.

In abundanti iustitia virtus maxima 6
est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.

*Domus iusti plurima fortitudo: & in 7
fructibus impij conturbatio. B

*Labia sapientium disseminabunt scien- 8
tiam: cor stultorum dissimile erit.

*\\Victimę impiorum abominabiles Do- \\Eccl. 34. c. 21
mino: vota iustorum placabilia.

*Abominatio est Domino via impij: qui 9
sequitur iustitiam, diligitur ab eo.

*Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui 10
increpationes odit, morietur.

*Infernus, & perditio coram Domino: 11

quanto magis corda filiorum hominum?
* Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur.
* "Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deijcitur spiritus.
* Cor sapientis quærit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.
* Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi iuge conuiuium.
* Melius est parum cum timore Domini, quàm thesauri magni & insatiabiles.
* Melius est vocari ad olera cum charitate: quàm ad vitulum saginatum cum odio.
* Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.
* Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorum absque offendiculo.
* Filius sapiens lætificat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.
* Stultitia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.
* Dissipantur cogitationes vbi non est consilium: vbi verò sunt plures consiliarij, confirmantur.
* Lætatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.
* Semita vitæ super eruditum, vt declinet de inferno nouissimo.
* Domum superborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.
* Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
* Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam: qui autem odit munera, viuet.
"Per misericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo.
* Mens iusti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
* Longè est Dominus ab impijs: & orationes iustorum exaudiet.
* Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.
* Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.
* Qui abiicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.
* Timor Domini, disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

HOminis est animam præparare: & Domini gubernare linguam.
* Omnes viæ hominis patent oculis eius: spirituum ponderator est Dominus.
* Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.
* Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum.
* Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.
Initium viæ bonæ, facere iustitiam: accepta est autem apud Deum magis, quàm immolare hostias.
* "Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo.
* Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.
* Melius est parum cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate.
* Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius.
* Diuinatio in labijs regis, in iudicio non errabit os eius.
* Pondus & statera iudicia Domini sunt: & opera eius omnes lapides sacculi.
* Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam iustitia firmatur solium.
* Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur, diligetur:
* Indignatio regis, nuncij mortis: & vir sapiens placabit eam.
* In hilaritate vultus regis, vita: & clementia eius quasi imber serotinus.
* Posside sapientiam, quia auro melior est: & acquire prudentiam, quia pretiosior est argento.
* Semita iustorum declinat mala: custos animæ suæ seruat viam suam.
* Contritionem præcedit superbia: & ante ruinam exaltatur spiritus.
* Melius est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis.
* Eruditus in verbo reperiet bona: & qui sperat in Domino, beatus est.
* Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, maiora percipiet.
* Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina stultorum, fatuitas.
* Cor sapientis erudiet os eius: & labijs eius addet gratiam.
* Fauus mellis, composita verba: dulcedo animæ, sanitas ossium.
* Est via quæ videtur homini recta: & nouissima eius ducunt ad mortem.

*Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum: 26
*Vir impius fodit malum, & in labijs eius ignis ardescit. 27
*Homo peruersus suscitat lites: & verbosus separat principes. 28
*Vir iniquus lactat amicum suum: & ducit eum per viam non bonam. 29
*Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua perficit malum. 30
*Corona dignitatis senectus, quæ in vijs iustitiæ reperietur. 31
*Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. 32
*Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. 33

CAP. XVII.

MElior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio. 1 A
*"Seruus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hereditatem diuidet. 2
*Sicut igne probatur argentum, & aurum camino: ita corda probat Dominus. 3
*Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus. 4
*"Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius: & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. 5
*Corona senum filij filiorum: & gloria filiorum patres eorum. 6
*Non decent stultum verba composita: nec principem labium mentiens. 7
*Gemma gratissima, expectatio præstolantis: quocumque se vertit, prudenter intelligit. 8 B
*Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos. 9
*Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. 10
*Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. 11
*Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in stultitia sua. 12
*"Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. 13
*Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum: & antequam patiatur contumeliam, iudicium deserit. 14
*"Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum. 15 C
*Quid prodest stulto habere diuitias, cùm sapientiam emere non possit? 16

Qui altam facit domum suam, quærit ruinam: & qui euitat discere, incidet in mala. 17
*Omni tempore diligit qui amicus est: & frater in angustijs comprobatur. 18
*Stultus homo plaudet manibus cùm spoponderit pro amico suo. 19
*Qui meditatur discordias, diligit rixas: & qui exaltat ostium, quærit ruinam. 20
*Qui peruersi cordis est, non inueniet bonum: & qui vertit linguam, incidet in malum. 20 D
*Natus est stultus in ignominiam suam: sed nec pater in fatuo lætabitur. 21
*"Animus gaudens ætatem floridam facit: spiritus tristis exiccat ossa. 22 "Sup. 15. b. 13
*Munera de sinu impius accipit, vt peruertat semitas iudicij. 23
*"In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terræ. 24 "Eccls. 20. c. 14. & 8. a. 1
*Ira patris, filius stultus: & dolor matris quæ genuit eum. 25
*Non est bonum, damnum inferre iusto: nec percutere principem, qui recta iudicat. 26
*"Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est: & pretiosi spiritus vir eruditus. 27 "Iac. 1. c. 19
*Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur: & si cõpresserit labia sua, intelligens. 28

CAP. XVIII.

OCcasiones quærit qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis. 1 A
*Non recipit stultus verba prudentiæ: nisi ea dixeris quæ versantur in corde eius. 2
*Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia & opprobrium. 3 B
*Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens redundans fons sapientiæ. 4
*Accipere personam impij non est bonum, vt declines à veritate iudicij. 5
*Labia stulti miscent se rixis: & os eius iurgia prouocat. 6 B
*Os stulti contritio eius: & labia ipsius, ruina animæ eius. 7
*Verba bilinguis, quasi simplicia: & ipsa perueniunt vsque ad interiora ventris. 8
Pigrum deijcit timor: animæ autem effeminatorum esurient. 9
*Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. 10
*Turris fortissima, nomen Domini: ad ipsum currit iustus, & exaltabitur. 11
*Substantia diuitis vrbs roboris eius, & quasi murus validus circumdans eum.

* Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur.
* ¶ Qui priùs respondet quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.
* Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam: spiritum verò ad irascendum facilem quis poterit sustinere?
* Cor prudens possidebit scientiam: & auris sapientium quærit doctrinam.
* Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes spatium ei facit.
* Iustus, prior est accusator sui: venit amicus eius, & inuestigabit eum.
* Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque diiudicat.
* Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma: & iudicia quasi vectes vrbium.
* De fructu oris viri replebitur venter eius: & genimina labiorum ipsius saturabunt eum.
* Mors, & vita in manu linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus eius.
* Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonum: & hauriet iucunditatē à Domino.
Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est & impius.
* Cum obsecrationibus loquetur pauper: & diues effabitur rigidè.
* Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

MElior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quàm diues torquens labia sua, & insipiens.
* Vbi non est scientia animæ, non est bonum: & qui festinus est pedibus, offendet.
* Stultitia hominis supplantat gressus eius: & contra Deum feruet animo suo.
* Diuitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem & hi, quos habuit, separantur.
* ¶ Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet.
* Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis.
* Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper & amici procul recesserunt ab eo.
Qui tantùm verba sectatur, nihil habebit: * qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inueniet bona.
* Falsus testis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.
* Non decent stultum deliciæ: nec seruum dominari principibus.
* Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria eius est iniqua prætergredi.
* Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas eius.
* Dolor patris, filius stultus: & tecta iugiter perstillantia, litigiosa mulier.
* Domus, & diuitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè vxor prudens.
* Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.
* Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam, mortificabitur.
* Fœneratur Domino qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam reddet ei.
* Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam.
* Qui impatiens est, sustinebit damnum: & cùm rapuerit, aliud apponet.
* Audi consilium, & suscipe disciplinam, vt sis sapiens in nouissimis tuis.
* Multę cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.
* Homo indigens misericors est: & melior est pauper, quàm vir mendax.
* Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima.
* Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.
* ¶ Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.
* Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est & infelix.
* Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ.
* Testis iniquus deridet iudicium: & os impiorum deuorat iniquitatem.
* Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes stultorum corporibus.

CAP. XX.

LVxuriosa res, vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.
* Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui prouocat eum, peccat in animam suam.
* Honor est homini, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis.
* Propter frigus piger arare noluit: mendicabit

dicabit ergo æstate, & non dabitur illi.
* Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud.
* Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet?
* Iustus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet.
* Rex, qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo.
* "Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum à peccato?
* "Pondus & pondus, mensura & mensura: vtrumque abominabile est apud Deū.
* Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera eius.
* Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit vtrumque.
* Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus.
* Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cùm recesserit, tunc gloriabitur.
* Est aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiæ.
* "Tolle vestimentum eius, qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.
* Suauis est homini panis mendacij: & postea implebitur os eius calculo.
* Cogitationes consiliis roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella.
* Ei, qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.
* "Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna eius in mediis tenebris.
* Hereditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit.
* "Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.
* Abominatio est apud Dominum pondus & pondus: statera dolosa non est bona.
* A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam?
* Ruina est homini deuorare sanctos, & post vota retractare.
* Dissipat impios rex sapiens, & incuruat super eos fornicem.
* Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ inuestigat omnia secreta ventris.
* Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius.
* Exultatio iuuenum, fortitudo eorum: & dignitas senum, canities.

* Liuor vulneris absterget mala: & plagæ in secretioribus ventris.

CAP. XXI.

SIcut diuisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.
* Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus.
* Facere misericordiam & iudicium, magis placet Domino, quàm victimæ.
* Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.
* Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.
* Qui congregat thesauros lingua mendacij, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.
* Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium.
* Peruersa via viri, aliena est: qui autem mundus est, rectum opus eius.
* Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi.
* Anima impij desiderat malum, non miserebitur proximo suo.
* Mulctato pestilente sapiētior erit parvulus: & si sectetur sapiētem, sumet scientiam.
* Excogitat iustus de domo impij, vt detrahat impios à malo.
* Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.
* Munus absconditum extinguit iras: & donum in sinu indignationem maximam.
* Gaudium iusto est facere iudicium: & pauor operantibus iniquitatem.
* Vir, qui errauerit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.
* Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.
* Pro iusto datur impius: & pro rectis iniquus.
* " Melius est habitare in terra deserta, quàm cum muliere rixosa & iracunda. "Eccli. 25. 22. Infr. 25. 24.
* Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo iusti: & imprudens homo dissipabit illud.
* Qui sequitur iustitiam & misericordiam, inueniet vitam, iustitiam, & gloriam.
* Ciuitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiduciæ eius.
* Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam.

tuum : nec lactes quemquam labiis tuis.
*" Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam vnicuique secundùm opus suum.
*Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti: *& ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat.
* Quod cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.
*Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres, vt quiescas: *& veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus.

CAP. XXV.

HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda.
* Gloria Dei est celare verbum, & gloria regum inuestigare sermonem.
* Cælum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile.
* Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.
* Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iustitia thronus eius.
* Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris.
* Melius est enim vt dicatur tibi: Ascende huc; quàm vt humilieris coram principe.
* Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò: ne postea emendare non possis, cùm dehonestaueris amicum tuum.
* Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reueles: * ne fortè insultet tibi cùm audierit, & exprobrare non cesset.
Gratia & amicitia liberant: quas tibi serua, ne exprobrabilis fias.
* Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.
* Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurē obedientem.
* Sicut frigus niuis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit.
*Nubes, & ventus, & pluuiæ non sequentes, vir glorioſus, & promissa nō complens.
* "Patientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiam.
*Mel inueniſti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas illud.
* Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.
* Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.
* Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ, * & amittit pallium in die frigoris.
Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.
Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.
* "Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere: *prunas enim congregabis super caput eius, & Dominus reddet tibi.
* Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristis linguam detrahentem.
* " Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi.
* Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua.
* Fons turbatus pede, & vena corrupta, iustus cadens coram impio.
* Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: " sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.
* Sicut vrbs patens & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

CAP. XXVI.

QVomodo nix in æstate, & pluuiæ in messe: sic indecens est stulto gloria.
* Sicut auis ad alia transuolans, & passer quò libet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet.
* Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium.
* Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.
* Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.
* Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nunciū stultum.
* Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola.
* Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem.
*Quomodo si spina nascatur in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum.
* Iudicium determinat causas: & qui imponit stulto silentium, iras mitigat.
* "Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum suū, sic imprudens, qui iterat stultitiā suam.

*Vidisti

*Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens.
*Dicit piger: Leo est in via, & leæna in itineribus: *sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.
*\"Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum eam conuerterit.
*Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.
*Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.
*Sicut noxius est qui mittit sagittas, & lanceas in mortem: *ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: & cùm fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.
*Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, iurgia cõquiescent.
*Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, \"sic homo iracundus suscitat rixas.
*Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad intima ventris.
*Quomodo si argẽto sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.
*Labiis suis intelligitur inimicus, cùm in corde tractauerit dolos.
*Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
*Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in concilio.
*Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.
*Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

NE glorieris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies.
*Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.
*\"Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior.
*Ira nõ habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?
*Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus.
*Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.
*\"Anima saturata calcabit fauum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
*Sicut auis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum.
*Vnguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici consilijs anima dulcoratur.
*Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus iuxta, quàm frater procul.
*Stude sapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, vt possis exprobranti respondere sermonem.
*Astutus vidẽs malum, absconditus est: paruuli transeuntes sustinuerũt dispendia.
*\"Tolle vestimentum eius, qui spopondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.
*Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit.
*\"Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur: *qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ suæ vocabit.
*Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.
*Qui seruat ficũ, comedet fructus eius: & qui custos est domini sui, glorificabitur.
*Quomodo in aquis respondent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.
*\"Infernus & perditio numquam implentur: similiter & oculi hominum insatiabiles:
*\"Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam.
*Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.
*Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera:
*Non enim habebis iugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem & generationem.
*Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta sunt fœna de montibus.
*\"Agni ad vestimentum tuum: & hœdi, ad agri pretium.
*Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ: & ad victum ancillis tuis.

CAP. XXVIII.

FVgit impius, nemine persequente: iustus autem quasi leo cõfidens, absque terrore erit.

* Propter peccata terræ multi principes eius: & propter hominis sapientiam, & horum scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

* Vir pauper calũnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.

* Qui derelinquunt legẽ, laudant impiũ: qui custodiunt, succenduntur cõtra eum.

* Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia.

Sup. 19. 1 * " Melior est pauper ambulãs in simplicitate sua, quàm diues in prauis itineribus.

* Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum.

* Qui coaceruat diuitias vsuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.

* Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.

* Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona eius.

* Sapiens sibi videtur vir diues: pauper autem prudens scrutabitur eum.

* In exultatione iustorum multa gloria est: regnantibus impiis ruinæ hominum.

* Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

* Beatus homo, qui semper est pauidus: qui verò mẽtis est duræ, corruet in malum.

* Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem.

* Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit auaritiam, longi fient dies eius.

* Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si vsque ad lacum fugerit, nemo sustinet.

* Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui peruersis graditur viis, concidet semel.

Sup. 12. 11 Eccli. 20. 30 * " Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate.

Sup. 13. 11. & 20. 21 * Vir fidelis multum laudabitur: " qui autem festinat ditari, non erit innocens.

* Qui cognoscit in iudicio faciem, non benefacit: iste & pro buccella panis deserit veritatem.

* Vir, qui festinat ditari, & aliis inuidet, ignorat quòd egestas superueniet ei.

* Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

* Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre: & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

* Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat: qui verò sperat in Domino, sanabitur.

* Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autẽ graditur sapienter, ipse saluabitur.

* Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

* Cùm surrexerint impij, abscondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur iusti.

CAP. XXIX.

VIro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus: & eum sanitas non sequetur.

* In multiplicatione iustorum lætabitur vulgus: cùm impij sumpserint principatum, gemet populus.

* Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: " qui autem nutrit scorta, perdet substantiam. " Luc. c. 15

* Rex iustus erigit terram, vir auarus destruet eam.

* Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.

* Peccantem virum iniquũ inuoluet laqueus: & iustus laudabit atque gaudebit.

* Nouit iustus causam pauperum: impius ignorat scientiam.

* Homines pestilentes dissipant ciuitatem: sapientes verò auertunt furorem.

* Vir sapiens, si cũ stulto contenderit, siue irascatur, siue rideat, nõ inueniet requiem.

* Viri sanguinum oderunt simplicem: iusti autem quærunt animam eius.

* Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reseruat in posterum.

* Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios.

* Pauper, & creditor obuiauerunt sibi: vtriusque illuminator est Dominus.

* Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.

* Virga atq. correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.

* In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: & iusti ruinas eorum videbunt.

17 * Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.
18 * Cùm prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui verò custodit legẽ, beatus est.
19 * Seruus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, & respõdere contẽnit.
20 * Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quàm illius correptio.
21 * Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.
22 * Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior.
23 * Superbum sequitur humilitas: & humilem spiritu suscipiet gloria.
24 * Qui cum fure participat, odit animam suam: adiurantem audit, & non indicat.
25 * Qui timet hominem, citò corruet: qui sperat in Domino, subleuabitur.
26 * Multi requirunt faciem principis: & iudiciũ à Domino egreditur singulorum.
27 * Abominãtur iusti virum impiũ: & abominantur impij eos, qui in recta sunt via.

Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

Cap. xxx.

1 VErba Congregantis filij Vomentis.
A Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:
2 * Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum.
3 * Non didici sapientiam, & non noui scientiam sanctorum.
4 * Quis ascendit in cælum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligauit aquas quasi in vestimento? quis suscitauit omnes terminos terræ? quod nomen est eius, & quod nomen filij eius, si nosti?
5 * Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperãtibus in se: * ne addas quidquã verbis illius, & arguaris, inueniarisq; mẽdax.
6 * Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar.
7 B * Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me.
8 Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria:
9 * ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicã: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei.
10 * Ne accuses seruum ad dominũ suum, ne fortè maledicat tibi, & corruas.
11 * Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit.
12 * Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis.
13 * Generatio, cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ eius in alta surrectæ.
14 * Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.
15 * Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, Affer.
C Tria sunt insaturabilia, & quartũ, quod numquam dicit: Sufficit.
16 * Infernus, & os vuluæ, & terra, quæ non satiatur aqua: ignis verò numquam dicit: Sufficit.
17 * Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.
18 * Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:
19 * Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia.
20 * Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.
21 * Per tria mouetur terra, & quartum non potest sustinere:
22 * Per seruum cùm regnauerit: per stultum cùm saturatus fuerit cibo: * per odiosam mulierem cùm in matrimonio fuerit assumpta: & per ancillam cùm fuerit heres dominæ suæ.
24 D * Quattuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus.
25 * Formicæ, populus infirmus, qui prępa-
26 rat in messe cibũ sibi: * lepusculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suũ:
27 * regem locusta non habet, & egreditur
28 vniuersa per turmas suas: * stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.
29 * Tria sunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter:
30 * Leo fortissimus bestiarum, ad nullius
31 pauebit occursum: * gallus succinctus lumbos: & aries: nec est rex, qui resistat ei.
32 * Est qui stultus apparuit postquam eleuatus est in sublime: si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.
33 * Qui autem fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui prouocat iras, producit discordias.

CAP. XXXI.

VErba Lamuelis regis. Visio, qua eruditiuit eum mater sua. 1 A
* Quid dilecte mi, quid dilecte veteri mei, quid dilecte votorum meorum? 2
* Ne dederis mulieribus substantiam tuam, & diuitias tuas ad delendos reges. 3
* Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas. * & ne fortè bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis. 4 5
* Date siceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo: * bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. 6 7
* Aperi os tuũ muto, & causis omnium filiorum qui pertranseunt: * aperi os tuum, decerne quod iustum est, & iudica inopem & pauperem. 8 9
* Mulierẽ fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius. 10 B
* Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit. 11
* Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vitæ suæ. 12
* Quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. 13
* Facta est quasi nauis institoris, de longè portans panem suum. 14
* Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. 15
* Considerauit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plãtauit vineam. 16
* Accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum. 17
* Gustauit, & vidit quia bona est negotiatio eius: non extinguetur in nocte lucerna eius. 18
* Manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum. 19 C
* Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. 20
* Non timebit domui suæ à frigoribus niuis: omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. 21
* Stragulatam vestem fecit sibi: byssus, & purpura indumentum eius. 22
* Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ. 23
* Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo. 24
* Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo. 25
* Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius. 26
* Considerauit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit. 27 D
* Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt: vir eius, & laudauit eam. 28
* Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu supergressa es vniuersas. 29
* Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur. 30
* Date ei de fructu manuum suarum: & laudent eam in portis opera eius. 31

ECCLE-

ECCLESIASTES,

QVI AB HEBRÆIS

COHELETH

APPELLATVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Ecclesiastæ, filij Dauid, regis Ierusalem. * Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatũ, & omnia vanitas. * Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo, quo laborat sub sole? * Generatio præterit, & generatio aduenit: terra autẽ in æternum stat. * Oritur sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur: ibiq́ue renascens, * gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem: lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. * Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur vt iterum fluant. * Cunctæ res difficiles: non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur. * Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est. * Nihil sub sole nouũ, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos. * Non est priorum memoria: sed nec eorũ quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in nouissimo. * Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalẽ, * & proposui in animo meo quærere & inuestigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, vt occuparentur in ea. * Vidi cũcta, quæ fiunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus. * Peruersi difficilè corriguntur, & stultorũ infinitus est numerus. * Locutus sum in corde meo, dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerũt ante me in Ierusalem: & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici. * Dediq́ue cor meum vt scirem prudentiam, atque doctrinam, erroresq́ue & stultitiam: & agnoui quòd in his quoque esset labor, & afflictio spiritus, * eo quòd in multa sapientia multa sit indignatio: & qui addit scientiam, addit & laborem.

CAP. II.

DIxi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi quòd hoc quoq; esset vanitas. * Risum reputaui errorem: & gaudio dixi: Quid frustra deciperis? * Cogitaui in corde meo abstrahere à vino carnem meã, vt animum meum transferrem ad sapientiam, deuitaremq́; stultitiam, donec viderem quid esset vtile filiis hominũ: quo facto opus est sub sole numero dierũ vitæ suæ. * Magnificaui opera mea, ædificaui mihi domos, & plantaui vineas, * feci hortos, & pomaria, & cõseui ea cuncti generis arboribus, * & extruxi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem siluam lignorum germinantium, * possedi seruos & ancillas, multamq́; familiam habui: armenta quoque, & magnos ouium greges vltra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem: * coaceruaui mihi argentum, & aurum, & substantias regum, ac prouinciarũ: feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominũ, scyphos, & vrceos in ministerio ad vina fundenda: * & supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Ierusalem: sapiẽtia quoque perseuerauit mecum. * Et omnia, quæ desiderauerũt oculi mei, non negaui eis: nec prohibui cor meũ quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præparaueram: & hanc ratus sum partem meam, si vterer labore meo. * Cumq́; me conuertissem ad vniuersa opera, quę fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionẽ animi, & nihil permanere sub sole. * Transiui ad contemplandam sapiẽtiam, erroresq́ue & stultitiam (quid est, inquam,

homo, vt sequi possit regem Factorem suum?) * & vidi quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. * Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat: & didici quòd vnus vtriusque esset interitus. * Et dixi in corde meo: Si vnus & stulti & meus occasus erit, quid mihi prodest quòd maiorem sapientiæ dedi operam? Locutusque cum mẽte mea, animaduerti quòd hoc quoque esset vanitas. * Non enim erit memoria sapientis similiter vt stulti in perpetuum, & futura tempora obliuione cuncta pariter operient: moritur doctus similiter vt indoctus. * Et idcirco tæduit me vitæ meæ videntem mala vniuersa esse sub sole, & cuncta vanitatem & afflictionẽ spiritus. * Rursus detestatus sum omnẽ industriã meam, qua sub sole studiosissimè laboraui, habiturus heredẽ post me, * quem ignoro, vtrum sapiens an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudaui & solicitus fui. & est quidquam tam vanum? * Vnde cessaui, renunciauitque cor meum vltra laborare sub sole. * Nam cùm alius laboret in sapientia, & doctrina, & solicitudine, homini otioso quæsita dimittit: & hoc ergo, vanitas, & magnum malum. * Quid enim proderit homini de vniuerso labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est? * Cuncti dies eius doloribus, & ærũnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nónne vanitas est? * Nónne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est. * Quis ita deuorabit, & deliciis affluet vt ego? * Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, vt addat, & congreget, & tradat ei qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & cassa solicitudo mentis.

\ *Inf.* 8. a. 1 *Prou.* 17. d. 24

CAP. III.

OMnia tempus habent, & suis spatiis transeunt vniuersa sub cælo.

* Tempus nascẽdi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum est.

* Tempus occidendi, & tempus sanandi:
Tempus destruendi, & tẽpus ædificandi.

* Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus saltandi.

* Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi.

Tempus amplexandi, & tempus longẽ fieri ab amplexibus.

* Tempus acquirendi, & tẽpus perdendi.
Tempus custodiendi, & tẽpus abiiciẽdi.

* Tempus scindendi, & tẽpus consuendi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.

* Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.

* Quid habet amplius homo de labore suo?

* Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominũ, vt distendantur in ea. * Cuncta fecit bona in tempore suo, & mũdum tradidit disputationi eorum, vt non inueniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio vsque ad finem. * Et cognoui quòd non esset melius nisi lætari, & facere bene in vita sua. * Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. * Didici quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perseuerẽt in perpetuum: non possumus eis quidquã addere, nec auferre, quæ fecit Deus vt timeatur. * Quod factum est, ipsum permanet: quæ futura sunt, iam fuerunt: & Deus instaurat quod abiit. * Vidi sub sole in loco iudicij impietatem, & in loco iustitiæ iniquitatem. * Et dixi in corde meo: Iustum, & impium iudicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit. * Dixi in corde meo de filijs hominum, vt probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis. * Idcirco vnus interitus est hominis, & iumentorum, & æqua vtriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius: cuncta subiacent vanitati, * & omnia pergunt ad vnum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter reuertuntur. * Quis nouit si spiritus filiorum Adã ascẽdat sursum, & si spiritus iumentorũ descendat deorsum? * Et deprehendi nihil esse melius quàm lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet, vt post se futura cognoscat?

CAP. IIII.

VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ sub sole gerũtur, & lacrymas innocentium, & neminem cõsolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cũctorum auxilio destitutos. * Et laudaui magis mortuos, quàm viuẽtes: * & feliciorem vtroque iudicaui, qui necdũ natus est, nec vidit mala quę sub sole fiunt. * Rursum contẽplatus sum omnes labores hominũ, & industrias

animad-

animaduerti patere inuidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est.
Stultus complicat manus suas,& comedit carnes suas,dicens: Melior est pugillus cũ requie, quàm plena vtraq; manus cum labore,& afflictione animi.* Considerans reperi & aliam vanitatẽ sub sole: * vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs: nec recogitat, dicẽs: Cui laboro,& fraudo animã meam bonis? in hoc quoq; vanitas est,& afflictio pessima. * Melius est ergo duos esse simul, quàm vnum: habent enim emolumẽtum societatis suæ: * si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. væ soli:quia cùm ceciderit, non habet subleuantẽ se.* Et si dormierint duo, fouebuntur mutuò: vnus quomodo calefiet? * Et si quispiam prævaluerit contra vnum, duo resistunt ei: funiculus triplex difficilè rumpitur.* Melior est puer pauper & sapiẽs,rege sene & stulto,qui nescit prævidere in posterum. * Quòd de carcere,catenisque interdum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno,inopia consumatur. * Vidi cunctos viuentes,qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo. * Infinitus numerus est populi omnium,qui fuerunt ante eum: & qui postea futuri sunt,non lętabuntur in eo. sed & hoc vanitas & afflictio spiritus.
* Custodi pedem tuum ingrediẽs domum Dei, & appropinqua vt audias. ‖ Multo enim melior est obedięntia, quàm stultorũ victimæ,qui nesciunt quid faciunt mali.

Eccl.5.a.1.
Ysa.6.c.6.

CAP. V.

NE temerè quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo.Deus enim in cęlo,& tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui. * Multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus inuenietur stultitia. * Si quid vouisti Deo,ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis & stulta promissio. sed quodcumque voueris, redde: * multoque melius est non vouere, quàm post votum promissa non reddere. * Ne dederis os tuum vt peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non est prouidentia: ne fortè iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarũ. * Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri: tu verò Deum time. * Si videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & subuerti iustitiam in prouincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alij, * & insuper vniuersæ terræ rex imperat seruienti. * Auarus non implebitur pecunia: & qui amat diuitias, fructũ nõ capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. * Vbi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quòd cernit diuitias oculis suis? * Dulcis est somnus operanti,siue parum,siue multum comedat: saturitas autem diuitis non sinit eum dormire. * ‖ Est & alia infirmitas pessima,quam vidi sub sole: diuitiæ cõseruatæ in malum domini sui.* Pereunt enim in afflictione pessima: generauit filium, qui in summa egestate erit. * ‖ Sicut egressus est nudus de vtero matris suæ,sic reuertetur,& nihil auferet secum de labore suo. * Miserabilis prorsus infirmitas:quo modo venit, sic reuertetur. Quid ergo prodest ei quòd laborauit in ventum? * Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque tristitia. * Hoc itaque visum est mihi bonum vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laborauit ipse sub sole numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus, & hæc est pars illius. * Et omni homini, cui dedit Deus diuitias, atque substãtiam, potestatemque ei tribuit vt comedat ex eis,& fruatur parte sua, & lætetur de labore suo: hoc est donum Dei. * Non enim satis recordabitur dierum vitę suæ,eo quòd Deus occupet deliciis cor eius.

Iob 20.c. 20
Iob 1. d.2.1. 1.Tim.6. b.7

CAP. VI.

EST & aliud malum, quod vidi sub sole,& quidem frequens apud homines:* Vir,cui dedit Deus diuitias,& substãtiam, & honorẽ, & nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus vt comedat ex eo,sed homo extraneus vorabit illud. hoc vanitas,& miseria magna est. * Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos,& plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat: de hoc ego pronuncio quòd melior illo sit abortiuus. * Frustra enim venit, & pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius. * Non vidit solem, neque cognouit distantiam boni & mali: * etiam si duobus millibus annis vixerit,& non fuerit perfruitus bonis: nónne ad vnum locum properant omnia? * Omnis

labor hominis in ore eius: sed anima eius non implebitur. * Quid habet amplius sapiens à stulto? & quid pauper nisi vt pergat illuc, vbi est vita? * Melius est videre quod cupias, quàm desiderare quod nescias. sed & hoc vanitas est, & præsumptio spiritus. * Qui futurus est, iam vocatum est nomen eius: & scitur quòd homo sit, & non possit contra fortiorem se in iudicio cõtendere. * Verba sunt plurima, multamq. in disputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

QVid necesse est homini maiora se quærere, cùm ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierũ peregrinationis suæ, & tempore, quod velut vmbra præterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurũ sub sole sit? * Melius est nomen bonũ, quàm vnguenta pretiosa: & dies mortis die natiuitatis. * Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit. * Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. * Cor sapientium vbi tristitia est, & cor stultorũ vbi lętitia. * Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. * quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti: sed & hoc vanitas. * Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius. * Melior est finis orationis, quàm principium. Melior est patiens arrogante. * Ne sis velox ad irascendũ: quia ira in sinu stulti requiescit. * Ne dicas: Quid putas causæ est quòd priora tempora meliora fuere quàm nũc sunt? stulta enim est huiuscemodi interrogatio. * Vtilior est sapientia cum diuitiis, & magis prodest videntibus solem. * Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. hoc autem plus habet eruditio & sapientia, quòd vitam tribuunt possessori suo. * Considera opera Dei, quòd nemo possit corrigere quem ille despexerit. * In die bona fruere bonis, & malam diem præcaue. sicut enim hanc, sic & illam fecit Deus, vt non inueniat homo contra eum iustas querimonias. * Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Iustus perit in iustitia sua, & impius multo viuit tempore in malitia sua.

* Noli esse iustus multum: neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas.

* Ne impiè agas multum: & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.

* Bonum est te sustentare iustũ, sed & ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit. * Sapientia cõfortauit sapientem super decem principes ciuitatis. * Non est enim homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. * Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accomodes cor tuum: ne fortè audias seruum tuum maledicentem tibi. * scit enim conscientia tua, quia & tu crebrò maledixisti alijs. * Cuncta tentaui in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa longiùs recessit à me * multo magis quàm erat: & alta profunditas, quis inueniet eam? * Lustraui vniuersa animo meo, vt scirem, & considerarem, & quærerem sapientiam, & rationem: & vt cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium: * & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor eius, vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. * Ecce hoc inueni, dixit Ecclesiastes, vnum & alterum, vt inuenirem rationem, * quam adhuc quærit anima mea, & non inueni. Virum de mille vnum reperi, mulierem ex omnibus non inueni. * Solummodo hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Quis talis vt sapiens est? & quis cognouit solutionẽ verbi?

CAP. VIII.

SApientia hominis lucet in vultu eius, & potentissimus faciem illius commutabit. * Ego os regis obserua, & præcepta iuramẽti Dei. * Ne festines recedere à facie eius, neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet: * & sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? * Qui custodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus & responsionem cor sapientis intelligit. * Omni negotio tempus est, & opportunitas, & multa hominis afflictio: * quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuncio. * Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec finitur quiescere ingruente bello, neque saluabit impietas impium. * Omnia hæc consideraui, & dedi cor meum in cũctis operibus, quæ fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. * Vidi impios sepultos: qui etiam cùm adhuc viue-

rent, in

rent, in loco sancto erant, & laudabantur in
ciuitate quasi iustorum operum. sed & hoc
vanitas est. * Etenim quia non profertur 11
citò contra malos sententia, absque timore C
vllo filij hominum perpetrant mala. * At- 12
tamẽ peccator ex eo quòd centies facit ma-
lum, & per patientiam sustentatur, ego co-
gnoui quòd erit bonum timẽtibus Deum,
qui verentur faciem eius. * Non sit bonum 13
impio, nec prolõgentur dies eius, sed quasi
vmbra transeant qui non timent faciem
Domini. * Est & alia vanitas, quæ fit su- 14
per terram. sunt iusti, quibus mala proue-
niunt, quasi opera egerint impiorum: &
sunt impij, qui ita securi sunt, quasi iusto-
rum facta habeãt. sed & hoc vanissimum D
iudico. * Laudaui igitur lætitiam quòd 15
nõ esset homini bonum sub sole, nisi quòd
comederet, & biberet, atque gauderet: &
hoc solum secum auferret de labore suo
in diebus vitæ suæ, quos dedit ei Deus sub
sole. * Et apposui cor meum vt scirem sa- 16
pientiam, & intelligerem distentionem,
quæ versatur in terra: est homo, qui die-
bus & noctibus somnum non capit oculis.
* Et intellexi quòd omnium operum Dei 17
nullam possit homo inuenire rationem eo-
rum, quæ fiunt sub sole: & quanto plus la-
borauerit ad quærendum, tanto minus in-
ueniat: etiam si dixerit sapiens se nosse,
non poterit reperire.

CAP. IX.

OMnia hæc tractaui in corde meo, vt 1
curiosè intelligerẽ: Sunt iusti atque A
sapientes, & opera eorum in manu Dei: &
tamen nescit homo vtrum amore, an odio
dignus sit: * sed omnia in futurum seruan- 2
tur incerta, eo quòd vniuersa æquè euenian
iusto & impio, bono & malo, mundo & im-
mundo, immolanti victimas, & sacrificia
contemnenti. sicut bonus, sic & peccator:
vt periurus, ita & ille qui verum deierat.
* Hoc est pessimum inter omnia, 3
quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis
eueniunt. vnde & corda filiorum homi-
num implentur malitia, & contemptu in B
vita sua, & post hæc ad inferos deducẽtur.
* Nemo est qui semper viuat, & qui huius 4
rei habeat fiduciam: melior est canis viuus
leone mortuo. * Viuentes enim sciunt se 5
esse morituros, mortui verò nihil noue-
runt amplius, nec habent vltra mercedem:
quia obliuioni tradita est memoria eorum.
* Amor quoque, & odiũ, & inuidiæ simul 6
perierunt, nec habẽt partem in hoc sæculo,
7 & in opere, quod sub sole geritur. * Vade
C ergo & comede in lætitia panem tuum, &
bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo
8 placent opera tua. * Omni tempore sint
vestimenta tua candida, & oleum de capite
9 tuo non deficiat. * Perfruere vita cum vxo-
re, quam diligis, cunctis diebus vitæ in-
stabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole
omni tempore vanitatis tuæ: hæc est enim
pars in vita, & in labore tuo, quo laboras
10 sub sole. * Quodcumque facere potest ma-
nus tua, instanter operare: quia nec opus,
nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt
11 apud inferos, quò tu properas. * Verti me
ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse
cursum, nec fortium bellum, nec sapien-
tium panem, nec doctorum diuitias, nec
artificum gratiam: sed tempus, casumque
12 in omnibus. * Nescit homo finem suum:
sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut
aues laqueo comprehenduntur, sic capiun-
tur homines in tempore malo, cùm eis ex
13 templo superuenerit. * Hanc quoque sub
sole vidi sapiẽtiam, & probaui maximam:
14 * Ciuitas parua, & pauci in ea viri: venit
D contra eam rex magnus, & vallauit eam,
extruxitque munitiones per gyrum, & per-
15 fecta est obsidio. * Inuentusque est in ea
vir pauper & sapiens, & liberauit vrbem
per sapientiam suam, & nullus deinceps
16 recordatus est hominis illius pauperis. * Et
dicebam ego, meliorem esse sapientiã for-
titudine: quomodo ergo sapiẽtia pauperis
contempta est, & verba eius non sunt au-
17 dita? * Verba sapientium audiuntur in si-
lentio plus quàm clamor principis inter
18 stultos. * Melior est sapientia, quàm arma
bellica: & qui in vno peccauerit, multa
bona perdet.

CAP. X.

1 MVscæ morientes perdunt suauita-
A tem vnguenti. Pretiosior est sapien-
tia & gloria, parua & ad tempus stultitia.
2 * Cor sapientis in dextera eius, & cor stulti
3 in sinistra illius. * Sed & in via stultus am-
bulans, cùm ipse insipiens sit, omnes stultos
4 æstimat. * Si spiritus potestatem habentis
ascenderit super te, locum tuum ne dimi-
seris: quia curatio faciet cessare peccata ma
5 xima. * Est malum quod vidi sub sole,
quasi per errorem egrediens à facie princi-
6 pis: * positum stultũ in dignitate sublimi,
7 & diuites sedere deorsum. * Vidi seruos in
B equis: & principes ambulãtes super terram
8 quasi seruos. * Qui fodit foueam, incidet
in eam:

Pro. 26. l. 27 Eccli. 27. d 29

in eam: & qui dissipat sepem, mordebit eũ coluber. * Qui transfert lapides, afflige- 9 9
tur in eis: & qui scindit ligna, vulnerabitur D
ab eis. * Si retusum fuerit ferrum, & hoc 10
non vt priùs, sed hebetatum fuerit, multo C
labore exacuetur, & post industriã sequetur sapientia. * Si mordeat serpens in silen- 11
tio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit. * Verba oris sapientis gratia: & labia 12
insipientis præcipitabunt eum: * Initium 13
verborum eius stultitia, & nouissimum oris illius error pessimus. * Stultus verba 14 1
multiplicat. Ignorat homo, quid ante se A
fuerit: & quid post se futurum sit, quis ei
poterit indicare? * Labor stultorum affliget 15 2
eos, qui nesciunt in vrbem pergere. * Væ 16
tibi terra, cuius rex puer est, & cuius prin-
cipes manè comedunt. * Beata terra, cuius 17 3
rex nobilis est, & cuius principes vescun- D
tur in tempore suo ad reficiendum, & non B
ad luxuriã. * In pigritiis humiliabitur con- 18 4
tignatio, & in infirmitate manuum per-
stillabit domus. * In risum faciunt panẽ, & 19
vinum vt epulentur viuentes: & pecuniæ 5
obediunt omnia. * In cogitatione tua regi 20
ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne
maledixeris diuiti: quia & aues cæli por-
tabunt vocem tuam, & qui habet pennas
annunciabit sententiam.

CAP. XI.

MItte panem tuum super trãseuntes 1
aquas: quia post tempora multa A 7
inuenies illum. * Da partem septem, nec- 2 C
non & octo: quia ignoras quid futurum 8
sit mali super terram. * Si repletæ fuerint 3
nubes, imbrem super terram effundent. Si
ceciderit lignũ ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocũque loco ceciderit, ibi erit.
* Qui obseruat ventum, nõ seminat: & qui 4 10
cõsiderat nubes, numquam metet. * Quo- 5 D
modo ignoras quæ sit via spiritus, & qua B 11
ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator 12
est omnium. * Manè semina semen tuum, 6
& vespere ne cesset manus tua: quia nescis
quid magis oriatur, hoc aut illud: & si
vtrumque simul, melius erit. * Dulce lu- 7
men, & delectabile est oculis videre solem.
* Si annis multis vixerit homo, & in his 8 14
omnibus lætatus fuerit, meminisse debet C
tenebrosi temporis, & dierum multorum:
qui cùm venerint, vanitatis arguẽtur præterita. * Lætare ergo iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito quòd pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. * Auser irã à corde tuo, & amoue malitiam à carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

CAP. XII.

MEmento Creatoris tui in diebus 1
iuuentutis tuæ, antequam veniat A
tempus afflictionis, & appropinquẽt anni, 2
de quibus dicas: Non mihi placent, * antequam tenebrescat sol, & lumen, & luna, & stellæ, & reuertantur nubes post pluuiã: 3
* quando commouebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiosæ B
erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent videntes per foramina: * & clau- 4
dẽt ostia in platea, in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris, & 5
obsurdescent omnes filiæ carminis. * Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in
via, florebit amygdalus, impinguabitur
locusta, & dissipabitur capparis: quoniam
ibit homo in domum æternitatis suæ, &
circuibunt in platea plangentes. * Ante- 5
quam rumpatur funiculus argenteus, &
recurrat vitta aurea, & conteratur hydria
super fontem, & confringatur rota su-
per cisternam, * & reuertatur puluis in 7
terram suã vnde erat, & spiritus redeat ad C
Deum, qui dedit illum. * Vanitas vanita- 8
tum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.
* Cumque esset sapiẽtissimus Ecclesiastes, 9
docuit populum, & enarrauit quæ fecerat:
& inuestigans composuit parabolas mul-
tas. * Quæsiuit verba vtilia, & conscripsit 10
sermones rectissimos, ac veritate plenos. D
* Verba sapientium sicut stimuli, & quasi 11
claui in altum defixi, quę per magistrorum
consilium data sunt à pastore vno. * His 12
amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequensque meditatio, carnis afflictio est. * Finem loquẽdi 13
pariter omnes audiamus. Deum time, &
mandata eius obserua: hoc est enim omnis
homo: * & cuncta, quæ fiunt, adducet
Deus in iudicium pro omni errato, siue
bonum, siue malum illud sit.

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

QVOD HEBRAICE DICITVR SIR HASIRIM.

CAPVT PRIMVM.

OSCVLETVR me oscu- 1
lo oris sui : quia meliora A
sunt vbera tua vino, * fra- 2
grantia vnguẽtis optimis.
Oleum effusum nomen
tuum : ideò adolescentu-
læ dilexerunt te. * Trahe me : post te cur- 3
remus in odorem vnguentorum tuorum.
Introduxit me rex in cellaria sua : exulta-
bimus & lætabimur in te, memores vbe-
rum tuorum super vinum : recti diligunt B
te. * Nigra sum, sed formosa, filiæ Ie- 4
rusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut
pelles Salomonis. * Nolite me considerare 5
quòd fusca sim, quia decolorauit me sol :
filij matris meæ pugnauerunt contra me,
posuerunt me custodem in vineis: vineam
meam non custodiui. * Indica mihi, quem 6
diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes
in meridie, ne vagari incipiam post greges
sodalium tuorũ. * Si ignoras te ô pulcher- 7
rima inter mulieres, egredere, & abi post
vestigia gregum, & pasce hœdos tuos iuxta
tabernacula pastorum. * Equitatui meo in 8
curribus Pharaonis assimilaui te amica
mea. * Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turtu- 9
ris : collum tuum sicut monilia. * Mure- 10
nulas aureas faciemus tibi, vermiculatas
argento. * Dum esset rex in accubitu suo, 11
nardus mea dedit odorem suum. * Fasci- 12
culus myrrhæ dilectus meus mihi, inter
vbera mea commorabitur. * Botrus cypri 13
dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. D
* Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu 14
pulchra es, oculi tui columbarum. * Ecce 15
tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectu-
lus noster floridus : * tigna domorum 16
nostrarum cedrina, laquearia nostra cy-
pressina.

CAP. II.

EGO flos campi, & lilium conuallium. 1
* Sicut lilium inter spinas sic amica 2
mea inter filias. * Sicut malus inter ligna 3
siluarum, sic dilectus meus inter filios. A
Sub vmbra illius, quem desideraueram, 4
sedi : & fructus eius dulcis gutturi meo. 5
* Introduxit me in cellam vinariam, ordi-
nauit in me charitatem. * Fulcite me flori-
bus, stipate me malis : quia amore lan-
gueo. * Læua eius sub capite meo, & de- 6
xtera illius amplexabitur me. * Adiuro vos 7
filiæ Ierusalem per capreas, ceruosq́; cam- B
porum, ne suscitetis, neque euigilare facia-
tis dilectam, quoadusquę ipsa velit. * Vox 8
dilecti mei, ecce iste venit saliens in mon-
tibus, transiliens colles: * similis est dilectus 9
meus capreæ, hinnuloq́; ceruorum. en ipse
stat post parietem nostrum respiciens per
feneſtras, prospiciens per cancellos. * En di- 10
lectus meus loquitur mihi : Surge, propera C
amica mea, columba mea, formosa mea,
& veni. * Iam enim hiems transiit, imber 11
abiit, & recessit. * Flores apparuerunt in 12
terra nostra, tempus putationis aduenit :
vox turturis audita est in terra nostra : * fi- 13
cus protulit grossos suos : vineæ florentes
dederũt odorem suum. Surge, amica mea,
speciosa mea, & veni : * columba mea in 14
D foraminibus petræ, in cauerna maceriæ,
ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua
in auribus meis : vox enim tua dulcis, &
facies tua decora. * Capite nobis vulpes 15
paruulas, quæ demoliuntur vineas : nam
vinea nostra floruit. * Dilectus meus mihi, 16
& ego illi, qui pascitur inter lilia * donec 17
aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Reuer-
tere : similis esto, dilecte mi, capreæ, hin-
nulóque ceruorum super montes Bether.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæsiui quē diligit anima mea: quæsiui illum, & non inueni. * Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsiui illum, & non inueni. * Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem: Num quem diligit anima mea, vidistis? * Paululum cùm pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui eum: nec dimittam donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. * Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas, ceruosq; camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. * Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? * En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiūt ex fortissimis Israel: * omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscuiusq; ensis super femur suū propter timores nocturnos. * Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani: * columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascēsum purpureum: media charitate constrauit propter filias Ierusalem: * Egredimini & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

CAP. IIII.

QVàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo, quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quę ascenderunt de monte Galaad. * Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas. * Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo, quod intrinsecus latet. * Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. * Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, * donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collē thuris. * Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. * Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: corona beris de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. * Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meū in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. * Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa! pulchriora sunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. * Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. * Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. * Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorū fructibus. Cypri cum nardo, * nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum vniuersis lignis Libani, myrrha & aloe cum omnibus primis vnguētis. * Fons hortorum: puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano. * Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAP. V.

VEniat dilectus meus in hortū suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. * Ego dormio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenū est rore, & cincinni mei guttis noctium. * Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? * Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. * Surrexi, vt aperirem dilecto meo: manus meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima. * Pessulum ostij mei aperui dilecto meo: at ille declinauerat, atque transierat. Anima mea liquefacta est, vt locutus est: quæsiui, & non inueni illum: vocaui, & non respondit mihi. * Inuenerunt me custodes qui circumeunt ciuitatem: percussērūt me, & vulnerauerunt me: tulerūt pallium meum mihi custodes murorum. * Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei quia amore langueo. * Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? * Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. * Ca-

put eius

put eius aurum optimum: Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus.
* Oculi eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima. * Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentariis. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. * Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus sapphiris.* Crura illius columnę marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species eius vt libani, electus vt cedri. * Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiæ Ierusalē. * Quo abiit dilectus tuus ô pulcherrima mulierum? quo declinauit dilectus tuus, & quæremus eum tecum?

CAP. VI.

DIlectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, vt pascatur in hortis, & lilia colligat.* Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. * Pulchra es amica mea, suauis, & decora sicut Ierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata. * Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. * Dentes tui sicut grex ouium, quæ ascenderūt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.
* Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis. * Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. * Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatissimam prædicauerunt: reginæ & concubinæ, & laudauerunt eam.
* Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? * Descendi in hortum nucum, vt viderem poma conuallium, & inspicerem si floruisset vinea, & germinassent mala punica. * Nesciui: anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab.
* Reuertere, reuertere Sulamitis: reuertere reuertere, vt intueamur te.

CAP. VII.

QVid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Iunctura femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis.* Vmbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus lilijs. * Duo vbera tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ. * Collū tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.* Caput tuum vt Carmelus: & comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.
* Quàm pulchra es, & quàm decora charissima, in deliciis! * Statura tua assimilata est palmæ, & vbera tua botris. * Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius: & erunt vbera tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut malorum.* Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum. * Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. * Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. * Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi vbera mea. * Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.

CAP. VIII.

QVis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te, & iam me nemo despiciat?* Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino cōdito, & mustum malorum granatorū meorum.* Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. * Adiuro vos filiæ Ierusalem, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. * Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluēs, innixa super dilectum suū? Sub arbore malo suscitaui te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.* Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculū super brachium tuum: quia fortis est vt mors dilectio. dura sicut infernus æmulatio, lampades eius lampades ignis atque flammarum.* Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.* Soror nostra parua, & vbera non habet. quid faciemus sorori nostræ in

die quando alloquenda est? * Si murus est, ædificemus super eũ propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. * Ego murus: & vbera mea sicut turris, ex quo facta sum corã eo quasi pacem reperiens. * Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu eius mille argenteos. * Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt fructus eius. * Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam. * Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ hinnuloque ceruorum super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

DILIGITE " iustitiam, qui iudicatis terrã. " Sẽtite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quẽrite illum: * " quoniam inuenitur ab his, qui nõ tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum: * peruersæ enim cogitationes separant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes. * quoniam in maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. * Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superueniente iniquitate. * " Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labijs suis: " quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ eius auditor. * " Quoniam spiritus Domini repleuit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scięctiam habet vocis. * Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens iudicium. * In cogitationibus enim impij interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionẽ iniquitatum illius. * Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum nõ abscondetur. * Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam. * Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuũ vestrarum. * " Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. * Creauit enim, vt essent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminij, nec inferorum regnum in terra. * Iustitia enim perpetua est, & immortalis. * Impij autem manibus & verbis accersierunt illam: & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

CAP. II.

DIxerunt enim cogitãtes apud se non rectè: " Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis: * quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tamquam non fuerimus: quoniam fumus flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commouendum cor nostrum: * qua extincta, cinis erit corpus nostrũ, & spiritus diffundetur tamquam mollis aër, & transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggrauata: * & nomen nostrum obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. * " Vmbræ enim transitus est tẽpus nostrum, & non est reuersio finis nostri: quoniã consignata est, & nemo reuertitur. * " Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tamquam in iuuentute celeriter. * Vino pretioso & vnguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos temporis. * Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. * Nemo nostrũ exors sit luxuriæ nostræ: vbique relinquamus signa lætitiæ: quoniã hæc est

pars

pars nostra, & hæc est sors. * Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduę, nec veterani reuereamur canos multi temporis. * Sit autem fortitudo nostra lex iustitiæ: quod enim infirmum est, inutile inuenitur. * Circumueniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. *\ Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. *\ Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. * Grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est alijs vita illius, & immutatæ sunt viæ eius. * Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à vijs nostris tamquam ab immunditijs, & præfert nouissima iustorum, & gloriatur patrem se habere Deum. * Videamus ergo si sermones illius veri sint, & tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt nouissima illius. *\ Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum. * Contumelia & tormento interrogemus eum, vt sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius. * Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius. * Hæc cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit enim illos malitia eorum. * Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. *\ Quoniam Deus creauit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. *\ Inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum: * imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

CAP. III.

IVstorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. * Visi sunt oculis insipientium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum: * & quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. * Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. * In paucis vexati, in multis benè disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. * Tamquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum. * Fulgebunt iusti & tamquam scintillæ in arundineto discurrent. *\ Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum. * Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est electis eius. * Impij autem secundùm quæ cogitauerunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum, & à Domino recesserunt. * Sapientiam enim, & disciplinam qui abijcit, infelix est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum. * Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissimi filij eorum. * Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis: & incoinquinata, quæ nesciuit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum: *\ & spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitauit aduersus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima. * Bonorum enim laborum glorioſus est fructus, & quę non concidat radix sapientiæ. * Filij autem adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. * Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabũtur, & sine honore erit nouissima senectus illorum. * Et si celeriùs defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. * Nationis enim iniquæ dirę sunt cõsummationes.

CAP. IIII.

O Quàm pulchra est casta generatio cũ claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota est, & apud homines. * Cùm præsens est, imitantur illam: & desiderant eam cùm se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorũ certaminum præmium vincens. * Multigena autem impiorum multitudo non erit vtilis, & spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. *\ Et si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter posita, à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. * Confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. * Ex iniquis enim somnis filij, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ aduersus parentes in interrogatione sua. * Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. * Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cani

autem sunt sensus hominis, * & ætas senectutis vita immaculata. * \ Placens Deo factus est dilectus, & viuens inter peccatores translatus est. * raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. * Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ transuertit sensum sine malitia. * Consummatus in breui expleuit tempora multa: * placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum: populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordijs talia: * quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos eius, & respectus in electos illius. * Condemnat autem iustus mortuus viuos impios, & iuuentus celeriùs consummata, longam vitam iniusti. * Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus. * Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit. * & erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commouebit illos à fundamentis & vsque ad supremum desolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit. * Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex aduerso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

TVnc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerũt labores eorum. * Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, * dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinẽ improperij. * \ Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: * ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. * Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. * Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. * Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? * \ Transierunt omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuncius percurrens, * \ & tamquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cuius, cùm præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus: * aut tamquam auis, quæ transuolat in aëre, cuius nullum inuenitur argumentum itineris, sed tantùm sonitus alarum verberans leuem ventum: & scindẽs per vim itineris aërem: commotis alis transuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur itineris illius: * aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aër continuò in se reclusus est, vt ignoretur transitus illius: * sic & nos nati continuò desiuimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus. * Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt: * \ quoniam spes impij tamquam lanugo est, quę à vento tollitur: & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est: & tamquam memoria hospitis vnius diei præteruntis. * Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum. * Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos. * \ Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum. * Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum. * sumet scutum inexpugnabile æquitatem: * acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. * Ibunt directè emissiones fulgurum, & tamquam à benè curuato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient. * Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. * Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti diuidet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas euertet sedes potentium.

CAP. VI.

MElior est sapientia quàm vires: & vir prudens quàm fortis. * Audite ergo reges, & intelligite, discite iudices finium terræ. * Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationũ: * \ quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo,

qui in-

qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: * quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis nec custodistis legem iustitię, neque secundùm voluntatem Dei ambulastis. * Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet. * Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. * \" Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. * Fortioribus autem fortior instat cruciatio. * Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excidatis. * Qui enim custodierint iusta iustè, iustificabuntur: & qui didicerint ista, inuenient quid respondeant. * Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos, & habebitis disciplinam. * Clara est, & quæ numquam marcescit sapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & inuenitur ab his qui quærunt illam. * Præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat. * Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inueniet. * Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilauerit propter illam, citò securus erit. * Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, & in vijs ostendit se illis hilariter, & in omni prouidentia occurrit illis. * Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscentia. * Cura ergo disciplinæ, dilectio est: & dilectio, custodia legum illius est: custoditio autem legum, consummatio incorruptionis est: * incorruptio autem facit esse proximum Deo. * Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum perpetuum. * Si ergo delectamini sedibus, & sceptris ô reges populi, diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis. * diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populis. * quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio natiuitatis inuestigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem: * neque cum inuidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ. * Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: & rex sapiens stabilimentum populi est. * Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

CAP. VII.

SVm quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro, * decem mensium tempore \" coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somni conueniente. * Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factã decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans. * In inuolumentis nutritus sum, & curis magnis. * Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initiũ. * \" Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. * Propter hoc optaui, & datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ: * & præposui illam regnis & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. * \" nec comparaui illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tamquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. * Super salutem & speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. * \" Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, * & lætatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me ista sapientia, & ignorabam quoniam horũ omnium mater est. * Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo. * Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona commendati. * Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & præsumere digna horum, quæ mihi dantur: quoniam ipse sapientiæ dux est, & sapientium emendator: * in manu enim illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, & operum scientia & disciplina. * Ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram: vt sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, * initium, & consummationem, & medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, & commutationes temporum, * anni cursus, & stellarum dispositiones, * naturas animalium, & iras bestiarũ, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum, * & quæcumque sunt absconsa & improuisa, didici: omnium enim artifex docuit me

sapientia. * est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens, * humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spiritus: intelligibilis, mundus, subtilis. * Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit autem vbique propter suam munditiam. * Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit. * ‖ candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. * Et cùm sit vna, omnia potest: & in se permanens omnia innouat, & per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit. * Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. * Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata inuenitur prior. * Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

Heb. 1. a. 3

CAP. VIII.

ATtingit ergo à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. * Hanc amaui, & exquisiui à iuuentute mea, & quæsiui sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius. * Generositatem illius glorificat, conuersationem habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam. * doctrix enim est disciplinæ Dei, & electrix operum illius. * Et si diuitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia? * Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex? * Et si iustitiam quis diligit: labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem enim, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus. * Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat: scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum: signa & monstra scit antequam fiant, & euentus temporum & sæculorum. * Proposui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædij mei. * Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores iuuenis: * & acutus inueniar in iudicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me: * tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & sermocinante me plura, manus ori suo imponent. * Præterea habebo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam. * Disponam populos: & nationes mihi erunt subditæ. * Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, & in bello fortis. * Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiam & gaudium. * Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognatione sapiétiæ, * & in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in cōmunicatione sermonum ipsius: circuibam quærens, vt mihi illam assumerem. * Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. * Et cùm essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. * Et vt sciui quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cuius esset hoc donum: adij Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis.

CAP. IX.

DEus patrum meorum, & Domine misericordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo, * & sapientia tua constituisti hominem, vt dominaretur creaturæ, quæ à te facta est, * vt disponat orbem terrarum in æquitate & iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet: * da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis: * ‖ quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij & legum. * Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. * ‖ Tu elegisti me regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum: * & dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio: * ‖ & tecum sapientia tua, quæ nouit opera tua, quę & affuit tunc cùm orbem

1. Reg. 3. b. 9

‖ Psal. 115. b. 16

‖ 1. Par. 28. b. 4. 2. Par. 1. b. 9

‖ Prou. 8. a. 22. Ioan. 1. a.

terra-

terrarum faceres, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. *Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuę, vt mecum sit & mecum laboret, vt sciam quid acceptum sit apud te: * scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia. * Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iustè, & ero dignus sedium patris mei. *\" Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? * Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ. * Corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. * Et difficile æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis inuestigabit? * Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis: * & sic correctæ sint semitę eorum, qui sunt in terris, & quæ tibi placent didicerint homines? * Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi Domine à principio.

CAP. X.

HÆc illum, qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cùm solus esset creatus, custodiuit, *\" & eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutē continendi omnia. *\" Ab hac vt recessit iniustus in ira sua, per iram homicidij fraterni deperijt. *\" Propter quem, cùm aqua deleret terram, sanauit iterum sapiētia, per contemptibile lignum iustū gubernans. *\" Hæc & in consensu nequitiæ cùm se nationes contulissent, sciuit iustum, & conseruauit sine querela Deo, & in filij misericordia fortem custodiuit. * \" Hæc iustum à pereuntibus impiis liberauit fugientem, descendente igne in pentapolim: * quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans figmentum salis. * Sapientiam enim prætereuntes non tantùm in hoc lapsi sunt vt ignorarent bona, sed & insipientię suæ reliquerunt hominibus memoriam, vt in his, quæ peccauerunt, nec latêre potuissent. * Sapientia autem hos, qui se obseruant, à doloribus liberauit. *\" Hæc profugum iræ fratris iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. * In fraude circumuenientium illum affuit illi, & honestum fecit illum. * Custodiuit illum ab inimicis, & à seductoribus tutauit illū, & certamen forte dedit illi vt vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia. *\" Hæc venditum iustum non dereliquit, sed à peccatoribus liberauit eum: descendítque cum illo in foueam, *\" & in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam aduersus eos, qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculauerunt illum, & dedit illi claritatem æternam. *\" Hæc populum iustum, & semen sine querela liberauit à nationibus, quæ illum deprimebant. * Intrauit in animam serui Dei, & stetit contra reges horrendos in portentis & signis. * Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum per noctem: *\" transtulit illos per Mare rubrum, & transuexit illos per aquam niniam. * Inimicos autem illorum demersit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos. \" Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, *\" & decantauerunt Domine nomen sanctum tuum, & victricem manum tuam laudauerunt pariter: * quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

DIrexit opera eorum in manibus prophetæ sancti. * Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur: & in locis desertis fixerunt casas. * \" Steterunt contra hostes, & de inimicis se vindicauerunt. *\" Sitierunt, & inuocauerunt te, & data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis de lapide duro. * Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, à defectione potus sui, & in eis, cùm abundarent filij Israel, lætati sunt; * per hæc, cùm illis deessent, benè cum illis actum est. * Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti iniustis. * Qui cùm minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperatè, * ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & aduersarios illorum necares. * Cùm enim tentati sunt, & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scie-

runt quemadmodum cum ira iudicati impij tormenta paterentur. * Hos quidem tamquam pater monens probasti: illos autem tamquam durus rex interrogans condemnasti. * Absentes enim & præsentes similiter torquebantur. * Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.* Cùm enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus. * Quem enim in expositione praua proiectum deriserũt, in finem euentus mirati sunt: non similiter iustis sitientes. * Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, " quòd quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam: * vt scirent quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. * " Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa, immittere illis multitudinem vrsorum, aut audaces leones, *aut noui generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes: * quarum non solùm læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere. * Sed & sine his vno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. * Multum enim valere, tibi soli supererat semper: & virtuti brachij tui quis resistet?* Quoniam tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram. * Sed misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. * Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.* Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum nõ esset, conseruaretur?* Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.

CAP. XII.

O Quàm bonus, & suauis est Domine spiritus tuus in omnibus! * Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris: vt relicta malitia, credant in te Domine. * " Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti, * quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia iniusta, * & filiorum suorum necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & deuoratores sanguinis à medio sacramento tuo, * & auctores parentes animarũ inauxiliatarum perdere voluisti per manus parentum nostrorum, * vt dignam perciperent peregrinationẽ puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est terra. * Sed & his tamquam nominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui vespas, vt illos paulatim exterminarent. * Non quia impotens eras in bello subijcere impios iustis, aut bestijs sæuis, aut verbo duro simul exterminare: * " sed partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. * Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum. * Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti? * Non enim est alius Deus quàm tu, " cui cura est de omnibus, vt ostendas quoniam non iniustè iudicas iudicium. * Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti.* Cùm ergo sis iustus, iustè omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas à tua virtute.* Virtus enim tua iustitiæ initium est: & ob hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.* Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam traducis. * Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos: subest enim tibi, cùm volueris, posse. * Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans das locum in peccatis pœnitentiæ. *Si enim inimicos seruorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia; * cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta & conuentiones dedisti bonarum promissionum? * Cùm ergo

das no-

Inf. 12. 24
Leui. 26. 22
Sap. 16. a. 1
Sap. 8. c. 17
Exod. 23. d. 30 Deut. 7. d. 22
1. Reg. 2. b. 7
Deut. 9. 12. d. 18. b.

das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, vt bonitatem tuam cogitemus iudicantes: & cùm de nobis iudicatur, speremus misericordiam tuam.
* Vnde & illis, qui in vita sua insensatè & iniustè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta. *\ Etenim in erroris via diutius errauerunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt superuacua, infantium insensatorũ more viuentes.
* Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. * Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei iudicium experti sunt.
* In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cùm exterminarentur videntes, illum, qué olim negabant se nosse, verum Deum agnouerunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

CAP. XIII.

VAni autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neq. operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex: *\ sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis terrarum deos putauerunt.
* Quorum si specie delectati, deos putauerunt: sciant quãto his dominator eorum speciosior est. speciei enim generator hæc omnia constituit.
* Aut si virtutem, & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis:
* à magnitudine enim speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri.
* sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & volentes inuenire.
* *\ Etenim cùm in operibus illius conuersentur, inquirunt: & persuasum habent quoniam bona sunt quæ videntur.
* Iterum autem nec his debet ignosci.
* Si enim tantum potuerunt scire, vt possent æstimare sæculum: quomodo huius Dominum non faciliùs inuenerunt?
* Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellauerunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inuẽtionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.
* *\ Aut siquis artifex faber de silua lignum rectum secuerit, & huius doctè eradat omnem corticem, & arte sua vsus, diligenter fabricet vas vtile in conuersationem vitæ, *reliquiis autem eius operis, ad prę parationem escæ abutatur:
* & reliquũ horum, quod ad nullos vsus facit, lignum curuum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud imagini hominis, * aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, perliniens:
* & faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro, * ne fortè cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adiuuare se: imago enim est, & opus est illi adiutorium.
* Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est:
* & pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adiutorium inutilem inuocat:
* & pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum euentu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAP. XIIII.

ITerum alius nauigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum inuocat.
* Illud enim cupiditas acquirendi excogitauit, & artifex sapientia fabricauit sua.
* Tua autem, Pater, prouidentia gubernat: *\ quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimã,
* ostendens quoniam potens es ex omnibus saluare, etiam si sine arte aliquis adeat mare.
* Sed vt non essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credũt homines animas suas, & transeuntes mare per ratem liberati sunt: *\ sed & ab initio cùm perirẽt superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratẽ confugiens, remisit sæculo semen natiuitatis, quæ manu tua erat gubernata.
* Benedictum est enim lignum, per quod fit iustitia.
* *\ Per manus autem quod fit idolum, maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidẽ operatus est: illud autẽ cùm esset fragile, deus cognominatus est.
* Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas eius.
* Etenim quod factum est, cum illo, qui fecit, tormenta patietur.
* Propter hoc & in idolis nationum non erit respectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insi-

*\ Exo. 14. d 22

*\ Gen. 6. b. 4. 7. b. 7

*\ Psal. 113 Baruch 6. a. 3

pientium.

pientium. * Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: & adinuentio illorum corruptio vitæ est. * neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. * Superuacuitas enim hominum aduenit in orbem terrarum: & ideo breuis illorum finis est inuentus. * Acerbo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filij fecit imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cœpit, & constituit inter seruos suos sacra & sacrificia. * Deinde interueniente tempore, conualescente iniqua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta. * Et hos, quos in palàm homines honorare non poterant propter hoc quòd longè essent, è longinquo figura eorum allata, euidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: vt illum, qui aberat, tamquam præsentem colerent sua solicitudine. * Prouexit autem ad horum culturam & hos, qui ignorabant, artificis eximia diligentia. * Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaborauit arte sua, vt similitudinem in melius figuraret. * Multitudo autem hominũ abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimauerunt. * Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniã aut affectui, aut regibus deseruientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt. * Et non sufficerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viuentes inscientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellãt. * Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes, * neque vitam, neque nuptias mundas iam custodiunt, sed alius alium per inuidiam occidit, aut adulterans contristat: * & omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio & periurium, tumultus bonorum, * Dei immemoratio, animarum iniquinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ. * Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium & finis. * Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certè vaticinantur falsa, aut viuunt iniustè, aut peierant citò. * Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, malè iurantes noceri se non sperant. * Vtraque ergo illis euenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo, attendẽtes idolis, & iurauerunt iniustè, in dolo conténentes iustitiam. * Non enim iuratorum virtus, sed peccãtium pœna perambulat semper iniustorũ præuaricationem.

CAP. XV.

TV autem Deus noster, suauis & verus es, patiens, & in misericordia disponens omnia. * Etenim si peccauerimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccauerimus, scimus quoniam apud te sumus computati. * Nosse enim te, consummata iustitia est: & scire iustitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis. * Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec vmbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores, * cuius aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigié sine anima. * Malorum amatores, digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt. * Sed & figulus mollem terram premens laboriosè fingit ad vsus nostros vnumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in vsum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit vsus, iudex est figulus. * Et cũ labore vano deum fingit de eodem luto: ille qui paullo antè de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se vnde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat. * Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam breuis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argentariis: sed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res superuacuas fingit. * Cinis est enim cor eius, & terra superuacua spes illius, & luto vilior vita eius: * quoniam ignorauit qui se finxit, & qui inspirauit illi animam, quæ operatur, & qui insufflauit ei spiritum vitalem. * Sed & æstimauerunt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitę compositam ad lucrum, & oportere vndecumque etiam ex malo acquirere. * Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit. * Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi: * quoniam omnia idola nationum deos æstimauerunt, quibus neque oculorum vsus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed

& pedes eorum pigri ad ambulandum.
* homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere.
* Cùm enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cùm esset mortalis, illi autem numquã. * Sed & animalia miserrima colũt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora. * Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem eius.

CAP. XVI.

PRopter hæc, & per his similia passi sunt dignè torméta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt. *Pro quibus tormentis bene dispositi populum tuum, \\ quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui nouum saporem, escam parans eis ortygometram: * vt illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa & missa sunt, etiam à necessaria concupiscentia auerterentur. Hi autem in breui inopes facti, nouam gustauerunt escã. *Oportebat enim illis sine excusatione quidem superuenire interitum exercentibus tyrannidem: his autẽ tantùm ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur. * \\ Etenim cùm illis superuenit sæua bestiarum ira, morsibus peruersorum colubrorum exterminabantur. * Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in breui turbati sunt, signum habẽtes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ. * Qui enim conuersus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium saluatorem: *in hoc autẽ ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo. * \\ Illos enim locustarum, & muscarum occiderũt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum: quia digni erant ab huiusmodi exterminari. * Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adueniens sanabat illos. * In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, & velociter saluabantur, ne in altam incidentes obliuionem, non possent tuo vti adiutorio. *Etenim neq; herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia. * \\ Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis: * homo autem occidit quidem per malitiã, & cùm exierit spiritus, non reuertetur, nec reuocabit animam quæ recepta est: * sed tuam manum effugere impossibile est. * \\ Negantes enim te nosse impij, per fortitudinem brachij tui flagellati sunt: nouis aquis, & grandinibus, & pluuijs persecutionem passi, & per ignem consumpti. * Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum. * Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia: sed vt ipsi videntes scirent, quoniam Dei iudicio patiũtur persecutionem. * Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis, exardescebat vndique, vt iniquæ terræ nationem exterminaret. * \\ Pro quibus angelorum esca nutriuisti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. * Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: & deseruiens vniuscuiusq; voluntati, ad quod quisque volebat, conuertebatur. * \\ Nix autem & glacies sustinebãt vim ignis, & non tabescebant: vt scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine & pluuia coruscans. * Hic autem iterum vt nutrirentur iusti, etiam suæ virtutis oblitus est. * Creatura enim tibi Factori deseruiens, exardescit in tormentum aduersus iniustos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt. * Propter hoc & tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deseruiebat, ad voluntatem eorum, qui à te desiderabant: * vt scirent filij tui, quos dilexisti Domine, \\ quoniã non natiuitatis fructus pascũt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conseruat. * Quod enim ab igne nõ poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat: * vt notũ omnibus esset, quoniam oportet præuenire solẽ ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare. * Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabescet, & disperiet tamquam aqua superuacua.

CAP. XVII.

MAgna sunt enim iudicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt. * \\ Dũ enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctę: vinculis tenebrarum & longæ noctis compediti, inclusi

\\ Exod. 9. c. 23
\\ Exod. 16. c. 14 Nu. 11. b. 7 Psal. 77. c. 25 Ioan. 6. d. 31
\\ Exod. 9. c. 13
\\ Deut. 8. a. 3 Mat. 4. a. 4
\\ Exod. 10. f. 23

cluſi ſub tectis, fugitiui perpetuæ prouidentiæ iacuerunt. * Et dum putant ſe latere in obſcuris peccatis, tenebroſo obliuionis velamento diſperſi ſunt, pauẽtes horrendè, & cũ admiratione nimia perturbati. * Neque enim quę cõtinebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus deſcendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes pauorem illis præſtabant. * Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderum limpidæ flammę illuminare poterant illam noctem horrendam. * " Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: & timore perculſi illius, quæ non videbatur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe quæ videbantur: * & magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio cum cõtumelia. * Illi enim qui promittebant timores & perturbationes expellere ſe ab anima languente, hi cum deriſu pleni timore languebant. * Nam etſi nihil illos ex mõſtris perturbabat: tranſitu animaliũ & ſerpentium ſibilatione commoti, tremebũdi peribant: & aërem, quem nulla ratione quis effugere poſſet, negantes ſe videre. * Cùm ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua, perturbata conſcientia. * Nihil enim eſt timor niſi proditio cogitationis auxiliorum. * Et dum ab intus minor eſt expectatio, maiorem computat inſciẽtiam eius cauſæ, de qua tormentum præſtat. * Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſuperuenientẽ, eundem ſomnum dormientes, * aliquando monſtrorũ exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubitaneus enim illis & inſperatus timor ſuperuenerat. * Deinde ſi quiſquam ex illis deciderat, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus. * Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem. * Vna enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Siue ſpiritus ſibilãs, aut inter ſpiſſos arborum ramos auiũ ſonus ſuauis, aut vis aquæ decurrentis nimium, * aut ſonus validus pręcipitatarũ petrarum, aut ludentium animalium curſus inuiſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis mõtibus Echo: deficientes faciebant illos præ timore. * Omnis enim orbis terrarũ limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur. * Solis autem illis ſuperpoſita erat grauis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperuentura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erãt, magnificabant te: * & qui antè læſi erant, quia non lædebãtur, gratias agebant: & vt eſſet differentia, donum petebant. * " Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitij præſtitiſti. * Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebãt filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſæculo dari. * " Cùm cogitarẽt iuſtorum occidere infantes: & vno expoſito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorũ abſtuliſti, & " pariter illos perdidiſti in aqua valida. * Illa enim nox antè cognita eſt à patribus noſtris, vt verè ſcientes quibus iuramẽtis crediderũt, animæquiores eſſent. * Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas quidem iuſtorum, iniuſtorum autem exterminatio. * Sicut enim læſiſti aduerſarios: ſic & nos prouocans magnificaſti. * Abſconsè enim ſacrificabant iuſti pueri bonorum, & iuſtitię legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & mala recepturos iuſtos, patrum iam decãtantes laudes. * Reſonabat autem inconueniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorũ infantium. * " Simili autem pœna ſeruus cum domino afflictus eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus. * Similiter ergo omnes vno nomine mortis mortuos habebãt innumerabiles. Nec enim ad ſepeliendum viui ſufficiebant: quoniam vno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata eſt. * De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primum cùm fuit exterminium primogenitorum, ſpopondeerunt populum Dei eſſe. * Cùm enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, * omnipotẽs ſermo tuus de cælo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediã exterminij terrã proſiliuit, * gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte, & vſque ad cælum attingebat ſtans in terra. * Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbauerunt illos, & timores ſuperuenerunt inſperati. * Et alius

alibi

alibi proiectus ſemiuiuus, propter quam moriebatur, cauſam demonſtrabat mortis.
19 * Viſiones enim, quæ illos turbauerunt, hęc præmonebant, ne inſcij, quare mala patiebantur, perirent. * Tetigit autem tunc &
20 iuſtos tentatio mortis, & commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu permanſit ira tua. * ‖ Properans enim homo
21 ſine querela deprecari pro populis, profe- D
rens ſeruitutis ſuæ ſcutū, orationem & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtēdens
22 quoniam tuus eſt famulus. * Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſubiecit, iuramenta parentum, & teſtamentum commemorans. * Cùm enim iam
23 aceruatim cecidiſſent ſuper alterutrū mortui, interſtitit, & amputauit impetum, & diuiſit illam, quæ ad viuos ducebat viam.
24 * ‖ In veſte enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quattuor ordinibus lapidū erant ſculpta, & magnificentia tua in diademate
25 capitis illius ſculpta erat. * His autem ceſſit qui exterminabat, & hæc extimuit. erat enim ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAP. XIX.

IMpiis autem vſque in nouiſſimum ſine
1 miſericordia ira ſuperuenit. Præſciebat A
enim & futura illorum: * quoniam cùm
2 ipſi permiſiſſent vt ſe educerēt, & cum magna ſolicitudine præmiſiſſent illos, conſequebantur illos pœnitentia acti. * ‖ Adhuc
3 enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorū, aliam ſibi aſſumpſerunt cogitationem inſcientiæ: & quos rogātes proiecerant, hos tamquam fugitiuos perſequebantur: * ducebat enim
4 illos ad hunc finem digna neceſſitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, vt quæ deerant tormentis, repleret punitio: * & populus quidem tuus
5 mirabiliter tranſiret, illi autem nouā mortem inuenirent. * Omnis enim creatura ad
6 ſuum genus ab initio refigurabatur, deſer- B
uiens tuis præceptis, vt pueri tui cuſtodirentur illæſi. * Nam nubes caſtra eorum
7 obumbrabat, & ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine impedimento, & campus germinans
8 de profundo nimio: * per quem omnis natio tranſiuit, quæ tegebatur tua manu, vi-
9 dentes tua mirabilia & monſtra. * Tamquam enim equi depauerūt eſcam, & tamquam agni exultauerunt, magnificantes te
10 Domine, qui liberaſti illos. * Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muſcas, & pro piſcibus eructauit fluuius multitudi-
11 nem ranarum. * ‖ Nouiſſimè autem vide- ‖Exod.16. 6.13 Num.11. 8.31 Sup.16.a.2
runt nouam creaturam auium, cùm adducti concupiſcentia poſtulauerunt eſcas epu-
12 lationis. * In allocutione enim deſiderij, C
aſcendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus ſuperuenerunt, non ſine illis, quę antè facta erant, argumentis per vim fulminum: iuſtè enim patiebantur ſe-
13 cundùm ſuas nequitias. * Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem inſtituerunt: alij quidem ignotos non recipiebant aduenas, alij autem bonos hoſpites in ſeruitutem re-
14 digebant. * Et non ſolùm hæc, ſed & alius quidam reſpectus illorum erat: quoniam
15 inuiti recipiebant extraneos. * Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eiſdem vſi erant iuſtitiis, ſæuiſſimis afflixerunt dolori-
16 bus. * Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut illi in foribus iuſti, cùm ſubitaneis cooperti A
eſſent tenebris, vnuſquiſque tranſitum oſtij
17 ſui quærebat. * In ſe enim elementa dum conuertuntur, ſicut in organo qualitatis ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum cuſtodiunt: vnde æſtimari ex ipſo viſu certò
18 poteſt. * Agreſtia enim in aquatica conuertebantur: & quæcumque erant natantia, in
19 terram tranſibant. * Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem, & aqua extinguentis
20 naturæ obliuiſcebatur. * Flammæ econtrario, corruptibilium animalium non vexauerunt carnes coambulantium, nec diſſoluebant illam, quæ facilè diſſoluebatur ſicut glacies, bonam eſcam. In omnibus enim magnificaſti populum tuum Domine, & honoraſti, & non deſpexiſti, in omni tempore, & in omni loco aſſiſtens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH

PROLOGVS.

MVLTORVM nobis, & magnorum per legem, & prophetas, alioſque qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & dicentes & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquam ſe ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarũ, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis magiſque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientiæ deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autẽ ſolùm hæc, ſed & ipſa lex, & prophetæ, ceteraq; aliorũ librorum, non paruã habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, poſtquã perueni in Ægyptum: & cùm multũ temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neq; contemnendæ doctrinę. Itaq; bonũ & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinã in ſpatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

OMNIS ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante æuum. * Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies ſæculi quis dinumerauit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt? * Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inueſtigauit? * Prior omnium creata eſt ſapientia, & intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata æterna. * Radix ſapientiæ cui reuelata eſt, & aſtutias illius quis agnouit? * Diſciplina ſapientiæ cui reuelata eſt, & manifeſtata? & multiplicationem ingreſſus illius quis intellexit? * Vnus eſt altiſſimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, ſedens ſuper thronum illius & dominans Deus. * Ipſe creauit illam in Spiritu ſancto, & vidit, & dinumerauit, & menſus eſt. * Et effudit illam ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſecundùm datum ſuum, & præbuit illam diligentibus ſe. * Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. * Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum. * Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur. * Dilectio Dei honorabilis ſapientia. * Quibus autem apparuerit in viſu, diligunt eam in viſione, & in agnitione magnalium ſuorum. * Initium

Reg. 3. & 4. c.

1 A 2 3 4 5 6 7 8 9 B 10 11 12 13 14 15 16

Prou. 1. Pſal. 110. 10

ſapien-

sapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulua concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum iustis & fidelibus agnoscitur. * Timor Domini, scientiæ religiositas. * Religiositas custodiet & iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit. * Timenti Dominum bene erit, & in diebus consummationis illius benedicetur. * Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius. * Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à thesauris illius. * Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salutis fructum: * & vidit, & dinumerauit eam: vtraque autem sunt dona Dei. * Scientiam, & intellectum prudentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentium se, exaltat. * Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longæui. * In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia. * Timor Domini expellit peccatum: * nam qui sine timore est, non poterit iustificari: iracundia enim animositatis illius, subuersio illius est. * Vsque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. * Bonus sensus vsque in tempus abscondet verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius. * In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ: * execratio autem peccatori, cultura Dei. * Fili cõcupiscens sapientiam, conserua iustitiam, & Deus præbebit illam tibi. * Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi, * fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius. * Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde. * Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis. * Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, * & reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te: * quoniam accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia.

C 5 6 B 7 8 9 10 11 12 13 C 14 15 16 D 17 18 19 D 20 21 22 23

CAP. II.

FIli accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. * Deprime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus: & ne festines in tempore obductionis. * Sustine sustentationes Dei: coniungere Deo, & sustine, vt crescat in nouissimo vita tua. * Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: * quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. * Crede Deo, & recuperabit te. & dirige viam tuam, & spera in illum. Serua timorem illius, & in illo veteresce. * Metuentes Dominum sustinete misericordiam eius: & non deflectatis ab illo ne cadatis. * Qui timetis Dominum, credite illi: & non euacuabitur merces vestra. * Qui timetis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem veniet vobis misericordia. * Qui timetis Dominum diligite illũ, & illuminabuntur corda vestra. * Respicite filij nationes hominum: & scitote quia nullus sperauit in Domino, & confusus est. * Quis enim permansit in mandatis eius, & derelictus est? aut quis inuocauit eum, & despexit illum? * Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate. * Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis. * Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideo non protegentur ab eo. * Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. * Et quid facient, cùm inspicere cœperit Dominus? * Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & qui diligunt illum, conseruabunt viam illius. * Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius. * Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. * Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt vsque ad inspectionem illius, * dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum. * Secundùm enim magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

Sap. 3. a. 6

Psal. 30. a. 1

3. Reg. 18

Ioan. 14. c. 23

CAP. III.

FIlij sapientiæ, ecclesia iustorum: & natio illorum, obedientia & dilectio. * Iudicium patris audite filij, & sic facite vt salui sitis. * Deus enim honorauit patrem in filiis: & iudicium matris exquirens, firmauit in filios. * Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur. * Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem

suam. * Qui honorat patrem suum, iucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur. * Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. * Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi dominis seruiet his, qui se genuerunt. * In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, * vt superueniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in nouissimo maneat. * Benedictio patris firmat domos filiorū: maledictio autem matris eradicat fundamēta. * Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, eius confusio. * gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filij pater sine honore. * Fili susci pe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius: * & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in obliuione. * Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, * & in iustitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies soluentur peccata tua. * Quàm malæ famæ est, qui derelinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. * Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligēris. * Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: * quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. * Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quę præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. * Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. * In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. * Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. * Multos quoque supplantauit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum. * Cor durum habebit malè in nouissimo: & qui amat periculum, in illo peribit. * Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, & prauus corde in illis scandalizabitur. * Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adiiciet ad peccandum. * Synagogæ superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur. * Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. * Sapiens cor, & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus iustitiæ successus habebit. * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: * & Deus prospector est eius qui reddit gratiam: meminit eius in posterum, & in tempore casus sui inueniet firmamentum.

CAP. IIII.

FIlli eleemosynam pauperis ne defrau-des, & oculos tuos ne trāsuertas à paupere. * Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua. * Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. * Rogationem contribulati ne abiicias: & non auertas faciem tuam ab egeno. * Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram: & nō relinquas quę rentibus tibi retrò maledicere: * maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum. * Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum. * Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & respondē illi pacifica in mansuetudine. * Libera eum, qui iniuriam patitur de manu superbi: & nō acidè feras in anima tua. * In iudicando esto pupillis misericors vt pater, & pro viro matri illorum: * & eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis quàm mater. * Sapientia filiis suis vitam inspirat, & suscipit inquirentes se, & præibit in via iustitiæ. * & qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilauerint ad illam, complectētur placorem eius. * Qui tenuerint illam, vitam hereditabūt: & quò introibit, benedicet Deus. * Qui seruiunt ei, obsequentes erunt sancto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus. * Qui audit illam, iudicabit Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens. * Si crediderit ei, hereditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius. * quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum. * Timorem & metum, & probationem inducet super illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. * Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum, * & denudabit abscōsa sua illi, & thesaurizabit super illum scientiam & intellectum iustitiæ. * Si autem oberrauerit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici sui. * Fili conserua tempus, & deuita à malo. * Pro anima tua ne con-

fundaris dicere verum. * Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam. * Ne accipias faciem aduersus faciem tuam, nec aduersus animam tuam mendacium. * Ne reuereatris proximum tuum in casu suo: * Nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore suo. * In lingua enim sapientia dignoscitur: & sensus, & scientia, & doctrina in verbo sensati, & firmamentum in operibus iustitiæ. * Non contradicas verbo veritatis vllo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. * Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subiicias te omni homini pro peccato. * Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluuij. * Pro iustitia agonizare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. * Noli citatus esse in lingua tua: & inutilis, & remissus in operibus tuis. * Noli esse sicut leo in domo tua, euertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi. * Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis. * Ne sequaris in fortitudine tua cõcupiscentiam cordis tui: * & ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me subiiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. * Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. * De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adiicias peccatum super peccatum. * Et ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorũ miserebitur. * \\Misericordia enim, & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. * Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. * subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. * \\Noli anxius esse in diuitiis iniustis: non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. * Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua. * Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui & scientia, & prosequatur te verbum pacis & iustitiæ. * Esto mansuetus ad audiendum verbum, vt intelligas: & cum sapientia proferas responsum verum. * Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris. * Honor & gloria in sermone sensati, lingua verò imprudentis subuersio est ipsius. * Non appelleris susurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris. * Super furem enim est confusio & pœnitentia, & denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia. * Iustifica pusillum, & magnum similiter.

CAP. VI.

NOli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim & contumeliam malus hereditabit, & omnis peccator inuidus & bilinguis. * \\Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, * & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo. * Anima enim nequam disperdet qui se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in sortem impiorum. * Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat. * Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi vnus de mille. * Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facilè credas ei. * Est enim amicus secundùm tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. * Et est amicus qui conuertitur ad inimicitiam: & est amicus qui odium & rixam, & conuitia denudabit. * Est autem amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis. * Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter aget: * si humiliauerit se contra te, & à facie tua absconderit se, vnanimem habebis amicitiam bonam. * Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende. * Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. * Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. * Amicus fidelis, medicamentum vitæ & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, inuenient illum. * Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam: quoniam secundùm illum erit amicus illius. * Fili à iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. * Quasi is qui arat, & se-

\\Prou. 10. 44

\\Prou. 11. 28

\\Rom. 12. c. 16 Phil. 2. a. 3

minat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius. * in opere enim ipsius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius. * Quàm aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors. * Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & nō demorabuntur proiicere illam. * Sapientia enim doctrinæ secundùm nomen est eius, & non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet vsque ad conspectum Dei. * Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne abiicias consilium meum. * Iniice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: * subiice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis eius. * In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserua vias eius. * Inuestiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam: * in nouissimis enim inuenies requiem in ea, & conuertetur tibi in oblectationem. * Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ: * decor enim vitæ est in illa, & vincula illius alligatura salutaris. * Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis superpones tibi. * Fili, si attenderis mihi, disces: & si accommodaueris animum tuum, sapiens eris. * Si inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris. * \" In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapiētiæ illorum ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei possis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. * Et si videris sensatum, euigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus. * \" Cogitatum tuum habe in prꝫceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

NOli facere mala, & non te apprehendent. * Discede ab iniquo, & deficient mala abs te. * Fili, non semines mala in sulcis iniustitiæ, & nō metes ea in septuplum. * Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris. * \" Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle videri sapiens. * Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua. * Non peces in multitudinem ciuitatis, nec te immittas in populū, * \" neque alliges duplicia peccata: nec enim in vno eris immunis. * Noli esse pusillanimis in animo tuo: * exorare, & facere eleemosynam ne despicias. * Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet. * Non irrideas hominem in amaritudine animæ: \" est enim qui humiliat & exaltat, circumspector Deus. * Noli arare mendacium aduersus fratrem tuum: neque in amicum similiter facias. * Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. * Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua. * Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo. * Non te reputes in multitudine indisciplinatorum. * Memento iræ, quoniam non tardabit. * Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impij, ignis & vermis. * Noli præuaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreueris. * Noli discedere à muliere sensata & bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super aurum. * \" Non lædas seruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. * Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum. * Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt vtilia, perseuerent apud te. * Filij tibi sunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum. * Filiæ tibi sunt? serua corpus illarū, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. * Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam. * Mulier si est tibi secundùm animam tuam, non proijcias illam: & odibili non credas te. In toto corde tuo * \" honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris: * memento quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue illis, quomodo & illi tibi. * In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica. * In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: & ministros eius ne derelinquas. * \" Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, & propurga te cum brachiis. * Da illis partem, \" sicut mādatum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. * Datum brachiorum tuorum & sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia

sancto-

sanctorum: * & pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propitiatio, & benedictio tua. * Gratia dati in conspectu omnis viuentis, & mortuo non prohibeas gratiam. * Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. * ¶ Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. * In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. * ¶ Non contendas cum viro locuplete, ne fortè contra te constituat litem tibi. * ¶ multos enim perdidit aurum & argentum, & vsque ad cor regum extendit & conuertit. * Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna. * Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur. * Ne despicias hominem auertentem se à peccato, ¶ neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione sumus. * ¶ Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt. * Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire. * ¶ Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in prouerbiis eorum conuersare. * ab ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam intellectus, & seruire magnatis sine querela. * Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis: * quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. * Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. * Ne contra faciem stes contumelioſi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. * ¶ Noli fœnerari homini fortiori te: quòd si fœneraueris, quasi perditum habe. * Non spondeas super virtutem tuam: quòd si spoponderis, quasi restituens cogita. * Non iudices contra iudicem: quoniam secundùm quod iustum est iudicat. * ¶ Cum audace non eas in via, ne fortè grauet mala sua in te: ipse enim secundùm voluntatem suam vadit, & simul cum stultitia illius peries. * ¶ Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & vbi non est adiutorium, elidet te. * Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent. * Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim quid pariet. * Non omni homini cor tuum manifestes: ne fortè inferat tibi gratiam falsam, & conuitietur tibi.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam. * Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris. * Ne respicias mulierem multiuolam: ne forte incidas in laqueos illius. * Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius. * ¶ Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. * ¶ Ne des fornicariis animam tuam in vllo: ne perdas te, & hereditatem tuam. * Noli circumspicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis illius. * ¶ Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. * propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. * Omnis mulier, quę est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur. * Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt. colloquium enim illius quasi ignis exardescit. * Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum: * & non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem. * Ne derelinquas amicum antiquum: nouus enim non erit similis illi. * Vinum nouum, amicus nouus: veterascet, & cum suauitate bibes illud. * ¶ Non zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim scis quæ futura sit illius subuersio. * Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam vsque ad inferos non placebit impius. * Longè abesto ab homine potestatem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mortis. * & si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne fortè auferat vitam tuam. * Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis. * Secundùm virtutem tuam caue te à proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta. * Viri iusti sint tibi conuiuæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio, * & in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi. * In manu artificum opera laudabũtur, & princeps populi in sapientia sermonis

sui, in sensu verò seniorum verbum. * Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

IVdex sapiens iudicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit. * \" Secundùm iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. * \"Rex insipiens perdet populum suum: & ciuitates inhabitabuntur per sensum potentium. * In manu Dei potestas terræ: & vtilem rectorem suscitabit in tempus super illam. * In manu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet honorem suum. * Omnis iniuriæ proximi ne memineris, \"& nihil agas in operibus iniuriæ. * Odibilis coram Deo est & hominibus superbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium. * \" Regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. * Auaro autem nihil est sceleſtius. Quid superbit terra & cinis? * Nihil est iniquius quàm amare pecuniam. hic enim & animam suam venalem habet: quoniam in vita sua proiecit intima sua. * Omnis potentatus breuis vita. Languor prolixior grauat medicum. * Breuem languorem præcidit medicus: sic & rex hodie est & cras morietur. * Cùm enim morietur homo, hereditabit serpentes, & bestias, & vermes. * Initium superbiæ hominis, apostatare à Deo: * quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor eius. quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subuertet eum in finem. * Propterea exhonorauit Dominus conuentus malorum, & destruxit eos vsque in finem. * Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. * Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantauit humiles ex ipsis gentibus. * Terras gentium euertit Dominus, & perdidit eas vsque ad fundamentum. * arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum à terra. * Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sensu. * Non est creata hominibus superbia: neque iracundia nationi mulierum. * Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autē hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini. * In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timēt Dominum, erunt in oculis illius. * Gloria diuitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei est: * noli despicere hominem iustum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem diuitem. * Magnus, & iudex, & potens est in honore: & non est maior illo, qui timet Deum. * \" Seruo sensato liberi seruient: \" & vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus, & inscius non honorabitur. * Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore angustiæ. * \" Melior est qui operatur, & abundat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. * Fili in mansuetudine seruа animam tuam, & da illi honorem secūdùm meritum suum. * Peccantem in animam suam quis iustificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam suam? * Pauper gloriatur per disciplinam & timorem suum: & est homo qui honorificatur propter substantiam suam. * Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? & qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum consedere illum faciet. * Non laudes virum in specie sua, neq; spernas hominem in visu suo. * breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. * \" In vestitu ne glorieris vmquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altissimi solius, & glorioſa, & absconſa, & inuisa opera illius. * Multi tyranni sederunt in throno, & insuspicabilis portauit diadema. * \" Multi potentes oppressi sunt validè, & glorioſi traditi sunt in manus alterorum. * Priusquā interroges, ne vituperes quemquam: & cùm interrogaueris, corripe iustè. * \" Priusquam audias, ne respondeas verbum: & in medio sermonum ne adiicias loqui. * De ea re, quæ te non molestat, ne certeris: & in iudicio peccantium ne confistas. * Fili ne in multis sint actus tui: & \" si diues fueris, non eris immunis à delicto. si enim secutus fueris, non apprehendes: & non effugies, si præcucurreris. * \" Est homo laborans, & festinans, & dolens impius, & tanto magis non abundabit. * Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate: * & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eius: & mirati sunt in illo multi, & honorauerunt Deum. * \" Bona & mala,

& mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. * Sapientia & disciplina, & scientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipsum. * Error & tenebræ peccatoribus concreata sunt: qui autem exultant in malis, consenescunt in malo. * Datio Dei permanet iustis, & profectus illius successus habebit in æternum. * Est qui locupletatur parcè agendo, & hæc est pars mercedis illius * in eo quod dicit: "Inueni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus: * & nescit quòd tempus præteriet, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur. * Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce. * Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo. * Facile est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem. * Benedictio Dei in mercedem iusti festinat, & in hora veloci processus illius fructificat. * Ne dicas: Quid est mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona? * Ne dicas: Sufficiens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor? * "In die bonorum ne immemor sis malorum: & in die malorum ne immemor sis bonorum: * quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere vnicuique secundùm vias suas. * Malitia horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius. * Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir. * Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi. * Sicut enim eructant præcordia fœtentium, & sicut perdix inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: sic & cor superborum, & sicut prospector videns casum proximi sui. * Bona enim in mala conuertens insidiatur, & in electis imponet maculam. * A scintilla vna augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis: homo verò peccator sanguini insidiatur. * Attende tibi à pestifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat super te subsannationem in perpetuum. * Admitte ad te alienigenam, & subuertet te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

CAP. XII.

SI benefeceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa. * Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam: & si non ab ipso, certè à Domino. * Non est enim ei benè qui assiduus est in malis, & eleemosynas non danti: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & misertus est pœnitentibus. * "Da misericordi, & ne suscipias peccatorem: & impiis & peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ. * Da bono, & non receperis peccatorem. * Benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari ne in ipsis potentior te sit: * nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam. * Non agnoscetur in bonis amicus, & non abscondetur in malis inimicus. * In bonis viri, inimici illius in tristitia: & in malitia illius amicus agnitus est. * Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramentum, æruginat nequitia illius: * & si humiliatus vadat curuus, adiice animum tuum, & custodi te ab illo. * Non statuas illū penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne fortè conuersus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in nouissimo agnoscas verba mea, & in sermonibus meis stimuleris. * Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestiis? & sic qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus est in peccatis eius. * Vna hora tecum permanebit: si autem declinaueris, non supportabit. * "In labiis suis indulcat inimicus: & in corde suo insidiatur vt subuertat te in foueam. * In oculis suis lacrymatur inimicus: & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine: * & si incurrerint tibi mala, inuenies eum illic priorem. * In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adiuuans suffodiet plantas tuas. * Caput suum mouebit, & plaudet manu, & multa susurrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

QVi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: "& qui communicauerit superbo, induet superbiam. * Pondus super se tollet qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris. * Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se collisserint, confringetur. * Diues iniustè egit, & fremet: pauper autem læsus tacebit. * Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris, derelinquet te. * Si habes, conuiuet tecum, & euacuabit te, & ipse non dolebit super te. * Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & dicet: Quid opus est

tibi?

tibi? * Et confundet te in cibis ſuis, donec te exinaniat bis, & ter: & in nouiſſimo deridebit te: & poſtea videns derelinquet te, & caput ſuum mouebit ad te. * Humiliare Deo, & expecta manus eius. * Attende ne ſeductus in ſtultitiam humilieris. * Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris. * Aduocatus à potentiore diſcede: ex hoc enim magis te aduocabit. * Ne improbus ſis, ne impingaris: & ne longè ſis ab eo, ne eas in obliuionem. * Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius. ex multa enim loquela tentabit te, & ſubridens interrogabit te de abſconditis tuis. * Immitis animus illius conſeruabit verba tua: & non parcet de malitia, & de vinculis. * Caue tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum ſubuerſione tua ambulas. * Audiens verò illa quaſi in ſomnis vide, & vigilabis. * Omni vita tua dilige Deum, & inuoca illum in ſalute tua. * Omne animal diligit ſimile ſibi: ſic & omnis homo proximum ſibi. * Omnis caro ad ſimilem ſibi coniungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur. * \" Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. * Quæ communicatio ſancto homini ad canem? aut quæ pars diuiti ad pauperem? * Venatio leonis onager in eremo: ſic & paſcua diuitum ſunt pauperes. * Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas: ſic & execratio diuitis pauper. * Diues commotus confirmatur ab amicis ſuis: humilis autem cùm ceciderit, expelletur & à notis. * Diuiti decepto multi recuperatores: locutus eſt ſuperba, & iuſtificauerunt illum. * humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus. * Diues locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius vſque ad nubes perducent. * Pauper locutus eſt, & dicunt: Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubuertent illum. * Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia: & nequiſſima pauperтas in ore impij. * Cor hominis immutat faciem illius, ſiue in bona, ſiue in mala. * Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficilè inuenies, & cum labore.

Cor. 6. 4

CAP. XIIII.

19. BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. * Felix, qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua. * Viro cupido & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini liuido ad quid aurum? * Qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. * Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit? & non iucundabitur in bonis ſuis. * Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius, & hæc redditio eſt malitiæ illius: * & ſi bene fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in nouiſſimo manifeſtat malitiam ſuam. * Nequam eſt oculus liuidi: & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam. * Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non ſatiabitur donec conſumat arefaciens animam ſuam. * Oculus malus ad mala: & non ſatiabitur pane, ſed indigens & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam. * Fili ſi habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer. * Memor eſto quoniam mors non tardat, & teſtamentum inferorum quia demonſtratum eſt tibi: teſtamentum enim huius mundi morte morietur. * \" Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundùm vires tuas exporrigens da pauperi. * Non defrauderis à die bono, & particula boni doni nõ te prætereat. * Nónne aliis relinques dolores & labores tuos in diuiſione ſortis? * Da, & accipe, & iuſtifica animam tuam. * Ante obitum tuum operare iuſtitiam: quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum. * \" Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut folium fructificans in arbore viridi. * Alia generantur, & alia deiiciuntur: ſic generatio carnis & ſanguinis, alia finitur, & alia naſcitur. * Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cũ illo. * Et omne opus electum iuſtificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo. * \" Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, & qui in iuſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei. * Qui excogitat vias illius in corde ſuo, & in abſconditis ſuis intelligens, vadens poſt illam quaſi inueſtigator, & in viis illius conſiſtens: * qui reſpicit per feneſtras illius, & in ianuis illius audiens: * qui requieſcit iuxta domum illius, & in parietibus illius figens palum ſtatuet caſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent in caſula illius bona per æuum: * ſtatuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis eius morabitur. * protegetur ſub tegmine illius à feruore, & in gloria eius requieſcet.

\\ Sup. 4. Tob. 4. Luc. 16.

\\ Iſa. 40. 6. 7 Luc. 3. 1. Pet. 1. d. 24

\\ Pſal. 1. a. 2

CAP. XV.

QVi timet Deum, faciet bona: & qui continens est iustitiæ, apprehendet illam, * & obuiabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum. * Cibabit illum pane vitæ & intellectus, " & aqua sapientiæ salutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur: * & continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos suos, * & in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & adimplebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ vestiet illum. * Iucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hereditabit illum. * Homines stulti non apprehendẽt illam, & homines sensati obuiabunt illi, homines stulti non videbunt eam: longè enim abest à superbia & dolo. * viri mendaces non erunt illius memores: & viri vèraces inuenientur in illa, & successum habebũt vsque ad inspectionem Dei. * Non est speciosa laus in ore peccatoris: * quoniam à Deo profecta est sapientia. sapientiæ enim Dei astabit laus, & in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi. * Non dixeris: Per Deum abest: quæ enim odit ne feceris. * Non dicas: Ille me implanauit: nõ enim necessarij sunt ei homines impij. * Omne execramentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum. * Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. * Adiecit mandata & præcepta sua: * " si volueris mandata seruare, conseruabũt te, & in perpetuum fidem placitam facere. * Appositi tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. * " Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi: * quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. * " Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnem operam hominis. * Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi: * non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAP. XVI.

NE iucunderis in filiis impiis, si multiplicẽtur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. * Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum. * Melior est enim vnus timẽs Deum, quàm mille filij impij. * Et vtile est mori sine filiis quàm relinquere filios impios. * Ab vno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur. * Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audiuit auris mea. * " In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardescet ira. * " Non exorauerunt pro peccatis suis antiqui gigãtes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti: * & non pepercit peregrinationi Loth, & execratus est eos præ superbia verbi illorum. * Non misertus est illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis suis. * " Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si vnus fuisset ceruicatus, mirum, si fuisset immunis. * misericordia enim & ira est cum illo. Potens exoratio, & effundens iram: * secundùm misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundùm opera sua iudicat. * Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis. * Omnis misericordia faciet locum " vnicuique secundùm meritum operum suorum, & secundùm intellectum peregrinationis ipsius. * Non dicas: A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur? * In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tam immensa creatura? * Ecce cælum, & cæli cælorum, abyssus, & vniuersa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commouebuntur, * montes simul, & colles, & fundamenta terræ: cùm conspexerit illa Deus, tremore concutientur. * Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo: * & vias illius quis intelligit, & procellam, quam nec oculus videbit hominis? * Nam plurima illius opera sunt in abscõsis: sed opera iustitiæ eius quis enunciabit? aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est. * Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens, & errans cogitat stulta. * Audi me fili, & disce disciplinam sensus, & in verbis meis attende in corde tuo, * & dicam in æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in veritate enũcio scientiam eius. * In iudicio Dei opera eius ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus suis. * Ornauit in æternum opera illorum, nec

esurie-

" Inf. 21. b. 10
" Gen. 6. a. 4
" Num. 14. c. 20. & 26. f. 51
" Rom. 2. a. 6

esurierunt, nec laborauerunt, & non destiterunt ab operibus suis. *Vnusquisque proximum sibi non angustiabit vsque in æternũ. *Non sis incredibilis verbo illius. *Post hæc Deus in terram respexit, & impleuit illam bonis suis. * Anima omnis vitalis denunciauit ante faciem ipsius, & in ipsam iterum reuersio illorum.

CAP. XVII.

Gen.1.d.27 DEus creauit de terra hominem, & secũdùm imaginem suam fecit illum. * Et iterum conuertit illum in ipsam, & secundùm se vestiuit illum virtute. * Numerum dierum, & tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram. * Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & volatilium. * "Creauit ex ipso adiutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus repleuit illos. * Creauit illis scientiam spiritus, sensu impleuit cor illorum, & mala & bona ostendit illis. * Posuit oculum suum super corda illorum ostendere illis magnalia operum suorum, * vt nomen sanctificationis collaudent: & gloriari in mirabilibus illius, vt magnalia enarrent operum eus. * Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hereditauit illos. * Testamentum æternum constituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua ostendit illis. * Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo. * Et mandauit illis vnicuique de proximo suo. * Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius. * "In vnamquamque gentem præposuit rectorem: * & pars Dei, Israel facta est manifesta. * Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: & oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum. * Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. * "Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit: * "& postea resurget, & retribuet illis retributionem, vnicuique in caput ipsorum, & conuertet in interiores partes terræ. * Pœnitentibus autem dedit viam iustitiæ, & confirmauit deficientes sustinere, & destinauit illis sortem veritatis. * Conuertere ad Dominũ, & relinque peccata tua: * precare ante faciem Domini, & minue offendicula. * Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniustitia tua, & nimis odito execrationem: * & cognosce iustitias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei. * In partes vade sæculi sancti, " cum viuis & dantibus confessionem Deo. * Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio. * Confiteberis viuens, viuus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius. * Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad se! * Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt. * Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid nequius quàm quod excogitauit caro & sanguis? & hoc arguetur. * Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit: & omnes homines terra & cinis.

"Gen.2.b.7 & 5.A.1

"Rom.13. a.2

"Inf.29. b.16

"Mat.25. f.35

"Psal.24. a.6 Isa.38. d.19

CAP. XVIII.

QVi viuit in æternum, creauit omnia simul. Deus solus iustificabitur, & manet inuictus rex in æternum. *Quis sufficit enarrare opera illius? * Quis enim inuestigabit magnalia eius? * Virtutem autem magnitudinis eius quis enunciabit? aut quis adiiciet enarrare misericordiam eius? * Non est minuere, neque adiicere, nec est inuenire magnalia Dei. * Cùm consummauerit homo, tunc incipiet: & cùm quieuerit, aporiabitur. * Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius? * "Numerus dierum hominum vt multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die æui. * Propter hoc patiens est Deus in illis, & effundit super eos misericordiam suam. * Vidit præsumptionem cordis eorũ quoniam mala est, & cognouit subuersionem illorum quoniam nequam est. * Ideo adimpleuit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis. *Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem. * Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum. *Miseretur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in iudiciis eius. *Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali. * Nónne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quàm datum. * Nónne ecce verbum super datum bonum?

Gen.1

"Psal.6 f.10

num? sed vtraque cum homine iustificato.
* Stultus acriter improperabit: & datus in- 18
disciplinati tabescere facit oculos. * Ante 19
iudicium para iustitiam tibi, & antequam C
loquaris disce. * Ante languorem adhibe 20
medicinam, " & ante iudicium interroga
teipsum, & in conspectu Dei inuenies pro- 21
pitiationem. * Ante languorem humilia
te, & in tempore infirmitatis ostende con-
uersationem tuam. * " Non impediaris o- 22
rare semper, & ne verearis vsque ad mor-
tem iustificari: quoniam merces Dei ma-
net in æternum. * Ante orationem præpa- 23
ra animam tuam: & noli esse quasi homo
qui tentat Deum. * " Memento iræ in die 24
consummationis, & tempus retributionis
in conuersatione faciei. * " Memento pau- 25
pertatis in tempore abundantiæ, & neces-
sitatum paupertatis in die diuitiarum. * A 26
mane vsque ad vesperam immutabitur
tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. D
* Homo sapiens in omnibus metuet, & in 27
diebus delictorum attendet ab inertia.
* Omnis astutus agnoscit sapientiam, & in- 28
uenienti eam dabit confessionem. * Sensati 29
in verbis & ipsi sapienter egerunt: & in-
tellexerunt veritatem & iustitiam, & im-
pluerunt prouerbia & iudicia. * " Post con- 30
cupiscentias tuas non eas, & à voluntate
tua auertere. * Si præstes animæ tuæ con- 31
cupiscentias eius, faciet te in gaudium ini-
micis tuis. * Ne oblecteris in turbis nec in 32
modicis: assidua enim est commissio illo-
rum. * Ne fueris mediocris in contentio- 33
ne ex fœnore, & est tibi nihil in sacculo:
eris enim inuidus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabi- 1
tur: & qui spernit modica, paulatim A
decidet. * " Vinum & mulieres apostatare 2
faciunt sapientes, & arguent sensatos: * & 3
qui se iungit fornicariis, erit nequam: pu-
tredo & vermes hereditabunt illum, & ex-
tolletur in exemplum maius, & tolletur de
numero anima eius. * " Qui credit citò, le- 4
uis corde est, & minorabitur: & qui delin-
quit in animam suam, insuper habebitur.
* Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & 5
qui odit correptionem, minuetur vita: &
qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
* Qui peccat in animam suam, pœnitebit: 6
& qui iucundatur in malitia, denotabitur. B
* Ne iteres verbum nequam & durum, & 7
non minoraberis. * Amico & inimico noli 8
narrare sensum tuum: & si est tibi deli- 9
ctum, noli denudare. * audiet enim te, & 10
custodiet te, & quasi defendens peccatum
odiet te, & sic aderit tibi semper. * Audisti 11
verbum aduersus proximum tuum? com-
moriatur in te, fidens quoniam non te di- 12
rumpet. * A facie verbi parturit fatuus,
tamquam gemitus partus infantis. * Sagit- 13
ta infixa femori carnis, sic verbum in cor-
de stulti. * " Corripe amicum, ne fortè non "Leui. 19. d. 17 Mat. 18. b. 15 Luc. 17. a. 3
intellexerit, & dicat: Non feci: aut si fece- 14
rit, ne iterum addat facere. * Corripe proxi-
mum, ne fortè non dixerit: & si dixerit, ne 15
fortè iteret. * Corripe amicum: sæpe enim
fit commissio. * Et non omni verbo credas. 16
est qui labitur lingua, sed non ex animo. C
* " Quis est enim qui non deliquerit in lin- 17 "Iac. 3. a. 3
gua sua? Corripe proximum antequam
commineris. * Et da locum timori Altissi- 18
mi: quia omnis sapientia timor Dei, & in
illa timere Deum, & in omni sapientia dis-
positio legis. * Et non est sapientia nequi- 19
tiæ disciplina: & non est cogitatus peccato-
rum prudentia. * Est nequitia, & in ipsa 20
execratio: & est insipiens qui minuitur sa-
pientia. * Melior est homo, qui minuitur 21
sapientia, & deficiés sensu in timore, quàm
qui abundat sensu, & transgreditur legem
Altissimi. * Est solertia certa, & ipsa ini- 22
qua. * Et est qui emittit verbum certum 23
enarrans veritatem. Est qui nequiter humi- D
liat se, & interiora eius plena sunt dolo:
* & est qui se nimium submittit à multa 24
humilitate: & est qui inclinat faciem suam,
& fingit se non videre quod ignoratum est:
* & si ab imbecillitate virium vetetur pec- 25
care, si inuenerit tempus malefaciendi, ma-
lefaciet. * Ex visu cognoscitur vir, & ab oc- 26
cursu faciei cognoscitur sensatus. * Amic- 27
tus corporis, & risus dentium, & ingressus
hominis enunciant de illo. * Est correptio 28
mendax in ira contumelioso: & est iudi-
cium, quod non probatur esse bonum: &
est tacens, & ipse est prudens.

CAP. XX.

QVàm bonum est arguere, quàm ira- 1
sci, & confitentem in oratione non A
prohibere! * Concupiscentia spadonis de- 2
uirginabit iuuenculam: * sic qui facit per 3
vim iudicium iniquum. * Quàm bonum 4
est correptum manifestare pœnitẽtiam! sic
enim effugies voluntarium peccatum. * Est 5
tacens, qui inuenitur sapiens: & est odibi-
lis, qui procax est ad loquendum. * Est ta- 6
cens non habens sensum loquelæ: & est
tacens sciens tempus aptum. * Homo sa- 7

piens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem, & imprudens non seruabunt tempus.
* Qui multis vtitur verbis, lædet animam suam: & qui potestatem sibi sumit iniustè, odietur. * Est processio in malis viro indisciplinato, & est inuentio in detrimentum.
* Est datum, quod non est vtile: & est datum, cuius retributio duplex. * Est propter gloriam minoratio: & est qui ab humilitate leuabit caput. * Est qui multa redimat modico pretio, & restituens ea in septuplum. * Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur. * Datus insipientis non erit vtilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt.
* exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio est. * Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est homo huiusmodi. * Fatuo non erit amicus, & nō erit gratia bonis illius. * qui enim edūt panem illius: falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum? * Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum. * Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pauimēto cadens: sic casus malorum festinanter veniet. * Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit. * Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo. * Est qui vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabitur. * Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudēti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se. * Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis. * Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assiduè erit. * Potior fur quàm assiduitas viri mendacis. perditionem autem ambo hereditabunt. * Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione. * Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis. * Qui operatur terrā suam, inaltabit aceruum frugum: & qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem. * "Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptiones eorum.
* Sapientia absconsa & thesaurus inuisus: quæ vtilitas in vtrisque? * Melior est qui celat insipientiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

FIli peccasti? non adiicias iterum: sed & de pristinis deprecare vt tibi dimittantur. * Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipiēt te. * Dentes leonis, dentes eius, interficientes animas hominum. * Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas. * Obiurgatio & iniuriæ annullabunt substantiam: & domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur. * Deprecatio pauperis ex ore vsque ad aures eius perueniet, & iudicium festinato aduenient illi. * Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui timet Deum, conuertetur ad cor suum.
* Notus à longè potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso. * Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. * "Stuppa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. * Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. * Qui custodit iustitiam, continebit sensum eius.
* Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus. * Non erudietur qui non est sapiens in bono. * Est autem sapientia, quæ abundat in malo: & non est sensus vbi est amaritudo. * Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet. * Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit. * Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit, & ad se adiiciet: audiuit luxuriosus, & displicebit illi, & proiiciet illud post dorsum suum. * Narratio fatui quasi sarcina in via. nam in labiis sensati inuenietur gratia. * Os prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis. * Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba. * Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram. * Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit. * Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro. * Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur à persona potentis. * Stultus à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. * Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens grauabitur contumelia. * Labia imprudentium

stulta

Sup. 16. 4.7

cod. 23. t. 16. 41.

stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur. * In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum. * Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. * Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

CAP. XXII.

IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius. * De stercore boum lapidatus est piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus. * Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. * Filia prudens hereditas viro suo. nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris. * Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab vtrisque autem inhonorabitur. * Musica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore sapientia. * Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. * Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de graui somno. * Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis est hic? * " Supra mortuum plora, defecit enim lux eius: & supra fatuum plora, deficit enim sensus. * Modicum plora supra mortuum, quoniam requieuit. * Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui. * " Luctus mortui septem dies: fatui autem & impij omnes dies vitæ illorum. * Cum stulto ne multum loquaris, & cum insensato ne abieris. * Serua te ab illo, vt non molestiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius. * Deflecte ab illo, & inuenies requiem, & non acediaberis in stultitia illius. * Super plumbum quid grauabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatuus? * " Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium. * Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificij non dissoluetur: sic & cor confirmatum in cogitatione consilij. * Cogitatus sensati in omni tempore, metu non deprauabitur. * Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine impensa posita cõtra faciem venti non permanebunt: * sic & cor timidum in cogitatione stulti cõtra impetum timoris non resistet. * Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, sic & qui in præceptis Dei permanet semper.

24 * Pungens oculum deducit lacrymas: & qui
25 pungit cor, profert sensum. * Mittens lapidem in volatilia, deiiciet illa: sic & qui con-
26 uitiatur amico, dissoluit amicitiam. * Ad amicum etsi produxeris gladium, non de-
27 speres: est enim regressus. Ad amicum * si aperueris os triste, non timeas. est enim concordatio: excepto conuitio, & improperio, & superbia, & mysterij reuelatione, & plaga dolosa: in his omnibus effugiet
28 amicus. * Fidem posside cum amico in pau-
D pertate illius, vt & in bonis illius læteris.
29 * In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, vt & in hereditate illius cohe-
30 res sis. * Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inaltatur: sic & ante sanguinem
31 maledicta, & contumeliæ, & minæ. * Amicum salutare non confundar, à facie illius non me abscondam: & si mala mihi euenerint per illum, sustinebo. * Omnis qui
33 audiet, cauebit se ab eo. * " Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me? "Psal. 140. a. 3

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator vitę meę
A ne derelinquas me in cõsilio eorum:
2 nec sinas me cadere in illis. * Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam sapientiæ, vt ignorationibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum, * & ne adincrescant
3 ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conspectu aduersariorum meorum, & gaudeat super me inimicus meus? * Domi-
4 ne pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas
5 me in cogitatu illorum. * Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & om-
6 ne desiderium auerte à me. * Auferà me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & animæ irreuerenti & infrunitæ ne tradas me.
7 * Doctrinam oris audite filij: & qui custodierit illam, non periet labiis, nec scandali-
8 zabitur in operibus nequissimis. * In vanitate sua apprehenditur peccator, & superbus & maledicus scandalizabitur in illis.
9 * " Iurationi non assuescat os tuum, multi- "Exod. 20. b. 7 Mat. 5. d. 33
10 enim casus in illa. * Nominatio verò Dei
B non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum nõ admiscearis: quoniam non
11 eris immunis ab eis. * Sicut enim seruus interrogatus assiduè, à liuore non minui-

"Inf. 38. b. 16 "Gen. 50. b. 10 "Prou. 27. a. 3

tur: sic omnis iurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur. * Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. * Et si frustrauerit, delictum illius super ipsum erit: & si dissimulauerit, delinquit dupliciter: * & si in vacuum iurauerit, non iustificabitur: replebitur enim retributione domus illius. * Est & alia loquela contraria morti, non inueniatur in hereditate Iacob. * Etenim à misericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur. * Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. * Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum consistis: * ne fortè obliuiscatur te Deus in conspectu illorum, & assiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluisses non nasci, & diem natiuitatis tuæ maledicas. * \" Homo assuetus in verbis improperij, in omnibus diebus suis non erudietur. * Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem. * Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat: * & homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem. * Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens vsque ad finem. * \" Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: Quis me videt? * tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus. * Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei huiusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum: * & non cognouit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. * Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia. * Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & vbi non sperauit, apprehendetur. * Et erit dedecus omnibus, eo quòd non intellexerit timorem Domini. * \" Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hereditatem ex alieno matrimonio: * primò enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundò in virum suum deliquit: tertiò in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi. * Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios eius respicietur. * Non tradent filij eius radices, & rami eius non dabunt fructum. * derelinquet in maledictum memoriam eius, & dedecus illius non delebitur. * Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quàm timor Dei: & nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini. * Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAP. XXIIII.

SApientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur, & in medio populi sui gloriabitur, * & in ecclesiis Altissimi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabitur, * & in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudine sancta admirabitur, * & in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens: * Ego ex ore Altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam: * Ego feci in cælis vt oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram: * Ego in altissimis habitaui, & thronus meus in columna nubis. * Gyrum cæli circuiui sola, & profundum abyssi penetraui, in fluctibus maris ambulaui, * & in omni terra steti: & in omni populo, * & in omni gente primatum habui: * & omnium excellentium & humilium corda virtute calcaui: & in his omnibus requiem quæsiui, & in hereditate Domini morabor. * Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, * & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israel hereditare, & in electis meis mitte radices. * \" Ab initio, & ante sæcula creata sum, & vsque ad futurum sæculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministraui. * Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, & in Ierusalem potestas mea. * Et radicaui in populo honorificato; & in parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea. * Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion: * quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Iericho: * Quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. * Sicut cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris: * & quasi storax, & galbanus, & vngula, & gutta, & quasi Libanus non incisus vapo-

rauí

rauí habitationem meam, & quasi balsamum non mistum odor meus. * Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. * Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honestatis. * Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei. * In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. * Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini: * Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & fauum: * Memoria mea in generationes sæculorum. * Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. * Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt. * Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. * Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissimi, & agnitio veritatis. * Legem mandauit Moyses in præceptis iustitiarum, & hereditatem domui Iacob, & Israel promissiones. * Posuit Dauid puero suo excitare regẽ ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempiternum. * \"Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus nouorum. * Qui adimplet quasi Euphrates sensum: \"qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis. * Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Gehon in die vindemiæ. * Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non inuestigabit eam. * A mari enim abundauit cogitatio eius, & consilium illius ab abysso magna. * Ego sapientia effudi flumina. * Ego quasi trames aquæ immensæ de fluuio, ego quasi fluuij Dioryx, & sicut aquæductus exiui de paradiso. * dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum. * Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluuius meus appropinquauit ad mare: * quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam vsque ad longinquum. * Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. * Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum vsque in æuum sanctum. * \"Videte quoniam non soli mihi laboraui, sed omnibus exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

IN tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: * Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes. * Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde animæ illorum: * Pauperem superbum: diuitem mendacem: senem fatuum & insensatum. * Quæ in iuuentute tua non congregasti, quomodo in senectute tua inuenies? * Quàm speciosum canitiei iudicium, & presbyteris cognoscere consilium! * Quàm speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, & consilium! * Corona senum multa peritia, & gloria illorum timor Dei. * Nouem insuspicabilia cordis magnificaui, & decimum dicam in lingua hominibus: * Homo, qui iucundatur in filiis, viuens & videns subuersionem inimicorum suorum. * \"Beatus qui habitat cum muliere sensata, \"& qui lingua sua non est lapsus, & qui non seruiuit indignis se. * Beatus, qui inuenit amicum verum, & qui enarrat iustitiam auri audienti. * Quàm magnus, qui inuenit sapientiam, & scientiam! sed non est super timentem Dominum. * timor Dei super omnia se superposuit: * beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur? * Timor Dei initium dilectionis eius: fidei autem initium agglutinandum est ei. * Omnis plaga tristitia cordis est: & omnis malitia, nequitia mulieris. * Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis: * & omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris: * & omnem obductum, & non obductum odientium: * & omnem vindictam, & non vindictam inimicorum. * Non est caput nequius super caput colubri: * & non est ira super iram mulieris. \"Commorari leoni & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam. * Nequitia mulieris immutat faciem eius: & obcæcat vultum suum tamquam vrsus: & quasi saccum ostendit. In medio proximorum eius * ingemuit vir eius, & audiens suspirauit modicum. * Breuis omnis malitia super malitiam mulieris, sors peccatorum cadat super illam. * Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. * \"Ne respicias in mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie. * Mulieris ira, & irreuerentia, & confusio magna. * Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. * Cor humile,

& facies tristis, & plaga cordis, mulier nequam. * Manus debiles, & genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum suum. 32
* ¶ A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. * Non des aquę tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi. * Si non ambulauerit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum. * A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur. 33 34 35 36

n.3.

CAP. XXVI.

MVlieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illius duplex. * Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vitæ illius in pace implebit. * Pars bona, mulier bona, in parte timẽtium Deum dabitur viro pro factis bonis: * diuitis autem, & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris. * A tribus timuit cor meũ, & in quarto facies mea metuit: * Delaturam ciuitatis: & collectionem populi: * calumniam mendacem, super mortem, omnia grauia: * dolor cordis & luctus, mulier zelotypa. * In muliere zelotypa flagellum linguę, omnibus communicans. * Sicut boum iugum, quod mouetur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehẽdit scorpionem. * Mulier ebriosa ira magna: & contumelia, & turpitudo illius non tegetur. * Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoscetur. * ¶ In filia non auertente se, firma custodiam: ne inuenta occasione vtatur se. * Ab omni irreuerentia oculorum eius caue, & ne mireris si te neglexerit. * sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. * Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit. * Disciplina illius datum Dei est. * Mulier sensata & tacita, non est immutatio eruditæ animæ. * Gratia super gratiam mulier sancta, & pudorata. * Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ. * Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius. * lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species faciei super ætatem stabilem. * Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. * Fundamenta æterna supra petram solidam, & mandata Dei in corde mulieris sanctæ. * In duobus contristatum est cor-

1 A 2 3 4 5 6 7 8 9 10 B 11 12 13 14 15 C 16 17 18 19 20 21 22 D 24 25

meum, & in tertio iracundia mihi aduenit: * Vir bellator deficiens per inopiam: & vir sensatus contemptus: * & qui transgreditur à iustitia ad peccatum, Deus parauit eum ad romphæam. * Duę species difficiles & periculosæ mihi apparuerũt, difficilè exuitur negotians à negligentia: & non iustificabitur caupo à peccatis labiorum. 26 27 28

CAP. XXVII.

PRopter inopiam multi deliquerunt: & qui quærit locupletari, auertit oculum suum. * Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic & inter medium vẽditionis & emptionis angustiabitur peccatum. * Conteretur cum delinquente delictum. * Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. * Sicut in percussura cribri remanebit puluis, sic aporia hominis in cogitatu illius. * Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. * Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. * Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum. * Si sequaris iustitiam, apprehendes illam: & indues quasi poderem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis inuenies firmamentum. * Volatilia ad sibi similia conueniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, reuertetur. * Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates. * Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. * In medio insensatorum serua verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto. * Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in deliciis peccati. * Loquela multum iurans, horripilationem capiti statuet: & irreuerentia ipsius obturatio aurium. * Effusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorum auditus grauis. * Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inueniet amicum ad animum suum. * Dilige proximum, & coniungere fide cum illo. * Quòd si denudaueris absconsa illius, non persequêris post eum. * Sicut enim homo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amicitiam proximi sui. * Et sicut qui dimittit auem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies. * non illum sequaris, quoniam longè abest: effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima eius. * vltrà eum

26 27 28 1 A 2 3 4 5 6 7 8 9 10 B 11 12 13 14 15 C 16 17 18 19 20 21 22 23

non

non poteris colligare: & maledicti est concordatio: * denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis. * Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abiiciet: * in conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur: nouissimè autem pervertet os suum, & in verbis tuis dabit scandalum. * Multa odiui, & non coæquaui ei, & Dominus odiet illum. * Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet: & plaga dolosa dolosi diuidet vulnera. * Et qui foueam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alij ponit, peribit in illo. * Facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur, & non agnoscet vnde adueniat illi. * Illusio, & improperium superborum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi. * Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet illos antequam moriantur. * Ira & furor, vtraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

QVi vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. * Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. * Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam? * In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? * Ipse cùm caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? * Memento nouissimorum, & desine inimicari: * tabitudo enim & mors imminent in mandatis eius. * Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo. * Memorare testamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi. * Abstine te à lite, & minues peccata: * homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. * Secundùm enim ligna siluæ sic ignis exardescit: & secundùm virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundùm substantiam suam exaltabit iram suam. * Certamen festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem: & lingua testificans adducit mortem. * Si sufflaueris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur: vtraque ex ore proficiscuntur. * Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes. * Lingua tertia multos commouit, & dispersit illos de gente in gentem. * ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit. * Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit. * Lingua tertia mulieres viratas eiecit, & priuauit illas laboribus suis. * qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. * Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa. * Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. * Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transiuit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non est ligatus: * iugum enim illius, iugum ferreum est: & vinculum illius, vinculum æreum est. * Mors illius, mors nequissima: & vtilis potiùs infernus quàm illa. * Perseuerantia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum: & in flamma sua non comburet iustos. * Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet illos. * Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras. * Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos: * & attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

QVi facit misericordiam, fœneratur proximo suo: & qui prævalet manu, mandata seruat. * Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum redde proximo in tempore suo. * Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore inuenies quod tibi necessarium est. * Multi quasi inuentionem æstimauerunt fœnus, & præstiterũt molestiam his, qui se adiuuerunt. * Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam: * & in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij & murmurationum, & tempus causabitur: * si autem potuerit reddere, aduersabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inuentionem: * sin autem fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis: * & conuitia & maledicta reddet illi,

& pro honore & beneficio reddet illi con-
cumeliam. * Multi non causa nequitiæ non
fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerũt.
* Verumtamen super humilem animo for-
tior esto, & pro eleemosyna non trahas il-
lum. * Propter mandatum assume paupe-
rem: & propter inopiam eius ne dimittas
eum vacuum. * Perde pecuniam propter
fratrem & amicum tuum: & non abscon-
das illam sub lapide in perditionem. * "Po-
ne thesaurum tuum in præceptis Altissimi,
& proderit tibi magis quàm aurũ. * "Con-
clude eleemosynam in corde pauperis, &
hæc pro te exorabit ab omni malo. * Super
scutum potentis, & super lanceam aduer-
sus inimicum tuum pugnabit. * Vir bonus
fidem facit pro proximo suo: & qui perdi-
derit confusionem, derelinquet sibi. * Gra-
tiam fideiussoris ne obliuiscaris: dedit enim
pro te animam suam. * Repromissorem
fugit peccator & immundus. * Bona re-
promissoris sibi ascribit peccator: & ingra-
tus sensu derelinquet liberantem se. * Vir
repromittit de proximo suo: & cùm perdi-
derit reuerentiam, derelinquetur ab eo.
* Repromissio nequissima multos perdidit
dirigentes, & commouit illos quasi fluctus
maris. * Viros potentes gyrans migrare fe-
cit, & vagati sunt in gentibus alienis. * Pec-
cator transgrediens mandatum Domini,
incidet in promissionem nequam: & qui
conatur multa agere, incidet in iudicium.
* Recupera proximum secundùm virtu-
tem tuam, & attende tibi ne incidas. * "Ini-
tium vitæ hominis aqua & panis, & vesti-
mentum, & domus protegens turpitudi-
nem. * Melior est victus pauperis sub teg-
mine asserum, quàm epulæ splendidæ in
peregre sine domicilio. * Minimum pro
magno placeat tibi, & improperium pere-
grinationis non audies. * Vita nequam ho-
spitandi de domo in domum: & vbi hospi-
tabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.
* Hospitabitur, & pascet, & potabit ingra-
tos, & ad hæc amara audiet. * Transi ho-
spes, & orna mensam: & quæ in manu ha-
bes, ciba ceteros. * Exi à facie honoris ami-
corum meorum: necessitudine domus meę
hospitio mihi factus est frater. * Grauia hæc
homini habenti sensum: Correptio do-
mus, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

QVi diligit filium suum, assiduat illi
flagella, vt lætetur in nouissimo suo,
& non palpet proximorum ostia. * Qui do-
cet filium suum, laudabitur in illo, & in
medio domesticorum in illo gloriabitur.
* "Qui docet filium suum, in zelum mit-
tit inimicum, & in medio amicorum glo-
riabitur in illo. * Mortuus est pater eius, &
quasi non est mortuus: similem enim reli-
quit sibi post se. * In vita sua vidit, & læta-
tus est in illo: in obitu suo non est contri-
status, nec confusus est coram inimicis.
* Reliquit enim defensorem domus contra
inimicos, & amicis reddentem gratiam.
* Pro animabus filiorum colligabit vulne-
ra sua, & super omnem vocem turbabun-
tur viscera eius. * Equus indomitus euadit
durus, & filius remissus euadet præceps.
* Lacta filium, & pauentem te faciet: lude
cum eo, & contristabit te. * Non corrideas
illi: ne doleas, & in nouissimo obstupescẽt
dentes tui. * Non des illi potestatem in iu-
uentute, & ne despicias cogitatus illius.
* "Curua ceruicem eius in iuuẽtute, & tun-
de latera eius dum infans est, ne fortè indu-
ret, & non credat tibi, & erit tibi dolor a-
nimæ. * Doce filium tuum, & operare in
illo, ne in turpitudinem illius offendas.
* Melior est pauper sanus, & fortis viribus,
quàm diues imbecillis & flagellatus mali-
tia. * Salus animæ in sanctitate iustitiæ me-
lior est omni auro & argento: & corpus va-
lidum quàm census immensus. * Non est
census super censum salutis corporis: & non
est oblectamentum super cordis gaudium.
* Melior est mors quàm vita amara: & re-
quies æterna quàm languor perseuerans.
* Bona abscondita in ore clauso, quasi ap-
positiones epularum circumpositæ sepul-
chro. * "Quid proderit libatio idolo? nec
enim manducabit, nec odorabit: * sic qui
effugatur à Domino, portans mercedes ini-
quitatis: * videns oculis, & ingemiscens,
sicut spado complectens virginem, & suspi-
rans. * "Tristitiam nõ des animæ tuę, & non
affligas temetipsum in consilio tuo. * Iu-
cunditas cordis hæc est vita hominis, &
thesaurus sine defectione sanctitatis: & ex-
ultatio viri est longæuitas. * Miserere ani-
mæ tuæ placens Deo, & contine: congrega
cor tuum in sanctitate eius, & tristitiam
longè repelle à te. * "Multos enim occidit
tristitia, & non est vtilitas in illa. * Zelus &
iracundia minuunt dies, & ante tempus se-
nectam adducet cogitatus. * Splendidum
cor, & bonum in epulis est: epulæ enim
illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

VIgilia honestatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet somnū. * Cogitatus præscientiæ auertit sensum, & infirmitas grauis sobriam facit animam.* Laborauit dives in congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis suis. * Laborauit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit. * Qui aurum diligit, non iustificabitur: & qui insequitur consumptionē, replebitur ex ea. * ‖ Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum. * Lignum offensionis est aurum sacrificantium: væ illis, qui sectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. * Beatus dives, qui inuētus est sine macula: & qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia, & thesauris. * Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. * Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit:* ideo stabilita sunt bona illius in Domino, & eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum. * Supra mēsam magnam sedisti? non aperias super illā faucem tuā prior. * Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt: * memēto quoniam malus est oculus nequam.* Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrymabitur. cùm viderit, * ne extendas manum tuam prior, & inuidia contaminatus erubescas. * Ne comprimaris in conuiuio. * Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso: * vtere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm manducas multum, odio habearis. * Cessa prior causā disciplinæ: & noli nimius esse, ne fortè offendas. * Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. * Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem. * Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito: * somnus sanitatis in homine parco. dormiet vsque mane, & anima illius cum ipso delectabitur. * Et si coactus fueris in edendo multum, surge è medio, euome: & refrigerabit te, & nō adduces corpori tuo infirmitatem.* Audi me fili, & ne spernas me: & in nouissimo inuenies verba mea. * In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi. * Splendidū in panibus benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele. * Nequissimo in pane murmurabit ciuitas, & testimonium nequitię illius verum est.* Diligentes in vino noli prouocare: ‖ multos enim exterminauit vinum. * Ignis probat ferrum durū: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. * Æqua vita hominibus vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. * Quæ vita est ei, qui minuitur vino? * Quid defraudat vitam? Mors. * ‖ Vinum in iucunditatem creatum est, & non in ebrietatem, ab initio. * Exultatio animæ & cordis vinum moderatè potatum.* Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. * Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. * Amaritudo animæ vinum multum potatum. * Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutē, & faciens vulnera.* In conuiuio vini non arguas proximum: & non despicias eum in iucunditate illius: * verba improperij non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

Ecclus. 43.

Insuper.

Psal. 103. b. 15. Prou. 31. a. 4.

CAP. XXXII.

REctorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis. * Curam illorum habe, & sic conside, & omni cura tua explicita recumbe: * vt læteris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem consequaris corrogationis. * Loquere maior natu: decet enim te * primum verbum diligēti scientia, & non impedias musicam. * Vbi auditus non est, non effundas sermonem, & importunè noli extolli in sapientia tua.* Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio musicorum in conuiuio vini. * Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo & moderato vino. * Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. * Adolescens loquere in tua causa vix. * Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. * In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens. * In medio magnatorum non præsumas: & vbi sunt senes, non multum loquaris. * Ante grandinem præibit coruscatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. * Et hora surgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic auocare, & illic lude, * & age conceptiones tuas, & nō in delictis & verbo superbo.* Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis suis.* Qui timet Domi-

num,

num, excipiet doctrinam eius: & qui vigilauerint ad illum, inuenient benedictionem. * Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea. * Qui timent Dominum, inuenient iudicium iustum, & iustitias quasi lumen accendent. * Peccator homo vitabit correptionem, & secundùm voluntatem suam inueniet comparationem. * Vir consilij non disperdet intelligentiam, alienus & superbus non pertimescet timorem: * etiam postquam fecit cum eo sine consilio, & suis insectationibus arguetur. * Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. * In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum: * & à filiis tuis caue, & à domesticis tuis attende. * In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim conseruatio mandatorum. * Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

CAP. XXXIII.

TImenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conseruabit, & liberabit à malis. * Sapiens non odit mandata & iustitias, & non illidetur quasi in procella nauis. * Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. * Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & conseruabit disciplinam, & tunc respondebit. * \" Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus illius. * Equus emissarius, sic & amicus subsannator, sub omni suprasedente hinnit. * Quare dies diem superat, & iterum lux lucem, & annus annū à sole? * A Domini scientia separati sunt, facto sole, & præceptum custodiente. * Et immutauit tempora, & dies festos ipsorum, & in illis dies festos celebrauerunt ad horam. * Ex ipsis exaltauit & magnificauit Deus, & ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo, \" & ex terra, vnde creatus est Adam. * In multitudine disciplinæ Dominus separauit eos, & immutauit vias eorum. * Ex ipsis benedixit, & exaltauit: & ex ipsis sanctificauit, & ad se applicauit: & ex ipsis maledixit, & humiliauit, & conuertit illos à separatione ipsorum. * \" Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud & disponere. * Omnes viæ eius secundùm dispositionem eius: sic homo in manu illius, qui se fecit, & reddet illi secūdùm iudicium suum. * Contra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi. Duo & duo, & vnum contra vnum. * Et ego nouissimus euigilaui, & quasi qui colligit acinos post vindemiatores. * In benedictione Dei & ipse speraui: & quasi qui vindemiat, repleui torcular. * \" Respicite quoniam nō mihi soli laboraui, sed omnibus exquirentibus disciplinam. * Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Ecclesiæ auribus percipite. * Filio & mulieri, fratri & amico non des potestatem super te in vita tua: & non dederis alij possessionē tuam: ne fortè pœniteat te, & depreceris pro illis. * Dum adhuc superes & aspiras, nō immutabit te omnis caro. * Melius est enim vt filij tui te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorū. * In omnibus operibus tuis præcellēs esto. * Ne dederis maculam in gloria tua. In die cōsummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui distribue hereditatem tuā. * Cibaria, & virga, & onus asino: panis, & disciplina, & opus seruo. * Operatur in disciplina, & quærit requiescere: laxa manus illi, & quærit libertatem: * Iugum & lorum curuant collum durum, & seruum inclināt operationes assiduæ. * Seruo maleuolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet: * multam enim malitiam docuit otiositas. * In opera constitue eum: sic enim condecet illum. Quòd si non obaudierit, curua illum compedibus, & nō amplifices super omnem carnem: verum sine iudicio nihil facias graue. * \" Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine animæ comparasti illum. * Si læseris eum iniustè, in fugam conuertetur: * & si extollens discesserit: quem quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

CAP. XXXIIII.

VAna spes, & mendacium viro insensato: & somnia extollunt imprudentes. * Quasi qui apprehendit vmbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad visa mendacia. * hoc secundùm hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis. * Ab immundo quid mundabitur? & à mēdace quid verum dicetur? * Diuinatio erroris, & auguria mendacia, & somnia malefaciētium, vanitas est. * Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur. nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum: * multos enim

errare

errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. * Sine mendacio consummabitur verbum legis, & sapientia in ore fidelis complanabitur. * Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. * Qui non est expertus, pauca recognoscit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam. * Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, abundabit nequitia. * Multa vidi errando, & plurimas verborum consuetudines. * Aliquoties vsque ad mortem periclitatus sum horum causa, & liberatus sum gratia Dei. * Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius benedicetur. * Spes enim illorum in saluantem illos, & oculi Dei in diligentes se. * Qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pauebit: quoniam ipse est spes eius. * Timentis Dominum beata est anima eius. * Ad quem respicit, & quis est fortitudo eius? * " Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & vmbraculum meridiani, * deprecatio offensionis, & adiutorium casus, exaltans animam, & illuminãs oculos, dans sanitatem, & vitam & benedictionem. * " Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes iniustorum. * Dominus solus sustinentibus se in via veritatis & iustitiæ. * " Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. * Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. * Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. * Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximũ suum. * Qui effundit sanguinem, " & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. * Vnus ædificans, & vnus destruens: quid prodest illis nisi labor? * Vnus orans, & vnus maledicens: cuius vocẽ exaudiet Deus? * Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lauatio illius? * " sic homo qui ieiunat in peccatis suis: & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet?

CAP. XXXV.

QVi conseruat legem, multiplicat oblationem. * " Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate. * Et propitiationem litare sacrificij super iniustitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab iniustitia. * Retribuet gratiam qui offert similaginem: & qui facit misericordiam, offert sacrificium. * Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia. * " Non apparebis ante conspectum Domini vacuus. * Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt. * Oblatio iusti impinguat altare, & odor suauitatis est in conspectu Altissimi. * Sacrificium iusti acceptum est, & memoriam eius non obliuiscetur Dominus. * Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarum. * " In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. * " Da Altissimo secundùm datum eius, & in bono oculo ad inuentionem facito manuum tuarum: * quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. * " Noli offerre munera praua, non enim suscipiet illa. * Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex est, & " non est apud illum gloria personæ. * Non accipiet Dominus personam in pauperem, & deprecationem læsi exaudiet. * Non despiciet preces pupilli: nec viduam, si effundat loquelam gemitus. * Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas? * A maxilla enim ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis. * Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius vsque ad nubes propinquabit. * Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: & donec propinquet non consolabitur: & non discedet donec Altissimus aspiciat. * Et Dominus non elongabit, sed iudicabit iustos, & faciet iudicium: & Fortissimus non habebit in illis patientiam, vt contribulet dorsum ipsorum: * & Gentibus reddet vindictam donec tollat plenitudinem superborum: & sceptra iniquorum contribulet * donec reddat hominibus secundùm actus suos, & secundùm opera Adæ, & secundùm præsumptionem illius, * donec iudicet iudicium plebis suæ, & oblectabit iustos misericordia sua. * Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis.

" Exod. 23. b. 15. & 34. c. 22 Deut. 16. d. 16

" 2. Cor. 9. b. 7 Tob. 4. b. 9

" Leui. 22. e. 28 Deut. 15. d. 41

" Deut. 10. d. 17 2. Par. 19. c. 7 Iob 34. b. 19 Sap. 6. b. 8 Rom. 2. b. 11 " Gal. 2. b. 6 Col. 3. d. 25 Act. 10. e. 34 1. Pet. 1. c. 17

CAP. XXXVI.

MIserere nostri Deus omnium, & respice nos, & ostende nobis lucem miserationum tuarum: * & immitte timorem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te, vt cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua. * Alleua manum tuam super Gentes alienas, vt videant potentiam tuam. * Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis, * vt cognoscant te, sicut & nos cognouimus quoniam nō est Deus præter te Domine. * Innoua signa, & immuta mirabilia. * Glorifica manum, & brachium dextrum. * Excita furorem, & effunde iram. * Tolle aduersarium, & afflige inimicum. * Festina tempus, & memento finis, vt enarrent mirabilia tua. * In ira flammæ deuoretur qui saluatur: & qui pessimant plebem tuam, inueniant perditionem. * Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non est alius præter nos. * Congrega omnes tribus Iacob: vt cognoscāt quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua: & hereditabis eos, sicut ab initio. * Miserere plebi tuæ, super quam inuocatum est nomen tuum: & Israel, quem cœquasti primogenito tuo. * Miserere ciuitati sanctificationis tuæ Ierusalem, ciuitati requiei tuæ. * Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum. * Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores. * Da mercedem sustinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniantur: & exaudi orationes seruorum tuorum * secūdùm benedictionem Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam iustitiæ, & sciant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conspector sæculorum. * Omnem escam manducabit vēter, & est cibus cibo melior. * Fauces contingūt cibum feræ, & cor sensatum verba mendacia. * Cor prauum dabit tristitiam, & homo peritus resistet illi. * Omnem masculum excipiet mulier: & est filia melior filia. * Species mulieris exhilarat faciem viri sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium. * Si est lingua curationis, est & mitigationis & misericordiæ: non est vir illius secūdùm filios hominum. * Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adiutorium secūdùm illum est, & columna vt requies. * Vbi non est sepes, diripietur possessio: & vbi non est mulier, ingemiscit egens. * Quis credit ei, qui non habet nidum, & deflectens vbicumque obscurauerit, quasi succinctus latro exiliens de ciuitate in ciuitatem?

Exod. 4. 22

Num. 6. 24

CAP. XXXVII.

OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulaui. sed est amicus solo nomine amicus. Nónne tristitia inest vsque ad mortem? * Sodalis autem & amicus ad inimicitiam conuertentur. * O præsumptio nequissima, vnde creata es cooperire aridam malitia, & dolositate illius? * Sodalis amico coniucūdatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis aduersarius erit. * Sodalis amico condolet causa ventris, & contra hostēm accipiet scutum. * Non obliuiscaris amici tui in animo tuo, & nō immemor sis illius in opibus tuis. * Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur, & à zelantibus te absconde consilium. * Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso. * A consiliario serua animam tuam. priùs scito quæ sit illius necessitas: & ipse enim animo suo cogitabit: * ne fortè mittat sudem in terram, & dicat tibi: * Bona est via tua; & stet è contrario videre quid tibi eueniat. * Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de iustitia, & cum muliere de ea, quæ æmulatur: cum timido de bello: cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro liuido de gratiis agendis, * cum impio de pietate, cū inhonesto de honestate, cū operario agrario de omni opere, * cum operario annuali de consummatione anni, cū seruo pigro de multa operatione: non attēdas his in omni consilio. * Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumq; cognoueris obseruantem timorem Dei, * cuius anima est secundùm animam tuam: & qui, cùm titubaueris in tenebris, condolebit tibi. * Cor boni consilij statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo. * Anima viri sancti enunciat aliquando vera, quàm septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. * Et in his omnibus deprecare Altissimum, vt dirigat in veritate viam tuam. * Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile. * Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quattuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors: & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum

erudi-

eruditor, & animæ suæ inutilis est. * Vir pe- 22
ritus multos erudiuit, & animæ suæ suauis
est. * Qui sophisticè loquitur, odibilis est: 23
in omni re defraudabitur. * non est illi data 24
à Domino gratia: omni enim sapientia de-
fraudatus est. * Est sapiens animæ suæ sa- 25
piens: & fructus sensus illius laudabilis. D
* Vir sapiens plebē suam erudit, & fructus 26
sensus illius fideles sunt. * Vir sapiēs imple- 27
bitur benedictionibus, & videntes illum
laudabunt. * Vita viri in numero dierum: 28
dies autem Israel innumerabiles sunt. * Sa- 29
piens in populo hereditabit honorem, &
nomen illius erit viuens in æternum. * Fili 30
in vita tua tenta animam tuam: & si fuerit
nequā, non des illi potestatem: * non enim 31
omnia omnibus expediunt, & non omni
animę omne genus placet. * Noli auidus esse 32
in omni epulatione, & non te effundas su-
per omnem escam: * in multis enim escis 33
erit infirmitas, & auiditas appropinquabit
vsque ad choleram. * Propter crapulā mul- 34
ti obierunt: qui autem abstinens est, adij-
ciet vitam.

CAP. XXXVIII.

HOnora medicum propter necessitā- 1
tem: etenim illū creauit Altissimus. A
* A Deo est enim omnis medela, & à rege 2
accipiet donationem. * Disciplina medici 3
exaltabit caput illius, & in conspectu ma-
gnatorum collaudabitur. * Altissimus crea- 4
uit de terra medicamenta, & vir prudens
non abhorrebit illa. * ‖ Nónne à ligno in- 5
dulcata est aqua amara? * Ad agnitionem 6
hominum virtus illorum, & dedit homini-
bus sciētiam Altissimus, honorari in mi-
rabilibus suis. * In his curans mitigabit do- 7
lorem, & vnguētarius faciet pigmenta sua-
uitatis, & vnctiones conficiet sanitatis, &
non consummabuntur opera eius. * Pax 8
enim Dei super faciem terræ. * ‖ Fili in tua 9
infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora
Dominum, & ipse curabit te. * Auerte à de- 10
licto, & dirige manus, & ab omni delicto
munda cor tuum. * Da suauitatem & me- 11
moriam similaginis, & impingua oblatio-
nem, & da locum medico: * etenim illum 12
Dominus creauit: & non discedat à te, B
quia opera eius sunt necessaria. * Est enim 13
tempus quando in manus illorum incur-
ras: * ipsi verò Dominum deprecabuntur, 14
vt dirigat requiem eorum, & sanitatem,
propter conuersationem illorum. * Qui 15
delinquit in conspectu eius, qui fecit eum,
incidet in manus medici. * Fili in mortuum 16
produc lacrymas, & quasi dira passus inci-
pe plorare, & secundùm iudicium contege
corpus illius, & non despicias sepulturam
illius. * Propter delaturam autem amarè fer 17
luctum illius vno die, & consolare propter
tristitiam, * & fac luctum secundùm me- 18
ritum eius vno die, vel duobus propter de-
tractionem. * ‖ A tristitia enim festinat 19 ‖ Prou. 15. b. 13. & 17. d. 22
mors, & cooperit virtutem, & tristitia cor-
dis flectit ceruicem. * In abductione per- 20
manet tristitia: & substantia inopis secun-
dùm cor eius. * Ne dederis in tristitia cor 21
tuum, sed repelle eam à te: & memento
nouissimorum, * noli obliuisci: neque enim 22
est conuersio, & huic nihil proderis, & te
ipsum pessimabis. * Memor esto iudicij 23
mei: sic enim erit & tuum: mihi heri, &
tibi hodie. * ‖ In requie mortui requiescere 24 ‖ 2. Reg. 12. e. 21
C fac memoriam eius, & consolare illum in
exitu spiritus sui. * Sapientia scribæ in tem- 25
pore vacuitatis: & qui minoratur actu, sa-
pientiam percipiet: qua sapiētia replebitur
* qui tenet aratrum, & qui gloriatur in ia- 26
culo, stimulo boues agitat, & conuersatur
in operibus eorum, & enarratio eius in fi-
lijs taurorum. * Cor suum dabit ad versan- 27
dos sulcos, & vigilia eius in sagina vacca-
rum. * Sic omnis faber & architectus, qui 28
noctem tamquam diem transigit, qui scul-
pit signacula sculptilia, & assiduitas eius
variat picturam: cor suum dabit in simi-
litudinem picturæ, & vigilia sua perficiet
opus. * Sic faber ferrarius sedens iuxta in- 29
cudem, & considerans opus ferri: Vapor
ignis vret carnes eius, & in calore fornacis
concertatur: * Vox mallei innouat aurem 30
D eius, & contra similitudinem vasis oculus
eius: * Cor suum dabit in consummatio- 31
nem operum, & vigilia sua ornabit in per-
fectionem. * Sic figulus sedens ad opus 32
suum, conuertens pedibus suis rotam,
qui in solicitudine positus est semper pro-
pter opus suum, & in numero est omnis
operatio eius. * In brachio suo formabit 33
lutum, & ante pedes suos curuabit virtu-
tem suam. * Cor suum dabit vt consum- 34
met linitionem, & vigilia sua mundabit
fornacem. * Omnes hi in manibus suis spe- 35
rauerunt, & vnusquisque in arte sua sapiens
est. * sine his omnibus non ædificatur ciui- 36
tas. * Et non inhabitabunt, nec inambula- 37
bunt, & in ecclesiam non transilient. * Su- 38
per sellam iudicis non sedebunt, & testa-
mentum iudicij non intelligent, neque
palam facient disciplinam & iudicium,
& in parabolis non inuenientur: * sed 39

creaturam æui confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vacabit. * Narrationem virorum nominatorum conseruabit, & in versutias parabolarum simul introibit. * Occulta prouerbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conuersabitur. * In medio magnatorum ministrabit, & in conspectu præsidis apparebit. * In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim & mala in hominibus tentabit. * Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur. * Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur. * Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum: * & ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, & in oratione confitebitur Domino: * & ipse diriget consilium eius, & disciplinam, & in absconditis suis consiliabitur. * Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in lege testamenti Domini gloriabitur. * Collaudabunt multi sapientiam eius, & vsque in sæculum non delebitur. * Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur à generatione in generationem. * Sapientiam eius enarrabunt gentes, & laudem eius enuntiabit ecclesia. * Si permanserit, nomen derelinquet plus quàm mille: & si requieuerit, proderit illi. * Adhuc consiliabor, vt enarrem: vt furore enim repletus sum. * In voce dicit: Obaudite me diuini fructus, & quasi rosa plantata super riuos aquarum fructificate. * Quasi Libanus odorem suauitatis habete. * Florete flores, quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus suis. * Date nomini eius magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum vestrorum, & in canticis labiorum, & citharis, & sic dicetis in confessione: * ‖ Opera Domini vniuersa bona valde. * ‖ In verbo eius stetit aqua sicut congeries: & in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum: * quoniam in præcepto ipsius placor fit, & non est minoratio in salute ipsius. * Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis eius.

* A sæculo vsque in sæculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu eius. * Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur. * Benedictio illius quasi fluuius inundauit. * ‖ quomodo cataclysmus aridam inebriauit, sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt eum, hereditabit. * ‖ Quomodo conuertit aquas in siccitatem, & siccata est terra: & viæ illius vijs illorum directæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira eius. * Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. * ‖ Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, & panis similagineus, & mel, & botrus vuæ, & oleum, & vestimentum. * Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur. * Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua: * in tempore consummationis effundent virtutem: & furorem eius, qui fecit illos, placabunt. * Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt: * bestiarum dentes, & scorpij, & serpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios. * In mandatis eius epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus suis non præterient verbum. * Propterea ab initio confirmatus sum, & consiliatus sum, & cogitaui, & scripta dimisi. * ‖ Omnia opera Domini bona, & omne opus hora sua subministrabit. * Non est dicere: Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore suo comprobabuntur. * Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

OCcupatio magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ, in matrem omnium. * Cogitationes eorum, & timores cordis, adinuentio expectationis, & dies finitionis: * à residente super sedem gloriosam, vsque ad humiliatum in terra & cinere: * ab eo, qui vtitur hyacintho, & portat coronam, vsque ad eum, qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perseuerans, & contentio, * & in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam eius. * Modicum tamquam nihil in requie, & ab eo in somnis, quasi in die respectus.

ctus. * Conturbatus est in visu cordis sui, tamquam qui euaserit in die belli. In tempore salutis suæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem: * cum omni carne, ab homine vsque ad pecus, & super peccatores septuplum. * Ad hæc mors, sanguis, contentio, & romphæa, oppressiones, fames, & contritio, & flagella: * super iniquos creata sunt hæc omnia, & propter illos factus est cataclysmus. * Omnia, quæ de terra sunt, in terram conuertentur, & omnes aquæ in mare reuertentur. * Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides in sæculum stabit. * Substantiæ iniustorum sicut fluuius siccabũtur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt. * In aperiendo manus suas lætabitur: sic præuaricatores in consummatione tabescent. * Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices immundæ super cacumen petræ sonant. * Super omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum euelletur. * Gratia sicut paradisus in benedictionibus, & misericordia in sæculum permanet. * Vita sibi sufficientis operarij condulcabitur, & in ea inuenies thesaurum. * Filij, & ædificatio ciuitatis confirmabit nomen, & super hæc mulier immaculata computabitur. * Vinum & musica lætificant cor: & super vtraque dilectio sapientiæ. * Tibiæ, & psalterium suauem faciunt melodiam, & super vtraque lingua suauis. * Gratiam, & speciem desiderabit oculus tuus, & super hæc virides fationes. * Amicus, & sodalis in tempore conuenientes, & super vtrosque mulier cum viro. * Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, & super eos misericordia liberabit. * Aurum & argentum est cõstitutio pedum: & super vtrumque consilium beneplacitum. * Facultates & virtutes exaltant cor, & super hæc timor Domini. * Non est in timore Domini minoratio, & non est in eo inquirere adiutorium. * Timor Domini sicut paradisus benedictionis, & super omnem gloriam operuerunt illum. * Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim mori, quàm indigere. * Vir respiciens in mensam alienam, non est vita eius in cogitatione victus. alit enim animam suam cibis alienis. * Vir autem disciplinatus, & eruditus custodiet se. * In ore imprudentis condulcabitur inopia, & in ventre eius ignis ardebit.

CAP. XLI.

O Mors quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis: * viro quieto, & cuius viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum! * O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus, * defecto ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili, qui perdit patientiã! * Noli metuere iudicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ superuentura sunt tibi: hoc iudicium à Domino omni carni: * & quid superueniet tibi in beneplacito Altissimi? siue decem, siue centum, siue mille anni. * Non est enim in inferno accusatio vitæ. * Filij abominationum fiunt filij peccatorum, & qui conuersantur secus domos impiorum. * Filiorum peccatorum periet hereditas, & cum semine illorum assiduitas opprobrij. * De patre impio queruntur filij, quoniam propter illum sunt in opprobrio. * Væ vobis viri impij, qui dereliquistis legem Domini Altissimi. * Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: & si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. * Omnia, quæ de terra sunt, in terram conuertentur: sic impij à maledicto in perditionem. * Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. * Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni. * Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in æuum. * Disciplinam in pace conseruate filij. * sapientia enim abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? * Melior est homo, qui abscondit stultitiam suam, quàm homo, qui abscondit sapientiam suam. * Verumtamen reueremini in his, quæ procedunt de ore meo. * Non est enim bonum omnem reuerentiam obseruare: & non omnia omnibus bene placent in fide. * Erubescite à patre & à matre de fornicatione: & à præsidente & à potente de mendacio: * à principe & à iudice de delicto: à synagoga & plebe de iniquitate: * à socio & amico de iniustitia: & de loco, in quo habitas, * de furto, de veritate Dei, & testamento: de discubitu in panibus, & ab obfuscatione dati & accepti: * à salutantibus de silentio: à respectu mulieris fornicariæ: & ab auersione vultus cognati. * Ne auertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem & non restituendo. * Ne respicias mu-

* Sup. 40. b. 11

* Sup. 20. d. 32

* Mat. 5. c. 28

lierem alieni viri, & ne scruteris ancillam eius, neque steteris ad lectum eius. * Ab amicis de sermonibus improperij: & cùm dederis, ne improperes.

CAP. XLII.

NOn duplices sermonem auditus de reuelatione sermonis absconditi, & eris verè sine cõfusione, & inuenies gratiam in conspectu omnium hominum: ne pro his omnibus confundaris, " & ne accipias personam vt delinquas. * De lege Altissimi, & testamento, & de iudicio iustificare impium, * de verbo sociorum & viatorum, & de datione hereditatis amicorum, * de æqualitate stateræ & ponderum, de acquisitione multorum & paucorum, * de corruptione emptionis, & negotiatorum, & de multa disciplina filiorum, & seruo pessimo latus sanguinare. * Super mulierem nequam bonum est signum. * Vbi manus multæ sunt, claude, & quodcumque trades, numera, & appende: datum verò, & acceptum omne describe. * De disciplina insensati & fatui, & de senioribus, qui iudicantur ab adolescentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conspectu omnium viuorum. * Filia patris abscondita est vigilia, & solicitudo eius aufert somnum, ne fortè in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat: * nequando polluatur in virginitate sua, & in paternis suis grauida inueniatur: ne fortè cum viro commorata transgrediatur, aut certè sterilis efficiatur. * Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractione in ciuitate, & obiectione plebis, & confundat te in multitudine populi. * Omni homini noli intendere in specie: & in medio mulierum noli commorari: * de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. * Melior est enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium. * Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi annunciabo. In sermonibus Domini opera eius. * Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus eius. * Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quæ confirmauit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? * Abyssum, & cor hominum inuestigauit: & in astutia eorum excogitauit. * Cognouit enim Dominus omnem scientiam, & inspexit in signum æui, annuncians quæ præterierũt, & quæ superuentura sunt, reuelans vestigia occultorum. * Non præterit illum omnis cogitatus, & non absconditur se ab eo vllus sermo. * Magnalia sapientiæ suæ decorauit: qui est ante sæculum & vsque in sæculum, neque adiectum est, * neque minuitur, & non eget alicuius consilio. * Quàm desiderabilia omnia opera eius, & tamquam scintilla, quæ est considerare! * Omnia hæc viuunt, & manent in sæculũ, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei. * Omnia duplicia, vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse. * Vniuscuiusque confirmauit bona. Et quis satiabitur videns gloriam eius?

CAP. XLIII.

ALtitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species cæli in visione gloriæ. * Sol in aspectu annuncians in exitu, vas admirabile opus excelsi. * In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris: * tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans, & refulgens radijs suis obcæcat oculos. * Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus eius festinauit iter. * Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signum æui. * A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione. * Mensis secundum nomen eius est, crescens mirabiliter in consummatione. * Vas castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens gloriosè. * Species cæli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus. * In verbis sancti stabunt ad iudicium, & non deficient in vigilijs suis. * Vide arcum, & benedic eum, " qui fecit illũ: valde speciosus est in splendore suo. * Gyrauit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum. * Imperio suo accelerauit niuem, & accelerat coruscationes emittere iudicij sui. * Propterea aperti sunt thesauri, & euolauerunt nebulæ sicut aues. * In magnitudine sua posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis. * In conspectu eius commouebuntur montes, & in voluntate eius aspirabit Notus. * Vox tonitrui eius verberabit terram, tempestas aquilonis, & congregatio spiritus: * & sicut auis deponens ad sedendum, aspergit niuem, & sicut locusta demergens descensus eius. * Pulchritudinem candoris eius admirabi-

tur ocu-

tur oculus, & super imbrem eius expaueſcet cor. * Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram: & dum gelauerit, fiet tamquam cacumina tribuli. * Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem cõgregationem aquarum requieſcet, & ſicut lorica induet ſe aquis. * Et deuorabit montes, & exuret deſertum, & extinguet viride, ſicut igne. * Medicina omnium in feſtinatione nebulæ: & ros obuians ab ardore venienti humilem efficiet eum. * In ſermone eius ſiluit ventus, & cogitatione ſua placauit abyſſum, & plantauit in illa Dominus inſulas. * Qui nauigant mare, enarrent pericula eius: & audientes auribus noſtris admirabimur. * Illic præclara opera, & mirabilia: varia beſtiarum genera, & omnium pecorum, & creatura belluarum. * Propter ipſum confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone eius compoſita ſunt omnia. * Multa dicemus, & deficiemus in verbis; conſummatio autem ſermonum, ipſe eſt in omnibus. * Gloriantes ad quid valebimus? ipſe enim omnipotens ſuper omnia opera ſua. * Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipſius. * Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, ſuperalebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia eius. * Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum poteſtis: maior enim eſt omni laude. * Exaltantes eum replemini virtute. ne laboretis: non enim comprehendetis. * \" Quis videbit eum, & enarrabit? & quis magnificabit eum ſicut eſt ab initio? * Multa abſcondita ſunt maiora his: pauca enim vidimus operum eius. * Omnia autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIII I.

LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua. * Multam gloriam fecit Dominus magnificentia ſua à ſæculo. * Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines magni virtute, & prudentia ſua prædíti, nunciantes in prophetis dignitatem prophetarum, * & imperantes in præſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſſima verba. * In peritia ſua requirentes modos muſicos, & narrantes carmina ſcripturarum. * Homines diuites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes: pacificantes in domibus ſuis. * Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus. * Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum: * & ſunt quorum non eſt memoria: perierunt quaſi qui non fuerint: & nati ſunt, quaſi non nati, & filij ipſorum cum ipſis. * Sed illi viri miſericordiæ ſunt, quorũ pietates non defuerunt: * cum ſemine eorum permanent bona, * hereditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamentis ſtetit ſemen eorum: * & filij eorum propter illos vſque in æternum manent: ſemen eorum & gloria eorum non derelinquetur. * Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum viuit in generationem & generationem. * Sapientiam ipſorum narrent populi, & laudem eorum nunciet eccleſia. * \" Henoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum, vt det gentibus pœnitentiam. * Noe inuentus eſt perfectus, iuſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio. * Ideo dimiſſum eſt reliquum terræ, cùm factum eſt diluuium. * \" Teſtamenta ſæculi poſita ſunt apud illum, ne deleri poſſit diluuio omnis caro. * \" Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non eſt inuentus ſimilis illi in gloria: qui conſeruauit legem Excelſi, & fuit in teſtamento cum illo. * \" In carne eius ſtare fecit teſtamentum, & \" in tentatione inuentus eſt fidelis. * Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente ſua, creſcere illum quaſi terræ cumulum, * & vt ſtellas exaltare ſemen eius, & hereditare illos à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos terræ. * Et in Iſaac eodem modo fecit propter Abraham patrem eius. * Benedictionem omnium Gentium dedit illi Dominus, & teſtamentum confirmauit ſuper caput Iacob. * Agnouit eum in benedictionibus ſuis, & dedit illi hereditatem, & diuiſit illi partem in tribubus duodecim. * Et conſeruauit illi homines miſericordiæ, inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

DIlectus Deo, & hominibus Moyſes: cuius memoria in benedictione eſt. * Similem illum fecit in gloria ſanctorum, & magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis ſuis monſtra placauit. * \" Glorificauit illum in conſpectu regum, & iuſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi gloriam ſuam. * In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. * Audiuit enim eum, &

\" Gen. 5. c. 21 Heb. 11. b. 5

\" Gen. 6. b. 9. & 7 a. 1. Heb. 11. b. 7

\" Gen. 9. b. 9

\" Gen. 12. & 22. & 15. a. 5 Gen. 17. c. 10 Gen. 22. a. 1 Gal. 3. b. 6

Exod. 11. a. 3

\" Exod. 6. 7 &

vocem ipsius, & induxit illum in nubem. * Et dedit illi coram præcepta, & legem vitæ & disciplinæ, docere Iacob testamentum suum, & iudicia sua Israel. * ‖ Excelsum fecit Aaron fratrem eius, & similem sibi de tribu Leui: * statuit ei testamentum æternum, & dedit illi sacerdotium gentis: & beatificauit illum in gloria, * & circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, & coronauit eum in vasis virtutis. * ‖ Circumpedes, & femoralia, & humerale posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, * dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filijs gentis suæ. * Stolam sanctam, auro, & hyacintho, & purpura, opus textile, viri sapientis, iudicio & veritate præditi: * torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarij sculptis in memoriam secundùm numerum tribuum Israel. * Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis, & gloria honoris: opus virtutis, & desideria oculorum ornata. * Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia vsque ad originem. * Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantùm filij ipsius soli, & nepotes eius per omne tempus. * Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quotidie. * ‖ Compleuit Moyses manus eius, & vnxit illum oleo sancto. * Factum est illi in testamentum æternum, & semini eius sicut dies cæli, fungi sacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum suum in nomine eius. * Ipsum elegit ab omni viuente, offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo: * & dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis iudiciorum, docere Iacob testimonia, & in lege sua lucem dare Israel. * ‖ Quia contra illum steterunt alieni, & propter inuidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Core in iracundia. * Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & consumpti sunt in impetu iracundiæ. * Fecit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis. * Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hereditatem, & primitias frugum terræ diuisit illi. * Panem ipsis in primis parauit in satietatem: nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit illi, & semini eius. * Ceterum in terra gentes non hereditabit, & pars non est illi in gente: ipse est enim pars eius, & hereditas. * ‖ Phinees filius Eleazari tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini: * & stare in reuerentia gentis: in bonitate & alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel. * Ideo statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum & gentis suæ, vt sit illi & semini eius sacerdotij dignitas in æternum. * Et testamentum Dauid regi filio Iessæ de tribu Iuda, hereditas ipsi & semini eius, vt daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia, ne abolerentur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

FOrtis in bello Iesus Naue successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundùm nomen suum, * maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, vt consequeretur hereditatem Israel. * Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & iactando contra ciuitates romphæas? * Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit. * ‖ An non in iracundia eius impeditus est sol, & vna dies facta est quasi duo? * Inuocauit Altissimum potentem in oppugnando inimicos vndique, & audiuit illum magnus & sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis. * Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descensu perdidit contrarios, * vt cognoscant Gentes potentiam eius, quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est à tergo potentis: * ‖ & in diebus Moysi misericordiam fecit ipse, & Caleb filius Iephone, stare contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ. * Et ipsi duo constituti, à periculo liberati sunt à numero sexcentorum millium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram, quæ manat lac & mel. * Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & vsque in senectutem permansit illi virtus, vt ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsius obtinuit hereditatem: * vt viderent omnes filij Israel quia bonum est obsequi sancto Deo. * Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui non auersi sunt à Domino, * vt sit memoria illorum in benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo, * & nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria. * Dilectus à Domino Deo

suo Sa-

suo Samuel propheta Domini, renouauit imperium, & vnxit principes in gente sua. * In lege Domini congregationem iudicauit, & vidit Deus Iacob, & in fide sua probatus est propheta. * Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis: * & inuocauit Dominum omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes vndique in oblatione agni inuiolati. * Et intonuit de cælo Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam, * & contriuit principes Tyriorum, & omnes duces Philisthijm: * & ante tempus finis vitæ suæ & sæculi, testimonium præbuit in conspectu Domini, & Christi, pecunias & vsque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accusauit illum homo. * Et post hoc dormiuit, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

CAP. XLVII.

POst hæc surrexit Nathan propheta in diebus Dauid. * Et quasi adeps separatus à carne, sic Dauid à filijs Israel. *\" Cum leonibus lusit quasi cum agnis: & in vrsis similiter fecit sicut in agnis ouium in iuuentute sua. *\" Numquid non occidit gigantem, & abstulit opprobrium de gente? * In tollendo manum, saxo fundæ deiecit exultationem Goliæ: * nam inuocauit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera eius tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis suæ. *\" Sic in decem millibus glorificauit eum, & laudauit eum in benedictionibus Domini in offerendo illi coronam gloriæ: * contriuit enim inimicos vndique, & extirpauit Philisthijm contrarios vsque in hodiernum diem: contriuit cornu ipsorum vsque in æternum. * In omni opere dedit confessionem Sancto, & Excelso in verbo gloriæ. * De omni corde suo laudauit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi contra inimicos potentiam: * & stare fecit cantores cõtra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. * Et dedit in celebrationibus decus, & ornauit tempora vsque ad consummationem vitæ, vt laudarent nomen sanctum Domini, & amplificarent manè Dei sanctitatem. *\" Dominus purgauit peccata ipsius, & exaltauit in æternum cornu eius: & dedit illi testamentum regni, & sedem glorię in Israel. * Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter illum deiecit omnem potentiam inimicorum. *\" Salomon imperauit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes, vt conderet domum in nomine suo, & pararet sanctitatem in sempiternũ: quemadmodum eruditus es in iuuentute tua, *\" & impletus es, quasi flumen, sapientia, & terram retexit anima tua. * Et repleſti in comparationibus ænigmata: ad insulas longè diuulgatum est nomen tuum, & dilectus es in pace tua. * In cantilenis, & prouerbijs, & comparationibus, & interpretationibus miratæ sunt terræ, * & in nomine Domini Dei, cui est cognomen, Deus Israel. *\" Collegisti quasi aurichalcum aurum, & vt plumbum complesti argentum, * & inclinasti femora tua mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo, * dedisti maculam in gloria tua, & profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari stultitiam tuam, * vt faceres imperium bipartitum, \" & ex Ephraim imperare imperiũ durum. * Deus autem non derelinquet misericordiã suam, & non corrumpet, nec delebit opera sua, neque perdet à stirpe nepotes electi sui: & semen eius, qui diligit Dominum, non corrumpet. * Dedit autem reliquum Iacob, & Dauid de ipsa stirpe. * Et finem habuit Salomon cum patribus suis. * Et dereliquit post se de semine suo, gentis stultitiam, *\" & imminutum à prudentia, Roboam, qui auertit gentem consilio suo: * & Ieroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, & dedit viã peccandi Ephraim, & plurima redundauerũt peccata ipsorum. * Valde auerterunt illos à terra sua. * Et quæsiuit omnes nequitias vsque dum peruenire ad illos defensio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

ET surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. * Qui induxit in illos famem, & irritantes illum inuidia sua pauci facti sunt. non enim poterant sustinere præcepta Domini. *\" Verbo Domini continuit cælum, & deiecit de cælo ignem ter. * sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi? *\" Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei. * Qui deiecisti reges ad perniciem, & confregisti facilè potentiam ipsorum, & glorioſos de lecto suo. * Qui audis in Sina iudicium, &

in Horeb iudicia defensionis. * Qui vngis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis successores post te. * Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. * Qui scriptus es in iudicijs temporum lenire iracundiam Domini: conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Iacob. * Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt. * nam nos vita viuimus tantùm, post mortem autem non erit tale nomen nostrum. * Elias quidem in turbine tectus est, & in Eliseo completus est spiritus eius: in diebus suis non pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum. * nec superauit illum verbum aliquod, & mortuum prophetauit corpus eius. * In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. * In omnibus istis non pœnituit populus, & non recesserunt à peccatis suis vsque dum eiecti sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem terram: * & relicta est gens perpauca, & princeps in domo Dauid. * Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo: alij autem multa commiserunt peccata. * Ezechias muniuit ciuitatem suam, & induxit in medium ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificauit ad aquam puteum. * In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit Rabsacen, & sustulit manum suam contra illos, & extulit manum suam in Sion, & superbus factus est potentia sua. * Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt quasi parturientes mulieres: * Et inuocauerunt Dominum misericordem, & expandentes manus suas, extulerunt ad cælum: & sanctus Dominus Deus audiuit citò vocem ipsorum. * Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgauit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ. * Deiecit castra Assyriorum, & contriuit illos Angelus Domini. * nam fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter iuit in via Dauid patris sui, quam mandauit illi Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei. * In diebus ipsius retrò redijt Sol, & addidit regi vitam. * Spiritu magno vidit vltima, & consolatus est lugentes in Sion. Vsque in sempiternum * ostendit futura & abscondita antequam euenirent.

CAP. XLIX.

MEmoria Iosiæ in compositionem odoris facta opus pigmentarij. * In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini. * Ipse est directus diuinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis. * Et gubernauit ad Dominum cor ipsius, & in diebus peccatorum corroborauit pietatem. * Præter Dauid, & Ezechiam, & Iosiam, omnes peccatum commiserunt: * nam reliquerunt legem Altissimi reges Iuda, & contempserunt timorem Dei. * Dederunt enim regnum suum alijs, & gloriam suam alienigenæ genti. * Incenderunt electam sanctitatis ciuitatem, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Ieremiæ. * Nam malè tractauerunt illum, qui à ventre matris consecratus est propheta, euertere, & eruere, & perdere, & iterum ædificare, & renouare. * Ezechiel qui vidit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim. * Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis, qui ostenderunt rectas vias. * Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroborauerunt Iacob, & redemerunt se in fide virtutis. * Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipse quasi signum in dextera manu, * sic & Iesum filium Iosedec? qui in diebus suis ædificauerunt domum, & exaltauerunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiternam. * Et Nehemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros euersos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras. * Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam & ipse receptus est à terra. * Neque vt Ioseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi: * & ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetauerunt. * Seth, & Sem apud homines gloriam adepti sunt: & super omnem animam in origine Adam.

CAP. L.

SImon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroborauit templum. * Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio & excelsi parietes tẽpli. * In diebus ipsius emanauerunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra modum. * Qui curauit gentem suam, & liberauit eam à perditione. * Qui præualuit amplificare ciuitatem, qui adeptus est gloriam in conuersatione gentis: & ingressum domus, & atrij amplificauit. * Quasi

stella

stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna plena in diebus suis lucet. * Et quasi 7
sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.
* Quasi arcus refulgens inter nebulas glo- 8
riæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis,
& quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, &
quasi thus redolẽs in diebus æstatis. * Qua- 9
si ignis effulgens, & thus ardens in igne. B
* Quasi vas auri solidum, ornatum omni 10
lapide pretioso. * Quasi oliua pullulans, 11
& cypressus in altitudinem se extollens, in
accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri 1
eum in consummationem virtutis. * In A
ascensu altaris sancti, gloriam dedit sancti- 12 2
tatis amictum. * In accipiendo autem par- 13 3
tes de manu sacerdotum, & ipse stans iuxta
aram. Et circa illum corona fratrum:
quasi plantatio cedri in monte Libano,
* sic circa illum steterunt quasi rami pal- 14 4
mæ, & omnes filij Aaron in gloria sua.
* Oblatio autem Domini in manibus ipso- 15 5
rum, coram omni synagoga Israel: & con-
summatione fungens in ara, amplificare
oblationem excelsi regis * porrexit ma- 16 6
num suam in libatione, & libauit de san-
guine vuæ. * Effudit in fundamento altaris 17 7
odorem diuinum excelso principi. * Tunc 18
exclamauerunt filij Aaron, in tubis pro- C 8
ductilibus sonuerunt, & auditam fece- 9
runt vocem magnam in memoriam co- 10
ram Deo. * Tunc omnis populus simul 19 B
properauerunt, & ceciderunt in faciem su-
per terrã, adorare Dominum Deum suum,
& dare preces omnipotenti Deo excelso.
* Et amplificauerunt psallentes in vocibus 20 11
suis, & in magna domo auctus est sonus
suauitatis plenus. * Et rogauit populus 21 13
Dominum excelsum in prece, vsquedum
perfectus est honor Domini, & munus
suum perfecerunt. * Tunc descendens, ma- 22 14
nus suas extulit in omnem congregatio-
nem filiorum Israel dare gloriam Deo à
labijs suis, & in nomine ipsius gloriari:
* & iterauit orationem suam, volens osten- 23
dere virtutem Dei. * Et nunc orate Deum 24 16
omniũ, qui magna fecit in omni terra, qui D
auxit dies nostros à ventre matris nostræ,
& fecit nobiscum secundùm suam miseri-
cordiam: * det nobis iucunditatem cordis, 25 17
& fieri pacem in diebus nostris in Israel per
dies sempiternos: * credere Israel nobis- 26 18
cum esse Dei misericordiam, vt liberet
nos in diebus suis. * Duas gentes odit ani- 27
ma mea: tertia autem non est gens, quam
oderim: * qui sedent in monte Seir, & Phi- 28
listhijm, & stultus populus, qui habitat in 29
Sichimis. * Doctrinam sapientiæ & disci- 30
plinæ scripsit in codice isto Iesus filius Si-
rach Ierosolymita, qui renouauit sapien- 31
tiam de corde suo. * Beatus, qui in istis
versatur bonis: qui ponit illa in corde suo,
sapiens erit semper. * Si enim hæc fecerit,
ad omnia valebit: quia lux Dei, vestigium
eius est.

CAP. LI.

ORatio Iesu filij Sirach: Confitebor
tibi Domine rex, & collaudabo te
Deum saluatorem meum. * Confitebor
nomini tuo: quoniam adiutor & protector
factus es mihi, * & liberasti corpus meum
à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à
labijs operantium mendacium, & in con-
spectu astantium factus es mihi adiutor.
* Et liberasti me secundùm multitudinem
misericordiæ nominis tui à rugientibus,
præparatis ad escam, * de manibus quæren-
tium animam meam, & de portis tribula-
tionum quæ circumdederunt me: * à pres-
sura flammæ, quæ circumdedit me, & in
medio ignis non sum æstuatus: * de alti-
tudine ventris inferi, & à lingua coinqui-
nata, & à verbo mendacij, à rege iniquo, & à
lingua iniusta: * laudabit vsque ad mortem
anima mea Dominum, * & vita mea appro-
pinquans erat in inferno deorsum. * Cir-
cumdederunt me vndique, & non erat qui
adiuuaret. Respiciens eram ad adiutorium
hominum, & non erat. * Memoratus sum
misericordiæ tuæ Domine, & operationis
tuæ, quæ à sæculo sunt. * quoniam eruis
sustinentes te Domine, & liberas eos de
manibus gentium. * Exaltasti super terram
habitationem meam, & pro morte de-
fluente deprecatus sum. * Inuocaui Do-
minum patrem Domini mei, vt non de-
relinquat me in die tribulationis meæ, &
in tempore superborum sine adiutorio.
* Laudabo nomen tuum assiduè, & col-
laudabo illud in confessione, & exaudita
est oratio mea. * Et liberasti me de perdi-
tione, & eripuisti me de tempore iniquo.
* Propterea confitebor, & laudem dicam
tibi, & benedicam nomini Domini.
* Cùm adhuc iunior essem, priusquam
oberrarem, quæsiui sapientiam palàm in
oratione mea. * Ante templum postula-
bam pro illa, & vsque in nouissimis inqui-
ram eam. Et efflоruit tamquam præcox
vua, * lætatum est cor meum in ea. Ambu-
lauit pes meus iter rectum, à iuuentute mea
inuestigabã eam. * Inclinaui modicè aurem

meam,

meam, & excepi illam. * Multam inueni 22
in meipso sapientiam, & multum profeci 23
in ea. * Danti mihi sapientiam, dabo glo- 24
riam. * Consiliatus sum enim vt facerem 25
illam: zelatus sum bonum, & non confun- 26
dar. * Colluctata est anima mea in illa, &
in faciendo eam confirmatus sum. * Manus 27
meas extendi in altum, & insipietiam eius 28
luxi. * Animam meam direxi ad illam, &
in agnitione inueni eam. * Possedi cum ipsa 29
cor ab initio: propter hoc non derelinquar. D
* Venter meus conturbatus est quærendo 30
illam: propterea bonam possidebo possessionem. * Dedit mihi Dominus linguam 31
mercedem meam: & in ipsa laudabo eum.
* Appropiate ad me indocti, & congregate 32
vos in domum disciplinæ. * quid adhuc
retardatis? & quid dicitis in his? animæ
vestræ sitiunt vehementer. * Aperui os 33
meum, & locutus sum: Comparate vobis
sine argento, * & collum vestrum subijcite 34
iugo, & suscipiat anima vestra disciplinam:
in proximo est enim inuenire eam. * Videte 35
oculis vestris quia modicum laboraui, &
inueni mihi multam requiem. * Assumite 36
disciplinam in multo numero argenti, &
copiosum aurum possidete in ea. * Lætetur anima vestra in misericordia eius, 37
& non confundemini in laude ipsius.
* Operamini opus vestrum ante tempus, 38
& dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

PROPHETIA ISAIAE.

CAPVT PRIMVM.

VISIO Isaiæ filij Amos, quam vidit super Iudam & Ierusalem in diebus Oziæ, Ioathã, Achaz, & Ezechiæ regum Iuda. * Audite cęli, & auribus percipe terra, quoniã Dominus locutus est. Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. * Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. * Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. * Super quo percutiam vos vltrà, addentes præuaricationem? omne caput languidum, & omne cor mœrens. * A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas: vulnus, & liuor, & plaga tumẽs, non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. *\" Terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni deuorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili. * Et derelinquetur filia Sion vt vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas, quæ vastatur. *\" Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, \" quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus. * Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorrhæ. * \" Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? plenus sum. holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorũ, & agnorum, & hircorũ nolui. * Cùm veniretis ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atrijs meis? * ne offeratis vltrà sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi. Neomeniam, & sabbatum, & festiuitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri: * calendas vestras, & solemnitates vestras odiuit anima mea: facta sunt mihi molesta, laboraui sustinens. * Et cùm extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis: & cùm multiplicaueritis orationẽ, non exaudiam: \" manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. *\" Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, * discite benefacere: quęrite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. * Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabũtur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. * Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. * Quòd si nolueritis, & me ad iracundiam

prouo-

prouocaueritis: gladius deuorabit vos, quia os Domini locutum est. * Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? iustitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. * Argentum tuum versum est in scoriam: vinum tuum mistum est aqua. * Principes tui infideles, socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. "Pupillo nō iudicant: & causa viduæ non ingreditur ad illos. * Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israel: Heu, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. * Et conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum. * Et restituam iudices tuos vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. * Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iustitia: * & conteret sceleſtos, & peccatores simul: & qui dereliquerunt Dominum, consumentur. * Confundentur enim ab idolis, quibus sacrificauerunt: & erubescetis super hortis, quos elegeratis, * cùm fueritis velut quercus defluentibus folijs, & velut hortus absque aqua. * Et erit fortitudo vestra, vt fauilla stuppæ, & opus vestrum quasi scintilla: & succendetur vtrumque simul, & non erit qui extinguat.

21 22 23 F 24 25 26 G 27 28 29 30 31

CAP. II.

VErbum, quod vidit Isaias, filius Amos, super Iuda & Ierusalem. * Et erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluēt ad eum omnes gentes. * Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem. * Et iudicabit Gentes, & arguet populos multos: & cōflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vltra ad prælium. * Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini. * Proiecisti enim populum tuum, domum Iacob: quia repleti sunt vt olim, & augures habuerunt vt Philisthijm, & pueris alienis adhæserunt. * Repleta est terra argento & auro: & non est finis thesaurorū eius: * & repleta est terra eius equis: & innumerabiles quadrigæ eius. Et repleta est terra eius idolis: opus manuum suarum

1 2 A 3 4 B 5 6 7 8

adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum. * Et incuruauit se homo, & humiliatus est vir: ne ergo dimittas eis. * Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo à facie timoris Domini, & à gloria maiestatis eius. * Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo virorum: exaltabitur autē Dominus solus in die illa. * Quia dies Domini exercituū super omnē superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem: & humiliabitur. * Et super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan. * Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos. * Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum, * & super omnes naues Tharsis, & super omne, quod visu pulchrum est. * Et incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & eleuabitur Dominus solus in die illa: * & idola penitus conterentur: * " & introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cùm surrexerit percutere terram. * In die illa proijciet homo idola argenti sui, & simulachra auri sui, quæ fecerat sibi vt adoraret, talpas & vesperiliones. * Et ingredietur scissuras petrarum, & in cauernas saxorum à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cùm surrexerit percutere terram. * Quiescite ergo ab homine, cuius spiritus in naribus eius est, quia excelsus reputatus est ipse.

9 10 C 11 12 13 14 15 16 D 17 18 19 20 21 22

"Osee 10. b.8 Luc.23. d.30 Apoc. 9. d. 17

CAP. III.

ECce enim dominator Dominus exercituum auferet à Ierusalem, & à Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ: * fortem, & virum bellatorem, iudicem, & prophetam, & ariolum, & senem: * Principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquij mystici. * Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabūtur eis. * Et irruet populus, vir ad virum, & vnusquisque ad proximum suum: tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. * Apprehendet enim vir fratrē suum domesticum patris sui: Vestimētum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. * Respondebit in die illa, dicens: Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me principem

1 A 2 3 4 5 6 B 7

populi. * Ruit enim Ierusalem, & Iudas concidit: quia lingua eorum & adinuentiones eorum contra Dominum, vt prouocarent oculos maiestatis eius. * Agnitio vultus eorum respondit eis: & peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt: væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala. * Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinuentionum suarum comedet. * Væ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. * Populum meum exactores sui spoliauerunt, & mulieres dominatæ sunt eis. Populo meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. * Stat ad iudicandum Dominus, & stat ad iudicandos populos. * Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, & principibus eius: vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra. * Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum? * Et dixit Dominus: Pro eo quòd eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant: * Decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. * In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, * & torques, & monilia, & armillas, & mitras, * & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, * & annulos, & gemmas in fronte pendentes, * & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, * & specula, & sindones, & vittas, & theristra. * Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitiũ, & pro fascia pectorali cilicium. * Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadẽt, & fortes tui in prælio. * Et mœrebunt atque lugebunt portæ eius, & desolata in terra sedebit.

CAP. IIII.

ET apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa, dicẽtes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur: tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. * In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his, qui saluati fuerint de Israel. * Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. * Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. * Et creabit Dominus super omnem locum Montis Sion, & vbi inuocatus est, nubẽ per diem, & fumum & splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio. * Et tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æstu, & in securitatem, & absconsionem à turbine, & à pluuia.

CAP. V.

CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. * Et sepiuit eam, & lapides elegit ex illa, & plantauit eam electã, & ædificauit turrim in medio eius, & torcular extruxit in ea: & expectauit vt faceret vuas, & fecit labruscas. * Nunc ergo habitatores Ierusalem, & viri Iuda, iudicate inter me & vineam meam. * Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas? * Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineę meæ, auferam sepem eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationem. * Et ponã eam desertam: non putabitur, & non fodietur: & ascendent vepres & spinæ: & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. * Vinea enim Domini exercituum domus Israel est: & vir Iuda germen eius delectabile: & expectaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas: & iustitiam, & ecce clamor. * Væ qui cõiungitis domum ad domum, & agrũ agro copulatis vsque ad terminum loci: numquid habitabitis vos soli in medio terræ? * In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum. Nisi domus multæ desertæ fuerint grandes, & pulchræ absq; habitatore. * Decem enim iugera vinearum facient lagunculam vnam, & triginta modij sementis facient modios tres. * Væ qui cõsurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis. * Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. * Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. * Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit

os suum

os suum absque vllo termino: & descendent fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius ad eum. * Et incuruabitur homo, & humiliabitur vir; & oculi sublimium deprimentur. * Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, & Deus sanctus sanctificabitur in iustitia. * Et pascentur agni iuxta ordinem suum, & deserta in vbertatē versa aduenæ comedent. * Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. * Qui dicitis: Festinet, & citò veniat opus eius, vt videamus: & appropiet, & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud. * Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. ** Væ qui sapiētes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. * Væ qui potētes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscēdam ebrietatem. * Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. * Propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis ascendet. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphemauerunt. * Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum: & conturbati sunt montes, & facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. * Et eleuabit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce festinus velociter veniet. * Nō est deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque soluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calceamenti eius. * Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius extenti. Vngulæ equorum eius vt silex, & rotæ eius quasi impetus tempestatis. * Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam: & amplexabitur, & non erit qui eruat. * Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris: aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata est in caligine eius.

CAP. VI.

IN anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum: & ea quæ sub ipso erant, replebant templum: * Seraphim stabant super illud: sex alæ vni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. * Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: " Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius. * Et commota sunt superliminaria cardinum à voce clamātis, & domus repleta est fumo. * Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominū exercituum vidi oculis meis. * Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari. * Et tetigit os meū, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. * Et audiui vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. * Et dixit: Vade, & dices populo huic: " Audite audientes, & nolite intelligere: & videte visionem, & nolite cognoscere. * Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua: & oculos eius claude: ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum. * Et dixi: Vsquequo Domine? Et dixit: Donec desolentur ciuitates absque habitatore, & domus sine homine, & terra relinquetur deserta. * Et longè faciet Dominus homines, & multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ. * Et adhuc in ea decimatio, & cōuertetur, & erit in ostensionem sicut terebinthus, & sicut quercus, quæ expandit ramos suos: semen sanctum erit id, quod steterit in ea.

CAP. VII.

ET factum est in diebus Achaz filij Ioathan, filij Ozię regis Iuda, ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee, filius Romeliæ rex Israel, in Ierusalem, ad præliādum contra eam: & non potuerunt debellare eam. * Et nunciauerunt domui Dauid, dicentes: Requieuit Syria super Ephraim, & commotum est cor eius, & cor populi eius, sicut mouentur ligna siluarum à facie venti. * Et dixit Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum Achaz tu, & qui derelictus est Iasub filius tuus, ad extremum aquæductus piscinæ superioris in via Agri fullonis * Et dices ad eum: Vide vt sileas: noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium istorum in

ira furoris Rasin regis Syriæ, & filij Romeliæ: * eo quòd consilium inierit cõtra te Syria in malum Ephraim, & filius Romeliæ, dicentes: * Ascendamus ad Iudam, & suscitemus eum, & auellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio eius filium Tabeel. * Hæc dicit Dominus Deus: Non stabit, & non erit istud: * sed caput Syriæ Damascus, & caput Damasci Rasin: & adhuc sexaginta & quinque anni, & desinet Ephraim esse populus: * & caput Ephraim Samaria, & caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non permanebitis. * Et adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicens: * Pete tibi signũ à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. * Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum. * Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Numquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? * Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. \ Ecce virgo cõcipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. * Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonũ. * Quia antequam sciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris à facie duorũ regum suorum. * Adducet Dominus super te, & super populum tuum, & super domum patris tui dies, qui non venerũt à diebus separationis Ephraim à Iuda cum rege Assyriorum. * Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti, & api, quæ est in terra Assur, * & venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, & in cauernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in vniuersis foraminibus. * In die illa radet Dominus in nouacula conducta in his, qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput & pilos pedum, & barbam vniuersam. * Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam boum, & duas oues, * & præ vbertate lactis comedet butyrum: butyrum enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ. * Et erit in die illa: Omnis locus vbi fuerint mille vites, mille argenteis, in spinas & in vepres erunt. * Cum sagittis & arcu ingredientur illuc: vepres enim & spinæ erunt in vniuersa terra. * Et omnes montes, qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum & veprium, & erit in pascua bouis, & in conculcationem pecoris.

\ Matth. 1. d. 23 Luc. 1. c. 31

CAP. VIII.

ET dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis: Velociter spolia detrahe, citò prædare. * Et adhibui mihi testes fideles, Vriam sacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ: * & accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius, Accelera spolia detrahere: Festina prædari. * Quia antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ coram rege Assyriorum. * Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens: * Pro eo quòd abiecit populus iste aquas Siloë, quæ vadunt cum silentio, & assumpsit magis Rasin, & filium Romeliæ: * propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & multas, regem Assyriorum, & omnem gloriam eius: & ascendet super omnes riuos eius, & fluet super vniuersas ripas eius, * & ibit per Iudam, inundans, & transiens vsque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius, implens latitudinẽ terræ tuæ ô Emmanuel. * Congregamini populi, & vincimini, & audite vniuersæ procul terræ: confortamini, & vincimini, accingite vos & vincimini: * inite consilium, & dissipabitur: loquimini verbum, & non fiet: quia nobiscum Deus. * Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in manu forti erudiuit me, ne irem in via populi huius, dicẽs: * Non dicatis, coniuratio: omnia enim quæ loquitur populus iste, coniuratio est: & timorem eius ne timeatis, neque paueatis. * Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pauor vester, & ipse terror vester. * Et erit vobis in sanctificationem. \ In lapidem autem offensionis, & in petram scandali duabus domibus Israel, in laqueum & in ruinã habitantibus Ierusalem. * Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur. * Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. * Et expectabo Dominum, qui abscondit faciem suam à domo Iacob, & præstolabor eum. * Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, & in portentum Israel à Domino exercituum, qui habitat in monte Sion. * Et cùm dixerint ad vos: Quærite à pythonibus, & à diuinis, qui stridٍent in incantationibus suis: Numquid non populus à Deo suo requiret pro viuis à mortuis? * Ad le-

\ Isa. 9. c. 14 Rom. 9. 32 1 Pet. 2.

gem ma-

gem magis, & ad testimonium. Quòd si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. * Et transibit per eam, coruet, & esuriet: & cùm esurierit, irascetur, & maledicet regi suo, & Deo suo, & suspiciet sursum. * Et ad terram intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, dissolutio & angustia, & caligo persequens, & non poterit auolare de angustia sua.

CAP. IX.

PRimo tempore alleuiata est Terra Zabulon, & Terra Nephthali: & nouissimò aggrauata est via maris trãs Iordanem Galilææ Gentium. * Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. * Multiplicasti gentẽ, & non magnificasti lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. * Iugum enim oneris eius, & virgã humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian. * Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis. * PARVVLVS enim NATVS est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius: & vocabitur nomen eius, Admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. * Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis: super solium Dauid, & super regnum eius sedebit: vt confirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia, amodo & vsque in sempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc. * Verbum misit Dominus in Iacob, & cecidit in Israel. * Et sciet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam in superbia & magnitudine cordis dicẽtes: * Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. * Et eleuabit Dominus hostes Rasin super eum, & inimicos eius in tumultũ vertet: * Syriam ab Oriente, & Philisthijm ab Occidente: & deuorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta: * & populus non est reuersus ad percutientem se, & Dominum exercituum non inquisierunt. * Et disperdet Dominus ab Israel caput & caudam, incuruantem & refrenantem die vna. * Longæuus & honorabilis, ipse est caput: & propheta docens mendacium, ipse est cauda.

* Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati. * propter hoc super adolescentulis eius non lætabitur Dominus: & pupillorum eius, & viduarum non miserebitur: quia omnis hypocrita est & nequam, & vniuersum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. * Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem & spinam vorabit: & succendetur in densitate saltus, & conuoluetur superbia fumi. * In ira Domini exercituum conturbata est terra, & erit populus quasi esca ignis: vir fratri suo non parcet. * Et declinabit ad dexteram, & esuriet: & comedet ad sinistram, & non saturabitur: vnusquisque carnem brachij sui vorabit: Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam. * In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

CAP. X.

VÆ qui condunt leges iniquas: & scribentes, iniustitiam scripserunt: * vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humiliũ populi mei: vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. * Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, * ne incuruemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. * Væ Assur, virga furoris mei & baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. * Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, vt auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearũ. * Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor eius, & ad internecionem gentium non paucarum. * Dicet enim: Numquid non principes mei simul reges sunt? numquid non vt Charcamis, sic Calano: & vt Arphad, sic Emath? numquid non vt Damascus, sic Samaria? * Quomodo inuenit manus mea regna idoli, sic & simulacra eorum de Ierusalem, & de Samaria. * Numquid non sicut feci Samariæ, & idolis eius, sic faciam Ierusalem & simulachris eius? * Et erit: cùm impleuerit Dominus cũcta opera sua in monte Sion, & in Ierusalẽ, visitabo super fructũ magnifici cordis regis Assur, & super gloriam al-

" 4. Reg. 19. g. 35 Infr. 37. g. 36

riam altitudinis oculorũ eius.* Dixit enim: 13
In fortitudine manus meæ feci, & in sa-
pientia mea intellexi: & abstuli terminos
populorum, & principes eorum deprædatus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes. * Et inuenit quasi nidum 14
manus mea fortitudinem populorum: &
sicut colliguntur oua, quæ derelicta sunt,
sic vniuersam terram ego congregaui: & D
non fuit qui moueret pennam, & aperiret
os, & ganniret. * Numquid gloriabitur se- 15
curis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur?
quomodo si eleuetur virga cõtra eleuantem
se, & exaltetur baculus, qui vtique lignum
est. * Propter hoc mittet dominator Do- 16
minus exercituum in pinguibus eius tenuitatem: & subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis. * Et erit lu- 17
men Israel in igne, & Sanctus eius in flamma: & succendetur, & deuorabitur spina
eius, & vepres in die vna. * Et gloria saltus 18
eius, & carmeli eius ab anima vsque ad carnem consumetur, & erit terrore profugus.
* Et reliquiæ ligni saltus eius præ paucitate 19
numerabuntur, & puer scribet eos. * Et erit 20
in die illa: nõ adijciet residuum Israel, & hi,
qui fugerint de domo Iacob, inniti super
eo, qui percutit eos: sed innitetur super Dominum sanctum Israel in veritate. * Reli- 21
quiæ conuertentur, reliquiæ, inquam, Iacob
ad Deum fortem. * ‖ Si enim fuerit populus 22
tuus Israel quasi arena maris, reliquiæ conuertentur ex eo, consummatio abbreuiata
inundabit iustitiam. * Consummationem 23
enim & abbreuiationem Dominus Deus
exercituum faciet in medio omnis terræ.
* Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus 24
exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion, ab Assur: in virga percutiet
te, & baculum suum leuabit super te in via
Ægypti. * Adhuc enim paululum modi- 25
cumque & consummabitur indignatio &
furor meus super scelus eorũ. * ‖ Et suscitabit 26
super eum Dominus exercituũ flagellum
‖ iuxta plagam Madian in Petra Oreb, &
virgam suam super mare, & leuabit eam in
via Ægypti. * Et erit in die illa: Auferetur 27
onus eius de humero tuo, & iugum eius
de collo tuo, & computrescet iugum à facie olei. * Veniet in Aiath, transibit in Ma- 28
gron: apud Machmas commendabit vasa
sua. * Transierunt cursim Gaba sedes no- 29
stra: obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit. * Hinni voce tua filia Gallim, atten- 30
de Laisa, paupercula Anathoth. * Mi- 31
grauit Medemena: habitatores Gabim
confortamini. * Adhuc dies est, vt in Nobe 32
stetur: agitabit manum suam super mon-
tem filiæ Sion, collem Ierusalem. * Ecce 33
dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelsi statura
succidentur, & sublimes humiliabuntur.
* Et subuertentur condensa saltus ferro: & 34
Libanus cum excelsis cadet.

CAP. XI.

ET egredietur * virga de radice Iesse, & 1 Isa.11. d.25
flos de radice eius ascendet. * Et re- 2
quiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientię, & pietatis, A
* & replebit eum spiritus timoris Domini: 3
non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundùm auditum aurium arguet: * sed iudicabit in iustitia pauperes, & * ‖ 1. Thes. 2. c. 8
arguet in æquitate pro mansuetis terræ: ‖ & percutiet terram virga oris sui, & spiritu la- 4
biorum suorũ interficiet impium. * Et erit E 5
iustitia cingulum lumborum eius: & fides
cinctorium renum eius. * ‖ Habitabit lupus ‖ Inf. 65. d.25
cum agno: & pardus cũ hœdo accubabit: 6
vitulus & leo, & ouis simul morabuntur, B
& puer paruulus minabit eos. * Vitulus, & 7
vrsus pascentur: simul requiescent catuli
eorum: & leo quasi bos comedet paleas.
* Et delectabitur infans ab vbere super fora- 8
mine aspidis: & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. * Non 9
nocebunt, & non occident in vniuerso
monte sancto meo: quia repleta est terra
scientia Domini, sicut aquæ maris operientes. * ‖ In die illa radix Iesse, qui stat in si- ‖ Rom. c.12 10
gnum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. C
* Et erit in die illa: Adijciet Dominus secũ- 11
dò manum suam ad possidendũ residuum
populi sui, quod relinquetur ab Assyrijs, &
ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, &
ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab
insulis maris. * Et leuabit signum in natio- 12
nes, & cõgregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quattuor plagis terræ.
* Et auferetur zelus Ephraim, & hostes Iuda 13
peribũt: Ephraim non æmulabitur Iudam, D
& Iudas non pugnabit contra Ephraim.
* Et volabunt in humeros Philisthijm per 14
mare, simul prædabuntur filios Orientis: Idumæa & Moab præceptum manus
eorum, & filij Ammon obedientes erunt.
* Et desolabit Dominus linguam maris Æ- 15
gypti, & leuabit manũ suam super flumen
in for-

‖ Rom. 9. f. 27 Inf. 11. c. 11
‖ Inf. 37. g. 36
‖ Iud. 7. g. 25

in fortitudine spiritus sui : & percutiet eum in septem riuis, ita vt transeant per eum calceati. * Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis : sicut fuit Israeli in die illa, qua ascendit de Terra Ægypti.

CAP. XII.

ET dices in die illa : Confitebor tibi Domine, quoniã iratus es mihi : conuersus est furor tuus, & consolatus es me. * Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agã, & nõ timebo : \" quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. * Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris: * & dicetis in die illa : Confitemini Domino, & inuocate nomen eius: notas facite in populis adinuentiones eius: mementote quoniam excelsum est nomen eius. * Cantate Domino quoniam magnificè fecit : annunciate hoc in vniuersa terra. * Exulta, & lauda habitatio Sion : quia magnus in medio tui sanctus Israel.

CAP. XIII.

ONus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos. * Super montem caliginosum leuate signum, exaltate vocem, leuate manum, & ingrediantur portas duces. * Ego mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. * Vox multitudinis in mõtibus, quasi populorum frequentium : vox sonitus regum, gentium congregatarum : Dominus exercituum præcepit militiæ belli, * venientibus de terra procul, à summitate cæli: Dominus, & vasa furoris eius, vt disperdat omnem terram. * Vlulate, quia propè est dies Domini : quasi vastitas à Domino veniet. * Propter hoc, omnes manus dissoluẽtur, & omne cor hominis cõtabescet, * & conterentur. Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens, dolebunt : vnusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum. * Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furorisque ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea. * \" Quoniam stellæ cæli, & splendor earum non expandent lumen suum : obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo. * Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. * Pretiosior erit vir auro, & homo mũdo obrizo.

* Super hoc cælum turbabo: & mouebitur terra de loco suo propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris eius. * Et erit quasi damula fugiẽs, & quasi ouis: & non erit qui congreget: vnusquisque ad populum suum conuertẽtur, & singuli ad terram suam fugient. * Omnis, qui inuentus fuerit, occidetur : & omnis, qui superuenerit, cadet in gladio. * \" Infantes eorum allidentur in oculis eorum : diripientur domus eorum, & vxores eorum violabuntur. * Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint : * sed sagittis paruulos interficient, & lactantibus vteris non miserebuntur, & super filios non parcet oculus eorum. * Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum : \" sicut subuertit Dominus Sodomam & Gomorrham. * Non habitabitur vsque in finem, & non fundabitur vsque ad generationem & generationem : nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. * Sed requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi : * & respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & sirenes in delubris voluptatis.

\" Psal. 136. b. 9

\" Gen. 19. c. 24

CAP. XIIII.

PROpè est vt veniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Iacob, & eliget adhuc de Israel, & requiescere eos faciet super humum suã: adiungetur aduena ad eos, & adhærebit domui Iacob. * Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum suum: & possidebit eos domus Israel super terram Domini in seruos & ancillas : & erunt capientes eos, qui se ceperant, & subijcient exactores suos. * Et erit in die illa : cùm requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à cõcussione tua, & à seruitute dura, qua ante seruisti : * sumes parabolam istam contra regem Babylonis, & dices : Quomodo cessauit exactor, quieuit tributum? * Contriuit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, * cædentẽ populos in indignatione, plaga insanabili, subijcientem in furore gẽtes, persequentem crudeliter. * Conquieuit & siluit omnis terra, gauisa est & exultauit : * abietes quoq; lætatæ sunt super te, & cedri Libani : ex quo dormisti, non ascendet qui succidat nos. * Infernus subter conturbatus est in occursum aduentus tui, suscitauit tibi gigantes. Omnes principes

terræ ſurrexerunt de ſolijs ſuis, omnes principes nationum. * Vniuerſi reſpondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es. * Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadauer tuū: ſubter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. * Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui manè oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? * qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. * Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo. * Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci: * qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque proſpiciēt: Numquid iſte eſt vir, qui conturbauit terram, qui concuſſit regna, * qui poſuit orbem deſertū, & vrbes eius deſtruxit, vinctis eius non aperuit carcerē? * Omnes reges gentium vniuerſi dormierunt in gloria, vir in domo ſua. * Tu autē proiectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obuolutus cum his, qui interfecti ſunt gladio, & deſcēderūt ad fundamenta laci, quaſi cadauer putridū. * Non habebis conſortium, neque cum eis in ſepultura: tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti: non vocabitur in æternum ſemen peſſimorum. * Præparate filios eius occiſioni in iniquitate patrum ſuorum: non conſurgent, nec hereditabunt terram, neque implebūt faciem orbis ciuitatum. * Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germē, & progeniem, dicit Dominus. * Et ponam eam in poſſeſſionem ericij, & in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum. * Iurauit Dominus exercituum, dicens: Si non, vt putaui, ita erit: & quomodo mente tractaui, * ſic eueniet: Vt cōteram Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis iugum eius, & onus illius ab humero eorum tolletur. * Hoc conſilium, quod cogitaui ſuper omnem terram, & hęc eſt manus extenta ſuper vniuerſas gentes. * Dominus enim exercituum decreuit: & quis poterit infirmare? & manus eius extenta: & quis auertet eam? * In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, factum eſt onus iſtud: * ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & ſemen eius abſorbens volucrem. * Et paſcentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requieſcent: & interire faciā in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam. * Vlula porta, clama ciuitas: proſtrata eſt Philiſthęa omnis: ab Aquilone enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmen eius. * Et quid reſpondebitur nuncijs gentis? Quia Dominus fundauit Sion, & in ipſo ſperabunt pauperes populi eius.

CAP. XV.

ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar Moab, cōticuit: quia nocte vaſtatus eſt murus Moab, conticuit. * Aſcendit domus, & Dibon ad excelſa in planctum ſuper Nabo, & ſuper Medaba, Moab vlulauit: " in cunctis capitibus eius caluitiū, & omnis barba radetur. * In triuijs eius accincti ſunt ſacco: ſuper tecta eius, & in plateis eius omnis vlulatus deſcendit in fletū. * Clamabit Heſebon, & Eleale, vſque Iaſa audita eſt vox eorū. ſuper hoc expediti Moab vlulabūt, anima eius vlulabit ſibi. * Cor meum ad Moab clamabit, vectes eius vſque ad Segor vitulam conternantem: per aſcenſum enim Luith flens aſcendet, & in via Oronaim clamorem contritionis leuabunt. * Aquæ enim Nemrim deſertæ erūt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt. * Secūdùm magnitudinem operis & viſitatio eorum: ad torrentem ſalicum ducēt eos. * Quoniam circuiuit clamor terminum Moab: vſque ad Gallim vlulatus eius, & vſque ad Puteum Elim clamor eius. * Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine: ponam enim ſuper Dibon additamēta: his, qui fugerint de Moab leonem, & reliquijs terræ.

CAP. XVI.

EMitte agnum Domine dominatorem terrę, de Petra deſerti ad montem filiæ Sion. * Et erit: Sicut auis fugiēs, & pulli de nido auolantes, ſic erunt filiæ Moab in tranſcenſu Arnon. * Ini conſilium, coge concilium: pone quaſi noctem vmbram tuam in meridie: abſconde fugientes, & vagos ne prodas. * Habitabunt apud te profugi mei: Moab eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris: finitus eſt enim puluis, conſummatus eſt miſer: defecit qui conculcabat terram. * Et præparabitur in miſericordia ſolium, & ſedēbit ſuper illud in veritate in tabernaculo Dauid, iudicans & quærens iudicium, & velociter reddēs quod iuſtum eſt. * " Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè: ſuperbia eius & arro-

gantia

gantia eius, & indignatio eius plusquam fortitudo eius. * Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vniuersus vlulabit: his, qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas. * Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, & vineã Sabama domini Gentium exciderunt: flagella eius vsque ad Iazer peruenerunt: errauerunt in deserto, propagines eius relictæ sunt, transierunt mare. * Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea Hesebon, & Eleale: quoniam super vindemiam tuam, & super messem tuã vox calcantium irruit. * Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque iubilabit. vinum in torculari non calcabit qui calcare consueuerat: vocem calcantium abstuli. * Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris. * Et erit: cùm apparuerit quod laborauit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua vt obsecret, & non valebit. * Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc: * & nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis quasi anni mercenarij auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur paruus & modicus, nequaquam multus.

Cap. XVII.

ONus Damasci. Ecce Damascus desinet esse ciuitas, & erit sicut aceruus lapidum in ruina. * Derelictæ ciuitates Aroer gregibus erunt, & requiescent ibi, & non erit qui exterreat. * Et cessabit adiutorium ab Ephraim, & regnũ à Damasco: & reliquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt: dicit Dominus exercituum. * Et erit in die illa: attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius marcescet. * Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium eius spicas leget: & erit sicut quærens spicas in valle Raphaim. * Et relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel trium oliuarum in summitate rami, siue quattuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius: dicit Dominus Deus Israel. * In die illa inclinabitur homo ad Factorem suum, & oculi eius ad sanctum Israel respicient: * & non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus eius: & quæ operati sunt digiti eius non respiciet, lucos & delubra. * In die illa erunt ciuitates fortitudinis eius derelictæ sicut aratra, & segetes quæ derelictæ sunt à facie filiorum Israel, & eris deserta. * Quia oblita es Dei saluatoris tui, & fortis adiutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum seminabis. * In die plantationis tuæ labrusca, & manè semen tuum florebit: ablata est messis in die hereditatis, & dolebit grauiter. * Væ multitudini populorũ multorum, vt multitudo maris sonantis: & tumultus turbarum, sicut sonitus aquarum multarum. * Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundãtium, & increpabit eum, & fugiet procul: & rapietur sicut puluis montium à facie venti, & sicut turbo coram tempestate. * In tempore vespere, & ecce turbatio: in matutino, & non subsistet. hæc est pars eorum, qui vastauerunt nos, & sors diripientium nos.

Cap. XVIII.

VÆ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ, * qui mittit in mare legatos, & in vasis papyri super aquas. Ite angeli veloces ad gentem conuulsam, & dilaceratam: ad populũ terribilem, post quem non est alius: ad gentẽ expectantem & conculcatam, cuius diripuerunt flumina terrã eius: * omnes habitatores orbis, qui moramini in terra, cùm eleuatum fuerit signum in montibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis: * quia hæc dicit Dominus ad me: Quiescam, & considerabo in loco meo sicut meridiana lux clara est, & sicut nubes roris in die messis. * Ante messem enim totus efflоruit, & immatura perfectio germinabit, & præcidentur ramusculi eius falcibus: & quæ derelicta fuerint, abscindentur, & excutientur. * Et relinquentur simul auibus montium, & bestijs terræ: & æstate perpetua erunt super eum volucres, & omnes bestiæ terræ super illum hiemabunt. * In tempore illo deferetur munus Domino exercituum à populo diuulso & dilacerato: à populo terribili, post quẽ non fuit alius, à gente expectante, expectante & conculcata, cuius diripuerunt flumina terram eius, ad locum nominis Domini exercituum montem Sion.

Cap. XIX.

ONus Ægypti. Ecce Dominus ascẽdet super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & commouebũtur simulachra Ægypti à facie eius, & cor Ægypti tabescet in medio eius. * Et concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios: & pugnabit vir

contra fratrem ſuum,& vir contra amicum ſuum, ciuitas aduerſus ciuitatem, regnum aduerſus regnum. * Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſceribus eius, & conſilium eius præcipitabo: & interrogabunt ſimulachra ſua, & diuinos ſuos, & pythones, & ariolos. * Et tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium,& rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum. * Et areſcet aqua de mari, & fluuius deſolabitur,atque ſiccabitur.* Et deficient flumina:attenuabuntur,& ſiccabuntur riui aggerum. Calamus & iuncus marceſcet: * nudabitur alueus riui à fonte ſuo, & omnis ſemẽtis irrigua ſiccabitur,areſcet, & non erit.* Et mœrebunt piſcatores,& lugebunt omnes mittentes in flumen hamũ, & expandentes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent. * Confundentur qui operabantur linum, pectentes & texentes ſubtilia.* Et erunt irrigua eius flaccentia: omnes qui faciebant lacunas ad capiendos piſces. * Stulti principes Taneos, ſapientes conſiliarij Pharaonis dederunt conſilium inſipiens: quomodo dicetis Pharaoni: Filius ſapientium ego, filius regum antiquorum? * Vbi nunc ſunt ſapientes tui? annuncient tibi, & indicent quid cogitauerit Dominus exercituum ſuper Ægyptum. * Stulti facti ſunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Ægyptum, angulum populorum eius. * Dominus miſcuit in medio eius ſpiritum vertiginis : & errare fecerunt Ægyptum in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius & vomens. * Et non erit Ægypto opus, quod faciat caput & caudam incuruantem, & refrenantem.* In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres, & ſtupebunt, & timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipſe mouebit ſuper eam. * Et erit Terra Iuda Ægypto in pauorem: omnis, qui illius fuerit recordatus, pauebit à facie conſilij Domini exercituum, quod ipſe cogitauit ſuper eam. * In die illa erunt quinque ciuitates in Terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan, & iurantes per Dominum exercituum: Ciuitas ſolis vocabitur vna. * In die illa erit altare Domini in medio Terræ Ægypti,& titulus Domini iuxta terminum eius * erit in ſignum,& in teſtimonium Domino exercituum in Terra Ægypti. Clamabũt enim ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis ſaluatorem & propugnatorẽ,qui liberet eos.* Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto,& cognoſcent Ægyptij Dominum in die illa, & colent eum in hoſtijs & in muneribus:& vota vouebunt Domino, & ſoluent. * Et percutiet Dominus Ægyptum plaga,& ſanabit eam, & reuertentur ad Dominum,& placabitur eis, & ſanabit eos. * In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios, & intrabit Aſſyrius Ægyptum,& Ægyptius in Aſſyrios,& ſeruient Ægyptij Aſſur. * In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio & Aſſyrio: benedictio in medio terræ, * cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Ægypti, & opus manuum mearum Aſſyrio: hereditas autem mea Iſrael.

CAP. XX.

IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in Azotum, cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azotum, & cepiſſet eam: * in tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij Amos, dicens: Vade, & ſolue ſaccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic vadens nudus,& diſcalceatus. * Et dixit Dominus : Sicut ambulauit ſeruus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium annorum ſignum & portentum erit ſuper Ægyptum,& ſuper Æthiopiam,* ſic minabit rex Aſſyriorum captiuitatem Ægypti, & tranſmigrationem Æthiopiæ, iuuenum & ſenum, nudam & diſcalceatam, diſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti. * Et timebunt,& cõfundentur ab Æthiopia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua. * Et dicet habitator inſulæ huius in die illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra,ad quos confugimus in auxiliũ, vt liberarent nos à facie regis Aſſyriorum:& quo modo effugere poterimus nos?

CAP. XXI.

ONus deſerti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deſerto venit, de terra horribili. * Viſio dura nunciata eſt mihi: qui incredulus eſt,infideliter agit: & qui depopulator eſt,vaſtat. Aſcẽde Aelam, obſide Mede:omnem gemitum eius ceſſare feci. * Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturientis : corrui cùm audirem, conturbatus ſum cùm viderem. * Emarcuit cor meum,tenebræ ſtupefecerunt me: Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculum. * Pone menſam , contemplare in ſpecula comedentes & bibentes : ſurgite principes, arripite clypeum. * Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone ſpecula-

torem:

torem: & quodcumque viderit, annunciet.
Et vidit currum duorum equitum, ascen- 7
sorem asini, & ascensorem cameli: & con-
templatus est diligenter multo intuitu. * Et 8
clamauit leo: Super speculam Domini ego
sum, stans iugiter per diem: & ‖ super custo-
diam meam ego sum, stans totis noctibus.
*Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum, 9
& respondit, & dixit: ‖ Cecidit, cecidit Ba-
bylon, & omnia sculptilia deorum eius cõ-
trita sunt in terram. * Tritura mea, & filij 10
areæ meæ, quæ audiui à Domino exerci-
tuum Deo Israel, annunciaui vobis. * Onus 11
Duma ad me clamat ex Seir: Custos quid
de nocte? custos quid de nocte? * Dixit cu- 12
stos: Venit manè & nox: si quæritis, quæ-
rite: conuertimini, venite. * Onus in Ara- 13
bia. In saltu ad vesperam dormietis, in se-
mitis Dedanim. * Occurrentes sitienti ferte 14
aquam, qui habitatis terram Austri, cum
panibus occurrite fugienti. * A facie enim 15
gladiorum fugerunt, à facie gladij immi-
nentis, à facie arcus extenti, à facie grauis
prælij: * quoniam hæc dicit Dominus ad 16
me: Adhuc in vno anno, quasi in anno
mercenarij, & auferetur omnis gloria Ce-
dar. * Et reliquiæ numeri sagittariorum for- 17
tium de filijs Cedar imminuentur: Do-
minus enim Deus Israel locutus est.

CAP. XXII.

ONus vallis visionis. Quidnam quo- 1
que tibi est, quia ascendisti & tu
omnis in tecta? * clamoris plena, vrbs fre- 2
quens, ciuitas exultans: interfecti tui, non
interfecti gladio, nec mortui in bello.
* Cuncti principes tui fugerunt simul, du- 3
reque ligati sunt: omnes qui inuenti sunt,
vincti sunt pariter, procul fugerunt. * Pro- 4
pterea dixi: Recedite à me, amarè flebo: no-
lite incumbere vt consolemini me super va-
stitate filiæ populi mei. * Dies enim interfe- 5
ctionis, & conculcationis, & fletuũ Domi-
no Deo exercituum in valle visionis scru-
tãs murum, & magnificus super montem.
*Et Aelam sumpsit pharetram, currum ho- 6
minis equitis, & parietem nudauit clypeus.
* Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadri- 7
garum, & equites ponẽt sedes suas in porta.
* Et reuelabitur operimentum Iudæ, & vi- 8
debis in die illa armamẽtarium domus sal-
tus. * Et scissuras ciuitatis Dauid videbitis, 9
quia multiplicatæ sunt: & congregastis
aquas piscinæ inferioris, * & domos Ieruſa- 10
lem numerastis, & destruxistis domos ad
muniendum murum. * Et lacum fecistis 11
inter duos muros ad aquam piscinæ vete-
ris: & non suspexistis ad eum, qui fecerat
eam, & operatorem eius de longè non vidi-
stis. * Et vocabit Dominus Deus exerci- 12
tuum in die illa ad fletum, & ad planctum,
ad caluitium, & ad cingulum sacci: * & ecce 13
gaudium & lætitia, occidere vitulos & iu-
gulare arietes, comedere carnes, & bibere
vinum: ‖ Comedamus, & bibamus: cras ‖ Sap. 2. b. 6
enim moriemur. * Et reuelata est in auribus 14 1. Cor. 15. d. 32
meis vox Domini exercituum. Si dimitte-
tur iniquitas hæc vobis donec moriamini,
dicit Dominus Deus exercituum. * Hæc di- 15
cit Dominus Deus exercituum: Vade in-
gredere ad eum, qui habitat in tabernaculo,
ad Sobnam præpositum templi, & dices
ad eum: * Quid tu hic, aut quasi quis hic? 16
quia excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti
in excelso memoriale diligenter, in petra
tabernaculum tibi. * Ecce Dominus aspor- 17
tari te faciet, sicut asportatur gallus galli-
naceus, & quasi amictum sic subleuabit
te. * Coronans coronabit te tribulatione, 18
quasi pilam mittet te in terram latam &
spatiosam: ibi morieris, & ibi erit currus
gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
* Et expellam te de statione tua, & de mi- 19 20
nisterio tuo deponam te. * Et erit in die illa: 21
Vocabo seruum meum Eliacim filium
Helciæ, * & induam illum tunica tua, &
cingulo tuo confortabo eum, & potestа-
tem tuam dabo in manu eius: & erit quasi
pater habitantibus Ierusalem, & domui
Iuda. * ‖ Et dabo clauem domus Dauid ‖ Apoc. 3. b. 7 Iob 12. b. 14 22
super humerum eius: & aperiet, & non
erit qui claudat: & claudet, & nõ erit qui
aperiat. * Et figam illum paxillum in loco 23
fideli, & erit in solium gloriæ domui patris
eius. * Et suspendent super eum omnem 24
gloriam domus patris eius, vasorum diuer-
sa genera, omne vas paruulum à vasis cra-
terarum vsque ad omne vas musicorũ. * In 25
die illa dicit Dominus exercituum: Au-
feretur paxillus, qui fixus fuerat in loco
fideli: & frangetur, & cadet, & peribit
quod pependerat in eo, quia Dominus
locutus est.

CAP. XXIII.

ONus Tyri. Vlulate naues maris: quia 1
vastata est domus, vnde venire con-
sueuerant: de Terra Cethim reuelatum est
eis. * Tacete qui habitatis in insula: nego- 2
tiatores Sidonis transfretantes mare, reple-
uerunt te. * In aquis multis semen Ni- 3
li, messis fluminis fruges eius: & facta est

nego-

negotiatio gentium. * Erubesce Sidon: ait enim mare: fortitudo maris dicens: Non parturiui, & non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines. * Cùm auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cùm audierint de Tyro: * Transite maria, vlulate qui habitatis in insula: * Numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua? ducent eam pedes sui longè ad peregrinãdum. * Quis cogitauit hoc super Tyrum quondam coronatam, cuius negotiatores principes, institores eius inclyti terræ? * Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret superbiam omnis gloriæ, & adignominiam deduceret vniuersos inclytos terræ. * Transi terram tuam quasi flumen filia maris, non est cingulum vltrà tibi. * Manum suam extendit super mare, conturbauit regna: Dominus mandauit aduersus Chanaan, vt contereret fortes eius, * & dixit: Non adijcies vltrà vt glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis: in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi. * Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Assur fundauit eam: in captiuitatem traduxerunt robustos eius, suffoderunt domos eius, posuerunt eam in ruinam. * Vlulate naues maris, quia deuastata est fortitudo vestra. * Et erit in die illa: In obliuione eris ô Tyre septuaginta annis, sicut dies regis vnius: post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis. * Sume citharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita: bene cane, frequenta canticum, vt memoria tui sit. * Et erit post septuaginta annos: Visitabit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes suas: & rursum fornicabitur cum vniuersis regnis terræ super faciem terræ. * Et erunt negotiationes eius, & mercedes eius sanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitauerint coram Domino, erit negotiatio eius, vt manducent in saturitatem, & vestiantur vsque ad vetustatem.

CAP. XXIIII.

ECce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem eius, & disperget habitatores eius. * "Et erit sicut populus, sic sacerdos: & sicut seruus, sic dominus eius: sicut ancilla, sic domina eius: sicut emens, sic ille qui vendit: sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit: sicut qui repetit, sic qui debet. * Dissipatione dissipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc. * Luxit, & defluxit terra, & infirmata est: defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terræ. * Et terra infecta est ab habitatoribus suis: quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum. * Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores eius: ideoque insanient cultores eius, & relinquẽtur homines pauci. * Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabãtur corde. * Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. * Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam. * Attrita est ciuitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte. * Clamor erit super vino in plateis: deserta est omnis lætitia: translatum est gaudium terræ. * Relicta est in vrbe solitudo, & calamitas opprimet portas. * Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum: quomodo si paucæ oliuæ, quæ remanserunt, excutiantur ex olea: & racemi, cùm fuerit finita vindemia. * Hi leuabunt vocem suam, atque laudabunt: cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari. * Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in insulis maris nomen Domini Dei Israel. * A finibus terræ laudes audiuimus, gloriam iusti. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meũ mihi, væ mihi: præuaricantes præuaricati sunt, & præuaricatione transgressorum præuaricati sunt. * Formido, & fouea, & laqueus super te, qui habitator es terræ. * Et erit: "Qui fugerit à voce formidinis, cadet in foueam: & qui se explicauerit de fouea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur fundamenta terræ. * Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra, * agitatione agitabitur terra sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculũ vnius noctis: & grauabit eam iniquitas sua, & corruet, & non adijciet vt resurgat. * Et erit: In die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelso: & super reges terræ, qui sunt super terram. * Et congregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere: & post multos dies visitabuntur. * Et erubescet luna, & confundetur sol, cùm regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, & in Ierusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAP.

CAP. XXV.

DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, & confitebor nomini tuo: quoniam feciſti mirabilia, cogitationes antiquas fideles, amen. * Quia poſuiſti ciuitatem in tumulum, vrbem fortem in ruinam, domum alienorum: vt non ſit ciuitas, & in ſempiternum non ædificetur. * Super hoc laudabit te populus fortis, ciuitas gentium robuſtarum timebit te. * Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione ſua: ſpes à turbine, vmbraculum ab æſtu. ſpiritus enim robuſtorũ quaſi turbo impellens parietem. * Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum humiliabis: & quaſi calore ſub nube torrente propaginem fortium marceſcere facies. * Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in mõte hoc conuiuium pinguium, conuiuium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ. * Et præcipitabit in monte iſto faciem vinculi colligati ſuper omnes populos, & telam quam orditus eſt ſuper omnes nationes. * Præcipitabit mortem in ſempiternum: " & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi ſui auferet de vniuerſa terra: quia Dominus locutus eſt. * Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter iſte, expectauimus eum, & ſaluabit nos: iſte Dominus, ſuſtinuimus eum, exultabimus, & lætabimus in ſalutari eius. * Quia requieſcet manus Domini in monte iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicuti teruntur paleæ in plauſtro. * Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut extendit natans ad natandum: & humiliabit gloriam eius cum alliſione manuum eius. * Et munimenta ſublimium murorũ tuorum concident, & humiliabuntur, & detrahentur in terram vſque ad puluerem.

CAP. XXVI.

IN die illa cantabitur canticum iſtud in terra Iuda:

Vrbs fortitudinis noſtræ Sion ſaluator, ponetur in ea murus & antemurale.

* Aperite portas, & ingrediatur gens iuſta, cuſtodiens veritatem.

* Vetus error abijt: ſeruabis pacem: pacem, quia in te ſperauimus.

* Speraſtis in Domino in ſæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.

* Quia incuruabit habitantes in excelſo, ciuitatem ſublimem humiliabit.

Humiliabit eam vſque ad terram, detrahet eam vſque ad puluerem.

* Conculcabit eam pes, pedes pauperis greſſus egenorum.

* Semita iuſti recta eſt, rectus callis iuſti ad ambulandum.

* Et in ſemita iudiciorum tuorum Domine ſuſtinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in deſiderio animæ.

* Anima mea deſiderauit te in nocte: ſed & ſpiritu meo in præcordijs meis de manè vigilabo ad te.

Cùm feceris iudicia tua in terra, iuſtitiam diſcent habitatores orbis.

* Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini.

* Domine exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hoſtes tuos deuoret.

* Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera noſtra operatus es nobis.

* Domine Deus noſter, poſſederunt nos domini abſque te, tantùm in te recordemur nominis tui.

* Morientes non viuant, gigantes non reſurgant: propterea viſitaſti & cõtriuiſti eos, & perdidiſti omnem memoriam eorum.

* Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti: numquid glorificatus es? elongaſti omnes terminos terræ.

* Domine in anguſtia requiſierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.

* Sicut quæ concipit, cùm appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic facti ſumus à facie tua Domine.

* Concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum: ſalutes non fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terræ.

* Viuent mortui tui, interfecti mei reſurgent: expergiſcimini, & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.

* Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio.

* " Ecce enim Dominus egredietur de loco ſuo, vt viſitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: & reuelabit terra ſanguinem ſuum, & non operiet vltrà interfectos ſuos.

CAP. XXVII.

IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo duro, & grandi, & forti, ſuper Leuiathan

uiathan ſerpentem vectem, & ſuper Leuiathan ſerpentem tortuoſum, & occidet cetum, qui in mari eſt. * In die illa vinea meri cantabit ei.* Ego Dominus, qui ſeruo eam, repentè propinabo ei: ne fortè viſitetur cõtra eam, nocte & die ſeruo eam. * Indignatio non eſt mihi: quis dabit me ſpinam & vepre in prælio: gradiar ſuper eam ſuccendam eam pariter? * An potiùs tenebit fortitudinem meã, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?* Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit & germinabit Iſrael, & implebunt faciem orbis ſemine.* Numquid iuxta plagam percutientis ſe percuſſit eum? aut ſicut occidit interfectos eius, ſic occiſus eſt?* In menſura contra menſuram, cùm abiecta fuerit, iudicabis eam: meditatus eſt in ſpiritu ſuo duro per diem æſtus. * Idcirco ſuper hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: & iſte omnis fructus vt auferatur peccatum eius, cùm poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos, non ſtabunt luci & delubra.* Ciuitas enim munita deſolata erit, ſpecioſa relinquetur, & dimittetur quaſi deſertum: ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit, & conſumet ſummitates eius. * In ſiccitate meſſes illius conterentur, mulieres venientes, & docentes eam: non eſt enim populus ſapiens, propterea non miſerebitur eius, qui fecit eum: & qui formauit eum, non parcet ei. * Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alueo fluminis vſque ad torrẽtem Ægypti, & vos congregabimini vnus & vnus filij Iſrael. * Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & venient qui perditi fuerant de Terra Aſſyriorum, & qui electi erant in Terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte ſancto in Ieruſalem.

CAP. XXVIII.

VÆ coronæ ſuperbiæ, ebrijs Ephraim, & flori decidenti, gloriæ exultationis eius, qui erant in vertice vallis pinguiſſimę, errantes à vino. * Ecce validus & fortis Dominus ſicut impetus grandinis: turbo confringens, ſicut impetus aquarum multarum inundantium, & emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.* Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ ebriorum Ephraim.* Et erit flos decidens gloriæ exultationis eius, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium, quaſi temporaneum ante maturitatem autumni: quod cùm aſpexerit videns, ſtatim vt manu tenuerit, deuorabit illud. * In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui: * & ſpiritus iudicij ſedenti ſuper iudicium, & fortitudo reuertentibus de bello ad portam. * Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate errauerunt: ſacerdos & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, errauerunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignorauerunt iudicium. * Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu ſordiumque, ita vt non eſſet vltrà locus.* Quem docebit ſciẽtiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, auulſos ab vberibus. * Quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. * " In loquela enim labij, & lingua altera loquetur ad populum iſtum. * Cui dixit: Hæc eſt requies mea, reficite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium: & noluerunt audire. * Et erit eis verbum Domini: Manda, remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: vt vadant, & cadant retrorſum, & cõterantur, & illaqueentur, & capiantur. * Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum, qui eſt in Ieruſalem. * Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundãs cùm tranſierit, non veniet ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem noſtrã, & mendacio protecti ſumus.* Idcirco hæc dicit Dominus Deus: " Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretioſum in fundamento fundatum. qui crediderit, non feſtinet.* Et ponam in pondere iudicium, & iuſtitiam in menſura: & ſubuertet grando ſpem mendacij: & protectionem aquæ inundabunt. * Et delebitur fœdus veſtrũ cum morte, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit: flagellum inundans cùm tranſierit, eritis ei in conculcationem. * Quandocumque pertranſierit, tollet vos: quoniam manè diluculo pertranſibit in die & in nocte, & tantummodo ſola vexatio intellectum dabit auditui. * Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita vt alter decidat: & pallium breue vtrumque operire non poteſt. * " Sicut enim in monte diuiſionum ſtabit Dominus: " ſicut in valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur: vt faciat opus ſuum, alienum opus eius: vt operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus eius ab eo. * Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra. conſumma-

tionem

tionem enim & abbreuiationem audiui à Domino Deo exercituũ ſuper vniuerſam terram. * Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum. * Numquid tota die arabit arans vt ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam? * Nónne cùm adæquauerit faciem eius, ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeũ, & milium, & viciam in finibus ſuis? * Et erudiet illum in iudicio: Deus ſuus docebit illum. * Non enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga excutietur gith & cyminum in baculo. * Panis autem comminuetur: verùm non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plauſtri, nec vngulis ſuis comminuet eum. * Et hoc à Domino Deo exercituũ exiuit, vt mirabile faceret conſiliũ, & magnificaret iuſtitiam.

CAP. XXIX.

VÆ Ariel, Ariel ciuitas, quam expugnauit Dauid: additus eſt annus ad annum: ſollemnitates euolutę ſunt. * Et circumuallabo Ariel, & erit triſtis & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel. * Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo, & iaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tuam. * Humiliaberis, de terra loquêris, & de humo audietur eloquiũ tuum: & erit quaſi pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum muſſitabit. * Et erit ſicut puluis tenuis multitudo ventilantium te: & ſicut fauilla pertranſiens multitudo eorum, qui contra te præualuerunt: * eritque repentè confeſtim. A Domino exercituum viſitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis, & flammæ ignis deuorantis. * Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnę multitudo omniũ Gentium, quæ dimicauerunt contra Ariel, & omnes qui militauerunt, & obſederunt, & præualuerunt aduerſus eã. * Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima eius: & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima eius vacua eſt: ſic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicauerunt contra montem Sion. * Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: mouemini, & nõ ab ebrietate. * Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiritum ſoporis, claudet oculos veſtros, prophetas & principes veſtros, qui vident viſiones, operiet. * Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim. * Et dabitur liber neſcienti litteras, diceturque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio litteras. * Et dixit Dominus: " Eo quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem eius longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis: * Ideo ecce ego addam vt admirationem faciã populo huic miraculo grandi & ſtupendo: " peribit enim ſapientia à ſapientibus eius, & intellectus prudentium eius abſcondetur. * " Væ qui profundi eſtis corde, vt à Domino abſcondatis cõſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: Quis videt nos, & quis nouit nos? * Peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum dicat fictori ſuo: Non intelligis. * Nónne adhuc in modico & in breui conuertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltũ reputabitur? * Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt. * Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſrael exultabunt: * quoniam defecit qui præualebat, conſummatus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes qui vigilabant ſuper iniquitatem: * qui peccare faciebãt homines in verbo, & arguentem in porta ſupplantabant, & declinauerunt fruſtrà à iuſto. * Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Iacob, qui redemit Abraham: Non modò confundetur Iacob, nec modò vultus eius erubeſcet: * ſed cùm viderit filios ſuos, opera manuum mearum in medio ſui ſanctificantes nomẽ meum, & ſanctificabunt ſanctum Iacob, & Deum Iſrael prædicabunt, * & ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores diſcent legem.

CAP. XXX.

VÆ filij deſertores, dicit Dominus, vt faceretis conſiliũ, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritũ meum, vt adderetis peccatum ſuper peccatum: * qui ambulatis vt deſcẽdatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Ægypti. * Et erit vobis fortitudo Pharaonis in cõfuſionem, & fiducia vmbræ Ægypti in ignominiam.

" Mat. 15. a. 8 Mar. 7. b. 6

" 1. Cor. 1. f 19

" Abd. 1. c. 8

* Erant enim in Tani principes tui,& nuncij tui vsque ad Hanes peruenerunt.* Omnes confusi sunt super populo, qui eis prodesse non potuit : non fuerunt in auxilium & in aliquam vtilitatem , sed in confusionem & in opprobrium . * Onus iumentorum Austri. In terra tribulationis & angustiæ leæna, & leo ex eis, vipera, & regulus volans portantes super humeros iumentorum diuitias suas,&super gibbum camelorum thesauros suos ad populũ, qui eis prodesse non poterit. * Ægyptus enim frustra & vanè auxiliabitur : ideo clamaui super hoc: Superbia tantùm est, quiesce. * Nunc ergo ingressus scribe ei super buxũ, & in libro diligenter exara illud , & erit in die nouissimo in testimonium vsq; in æternum. * populus enim ad iracundiam prouocans est,& filij mendaces, filij nolẽtes audire legem Dei. * Qui dicunt videntibus: Nolite videre:&aspicientibus:Nolite aspicere nobis ea,quę recta sunt:loquimini nobis placentia,videte nobis errores. * Auferte à me viam,declinate à me semitam,cesset à facie nostra sanctus Israel. * Propterea hæc dicit sanctus Israel:Pro eo quòd reprobastis verbum hoc,& speraſtis in calumnia & in tumultu , & innixi estis super eo: * propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, & requisita in muro excelso , quoniam subitò , dum non speratur , veniet contritio eius.*Et comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione perualida: & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. * Quia hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel: Si reuertamini & quiescatis, salui eritis : in silentio, & in spe erit fortitudo vestra.Et noluistis : * & dixistis : Nequaquam , sed ad equos fugiemus: ideo fugietis. Et super veloces ascendemus : ideo velociores erunt, qui persequentur vos.* Mille homines à facie terroris vnius : & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quasi malus nauis in vertice montis , & quasi signum super collem. * Propterea expectat Dominus vt misereatur vestri : & ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus iudicij Dominus: beati omnes qui expectãt eum. * Populus enim Sion habitabit in Ierusalem:plorãs nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui:ad vocem clamoris tui statim vt audierit,respondebit tibi. * Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam breuem:& non faciet auolare à te vltrà doctorem tuum : & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.* Et aures tuæ audient verbum post tergum monẽtis:Hæc est via, ambulate in ea: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram. * Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui,& vestimentum conflatilis auri tui, & dispergesea sicut immunditiã menstruatæ.Egredere, dices ei: * Et dabitur pluuia semini tuo,vbicumque seminaueris in terra:& panis frugum terrę erit vberrimus, & pinguis. pascetur in possessione tua in die illo agnus spatiosè : * & tauri tui, & pulli asinorum, qui operantur terram,commistum migma comedent sicut in area ventilatum est. * Et erunt super omnem montem excelsum, & super omnem collem eleuatum riui currentium aquarũ in die interfectionis multorum cùm ceciderint turres . * Et erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum in die,qua alligauerit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ eius sanauerit. * Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad portandum : labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans. * Spiritus eius velut torrens inundans vsque ad medium colli ad perdendas gentes in nihilum,& frenum erroris , quod erat in maxillis populorum.* Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ sollemnitatis,& lætitia cordis sicut qui pergit cum tibia , vt intret in montem Domini ad fortem Israel. * Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, & terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris , & flamma ignis deuorantis : allidet in turbine, & in lapide grandinis .* A voce enim Domini pauebit Assur virga percussus . * Et erit transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis & citharis : & in bellis præcipuis expugnabit eos. * Præparata est enim ab heri Topheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta eius , ignis & ligna multa : flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

Cap. xxxi.

VÆ qui descendunt in Ægyptum ad auxilium , in equis sperantes, & habẽtes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt: & super equitibus, quia prævalidi nimis: & non sunt confisi super sanctum Israel , & Dominum non requisierunt.

* Ipse

*Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit: & consurget contra 2 B
domum pessimorum, & contra auxilium
operantium iniquitatem. *Ægyptus, ho- 3
mo, & non Deus: & equi eorum, caro, &
non spiritus: & Dominus inclinabit ma-
num suam, & corruet auxiliator, & cadet
cui præstatur auxilium, simulque omnes
consumentur. *Quia hæc dicit Dominus 4
ad me: Quomodo si rugiat leo, & catulus C
leonis super prædam suam, & cùm occur-
rerit ei multitudo pastorum, à voce eorum
non formidabit, & à multitudine eorum
non pauebit: sic descendet Dominus ex-
ercituum vt prælietur super montem Sion,
& super collem eius. *Sicut aues volantes, 5
sic proteget Dominus exercituum Ierusa-
lem, protegens & liberans, transiens &
saluans. *Conuertimini sicut in profun- 6
dum recesseratis filij Israel.* In die enim il- 7
la abijciet vir idola argenti sui, & idola auri D
sui, quæ fecerunt vobis manus vestræ in
peccatum. *Et cadet Assur in gladio non 8
viri, & gladius non hominis vorabit eum,
& fugiet non à facie gladij: & iuuenes eius
vectigales erunt: * & fortitudo eius à terro- 9
re transibit, & pauebunt fugientes princi-
pes eius: dixit Dominus: cuius ignis est in
Sion, & caminus eius in Ierusalem.

CAP. XXXII.

ECce in iustitia regnabit rex, & princi- 1
pes in iudicio præerunt. *Et erit vir 2
sicut qui absconditur à vento, & celat se à A
tempestate, sicut riui aquarum in siti, &
vmbra petræ prominentis in terra deserta.
*Non caligabunt oculi videntium, & aures 3
audientium diligenter auscultabunt. *Et 4
cor stultorum intelliget scientiam, & lin-
gua balborum velociter loquetur & planè.
*Non vocabitur vltrà is, qui insipiens est, 5
princeps: neque fraudulentus appellabitur
maior: *stultus enim fatua loquetur, & cor 6
eius faciet iniquitatem, vt perficiat simula-
tionem, & loquatur ad Dominum fraudu- B
lenter, & vacuam faciat animam esurien-
tis, & potum sitienti auferat.* Fraudulen- 7
ti vasa pessima sunt: ipse enim cogitatio-
nes concinnauit ad perdendos mites in ser-
mone mendaci, cùm loqueretur pauper iu-
dicium. *Princeps verò ea, quæ digna sunt 8
principe, cogitabit, & ipse super duces sta-
bit. *Mulieres opulentæ surgite, & audite 9
vocem meam: filiæ cõfidentes percipite au-
ribus eloquium meum.* Post dies enim, & 10
annum vos conturbabimini confidentes: C
consummata est enim vindemia, collectio 11
vltrà non veniet. *Obstupescite opulentæ,
conturbamini confidentes: exuite vos, &
confundimini, accingite lumbos vestros. 12
*Super vbera plangite, super regione desi- 13
derabili, super vinea fertili. *Super humum
populi mei spinę & vepres ascendẽt: quan-
to magis super omnes domos gaudij ciui-
tatis exultantis? *Domus enim dimissa est, 14
multitudo vrbis relicta est, tenebræ & pal-
patio factæ sunt super speluncas vsque in
æternum. Gaudium onagrorum pascua
gregum,* donec effundatur super nos spiri- 15
tus de excelso: & erit desertum in charmel, D
& charmel in saltum reputabitur. *Et ha- 16
bitabit in solitudine iudicium, & iustitia in
charmel sedebit. *Et erit opus iustitiæ pax, 17
& cultus iustitiæ silentium, & securitas vs-
que in sempiternum. *Et sedebit populus 18
meus in pulchritudine pacis, & in taberna-
culis fiduciæ, & in requie opulenta.* Gran- 19
do autem in descensione saltus, & humili-
tate humiliabitur ciuitas.* Beati, qui semi- 20
natis super omnes aquas, immittentes pe-
dem bouis & asini.

CAP. XXXIII.

VÆ qui prædaris, nónne & ipse præ- 1
daberis? & qui spernis, nónne & ipse A
spernêris? cùm consummaueris depræda-
tionem, deprædaberis: cùm fatigatus desie-
ris contemnere, contemnêris. *Domine 2
miserere nostri: te enim expectauimus:
esto brachium nostrum in mane, & salus
nostra in tempore tribulationis. *A voce 3
angeli fugerunt populi, & ab exaltatione
tua dispersę sunt gentes.* Et congregabun- 4
tur spolia vestra sicut colligitur bruchus,
velut cùm fossæ plenæ fuerint de eo. * Ma- 5
gnificatus est Dominus, quoniam habita-
uit in excelso: impleuit Sion iudicio & iu-
stitia. *Et erit fides in temporibus tuis: di- 6
uitię salutis sapientia & scientia: timor Do-
mini ipse est thesaurus eius. *Ecce viden- 7
tes clamabunt foris, angeli pacis amarè fle- B
bunt. *Dissipatæ sunt viæ, cessauit tran- 8
siens per semitam, irritum factum est pac-
tũ, proiecit ciuitates, non reputauit homi-
nes.* Luxit, & elanguit terra: cõfusus est Li- 9
banus, & obsorduit, & factus est Saron sic-
ut desertum: & concussa est Basan, & Car-
melus.* Nunc consurgam, dicit Dominus: 10
nunc exaltabor, nunc subleuabor.* Conci- 11
pietis ardorem, parietis stipulam: spiritus
vester vt ignis vorabit vos.* Et erunt popu- 12
li quasi de incendio cinis, spinę congregatæ

igni comburentur. * Audite qui longè eſtis, quę fecerim, & cognoſcite vicini fortitudinem meam. * Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor hypocritas. quis poterit habitare de vobis cũ igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis? * " Qui ambulat in iuſtitiis, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum. * Iſte in excelſis habitabit, munimẽta ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt. * Regem in decore ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de longè. * Cor tuum meditabitur timorem: " vbi eſt litteratus? vbi legis verba ponderans? vbi doctor paruulorum? * Populum impudentem non videbis, populum alti ſermonis: ita vt nõ poſſis intelligere diſertitudinẽ linguæ eius, in quo nulla eſt ſapientia. * Reſpice Sion ciuitatem ſollemnitatis noſtræ: oculi tui videbunt Ieruſalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur claui eius in ſempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur: * quia ſolummodò ibi magnificus eſt Dominus noſter: locus fluuiorum riui latiſſimi & patentes: non tranſibit per eum nauis remigum, neque trieris magna tranſgredietur eum. * Dominus enim iudex noſter, Dominus legifer noſter, Dominus rex noſter: ipſe ſaluabit nos. * Laxati ſunt funiculi tui, & non præualebunt: ſic erit malus tuus vt dilatare ſignum non queas. Tunc diuidentur ſpolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam. * Nec dicet vicinus: Elangui: populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

" Pſal. 14. n. 2

" 1. Cor. 1. c. 10

CAP. XXXIIII.

ACcedite Gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo eius, orbis, & omne germen eius. * Quia indignatio Domini ſuper omnes Gentes, & furor ſuper vniuerſam militiam eorum: interfecit eos, & dedit eos in occiſionem. * Interfecti eorum proijcientur, & de cadaueribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent montes à ſangine eorum. * Et tabeſcet omnis militia cælorum, & complicabuntur ſicut liber cæli: & omnis militia eorum defluet ſicut defluit folium de vinea & de ficu. * Quoniam inebriatus eſt in cælo gladius meus: ecce ſuper Idumęam deſcendet, & ſuper populum interfectionis meæ ad iudicium. * Gladius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum, & hircorum, de ſanguine medullatorum arietum: victima enim Domini in Boſra, & interfectio magna in terra Edom. * Et deſcendent vnicornes cum eis, & tauri cũ potentibus: inebriabitur terra eorum ſanguine, & humus eorum adipe pinguium: * quia dies vltionis Domini, annus retributionum iudicij Sion. * Et conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in ſulphur: & erit terra eius in picem ardentem. * Nocte & die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus eius: à generatione in generationem deſolabitur, in ſęcula ſæculorũ non erit tranſiens per eam. * Et poſſidebunt illam onocrotalus, & ericius: ibis, & coruus habitabunt in ea: & extendetur ſuper eam menſura, vt redigatur ad nihilum, & perpendiculum in deſolationem. * Nobiles eius non erunt ibi: regem potiùs inuocabunt, & omnes principes eius erunt in nihilum. * Et orientur in domibus eius ſpinæ, & vrticæ, & paliurus in munitionibus eius: & erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum. * Et occurrẽt dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuenit ſibi requiem. * Ibi habuit foueam ericius, & enutriuit catulos, & circumfodit, & fouit in vmbra eius: illuc cõgregati ſunt milui, alter ad alterum. * Requirite diligenter in libro Domini, & legite: vnum ex eis non defuit, alter alterum nõ quæſiuit: quia quod ex ore meo procedit, ille mandauit, & ſpiritus eius ipſe congregauit ea. * Et ipſe miſit eis ſortem, & manus eius diuiſit eam illis in menſuram: vſque in æternum poſſidebunt eam, in generationem & generationem habitabunt in ea.

CAP. XXXV.

LÆtabitur deſerta & inuia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. * Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans: gloria Libani data eſt ei: decor Carmeli, & Saron, ipſi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei noſtri. * Cõfortate manus diſſolutas, & genua debilia roborate. * Dicite puſillanimis: Confortamini, & nolite timere: ecce Deus veſter vltionem adducet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſaluabit vos. * Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. * Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus,

& aperta erit lingua mutorum: quia sciſſæ C
ſunt in deſerto aquæ, & torrentes in ſolitu-
dine. * Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, & 7
ſitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in
quibus priùs dracones habitabant, orietur
viror calami & iunci. * Et erit ibi ſemita & 8
via, & via ſancta vocabitur: nō tranſibit per
eam pollutus, & hæc erit vobis directa via,
ita vt ſtulti non errent per eam. * Non erit 9
ibi leo, & mala beſtia nō aſcendet per eam, D
nec inuenietur ibi: & ambulabunt qui li-
berati fuerint. * Et redempti à Domino 10
conuertentur, & venient in Sion cum lau-
de: & lætitia ſempiterna ſuper caput eo-
rum: gaudium & lætitiam obtinebunt, &
fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

ET factum eſt in quartodecimo anno 1
regis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib A
rex Aſſyriorum ſuper omnes ciuitates Iuda
munitas, & cepit eas. * Et miſit rex Aſſyrio- 2
rum Rabſacen de Lachis in Ieruſalem, ad
regem Ezechiam in manu graui, & ſtetit
in aqueductu piſcinę ſuperioris in via Agri
fullonis. * Et egreſſus eſt ad eū Eliacim filius 3
Helcię, qui erat ſuper domū, & Sobna ſcri-
ba, & Ioahe filius Aſaph à commentariis.
* Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ: 4
Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorū: Quę
eſt iſta fiducia, qua confidis? * aut quo con- 5
ſilio vel fortitudine rebellare diſponis? ſu-
per quem habes fiduciam, quia receſſiſti à
me? * Ecce confidis ſuper baculum arun- 6
dineum confractum iſtum, ſuper Ægy- B
ptum: cui ſi innixus fuerit homo, intrabit
in manum eius, & perforabit eam: ſic Pha-
rao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in
eo. * Quòd ſi reſponderis mihi: In Domino 7
Deo noſtro confidimus: nónne ipſe eſt,
cuius abſtulit Ezechias excelſa & altaria, &
dixit Iudæ & Ieruſalem: Coram altari iſto
adorabitis? * Et nunc trade te domino meo 8
regi Aſſyriorum, & dabo tibi duo millia
equorum, nec poteris ex te præbere aſcen-
ſores eorū. * Et quomodo ſuſtinebis faciem 9
iudicis vnius loci ex ſeruis domini mei mi-
noribus? Quòd ſi confidis in Ægypto, in
quadrigis, & in equitibus: * & nunc num- 10
quid ſine Domino aſcendi ad terrā iſtam,
vt diſperderem eam? Dominus dixit ad
me: Aſcende ſuper terram iſtam, & diſper- C
dee am. * Et dixit Eliacim, & Sobna, & Ioa- 11
he ad Rabſacen: Loquere ad ſeruos tuos
Syra lingua: intelligimus enim: ne loqua-
ris ad nos Iudaicè in auribus populi, qui
eſt ſuper murum. * Et dixit ad eos Rabſa- 12
ces: Numquid ad dominum tuum & ad
te miſit me dominus meus, vt loquerer
omnia verba iſta; & non potiùs ad viros,
qui ſedent in muro, vt comedant ſtercora
ſua, & bibant vrinam pedum ſuorum vo-
biſcum? * Et ſtetit Rabſaces, & clamauit 13
voce magna Iudaicè, & dixit: Audite ver-
ba regis magni, regis Aſſyriorum. * Hęc di- 14
cit rex: Non ſeducat vos Ezechias, quia non
poterit eruere vos. * Et non vobis tribuat fi- 15
duciam Ezechias ſuper Domino, dicens:
Eruens liberabit nos Dominus, non dabi-
tur ciuitas iſta in manu regis Aſſyriorum.
* Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit 16
rex Aſſyriorum: Facite mecum benedi- D
ctionem, & egredimini ad me, & comedite
vnuſquiſque vineam ſuam, & vnuſquiſ-
que ficum ſuam: & bibite vnuſquiſque
aquam ciſternæ ſuæ, * donec veniam, & 17
tollam vos ad terram, quæ eſt vt terra ve-
ſtra, terram frumenti & vini, terram pa-
num & vinearum. * Nec cōturbet vos Eze- 18
chias, dicēs: Dominus liberabit nos. Num-
quid liberauerūt dij gentium vnuſquiſque
terram ſuam de manu regis Aſſyriorum?
* Vbi eſt deus Emath, & Arphad? vbi eſt 19
deus Sepharuaim? numquid liberauerunt
Samariam de manu mea? * Quis eſt ex om- 20
nibus diis terrarum iſtarum, qui eruerit
terram ſuam de manu mea, vt eruat Do-
minus Ieruſalem de manu mea? * Et ſilue- 21
runt, & non reſponderūt ei verbum. Man-
dauerat enim rex, dicens: Ne reſpondeatis
ei. * Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ, 22
qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, &
Ioahe filius Aſaph à commentariis ad Eze-
chiam ſciſſis veſtibus, & nunciauerunt ei
verba Rabſacis.

CAP. XXXVII.

ET factum eſt, cùm audiſſet rex Eze- 1 4. Reg. 19. 4. 1
chias, ſcidit veſtimenta ſua, & obuo- A
lutus eſt ſacco, & intrauit in domum Do-
mini. * Et miſit Eliacim, qui erat ſuper do- 2
mum, & Sobnam ſcribam, & ſeniores de
ſacerdotibus opertos ſaccis ad Iſaiam fi-
lium Amos prophetam, * & dixerunt ad 3
eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulatio-
nis, & correptionis, & blaſphemię dies hęc:
quia venerunt filij vſque ad partum, & vir-
tus non eſt pariendi. * Si quo modo au- 4
diat Dominus Deus tuus verba Rabſacis,
quem miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus
ad blaſphemandum Deum viuentem, &
exprobrandum ſermonibus, quos audiuit

Dominus Deus tuus: leua ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt. * Et venerunt serui regis Ezechię ad Isaiam. * & dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hęc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audisti, quibus blasphemauerunt pueri regis Assyriorum me. * Ecce ego dabo ei spiritum, & audiet nuncium, & reuertetur ad terram suam, & corruere eum faciam gladio in terra sua. * Reuersus est autem Rabsaces, & inuenit regem Assyriorum præliantem aduersus Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis, * & audiuit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egressus est vt pugnet contra te. Quod cùm audisset, misit nuncios ad Ezechiam, dicens: * Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Ierusalem in manu regis Assyriorum. * Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum omnibus terris, quas subuerterunt, & tu poteris liberari? * Numquid eruerunt eos dij Gentium, quos subuerterunt patres mei, Gozam, & Haram, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thalassar? * Vbi est rex Emath, & rex Arphad, & rex vrbis Sepharuaim, Ana, & Aua? * Et tulit Ezechias libros de manu nunciorum, & legit eos, & ascendit in domum Domini, & expandit eos Ezechias coram Domino. * Et orauit Ezechias ad Dominum, dicens: * Domine exercituum Deus Israel, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cælum & terram. * Inclina Domine aurem tuam & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad blasphemandum Deum viuentem. * Verè enim Domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras, & regiones earum. * Et dederunt deos earum igni: non enim erant dij, sed opera manuum hominum, lignum & lapis: & comminuerunt eos. * Et nunc Domine Deus noster salua nos de manu eius: & cognoscant omnia regna terræ, quia tu es Dominus solus. * Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicēs: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum: * hoc est verbum, quod locutus est Dominus super eum: Despexit te, & subsannauit te virgo filia Sion: post te caput mouit filia Ierusalem * Cui exprobrasti, & quem blasphemasti, & super quem exaltasti vocem, & leuasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israel. * In manu seruorum tuorum exprobrasti Domino: & dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, iuga Libani: & succidam excelsa cedrorum eius, & electas abietes illius, & introibo altitudinem summitatis eius, saltum Carmeli eius. * Ego fodi, & bibi aquam, & exiccaui vestigio pedis mei omnes riuos aggerum. * Numquid non audisti, quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasmaui illud: & nunc adduxi: & factum est in eradicationem collium compugnantiū, & ciuitatum munitarum. * Habitatores earum breuiata manu contremuerunt, & confusi sunt: facti sunt sicut fœnum agri, & gramen pascuæ, & herba tectorum, quæ exaruit antequam maturesceret. * Habitationem tuam, & egressum tuum, & introitum tuum cognoui, & insaniam tuam contra me. * Cùm fureres aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frenū in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam venisti. * Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno quæ sponte nascuntur, & in anno secundo pomis vescere: in anno autem tertio seminate, & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum. * Et mittet id, quod saluatum fuerit de domo Iuda, & quod reliquum est, radicem deorsum, & faciet fructum sursum: * quia de Ierusalem exibunt reliquiæ, & saluatio de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet istud. * Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non intrabit ciuitatem hanc, & non iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem. * In via, qua venit, per eam reuertetur, & ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus: * & protegam ciuitatem istam, vt saluem eam propter me, & propter Dauid seruum meum. * " Egressus est autem Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt manè, & ecce omnes, cadauera mortuorum. * Et egressus est, & abiit, & reuersus est Sennacherib rex Assyriorum, & habitauit in Niniue. * Et factum est, cùm adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech, & Sarasar filij eius percusserunt eum gladio: fugeruntque in Terram Ararat, & regnauit Asarhaddon filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

IN diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem: & introiuit ad eum Isaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. * Et cõuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum, * & dixit: Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno. * Et factum est verbum Domini ad Isaiam, dicẽs: * Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego adijciam super dies tuos quindecim annos: * & de manu regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam, & protegam eam. * Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus est: * Ecce ego reuerti faciam vmbrã linearum, per quas descẽderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reuersus est sol decem lineis per gradus, quos descẽderat. * Scriptura Ezechiæ regis Iuda cùm ægrotasset, & conualuisset de infirmitate sua.

* Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.

Quæsiui residuum annorum meorum. * dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viuentium.

Non aspiciam hominem vltrà, & habitatorem quietis.

* Generatio mea ablata est; & conuoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum:

Præcisa est velut à texente, vita mea: dum adhuc ordirer, succidit me: de manè vsque ad vesperam finies me.

* Sperabam vsque ad manè, quasi leo sic contriuit omnia ossa mea:

De manè vsque ad vesperam finies me: * sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor vt columba:

Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum:

Domine vim patior, responde pro me.

* Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cùm ipse fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

* Domine si sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me, & viuificabis me. * Ecce in pace amaritudo mea amarissima:

Tu autem eruisti animam meam vt non periret, proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.

* Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

* Viuens viuens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.

* Domine saluum me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

* Et iussit Isaias vt tollerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur.

* Et dixit Ezechias: Quod erit signum quia ascendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

IN tempore illo misit Merodach Baladan, filius Baladan rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiam: audierat enim quòd ægrotasset & conualuisset. * Lætatus est autem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & vnguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & vniuersa quæ inuenta sunt in thesauris eius. Non fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua. * Introiuit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri isti, & vnde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone. * Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis in thesauris meis. * Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum. * Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui vsque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam, dicit Dominus. * Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. * Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantùm pax, & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

CONsolamini, consolamini populo meus, dicit Deus vester. * Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate eam: quo-

niam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. * "Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. * Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas. * Et reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est. * Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? "Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. * Exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo. Verè fœnum est populus: * exiccatum est fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet in æternum. * Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ierusalem: exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iuda: Ecce Deus vester: * ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur: ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo. * "Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit. * Quis mensus est pugillo aquas, & cælos palmo ponderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in statera? * "Quis adiuuit spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit, & ostendit illi? * Cum quo iniit consilium, & instruxit eum, & docuit eum semitam iustitiæ, & erudiuit eum scientiam, & viam prudentiæ ostendit illi? * Ecce Gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt: ecce insulæ quasi puluis exiguus. * Et Libanus non sufficiet ad succendēdum, & animalia eius non sufficient ad holocaustum. * Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. * "Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei? * Numquid sculptile conflauit faber? aut aurifex auro figurauit illud, & laminis argenteis argentarius? * Forte lignum, & imputribile elegit: artifex sapiens quærit quomodo statuat simulachrum, quod nō moueatur. * Numquid non scitis? numquid non audistis? numquid non annunciatum est vobis ab initio? numquid non intellexistis fundamenta terræ? * Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum cælos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. * Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, iudices terræ velut inane fecit: * & quidem neque plantatus, neque satus, neque radicatus in terra truncus eorum: repentè flauit in eos, & aruerūt, & turbo quasi stipulā auferet eos. * Et cui assimilastis me, & adæquastis, dicit sanctus? * Leuate in excelsum oculos vestros, & videte quis creauit hæc: qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis & roboris, virtutisque eius, neque vnum reliquum fuit. * Quare dicis Iacob, & loqueris Israel: Abscondita est via mea à Domino, & à Deo meo iudicium meū transiuit? * Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ: non deficiet, neque laborabit, nec est inuestigatio sapientiæ eius. * Qui dat lasso virtutem: & his, qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat. * Deficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. * Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

"Mat. 3. a.3 Mar. 1. a.3 Luc. 3. a.4 Ioan. 1. c. 25

"Eccli. 14. c.18 Iac. 1. b.10 1. Pet. 1. d.24

"Ioan. 10. b.11 Ezech. 34. f.25. & 37. f.24

"Rom. 11. d.34 1. Cor. 2. d.16 Sap. 9. c.13

"Act. 17. f.29

CAP. XLI.

TAceant ad me insulę, & Gentes mutent fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, simul ad iudicium propinquemus. * Quis suscitauit ab Oriente iustum, vocauit eum vt sequeretur se? dabit in conspectu eius Gentes, & reges obtinebit: dabit quasi puluerem gladio eius, sicut stipulam vento raptam arcui eius. * Persequetur eos, transibit in pace, semita in pedibus eius non apparebit. * Quis hæc operatus est, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, "primus & nouissimus ego sum. * Viderunt insulæ, & timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropinquauerunt, & accesserunt. * Vnusquisque proximo suo auxiliabitur, & fratri suo dicet: Confortare. * Confortauit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est: & confortauit eum clauis, vt non moueretur. * Et tu Israel serue meus, Iacob quem elegi, semen Abraham amici mei: * in quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis eius vocaui te, & dixi tibi: Seruus meus es tu, elegi te, & non abieci te. * Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia

"Inf. a.6. C. b.11 Apoc. 1. 8. & c.13

ego Deus tuus: confortaui te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera iusti mei. * Ecce confundentur & erubescent omnes, qui pugnant aduersum te: erũt quasi non sint, & peribũt viri, qui contradicũt tibi. * Quęres eos, & non inuenies, viros rebelles tuos: erunt quasi non sint: & veluti consumptio homines bellantes aduersum te. * Quia ego Dominus Deus tuus apprehẽdens manum tuam, dicensq; tibi: Ne timeas, ego adiuui te. * Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus: & redemptor tuus sanctus Israel. * Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quasi puluerem pones. * Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo dispergет eos: & tu exultabis in Domino, in sancto Israel lætaberis. * Egeni, & pauperes quærunt aquas, & non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israel non derelinquam eos. * Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum. * Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuę: ponam in deserto abietem, vlmum, & buxum simul: * Vt videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter quia manus Domini fecit hoc, & sanctus Israel creauit illud. * Propè facite iudicium vestrum, dicit Dominus: afferte, siquid fortè habetis, dixit rex Iacob. * Accedant, & nuncient nobis quęcumque ventura sunt: priora quę fuerunt nunciate: & ponemus cor nostrum, & sciemus nouissima eorum, & quæ ventura sunt indicate nobis. * Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos. benè quoque aut malè, si potestis, facite: & loquamur, & videamus simul. * Ecce, vos estis ex nihilo, & opus vestrum ex eo, quod nõ est: abominatio est qui elegit vos. * Suscitaui ab Aquilone, & veniet ab Ortu solis: vocabit nomen meum, & adducet magistratus quasi lutum, & velut plastes conculcans humum. * Quis annunciauit ab exordio vt sciamus: & à principio vt dicamus: Iustus es? nõ est neque annuncians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros. * Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, & Ierusalem euangelistam dabo. * Et vidi, & non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum. * Ecce omnes iniusti, & vana opera eorum: ventus & inane simulachra eorum.

11 12 1 A 2 3 14 D 4 15 5 16 6 17 B 7 18 8 E 19 9 10 20 11 21 F 12 22 13 23 14 C 15 24 16 25 17 26 G 18 27 19 28 29

CAP. XLII.

ECce seruus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, iudicium Gentibus proferet. * Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. * Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans nõ extinguet: in veritate educet iudicium. * Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium: & legem eius insulæ expectabunt. * Hęc dicit Dominus Deus creans cęlos, & extendẽs eos: firmans terram: & quæ germinant ex ea: dans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam. * Ego Dominus vocaui te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui te. ‖ Et dedi te in fœdus populi, in lucem Gẽtium: * Vt aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris. * ‖ Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus. * Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: noua quoque ego annuncio: antequam oriantur, audita vobis faciam. * Cantate Domino cãticum nouum, laus eius ab extremis terræ: qui descenditis in mare, & plenitudo eius, insulæ, & habitatores earum. * Subleuetur desertum, & ciuitates eius: in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt. * Ponent Domino gloriam, & laudem eius in insulis nunciabunt. * Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir prælіator suscitabit zelum: vociferabitur, & clamabit: super inimicos suos confortabitur. * Tacui semper, silui, patiens fui, sicut parturiens loquar: dissipabo, & absorbebo simul. * Desertos faciam mõtes, & colles, & omne gramen eorum exiccabo: & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam. * Et ducam cæcos in viam, quam nescіunt, & in semitis, quas ignorauerunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, & praua in recta: hæc verba feci eis, & non dereliqui eos. * Conuersi sunt retrorsum: confundantur confusione qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: Vos dij nostri. * Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum. * Quis cæcus, nisi seruus meus? & surdus, nisi ad quem nũcios meos misi? quis cæcus, nisi qui venundatus est?

Mat. 12. b. 18

‖ Inf. 49. b. 6

‖ Inf. 48. b. 11

& quis cæcus, niſi ſeruus Domini? * Qui vides multa, nónne cuſtodies? qui apertas habes aures, nónne audies? * Et Dominus voluit vt ſanctificaret eum, & magnificaret legem, & extolleret. * Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus: laqueus iuuenum omnes, & in domibus carcerum abſconditi ſunt: facti ſunt in rapinam, nec eſt qui eruat: in direptionē, nec eſt qui dicat: Redde. * Quis eſt in vobis qui audiat hoc, attendat & auſcultet futura? * Quis dedit in direptionem Iacob, & Iſrael vaſtātibus? nónne Dominus ipſe, cui peccauimus? Et noluerunt in viis eius ambulare, & non audierunt legem eius. * Et effudit ſuper eum indignationem furoris ſui, & forte bellum, & combuſſit eum in circuitu, & non cognouit: & ſuccendit eum, & non intellexit.

CAP. XLIII.

ET nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob, & formās te Iſrael: Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo: meus es tu. * Cùm tranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te: * Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſrael ſaluator tuus, dedi propitiationē tuam Ægyptum, Æthiopiam, & Saba pro te. * Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & glorioſus: ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua. * Noli timere, quia ego tecū ſum: ab Oriente adducam ſemen tuum, & ab Occidente cōgregabo te. * Dicam Aquiloni: Da: & Auſtro: Noli prohibere: affer filios meos de lōginquo, & filias meas ab extremis terræ. * Et omnem, qui inuocat nomen meum, in gloriam meam creaui eum, formaui eū, & feci eum. * Educ foras populum cæcum, & oculos habentem: ſurdum, & aures ei ſunt. * Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus: quis in vobis annunciet iſtud, & quę prima ſunt audire nos faciet? dent teſtes eorum, iuſtificentur, & audiant, & dicant: Verè. * Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſeruus meus, quem elegi: vt ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia ego ipſe ſum. Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit. * ‖ Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſaluator. * Ego annūciaui, & ſaluaui: auditum feci, & non fuit in vobis alienus: vos teſtes mei, dicit Dominus, & ego Deus. * Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de manu mea eruat: operabor, & quis auertet illud? * Hæc dicit Dominus redemptor veſter, ſanctus Iſrael: Propter vos miſi in Babylonem, & detraxi vectes vniuerſos, & Chaldęos in nauibus ſuis gloriantes. * Ego Dominus ſanctus veſter, creans Iſrael rex veſter. * Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitam. * Qui eduxit quadrigam & equum: agmen & robuſtum, ſimul obdormierunt, nec reſurgent: contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt. * Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. * ‖ Ecce ego facio noua, & nunc oriētur, vtiq; cognoſcetis ea: ponam in deſerto viā, & in inuio flumina. * Glorificabit me beſtia agri, dracones & ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas, flumina in inuio, vt darem potum populo meo, electo meo. * Populum iſtum formaui mihi, laudem meam narrabit. * Non me inuocaſti Iacob, nec laboraſti in me Iſrael. * Non obtuliſti mihi arietem holocauſti tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non te ſeruire feci in oblatione, nec laborem tibi prębui in thure. * Non emiſti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriaſti me. Verumtamen ſeruire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. * Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. * Reduc me in memoriam, & iudicemur ſimul: narra ſi quid habes vt iuſtificeris. * Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui præuaricati ſunt in me. * Et contaminaui principes ſanctos, dedi ad internecionem Iacob, & Iſrael in blaſphemiā.

CAP. XLIIII.

ET nunc audi Iacob ſerue meus, & Iſrael quem elegi: * Hęc dicit Dominus faciens & formans te, ab vtero auxiliator tuus: noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſſime, quē elegi. * Effundam enim aquas ſuper ſitientem, & fluēta ſuper aridam: effundam ſpiritum meū ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuam. * Et germinabunt inter herbas quaſi ſalices iuxta præterfluentes aquas. * Iſte dicet: Domini ego ſum: & ille vocabit in nomine Iacob, & hic ſcribet manu ſua: Domino: & in nomine Iſrael aſſimilabitur. * ‖ Hęc dicit Dominus rex Iſrael, & redemptor eius Dominus exercituum: Ego primus, & ego nouiſſimus, & abſque me non eſt Deus. * Quis ſimilis mei? vocet, &

annunciet:

annunciet: & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum: ventura & quæ futura sunt annuncient eis. * Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te feci, & annunciaui: vos estis testes mei. numquid est Deus absque me, & formator, quem ego non nouerim? * Plastæ idoli omnes nihil sunt, & amantissima eorum non proderunt eis. ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, vt confundantur. * Quis formauit Deum, & sculptile conflauit ad nihil vtile? * Ecce omnes participes eius confundentur: fabri enim sunt ex hominibus: conuenient omnes, stabunt & pauebunt, & confundentur simul. * ‖ Faber ferrarius lima operatus est: in prunis, & in malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet & deficiet, nō bibet aquam, & lassescet. * Artifex lignarius extendit normam, formauit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornauit illud: & fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. * Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ steterat inter ligna saltus: plantauit pinum, quam pluuia nutriuit. * Et facta est hominibus in focum: sumpsit ex eis, & calefactus est: & succendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus est deum, & adorauit: fecit sculptile, & curuatus est ante illud. * Medium eius combussit igni, & de medio eius carnes comedit: coxit pulmentum, & saturatus est, & calefactus est, & dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. * Reliquum autem eius deum fecit & sculptile sibi: curuatur ante illud, & adorat illud, & obsecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu. * Nescierunt, neque intellexerunt: obliti enim sunt ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde suo. * Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, vt dicant: Medietatem eius combussi igni, & coxi super carbones eius panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo eius idolum faciam? ante truncum ligni procidam? * Pars eius cinis est: cor insipiens adorauit illud, & nō liberabit animam suam, neque dicet: Fortè mendacium est in dextera mea. * Memento horum Iacob, & Israel, quoniam seruus meus es tu. formaui te, seruus meus es tu Israel, ne obliuiscaris mei. * Deleui vt nubem iniquitates tuas, & quasi nebulā peccata tua: reuertere ad me, quoniam redemi te. * Laudate cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: iubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus & omne lignum eius: quoniam redemit Dominus Iacob, & Israel gloriabitur. * Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex vtero: Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cœlos solus, stabiliens terram, & nullus mecum. * Irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertens. Conuertens sapientes retrorsum: & sciētiam eorum stultam faciens. * Suscitans verbum serui sui, & consilium nunciorum suorū complens. Qui dico Ierusalem: Habitaberis; & ciuitatibus Iuda: Ædificabimini, & deserta eius suscitabo. * Qui dico profundo: Desolare, & flumina tua arefaciam. * Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Ierusalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

CAP. XLV.

HÆc dicit Dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subijciam ante faciē eius Gentes, & dorsa regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & portæ non claudentur. * Ego ante te ibo: & glorioſos terrę humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam. * Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum: vt scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuū, Deus Israel. * Propter seruum meum Iacob, & Israel electum meum, & vocaui te nomine tuo: assimilaui te, & non cognouisti me. * Ego Dominus, & non est amplius: extra me non est Deus: accinxi te, & non cognouisti me: * Vt sciant hi, qui ab ortu solis, & qui ab occidente, quoniam absque me non est: Ego Dominus, & non est alter, * formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc. * Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germinet saluatorem: & iustitia oriatur simul: ego Dominus creaui eum. * Væ qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ: ‖ numquid dicet lutū figulo suo: Quid facis, & opus tuum absque manibus est? * Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis? * Hæc dicit Dominus sanctus Israel plastes eius: Ventura interrogate me, super filios meos, & super opus manuum mearum mandate mihi. * Ego feci terram, & hominem super eā creaui ego: manus meæ tetenderūt cælos, & omni militiæ eorum mandaui. * Ego suscitaui eum

‖ Rom. 9. d. 20 Ier. 18. d. 6

ad iusti-

ad iustitiam, & omnes vias eius dirigam: ipse ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum. * Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt: Post te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, teq; deprecabuntur: Tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. * Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel saluator. * Confusi sunt, & erubuerunt omnes: simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. * Israel saluatus est in Domino salute æterna: non confundemini, & non erubescetis vsque in sæculum sæculi. * Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipse Deus formans terram, & faciens eam, ipse plastes eius: non in vanum creauit eam: vt habitaretur, formauit eam. ego Dominus, & non est alius. * Non in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso: non dixi semini Iacob: Frustrà quærite me. ego Dominus loquens iustitiam, annuncians recta. * Congregamini, & venite, & accedite simul qui saluati estis ex Gentibus: nescierunt qui leuant lignum sculpturæ suæ, & rogant Deum non saluantem. * Annunciate, & venite, & consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tũc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absque me? Deus iustus, & saluans nõ est præter me. * Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius. * In memetipso iuraui, egredietur de ore meo iustitiæ verbum, & non reuertetur: * \" quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua. * Ergo in Domino, dicet, meæ sunt iustitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnãt ei. * In Domino iustificabitur, & laudabitur omne semen Israel.

C 5 ad iustitiam, & omnes vias eius dirigam:
6 ipse ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet, non in pretio, neque
7 in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum. * Hæc dicit Dominus: Labor Æ-
14 gypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim
7 viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt:
C Post te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, teq; deprecabuntur:
8 Tantum in te est Deus, & non est absque
15 te Deus. * Verè tu es Deus absconditus,
16 Deus Israel saluator. * Confusi sunt, & erubuerunt omnes: simul abierunt in confu-
17 sionem fabricatores errorum. * Israel saluatus est in Domino salute æterna: non confundemini, & non erubescetis vsque in sæculum sæculi. * Quia hæc dicit Dominus
18 creans cælos, ipse Deus formans terram, &
11 faciens eam, ipse plastes eius: non in va-
12 num creauit eam: vt habitaretur, formauit
19 eam. ego Dominus, & non est alius. * Non
13 in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso: non dixi semini Iacob: Frustrà quærite me. ego Dominus loquens iustitiam, annuncians recta. * Congregamini,
20 & venite, & accedite simul qui saluati estis
1 ex Gentibus: nescierunt qui leuant lignum
A sculpturæ suæ, & rogant Deum non saluantem. * Annunciate, & venite, & consi-
21 liamini simul: quis auditum fecit hoc ab
D 2 initio, ex tũc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absque me? Deus iustus, & saluans nõ est præter me. * Conuertimini ad me, & salui eri-
22 tis omnes fines terræ: quia ego Deus, &
4 non est alius. * In memetipso iuraui, egre-
23 dietur de ore meo iustitiæ verbum, & non
5 reuertetur: * \" quia mihi curuabitur omne
24 genu, & iurabit omnis lingua. * Ergo in
25 6 Domino, dicet, meæ sunt iustitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur
B omnes qui repugnãt ei. * In Domino iustificabitur, & laudabitur omne semen Israel.
26 7

\" Rom. 14. Phil. 2.

CAP. XLVI.

1 8 CONfractus est Bel, contritus est Na-
A bo: facta sunt simulachra eorum bestiis & iumentis, onera vestra graui pondere vsque ad lassitudinem. * Contabuerunt,
2 C & contrita sunt simul: non potuerũt saluare portãtem, & anima eorum in captiuitatem ibit. * Audite me domus Iacob, & om-
3 ne residuum domus Israel, qui portamini à
B meo vtero, qui gestamini à mea vulua. * Vsque ad senectam ego ipse, & vsq; ad canos
4 10 ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & saluabo. * Cui assimilastis me, & adequastis, & comparastis me, & fecistis si-
6 milem? * Qui confertis aurum de sacculo, & argentum statera ponderatis: conducentes aurificem, vt faciat Deum: & procidũt,
7 & adorant. * \" Portant illum in humeris gestantes, & ponentes in loco suo: & stabit, ac
C de loco suo non mouebitur. sed & cùm clamauerint ad eum, non audiet: de tribu-
8 latione non saluabit eos. * Memẽtote istud, & confundamini: redite præuaricatores ad
9 cor. * Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, & non est vltrà Deus, nec
10 est similis mei: * Annuncians ab exordio
D nouissimum, & ab initio quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit,
11 & omnis voluntas mea fiet: * Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. & locutus sum, & adducam illud: creaui, & faciam illud. * Audite
12 me duro corde, qui longè estis à iustitia.
13 * Propè feci iustitiam meam, non elongabitur, & salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israel gloriam meam.

\" Rom. 14. Phil. 2.

CAP. XLVII.

1 DEscende, sede in puluere virgo filia
A Babylon, sede in terra: nõ est solium filiæ Chaldæorum, quia vltrà non vocaberis mollis & tenera. * Tolle molam, & mo-
2 le farinam: denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, reuela crura, transi
3 flumina. * \" Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: vltionem
4 capiam, & non resistet mihi homo. * Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius, sanctus Israel. * Sede tacens, &
5 intra in tenebras filia Chaldæorũ: quia non
6 vocaberis vltrà domina regnorum. * Iratus
B sum super populũ meum, contaminaui hereditatem meam, & dedi eos in manu tua: non posuisti eis misericordias: super senem
7 aggrauasti iugum tuum valde. * Et dixisti: In sempiternum ero domina: non posuisti
8 hæc super cor tuum, neque recordata es nouissimi tui. * Et nunc audi hæc delicata, &
A habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: \" Ego sum, & non est præter me amplius: non sedebo vidua, & ignorabo ste-
C 9 rilitatem. * \" Venient tibi duo hæc subitò in die vna, sterilitas & viduitas. vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. * Et
10 fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti: Non est qui videat me. sapientia tua &

\" Nah. 3. \" Apoc. 18. \" Isa. 47.

ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum, & præter me non eſt altera. * Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum eius: & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare: veniet ſuper te repentè miſeria, quam neſcies. * Sta cum incãtatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior. * Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſaluent te augures cæli, qui contemplabantur ſidera, & ſupputabant menſes, vt ex eis annunciarent ventura tibi. * Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos: non liberabunt animam ſuam de manu flammæ: non ſunt prunæ, quibus calefiant, nec focus, vt ſedeant ad eum. * Sic facta ſunt tibi in quibuſcumque laboraueras: negotiatores tui ab adoleſcentia tua, vnuſquiſque in via ſua errauerunt: non eſt qui ſaluet te.

CAP. XLVIII.

AVdite hæc domus Iacob, qui vocamini nomine Iſrael, & de aquis Iuda exiſtis, qui iuratis in nomine Domini, & Dei Iſrael recordamini non in veritate, neque in iuſtitia. * De ciuitate enim ſancta vocati ſunt, & ſuper Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Dominus exercituũ nomen eius. * Priora ex tunc annunciaui, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repentè operatus ſum, & venerunt. * Sciui enim quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. * Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent indicaui tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hæc, & ſculptilia mea, & conflatilia mandauerunt iſta. * Quę audiſti, vide omnia: vos autẽ num annunciaſtis? Audita feci tibi noua ex tũc, & conſeruata ſunt quæ neſcis: * nunc creata ſunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audiſti ea, ne fortè dicas: Ecce ego cognoui ea. * Neque audiſti, neque cognouiſti, neque ex tunc aperta eſt auris tua: ſcio enim quia præuaricans præuaricaberis, & tranſgreſſorem ex vtero vocaui te. * Propter nomen meum longè faciam furorem meum: & laude mea infrenabo te, ne intereas. * Ecce excoxi te, ſed non quaſi argentum, elegi te in camino paupertatis. * Propter me, propter me faciam, vt non blaſphemer: & gloriam meam alteri non dabo. * Audi me Iacob, & Iſrael quem ego voco: ego ipſe, ego primus, & ego nouiſſimus. * Manus quoque mea fundauit terram, & dextera mea menſa eſt cælos: ego vocabo eos, & ſtabũt ſimul. * Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annunciauit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone, & brachium ſuum in Chaldæis. * Ego ego locutus ſum, & vocaui eum: adduxi eum, & directa eſt via eius. * Accedite ad me, & audite hoc: non à principio in abſcondito locutus ſum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus eius. * Hæc dicit Dominus redemptor tuus ſanctus Iſrael: Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia, gubernans te in via, qua ambulas. * Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris. * & fuiſſet quaſi arena ſemen tuum, & ſtirps vteri tui vt lapilli eius: non interiiſſet, & non fuiſſet attritum nomen eius à facie mea. * Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annũciate: auditum facite hoc, & efferte illud vſque ad extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus ſeruum ſuum Iacob. * Non ſitierunt in deſerto, cùm educeret eos: aquam de petra produxit eis, & ſcidit petram, & fluxerunt aquæ. * Non eſt pax impiis, dicit Dominus.

CAP. XLIX.

AVdite inſulæ, & attendite populi de longè: Dominus ab vtero vocauit me, de vẽtre matris meæ recordatus eſt nominis mei. * Et poſuit os meum quaſi gladium acutum: in vmbra manus ſuæ protexit me, & poſuit me ſicut ſagittam electam: in pharetra ſua abſcondit me. * Et dixit mihi: Seruus meus es tu Iſrael, quia in te gloriabor. * Et ego dixi: In vacuum laboraui, ſine cauſa, & vanè fortitudinem meam conſumpſi: ergo iudicium mèum cum Domino, & opus meum cũ Deo meo. * Et nunc dicit Dominus, formans me ex vtero ſeruũ ſibi, vt reducam Iacob ad eum, & Iſrael non congregabitur: & glorificatus ſum in oculis Domini, & Deus meus factus eſt fortitudo mea. * Et dixit: Parum eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & fæces Iſrael conuertendas. Ecce dedi te in lucem Gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ. * Hæc dicit Dominus redemptor Iſrael, ſanctus eius, ad contemptibilem animam, ad abominatam gẽtem, ad ſeruum dominorum: Reges videbũt, & cõſurgent principes, & adorabunt propter

Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israel qui elegit te. * " Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tui: & seruaui te, & dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas: * vt diceres his, qui vincti sunt: Exite: & his, qui in tenebris: Reuelamini. Super vias pascentur, & in omnibus planis pascua eorum. * " Non esurient, neque sitient, & non percutiet eos æstus & sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. * Et ponam omnes montes meos in viam, & semitæ meæ exaltabuntur. * Ecce isti de longè venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & isti de terra Australi. * Laudate cæli, & exulta terra, iubilate montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miserebitur. * Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. * Numquid obliuisci potest mulier infantē suum, vt nō misereatur filio vteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. * Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper. * Venerunt structores tui: destruentes te, & dissipantes à te exibunt. * " Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti cōgregati sunt, venerunt tibi: viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circumdabis tibi eos quasi sponsa. * Quia deserta tua, & solitudines tuæ, & terra ruinę tuæ nunc angusta erunt præ habitatoribus, & longè fugabuntur qui absorbebant te. * Adhuc dicent in auribus tuis filiis sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus, fac spatium mihi vt habitem. * Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pariens, transmigrata, & captiua: & istos quis enutriuit? ego destituta & sola: & isti vbi erant? * Hæc dicit Dominus Deus: Ecce leuabo ad Gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas super humeros portabunt. * Et erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non confundentur qui expectant eum. * Numquid tolletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robusto, saluum esse poterit? * Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & captiuitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à robusto, saluabitur. Eos verò, qui iudicauerunt te, ego iudicabo, & filios tuos ego saluabo. * Et cibabo hostes tuos carnibus suis: & quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet omnis caro, quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

HÆc dicit Dominus: Quis est hic liber repudij matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. * Quia veni, & non erat vir: vocaui, & non erat qui audiret. " numquid abbreuiata & paruula facta est manus mea, vt non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum: computrescēt pisces sine aqua, & morientur in siti. * Induam cælos tenebris, & saccum ponam operimentum eorū. * Dominus dedit mihi linguam eruditam vt sciam sustentare eum, qui lassus est verbo: erigit manè, manè erigit mihi aurem, vt audiam quasi magistrum. * Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non cōtradico: retrorsum non abij. * " Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. * Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus: ideo posui faciem meam vt petram durissimam, & scio quoniam non confundar. * " Iuxta est qui iustificat me, quis contradicet mihi? stemus simul, quis est aduersarius meus? accedat ad me. * Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. * Quis ex vobis timens Dominū, audiens vocem serui sui? qui ambulauit in tenebris, & non est lumen ei, speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum. * Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAP. LI.

AVdite me qui sequimini quod iustum est, & quæritis Dominum: attendite ad petram vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis. * Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos: quia vnum vocaui eum,

eum, & benedixi ei, & multiplicaui eum.
* Consolabitur ergo Dominus Sion, & 3
consolabitur omnes ruinas eius: & ponet B
desertum eius quasi delicias, & solitudinem
eius quasi hortum Domini. Gaudium &
lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio &
vox laudis. * Attẽdite ad me populemeus, 4
& tribus mea me audite: quia lex à me ex-
iet, & iudicium meum in lucem populo-
rum requiescet. * Propè est iustus meus, 5
egressus est saluator meus, & brachia mea
populos iudicabunt: me insulæ expecta-
bunt, & brachium meum sustinebunt.
* Leuate in cælum oculos vestros, & videte 6
sub terra deorsum: quia cæli sicut fumus
liquescent, & terra sicut vestimentum at-
teretur, & habitatores eius sicut hæc inter-
ibunt: "Salus autem mea in sempiternum C
erit, & iustitia mea non deficiet. * Audite 7
me qui scitis iustum, populus meus lex
mea in corde eorum: nolite timere oppro-
brium hominum, & blasphemias eorum
ne metuatis. * Sicut enim vestimentum, sic 8
comedet eos vermis: & sicut lanam, sic de-
uorabit eos tinea: Salus autem mea in sem-
piternum erit, & iustitia mea in generatio-
nes generationum.
* Consurge, consurge, induere fortitudi- 9
nem brachium Domini: consurge sicut in
diebus antiquis, in generationibus sæculo-
rum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem?
* "Numquid nõ tu siccasti mare, aquam 10
abyssi vehemẽtis: qui posuisti profundum D
maris viam, vt transirent liberati?
* Et nunc qui redempti sunt à Domino, 11
reuertentur, & venient in Sion laudantes, &
lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor &
gemitus. * Ego, ego ipse consolabor vos: 12
quis tu vt timeres ab homine mortali, &
à filio hominis, qui quasi fœnum ita arescet? * Et oblitus es Domini factoris tui, 13
qui tetendit cælos, & fundauit terram: & E
formidasti iugiter tota die à facie furoris
eius, qui te tribulabat, & parauerat ad perdendum: vbi nunc est furor tribulantis?
* Citò veniet gradiens ad aperiendum, & 14
non interficiet vsque ad internecionem, nec
deficiet panis eius. * Ego autem sum Do- 15
minus Deus tuus, qui conturbo mare, &
intumescunt fluctus eius: Dominus exercituum nomen meum. * "Posui verba mea 16
in ore tuo, & in vmbra manus meæ protexi
te, vt plantes cælos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu. * Eleuare, 17
eleuare, consurge Ierusalem, quæ bibisti de
manu Domini calicem iræ eius: vsque ad
fundum calicis soporis bibisti, & potasti
vsque ad fæces. * Non est qui sustentet 18
eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non
est qui apprehendat manum eius ex omnibus filiis, quos enutriuit. * "Duo sunt quæ 19 "Sup. 47. b.9
occurrerunt tibi: quis contristabitur super
te? vastitas, & contritio, & fames, & gladius, quis consolabitur te? * Filij tui pro- 20
iecti sunt, dormierunt in capite omnium G
viarum, sicut oryx illaqueatus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui.
* Idcirco audi hoc paupercula, & ebria non 21
à vino. * Hæc dicit dominator tuus Do- 22
minus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ,
non adiicies vt bibas illum vltrà. * Et po- 23
nam illum in manu eorum, qui te humiliauerunt, & dixerunt animæ tuæ: Incuruare,
vt transeamus: & posuisti vt terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.

CAP. LII.

CONsurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis 1
gloriæ tuæ Ierusalem ciuitas sancti: quia A
non adiiciet vltra vt pertranseat per te incircumcisus & immundus. * Excutere de 2
puluere, consurge; sede Ierusalem: solue
vincula colli tui captiua filia Sion. * Quia 3
hæc dicit Dominus: Gratis venũdati estis, 4
& sine argento redimemini. * Quia hæc B
dicit Dominus Deus: "In Ægyptũ descen- "Gen.46. a.6
dit populus meus in principio vt colonus
esset ibi: & Assur absque vlla causa calumniatus est eum. * Et numquid mihi est 5
hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est
populus meus gratis? Dominatores eius iniquè agunt, dicit Dominus, "& iugiter tota "Rom.2. d.24
die nomen meum blasphematur. * Propter 6 Ier.36.d.20
hoc sciet populus meus nomen meum in
die illa: quia ego ipse qui loquebar, ecce
adsum. * "Quàm pulchri super montes 7 "Rom.10. c.15
pedes annunciantis & prædicantis pacem: Nah.1.d.15
annunciantis bonum, prędicantis salutem,
dicentis Sion: Regnabit Deus tuus! * Vox 8
speculatorum tuorum: leuauerunt vocem,
simul laudabunt: quia oculo ad oculum
videbunt cùm conuerterit Dominus Sion.
* Gaudete, & laudate simul deserta Ieru- 9
salem: quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Ierusalem. * Parauit 10
Dominus brachium sanctum suũ in oculis omnium Gentium: "& videbunt omnes "Psal.97. a.3

"Psal.36. a.39

"Esai.14. c.11

"Esai.49. a.2

fines terræ salutare Dei nostri. * Recedite, recedite, exite inde, " pollutum nolite tangere: exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa Domini. * Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israel. * Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde. * Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius, & forma eius inter filios hominum. * Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: " quia quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.

CAP. LIII.

QVis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est? * Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & nō erat aspectus, & desiderauimus eum: * " Despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum. * " Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. * " Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. * Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit: & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. * Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, " & non aperiet os suum. * De angustia, & de iudicio sublatus est: generationem eius quis enarrabit? quia abscissus est de terra viuentium: propter scelus populi mei percussi eum. * Et dabit impios pro sepultura, & diuitem pro morte sua: " eo quòd iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore eius. * Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. * Pro eo quòd laborauit anima eius, videbit & saturabitur: in scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit. * Idco dispertiam ei plurimos: & fortium diuidet spolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam suam, " & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit.

CAP. LIIII.

LAuda sterilis quæ non paris: decanta laudem, & hinni quæ non pariebas: quoniam multi filij desertæ magis quàm eius, quæ habet virum, dicit Dominus. * Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida. * Ad dexteram enim, & ad læuam penetrabis: & semen tuum Gentes hereditabit, & ciuitates desertas inhabitabit. * Noli timere quia non confundêris, neque erubescas: non enim te pudebit, quia confusionis adolescētiæ tuæ obliuiscêris, & opprobrij viduitatis tuæ nō recordaberis ampliùs. * Quia dominabitur tui qui fecit te, " Dominus exercituum nomen eius: & redemptor tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur. * Quia vt mulierem derelictam & mœrentem spiritu vocauit te Dominus, & vxorem ab adolescentia abiectam, dixit Deus tuus. * Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. * In momento indignationis abscōdi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus. * " Sicut in diebus Noë istud mihi est, cui iuraui ne inducerem aquas Noë vltrà supra terram: sic iuraui vt non irascar tibi, & non increpem te. * Montes enim cōmouebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit miserator tuus Dominus. * Paupercula tempestate conuulsa, absque vlla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris, * & ponam iaspidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. * " Vniuersos filios tuos doctos à Domino: & multitudinem pacis filiis tuis. * Et in iustitia fundaberis: recede procul à calumnia, quia non timebis: & à pauore, quia non appropinquabit tibi. * Ecce accola veniet, qui non erat mecum, aduena quondā tuus adiungetur tibi. * Ecce ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creaui interfectorem ad disperdendum. * Omne vas, quod fictum est con-

tra te,

tra te, non dirigetur: & omnem linguam resistentem tibi in iudicio, iudicabis. Hæc est hereditas seruorum Domini: & iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAP. LV.

Zach. 12. 13.

OMnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite absque argento, & absque vlla commutatione vinum & lac. * Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra. * Inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite, & viuet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, " misericordias Dauid fideles. * Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus. * Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & Gentes, quæ te non cognouerunt, ad te current propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israel, quia glorificauit te. * Quærite Dominum, dum inueniri potest: inuocate eum, dum propè est. * Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, & ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum. * Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus. * Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatę sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. * Et quomodo descendit imber, & nix de cælo, & illuc vltrà non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti: * Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud. * Quia in lætitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu. * Pro saliunca ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus: & erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non auferetur.

CAP. LVI.

Psal. 84. 13.

HÆc dicit Dominus: Custodite iudicium, & facite iustitiam: quia iuxta est salus mea vt veniat, & iustitia mea vt reueletur. * Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet istud: custodiens sabbatū ne polluat illud, custodiens manus suas ne faciat omne malum. * Et non dicat filius aduenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione diuidet me Dominus à populo suo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum. * Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quę ego volui, & tenuerint fœdus meum: * Dabo eis in domo mea, & in muris meis locū, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. * Et filios aduenæ, qui adhærent Domino, vt colant eum, & diligant nomen eius, vt sint ei in seruos: omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum: * Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi super altari meo: " quia domus mea domus orationis vocabitur cūctis populis. * Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos Israel: Adhuc congregabo ad eum congregatos eius. * Omnes bestię agri venite ad deuorandum, vniuersæ bestiæ saltus. * Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia. * Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam: omnes in viam suam declinauerunt, vnusquisque ad auaritiam suam à summo vsque ad nouissimum. * Venite, sumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras, & multo amplius.

" Mat. 21. b. 13 Mar. 11. c. 17 Luc. 19. g. 46

CAP. LVII.

IVstus perit, & non est qui recogitet in corde suo: & viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat, à facie enim malitiæ collectus est iustus. * Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulauit in directione sua. * Vos autem accedite huc filij auguratricis: semen adulteri, & fornicariæ. * Super quem lusistis? super quem dilatastis os, & eiecistis linguam? numquid non vos filij scelesti, semen mendax? * qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes paruulos in torrentibus, subter eminentes petras? * In partibus torrentis pars tua, hæc est sors tua: & ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium. numquid super his non indignabor? * Super montem excelsum & sublimem

posuisti cubile tuum, & illuc ascendisti vt immolares hostias. * Et post ostium, & retro postem posuisti memoriale tuum: quia iuxta me discooperuisti, & suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum, & pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorũ manu aperta. * Et ornasti te regi vnguento, & multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, & humiliata es vsque ad inferos. * In multitudine viæ tuę laborasti: non dixisti: Quiescam: vitam manus tuæ inuenisti, propterea non rogasti. * Pro quo solicita timuisti, quia mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es. * Ego annunciabo iustitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi. * Cùm clamaueris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura: Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, & possidebit mõtem sanctum meum. * Et dicam: "Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei. * Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitatem: & sanctum nomen eius in excelso & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu: vt viuificet spiritum humilium, & viuificet cor contritorum. * Non enim in sempiternum litigabo, neque vsque ad finem irascar: quia spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam. * Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum: abscondi à te faciem meam, & indignatus sum: & abiit vagus in via cordis sui. * Vias eius vidi, & sanaui eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & lugentibus eius. * Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longè est, & qui propè, dixit Dominus, & sanaui eum. * Impij autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. * "Non est pax impiis, dicit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

CLama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. * Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt: quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereliquerit: rogant me iudicia iustitiæ: appropinquare Deo volunt. * Quare ieiunauimus, & non aspexisti: humiliauimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. * Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, vt audiatur in excelso clamor vester. * "Numquid tale est ieiuniũ, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum & cinerem sternere? numquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino? * Nónne hoc est magis ieiunium, quod elegi? dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirũpe. * "Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. * Tunc erumpet quasi manè lumen tuum, & sanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. * Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adsum. si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest. * Cùm effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. * Et requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit, & eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ. * "Et ædificabuntur in te deserta sæculorum: fundamenta generationis & generationis suscitabis: & vocaberis ædificator sæpium, auertens semitas in quietem. * Si auerteris à sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaueris sabbatum delicatum, & sanctum Domini glorioſum, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem: * Tũc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terræ, & cibabo te hereditate Iacob patris tui. os enim Domini locutum est.

CAP. LIX.

ECce non est abbreuiata manus Domini vt saluare nequeat, neque aggrauata est auris eius vt non exaudiat: * Sed iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis ne exaudiret. * "Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine,

guine, & digiti vestri iniquitate: labia ve-
stra locuta sunt mendacium, & lingua ve-
stra iniquitatem fatur. * Non est qui inuo- 4
cet iustitiam, neque est qui iudicet verè: sed
confidũt in nihilo, & loquuntur vanitates:
\" conceperunt laborem, & pepererunt ini-
quitatem. * Oua aspidum ruperunt, & telas 5
araneæ texuerũt: qui comederit de ouis eo-
rum, morietur: & quod confotũ est, erum-
pet in regulum. * Telæ eorum non erunt in 6
vestimentum, neque operientur operibus B
suis: opera eorũ opera inutilia, & opus ini-
quitatis in manibus eorum. * \" Pedes eorum 7 1
ad malum currunt, & festinant vt effundãt A
sanguinem innocentem: cogitationes eo-
rum cogitationes inutiles: vastitas & con-
tritio in viis eorum. * Viam pacis nescie- 8 2
runt, & non est iudicium in gressibus eo-
rum. semitæ eorum incuruatę sunt eis: om-
nis qui calcat in eis, ignorat pacem. * Pro- 9 4
pter hoc elongatum est iudicium à nobis,
& non apprehendet nos iustitia: expecta-
uimus lucem, & ecce tenebræ: splendorem,
& in tenebris ambulauimus. * Palpauimus 10
sicut cæci parietem, & quasi absque oculis
attrectauimus: impegimus meridie quasi 6
in tenebris, in caliginosis quasi mortui. * Ru- 11
giemus quasi vrsi omnes, & quasi colum- C
bæ meditantes gememus. expectauimus
iudicium, & non est: salutem, & elongata 7
est à nobis. * Multiplicatæ sunt enim ini- 12 B
quitates nostræ coram te, & peccata nostra
responderunt nobis. quia scelera nostra no-
biscum, & iniquitates nostras cognoui- 8
mus, * peccare & mentiri contra Domi- 13 9
num: & auersi sumus ne iremus post ter-
gum Dei nostri, vt loqueremur calumniam
& transgressionem: concepimus, & locuti
sumus de corde verba mendacij. * Et con- 14
uersum est retrorsum iudicium, & iustitia
longè stetit: quia corruit in platea veritas,
& æquitas non potuit ingredi. * Et facta est 15
veritas in obliuionem: & qui recessit à ma-
lo, prædæ patuit: & vidit Dominus, &
malum apparuit in oculis eius, quia non
est iudicium. * & vidit quia non est vir: & 16
aporiatus est, quia non est qui occurrat: & D 12
saluauit sibi brachium suum, & iustitia eius
ipsa confirmauit eum. * \" Indutus est iusti- 17 13
tia vt lorica, & galea salutis in capite eius:
indutus est vestimentis vltionis, & opertus
est quasi pallio zeli. * Sicut ad vindictam 18
quasi ad retributionem indignationis ho-
stibus suis, & vicissitudinem inimicis suis:
insulis vicem reddet. * Et timebunt qui ab 19
Occidente, nomen Domini: & qui ab ortu
solis, gloriam eius: cùm venerit quasi flu-
uius violentus, quem spiritus Domini co-
git: * \" & venerit Sion redemptor, & eis, qui 20 \" Rom. 11. d. 26
redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Domi-
nus. * Hoc fœdus meum cum eis, dicit Do- 21
minus: Spiritus meus, qui est in te, & verba
mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de
ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore se-
minis seminis tui, dicit Dominus, amodo
& vsque in sempiternum.

CAP. LX.

SVrge illuminare Ierusalem: quia venit
lumen tuum, & gloria Domini super
te orta est. * Quia ecce tenebræ operient ter-
ram, & caligo populos: super te autem o-
rietur Dominus, & gloria eius in te vide-
bitur. * Et ambulabunt Gentes in lumi-
ne tuo, & reges in splendore ortus tui.
* \" Leua in circuitu oculos tuos, & vide: \" Sup. 49. c. 18
omnes isti congregati sunt, venerunt tibi:
filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de la-
tere surgent. * Tunc videbis, & affluës, mi-
rabitur & dilatabitur cor tuum quando
conuersa fuerit ad te multitudo maris, for-
titudo gentium venerit tibi: * Inundatio
camelorum operiet te, dromedarij Madian
& Epha: omnes de Saba venient, aurum
& thus deferentes, & laudem Domino an-
nunciantes. * Omne pecus Cedar congre-
gabitur tibi, arietes Nabaioth ministra-
bunt tibi: offerentur super placabili altari
meo, & domum maiestatis meæ glorifica-
bo. * Qui sunt isti, qui vt nubes volant,
& quasi columbæ ad fenestras suas? * Me
enim insulæ expectant, & naues maris in
principio vt adducam filios tuos de longè:
argentum eorum, & aurum eorum cum eis
nomini Domini Dei tui, & sancto Israel,
quia glorificauit te. * Et ædificabunt filij
peregrinorum muros tuos, & reges eorum
ministrabunt tibi: in indignatione enim
mea percussi te: & in reconciliatione mea
misertus sum tui. * \" Et aperientur portæ \" Apoc. 21. g. 25
tuæ iugiter: die ac nocte non claudentur,
vt afferatur ad te fortitudo Gentium, & re-
ges earum adducantur. * Gens enim & re-
gnum, quod non seruierit tibi, peribit: &
Gentes solitudine vastabuntur. * Gloria
Libani ad te veniet, abies & buxus, & pi-
nus simul ad ornandum locum sanctifica-
tionis meæ, & locum pedum meorum glo-
rificabo. * Et venient ad te curui filij eo-
rum, qui humiliauerunt te, & adorabunt
vestigia pedum tuorum omnes, qui de-
trahebant tibi, & vocabunt te Ciuitatem

Domini, Sion ſancti Iſrael. * Pro eo quòd 15
fuiſti derelicta, & odio habita, & non erat
qui per te tranſiret, ponam te in ſuperbiam
ſæculorum, gaudium in generationem &
generationem: & * ſuges lac Gentium, & 16
mamilla regum lactaberis: & ſcies quia ego
Dominus ſaluans te, & redemptor tuus for-
tis Iacob. * Pro ære afferam aurum, & pro 17 D
ferro afferam argentum: & pro lignis æs,
& pro lapidibus ferrum: & ponam viſita-
tionem tuam pacem, & præpoſitos tuos iu-
ſtitiam. * Non audietur vltrà iniquitas in 18
terra tua, vaſtitas & contritio in terminis
tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & por-
Apoc.21. 23. & 22. 5 tas tuas laudatio. * " Non erit tibi ampliùs 19
ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lu-
næ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in
lucem ſempiternam, & Deus tuus in glo-
riam tuam. * Non occidet vltrà ſol tuus, & 20 A
luna tua non minuetur: quia erit tibi Do-
minus in lucem ſempiternam, & comple-
buntur dies luctus tui. * Populus autem 21
tuus omnes iuſti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plãtationis meæ, opus
manus meæ ad glorificandum. * Mini- 22
mus erit in mille, & paruulus in gentem
fortiſſimam: ego Dominus in tempore eius
ſubitò faciam iſtud.

CAP. LXI.

Luc.4.c.18 SPiritus Domini ſuper me, eo quòd vn- 1
xerit Dominus me: ad annunciandum A
manſuetis miſit me, vt mederer contritis
corde, & prædicarem captiuis indulgen-
tiam, & clauſis apertionem: * vt prædica- 2
rem annum placabilem Domino, & diem
Mat.5. 5 vltionis Deo noſtro: " vt conſolarer omnes
lugentes: * vt ponerem lugentibus Sion: & 3
darem eis coronam pro cinere, oleum gau-
dij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu B
mœroris: & vocabuntur in ea fortes iuſti-
tiæ, plantatio Domini ad glorificandum.
Sup.58. 12 * " Et ædificabunt deſerta à ſæculo, & rui- 4
nas antiquas erigent, & inſtaurabunt ciui-
tates deſertas, diſſipatas in generationem
& generationem. * Et ſtabunt alieni, & pa- 5
ſcent pecora veſtra: & filij peregrinorum
agricolæ & vinitores veſtri erunt. * Vos au- 6
tem Sacerdotes Domini vocabimini: Mi-
niſtri Dei noſtri, dicetur vobis: Fortitudi-
nem Gẽtium comedetis, & in gloria earum
ſuperbietis. * Pro confuſione veſtra dupli- 7
ci, & rubore laudabunt partem ſuam: pro-
pter hoc in terra ſua duplicia poſſidebunt,
lætitia ſempiterna erit eis. * Quia ego Do- 8
minus diligens iudicium, & odio habens
rapinam in holocauſto: & dabo opus co-
rum in veritate, & fœdus perpetuum feriam
9 eis. * Et ſcient in Gentibus ſemen eorum,
& germen eorum in medio populorum:
omnes, qui viderint eos, cognoſcent illos,
quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Domi-
10 nus. * Gaudens gaudebo in Domino, &
D exultabit anima mea in Deo meo: quia in-
duit me veſtimentis ſalutis: & indumento
iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum de-
coratum corona, & quaſi ſponſam ornatam
11 monilibus ſuis. * Sicut enim terra profert
germen ſuũ, & ſicut hortus ſemen ſuũ ger-
minat, ſic Dominus Deus germinabit iuſti-
tiam, & laudem coram vniuerſis Gentibus.

CAP. LXII.

PRopter Sion non tacebo, & propter 1
Ieruſalem non quieſcam, donec egre-
diatur vt ſplẽdor iuſtus eius, & ſaluator eius
A vt lampas accendatur. * Et videbunt Gen- 2
tes iuſtum tuum, & cuncti reges inclytum
tuum: & vocabitur tibi nomen nouum,
quod os Domini nominabit. * Et eris co- 3
rona gloriæ in manu Domini, & diadema
regni in manu Dei tui. * Non vocaberis vl- 4
trà Derelicta: & terra tua nõ vocabitur am-
B pliùs Deſolata: ſed vocaberis Volũtas mea
in ea, & terra tua inhabitata. quia compla-
cuit Domino in te: & terra tua inhabitabi-
tur. * Habitabit enim iuuenis cum virgine, 5
& habitabunt in te filij tui. Et gaudebit
ſponſus ſuper ſponſam, & gaudebit ſuper
te Deus tuus. * Super muros tuos Ieruſalem 6
C conſtitui cuſtodes, tota die, & tota nocte in
perpetuum non tacebunt. Qui reminiſci- 7
mini Domini, ne taceatis, * & ne detis ſilen-
tium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Ie-
ruſalem laudem in terra. * Iurauit Domi- 8
nus in dextera ſua, & in brachio fortitudi-
nis ſuæ: Si dedero triticum tuum vltra ci-
bum inimicis tuis: & ſi biberint filij alieni
9 vinum tuum, in quo laborauſti. * Quia qui
congregant illud, comedent, & laudabunt
Dominum: & qui comportant illud, bi-
10 bent in atriis ſanctis meis. * Tranſite, tranſ-
D ite per portas, " præparate viam populo, pla-
num facite iter, eligite lapides, & eleuate ſi- Isa.62.
11 gnum ad Populos. * " Ecce Dominus au- 10.11.12.
ditum fecit in extremis terræ, dicite filiæ Zach.9.
Sion: Ecce ſaluator tuus venit: ecce mer-
ces eius cum eo, & opus eius coram illo.
12 * Et vocabunt eos, Populus ſanctus, redem-
C pti à Domino. Tu autem vocaberis: Quæ-
ſita ciuitas, & non Derelicta.

CAP. LXIII.

QVis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Ego, qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum. * Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? * Torcular calcaui solus, & de Gentibus non est vir mecum: calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea: & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinaui. * "Dies enim vltionis in corde meo annus redemptionis meæ venit. * Circumspexi, & non erat auxiliator: quæsiui & non fuit qui adiuuaret: & saluauit mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. * Et conculcaui populos in furore meo, & inebriaui eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum. * Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, & super multitudinem bonorum domui Israel, quæ largitus est eis secundùm indulgentiam suam, & secundùm multitudinem miserationum suarum. * Et dixit: Verumtamen populus meus est, filij non negantes: & factus est eis saluator. * In omni tribulatione eorum non est tribulatus, & angelus faciei eius saluauit eos: in dilectione sua, & in indulgentia sua ipse redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus sæculi. * Ipsi autem ad iracundiam prouocauerũt, & afflixerunt spiritum sancti eius: & conuersus est eis in inimicum, & ipse debellauit eos. * Et recordatus est dierum sæculi Moysi, & populi sui: "Vbi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? vbi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui? * Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, vt faceret sibi nomen sempiternum: * Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem. * Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor eius fuit: sic adduxisti populum tuum vt faceres tibi nomen gloriæ. * "Attende de cælo, & vide de habitaculo sancto tuo, & gloriæ tuæ: vbi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum? super me continuerunt se. * Tu enim pater noster, & Abraham nescivit nos, & Israel ignorauit nos: tu Domine pater noster, redemptor noster, à sæculo nomen tuum. * Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis: induraſti cor nostrum ne timeremus te? conuertere propter seruos tuos, tribus hereditatis tuæ. * Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum: hostes nostri conculcauerunt sanctificationem tuam. * Facti sumus quasi in principio, cùm non dominareris nostri, neque inuocaretur nomen tuum super nos.

CAP. LXIIII.

VTinam dirumperes cælos, & descenderes: à facie tua montes defluerent. * Sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis: à facie tua gentes turbarentur. * Cùm feceris mirabilia, non sustinebimus: descendisti, & à facie tua montes defluxerũt. * "A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. * Occurristi lætanti, & facienti iustitiam: in viis tuis recordabuntur tui: ecce tu iratus es, & peccauimus: in ipsis fuimus semper, & saluabimur. * Et facti sumus vt immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ: & cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos. * Non est qui inuocet nomen tuum: qui consurgat, & teneat te: abscondisti faciem tuam à nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. * Et nunc Domine, pater noster es tu, nos verò lutum: & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos. * "Ne iraſcaris Domine satis, & ne vltrà memineris iniquitatis nostræ: ecce respice, populus tuus omnes nos. * Ciuitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Ierusalem desolata est. * Domus sanctificationis nostræ, & gloriæ nostræ, vbi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. * Numquid super his continebis te Domine, tacebis, & affliges nos vehementer?

CAP. LXV.

QVæsierunt me qui antè non interrogabant, inuenerunt qui non quæsierunt me. dixi: Ecce ego, ecce ego ad Gentem, quæ non inuocabat nomen meum. * Expãdi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona

post

Isa. 59. d. 13.
Deut. 26. d. 15. Baruch 2. d. 16.
Psal. 14. d. 19.
Rom. 10. d. 20
1. Cor. 2. b. 9
Psal. 78. b. 9

post cogitationes suas. * Populus qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam semper: qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres: * qui habitant in sepulchris, & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam, & ius profanum in vasis eorum. * Qui dicunt, Recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. * Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam & retribuam in sinum eorū * iniquitates vestras, & iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificauerunt super montes, & super colles exprobrauerunt mihi, & remetiar opus eorum primum in sinu eorum. * Hæc dicit Dominus: Quomodo si inueniatur granum in botro, & dicatur: Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter seruos meos, vt non disperdam totum. * Et educam de Iacob semen, & de Iuda possidentem montes meos: & hereditabunt eam electi mei, & serui mei habitabunt ibi. * Et erunt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me. * Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam, & libatis super eam. * Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis: ‖ pro eo quòd vocaui, & non respondistis: locutus sum, & non audistis: & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegistis. * Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: * Ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus vlulabitis. * Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, & seruos suos vocabit nomine alio. * In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen: & qui iurat in terra, iurabit in Deo amen: quia obliuioni traditæ sunt angustiæ priores, & quia absconditæ sunt ab oculis meis. * ‖ Ecce enim ego creo cælos nouos, & terram nouam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor. * Sed gaudebitis & exultabitis vsque in sempiternum in his, quæ ego creo: quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum eius gaudium. * Et exultabo in Ierusalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo vltrà vox fletus & vox clamoris. * Non erit ibi amplius infans dierum, & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. * Et ædificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum. * Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedet: secundùm enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inueterabunt: * electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, & nepotes eorum cum eis. * ‖ Eritque antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam. * ‖ Lupus & agnus pascentur simul, leo & bos comedent paleas: & serpenti puluis panis eius: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAP. LXVI.

HÆc dicit Dominus: Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista Domus, quam ædificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ? * Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt vniuersa ista, dicit Dominus. ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? * Qui immolat bouem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est. * Vnde & ego eligam illusiones eorum: & quæ timebant, adducam eis: ‖ quia vocaui, & non erat qui responderet: locutus sum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt. * Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum eius: dixerunt fratres vestri odientes vos, & abiicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia vestra: ipsi autem confundentur. * Vox populi de ciuitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. * Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus eius, peperit masculum. * Quis audiuit vmquam tale? & quis vidit huic simile?

‖ Prou. 1. c. 24 Ier. 7. c. 23 Inf. 66. b. 4

‖ Inf. 66. g. 22 Apoc. 21. a. 1

‖ Psal. 33 b. 5

‖ Sup. 11 a. 6

Aet. 7.

‖ Prou. c. 24 Ier. 7. c. Sup. 65 b. 12

simile? numquid parturiet terra in die vna? aut parietur gens simul, quia parturiuit & peperit Sion filios suos? * Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus? * Lætamini cum Ierusalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio vniuersi, qui lugetis super eam * vt sugatis, & repleamini ab vbere consolationis eius: vt mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium, quam sugetis: ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. * Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini. * Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt, & cognoscetur manus Domini seruis eius, & indignabitur inimicis suis. * Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ eius: reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis: * quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino, * qui sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem, & murem: simul consumentur, dicit Dominus. * Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum: venio vt congregem cum omnibus gentibus & linguis: & venient & videbũt gloriam meam. * Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam: in Italiam & Græciam, ad insulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annunciabunt gloriam meam Gentibus, * & adducent omnes fratres vestros de cunctis Gentibus donum Domino in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini. * Et assumam ex eis in sacerdotes, & leuitas, dicit Dominus: * " Quia sicut cæli noui, & terra noua, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum. * Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro vt adoret coram facie mea, dicit Dominus. * Et egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me: " vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni.

" *Apoc. 21. a. 1*

" *Mar. 9. §. 44*

PROPHETIA IEREMIAE.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Ieremiæ filij Helciæ, de sacerdotibus, qui fuerunt in Anathoth, in Terra Beniamin. * Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Iosiæ filij Amon regis Iuda, in tertiodecimo anno regni eius. * Et factum est in diebus Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, vsque ad consummationem vndecimi anni Sedeciæ filij Iosiæ regis Iuda, vsque ad transmigrationem Ierusalem, in mense quinto. * Et factum est verbum Domini ad me, dicens: * Priusquam te formarem in vtero, noui te: & antequam exires de vulua, sanctificaui te, & prophetam in Gentibus dedi te. * Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum. * Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum: quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis: & vniuersa, quæcumque mandauero tibi, loquêris. * Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego sum vt eruam te, dicit Dominus. * Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo: * ecce constitui te hodie super Gentes, & super regna " vt euellas, & destruas, & disperdas,

" *Inf. 18. a. 7*

& dissi-

& dissipes, & ædifices, & plantes. * Et fa- 11
ctum est verbum Domini ad me, dicens:
Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Virgam vi-
gilantem ego video. * Et dixit Dominus 12
ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego su-
per verbo meo vt faciam illud. * Et factum 13
est verbum Domini secundò ad me, dicens:
Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam
ego video, & faciem eius à facie Aquilonis.
Inf.4.b.6 * Et dixit Dominus ad me: " Ab Aquilo- 14
ne pandetur malum super omnes habitato-
res terræ. * quia ecce ego conuocabo om- 15
nes cognationes regnorum Aquilonis, ait
Dominus: & venient & ponent vnusquis-
que solium suum in introitu portarum Ie-
rusalem, & super omnes muros eius in cir- D
cuitu, & super vniuersas vrbes Iuda. * Et 16
loquar iudicia mea cum eis super omnem
malitiam eorum, qui dereliquerunt me, &
libauerunt diis alienis, & adorauerunt opus
manuum suarum. * Tu ergo accinge lum- 17
bos tuos, & surge, & loquere ad eos om-
nia quæ ego præcipio tibi. Ne formides à
facie eorum: nec enim timere te faciam
vultum eorum. * " Ego quippe dedi te ho- 18
Inf.6. 27 die in ciuitatem munitam, & in colum-
nam ferream, & in murum æreum, super
omnem terram, regibus Iuda, principibus
eius, & sacerdotibus, & populo terræ. * Et 19
bellabunt aduersum te, & non præualc-
bunt: quia ego tecum sum, ait Dominus,
vt liberem te.

CAP. II.

ET factum est verbum Domini ad 1
me, dicens: * Vade, & clama in au- 2
ribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit Domi- A
nus: Recordatus sum tui, miserans adole-
scentiam tuam, & charitatem desponsatio-
nis tuæ, quando secuta es me in deserto, in
terra, quæ non seminatur. * Sanctus Israel 3
Domino, primitiæ frugum eius: omnes,
qui deuorant eum, delinquunt: mala ve-
nient super eos, dicit Dominus. * Audite 4
verbum Domini domus Iacob, & omnes
cognationes domus Israel: * hæc dicit Do- 5
Mich.6. 3 minus: " Quid inuenerunt patres vestri in
me iniquitatis, quia elongauerunt à me, &
ambulauerũt post vanitatem, & vani facti
sunt? * Et non dixerunt: Vbi est Dominus, 6
qui ascendere nos fecit de Terra Ægypti: B
qui traduxit nos per desertum, per terram
inhabitabilem & inuiam, per terram sitis,
& imaginem mortis, per terram, in qua non
ambulauit vir, neque habitauit homo? * Et 7
induxi vos in terram Carmeli, vt comede-
retis fructum eius, & optima illius: & in-
gressi contaminastis terram meam, & he-
reditatem meam posuistis in abominatio-
nem. * Sacerdotes non dixerunt: Vbi est 8
Dominus? & tenentes legem nescierũt me,
& pastores præuaricati sunt in me: & pro-
phetæ prophetauerunt in Baal, & idola se-
cuti sunt. * Propterea adhuc iudicio con- 9
tendam vobiscum, ait Dominus, & cum fi-
liis vestris disceptabo. * Transite ad insu- 10
las Cethim, & videte: & in Cedar mittite, C
& considerate vehementer: & videte si fa-
ctum est huiuscemodi. * Si mutauit gens 11
deos suos, & certè ipsi non sunt dij: popu-
lus verò meus mutauit gloriam suam in
idolum. * Obstupescite cæli super hoc, & 12
portæ eius desolamini vehementer, dicit
Dominus. * Duo enim mala fecit populus 13
meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vi-
uæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dis-
sipatas, quæ continere non valent aquas.
* Numquid seruus est Israel, aut vernacu- 14
lus? quare ergo factus est in prædam? * Su- 15
per eum rugierunt leones, & dederunt vo-
cem suam, posuerunt terram eius in solitu-
dinem: ciuitates eius exustæ sunt, & non
est qui habitet in eis. * Filij quoque Mem- 16
pheos & Taphnes constuprauerunt te vs- D
que ad verticem. * Numquid non istud 17
factum est tibi, quia dereliquisti Domi-
num Deum tuum eo tempore, quo duce-
bat te per viam? * Et nunc quid tibi vis in 18
via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? &
quid tibi cum via Assyriorum, vt bibas
aquam fluminis? * Arguet te malitia tua, 19
& auersio tua increpabit te. Scito, & vide
quia malum & amarum est reliquisse te
Dominum Deum tuum, & non esse timo-
rem mei apud te, dicit Dominus Deus ex-
ercituum. * A sæculo confregisti iugum 20
meum, rupisti vincula mea, & dixisti:
Non seruiam. " In omni enim colle subli- Nu
mi, & sub omni ligno frondoso tu proster- Ise
nebaris meretrix. * " Ego autem plantaui 21
E te vineam electam, omne semen verum:
quomodo ergo cõuersa es mihi in prauum
vinea aliena? * Si laueris te nitro, & mul- 22
tiplicaueris tibi herbam borith, maculata
es in iniquitate tua coram me, dicit Do-
minus Deus. * Quomodo dicis: Non sum 23
polluta, post Baalim non ambulaui? vide
vias tuas in conualle, scito quid feceris:
cursor leuis explicans vias suas. * Onager 24
assuetus in solitudine, in desiderio animæ
suæ attraxit ventum amoris sui: nullus a-
uertet eam: omnes, qui quærunt eam, non

defi-

deficient: in menſtruis eius inuenient eam.
* Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à ſiti. Et dixiſti: Deſperaui, nequaquam faciam: adamaui quippe alienos, & poſt eos ambulabo. * Quomodo confunditur fur quãdo deprehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſrael, ipſi & reges eorum, principes, & ſacerdotes, & prophetæ eorum, * dicentes ligno: Pater meus es tu: & lapidi: Tu me genuiſti. ‖ verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis ſuæ dicent: Surge, & libera nos.
* Vbi ſunt dij tui, quos feciſti tibi? ſurgant & liberent te in tempore afflictionis tuæ: ‖ ſecundùm numerum quippe ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda. * Quid vultis mecum iudicio contendere? omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus. * Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt: deuorauit gladius veſter prophetas veſtros, quaſi leo vaſtator * generatio veſtra. Videte verbum Domini: Numquid ſolitudo factus ſum Iſraeli, aut terra ſerotina? quare ergo dixit populus meus: Receſſimus, non veniemus vltrà ad te? * Numquid obliuiſcetur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? populus verò meus oblitus eſt mei diebus innumeris.
* Quid niteris bonam oſtendere viã tuam ad quærendam dilectionem, quæ inſuper & malitias tuas docuiſti vias tuas, * & in alis tuis inuentus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentum? non in foſſis inueni eos, ſed in omnibus, quæ ſuprà memoraui. * Et dixiſti: Abſque peccato & innocens ego ſum: & propterea auertatur furor tuus à me. Ecce ego iudicio contendam tecum, eo quòd dixeris: Non peccaui. * Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! & ab Ægypto confundêris, ſicut confuſa es ab Aſſur. * Nam & ab iſta egredieris, & manus tuæ erunt ſuper caput tuum: quoniam obtriuit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis proſperum in ea.

CAP. III.

VVlgò dicitur: Si dimiſerit vir vxorem ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: numquid reuertetur ad eam vltrà? numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te. * Leua oculos tuos in directum, & vide vbi non proſtrata ſis: in viis ſedebas, expectans eos quaſi latro in ſolitudine: & polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitijs tuis. * Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluuiarum, & ſerotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. * Ergo ſaltem amodo voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es: * Numquid iraſcêris in perpetuum, aut perſeuerabis in finem? Ecce locuta es, & feciſti mala, & potuiſti. * Et dixit Dominus ad me in diebus Ioſiæ regis: ‖ Numquid vidiſti quæ fecerit auerſatrix Iſrael? abiit ſibimet ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi. * Et dixi, cùm feciſſet hæc omnia: Ad me reuertere: & non eſt reuerſa. Et vidit præuaricatrix ſoror eius Iuda, * quia pro eo, quòd mœchata eſſet auerſatrix Iſrael, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum repudij: & non timuit præuaricatrix Iuda ſoror eius, ſed abiit, & fornicata eſt etiam ipſa. * Et facilitate fornicationis ſuæ contaminauit terram, & mœchata eſt cum lapide & ligno. * Et in omnibus his non eſt reuerſa ad me præuaricatrix ſoror eius Iuda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dominus. * Et dixit Dominus ad me: Iuſtificauit animam ſuam auerſatrix Iſrael, comparatione præuaricatricis Iudæ. * Vade, & clama ſermones iſtos contra Aquilonem, & dices: Reuertere auerſatrix Iſrael, ait Dominus, & non auertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non iraſcar in perpetuum. * Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum præuaricata es: & diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait Dominus. * Conuertimini filij reuertentes, dicit Dominus: quia ego vir veſter: & aſſumam vos vnum de ciuitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.
* Et dabo vobis paſtores iuxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina. * Cumque multiplicati fueritis, & creueritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent vltrà: Arca teſtamenti Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius: nec viſitabitur, nec fiet vltrà. * In tempore illo vocabunt Ieruſalem Solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine Domini in Ieruſalem, & non ambulabunt poſt prauitatem cordis ſui peſſimi. * In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Iſrael, & venient ſimul de terra Aquilonis ad terram,

‖ Deut. 32. d. 33
‖ Infr. 11. d. 13
‖ Sup. 2. d. 20

quam dedi patribus vestris. * Ego autem dixi: Quomodo ponã te in filios, & tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis. * Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel, dicit Dominus. * Vox in viis audita est, ploratus & vlulatus filiorum Israel: quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui. * Conuertimini filij reuertentes, & sanabo auersiones vestras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster. * Verè mendaces erant colles, & multitudo montium: verè in Domino Deo nostro salus Israel. * Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum. * Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccauimus nos, & patres nostri ab adolescentia nostra vsque ad diem hanc: & non audiuimus vocem Domini Dei nostri.

CAP. IIII.

SI reuertêris Israel, ait Dominus, ad me conuertere: si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoueberis. * Et iurabis: Viuit Dominus in veritate, & in iudicio, & in iustitia: & benedicent eum Gentes, ipsumque laudabunt. * Hæc enim dicit Dominus viro Iuda, & Ierusalem: \\ Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas: * circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium vestrorum viri Iuda, & habitatores Ierusalem: ne fortè egrediatur vt ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. * Annunciate in Iuda, & in Ierusalem auditum facite: loquimini, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingrediamur ciuitates munitas, * leuate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, \\ quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam. * Ascendit leo de cubili suo, & prædo Gentium se leuauit: egressus est de loco suo vt ponat terram tuam in solitudinem: ciuitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore. * Super hoc accingite vos ciliciis, plangite & vlulate: quia non est auersa ira furoris Domini à nobis. * Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, & cor principum: & obstupescent sacerdotes, & prophetæ consternabuntur. * Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergóne decepisti populum istum & Ierusalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius vsque ad animam? * In tempore illo dicetur populo huic & Ierusalem: Ventus vrens in viis, quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum, & ad purgandum. * Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc ego loquar iudicia mea cum eis. * Ecce quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus eius: velociores aquilis equi illius: væ nobis quoniam vastati sumus. * Laua à malitia cor tuum Ierusalem, vt salua fias: vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? * Vox enim annunciantis à Dan, & notum facientis idolum de monte Ephraim. * Dicite gentibus: Ecce auditum est in Ierusalem custodes venire de terra longinqua, & dare super ciuitates Iuda vocem suam. * Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracũdiam prouocauit, dicit Dominus. * \\ Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum. * Ventrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ audiuit anima mea, clamorem prælij. * Contritio super contritionem vocata est, & vastata est omnis terra: repente vastata sunt tabernacula mea, subitò pelles meæ. * Vsquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinæ? * Quia stultus populus meus me nõ cognouit: filij insipientes sunt, & vecordes: sapientes sunt vt faciãt mala, bene autẽ facere nescierunt. * Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihili: & cælos, & non erat lux in eis. * Vidi montes, & ecce mouebantur: & omnes colles conturbati sunt. * Intuitus sum, & non erat homo: & omne volatile cæli recessit. * Aspexi, & ecce Carmelus desertus: & omnes vrbes eius destructæ sunt à facie Domini, & à facie iræ furoris eius. * Hæc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen consummationem non faciam. * Lugebit terra, & mœrebunt cæli desuper: eo quòd locutus sum, cogitaui, & non pœnituit me, nec auersus sum ab eo. * A voce equitis, & mittẽtis sagittã fugit omnis ciuitas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt rupes: vniuersæ vrbes derelictæ sunt, & non habitat in eis homo. * Tu autem vastata quid facies? cùm vestieris te coccino, cùm ornata fueris

monili

\\ Osee 10. d.12

\\ Sup. 1. c.14

\\ Sap. 4.3.

monili aureo,& pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtra componeris: cõtempſerunt te amatores tui,animam tuam quærent. * Vocem enim quaſi parturiẽtis audiui, anguſtias vt puerperæ: Vox filiæ Sion intermoriẽtis,expandentiſque manus ſuas: væ mihi, quia defecit anima mea propter interfectos. 31

CAP. V.

CIrcuite vias Ieruſalem, & aſpicite, & conſiderate,& quęrite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem: & propitius ero ei. 1 A
* Quòd ſi etiam Viuit Dominus, dixerint: & hoc falſo iurabunt. * Domine oculi tui reſpiciunt fidem: percuſſiſti eos, & non doluerunt: attriuiſti eos,& renuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti. 2 3
* Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt & ſtulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei ſui. * Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei ſui. & ecce magis hi ſimul confregerunt iugum, ruperunt vincula. * Idcirco percuſſit eos leo de ſilua, lupus ad veſperam vaſtauit eos, pardus vigilans ſuper ciuitates eorum: omnis, qui egreſſus fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatæ ſunt præuaricationes eorum, confortatæ ſunt auerſiones eorum. * Super quo propitius tibi eſſe potero? filij tui dereliquerunt me,& iurant in his,qui non ſunt dij: ſaturaui eos,& mœchati ſunt,& in domo meretricis luxuriabantur. * Equi amatores,& emiſſarij facti ſunt: ‖ Vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. * Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? & in gente tali non vlciſcetur anima mea? * Aſcendite muros eius, & diſſipate, conſummationem autem nolite facere: auferte propagines eius, quia non ſunt Domini. * Præuaricatione enim præuaricata eſt in me domus Iſrael, & domus Iuda, ait Dominus. * Negauerunt Dominum,& dixerunt: Non eſt ipſe: neque veniet ſuper nos malum: gladium & famem non videbimus. * Prophetæ fuerunt in ventum locuti,& reſponſum non fuit in eis: hæc ergo euenient illis. * Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem,& populum iſtum in ligna,& vorabit eos. * Ecce ego adducam ſuper vos gentem de longinquo domus Iſrael, ait Dominus: gentem robuſtam,gentem antiquam, 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
B C E F G D

‖ Ierem. 22. 4. 11

gentem, cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur. * Pharetra eius quaſi ſepulchrum patens, vniuerſi fortes. * Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum: deuorabit filios tuos, & filias tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua: comedet vineam tuam & ficum tuam: & conteret vrbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio. * Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in conſummationem. * ‖ Quòd ſi dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquiſtis me, & ſeruiſtis Deo alieno in terra veſtra,ſic ſeruietis alienis in terra non veſtra. * Annunciate hoc domui Iacob, & auditum facite in Iuda, dicentes: * Audi populе ſtulte,qui non habes cor: qui habentes oculos non videtis: & aures, & non auditis. * Me ergo non timebitis, ait Dominus: & à facie mea non dolebitis? Qui poſui arenam terminum mari,præceptum ſempiternum,quod non præteribit: & commouebũtur, & non poterunt: & intumeſcent fluctus eius, & non tranſibunt illud: * populo autem huic factum eſt cor incredulum & exaſperans, receſſerunt & abierunt. * Et non dixerunt in corde ſuo: Metuamus Dominum Deum noſtrum,qui dat nobis pluuiam temporaneam & ſerotinam in tempore ſuo: plenitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis. * Iniquitates veſtræ declinauerunt hæc: & peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis: * Quia inuenti ſunt in populo meo impij inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros. * Sicut decipula plena auibus, ſic domus eorum plenæ dolo: ideo magnificati ſunt & ditati. * Incraſſati ſunt & impinguati: & præterierũt ſermones meos peſſimè. ‖ Cauſam viduæ non iudicauerunt, cauſam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt. * Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem huiuſcemodi nõ vlciſcetur anima mea? * Stupor & mirabilia facta ſunt in terra: * prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in nouiſſimo eius? 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

‖ Infr. 16. b. 10

‖ Iſa. 1. f. 23 Zach. 7. 10

CAP. VI.

COnfortamini filij Beniamin in medio Ieruſalem, & in Thecua clangite buccina,& ſuper Bethacarem leuate vexillum: quia malum viſum eſt ab Aquilone, 1 A

& contritio magna. * Speciosæ & delicatæ 2
assimilaui filiam Sion. * Ad eam venient 3
pastores, & greges eorum: fixerũt in ea ten-
toria in circuitu : pascet vnusquisque eos,
qui sub manu sua sunt. * Sanctificate super 4
eam bellum: consurgite, & ascendamus in
meridie: væ nobis, quia declinauit dies,
quia longiores factæ sunt vmbræ vesperi.
* Surgite, & ascendamus in nocte, & dissi- 5
pemus domos eius. * Quia hæc dicit Do- 6
minus exercituum: Cædite lignum eius, & B
fundite circa Ierusalem aggerem: hæc est
ciuitas visitationis, omnis calumnia in me-
dio eius. * Sicut frigidã fecit cisterna aquam 7
suam, sic frigidam fecit malitiam suam:
iniquitas & vastitas audietur in ea, coram
me semper infirmitas & plaga. * Erudire Ie- 8
rusalem, ne fortè recedat anima mea à te,
ne fortè ponam te desertam terram inhabi-
tabilem. * Hæc dicit Dominus exercituum: 9
Vsque ad racemum colligent quasi in vi-
nea reliquias Israel: conuerte manum tuam
quasi vindemiator ad cartallum. * Cui 10
loquar? & quem contestabor vt audiat?
ecce incircumcisæ aures eorum, & audire
non possunt: ecce verbum Domini fa-
ctum est eis in opprobrium: & non susci- C
pient illud. * Idcirco furore Domini plenus 11
sum, laboraui sustinens: effunde super par-
uulum foris, & super consilium iuuenum
simul: vir enim cũ muliere capietur, senex
cum pleno dierum. * Et transibunt domus 12
eorum ad alteros, agri & vxores pariter:
quia extendam manum meam super ha-
bitantes terram, dicit Dominus. * " A mi- 13
nore quippe vsq; ad maiorem omnes aua-
ritiæ student: & à propheta vsque ad sacer-
dotem cuncti faciunt dolum. * Et curabant 14
contritionem filiæ populi mei cum igno- D
minia, dicentes: Pax, pax: & non erat pax.
* Confusi sunt, quia abominationem fece- 15
runt: quin potius confusione non sunt con-
fusi, & erubescere nescierunt. quam ob rem
cadent inter ruentes: in tempore visitatio-
nis suæ corruent, dicit Dominus. * Hæc di- 16
cit Dominus: State super vias, & videte, &
interrogate de semitis antiquis, quæ sit via
bona, & ambulate in ea: " & inuenietis re-
frigeriũ animabus vestris. Et dixerũt: Non
ambulabimus. * Et constitui super vos spe- 17
culatores. Audite vocem tubæ. Et dixe-
runt: Non audiemus. * Ideo audite Gen- 18
tes, & cognosce congregatio, quanta ego E
faciam eis. * Audi terra: Ecce ego addu- 19
cam mala super populum istum, fructum
cogitationum eius: quia verba mea non

audierunt, & legem meam proiecerunt. 20
* " Vt quid mihi thus de Saba affertis, &
calamum suaue olentem de terra longin-
qua? holocautomata vestra non sunt acce-
pta, & victimæ vestræ non placuerunt mi-
hi. * Propterea hæc dicit Dominus: Ecce 21
ego dabo in populum istum ruinas, & F
ruent in eis patres & filij simul, vicinus, &
proximus peribunt. * Hæc dicit Dominus: 22
Ecce populus venit de terra Aquilonis, &
gens magna consurget à finibus terræ.
* Sagittam & scutum arripiet: crudelis est, 23
& non miserebitur. vox eius quasi mare so-
nabit: & super equos ascendent, præparati
quasi vir ad prælium, aduersum te filia
Sion. * Audiuimus famam eius, dissolu- 24
tæ sunt manus nostræ: tribulatio appre-
hendit nos, dolores vt parturientem. * Noli- 25
te exire ad agros, & in via ne ambuletis:
quoniam gladius inimici pauor in circui-
tu. * Filia populi mei accingere cilicio, & 26
conspergere cinere: luctum vnigeniti fac ti- G
bi, planctum amarum, quia repentè veniet
vastator super nos. * Probatorem dedi te 27
in populo meo robustum: & scies, & pro-
babis viam eorum. * Omnes isti principes 28
declinantes, ambulantes fraudulenter, æs C
& ferrum: vniuersi corrupti sunt. * Defecit 29
sufflatorium, in igne consumptum est
plumbum, frustra conflauit conflator: ma-
litiæ enim eorum non sunt consumptæ.
* Argentum reprobum vocate eos, quia 30
Dominus proiecit illos.

CAP. VII.

VErbum, quod factũ est ad Ieremiam 1
à Domino, dicens: * Sta in porta do- 2
mus Domini, & prędica ibi verbum istud, A
& dic: Audite verbum Domini omnis Iu- D
da, qui ingredimini per portas has, vt ado-
retis Dominum. * Hæc dicit Dominus ex- 3
ercituum Deus Israel: " Bonas facite vias ve-
stras, & studia vestra: & habitabo vobis-
cum in loco isto. * Nolite confidere in 4
verbis mendacij, dicentes: Templum Do-
mini, templum Domini, templum Domi-
ni est. * Quoniam si bene direxeritis vias 5
vestras, & studia vestra: si feceritis iudi-
cium inter virum & proximum eius, * ad- 6
uenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis ca-
lumniam, nec sanguinem innocentem ef- B
fuderitis in loco hoc, & post deos alienos
non ambulaueritis in malum vobismetip-
sis: * habitabo vobiscum in loco isto: in ter- 7
ra, quam dedi patribus vestris à sæculo &
vsque in sæculum. * Ecce vos confiditis vo- 8

bis in

Isa. 56. 11 Inf. 8. d. 10

Mat. 11. 29

" Ier. 4. d. 15

monibus mendacij, qui non proderunt vobis: * furari, occidere, adulterari, iurare mendaciter, libare Baalim, & ire post deos alienos, quos ignoratis. * Et venistis, & stetistis coram me in domo hac, in qua inuocatum est nomen meum, & dixistis: Liberati sumus eo quòd fecerimus omnes abominationes istas. *" Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua inuocatum est nomen meum in oculis vestris? ego, ego sum: ego vidi, dicit Dominus. * Ite ad locum meum in Silo, vbi habitauit nomen meum à principio: & videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israel: * & nunc, quia fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus: & locutus sum ad vos manè consurgens, & loquens, & non audistis: " & vocaui vos, & non respondistis: *" Faciam domui huic, in qua inuocatum est nomen meum, & in qua vos habetis fiduciam: & loco, quem dedi vobis & patribus vestris, sicut feci Silo. * Et proiiciam vos à facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros, vniuersum semen Ephraim. *" Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationem, & non obsistas mihi: quia non exaudiam te. * Nónne vides quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem? * Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas reginæ cæli, & libent diis alienis, & me ad iracundiam prouocent. * Numquid me ad iracundiã prouocant, dicit Dominus? nónne semetipsos in confusionẽ vultus sui? * Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea cõflatur super locum istum, super viros, & super iumenta, & super lignum regionis, & super fruges terræ, & succendetur, & non extinguetur. * Hæc dicit Dominus exercituũ Deus Israel: Holocautomata vestra addite victimis vestris, & comedite carnes. * Quia non sum locutus cum patribus vestris, & non præcepi eis in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti, de verbo holocautomatum, & victimarum. * Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus: & ambulate in omni via, quam mandaui vobis, vt bene sit vobis. * Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem suam: sed abierunt in voluntatibus, & in prauitate cordis sui mali: factiq; sunt retrorsum & non in ante, * à die qua egressi sunt patres eorum de terra Ægypti, vsque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes seruos meos prophetas per diem consurgens diluculo, & mittens. * Et non audierunt me, nec inclinauerunt aurem suam: sed indurauerunt ceruicem suam: " & peius operati sunt, quàm patres eorum. * Et loquêris ad eos omnia verba hæc, & non audient te: & vocabis eos, & non respondebunt tibi. * Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ non audiuit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: periit fides, & ablata est de ore eorum. * Tonde capillum tuum, & proiice, & sume in directum planctum: quia proiecit Dominus, & reliquit generationem furoris sui, * quia fecerunt filij Iuda malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo, in qua inuocatum est nomen meum, vt polluerent eam: * & ædificauerunt excelsa Topheth, quæ est in valle filij Ennom: vt incenderent filios suos, & filias suas igni: quæ non præcepi, nec cogitaui in corde meo. * Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicetur amplius, Topheth, & Vallis filij Ennom: sed Vallis interfectionis: & sepelient in Topheth, eo quòd non sit locus. * Et erit morticinum populi huius in cibos volucribus cæli, & bestiis terræ, & non erit qui abigat. *" Et quiescere faciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ierusalem vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ: in desolationem enim erit terra.

CAP. VIII.

IN illo tempore, ait Dominus: Eiicient ossa regum Iuda, & ossa principum eius, & ossa sacerdotum, & ossa prophetarum, & ossa eorum, qui habitauerunt Ierusalem, de sepulchris suis: * & expandent ea ad solem, & lunam, & omnẽ militiam cæli, quæ dilexerunt, & quibus seruierunt, & post quæ ambulauerũt, & quæ quæsierunt, & adorauerunt: non colligentur, & non sepelientur: in sterquilinium super faciem terræ erunt. * Et eligent magis mortem quàm vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima in vniuersis locis, quæ derelicta sunt, ad quæ eieci eos, dicit Dominus exercituum. * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid qui cadit, non resurget? & qui auersus est, non reuertetur? * Quare ergo auersus est populus iste in Ierusalem auersione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. * Attendi, & auscultaui:

\Matt. 21. b. 13 Marc. 11. c. 17 Luc. 19. 5. 46
\Prou. 1. c. 24 Isa. 65. b. 12 \3. Reg. 4. a. 1. b. 10
\Infr. 14. b. 11
\Infr. 16. c. 12
\Ezech. 26. c. 13

nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium. * Miluus in cælo cognouit tempus suum: turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. * Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est? verè mendacium operatus est stylus mendax scribarum. * Confusi sunt sapientes, perterriti & capti sunt: verbum enim Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis. * " Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus: quia à minimo vsque ad maximum omnes auaritiam sequuntur: à propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. * Et sanabant cõtritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cùm non esset pax. * Confusi sunt quia abominationem fecerunt: quinimo confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus. * Congregans congregabo eos, ait Dominus: non est vua in vitibus, & non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergressa sunt. * Quare sedemus? conuenite, & ingrediamur ciuitatem munitam, & sileamus ibi: quia Dominus Deus noster silere nos fecit, & potum dedit nobis aquam fellis: peccauimus enim Domino. * " Expectauimus pacem, & non erat bonum: tempus medelæ, & ecce formido. * A Dan auditus est fremitus equorum eius, à voce hinnituũ pugnatorum eius commota est omnis terra. & venerunt, & deuorauerunt terram, & plenitudinem eius: vrbem, & habitatores eius. * Quia ecce ego mittam vobis serpẽtes regulos, quibus non est incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus. * dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens. * Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex eius nõ est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitauerunt in sculptilibus suis, & in vanitatibus alienis? * Transiit messis, finita est æstas, & nos saluati non sumus. * Super contritione filię populi mei contritus sum, & contristatus, stupor obtinuit me. * Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

" *Isa. 56. d. 11* *Sup. 6. c. 13*

" *Infr. 14. d. 19*

CAP. IX.

QVis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei. * Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum, & derelinquã populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, cœtus præuaricatorum. * Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij & non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. * Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. * Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt. * Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. * Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego cõflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filię populi mei? " Sagitta vulnerãs lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. * Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiusmodi non vlciscetur anima mea? * Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti planctum: quoniam incẽsa sunt, eo quòd non sit vir pertransiens: & non audierunt vocem possidentis: à volucre cæli vsque ad pecora transmigrauerunt & recesserunt. * Et dabo Ierusalem in aceruos arenæ, & cubilia draconum: & ciuitates Iuda dabo in desolationem, eo quòd non sit habitator. * Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat vt annunciet istud, quare perierit terra, & exusta sit quasi desertum, eo quòd non sit qui pertranseat? * Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulauerunt in ea: * & abierunt post prauitatem cordis sui, & post Baalim: quod didicerunt à patribus suis. * Idcirco hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: " Ecce ego cibabo populum istum absinthio, & potum dabo eis aquam fellis. * Et dispergã eos in Gẽtibus, quas non nouerũt ipsi & patres eorum: & mittã post eos gladium, donec consumantur. * Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel:

" *Psal. 11. d. 3*

" *Infr. 23. c. 15*

Contemplamini, & vocate lamentatrices & veniant: & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent: * feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis. * Quia vox lamentationis audita eſt de Sion: Quomodo vaſtati ſumus & confuſi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam deiecta ſunt tabernacula noſtra. * Audite ergo mulieres verbum Domini: & aſſumant aures veſtræ ſermonem oris eius: & docete filias veſtras lamentum: & vnaquæque proximam ſuam planctum. * quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere paruulos deforis, iuuenes de plateis. * Loquere: Hæc dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum metentis, & non eſt qui colligat. * Hæc dicit Dominus: \" Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dines in diuitiis ſuis: * ſed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam, & iudicium, & iuſtitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus. * Ecce dies veniũt, dicit Dominus: & viſitabo ſuper omnem, qui circumciſum habet præputium, * ſuper Ægyptum, & ſuper Iuda, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Iſrael incircumciſi ſunt corde.

CAP. X.

AVdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos domus Iſrael. * Hæc dicit Dominus: Iuxta vias Gentium nolite diſcere: & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes: * quia leges populorum vanæ ſunt: quia lignum de ſaltu præcidit opus manus artificis in aſcia. * \" Argento, & auro decorauit illud: clauis & malleis compegit, vt non diſſoluatur. * In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt, & non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valent. nolite ergo timere ea, quia nec malè poſſunt facere, nec bene. * \" Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, & magnũ nomen tuũ in fortitudine. * \" Quis non timebit te ô rex Gentiũ? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in vniuerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui. * Pariter inſipientes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum eſt. * Argentum inuolutum de Tharſis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarij: hyacinthus & purpura indumentum eorum. opus artificum vniuerſa hæc. * Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus viuens, & rex ſempiternus. ab indignatione eius commouebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes comminationem eius. * Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his, quæ ſub cælo ſunt. * \" Qui facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cælos. * Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, & eleuat nebulas ab extremitatibus terræ: \" fulgura in pluuiam facit & educit ventum de theſauris ſuis. * Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt quod conflauit, & non eſt ſpiritus in eis. * Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore viſitationis ſuæ peribunt. * Non eſt his ſimilis pars Iacob: qui enim formauit omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hereditatis eius: Dominus exercituum nomen illi. * Congrega de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione. * quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè proiiciam habitatores terræ in hac vice: & tribulabo eos ita vt inueniantur. * Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam. * Tabernaculũ meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti ſunt, filij mei exierunt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat vltrà tentorium meum, & erigat pelles meas. * Quia ſtultè egerunt paſtores, & Dominum non quæſierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt. * Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis: vt ponat ciuitates Iuda ſolitudinem, & habitaculum draconum. * Scio Domine quia non eſt hominis via eius: nec viri eſt vt ambulet, & dirigat greſſus ſuos. * \" Corripe me Domine, verumtamen in iudicio: & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me. * \" Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognouerunt te, & ſuper prouincias, quæ nomen tuum non inuocauerunt: quia comederunt Iacob, & deuorauerunt eum, & conſumpſerunt illum, & decus eius diſſipauerunt.

\" Gen. 1. a. 1 Infr. 51. d. 15

\" Pſal. 134. b. 7 Inf. 51. b. 16

\" 1. Cor. 1. d. 31 2. Cor. 10. d. 17

\" Pſal. 6. a. 1

\" Pſal. 78. b. 6

CAP. XI.

VErbum quod factum est à Domino 1
ad Ieremiam, dicens: * Audite ver- 2
ba pacti huius, & loquimini ad viros Iuda, A
& habitatores Ierusalem, * & dices ad eos: 3
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti huius, * quod præcepi patribus vestris in die, 4
qua eduxi eos de Terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, & facite omnia, quæ prȩcipio vobis, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum: * vt 5
suscitem iuramentum, quod iuraui patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte, & melle, sicut est dies hæc. Et respondi, & dixi: Amen Domine. * Et dixit 6
Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in ciuitatibus Iuda, & foris Ierusalem, dicens: Audite verba pacti huius, & facite illa: * quia contestans contestatus sum pa- 7
tres vestros in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti vsque ad diem hanc: manè consurgens cõtestatus sum, & dixi: Audite vocem B
meam: * & non audierũt, nec inclinauerunt 8
aurem suam: sed abierunt vnusquisque in prauitate cordis sui mali: & induxi super eos omnia verba pacti huius, quod præcepi vt facerent, & nõ fecerunt. * Et dixit Do- 9
minus ad me: Inuenta est coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus Ierusalem. * Re- 10 A
uersi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi ergo abierunt post deos alienos, vt seruirent eis: irritum fecerunt domus Israel, & domus Iuda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum. * Quam ob rem hæc 11
dicit Dominus: Ecce ego inducã super eos mala, de quibus exire non poterunt: & clamabunt ad me, & non exaudiam eos. * Et 12
ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ierusalem, & clamabunt ad deos, quibus libant, & non saluabunt eos in tempore afflictionis eorum. * " Secundùm numerum enim 13
ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda: & se- C
cundùm numerum viarum Ierusalem posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim. * " Tu ergo noli orare pro populo 14
hoc, & ne assumas pro eis laudem & orationem: quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. * Quid est, quòd dilectus meus in 15
domo mea fecit scelera multa? numquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? * Oliuam vberem, 16
pulchram, fructiferam, speciosam vocauit 17
Dominus nomẽ tuum: ad vocem loquelæ, grãdis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius. * Et Dominus exercituum qui plantauit te, locutus est super te malum: pro malis domus Israel & domus Iuda, quę fecerunt sibi ad irritandum me, libantes 18
Baalim. * Tu autem Domine demonstrasti mihi, & cognoui: tunc ostendisti mihi D
studia eorum. * Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimã: & non cognoui quia cogitauerunt super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur ampliùs. * " Tu 19 20
autem Domine Sabaoth, qui iudicas iustè, & probas renes & corda, videam vltionem tuam ex eis: tibi enim reuelaui causam meam. * Propterea hæc dicit Dominus ad 21
viros Anathoth, qui quærunt animã tuam, & dicũt: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus nostris. 22
* Propterea hęc dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos: iuuenes moriẽtur in gladio, filij eorum, & filiæ eorum 23
morientur in fame. * Et reliquiæ non erunt ex eis: inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

CAP. XII.

IVstus quidem tu es Domine, si disputem tecum: verumtamen iusta loquar ad 1 A
te: " Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt? * Plantasti eos, & radicem misè- 2
runt: proficiunt & faciunt fructum: propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum. 3
* Et tu Domine nosti me, vidisti me, & probasti cor meum tecum: congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in 4
die occisionis. * Vsquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantium in ea? consumptum est animal, & volucre, quoniam dixerunt: Non videbit nouissima nostra. * Si cum pe- 5
ditibus currens laborasti: quomodo contendere poteris cum equis? cùm autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Iordanis? * Nam & fratres tui, & do- 6
mus patris tui, etiam ipsi pugnauerunt aduersum te, & clamauerunt post te plena voce: ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona. * Reliqui domũ meam, dimisi hereditatem meã: dedi dilectam animã meã in manu inimicorum eius. * Facta est mihi here- 7 8
ditas mea quasi leo in silua: dedit cõtra me 9
vocẽ, ideo odiui eam. * Nũquid auis discolor he-

" Sup. 2. f. 28

" Sup. 7. c. 16 Infr. 14. b. 11

" Infr. 17. b. 10. & c. 12

" Iob 12. a. 7 Hab. 1. d. 13

lor hereditas mea mihi? numquid auis tincta per totum? venite, congregamini omnes bestiæ terræ, properate ad deuorãdum.
10 *Pastores multi demoliti sunt vineã meam, conculcauerunt partem meam: dederunt C portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. 11 * Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me: desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. 12 * Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini deuorabit ab extremo terræ vsque ad extremum eius: non est pax vniuersæ carni.
13 * Seminauerunt triticum, & spinas messuerunt: hereditatem acceperunt, & non eis proderit: confundemini à fructibus vestris, propter iram furoris Domini. 14 * Hæc D dicit Dominus aduersum omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hereditatem, quam distribui populo meo Israel: Ecce ego euellam eos de terra sua, & domum Iuda euellam de medio eorum. 15 *Et cùm euulsero eos, conuertar, & miserebor eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem suam, & virum in terram suam. 16 *Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, vt iurent in nomine meo: Viuit Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal: ædificabuntur in medio populi mei. 17 * Quòd si non audierint, euellam gentem illam euulsione & perditione, ait Dominus.

CAP. XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade, & A posside tibi lumbare lineum, & pones illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes illud. 2 * Et possedi lumbare iuxta verbum Domini, & posui circa lumbos meos. 3 * Et factus est sermo Domini ad me, 4 secundò, dicens: *Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, & surgens vade ad Euphraten, & absconde ibi illud in foramine petræ. 5 *Et abij, & abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus. 6 * Et factũ est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi vt absconderes illud ibi. 7 * Et abij ad Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco, vbi abscõderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita vt nulli vsui aptum esset. 8 * Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 9 *Hæc dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Iuda, & superbiam B Ierusalem multam. 10 * Populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in prauitate cordis sui: abieruntque post deos alienos vt seruirẽt eis, & adorarent eos: & erunt sicut lumbare istud, quod nulli vsui aptum est. 11 * Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinaui mihi omnẽ domum Israel, & omnem domum Iuda, dicit Dominus: vt essent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam: & non audierunt. 12 * Dices ergo ad eos sermonẽ istum: Hęc dicit Dominus Deus Israel: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicẽt ad te: Numquid ignoramus quia omnis lagũcula implebitur vino? 13 * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ huius, & reges, qui sedent de stirpe Dauid super thronũ eius, & sacerdotes, & prophetas, & omnes habitatores Ierusalem, ebrietate: 14 * & dispergam eos virũ à fratre suo, & C patres & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non concedam: neq; miserebor vt non disperdam eos. 15 * Audite, & auribus percipite. Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. 16 * Date Domino Deo vestro gloriam antequã contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos: expectabitis lucem, & ponet eam in vmbram mortis, & in caliginem. 17 *Quòd si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea à facie superbiæ: " plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam, quia captus est grex Domini. 18 * Dic regi, & dominatrici: Humiliamini, sedete: quoniam descẽdit de capite vestro corona gloriæ vestræ. 19 *Ciuitates Austri clausæ sunt, & non est qui aperiat: trãslata est omnis Iuda transmigratione perfecta. 20 * Leuate oculos vestros, & videte qui venitis ab Aquilone: vbi est grex, qui datus est tibi, pecus inclytum tuum? 21 *Quid dices cùm visitauerit te? D tu enim docuisti eos aduersum te, & erudisti in caput tuum: numquid non dolores apprehẽdent te, quasi mulierem parturientem? 22 * Quòd si dixeris in corde tuo: Quare venerũt mihi hæc? " Propter multitudinem iniquitatis tuæ reuelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plãtæ tuæ. 23 *Si mutare potest ęthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malũ. 24 *Et dissẽminabo eos quasi stipulã, quę vento raptatur in deserto. 25 *Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & cõfisa es in mẽdacio. 26 * vnde & ego nudaui femora tua contra faciẽ tuã, & apparuit ignominia tua, 27 *adulteria tua, & hinnitus tuus scelus forni-

" *Thren.* 1. a. 2

" *Infr.* 30. c. 14

catio-

cationis tuæ: super colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Ierusalem, non mundaberis post me: vsquequo adhuc?

CAP. XIIII.

QVod factum est verbum Domini ad Ieremiam de sermonibus siccitatis. * Luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt, & obscuratæ sunt in terra, & clamor Ierusalem ascendit. * Maiores miserunt minores suos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non inuenerunt aquam, reportauerunt vasa sua vacua: confusi sunt & afflicti, & operuerunt capita sua. * Propter terræ vastitatem, quia non venit pluuia in terram, confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua. * Nam & cerua in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba. * Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones, defecerũt oculi eorum, quia non erat herba. * Si iniquitates nostræ responderint nobis: Domine fac propter nomen tuum, quoniam multę sunt auersiones nostræ, tibi peccauimus. * Expectatio Israel, saluator eius in tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? * Quare futurus es velut vir vagus, vt fortis qui non potest saluare? tu autẽ in nobis es Domine, & nomen tuum inuocatum est super nos, ne derelinquas nos. * Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit mouere pedes suos, & non quieuit, & Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & visitabit peccata eorum. * Et dixit Dominus ad me: "Noli orare pro populo isto in bonum. * Cùm ieiunauerint, non exaudiam preces eorũ: & si obtulerint holocautomata, & victimas, nõ suscipiam ea: quoniam gladio, & fame, & peste consumam eos. * Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: "Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. * Et dixit Dominus ad me: Falsò Prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, & non præcepi eis, neq; locutus sum ad eos: visionem mendacem, & diuinationem, & fraudulẽtiam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. * Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius, & fames non erit in terra hac: In gladio & fame consumentur prophetæ illi. * Et populi, quibus prophetant, erunt proiecti in viis Ierusalem præ fame & gladio, & non erit qui sepeliat eos; ipsi & vxores eorum, filij & filiæ eorum, & effundam super eos malum suum. * Et dices ad eos verbum istud: "Deducant oculi mei lacrymam per noctem & diem, & non taceant: quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehemẽter. * Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si introiero in ciuitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque & sacerdos abierunt in terram, quam ignorabant. * Numquid proiiciens abiecisti Iudam? aut Sion abominata est anima tua? quare ergo percussisti nos, ita vt nulla sit sanitas? "expectauimus pacẽ, & non est bonum: & tempus curationis, & ecce turbatio. * Cognouimus Domine impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccauimus tibi. * Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solij gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiscum. * Numquid sunt in sculptilibus Gentiũ qui pluant? aut cęli possunt dare imbres? nónne tu es Dominus Deus noster, quem expectauimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAP. XV.

ET dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: eiice illos à facie mea, & egrediantur. * Quòd si dixerint ad te: Quò egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: "Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. * Et visitabo super eos quattuor species, dicit Dominus: Gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cæli & bestias terræ ad deuorandum & dissipandum. * & dabo eos in feruorem vniuersis regnis terræ: "propter Manassem filium Ezechiæ regis Iuda, super omnibus quæ fecit in Ierusalem. * Quis enim miserebitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? * Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abiisti: & extendam manum meã super te, & interficiam te: laboraui rogans. * Et dispergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci & disperdidi populum meum, & tamen à viis suis non sunt reuersi. * Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenam maris: induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie: misi super ciuitates repente terrorem. * "Infirmata est quæ peperit septem, defecit

anima

"Sup. 7. c. 16

"Infr. 23. d. 17

Thren. 1. 16 & 2. 18

"Sup. 8. c. 15

"Zach. 5. 9

"4. Reg. 21. a. 12

"1. Reg. 2. 5